

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

6
4-8
45

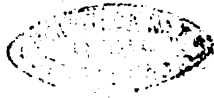
NAZIONALE
BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
204
18 B
21
ROMA

R
I

621.8.15

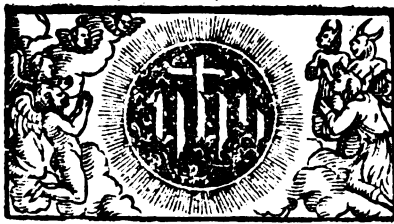
204. 13. B. 21

6. 2. 49

1918

EMMANVELIS
 ALVARI
 E SOCIETATE
 IESV,
 De Institutione Grammatica
 Libri Tres.

204
 18
 5
 21

*Biol-
 shot*

BIBLIOTECA NAZ.
 ROMA
 VITTORIO EMANUELE

L. Bartol.

Picci.

VENETIIS,
 APVD IACOBVM VITALEM.
 M. D. LXXV.

Digitized by Google

EMMANVELIS ALVARI
 È SOCIETATE
 I E S V

De Institutione Grammatica
 Liber primus.

P R A E F A T I O.

*V*RE optimo labor hic, qualiscunque est, frustra susceptus in tanta librorum multitudine videri posset, nisi singularis illa virtus, qua res paruae crescunt, sine qua maxime dilabuntur, nos tueretur. Etenim cum patribus nostris illud in primis propositum sit, atque ob oculos perpetuo versetur, ut qui Societati IESV, eiusdem Dei Opt. Max. beneficio, nomen dedimus, non solum in ijs, quae propria ipsius sunt Instituti, verum etiam in rebus, quae minimi videntur esse momenti, concordissime viuamus: visum est, ab aliquo nostrum Grammaticam artem scribendam esse,

qua ubique terrarum, quoad eius fieri posset, nostri vterentur. Quod onus cum mihi esset impositum, id equidem non meis humeris, scio enim quam sim imbecillis, sed sanctæ Obedientia viribus fretus, libenter suscepi. Nam ei, qui sponte sua sui iuris esse desijt, proprioq; iudicio, atque voluntati propter Deum nuntium remisit, non tam inscitia nota, quam nec obedientis animi crimen pertimescendum est. Suscepto itaque onere, operam dedi ne officio meo deessem, fontes ipsos adij, M. Varronis Romanorum omnium eruditissimi libros de Etymologia, atque Analogia, duodecim Fabij Quintiliani de Institutione Oratoria, qui mihi magnum adiumentum attulerunt, Auli Gellij Noctium Atticarum vndeuiginti, Probi, Diomedis, Phocæ, Donati, Prisciani institutiones Grammaticas, ut potui perlegi, quorum postremus ante mille annos Iustiniani Principis ætate Athenis floruit. Is præter ceteros decem et octo libros scripsit, in quibus passim hominum doctissimorum testimonijs utitur, quorum hodie aut nulla, aut perixigua extant vestigia. Est ille quidem sermone inornato, et incompto, sed multa ac variae eruditione. Labitur interdum ut homo, maximè ubi Latina præcepta ut Græcus ad Græcorum normam exigit: sed grauisimorum autorum, quos tertio quoque verbo citat, præclara atque luculenta doctrina, eius errata obteguntur penitus, et obscurantur. De rebus vel minimis, tenuissimisque, hoc est primis elementis, qua fuit diligentia, testes locupletissimos M. Varronem, C. Cæsarem, Plinium, atque alios quam plurimos producit. Nemo mihi quidem rem Grammaticam copiosius, nemo acurratius aut tractasse, aut plures Veterum

Gram=

Grammaticorum commentarios videtur peruoluisse. Quod ad recentiores attinet, eos potissimum euoluimus, qui nobis usui essent futuri, Iactis ad hunc modum fundamentis, ex utrisq; Grammatices præcepta delegimus, quæ Terentij, Ciceronis, Cæsaris, Liiij, Virgilij, Horatij, atq; aliorum veterum testimonijs pro nostra tenui, infirmaq; parte confirmauimus. De his, si qui forte in hunc librum incidissent, breuiter putauimus admonendos. Reliquum est, quoniam librorum infinitus est numerus, scribendorum nullus est finis, ut conuenienter diuinis præceptis congruenterq; uiuamus: ita enim fiet, ut in libro vita conscripti, Dei Opt. Max. conspectu, cui hoc opusculum dicamus, perpetuo fruamur.

A. 3. Au

 AVCTORIS CARMEN
 ad librum.

*S*iquis te Criticus docto perstrinxerit ungue,
 Sint tibi Censoris munera gradiui.
 Grates laetus ages : toruos ne contrahes vultus,
 Nec signa ingrati pectoris vlla dabis.
 Si quid Aristarchus forsā laudauerit idem :
 Lumina deijcies, occupet ora rubor.
 Ne te mulceri flatu patiaris inani.
 Debetur soli gloria vera Deo.

 IDEM AD CHRISTIA-
 num Præceptorem.

*P*aucis te volo Christiane doctor,
 Aurem, quæso, benignus admoueto.
 Mores si doceas pios, pudicos
 Primum : dein monumenta purioris.
 Lingua, cum pietate copulata
 Vera : te faciet beatoris
 Vitæ participem OMNIVM MAGISTER.

DE NOMINVM Declinatione.

M PRECLARVM illud Horatij dictum, Quo semel est imbuta recens seruat odorem Testa diu, verissimum esse re ipsa quotidie experiamur: dabit in primis operam præceptor, vt discipuli etiam nunc tyrones, & Latine lingue rudes iam inde à principio optime pronuntiationi assuescant: quod facilius assequantur, studiose, diligenterq; obseruabit quibus præcipiè vitijs laboret ea regio in qua sibi commissam iuuentutem instituet: nam singulis ferè nationibus domestica, quædam, ac natia insunt vitia, quibus Latini sermonis splendor obscuratur, atque penè obruitur. Nostrates pueri si magistrum diligentem, ac bene pronuntiandi studiosum nacti fuerint, non male equidem pronuntiant. Sini verò in eum inciderint, qui officio suo desit, ac de auditorum progressu parum sit sollicitus, barbære literas M, & N, extremas sonant, vtuntur enim litera nescio qua notha, & adulterina, cuius litera P. Nigidius apud A. Gellium, lib. 19. ca. 14. mentionem facit. Inter literam, inquit, & N, & G, est alia vis, vt in nomine Anguis, & Angaria, & Anchora, & Increpat, & Incurrit, & Ingenuus. In omnibus enim bis non verum N, sed adulterinum ponitur: nam N, non esse lingua indicio est. Nam si ea litera esset, lingua palatum tangeret. Hæc ille. Loquitur, vt vides, non de extrema litera N, sonus tamen & pronuntiatio eadem prorsus est, quæ nostratium M, & N, cum sunt vltima: eodem enim modo barbari M, & N, extremas pronuntiant. D, T, itidem extremas sæpe numero intactas omittunt: interdum posteriori vocalem E, adiungunt, Este, Abeste, pro Est, Abest dicentes. C, vltimè eandem vocalem addunt, eamq; sono accedente ad literam Q, pronuntiant, Hice, Hece, Hoce, effutientes: quos ne primà quidem nominum formam patitur præceptor ediscere, nisi prius hanc barbariem penitus exuerint: nam cum pronomen hoc crebro sit usurpandum opus est ut id ante optime pronuntient, quam memoriæ infigant. In medijs uocalibus C, ante T, uix attingunt, Pactum, dilectum, dictum, ductum, quæque sunt generis eiusdem C, litera priuantes. Eadem iniuria afficiunt P, ante T, & Aptus, ineptus, scriptus, ruptus, carpsi, nupsi, siquidem in his, & similibus uerbis uix auditur P. Idem alterum S, nonnunquam supprimunt, dissero, dissoluo, dissipo, dissidium, & nonnulla id genus perperam sonantes. V, post literas Q, & G, cum liquefcit, ita opprimunt, uel potius extingunt, ut Quare, Quam, Aqua, Lingua, & alia

eiusdem generis uerba sædissimè corrumpant . Iam uero X , quocumque loco fuerit , pronuntiantes , pingue quiddam et peregrinum sonant vsque eo , ut cum uerbi causa , Dixi , pronuntiarint , credas te non Romanum , sed Arabicum uerbum audiuisse . In his atq; cæteris uitijis extirpandis neruos omnes uigilans & indurius præceptor contendet . Varia remedia excogitabit , quibus , os linguamq; rudem informet : attentissimo animo suos tyrones legentes audiet , curabit ut M , pressis labris sonent : docebit N , ita pronuntiandum ut lingua palatum tangat : etiã atq; etiã instabit , urgebit , ut Hic Hec Hoc ita pronuncient , ut uocalem quam de suo addunt , procul abijciunt : X , in pristinum statum restitueret ac frequentissimè inculcabit compendium esse duarum literarũ C , & S , ne que aliter dixit , pronuntiandum esse , quam si per C , & S , scriberetur DICSI . Rubiginem in clementarij ludis : contractam diligentissimè deteget , in his enim multa uariãq; pronuntiationis monstra nascuntur , hinc frequentes illi barbarismi Deio , meio , deium meium , meia , meiam , meias , nostratibus in ore sunt , siquãdem I , post E , pronuntiant , quoties dictio in syllabas Eum , eo , eos , eam ea , eas desinit . Hinc Etiam tertio quoque uerbo pro Etiam : In iisdem syllabarijs scholis pleraq; omnia quæ supra diximus orta sunt uitia , nam dum uerba articulatim syllabatimq; potius mandant , quam sonant , literas aliasq; detrahunt , alijs alias permutant , sonos fingunt nouos & inauditos . Quare congerenda est magna uerborum sylua , quorum pronuntiatio difficilior sit , quibus cum tandiu non uel palæstrisq; luctabuntur donec deuicta & prostrata sædissima barbaries è palæstra gymnasioq; extrudatur , & in perpetuum relegetur . Hoc idem Fabius lib. 1 . initio Vehementer præceptoribus commendat his uerbis . Non alienum fuerit ab ijs atatibus quo sit absolutius Os , & expressior sermo , ut nomina quedam uersusq; affectate difficultatis ex pluribus asperrimè coeuntibus inter se syllabis catenatos , & uelut confragosos quam citatissimè uoluant , καλεπὸν Græcè uocantur . Res modica dictu , qua tamen omissa , multa lingue uitia , nisi primis eximuntur annis , inemendabili in posterum prauitate durantur . Latinum Alphabetum uel syllabatim dictare non erubescet , alioquin id quod sæpe usu uenit , post multos annos analphabeti reperientur , Eme , Ene , Erre , & alia his deteriora literarum nomina perridiculè usurpantes . Quod si professor id existimabit humiliter esse , quam ut suum gymnasium deceat , potiusq; ad elementarios abecedariosq; magistros spectare incinerit & se , & eam , quam profitetur artem ab elementis , literisq; nomen traxisse . Nos certè quoniam in eadem uersamur , ipsam non nudis formis , sed plenis nominibus libentissimè subijciemus , A , Be , Ce , De , E , Ef , Ge , Ha , I , Kappa , El , Em , En , O , Pe , Qn , Er , Es , Te , V , Ix , Ypsylon , Zeta . Multa denique , ne longior sim , tyrunculis discenda , multa dediscenda sunt , pro varijs nationum linguis & uitijis , qua præceptor pro sua prudentia ac eruditione etiam atque etiam considerabit .

Prima

Prima nominum Declinatio.

¶ Musa nomen declinationis, primæ, generis fœminini, numeri singularis, sic declinabitur.

Nominatiuo	hæc Musa.	Hæc musa iucunda.
Genitiuo	Musæ.	Hæc ferula acerba.
Datiuo	Musæ.	Paucis post diebus.
Accusatiuo	Musam.	Hæc musa dulcis.
Vocatiuo	ô Musa.	Hęc ferula minax.
Ablatiuo	a Musa.	Hic naua vigilans.
		Hic poëta optimus.

Numero plurali.

Nominatiuo	Musæ.
Genitiuo	Musarum.
Datiuo	Musis.
Accusatiuo	Musas.
Vocatiuo	ô Musæ.
Ablatiuo	à Musis.

¶ Ne pueri otio diffuât, curabit præceptor, vt substantiuum nomē cū adiectiuo domi coniungat & declinet, quorum nominandi casus tantū ipse dictabit: ubi redierit, rationem reposcet, inspiciet diligenter an emendatē scripserit, errata studiose corriget, laudabit diligentes, indiligentes excitabit. Adiectiua ne inepta sint, ne multa, ad summum duo, ut Puer diligens & ingeniosus.

Veteres illi, ac nobiles Grammatici vel Ciceronis storentissima atate, non minibus declinandis Pronomen siue Articulum (nam utroque modo à Terentio Varrone dicitur) Hic, Hæc, Hoc, casibus omnibus præponebant, quorum nominum genera, tum casus notabant: non quod Græcorum more Romanorum articulos in oratione adhiberent, sed ut expeditius rem Grammaticam tractarent: ne si virile, muliebre, ac neutrum genus, nominandi, interrogandi, dandi, ceterosq; casus sepius inculcarent, legentibus tedium afferrent. Qua declinandi ratione M. Varro Romanorum eruditissimus frequentissimè utitur in ijs libris, quos de Analogia scriptos reliquit; in quorum tertio Dicit, inquit, non habere casus Mox & Vix. Nequã, habere, quod dicamus nequam, huius nequam, huic nequam. Idem in eodem ubi de naturali & uoluntaria declinatione agit, Naturam dico, cum uniuersi acceptum nomen ab eo qui imponit, non requirimus quemadmodum uelit declinari, sed ipsi declinamus ut huius Roma hanc Romani: in eodem, Dicitur enim hic Lepus, & hoc Nemus: si eiusdem generis esse, neutriq; præponeretur idē, ac diceretur, aut hic Lepus

pus, & hoc Nemus, aut hoc Lepus, & hic Nemus. T. Nigidius, quem M. Tullius propter excellentem & ingenij & eruditionis præstantiam coluit, atq; plurimum fecit, in quarto et vicesimo commentariorum Grammaticorum apud Gellium lib. 13. ca. 24. Si huius, inquit, amici, vel huius magni scribas, unum I, facito extremum. Sin verò hi amiceï, hi magnei casu multitudinis re-elo, tunc ante I, scribendum erit E, atque id ipsum facies in similibus. Eodem modo Fabius, Probus, Gellius locuti sunt, & qui post eos præcepta grammaticæ tradiderunt. Donatus non solum articulos casibus, sed ipsis etiam articulis casuum appellationes præposuit hoc modo. Nominatio hic magister, genitiuo huius magistri, datiuo huic magistro. Diomedes veterum ritu articulis contentus fuit. Quid ergo, dicat aliquis, tibi in mentem venit, vt a grauissimorum hominum sententia recederes? Ego vero tantum abest, vt ab eorum sententia recesserim, vt ipsos etiam in his commentariolis ad imitandum mihi potissimum proposuerim. Quibus igitur rationibus adductus, pueris declinationum formas, prætermisissis articulis ediscendas proponis? Nimirum quia satis superq; arbitror casuum vocabula ipsis casibus præponere, articulos vero nominum tantum positionibus rectisq; casibus. Aliud est enim rationem, viamq; tradere, Latinam linguam discas, aliud Grammaticæ quæstiones explicare, nodosq; difficiles expedire. Hic & articulis licet vtare & alijs quæ Grammaticorum quidem sunt propria, sed à Latini sermonis cultu & elegantia longe alienissima: illic omnia, quæ potius impedimento quam emolumento esse possunt, omnino, quo ad eius fieri poterit, remouenda sunt. Quorsum enim ea pueri memoriæ mandet, quæ nullam ipsis vtilitatem sint allatura? Quid attinent nomina articulis infarcire, quorum nullus in oratione Latina sit vsus? Quod si priscis illis temporibus id studio fuit ludæ magistris, vt pueros nomina in casus inclinantes articulis tanquam crepitaculis quibusquam oblectarent nemini id mirum videri debet, siquidem ea etate Latinam linguam cum lacte nutricis sugebant. Nobis vero non idem licet, qui musas non domi natas, sed multo sudore partas climus. Quæ cum ita sint, ea doceantur, quæ breui eis vsui futura sunt. Incipiant iam nunc loco articulorum mobilia nomina cum fixis coniungere, & in ipso primo aditu, Vestibuloq; Grammaticæ Adiectiuæ, ac Substantiuæ nominis consensum, concordiamq; degustare, ac rectæ constructionis partem, licet imprudentes, experiri: ita enim fiet, vt assidua exercitatione tum expeditus, tum facilius & scribant, & loquantur. Quæ me causa mouit, vt declinandi initium à muliebri vocabulo facerem, vt vel primo ipso die, quo Grammaticam attigissent, aliquem sui laboris fructum perciperent: nam Adiectiuæ, si eiusdem sint formæ atq; exitus, sine vlllo labore cum Substantiuæ copulant, vt Ferula Acerba: sin autē figura ab ipsdem discrepent, non statim, sed paucis post diebus declinanda sunt, vt Ferula Minax, Musa Dulcis.

Secunda Declinatio.

¶ Dominus nomen declinationis secundæ generis masculini, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic Dominus.	<i>Hic Dominus iustus.</i>
Genitiuo	Domini.	<i>Hic Dominus bonus.</i>
Datiuo	Domino.	Aliquot post dies
Accusatiuo	Dominum.	<i>Hic Dominus prudens</i>
Vocatiuo	ò Domine.	<i>Hic Animus generosior</i>
Ablatiuo	à Domino.	<i>Hæc populus procerissima.</i>

Numero plurali.

Nominatiuo	Domini.
Genitiuo	Dominorum.
Datiuo	Dominis.
Accusatiuo	Dominos.
Vocatiuo	ò Domini.
Ablatiuo	à Dominis.

¶ Templum nomen declinationis secundæ, generis neutri, numeri singularis sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hoc Templum.	<i>Hoc templum sanctissimum.</i>
Genitiuo	Templi.	<i>Hoc ingenium eximium.</i>
Datiuo	Templo.	¶ Suo tempore.
Accusatiuo	Templum.	<i>Hoc templum ingens.</i>
Vocatiuo	ò Templum.	<i>Hoc ingenium illustre.</i>
Ablatiuo	à Templo.	

Numero plurali.

Nominatiuo	Templa,	¶ Hic admonendi sunt tyrones
Genitiuo.	Templorum.	neutra nomina tres casus habe
Datiuo	Templis.	re similes nominandi, accusan-
Accusatiuo	Templa.	di, & uocandi, eosq; numero
Vocatiuo	ò Templa.	multitudinis a, litera termina
Ablatiuo.	à Templis.	ri: cætera in suum locum disse
		rantur.

Tertia declinatio.

¶ Sermo nomen declinationis tertiæ, generis masculini, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic Sermo.	<i>Hic sermo elegans.</i>
Genitiuo	Sermonis.	<i>Hic sermo quotidianus.</i>
Datiuo	Sermoni.	<i>Hic uirtus admiranda</i>
Accusatiuo	Sermonem.	<i>Hæc oratio elegantior.</i>
Vocatiuo	ô Sermo.	
Ablatiuo	à Sermonem.	

Pluraliter.

Nominatiuo	Sermones.
Genitiuo	Sermonum.
Datiuo	Sermonibus
Accusatiuo	Sermones.
Vocatiuo	ô Sermones.
Ablatiuo	à Sermonibus.

¶ Tempus nomen declinationis tertiæ, generis neutri, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hoc Tempus	<i>Hoc tempus breuius.</i>
Genitiuo	Temporis.	<i>Hoc tempus pretiosum.</i>
Datiuo	Tempori.	<i>Hoc tempus uelox.</i>
Accusatiuo	Tempus.	
Vocatiuo	ô Tempus.	<i>Hoc nomen celebre.</i>
Ablatiuo	à Tempore.	<i>Hoc flumen rapidum.</i>

Pluraliter.

Nominatiuo	Tempora.	<i>Nec existimes uoces Pluraliter,</i>
Genitiuo	Temporum.	<i>Singulariter, barbaras esse, iâ enî</i>
Datiuo	Temporibus	<i>Quintiliani p:ate natæ erant. Audi</i>
Accusatiuo	Tempora.	<i>ipsum lib. 5. c. 6. Est e tiâ huius tro-</i>
Vocatiuo	ô Tempora.	<i>po quædam cû synecdoche uicinia.</i>
Ablatiuo	à Temporibus.	<i>Nam cum dico uultus hominis pro</i>
		<i>uultu: dico pluraliter quod singula</i>
		<i>re est, quod plurale est singulariter.</i>

Pa-

¶ Genu nomen declinationis quartę, generis neutri, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hoc Genu.
Genitiuo	Genu.
Datiuo	Genu.
Accusatiuo	Genu.
Vocatiuo	ò Genu.
Ablatiuo	à Genu.

Hoc genu flexum.
Hoc genu tumens.

Pluraliter.

Nominatiuo	Genua.
Genitiuo.	Genuum.
Datiuo	Genibus.
Accusatiuo	Genua.
Vocatiuo	ò Genua.
Ablatiuo.	à Genibus.

¶ *Distabit Pręceptor nonnunquam pręcepta rectę scribendi faciliora: exępli causa. Ante b, p, m, semper scribendam esse literã m, vt Ambo, Campus, Commodum. Nunquam eandem consonantem in initio, aut exitu dictionis geminari. Si eadem in medio geminetur non esse vtranq; initio, aut sine versus scribendam, sed alterum in fine, alteram initio.*

Quinta Declinatio.

¶ Dies nomen declinationis quintę, generis masculini, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic Dies.
Genitiuo	Diei.
Datiuo	Diei.
Accusatiuo	Diem.
Vocatiuo	ò Dies.
Ablatiuo	à Die.

Hic dies latissimus.
Hic dies illustris.
Hęc res domestica.
Hęc res familiaris,

Numero plurali.

Nominatiuo	Dies.
Genitiuo	Dierum,
Datiuo	Diebus,
Accusatiuo	Dies.
Vocatiuo	ò Dies.
Ablatiuo	à Diebus.

¶ *Dies generis esse incerti nemo est qui nesciat: sed quia fęmininum genus raro multitudinis numero reperitur, loco virili fuimus contenti.*

De

DE NOMINVM ADIECTIVORVM

declinationibus directis, & obliquis.

¶ Bonus, bona, bonum, nomen mobile declinationis primæ & secundæ, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	Bonus, bona, bonum.
Genitiuo.	Boni, bonę, boni.
Datiuo	Bono, bonę, bono.
Accusatiuo	Bonum, bonam, bonum.
Vocatiuo	ò Bone, bona, bonum.
Ablatiuo	à Bono, bona, bono.

Pluraliter.

Nominatiuo	Boni, bonę, bona.
Genitiuo	Bonorum, bonarum, bonorũ,
Datiuo	Bonis.
Accusatiuo	Bonos, bonas, bona.
Vocatiuo	ò Boni, bonę, bona,
Ablatiuo	à Bonis.

¶ Qui primam & secundam nominũ formã memoria mandauerit, existimet se etiã hanc mandasse. Nã bonus, vt dominus: bona, vt musa bonũ, vt templũ declinatur. Quare curet magister. Ut discipuli ita in suprascriptis formis exerceantur, vt cũ huc peruenerint, ne in his directis transuersis ordinibus aliquid inesse noui arbitrentur: sic enim declinantur, vt

Dominus, musa, templum.

Domini, musa, templi.

Domino, musa, templo.

Dominum, musam, templum.

Et reliqua eodem modo.

SI veterũ Grãmaticorũ vellemus persequi vestigia, nihil erat cur hæc, et proximas adiectiuorũ formas superioribus adiungeremus: illi enim mobilia nomina, quę ternas aut binas figuras haberent non coniungimus, sed separatim singula per se declinabãt: hic bonus exempli causa, vt hic dominus. hæc bona, vt hæc musa: hoc bonũ, vt hoc templũ: vnde hæc adiectiua primę & secundæ declinationis appellantur. Hic & hæc breuis, vt hic & hæc parẽs: hoc breue, vt hoc tempus: aut singula per se, hic breuis, vt hic sermo: itidẽ hæc breuis. Quod etiã apud Varronẽ lib. 3. de Analo. videre est, sic enim quosdã ordines disponit, Hic albus, huic albo, huius albi: hæc alba, huic albę, huius albę, hoc albũ, huic albo, huius albi. In eodẽ, eius casus literarũ discriminibus facilius reliquorũ varietate discernere poterit, quod ei habet exitus aut in a vt hac terra: aut in e, vt hac lance: aut in i, vt hac leui. Verũ quoniã hæc declinãdi ratio nonnullas habet oportuni-

tunitates, nō existimari pratermittēdā esse, relicturus tamē docētibus iudiciū suū. Trimū enim sciūt adolescentuli esse quasā, ex quibus terna figurę fiant, quarū prima generis sit masculini, altera fœminini, tertia neutri alias a quibus dicitur, vt breuis & breue quarū prior generis communis, posterior neutri: esse demū alias, quæ vna figura casu recto singulari sint cōtēta, quæ omnia genera cōplectantur, vnde & omnis sint generis. Deinde hoc pacto Adiectiua a Substantiuis facilius si cernūt, & internosciūt, quā definitionibus, teneris ingenijs parū idoneis. Ad extremū, vt planius intelligāt, quæ paulo post de nominū generibus dicēda sunt, cū de partibus orationis, quæ rudimenta vocantur agendū erit. Ne mireris quod declinationes tū directas & obliquas, tū directos, & trāsuersos ordines appellarim, sic enim Varro appellat Sunt enim si formā ipsam inspicis, vni trāsuersi, alteri directi, vt in tabula fieri solet, in qua latrūculis luditur. Directi sūt, inquit idē li. 3. de Analo. q̄ a recto casu rectē declinātur, vt albus albi, albo Hęc ille. Trāsuersi qui a recto casu obliquē declinātur, ut albus albi, albo Hęc ille.

¶ Subiecta nomina eodē modo declinātur, nisi quod casus interrogandi syllaba, ius, dandi vero i, litera terminatur.

Alter, altera, alterum, alterius, alteri.

Alius, alia, aliud, alius, alij.

Solus, sola, solum, solius, soli.

Totus, tota, totum, totius, toti.

Vnus, una, vnum, vnus, vni.

Vllus, vlla, vllum, vllius, vlli.

Nullus, nulla, nullum, nullius, nulli.

Vter, vtra, vtrum, vtrius, vtri

Neuter, neutra, neutrum, neutrius, neutri.

Vterq; vtraq; vtrunq; vtriusq; vtrique.

Alteruter, alterutra, alterutrū, alterutrius, alterutri.

Hęc priscis illis tēporibus vsitata, ac trita declinādi rationē seruabant. Alter, alteri, altero. Alius, alij, alio. Et cætera eodē modo, lege Prisc. lib. 1. 3. vbi non nulla exēpla ponūtur. Hęc etiā spectāt cætera quæ ex nomine. Vter cōponuntur Vterq; vterlibet, vteruis. Genitiuo Neutri vti Varro lib. 2. de Anal. Ma

ris, inquit, fœmina & neutri. Item Probus, Phocas, Diomedes, Donatus, ceteriq; veteres, quā a priscis acceptum suo iure cōseruauerunt, & retinuerunt.

Hęc & nonnulla alia quidam ex recentioribus de sententia atq; auctoritate Varronis, Probi, Diomedis, Donati, Scruij, ac ceterorū bene sententium Grammaticorum docet esse pronomina. Quod ad Varronē attinet, nullā de his mētionē facit in libris de Analo. cū de pronominiibus, quos articulos appellat, multis locis, differnerit. Probus in libro quē Artium instituta inscripsit, in quo de pronominiibus agit, ne verbū quidē de ipsē fecit. Donatus in priore libello de octo partibus oratoris, quē alij Primā artē, alij primā editionem vocant, quatuor-

Este, vel estote,
Sint.

F V T V R V M.

Esto tu, vel eris,
Esto ille, vel erit,

Plur. Estote, vel eritis,
Sunto, vel erunt.

tibi videtur? Lege qua in prima verborum declinationem scripsimus: nam spero fore, ut planissime intelligas, nihil contra aut veterum grammaticorum sententiam, aut autorum usum à nobis dictum esse.

Modus Optatiuus.

Quid attinet toties ad prima coniugationis scholia te reijcere? Nisi etiam Quintilianum hanc optatiui dispositionem probasse cognoueris, omnem in me culpam transfero. Ne mireris easdem voces Lusitanas varijs temporibus subseruire, quos etiam apud Latinos interdum reperies, cuius rei causa est ipsa optandi affectio, que saepenumero ita perplexa est, ut vix discernas ad quod nam potissimum tempus spectet. Praeteriti perfecti hac et similia esse poterunt, Audio tres milites tantum fuisse desideratos. Utinam non fuerint multo plures. Quaeira Deosq̄ nam fosse[m] muytos mais. Pater tuus melius valebat proximis diebus. Utinam fuerit plane confirmatus. Quaeira Deos que seja ja são de todo. Verbum Seja, beneficio aduerbij, Ia, ad praeteritum relatum est.

Optatiui modi tempus praesens, & imperfectum.

Utinam essem,

Esses,

Esset,

Plur. Utinam essemus,

Essetis,

Essent.

Præteritum perfectum.

Utinam fuerim,

Fueris,

Fuerit,

Plur. Utinam fuerimus,

Fueritis,

Fuerint.

Præteritum plusquam perfectum.

Utinam fuisset,

Fuisses,

Fuisset,

Plur. Utinam fuissetus,

Fuissetis,

Fuissent.

F V T V R V M.

Utinam sim,

Sis,

Sit.

Plur. Utinam simus,

Sitis,

Sint.

Modus

Modus Coniunctiuus.

SI Coniunctiuo præponatur particula *Cum*, cum Lusitani indicatiuo explicant, exempli causa, *Cum sim pauper nemo amicitiam meam expetit*, Como sou pobre ninguem deseja minha amizade. *Cum essem pauper nemo amicitiam meam expetebat*, Como era pobre. &c. *Cum sis bonus existimas omnes tui similes esse*, Como sois bom, pareceuos q̄ todos ho sam. *Cum diu fueris miles, non miror te interdum minas ictare*, Como foltes mui to tempo soldado. &c. *Cum antea fuisset pauperrimus, paruo contentus eram*, Como dantes fora muito pobra, contentauame com pouco. *Vtuntur etiam eleganter gerundijs, cum interpretantur hunc modum. Audes ista dicere, cum sis vir nobilis*. Atreueisnos a d zer isso sendo vos homẽ nobre? *Poteram ne tibi opem ferre, cum essem pauper?* Podiauos ajudar sendo eu pobre? *Non miror te lente conualescere, cum diu fueris egrotus*, Sendo vos, ou estando tanto tempo doente. *Incidi in grauissimum morbum, cum nunquam antea fuisset egrotus*, Nam sendo ate entam doente. *Tandem mortem obiit, cum annos prope viginti membris omnib. captus fuisset*. Finalmente acabou, auendo perto de vinte annos que estaua entreuado. *Locutiones illæ, Como seja, como fosse, & alia eiusdem generis ijs, qui Lusitanè sciunt minime probantur. Non miror te ista dicere cum sis miles*, Nam me espanto dizerdes isso, como se jais soldado, *inauditum est*, Nam me espanto dizerdes isso pois sois soldado, ou ja q̄ sois soldado, *dicitur bene Lusitanè. Cum ergo huic modo particula, Cum, præponitur, eam in Lusitanis, Como, Pois, addito indicatiuo conuertes: aut vtis gerundijs, Quando aut illis, aut his vtendum sit, vsus te docebit, Non miror te lente conualescere, cum diu fueris egrotus*, Como estiuestes tanto tempo doente, nam me espanto conualecerdes de vagar. Nam me espanto conualecerdes tam de vagar pois estiuestes tanto tempo doente; Nam me espanto conualecerdes de vagar, sendo ou estando tanto tempo doente: *hic & particula, & gerundia locum habent. Illustrauimus hunc modum tam multis exemplis, vt intelligant qui de Lusitana lingua, maxime hoc loco, inopia conqueruntur, ei sæpenumero non tam verba deesse, quam qui ea velint exquirere. Habet coniunctiuus etiam voces proprias. Seja fosse, quibus locus est. cum eas particule, Vt, Ne, & alia nonnulla præcedunt. Nunc te rogo vt sis liberalis, olim ne esses prodigus rogabam, Agora rogote que sejas liberal, os annos passados rogauate que nam fosses prodigo. Cic. ad Att. 8. Plura scriberem, si ipse possem, Se podera. Teren. Adelp. — si tu sis homo Hic faciat. Se fordes homẽ. Itaq̄, Sim, nulla præposita particula potest reddi Lusitanè. Eu sou, seria, for, sendo eu. Essem, Eu era, fora, fosse, sendo eu. Quo pacto pueris Lusitanis hæc duo tempora, si fieri posset,*

Numero Plurali .

*celerior, & exercitator: ita tamen
ut cum aliquo Substantiuo comuni-
gantur.*

Nominatiuo Felices & Felicia.

Genitiuo

Felicium. *Poëta Bonus, melior, optimus.*

Datiuo

Felicibus. *Scurra Malus, peior, pessimus.*

Accusatiuo Felices & Felicia.

Digitus Paruus, minor, minimus.

Vocatiuo ò Felices & Felicia.

Vir Magnus, maior, maximus.

Ablatiuo

à Felicibus. *Facilis, facilior, facillimus.**Difficilis, difficilior, difficillimus.**Humilis, humilior, humillimus.**Similis, similior, simillimus.**Dissimilis, dissimilior, Dissimillimus.*

*Cum sextus casus nominum, quæ literis, N, & S, terminantur in E, ut Ve-
rius Flaccus auctor grauissimus decet, fere exeat: cumq; genitiuus multitudi-
nis eorundem nominum raro ab oratoribus imminuatur; siquidem, Diligentiu,
elegantium, ingentium, & alios id generis casus, plenos, non imminutos, Dili-
gentium, elegantium &c. ferme vsurpant; in locum nominis, Prudens substi-
tuimus, Felix, ne imperitis errandi ansam claremus. Non negamus esse quæ-
dam, quorum ablatiuus etiam I, litera finiatur, cuiusmodi sunt, Ingens, re-
cens, vchemens: de quibus atque participijs, quæ eiusdem sunt positionis, fu-
sus suo loco diximus. Hinc enim tantum nobis admonendus fuit lector de hac
exemplorum permutatione. Felix in primis placuit, quod eo Diomedes &
Donatus vsi fuerint.*

Nomina Anomala .

Nomina Anomala, quòd ad rem attinet, dicuntur quæ à similibus declina-
tione aliqua ex parte deflexerunt, ut *Domus*, exempli causa, quamuis sit
quarta declinationis, & simile his nominibus *Manus*, *Tribus*, tamen ab eorum
declinatione deflexit, cum aliqua ex parte nomina secundi ordinis imitetur.
Item duo, *duæ*, duo: *ambo*, *ambæ*, *ambo*, ita quidem cum adiectiuis primi &
secundi ordinis consentiunt, ut ab e s etiam discrepent. Verum de analogia &
anomalia suo loco, Deo iuuante, nonnihil dicemus.

Nominatiuo hæc Domus.

Quæ voces locum, quæ ædificium, quæ

Genitiuo Domi vel Domus.

utrunque significant, procedente tem-

Datiuo

Domui.

pore discant pueri: quare nihil aliud hic

Accusatiuo

Domū.

ab eis quam declinandæ ratio exigatur.

Vocatiuo

ò Domus.

Harum domuum, & has domus repe-

Ablatiuo

à Domo.

ries quidem, sed varius.

B 2

Plura-

Pluraliter.

Nominatiuo	Domus.
Genitiuo	Domorum vel Domuum.
Datiuo	Domibus.
Accusatiuo	Domos, vel Domus.
Vocatiuo	ò Domus.
Ablatiuo	à Domibus.

Pluraliter.

Nominatiuo	Duo, duæ, duò.
Genitiuo	Duorum, duarum, duorù.
Datiuo	Duobus, duabus, duobus.
Accusatiuo	Duos, vel duo, duas, duo.
Vocatiuo	ò Duo, duæ, duo.
Ablatiuo	à Duobus, duabus, duobus.

Ambo eodem modo declinatur.

Pluraliter.

Nominatiuo	Ambo, ambæ, ambo.
Genitiuo	Amborum, ambarù, amborum.
Datiuo	Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusatiuo	Ambos, vel ambo, ambas, ambo.
Vocatiuo	ò Ambo, ambæ, ambo.
Ablatiuo	ab Ambobus, ambabùs, ambobus.

genere, sed non declinatione, quare huc minime spectat.

De Pronominum declinatione.

PRONOMINA distribuit M. Varro in Finita, & Infinita: illa Pronomina, hæc Prouocabula appellat: vtraque Articulos. Infinita, & Prouocabula vocat, quòd ponantur pro vocabulis, quæ Infinita sunt. Finita vero & Pronomina, quòd pro nominibus ponantur quæ Finita sunt. Articulos autem, quòd sint veluti quidam nodi & articuli orationis. nam nomen & verbum membra sunt præcipua, ex quibus corpus orationis constat. Dicam apertius, Quæ recentiores nomina appellatiua siue communia vocant, eadem Varro Vocabula appellat: quæ illi propria, hic Nomina. Idem Vocabula. Infinita: Nomina, Finita dicit. Audiamus ipsam Varronem (quem Fabius lib. 10. Romanorum eruditissimum ac lingua Latina peritissimum appellat) de Analog. 1. Sequitur, inquit,
de Nomi-

Duo, & Ambo accusandi casus generis masculini potius ad Poëtas, quam ad alios scriptores pertinent. Cic. Appioli lib. 3. ep. 4. Duos enim duarum ætatum plurimi facio eadem ratione Cn. Pompeium filia tua socerum, & M. Brutium generum tuum, sic enim habent libri correcti, non duo, vt quidam legit.

Plus, quòd numero singulari neutrum est, plurali vero hi & hæc plures, & hæc plura, anomalum quidem est

de Nominibus, quæ differunt à Vocabulis, ideo quòd sunt finita, ac significant res proprias vt Paris, Helena: cum vocabula sint infinita, ac res còmunes designent, vt vir, mulier. Idem in eodem, Quare quod ad vniuersam verborum naturam attinget, hæc attigisse modo satis est: quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam: cuius quoniam sunt diuisiones plures, nunc ponam potissimum, in quæ diuiditur oratio seruada, vt natura in quatuor partes: vnam, quæ habet casus: alteram, quæ habet tempora: & tertiam quæ habet neutrum: & quartã, in qua est vtrunque: hanc vocant quidam Appellandi, Dicendi Adminiculandi, Iungendi. Appellandi dicitur, vt homo, Nestor. Dicendi, vt scribo, & lego. Iungendi vt, at, q̄. Adminiculandi, vt doctè, & commodè. Appellandi partes sunt quatuor, è quibus dicta à quibusdam Prouocabula, quæ sunt vt Quis, Quæ. Vocabula, vt scutum, gladius. Nomina, vt Romulus, Remus. Pronomina, vt hic, hæc Duo media dicuntur Nomina: prima & extrema Articuli. Vides quemadmodum prima & extrema, hoc est, Prouocabula & Pronomina appellet Articulos? Illud etiam obiter notabis duo media, idest, Vocabula & Nomina appellari Nomina. Itaque Nomen hic complectitur & propria, & appellatiua. Audiamus cætera quæ sequuntur, Primum genus est infinitum, secundum vt infinitum: tertium vt finitum, quartum finitum. Primum genus, hoc est, Prouocabula appellat infinitum, secundum idest, Vocabula, vt infinitum: tertium vt finitum, idest Nomina: quartum finitum, hoc est, pronomina. Idem in 3. postquam de articulis egit, hæc adiungit, Illud habent quod partim sunt finita, vt hic & hæc. Partim infinita vt Quis, quæ. Et in eodem. Ut in articulis duæ partes sunt finita, & infinita, sic in vocabulis duæ, Vocabulum & Nomen, non enim idem oppidum & Roma, cum oppidum sit Vocabulum: Roma, Nomen. Cum dixit, In vocabulis duæ, Vocabulum propria & appellatiua comprehendit, vt supra Nomen. Itaq; Vocabulum & Nomen interim apud Varronem in eadem re dicuntur. Probus grammaticus in primis nobilis. qui etiam Gellium & Suetonium etate antecessit, tertium genus addidit. Minus quam finitum. Itaq; pronomina distribuit in Finita & Infinita et minus infinita, quem postea Diomedes, Donat. Seruius secuti sunt.

Finita sunt, inquit, Diomedes, quæ notant certum numerum, & gestum dirigunt ad certam personam vt Ego. Infinita, quæ certam non recipiunt personam, vt Quis, quæ quod. Minus quam finita sunt, quæ certis & incertis personis aptari possunt, vt Ipse, Ego, Tu, Ille: appellant cæteri finita, Probus pronomina personalia, quod idem est. Sergio non probatur Probi diuisio, ait enim pronomina omnia aut esse finita, aut infinita, Donatumq; melius in priore libello in hæc duas partes diuisisse, quod quidem Donatus initio, dicit, sed in pronominib. declinadis, etiã minus quam finita vocat. Sed ne nimium sim grammaticus, qui plura volent, ipsos addeat, quos citavi. Vnum superest necessario explicandum, Prouocabula etiã pro Nominibus, hoc est, pronomina infinita, vt Quis, quæ, quod etiam pro proprijs nominibus licet confuse posse poni. Cic. ad Atticum lib. 8. Volo exquiras, quam diligentiissime

gentissime poteris, num quem accuserent, num cui successeant. Quid dico, num cui? num Pompeio. Vides ut prouocabulum, Cui, interprete eodem Cicerone, ponatur pro nomine Pompeio? Quidam recentiores prouocabula appellant quæuis pronomina. Quod ad numerum pronominum attinet, alij, ut supra diximus, unum, & viginti, alij plura, alij pauciora posuerunt: nos quæ plerique omnes admittunt, ex tam multis selegimus: quibus nemo veterum, quos quidem viderim, certas declinationum formas attribuit, præter unum Priscianum, qui ea in quatuor formas distribuit. Sed cur certis ascribantur ordines, cum singula singulis consent vocabulis? Deinde cum vltima litera, vel syllaba genitui in alias formas ab alijs separet, quæ ratione tria primitiua mei, tui, sui à deriuatiuis separabimus? Postremo cum hæc declinationum distinctio nullam afferat pueris vtilitatem, non video cur multitudine præceptorum sint obruendi. Quare more veterum simpliciter ea declinabimus, nulla facta ordinum mentione.

DE PRONOMINUM primitiuorum declinatione.

Ego pronomen personæ primæ, numeri singularis, sic declinabitur.

Nomin. Ego.
Geniti. Mei.
Datiuo Mihi, vel mi
Accusat. Me.
Ablati. à Me.

Pluraliter.

Nomin. Nos.
Geniti. Nostrū, vel nostri.
Datiuo Nobis.
Accusat. Nos.
Ablati. à Nobis.

Tu, pronomen personæ secundæ, numeri singularis, sic declinabitur.

Nomina. Tu.
Genitiuo Tui.
Datiuo Tibi.
Accusatiuo Te.
Vocat. ò Tu.
Ablatiuo à Te.

Pluraliter.

Nominat. Vos.
Genitiuo Vestrum, vel vestri.
Datiuo Vobis.
Accusati. Vos.
Vocati. ò Vos.
Ablati. à Vobis.

Interrogandi casus mis, & tis consulto omisimus, quorum neque Grammaticorum proceres Probus, & Diomedes vllam mentionem fecerunt.

¶ Sui, pronomen personæ tertix, numeri vtriusque, sic declinabitur.

Genit io Sui.
Dat io Sibi.
Acc satiuo Se.
Ablatiuo

Hæc tria docent veteres esse omnis generis, quòd cum omnibus generibus iungantur. Ego vir femina, mancipium hoc feci, quo pacto

Ablatiuo à Se.

Pluraliter.

Genitiuo Sui.

Datiuo Sibi.

Accusatiuo Se.

Ablatiuo à Se.

paſſo facile probaſſent, *Animal eſſe omnia generis cum iſdem adiungatur, ſiquidem Vir animal, ſœmina animal, mancipium animal hoc feci. Videntur hæc potius ſubſtantiuorum naturam redolere.*

Pronomina Hic, iſte, ille, ipſe, iſ, idem, quæ aliqua ex parte primam & ſecundam nominum adiectiuorum declinationem imitantur, ſic declinantur.

Nominatiuo Hic, hæc, hoc.

Genitiuo Huius.

Datiuo Huic.

Accusatiuo Hunc, hæc, hoc.

Ablati. ab Hoc, hæc, hoc.

Numero plurali.

Nominatiuo Hi, hæ, hæc.

Genitiuo Horû, harû, horû.

Datiuo His.

Accusatiuo Hos, hæc, hæc.

Ablatiuo ab His.

Numero ſingulari.

Nominatiuo Iſte, iſta, iſtud.

Genitiuo Iſtius.

Datiuo Iſti.

Accusati. Iſtum, iſtam, iſtud.

Ablati. ab Iſto, iſta, iſto.

Plurali.

Nominat. Iſti, iſtæ, iſta.

Genitiuo Iſtorû, iſtarû, iſtorû

Datiuo Iſtis.

Accusati. Iſtos, iſtas, iſta.

Ablati. ab Iſtis.

Numero ſingulari.

Nominatiuo Ille, illa, illud.

Genitiuo Illius.

Datiuo Illi.

Accusati. Illum, illam, illud.

Ablati. ab Illo, illa, illo.

Plurali.

Nomina. illi, illæ, illa.

Genitiuo Illorû, illarû, illorû.

Datiuo Illis.

Accusati. Illos, illas, illa.

Ablati. ab Illis.

Numero ſingulari.

Nominati. Ipſe, ipſa, ipſum.

Genitiuo Ipſius.

Datiuo Ipſi.

Accusati. Ipſum, ipſã, ipſum.

Ablati. ab Ipſo, ipſa, ipſo.

Plurali.

Nominat. Ipſi, ipſæ, ipſa.

Geniti. Ipſorû, ipſarû, ipſo-

Datiuo Ipſis. (rum.)

Accusati. Ipſos, ipſas, ipſa.

Ablatiuo. Ipſis.

Numero ſingulari.

Nominatiuo Iſea, id.

Genitiuo Eius

Datiuo Ei.

Accusatiuo Eum, eam, id.

Ablatiuo ab Eo, ea, eo.

Plurali.

Nominatiuo Ii, eæ, ea.

Genitiuo Eorû, earû, eorû.

Datiuo Eis, vel ijs.

Accusatiuo Eos, eas, ea.

B 4 Abla-

Ablatiuo ab Eis, vel ijs.
Numero singulari.
Nominatiuo Idem, eadem, idē
Genitiuo Eiusdem.
Datiuo Eidem.
Accusatiuo Eundē, eandē idē.
Ablatiuo ab Eodē, eadē, eodē.
Plurali.
Nominati. Iidem, eadē, eadē.
Gen. Eorundē, earundē, eorundē.
Datiuo Eisdem, vel ijsdem.
Accusatiuo Eosdē, easdē, eadē.
Ablatiuo ab Eisdem, vel ijsdem.

mius : male sonabat iisdem ; impetratum est à consuetudine , vt peccare suauitatis causa liceret . Hæc ille . Ennius cum dixit : In templis iisdem , maluit vti verbo imminuto Iisdem , quam pleno Eisdem , vel Iisdem : male sonabat eo loco Iisdem , ipse tamen Cicero , vt dixi , ferè non aliter loquitur , adeo vt Diomedes , & Donatus Eisdem ob eam causam videantur minime probasse .

De deriuatiuorum declinatione .

Meus , mea , meum : tuus , tua , tuum : suus , sua , suum : noster , nostra , nostrum : vester , vestra , vestrum declinantur , vt nomina adiectiua primæ & secundæ declinationis .

Numero singulari.

Nom. Meus , mea , meum .
Geni. Mei , meæ , mei .
Dati. Meo , meæ , meo .
Accus. Meū , meā , meū .
Vocat. ò Mi , mea , meum .
Abl. à Meo , mea , meo .

Plurali .

Nom. Mei , meæ , mea .
Geni. Meorū , mearū , meo
Dati. Meis . (rum .
Accusat. Meos , meas , mea .

Veteres Miis dicebant , vnde vocatiuus ò mi . Vide Diomedem lib. 2. Charisiū , et Celsum apud Prisc. lib. 12.

Vocatiuo ò Mei , meæ , mea .
Ablatiuo à Meis .

Hæc tria Vocatiuo carent .

Tuus , tua , tuum .
Suus , sua , suum .
Vester , vestra , vestrum .

Noster , nostra , nostrum .
Vocatiuo ò noster , nostra , nostrum .

Nostras

Nostras, & vestras, pronomina deriuatiua omnis generis, declinantur vt nomina adiectiua tertiæ declinationis.

N. Hic & hæc & hoc nostras.

G. Nostratis.

D. Nostrati.

A. Nostratem, & nostras.

V.ò Nostras.

A. à Nostrate, vel nostrati.

Pluraliter.

N. Nostrates, & nostratia.

G. Nostratium.

D. Nostratibus.

A. Nostrates & nostratia.

V.ò Nostrates & nostratia.

A. à Nostratibus.

Hic, & hæc, & hoc vestras
vociatio caret.

Nostras, vestras, Arpinas, Capenas, Cassinas, Priuernas, & multa alia eiusdem generis priscis illis temporibus plena fuerunt Nostratis, vestratis, Arpinatis, & cætera eodem modo. Cassius Hemina in 3. Annal. apud Priscianum lib. 12. Hos libros si quis nostratis sapiens. Cato in 1. Orig. apud eundem lib. 7. Si quis mortuus est Arpinatis, eius hæredes sacra non sequuntur. Idem in eodem, Sed lucus Capenatis. Neutrum desinebat in e, (vt placet grammaticis) nullum tamen, quod sciam, ponunt exemplum. Eruditus seculum maluit imminutis quam plenis vti, ita vt figura vna omnia genera complecteretur. Cic. ad Att. lib. 16. Veni ad pontem Tivetium, in quo flexus est ad uer Arpinas. Liu. 5. ab Urb. Cornelij Falliscum bellum: Valerio, ac Seruilio Capenas forte euenit. Et 8. Eodem anno Priuernas bellum initum est. Sextus casus sæpe in e, desinit. Cic. pro Cluent. C. & L. Fabrij fratres gemini ex municipio Alettrinate. Idem pro Vareno apud Prisc. lib. 7. C. Ancharius Rufus fuit à municipio Fulgenate: in eodem, In præfectura Fulgenate. Liu. lib. 5. ab Urb. In Capenate agro. Valer. Max. lib. 6. Ex illo Mario tam humili Arpinate.

Prouocabulum, siue pronomen relatiuum Qui, quæ, quod, sic declinabitur.

Numero singulari.

Nominatiuo Qui, quæ, quod.

Genitiuo Cuius.

Datiuo Cui.

Accusatiuo Quem, quam, quod.

Ablatiuo à Quo vel qui, qua vel qui, quo vel qui.

Plurali.

Nominatiuo Qui, quæ, quæ.

Geni-

Prouocabulum relatiuum Qui, quæ, quod, separauimus ab interrogatiuo Quis, ne permista et confusa declinatio pueris tenebras offunderet.

Potuit quidem Latina lingua relatiuis carere, nisi elegantia rationem habuisset. Quotus enim quisq, etiam ornata, & elegantis orationis hostis, fastidium ferret si antecedentia uocabula

Genitiuo	Quorū, quarū, quorū.	cabula & nomina tertio quoque ver-
Datiuo	Queis, vel quibus.	bo referentur? In horum itaque lo-
Accusatiuo	Quos, quas, quæ.	cum prouocabula, & pronomina non
Ablatiuo à	Queis, vel quibus.	necessitate exigente, sed elegantia re-
		petitionum tædium horrente atq; re-
		formidante, substituta sunt.

Quia, prouocabulum, siue pronomen interrogatiuum, siue infinitum, sic declinabitur.

Numero singulari.

N.	Quis vel qui, quæ, quod, vel	Quis, modo interrogatiuum est. Te-
G.	Cuius. (quid.	rent. Andr. Quis hic loquitur? modo
D.	Cui.	infinitum. Virg. 3. Eclog. Nescio quis
A.	Quæ, quam, quod, vel quid.	teneros oculus mihi facinat agnos.
A. à	Quo, qua, quo, uel qui.	

Plurali.

N.	Qui, quæ, quæ.	Qui interdum pro Quis ponitur.
G.	Quorum, quarum, quorum.	Cic. pro Domo sua, Qui tantus fuit la-
D.	Queis vel quibus.	bor? quæ similitas? Idem pro Plane.
A.	Quos, quas, quæ.	Neque enim qui illi nummi fuerint, nec
A. à	Queis vel quibus.	quæ tribus, nec qui diuisor ostenderit.
		Terent. Phor. Nam qui erit rumor po-
		puli, inquit, si id feceris? Idem Andr.
		Nescio qui senex modo venit.

Cui, apud priscos etiam fuit genitiuus, vnde quisquis, cui cui. Cicero pro Sex. Rosc. Vereor enim cuiuimodi est Rosci, ne ita hunc videar seruare vt tibi omnino non pepercerim. Idem ad Att. lib. 3. Tu, velim ad me omnia quam diligentissime, cuiuimodi sint scribas. Et in extremo lib. 5. Tusc. Equidem me etiam conscriptorum arbitrator, vbi enim melius vti possumus hoc, cuiuimodi est, otio? pro cuius cuiusmodi est. Vide Prisc. lib. 13. Datiuus Quæ, parum videtur vsitatus, cum interrogatiue aut infinite accipitur.

Distulimus in hunc locum prouocabulum Qui vel qui, propterea quòd à quibusdam inter nomina, ab alijs verò inter pronomina numeretur. Pronomen quidem esse infinitum affirmant Probus, Diomedes, Donatus, Seruius, ac ceteri veteres grammatici. Varro prouocabulum vt paulo ante diximus, & infinitum articulum appellauit. Probus non solum quis vel qui, sed etiam quantus, tantus, qualis, talis pronomina infinitæ qualitatis nemiinat: his addidit Diomedes Cuius, quotus, totus: Donatus in posteriore libello de cælo partibus adiungit Cuius,

ius, cuius, cuium, quot, tot. Priscianus tamen qui etate Iulianæ Casaris scripsit, ait lib. 2. veteres grammaticos Græcos fuisse deceptos, qui hæc putauerint esse pronomina, eorumque errores Latinos fuisse secutos: se vero Apollonii, & Herodiani, qui veterum errata correxerint, sententiæ accedere. Idem lib. 13. Longa disputatione idem nititur confirmare, cuius disputationis hæc ferè est summa, Pronomina, pro nominibus proprijs duntaxat poni, vt Cicero scribit, idem recitat: at Quis, non esse pronomen cum accipiatur tum pro proprio, tum pro appellatiuo, vt, Quis fecit? Virgilius, poëta. Cuius argumentum quanti sit non difficile est intelligere. Cur enim non dicam, Orator orationes scribit, idem eas recitat? Idem, pro Oratore accipitur, & Eas pro Orationibus, quæ nomina sunt appellatiua. Cic. 1. de Off. Itaque viros fortes eosdem bonos esse volumus. Idem ad Att lib. 1. Venit mihi obuiam puer tuus, is mihi literas abs te reddidit. Sed hæc apertiora sunt, quam vt confirmatione egeant. Quare pronomina pro proprijs & appellatiuis accipiuntur, sed frequentius pro proprijs; qua de causa à Varrone pronomina vocantur, quod nimirum pro nominibus, hoc est, proprijs sæpius ponantur. Quis, vero prouocabulum, quod frequentius pro vocabulis, hoc est, appellatiuis accipitur. Vide quæ paulo ante de hac re scripsimus. Donatus declinat, Quis vel qui, quæ vel qua, et plurali numero genere neutro, quæ vel qua: item accusatiuo quæ vel qua. Potius Diomedem sumus secuti, qui merito, Qua, prætermisit, cum tantum in compositis nonnullis reperitur.

Composita ex prouocabulo, Quis, cum præcedit.

Quisnam, quænam, quodnam, vel quidnam, cuiusnam, cuinam.
 Quispiam, quæpiam, quodpiam, vel quidpiam, cuiuspiam, cuipiam.
 Quisquam, quæquam, quodquæ, uel quidquam, cuiusquam, cuiquæ.
 Quisque, quæque, quodque, uel quidque, cuiusque, cuique.
 Quisquis, quodquid, cuiuscuius, cuicui, quæquæ, quidquid, à quoquo.
Plur. Quiqui, quorû quorû, quibusquibus, quosquos, à quibusquibus.

Composita ex Quis cum sequitur.

Aliquis, aliqua, aliquod, uel aliquid, alicuius, alicui.
 Ecquis, ecqua, uel ecquæ, ecquod, uel ecquid, eccuius, eccui.
 Nequis, nequa, nequod, uel nequid, necuius, necui.
 Siquis, siqua, siquod, uel siquid, sicuius, sicui.

Composita ex prouocabulo Qui.

Quicumque, quæcumque, quodcumque, cuiuscumque, cuicumque.

Quidam, quædam, quoddam, uel quiddam, cuiusdam, cuidam.
 Quilibet, quælibet, quodlibet, uel quidlibet, cuiuslibet, cuiilibet.
 Quiuis, quæuis, quoduis, uel quiduis, cuiuisuis, cuiuis.

Quædam ex supradictis rursus componuntur.

Vnusquisq; unaquæq; unumquodq; uel unumquidq; uniuscuiusq;
 Ecquisnam, ecquænam, ecquodnam, uel ecquidnam. (unicuique.)

Sergius in posteriorem libellum Donati de octo partibus orationibus declinat
 Quisquis quemadmodum hic vides, quem Laurent. lib. 3. c. 16. affert: verisimile est omnes casus fuisse in vsu, sed cum infinita prope volumina antiquorum interierint, mirum non est si pauci tantum reperiantur. Teren. Hecy. Quin spoliatus, mutiles, laccres quemquem nata sis: sic Plautus. Ablatius Quoquo vsitatissimus est. Cicero pro Rab. perd. reo. Quoniam Ephesi est, hominem inuestiges Idem ad Q. Fr. lib. 1. Tu quoquo modo, quoniam Ephesi est, hominem inuestiges uelim. Idem Quiqui numero plurali vsus est ad Att. lib. 16. Veteranos, quiqui Cassilini & Calatiæ sunt, perduxit ad suam sententiam. Lilius quibus quibus lib. 5. dec. 1. Nam & ne stirpem domi relinquerent, liberos suos quibus quibus in eam conditionem vt manumitterentur mancipio dabant. Quis putas omisimus propterea quod parum sit vsitatum. Quidcunque non videtur esse in vsu, maxime cum Quodcunq; etiam substantiuè ponatur. Cum prouocabulum Quis sequitur, feminina singularis numeri, & neutra multitudinis pro a diphthongo ferè, a, admittunt vt siquis, siqua, siquod, pluraliter siqui, siquæ, siqua. Cicero frequenter Ecquæ pro ecqua numero singulari vtitur ad Att. lib. 7 Quod esto ecquæ nam nobis salutis spes relinquatur. Idem tamen 4. Acad. dixit Ecquæ sunt onera tuorum, si tanta sunt vt & sustinere possis &c. Ecquisnam, ecquænam, ecquodnam, & ecquidnam apud eundem præcipuè leguntur. In Vatinium, Omnia quæ velis consecuturum ecquid audieris? ecquisnam tibi dixerit? Idem 4. de Finibus, Ecquænam fieri possit accessio? Idem 10. Philip. Ecquodnam principium putabis libertatis capeffendæ? Idem in Topic. Ecquidnam honestum sit, ecquid equum reuera, an hæc tantum opinione sint?

DE VERBORUM

Coniugatione.

OMINA declinare, & verba in primis pueri sciant: neque enim aliter peruenire ad intellectum sequentium possunt. Hæc Fabius lib. 1. cap. 4. De nominum declinatione hæcenus dictum est: de verborum antequam dico, oratos etiam atque etiam eos velim, qui hoc declinationis commentariolum chartas euoluendi magis, ut sæpe fit, quam legemli animo, in manus sumpturi sunt: ne me longiorem putent, atque de re trita, & vulgata pluribus verbis egisse, quam res ipsa postulet. Nam si secum ipsi repitent, quam multa, quam varia, quam noua & inaudita opiniones quotidie exoriantur, non ut opinor nobis vitio vertant, si in veterum, grauissimorumque, autorum sententijs non solum numerandis, sed etiam pro nostra tenui parte exponendis aliquantulum fuerimus immorati. Etenim si res, ut iam cepit ire, longius processerit, breui futurum est, ut verba ipsa penitus extinguantur. Quid enim aliud superest, Modis omnibus, contra Varronis Fabij, omniumque veterum semanticorum, verum etiam Iurisconsultorum de temporum significatione controversias cum animis suis iidem cogitent, in bonam, ut spero, partem nostram hanc cunctationem accipient. Quid? Q. Scævola, Brutus, Manilius dum accuratissime disputant, sit ne verbum Surreptum erit, ad ante, an post facta referendum, præteritum ne, an futurum tempus adsignificet, otiosi existimandi sunt? P. Nigidius Ciceronis æqualis, ciuitatis Romanae doctissimus, ut Gellius lib. 17. cap. 7. testatur, dum in eodem modo explicando quarto & vigesimo commentariorum grammaticorum se se torquet nonne apertissime nos docet uerborum naturam non leuiter attingendam, sed penitus ac radicitus excutiendam? Prætereo quæstionem illam in Saturnalitijs conuiujs positam, qua cognita & perspecta multi nodi soluuntur, verba Scripserim Venerim Legerim, sint ne præteriti an futuri, an vtriusque temporis. Mitto alia eiusdem generis, quæ ne longus sum, non inuitus prætermitto. Ij vero qui non solo chartarum numero contenti erant, mihi in primis exorandi sunt, ut si quid in ipso statim ingressu offenderint, quod à recentiorum placitis alienum videatur, tantisper assensionem sustineant, dum quæ in prægram uerborum declinationem scripsimus, diligenter perlegant. In scripseram hoc commentariolum, De uerborum declinatione, solet enim Varro & Fabius etiam cum de uerbis est sermo, tum declinationis nomine, tum declinandi uerbo uti, ne tamen grammaticis fastidium mouerem, malui inscriptionem perdere.

DE

De verbi substantiini declinatione.

CVM prateritum perfectum & vltcrius in patiendi verbis necessario ex substantiuo verbo supplenda sint : prudenter mihi videntur fecisse, qui ipsum in quatuor coniugationum tanquam vestibulo collocarunt : quorum me sententia haud pœnitet esse, etiamsi aliud veteribus placuisse minime ignorem.

Sum verbum substantiuum modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis, personæ primæ, sic declinabitur.

Modi indicatiui tempus
præsens.

SVM,

Es,

Est,

Plurali numero.

Sumus,

Estis,

Sunt.

Præteritum imperfectum.

Eram,

Eras,

Erat,

Pl. Eramus,

Eratis,

Erant.

Præteritum perfectum:

Fui,

Fuisti,

Fuit,

Pl. Fuimus,

Fuistis,

Fuerunt, vel fuere.

Præteritum plusquam
perfectum.

Fueram,

Fueras,

Fuerat.

Pl. Fueramus,

Fueratis,

Fuerant.

FVTVRVM.

Ero,

Eris,

Erit,

Pl. Erimus,

Eritis,

Erunt.

Futurum perfectum, sine exactu ex Varronis sententia, Fuero.

Assuescant iam nunc pueri aliquid Latine dicere, ne verbum ipsum sine fructu memoria mandasse videantur : ita enim ad cætera ediscenda alacriores erunt.

Nihil est virtute pulchrius.
Nihil vnquam fuit virtute amabilius.

Imperatiui modi tempus præsens.

Es, vel esto,

Sit,

Plur. Simus,

Este,

Terent. Eunu. Bono animo es.

Ecquid hac imperatiui species nona
tibi

quatuordecim tantum pronomina posuit, in quibus nullum horum est. In posteriore, quam Priscianus secundam artem, alij secundam editionem appellant, hæc ad verbum de his, & nonnullis alijs nominibus scripsit. Neuter, vter, omnis, alter, alius, vllus, ambo, vterque, sunt qui pronomina existunt, eo quod articulis in declinatione non indigeant. Seruius in commentariolis, quæ in hanc ipsam posteriorem artem scripsit, negat præter vnum & viginti pronomina, quæ ipse enumerat, esse alia, in quibus nullum, ex his numeravit. Sergius doctus & antiquus grammaticus, qui in eandem artem scripsit, sic inquit, Neuter, alius, & reliqua constat esse nomina, quoniam Probus viginti vnum dicit esse pronomina, in quibus ista non computantur. Hæc ille. Solus Diomedes ex veteribus, quos quidem legerim, hæc inter pronomina recenser. Priscianus lib. 13. aliquot locis docet esse nomina, quamuis ea quidam similitudine declinationis decepti, inter pronomina numerauerint: nam vnus, vni, solius, soli, & reliqua, quod ad patrium, & dandi casum attinet, pronomina, vt illius, illi, istius, isti, referunt atque imitantur. Si quis forte in i. de Aialo. legerit nomen Vnus vnus vni à Varro sine articulis declinatum, ne ideo existimet pronomem esse, alia enim simul eodem loco inclinatur in casus, quæ sine vlla controuersia nomina sunt, quæ declinandi ratio nobiscum facit, & ne quærendo loco de fatigeris audi ipsam Varro. Relinquitur, inquit, de casibus, in quo Aristarchei suos contendunt nervos. Dicunt debuisse omnes nominatiuos (sic interdum appellat nomina) & articulos habere totidem casus: nunc alios habere vnum solum, vt literas omnes singulas: alios tres, vt prædium, prædij, prædio: alios quatuor, vt mel, mellis, melli, melle: alios quinque, vt quintus, quinti, quinto, quintum, quinte: alios sex, vt vnus, vnus, vni, vnum, vne, vno. Non esse ergo in casibus analogias. Hactenus ille. Hic, vt vides, nominatiui, id est, nomina cum nominibus conferuntur, non articuli, id est pronomina cum articulis; nam idem Varro lib. 3. ait articulos carere vocandi casu, quem hic apertissime vides, nam senos habet casus, Vnus.

TERTIA NOMINVM adiectiuorum declinatio.

Acer, acris, acre, nomen adiectiuum, declinationis
tertiæ, numeri singularis, sic declinabitur.

Nominatiuo hic. Acer, hæc acris, hoc acre.

Genitiuo Acris.

Datiuo Acri.

Accusatiuo Acrem, & acre.

Vocatiuo ò Acer, acris, & acre.

Abla-

B

Varro

Si nomen adiectiuum habuerit tres
formas, prima erit generis masculi.

lini, altera feminini, tertia neutri.

Ablatiuo ab Acri.

Varro in libris de Analogia modo ternas figuras, modo tres formas appellat. Sic declinat. ac acer, celer, equester, volucer, syluester, saluber.

Plurali.

Nominatiuo Acres, & acria.

Genitiuo Acrium.

Datiuo Acribus.

Accusatiuo Acres, & acria.

Vocatiuo ò Acres, & acria.

Ablatiuo ab Acribus.

Quoniam proximè adiectiua prima, & tertiæ declinationis, quæ ternas formas habent posuimus, uisum est non incommo- dum, quæ tertiæ declinationis totidem fi- guras haberent primo ponere, deinde quæ duas, postremo quæ unam.

Breuis, & breue nomen adiectiuum, declinationis tertiæ, numeri singularis, sic declinabitur.

Nominatiuo hic & hæc Breuis, & hoc breue.

Genitiuo Breuis.

Datiuo Breui.

Accusatiuo Breuem, & breue.

Vocatiuo ò Breuis, & breue.

Ablatiuo à Breui.

Si adiectiuum nomen duas habuerit formas prior erit generis communis, posterior neutri.

Numero plurali.

Nominatiuo Breues, & breuia.

Genitiuo Breuium.

Datiuo Breuibus.

Accusatiuo Breues, & breuia.

Vocatiuo ò Breues, & breuia.

Ablatiuo à Breuibus.

Nonnulla è proximis etiam huc spe- ctant, ut hic & hæc alacris, & hoc alacre: celebris, & celebre: salubris & salubre.

Eodem modo declinatur breuior, et breuius, & alia eiusdem formæ comparatiua, quæ penè sunt infinita.

Felix, nomen Adiectiuum, Declinationis tertiæ, generis omnis, numeri singularis, sic declinabitur.

Nominatiuo hic, & hæc, & hoc Felix.

Genitiuo Felicis.

Datiuo Felici.

Accusatiuo Prudentem & Felicē.

Vocatiuo ò Felix.

Ablatiuo à Felice, vel Felici.

Si nomen Adiectiuum unam tantum habuerit formam, erit omnis generis.

Misceantur nonnunquam omnes gradus, ut Felix, Felicior, Felicissimus. Sic enim fit lingua

Numero

cele-

posset, ediscenda essent, sublatis, inquam, particulis. Nam si particulam præponas, & voces has omnes adiungas non coherent, fit enim solæcismus, aut certè solæcophanes, si dicas Como eu seja, como eu folle. Quare in margine ponemus etiam alias particulas, ut tyrones intelligant variam esse horum temporum interpretationem.

Coniunctiui modi tempus præsens.

Cum sim, Quamuis sim.
 Sis, Si sim.
 Sit, Nisi sim.
 Plur. Cum simus,
 Sitis,
 Sint.

Præteritum imperfectum.

Cum essem, Si essem.
 Eesses,
 Eesset,
 Plur. Cum essemus,
 Eessetis,
 Eessent.

Præteritum perfectum.

Cum fuerim,
 Fueris,

Fuerit,
 Plur. Cum fuerimus,
 Fueritis,
 Fuerint.

Præteritum plusquam perfectum.

Cum fuisset,
 Fuisset,
 Plur. Cum fuissetis,
 Fuissetis,
 Fuissetent.

FUTURVM.

Cum fuero,
 Fueris,
 Fuerit,
 Plur. Cum fuerimus,
 Fueritis,
 Fuerint.

DE MODO POTENTIALI,
 Permissiuo siue Concessiuo.

Potentialis modus Permissiuus siue Concessiuus digni quidem sunt propter eorum singularcm ornatum & elegantiam, qui non solum, ut cæteri, pleni ac integri perscribantur, sed etiam ut aureis literis exarentur: plus enim splendoris Soli, & venustatis orationi, quam cæteri omnes afferunt. His tamen angustijs circumscriptos, ne rei nouitate offendantur, præceptoribus exhibemus, optionemq; damus, ut vel intactos omnino prætereant, vel si visum fuerit, auditoribus suis præcipiant, ut memoria eos mandent. Fuerint ne cogniti veteribus grammaticis, & an eodem nomine appellati: item quæ eorum sit vis atq; natura, omniumq; temporum, exempla suo loco inuenies.

Modi Potentialis tempus
præsens.

Sim,
Præteritum imperfectum,
Essem,
Præteritum perfectum,
Fuerim,
Præteritum plusquam perfectum,
Fuissem,
Futurum,
Fuerim.

Modi Concessiui siue Permissi-
ui tempus præsens.

Sim,
Præteritum imperfectum,
Essem,
Præteritum perfectum,
Fuerim,
Præteritum plusquam perfectum,
Fuissem,
Futurum,
Fuero.
Futurum aliter,
Fueris.

De modo infinito.

Modus Infinitus, ut plenius suo loco videbis, quinque habet tempora, quorum præsens & imperfectum voce vna, perfectum itidem & plusquam perfectum vna continentur. Lusitani omnia tempora circuitiōib. apertissimè discernunt, Indicatiuum particulam, Que, præponentes aiunt te esse duces, Dizem que sois capitam. Aiebant te esse duces, Diziam que creis. Aiunt te fuisse duces, Dizem que fostes. Aiebant te fuisse duces, Diziam que foreis. Aiunt te fore, aut futurum duces, Dizem que fereis, ou que aueis de ser capitam. Interdum vtuntur subiunctiōe. Vellem te esse omnibus virtutibus ornatum, Queriam que fosseis. &c. Locutiones illæ, Dizem serdes capitam: dizem auerdes ser capitam: quæq; sunt generis eiusdem, linguæ Lusitanæ peritis, haud quaquam probantur. Lusitano infinito locus est cum verbis, Possum, debeo, cupio, volo, nolo, malo & alijs eiusdem significationis iungitur, idq; in præsentis & imperfecto, nam perfectum & plusquam perfectum circuitiōe explicantur, ut Cupio esse probus, Desejo de ser virtuoso, præsens est. Cupiebam esse probus, Desejau ser virtuoso: imperfectum est: vtrunque verbum Latinum & Lusitanum vna voce contentum est. Futurum cum verbis sperandi, promittendi, iurandi suppletur ex uoce præsentis addita præpositione De, ut Spero me futurum virum doctum, Espero de ser. Interdum eadem voce præsentis Lusitana explicatur plusquam perfectum, ut Poterat iam fuisse mortuus, profectus, &c. Podera ja ser morto, partido, &c. Nam illa, Auer sido morto, partido, & bis similia, quibus nemo, qui modo Lusitanè sciat, vtitur è Batico, ut diximus, barbarè in Lusitanum conuersa sunt.

Infiniti

Scio me esse rudem.

Infiniti modi tempus præsens, & præteritum imperfectum.

Esse,

Scio me fuisse rudem.

Præteritum perfectum, & plusquam perfectum,
Fuisse,

Scio me semper fore rudem.

Futurum
Fore, vel futurum, am, um, esse.

PARTICIPIVM futuri temporis,
Futurus, a, um.

Participium *Ens*, formavit novum *Sergius Fluvius*: ex Græco *ὄν*, vide *Quintil.* lib. 8. cap. 3. *Gerundia*, vel participalia verba *Essendi*, *essendo*, *essendum*, quæ in libello *Donati*, de octo partibus orationis leguntur, argumento sunt, non ab ipso, sed ab alio nescio quo, coniugationum exempla, aut certe verba anomala addita fuisse, nusquam enim apud veteres leguntur.

Tres fuisse duntaxat apud veteres grammaticos
coniugationes.

Veteres illi atque illustres literati, sic enim olim grammatici, ut autor est *Suetonius* in libello de *Illustribus grammaticis*, dicebantur, tres tantum verborum declinationes statuerunt: quarum postremam in correptam & productam distribuentes: tertiam correptam appellabant, quam nunc tertiam simpliciter dicimus: tertiam verò productam, quam quartam appellamus. Quo modo *Probus*, *Phocas*, *Diomedes*, & *Donatus* in posteriore libello de octo partibus orationis loqui consueverunt. Hinc facile intelligitur locus ille *Plautinus* in *Mercat.*

Demiph. Hodie ire in ludum occæpi literarium

Lysimache, ternas, scio iam. *L.* Quid ternas? *D. Amo.*

Uidesne etiam præcis illis seculis *Amandi* verbum in scholis fuisse decantatum?

De modis verborum.

CUM modus, (ut grammaticis placet) nihil aliud sit quam voluntas, vel animi affectio per vocem adsignificata, mirum est eos tam multas, tam varias hominum voluntates, & affectiones, tam paucis modis circumscripsisse:

C 2 ad quas

ad quas rem propè infinitam constantur reuocare, quam rectè ipsi viderint. Certe voces non pauca sunt, quarum elegantiam admireris quidem, sed modum non facile agnoscas. Ex plurimis nonnulla exempla subiiciemus. Liu. lib. 6. dec. 1. Tum vero ego, inquit, nequicquam hac dextra Capitolium, arcemq, seruauerim si ciuem, commilitonemq, meum tanquam Gallis victoribus captum in seruitutem ac vincula deduci viderem. Terent. Hecyr. — denique hercle aufugerim potius quàm redeam, si eo mihi redeundum sciam. Quinti. lib. 10. de Demosthene, Et fortasse epilogos illi mos ciuitatis abstulerit: sed & nobis illa quæ Attici mirantur, diuersa Latini sermonis ratio minus permisit. In eodem: Ciceronem cuiuscunque eorum fortiter opposuerim. Virg. 8. Aeneid.

— at tu dictis Albane maneres. Idem 4.

Verum anceps pugnae fuerat fortuna, fuisse.

Quem metui moritura? faces in castra tulisse?

Implessimq, foros flammis? gnatumq, patremq,.

Cum genere extinxem? memet super ipsa dedissem?

Idem 6. Hac Troiana tenuis fuerit fortuna secuta.

Cic. 2. Acad. Age restituro Peripateticis, qui sibi cum oratoribus cognationem esse: qui claros viros à se instructos dicunt Remp. saepe rexisse: sustinero Epicureos tot meos familiares, tam bonos, tam inter se amantes viros, Diodoro quid faciam stoico, quem à puero audiui? Atticus ad Ciceronem lib. 9. Ego quidem tibi non sim autor, si Pompeius Italiam reliquit, te quoque profugere. Portius Cato Declam. in Catilinam. Verum ea dicendi voluptas olim sapientissimo viro M. Catoni planè contigerit, necnon & Galbae &c. nobiscum verò sententia nostra bene ageretur &c. Quæ cum ita sint mirum non est si alij plures, alij pauciores modos statuerunt. Quintilianus lib. 1. cap. 5. ait quosdam sex, alios octo feciss. Id per omnes, inquit, orationis partes deprehenditur: frequentissimè in verbo, quia plurima huic accidunt. Ideoq, in eo fiunt solæcismis per genera, tempora, personas, modos, siue cui status eos dici, seu qualitates placet, vel sex, vel (vt alij volunt) octo. Hic obiter notabis Modos tum status, tum qualitates à nonnullis fuisse appellatos. Modumq, ipsum attributum esse verbi, & vt apertius cum Quintiliano loquar, Modum verbo accidere, id quod recentiores quidam prorsus negant. Varro lib 3. de Analog. modos verborum species appellat. Quinta, inquit, species optandi, vt dicerem, facerem, dicam, faciam. Sexta imperandi, vt cape, rape capito, rapito Diomedes lib. 1. docet quosdam sex, alios septem, nonnullos octo, quosdam nouem, alios denique decem statuisse, quorum appellationes, ne longior sim, prætermitto: si vacat, Diomedem legito. Nos quinque, quem numerum, vt idem etiam autor erit, pleriq, amplexi sunt, pueris ediscendos proponemus, in scholijs tamen nihil eorum prætermisuri, quæ ad rem facere videbuntur.

De

De temporibus.

Tempora tria sunt praesens, siue inilians, praeteritum, futurum. Praesens dicitur cum adhuc aliquid agimus. Praeteritum cum agere desinuimus. Futurum cum acturos nos pollicemur. Verum quoniam saepe fit, ut quae agere desinuimus, partim inchoata, partim perfecta relinquamus, opus fuit duobus temporibus, ut altero inchoatam, altero verò perfectam actionem significaremus: unde illud Praeteritum imperfectum, hoc perfectum merito appellatum est, ut scribebam, scripsi. Sunt praeterea nonnulla iam quidem absoluta & perfecta, non simpliciter tamen, sed respectu praeteriti perfecti, aut imperfecti: quae etiam suo tempore indigebant, quod Plusquam perfectum siue Ulterius vocatur, ut iam scripseram cum tu scripsisti. Quo tempore tu scribebas, iam ego scripseram. Caelius Ciceroni lib. 8. Hoc non fecerat, cum priorem epistolae partem scripsi. Senec. lib. 3. deela. Seruauit me, quem saepe seruaueram. Cic. ad Att. lib. 8. Cum haec scribebam, Pompeius iam Brundisium poterat venisse. Varro lib. 2. & 3. de Analog. futurum in Infectum (sic enim solet ille Imperfectum appellare) & Perfectum distribuit: siquidem docet tria esse tempora Infecta, ut pungebam, pungo, pungam: discebam, disco, discam, & totidem perfecta, ut pupugeram, pupugi, pupugero: didiceram, didici, didicero: cuius sententiae quidam accedentes, futurum hoc Exactum appellarunt, atque sex tempora indicatio adscripserunt, cum quibus haec & nonnulla alia loca facere videntur. Cic. ad Att. lib. 9. Cum tu haec leges, ego fortasse illum conuenero. Idem 5. Verr. Venio nunc ad epistolam Timarchidis liberti istius, & Accensi, de quo cum dixerò, totum hoc crimen decumanum peroraro. Idem ad Planc. lib. 10. Qui Antonium oppreserit, is teterimum, periculosissimumq; bellum confecerit. Idem att. 1. in Verr. Da mihi hoc, concede quod facile est, quod honestum, quod non inuidiosum est: quod cum dederis sine vilo tuo periculo, sine infamia, illud dederis, ut is absoluat, cuius ego causa laboro. Idem in eundem 4. Da mihi hoc, iam tibi maximam partem defensionis praecideris. Idem ad Appium lib. 3. Et si cum in provinciam ueneris, ego annuum munus confecero. Terent. Adelph.

— ubi illinc rediero,

Nihil est, refrixerit res.

Frequentissime tamen vox haec nihil aliud significat, quam futurum infectum, nisi forte sensus aliquis nobis incognitus latet. Cic. Seruilio lib. 13. Feceris igitur mihi gratissimum, si ei declararis, quanti me facias. Idem Sillio in eodem. Id mihi fratriq; meo gratissimum feceris. Ibidem Caesio, Virum bonum, tuamq; amicitia dignum tibi adiunxeris, Terent. Andr. Si te aequo animo ferre accipiet, negligentem feceris. Ibid. Interea aliquid boni acciderit.

Modus Indicatiuus.

CUM hoc Modo indicemus, rogemus, respondeamus, fateamur, pronuntiemus, definiamus merito à grammaticis Indicatiuus: à Varrone 3. de Analog. tum rogandi, tum respondendi species: à Quintiliano lib. 1. c. 6. modus fatendi, à Probo & Donato 2. edit Pronunciatiuus, à Diomede Finitiuus, à Prisciano lib. 10. Definitiuus appellatur: quem etiam Diome. Prob. Donat. Prisc. Indicatiuum nominant. Huic modo omnes quinque tempora attribuunt, præter Varronem & qui in eius sententiam ierunt, nam cum futurum perfectum sine exactum addant, sex ei adscribant necesse est.

Prima Coniugatio.

Amo verbum actiuum, modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis, personæ primæ, coniugationis primæ, sic coniugabitur.

Indicatiui modi tempus præsens.

*A*mo modestiam tuam.
*A*mo te propter singularem tuam virtutem. Has & his similes locutiones ducent pueri per omnia tempora, vt *Amabam modestiam tuam, Amaui modestiam tuam, etc.* Neque primas aut secundas pronominum personas expriment, doccanturq; nunc duntaxat Latinos id raro facere: nam suo tempore quado sint exprimendæ, docebuntur. Neque sit magister sollicitus de nominatiui & verbi consensu: priusq; si fieri poterit, discipulos doceat bene Latine loqui, quam causas bene loquendi.

AMO,
 Amas,
 Amat,
 Pl. Amamus,
 Amatis,
 Amant.
 Præteritum imperfectū.
 Amabam,
 Amabas,
 Amabat.
 Pl. Amabamus,
 Amabatis,
 Amabant.
 Præteritum perfectum.
 Amaui,
 Amauisti,
 Amauit,
 Pl. Amauimus,
 Amauistis,
 Amauerunt, vel amauere.

*Amas, s,
 mutata in
 bam, fit a-
 mabam: sic
 Docebam.*

Præte-

Præteritum plusquam perfectum.

*Amavi, i, in e,
& addita ram,
fit amaueram: sic
in cæteris coniugationibus.*

Amaueram,
Amaueras,
Amauerat,

Plur. Amaueramus,
Amaueratis,
Amauerant.

F V T V R V M.

*Amas, s, in bo,
fit amabo: sic Do-
cebo.*

Amabo,
Amabis,
Amabit.

Plur. Amabimus,
Amabitis,
Amabunt.

*Futurum
perfectum,
sive exactum
qui volet ad-
dere, erit,
Amauero.*

Secundam personam præteriti perfecti utriusque numeri, & tertiam multitudinis sæpissimè autores imminutam, potius, quàm plenam vsurpant, ut amasti, amastis, audisti, audistis, audierunt, recreastis, recrearunt, quod idem de ijs, quæ à præterito sunt dictum sit, ut Amaram, audieram, audiero: amassem, audissem. Prima & tertia singularis coniugationis tertiæ, & quartæ etiam imminuuntur, ut petij, petijt, perij, perijt: sed hic optimus magister vsus in consilium adhibendus erit, sunt enim quedam quibus plenis libentius, quam imminutis vtuntur oratores, ut muniui, audiui. De hac imminutione lege Ciceronis Oratorem. Quid, quod, inquit, sic loqui, Nosse, Iudicasse vetant, Nouisse in-
bent & Iudicauisse? quasi vero nesciamus in hoc genere, & plenum verbum re-
sè dici, & imminutum vsitatè. Vide de eadem re, Fabium lib. 1. c. 6. Imminu-
tiones illæ, Dixti, misti, amisti, promisti, tersi, euasi, prospexi, luxti, vixet,
extinxem, surrexe, promisse, diuisse, pro dixisti, misisti, amissisti, promissisti, ter-
sisti, euassisti, prospexisti, luxisti, vixisset, extinxissem, surrexisse, promississe, di-
uisisse, poetarum sunt propriæ. Priscianus lib. 10. admonet hanc verborum im-
minutionem locum non habere in verbis quibus inest, u, litera, vt lauo, faueo,
moueo, soluo, voluo, nec enim lasti, fasti, mosti, solsti patitur Latini sermonis
munditia, pro lauisti, fauisti, &c. reperias tamen interdum modo coniunctiuo
aliquid huius generis, siquidem Horatius 1. Sermo. Submouisses dixit, pro sub-
mouisses, & 2. commorit, pro commoucrit. Cic. 5. Verr. Glebam commouisset in
agro decumano Siciliae nemo, si Metellus hanc epistolam non misisset. Idem pro
Planc. Ego omnium parricidarum tela commouissem? Calius ad Ciceronem lib. 8.
Ecquando tu hominem ineptiorem, quam tuum Pompeium vidisti, qui tantis tur-
bus, qui tam nugax esset, commorit? Quidam amaue re, docue re: & id genus
alia ad dualem numerum spectare crediderunt, hoc est, vtendum esse his uocibus,

eum de duobus tantum esset sermo, quorum errorem Fabius lib. 1. cap. 5. refellit. Cic in Orat. utriusq; vocis meminuit his verbis, Nec vero reprehenderim — Scripsere alij rem, & Scripserunt esse verius sentio, sed consuetudini auribus indulgenti libenter obsequor. Hac imminutione interdum idem ipse Cic. utitur 3. Verr. Quo in numero è vobis complures fuerunt. ibid. Socij vero, nationesq; exteræ spem omnium tum primum abiecerunt rerum ac fortunarum suarum. Futurum indicatiui quidam Promissiuum modum appellarunt, quod eo pronittamus nos aliquid facturos, qua appellatione frequenter utitur Diomedes. Donatus in 2. edit. hunc modum non recipit, quamuis eo nomine aliquando futurum ipsum appellet. Ponitur frequenter & eleganter pro futuro coniunctiu. Cic. Curioni lib. 2. Nunquam labere si te audies. Terent. Andr.

Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.

Idem Adelph. — omnia hæc si voles.

In animo verè cogitare Demea :

Et mihi, & tibi, & illis dempseris molestiam.

Sallust. bel. Jugurth. Equidem ego regnum vobis trado, firmum si boni eritis: sin mali imbecillum. Ego sane si per Criticos liceret, vellem alterum futurum nimirum, ro, syllaba finitum addere, non diuersa sed eadem significatione, nisi forte aliqua perfectio & absolutio lateat: est enim eius vsus adeo frequens, ut non minus huic modo, quam coniunctiuo debeat. Terent. Andr. — atq; aliquis dicat nihil promoueris.

Multum: molestus ei fuero, atque animo morem gesserò.

Cic ad Att. 2. Respiraro si te videro. & illa, negligentem feceris, dempseris molestiam, & aia propè infinita eiusdem sunt generis.

Modus Imperatiuus.

Quamuis hoc modo iubeamus, imperemus, prohibeamus, mandata, legesq; demus, deprecemur, hortemur, auxilium denique & misericordiam imploremus, grammaticis tamen visum est, ut ab imperando potissimum diceretur. Mirum est quam variè modus hic à Græcis, Latinis, & Hebræis grammaticis tractetur: siquidem Græci præsens, & præteritum & utrunque aoristum ei tribuerunt. Veteres Latini præsens & futurum ei tantum adscripserunt, quorum quidam in Imperatiuum & Mandatiuum diuiserunt: alij primam personam pluralem addiderunt, nonnulli eandem subtraxerunt. Fuerunt qui tertiam personam huic modo minime conuenire affirmaret, propterea quòd præsentibus propriè imperemus, & per eos absentibus. Ex recentioribus quidam, futuro sublato, præteritum addiderunt: alij sublato præsentibus, futurum tantum ei reliquerunt. Restat nunc ut aliquis eum præsentibus, præterito et futuro spoliaret, qua certè spoliatione grammaticorum lites sedarentur, nec deinceps noua tragædiæ excitarentur. Nam cum eadem voces, & ijs qua statim fieri imperamus, & post centum annos rectè accommodetur,

non facile praesens tempus à futuro discernas. Quare Hebræi ijs incommodis occurrentes, nulla facta temporis praesentis, praeteriti, aut futuri mentione duas voces imperatiui tribuunt: alteram, qua secundam personam singularem, alteram qua eandem multitudinis explicant: de genere virili loquor, nam totidem muliebri attribuunt: etenim apud ipsos genus masculinum & femininum more hominum admittunt verba. Tertiam vero à futuro indicatiui mutuuntur.

Duo esse tempora imperatiui praesens, & futurum de sententia Varronis, aliorumq; veterum.

Quando aliqua tempora huic modo necessariò attribuenda sunt, dabimus operam ne à veterum sententia discedamus: simul videndum erit, an cum causa id recentiores quidam fecerint. Probus quidem alter Latinorum Aristarchus quem in grammaticorum illustrium numerum Suetonius Tranquillus retulit, qui à Gellio, Diomede, alijsq; viris doctis vt testis locupletissimus saepenumero citatur, ei duo tantum tempora praesens & futurum attribuit: cum quo Diomedes, Donatus, Seruius, Priscianus, quorum vltimus ante mille triginta annos floruit, mirificè consentiunt. Neque M. Terentium Varronem, cuius libros M. Tullius si quando de re aliqua pauld accuratius esset disputaturus, solitus erat diligenter euoluere, in alia fuisse sententia pauld inferius planum faciemus. Porrd futurum duplex est, alterum, to, syllaba terminatum, vt amato, doceto: alterum quod cum futuro indicatiui voce quidem congruit, sed cum imperium, mandatumq; adsignificat, huc proculdubio spectat, vt Amabis, docebis. Cic. ad Att. 2. Tu haec silebis. Quint. lib. 1. c. 1. de nutritibus loquens, Has primum audiet puer, harum verba effingere conabitur. ibidem, Qua propter optime sicut hominum pariter & habitus & nomina edocebuntur. Si enim imperandi modus is est, quo imperamus, ac mandamus, quid nam causae esse putem, cur hoc tempore fraudandus sit? Nam si hinc ideo reiiciendum est, quia vox ipsa antè modo fatendi adscripta fuit, coniunctiuum temporibus priuemus, cum eadem ipsa Optatiuo ante fuerint attributa. Modos itidem Permissiuum ac Potentialem, quibus Romana lingua mirum in modum illustratur, ex numero modorum eiciamus, atque ex Latini sermonis finib. exterminemus propterea quòd voce cum subiunctiuo consentiant.

Amato, Amato, similesq; voces saepe reciprocari: item quid inter Amato, & Amabis, cum est futurum imperatiui intersit.

HOC tamen inter vtrunque interest, quòd, to, syllaba finitum, maxime, secunda persona et praesens reciprocantur, atq; alteru pro altero crebro ab auctori-

autoribus usurpatur: vsque eo, vt in eadem periodo, atque ad eodẽ versũ simul locum habeant. Q. Cicero in eo commentariolo, in quo Marco fratri præcepta petendi consulatus tradit, frequentissimè vtrunquẽ miscet. Cura, inquit, vt tui cupidi sint, elaborato, appetito, allegato, summo beneficio te afficere ostendito. Virg. Eclog. 9.

Tityre, dum redeo (breuis est via) pasce capellas:

Et potum pastas age Tityre: & inter agendum

Occursare capro (cornu ferit ille) caueo. Plaut. Pæn.

Ago. Mi patruẽ saluẽ. Pæn. & tu salueto Agorastocles.

Neque si alterum pro altero ponitur, & vtrunquẽ eodem sensu in eadem periodo cernitur, continuò existimandum est, vnicum duntaxat esse tempus. Habent sanè Græci suum præsens, habent primum & secundum aoristum, quibus non solũ vtuntur pro præsentis, sed etiam præsens ipsum & aoristum in eadẽ periodo, atq; ad eodẽ in eodem versu eadẽ prorsus significatione non raro ponunt: nemo tamen ad hunc diem ex duobus aoristis & vno præsentis, tempus vnum facere est ausus.

Præterea videas grauissimos autores interdum præsens coniunctiuũ pro futuro eiusdem modi usurpantes, neq; tamen ob eam causam quis vtrunq; vnum esse tempus dixerit. At Sunt, Agunt interpretantur grammatici Sint, Agant, & à præsentis indicatiui fiunt addita, o, litera. Hoc eodem argumento Valebis, curabis, expectabis & sexcenta alia doccebunt, qui futurum tempus imperatiui subtrahunt, præsentis esse temporis. Cic. ad Trebatium lib. 7. Sed valebis, meaq; negocia curabis, meq; dijs iuuantibus ante brumam expectabis. Hæc enim iisdem ipsi pro Vale, cura, expecta posita esse docent. Neq; ratio formandi tempora ad rem facit, cum futurum indicatiui à præsentis, & subiunctiuũ à præterito formetur. Nec Seruius cum illis facit, vt qui in Donati artem disertissimis verbis docet, Agant præsentis esse temporis, Agunt futuri. Imperatiuus, inquit, duo tantum habet tempora præsens & futurum &c. & paulo post, In tempore futuro, tam in numero singulari, quam in plurali prima persona deficit: secunda vero & tertia in numero singulari vno modo proferuntur, vt legito tu, legito ille, vt est apud Virgilium,

Tertius Argolica hac galæa contentus abito.

Nam si dicam legito, legat: legito quidem est tempus futurum, legat nero præsens. Item tertia persona pluralis his regulis continetur. Indicatiuo modo tempore præsentis, tertia plurali, numero plurali, o, accipit & facit hanc personam imperatiui modi per omnes coniugationes amant, amanto: docent, docento: legunt, legunto: nutriunt, nutriunto: quod seruauere maiores, ut Horat. Et quocunquẽ volent animam auditoris agunt. Nam si diceret Agant tempus præsens ostenderet non futurum. Hæc Seruius ad verbum. Diomedes, cuius testimonio nituntur sententiam suam confirmare, copiose de futuro imperatiui agit lib. 1. atque inter alia ita inquit: Quem sermonem nonnulli consueuerunt Mandatiuum potius, quam imperatiuum dicere, quoniam præsentis tempore imperare solemus, vt fiat, in fu-

turum

turum vero magis mandare. Hæc ille. In qua sententia fuit Cornelius Fronto sic enim in Differentijs ait, Videte, & Videtote. Videte imperat. Videtote mandat. Agunto, amanto, legunto, & cætera huius generis negat Diomedes hoc loco esse mandatiua, siue futuri temporis: siquidem docet futurum imperatiui proprie secundam personam vtriusque numeri tantum habere, & has voces præsentii attribuit: quamuis easdem voces in declinandis verbis semper futuro, vt cæteri omnes grammati, attribuat. Sed, vt eo vnde digressi sumus redeamus, licet præsens, & futurum, vt dixi, reciprocentur, mutuasque tradant operas: videas tamen autores sæpe futuro proprie vtentes. Cic. ad Att. lib. 4. Vbi nihil erit, quod scribas, id ipsum scribito. Idem ad eundem lib. 1. Tu velim sæpe ad nos scribas, si nullam rem habebis, quod in buccam venerit, scribito. Idem ad Tironem lib. 16. Cum valetudinis rationem, vt spero, habueris, habeto etiam navigationis. Idem 4. Verr. Cum hæc confessus eris, quæ in foro palam Syracusis in ore atque oculis prouinciæ gesta sunt, negato sane si voles pecuniam accepisse. Idem in Vatin. Tum respondeto ad ea, quæ de te ipse, rogato. Q. Cicero ad Tironem eodem libro. Etiam si quid scribas non habebis, scribito tamen Terent. Hecyr.

Sed cum saturataque ebria eris, puer vt saturetur facito.

Ibid. Senex, si quæret me, modo isse dicito

Ad portum percontatum aduentum Pamphili:

Audin' quid dicam Scirte? si quæret me, vti

Tum dicas, si non quæret nullus dixeris.

Ouid. 9. Metam. Cumque loqui poterit matrem facitote salutet. In his locis futurum imperatiuum cum futuro alterius modi iungitur. Nostrates etiam futuro imperatiui his locis & frequentius & elegantius vtuntur. Ippo meismo me escreueras. Entam responderas ao que te perguntar. &c. Alterum futurum, quod vt diximus, voce simile est futuro indicatiui, sæpe præsentii explicari potest. Cic. ad Cassium, lib. 15. Valebis igitur, meque amabis, vt a puero fecisti. Idem ad Trebatium lib. 7. Sed valebis, meque negotia curabis, meque dijs iuuantibus ante brumam expectabis. Idem ad Papirium lib. 9. Tu me diliges, & amabis. Idem ad Att. lib. 4. Quod superest etiam puerum Ciceronem curabis & amabis, vt facis. in eodem. Tu Atticæ salutem dices, Idem ad eundem lib. 6. Piliæ & puellæ Cæciliæ salutem dices. in eodem, Valebis igitur & puella salutem articulatè dices. in eodem, Valebis igitur, & valere Piliam & Cæciliam nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone. Pleraque, ex his locis quispiam præsentii permutet: ego vero malim cum Cicerone futuro vti, quod mandatis dandis maxime est accommodatum. Nonnulla tamen sunt loca in quibus præsens ita locum habet, vt futurum hoc secundum excludat. Idem ad eundem lib. 2. Si dormis, expergiscere: si stas ingredi: si ingredieris, curre: si curris, aduola. Plaut. Merc.

Quiesce inquam, isthanc rem ego recte videro.

Virg. 4. Aen. — Ite,

Ferte citi flammæ, datæ vela, impellite remos.

Idem

- Idem 9. Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros.

Idem 10. Nunc ò lecta manus validis incumbite remis.

Hæc loca futurum sine dubio respuerent. Ex his planum, nisi fallor, factum est, duplex esse futurum formæ imperandi, quod Mandatiuum modum, ut diximus, nonnulli appellant, propterea quòd mandatis dandis maxime sit appositum, quorum vtrunq; Virgilius cum præsentè paucis carminib; complexus est. 2. Aen.

Cui Pyrrhus, Referes ergo hæc, & nuntius ibis

Pelidæ genitori, illi mea tristitia facta,

Degeneremq; Neoptolemam narrare memento.

Nunc morere. Vides mandatiua Referes, Ibis, Memento quam proprie sint apposita? Iam vero illud, Nunc morere, tam præsens est, quam quòd præsentissimum. Idem lib. 9.

Olli subridens sedato pectore Turnus,

Incipe si qua animo virtus & confere dextram.

Hic etiam inuentum Priamo narrabis Achillem.

Plautus in Mercat. præsentè quidem tempore seruam in villam iubet ire, futura vero mandata dat:

I tu hinc ad villam, atque istos rastros villico

Præsto ipsi facito coram ut tradas in manu.

Uxori facito ut nunties, negotium

Mihi esse in vrbe, ne me expectet: nam mihi

Treis hodie lites iudicandas dicito,

Ei hoc memento dicere.

Imperatiui modi tempus præsens.

A Ma, vel amato,
Amet,
Plur. Amemus,
Amate, vel amatote,
Ament.

Amas, s,
ablata fit a-
ma: eodem
modo Doce,
Audi.

Futurum, vel potius modus Mandatiuus, siue legitimus, hoc est, quo præcipuè mandata, præcepta, legesq; dantur.

Amato tu, vel amabis,
Amato ille, vel amabit,
Pl. Amatote, vel amabitis,
Amanto, vel amabunt.

Amat, addita o,
fit amato: sic in
ceteris coniuga-
tionibus.

Prima persona singularis hic locum habere non potest, nisi quis sibi tanquam secunda

secunda imperet, seq̄, tanquam alterum alloquatur: sic Melibæus se alloquitur. Inscere nunc Melibæe pyros, pone ordine vites. & Teren. Adelpb.

Aedepol Syrisce te curaſti molliter,

Lauteq̄, munus adminiſtraſti tuum,

Abi.

Secunda perſona præſentis temporis ſecundam futuri, to, ſyllaba terminatam adiunximus, propterea quòd ſapenumero, vt diximus, reciprocentur, atque altera pro altera ponatur. Tertia perſona, non auſi ſumus tertiam futuri addere, quod ſerè nunquam reperiatur apud eos, qui ſoluta oratione ſcripſerunt, exceptis legiſlatoribus, vt leges duodecim tabularum docent, & ea quas Cato de Re ruſtica ſcripſit, Olea pendentis legenda, faciunda, vini pendentis, & id genus cetera. Multa etiam ſunt apud Ciceronem 3. de legib. Iuſta imperia ſunto, ijsq̄, ciues modeſte, ac ſine recuſatione parento. ibidem, Regio imperio duo ſunto, ijsq̄, præuendo, iudicando conſulendo, Trætores, Iudices, Conſules appellantor: militiæ ſummum ius habento: nemini parento, ollis ſalus populi ſuprema lex eſto. Eadem poëta legibus ferendis vtuntur, Virg. 5. vbi leges præmiorum ab Aenea indicuntur, ſic ait,

Omnibus hic erit vnus honos, tres præmia primi

Accipient, flauaq̄, caput neſcentur oliua.

Primus equum phaleris inſignem victor habeto.

Tertius Argolica hac galea contentus abito.

Hic planiſſimè vides vtranque vocem futuri, Accipient, Neſcentur, Habeto, Abito, Horatius cum poëtiſ leges dat eadẽm vtitur.

Non ſatis eſt pulchra eſſe poëmata, dulcia ſunto.

Et quocunq̄e volent animum auditoris agunto.

Aliàs rariſſimè inuenias has voces, nam rei ruſtica ſcriptores etiam priſci ijs ſerè abſtinent cum præcepta de eadẽm re tradunt niſi forte leges ſcribant, vt paulo ante diximus. Lege Catonis cap. 5. de officio Villici. Diſciplina bona vtatur, ſeria ſeruentur. Alieno manum abſtineat. Villicus ne ſit ambulator. Sobrius ſiet ſemper. Ad cœnam ne quò eat. Paraſitum ne quem habeat. Primus cubitu ſurgat. Poſtremus cubitum eat. Non vtitur, vt vides, perſona tercia, to, ſyllaba finita. Poëta tamen interdum ea vtuntur, Virg. 10.

— Nunc coniugis eſto,

Quiſque ſua, teſtiq̄, memor: nunc magna referto

Facta patrum, laudes: vtro occurramus ad vndam.

Idem 12. Nequ: meis eſto dictis mora: Iupiter hac ſtat.

Neu quis ob inceptum ſubitum mihi ſegnius ito.

Terent. Phorm. Age nunc age Phormionem qui volet laceſſito. Columel. lib. 5. cap. 2. Eſto, pro ſit dixit. Eſto area rotunda, cuius diametros habeat pedes ſopruaginta. Primam perſonam multitudinis modò tribuit, modo ſubtrahit Diomedes imperatino. Plurali, inquit, cum de modis agit, tres perſonae neceſſario

adbi-

adhibentur, conferit enim se prima cum alijs, & dum imperat, se quoq; in idem ministerium vocat, quam quidam Hortatium esse putauerunt. At in prima coniugatione, Quidam, ait, Amemus putant imperatium esse pluralcm & primam personam, quod nos Hortatium appellamus. .

Rei rusticae scriptoribus gratissimam esse secundam personam futuri.

Futuri vel potius mandatiui modi secunda persona mirum in modum delectantur rei rusticae scriptores. Cato de Re rustica cap. 33. Sulicū suo tempore cadito. glubito, arcteq; ligato. Librum conseruato, cum opus erit in vinea ex eo in aquam conijcito, alligato. Vimina vnde carbulae fiant, conseruato. Columel. lib. 12. c. 55. Semen sinapis diligenter purgato, & cribrato, deinde aqua frigida eluito, & cum fuerit bene lotum, duabus horis in aqua esse sinito postea tollito, & manibus expressum in mortarium nouum, aut bene emundatum conijcito, & pisillis conterito &c. Idem eodem lib. c. 36. altero futuro vtitur toto capite. Id. misum conijcies in amphoram nouam, & implebis ad summum, tum adijcies ramos roris marini &c. Idem eodem lib. c. 33. modo praesenti modo futuro imperatiui vtitur. Eadem persona saepe vtuntur etiam alij autores, vt diximus. Pro tertia, vtimur tertia praesentis aut aliter futuri, nisi (vt dictum est) leges scribamus. Cic. 1. Off. Quae grauis & fortis ciuis & in rep. principatu dignus, fugiet atque oderit, tradetq; se totum reip. neque opes, aut potentiam conseruabitur, totam eam sic tuebitur, vt omnibus consulat. Idem lib. 2. Al hoc igitur, vt alijs detur, alijs auferatur, aberunt ij, qui Remp. tuebuntur. I primisq; operam dabunt, vt iuris & iudiciorum aequitate, suum quisque teneat. Idem lib. 3. Ita nec vt emat melius, nec vt vendat quiquam simulabit, aut dissimulabit vir bonus. Quare diligenter admonendi sunt pueri ne tertia persona modi legitimi vtantur (legitimum voco quod legibus ferendis sit aptus) sed aut praesentis, aut eius futuri, quod voce cum indicatiui futuro conseruit. Primam personam futuro pluralis numeri detraximus, tum quia vox ipsa Mandatiui modo minime conuenit, tum etiam quia uox Amemus (hanc enim Diomedes, & Donatus etiam futuro tribuunt) praesens potius tempus, quam futurum significat: tum demum quia Scriuius in Donatum futurum ea carere affirmat, quod idem Diomedes cum de modis in vniuersum agit etiam docet.

Imperandi formam, autore Varrone, praerito carere.

M. Terentius Varro lib. 2. de Analog. vbi respondet ijs, qui negabant esse analogiam quod imperatiuus non haberet ternas personas, totidemq; tempora, affirmat,

firmat hunc modum præteritò carere. Quo res fiat planior, audiamus ipsum Varro-
 ronem, Etiam in hoc reprehendunt, quod quedam verba, neq; personas habent
 ternas, neq; tempora terna. Id imperitè reprehendunt, vt si quis reprehendat na-
 turam quod non vnus modi finxerit animantibus omnibus. Sic enim natura non om-
 nes formæ verborum terna habent tempora, ternas personas, cum non habeant
 totidem verborum diuisiones. Quare cum imperamus, natura quod affectabat so-
 lum habet, cum et præsentì, aut absenti imperat fiunt terna, ut lege, legito, legat.
 Perfectum enim imperat nemo. Hæc ille. Ex hoc eodem loco luce meridiana
 clarius illud efficitur, imperandi formam duo habere tempora, præsens & futu-
 rum. perfectum enim solum excludit Varro. Idem lib. 3. vbi enumerat sex ver-
 borum species siue modos, præsens à futuro separauit. Quinta, inquit, species, vt
 Dicerem, facerem, dicam, faciam. Sexta imperandi, vt cape, rape: capito, rapito.
 Qui præteritum addunt, id exemplis futuri temporis nituntur confirmare.
 Cic. ad Att. Sed amabo te nihil incommodo valetudinis tuæ feceris. Mart.

Lib. 14. Dic quotus es, quanti cupias cænare, nec vllum
 Aldiderit verbum, cæna parata tibi est.

Idem lib. 7. Viue velut raptò, fugitiuaq; gaudia carpe.
 Perdiderint nullum vita reuersa diem.

Hæc namq; futuri sunt temporis, vt multa alia. Cic. ad Q. Fr lib. 1. Si quis est, in
 quo iam offenderis, de quo aliquid senseris, huic nihil credideris, nullam partem
 existimationis tuæ commiseris. Idem ad Att. lib. 5. Tu nihil ei dixeris. Plaut.
 Mercat. Caue isthuc dixeris. Mart. in epitaph. Erotij infantis lib. 5.

Mollia nec rigidus cespes tegat ossa, nec illi

Terra grauis fueris, non fuit illa tibi.

Senec. ad Martiam

de Consolat. Nec obsecro te, concupieris peruersissimam gloriam. Teren. Hecy.

Audin' quid dicam Scirte? si quæret me, vti

Tum dicas: si non quæret, nullus dixeris.

Quis obsecro, hæc

& similia credat præteriti esse temporis? Tu nihil ei dixeris? Huic nihil credide-
 ris? Præteritum ad significant? Qui fieri potest, vt id ipsum quod factum est, quis
 prohibeat ne fiat? Prisc. lib. 18. Et Græci quidem, inquit, habent imperatiua præte-
 riti temporis, nos autem in ætius vel neutralibus verbis penitus ea habere non
 possumus, in passiuis vero, & omnibus quæ habent participia præteriti temporis
 per circumlocutionem possumus habere, vt δεδιδάχθαι doctus es vel esto: δεδιδά-
 χθαι doctus sit vel esto: κεκοσμησθαι ornatus es vel esto: κεκοσμησθαι ornatus sit
 vel esto. Similiter veneratus sit vel esto, placatus sit vel esto, clausus sit vel esto,
 secutus sit vel esto: & per omnes sic personas secuti sumus sitis, sint imperatiue
 dicta inueniuntur, cum sint præteriti temporis, sed hanc vim habent, vt impere-
 mus, vt in futurum sint transacta, vt si dicam, clausa sit mox fenestra, impero
 vt statim claudatur, & mox sit clausa: vel si dicam, Post horam primam sit iu-
 ratas, ostendo me imperare, vt iuret ante horam primam finitam. Hæc ille.

*Græcorum præterita modi imperatiui ferè præsens
aut futuram adsignificare.*

Præterita etiam Græcorum præsens vel futurum tempus adsignificant. *Nata*
 ἔρρωσο quid aliud quam vale, valeto, aut valebis significat? item μὲμνησο
 memento vel memineris plane significat. Illa ἀνεῳχθήτω πύλη & κλεισθή-
 πύλη aperta sit porta, clausa sit porta. Illud etiã Ciceronis in Orat. Positum sit
 igitur in primis, quod post magis intelligetur, non posse effici, quem quarimus et o-
 quentem. Item 4: de finib. Sed primum positum sit nos metipso commendatos esse
 nobis. Præterea illa quotidiana parata sint omnia suo tempore. vinum aqua sit
 dilutum, caro sit cocta & cætera generis eiusdem tempus futurum videntur ad-
 significare, aut certè videntur præterita futuris permista: quod etiã Prisc. lib. 8.
 docet. Apud Græcos, inquit, etiam præteriti temporis sunt imperatiua: quamvis
 ipsa quoque ad futuri temporis sensum pertineant, vt ἀνεῳχθήτω πύλη aperta
 sit porta, videtur enim imperare, vt in futuro tempore sit præteritum, vt si dic-
 cam. Aperi nunc portam, vt crastino sit aperta. Ergo nos quoq, possumus in passi-
 uis, vel alijs passiuam declinationem habentibus, vti præterito tempore impera-
 tiui, coniungentes participium præteriti cum verbo imperatiuo præsentis, vel
 futuri temporis, πειλάθω amatus sit, vel esto: κλεισθήω clausus sit, vel esto.
 Quòd autem vim præteriti habeat huiuscemodi constructio, ostendunt subiun-
 ctiua præteriti perfecti, quæ similiter proferuntur in passiuâ declinatione, vt
 amatus sim, sis, sit. Ergo si Amatus sit, in subiunctiuo est præteriti temporis;
 bene etiam in imperatiuo præteriti temporis potest accipi. Quippe cum etiam
 in præsentis tempore imperatiui tertia persona similis sit in omni coniugatione,
 vt amet, doceat, legat, ametur, doceatur, legatur. Hæc ille. Verum, hæc
 eadem ipsa non difficilè erit ostendere futuri esse temporis. Cum Amatus sim,
 sis, sit, non minus sit futuri, quam præteriti subiunctiuo: nam vt voces agendi
 Amauerim, docuerim, legerim communes sunt præteriti & futuri, ita patiendi
 Amatus sim vel fuerim, id quod in modo coniunctiuo planissimum fiet. Præ-
 terea si fatemur hæc, Ne dilueris atramentum aqua. Ne aperueris ianuam.
 Ne paraueris cœnam, si hæc, inquam, & similia fatemur esse futuri temporis,
 Ne dilutum sit aqua atramentum. Ne sit aperta ianua. Ne sit parata cœna &
 similia cur præteriti temporis erunt? Sed hæc viderint Critici. Illa magis vr-
 gent, quæ Græci in peroratione solent addere. Arist. in extrema prima categoria
 περὶ μὲν τῆς ὀυίας τοσαῦτα εἰρησθω: hæc de substantia dicta sint. Plato
 ep. 7. εἰρησθω συμβουλίη. Dictum sit consilium, vel dictum sit de consilio, vel
 sit finis consilij. Cicero circuitione magis, quàm hoc genere loquendi delectatur:
 de Amicitia. Hæc habui de amicitia quæ dicerem. Græci dicerent, περὶ μὲν τῆς
 φιλίας τοσαῦτα εἰρησθω: De Amicitia hæc dicta sint. Idem de Senect. Habui
 hæc

hac de senectute quæ dicerem. Varro lib. 5. de lingua Latina. Quod ad temporum vocabula Latina attinet, hætenus sit satis dictum. Quint. lib. 1. cap. 1. De pueris inter quos educabitur ille huic spei destinatus, idem quod de nutricibus dictum sit. Liu. lib. 7. dec. 1. Hæc dicta sint patribus. Te imperator milites tuos oramus, &c. & lib. 8. Exanimatum, autores quoniam non omnes sunt, mihi quoque in incerto relictum sit. Quid ergo non constat sibi Varro? Respondebimus negare eum speciem imperandi agendi habere præteritum, non patiendi: vel potius ad Modum potentialem spectare. — Mihi quoque in incerto relictum sit: quid aliud significat quàm, Ego quoque in incerto reliquerim? sic, Hæc dicta sint patribus, Hæc plebs dixerit patribus. Idem quod de nutricibus dictum sit, Idem quod de nutricibus dixerim. Quo modo loquuntur gravissimi autores. Cic. in Bruto, Hoc loco ipsum Domicium non relinquo. Nam & si non fuit in oratorum numero, tamè pono satis in eo fuisse orationis atq; ingenij, quo & magistratus personam, & consularem dignitatem tueretur, quod idem de C. Cælio dixerim. Quintilianus dixisset, Quod idem de C. Cælio dictum sit: sic enim loquitur lib. 7. c. 2. Nam sic diversæ propositiones, quod idem de petitionibus dictum sit. Quod Cic. circuitione illa non obscure significavit. Hæc habui quæ dicerem, hoc est, quæ possem dicere. Quòd si ad imperativum hæc pertinent, concedamus necesse est ipsum etiam primam personam admittere, ut enim dicimus, Mihi quoque in incerto relictum sit: ita & Mihi hæc probata sint, Hætenus hæc mihi dicta sint, & sexcenta alia huius generis dici possunt, quæ quidem si in verba agendi velis resolvere, nullo modo tibi imperativum utendum erit. Sed hæc quoq; viderint Aristarchi: & ea mihi quoque in incerto relicta sint. Illud tamen admoneri possunt pueri, ut si quando imperativum passivo huius formæ uti velint, tertia persona tantum utriusq; numeri, ac genere duntaxat neutro utantur.

Esse & alias voces, quibus idonei autores
utuntur imperando.

PRæter eas voces, quas imperativum tribuimus, sunt & alia, quibus non raro probati autores utuntur. Q. Cic. de petit. Consul. Hos internoscas, & videro ne spe in aliquo maiore posita presidij parum comparetur. Perquiras citiâ, & inuestiges homines ex omni regione, eosq; cognoscas, appetas, confirmes. Cic. ad Att. lib. 6. Atticæ, quoniam quod optimum in pueris est, hilarula est, meis verbis salutem des. Terent. Hecyr.

— puerum accipias: nam quidem

In culpa non est. Idem Eunuch. — si certum est facere facias.

Idem And. D. Faciam hercle sedulo. S. potes nunc, dum animus iratus est.

D. quiescas.

Idem Hecyr. Tua quod nihil refert percontari desinas.

D

Plant.

Plaut. Trucul. — quando otium
Tibi sit reuifas . D. valebis . P. vale .

Idem Cistel. Accipias clauas, siquid tibi opus erit promptu, promito .
In his & similibus locutionibus, aut ponitur coniunctiuus pro imperatiuo, aut
certè desideratur verbum Fac, vel Facito, quæ etiam crebrò adhibentur .

Terent. Adelph. Bono animo fac sis Sofrata, & istam, quod potes,
Fac consolere . Idem Adelph.
— quæso facito hoc tecum cogites .

Virg. lib. 12. Tu facito mox cum matura adoleuerit ætas, Sis memor .

Plaut. Pseud. Aduerte ergo animum, & fac sis promissi memor .

Idem ibidem . C. Non possum . Ps. fac possis . C. quonam pacto possum vincere ani-
mum? Cic. Brut. 11. Fac valeas . Planc. Ciceroni lib. 10. Fac valeas, meq; mutuo
diligas . Hic rursus particula, Ut, sæpe adhibetur . Cic. ad Dolabellam lib. 9. Fac
ut diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias . Plaut. Cistel.

Facito ut facias Stultitiam sepelibilem . Donatus in illud Terentij .

— si certum est facere, facias .

Facias, inquit, pro Facito : & in illud eiusdem Quiescas, pro Quiesce, inquit, aut
deest Volo, aut facito . His & similibus vocibus multò frequentius vtimur,
cum prohibemus Ne facias, Ne sis & futuro subiunctiuui, Ne feceris, Ne dixe-
ris . Futuro tamen ferè vtimur prohibendo, aliter admodum rarè . Liq. 1. ab vrb.
Fuerit ista deliberatio eius qui regnum suscepit, me Albani bello ducem creauere,
Tibul. lib. 6.

Ite procul durum cura genus, ite labores .

Fulserit hic niueis Delius alitibus .

Verbo Memineris, meminerit . P. Meminerimus memineritis, meminerint, etiam
iubentes, imperantesq; vtimur, nam cum modus coniunctiuus, vnde mutuumur
hoc tempus præsentis deficiat, necessario præterito pro præsentis vtimur, quod
etiam indicatiuo, & cæteris modis vsu venit . Si cui tamen futurum esse potius
videtur, sit ita sanè : modo intelligat hoc rarum esse, id quod de verbo Oderis
oderit . &c. dictum sit . Voces imperatiui proprias etiam prohibendo cre-
brò vsurpant poëtæ . Terent. Adelph. Quando tuum non curo, ne cura meam .
Idem Andr. — ab ne me obsecra . Virg. lib. 9.

Ne trepidate meas Teucri defendere naues .

Oratores, admodum rarè eas admittunt, Quintil. Declam. 6. Matrem, inquit,
tibi per hæc merita commendo, tu illam tuere, defende, ama, ne relinque . Legis-
latores suo iure tum imperando, tum vetando imperatiuis, eo, syllaba termina-
tis vtuntur . Cic. 2. de Leg. Ne cogito quis stipem, præter Idææ matris famu-
los, eosq; iustis diebus . Hæc habui, quæ de imperandi specie dicerem, tædium
fortasse tibi attulerim, sed quid agerem tam multis, tam varijs grammaticorum
opinionibus penè obrutus ?

Optatini

Optatiui tempus præsens & imperfectum.

Vtinam amarem,
Amares,
Amaret,
Pl. Vtinam amaremus,
Amaretis,
Amarent.

Ama, addita rem:
ab eadem persona
imperatiui fiunt
Docerem, Lege-
rem, Audirem.

Modus optatiuus, vt nomen ipsum indicat, ab optando nomen accepit, vnde optandi aduerbia ei præponimus o, si, osi, o vtinam, Ut, Quam, et siqua eiusdem generis sunt. Virg. lib. 8. Sin aliquem infandum casum fortuna minaris,

Nunc o nunc liceat crudelem abrumpere vitam.

Idem 7. Ad sis o tantum, & propius tua numina firmes.

Idem 6. Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus
Ostendat nẽmore in tanto.

Idem lib. 8. O mihi præteritos referat si Iupiter annos. Pers. sat. 2. — et o si.
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro.
Hercule.

Luc. lib. 2. O vtinam, caliꝑ, Deis, Erebiꝑ, liceret
Hoc caput in cunctas damnatum exponere pœnas.

Virg. Eclo. 9. Sic tua Cyrnæas fugiant examina taxos:
Sic cytho pastæ distendent vbera vacca:
Incipe siquid habes.

Ut, pro Vtinam frequens est apud Comicos. Terent. Adelph. — vt Syre te cœ tua
Monstratione magnus perdat Iupiter.

Idem Eunuch. Vt illum di, deæq, senium perdant.

Cic. ad Att. lib. 15. Quam vellem Bruto studium narrare potuisses. Idem ad eundem lib. 2. Quam vellem Roma mansisses: Optandi aduerbia sæpe præmittunt auctores, nam vt lib. 18. docet Priscianus, Optatiua verba indicant per se & rem, & votum: aduerbia verò tantum votum significant, ad ampliorem tamen demonstrationem verbis adduntur. Terent. Adelph.

Dij tibi Demca oro omnes semper optata offerant.

Cic. pro Deiot. Dij te perdant fugitiue, ita non modo nequam & improbus, sed factuus & amens es. Idem ad Att. lib. 5. Ita viuam, vt maximos sumptus facio. Idem ad eundem 8. Moriar, si magis gauderem si id mihi accidisset. Idem Gallo lib. 7. Ne viuam, si tibi concedam, vt eius rei tu cupidior sis, quam ego sum.

Lucan. lib. 2. Me gemine figant acies, me barbara telis
Rheni turba petat.

Martial. lib. 2. Si non mentiris Classicæ, dispaream.

*Præsens & præteritum imperfectum Optatiui Quintiliani,
aliorumq; grauissimorum autorum sententia vna
atque eâdem voce contineri.*

PRobus, Diomedes, Donatus, Seruius, Priscianus vna atq; eadem uoce præsens & imperfectum Optatiui complexi sunt. Quorum Diomedes, Sunt, inquit, qui excludunt ex hoc modo præsens tempus, necesse est enim omnium consensu in futurum optemus: nonnulli vero admittunt, quod nimis videtur absurdum, quoniam nemo optat quod habet, sed ut habeat. Itidem hi qui admittunt, in ambiguum ducunt tempus futurum, cui simile faciunt instans, dicendo, Utinam legam, utinam faciam, pro instanti & futuro idem usurpantes: nec respiciunt quantum discrimen sit inter hæc tempora, quæ vniiformiter præuè declinantur. Debent enim cum sint inter se longe discrepantia sensu, declinatione quoque dissentire. Rectius ergo alij fecerunt, qui ob ambiguitatem, imperfecto etiam instans iunxerunt, ut sit idem instans, & imperfectum, Utinam facerem. Priscianus lib. 8. inter alia multa, In hoc, inquit, modo duntaxat, & infinitiuo tempora coniuncta habent Latini præsens cum præterito imperfecto, & præteritum perfectum cum plusquam perfecto ad imitationem Græcorum: quamuis hæc quoque conati sint quidam disiungere, sed melius est esse coniuncta. Rationes quas affert, ne sim longus, prætermitto. Quintilianus lib. 9. cap. 3. in eadem sententia est. Transferuntur, inquit, etiam tempora, Timarchides negat esse ei periculum à securi. Præsens enim pro præterito positum est. Et futurum pro præsentem, Hoc Itachus velit. Hæc ille. Locus est Virgilij 2. Aen.

Hoc Itachus velit, & magno mercentur Atridæ.

Velit, docet Fabius futurum esse: rogo cuius nam sit modi, num coniunctiuum? minime vero, imo certè præsens est coniunctiuum, Cum Velim, velis, velit, &c. Cuius ergo? an potentialis? non fieri potest, cum potentialis & coniunctiuus voce omnino consentiant? & qui negat Optatiuum futurum habere, idem ipse affirmat futurum potentialis simile esse futuro exacto, hoc est, primam personam syllaba, ro, esse terminatam. Quòd si etiam decimus Optatiuum & Potentialem uoce consentire: habeat Optatiuus futurum necesse est. At si Velim, velis, velit, Optatiui futurum est, præsens diuersum sit à futuro necessarium est, nam si eadem vox esset præsentis & futuri, nunquam Fabius dixisset futurum pro præsentem positum esse. Cum ergo futurum sit Velim, reliquum est, ut Vellem præsens sit. M. Varro in eadem mihi videtur sententia fuisse, nam lib. 3. de Analog. Species quinta, inquit, Optandi, ut dicerem, facerem, dicam, faciam. Solet enim præsens cum futuro infecto, ut ipse loquitur, coniungere. Vni Latine duas voces Lusitanas reddimus, quæ ita permixtè præsentem & imperfecto seruiunt, ut difficile tempus alterum ab altero secerni possit. Terent. Adelph.

Utinam

Vtinam hic propè adesset alicubi atq; audiret hæc .

Oxala estiuera aqui perto . &c. Idem Andr.

Vtinam mihi esset aliquid hic: quo me præcipitem darem, O se tiuera aqui &c.

Vtinam adesset nunc pater tuus, Oxala te achara aqui voffo pay .

Vtinam talis essem, qualem me esse existimas . Oxala fosse eu tal qual vos cuidais que sou . Quintil. lib. 1. c. 2. Vtinam liberorum nostrorum mores non perderemus . Prouesse a Deos que nam danassemos, ou deitassemos a perder &c. Ouid. 1. de Trist.

Itamen, & pro me tu, cui licet, aspice Romam .

Dij facerent, posses ne meus esse liber .

Plaut. Capt. Vtinam te dij prius perderent, quam perij à patria .

Voces Lusitana etiam alijs temporibus accommodari possunt, nam prior plusquã perfecto, posterior perfecto etiam seruit, vt mox dicemus : neque mirum id tibi videatur, nam in Latino sermone non raro permiscuntur tempora huius Modi : obscura enim, & perplexa est ipsa affectio, ratioq; optandi .

Præteritum perfectum ,

Vtinam amauerim,

Amaueris,

Amauerit,

Plur. Vtinam amauerimus,

Amaueritis,

Amauerint.

*Amavi, i, in
e, & addita
rim : sic in
cæteris.*

Plerique veterum, qui quidem nunc extant, præteritum perfectum & plusquam perfectum optandi modi voce vna comprehenderunt, in quibus est Probus, Donatus, Seruius & Priscianus lib. 8. vt paulo ante dixi, vbi si vacat, lege quibus rationibus adducti grammatici, vtrunque tempus coniunxerint . Vnus Diomedes ex ijs, quos quidem legerim, perfectum à plusquam perfecto separauit, id quod in verbis declinandis semper obseruat . Priscianus etiam si vtrunque miscet dum verba inflectit, tamen lib. 18. vbi accuratius de modis atq; temporibus agit, præteritum Optatiuo attribuit . Et per se tamen, inquit, verbum optatiuum sæpe ponitur sine prædictis particulis, vt Luc. in 1. — Dij visa secudent ,

Et fibræ sit nulla fides, sed conditor artis

Fixerit ista Tages . Et nota, quòd subiunctiuo simile protulit præteritum perfectum Optatiui, quod multis placuit artium scriptoribus . Hactenus ille . Mas queira Deos que tenha Tages fingido . &c. Idem in eodem : Quod autem Latini quoque omnib. temporibus subiunctiuo modi etiam in optatiuo vtuntur, ostendit tam vsus, quàm antiquiores Donato scriptores artis, Virg. 6.

Hac Troiana tenus fuerit fortuna secuta. Ecce hic Fuerit, optatiue posuit in precatatione Aeneae; quod verbum, tam praeteriti perfecti, quam futuri potest esse: quod Donatus, & quidam alij subiunctiuo tantummodo putant esse, cum aliae omnes voces Optatiui, communes sint etiam subiunctiuo. Ergo non immerito in supradieta Attica constructione, quia illi Optatiuis vtuntur, hoc quoque tempore indifferenter nostri sunt vsi. Hac ille. Si forte dubitas, spectet ne Lucani locus ad Optatiuum, quia nullum optandi aduerbium vides praepositum: hunc Plinij ad Arrium Clementem lib. 1. ep. 10. accipe, qui tibi scrupulum, dubitationemque omnem eximat. Atque vtinam sic ipse spem, quam de me concepit, impleuerim, vt ille multum virtutibus suis addidit. Etiam hic vni Latinae respondent duae voces Lusitanae, quarum prior verbis actiuis, altera ceteris fere accommodatur. Aiunt tres tantum obisse. Vtinam non obierint plures. Queira Deos que nam morressem mais. Oxala nam morressem mais. Dicitur abisse ille, qui tibi molestus erat. Vtinam abierit. Queira Deos que seja ja ido. Toto hoc triennio ad te octauo quoque die scripsi. Vtinam singulis mensibus scripseris. Queira Deos que me tenhais escripto cada mes.

Præteritum plusquam perfectum,

Amaui ad-
dita, s, &
sem: sic in
ceteris.

Vtinam amauiissem,
Amauiisses,
Amauiisset,
Pl. Vtinam amauiissemus,
Amauiissetis,
Amauiissent.

Præteritum plusquam perfectum multo vsitatus est, quam perfectum. Cic. ad Att. lib. 9. Vtinam ego tantum ei prodesse potuissem, quantum ille mihi potuit. Idem ad eundem lib. 8. Vtinam tui consilij certior factus essem. Idem ad Octavianum: M. Antonius vir animi maximi, vtinam etiam sapientis consilij fuisset. Idem Philip. 1. Vtinam Antoni auum tuum meminisses. Ibidem, Sed noui firmitatem tuam atque vtinam, vt culpam, sic etiam suspicionem vitare potuisses. Terent. Phorm. Quod vtinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset.

F V T V R V M.

Amo, o, in
em.

Vtinam amem,
Ames,
Amet.
Pl. Vtinam amemus,
Ametis,
Ament.

Futurum

Futurum tempus vsque adeò proprium & peculiare est formæ optandi, vt quidam è veteribus præsens ei prorsus ademerint, quòd nemo optet quòd habet, sed vt habeat: ab alijs verò quæsitum fuerit, esset ne ei præcritum tribuendum. Qui enim, aiebant, fieri potest, vt quis in præteritum optet? Lege Diomedem. Quintilianus, vt paulò ante diximus, appertissimè futurum Optatiuo attribuit, si quidem futurum docet pro præsentis poni, in illo versu Virgilij Hoc Itachus velit. Lege scholia in præteritum imperfectum. Quòd si aliquando futurum pro præsentis positum legeris, figurata constructio erit. Hebræi, qui vocum proprietatem & vim maxime obseruant, futuro indicatiui addita particula optandi optatiuum suppleunt, nisi fortè de re transacta ac præterita fiat sermo, tum enim præterito eiusdem indicatiui præposita eadem particula vtuntur. Ad hæc, apud Latinos quàm plurima sunt testimonia, quæ clamant Optatiuo futurum tribuendum esse. Terent. Andr. — vtinam Id sit, quod spero. Cic. de Senect. Habui hæc de senectute quæ dicerem, ad quam vtinam perueniatis, vt ea quæ ex me au distis, re experti probare possitis. Item ad Att. lib. 3. Vtinam illum diem videam cum tibi gratias agam, quòd me viuere coëgisti. Idem in Epist. ad Brutum, Casaris verò pueri mirifica indoles virtutis. Vtinam tam facile eum florentem & honoribus & gratia regere ac tenere possimus, quàm facile adhuc fecimus. Idem Philip. 2. Vtinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod iandiu parturit. Idem, Vtinamq; sit tempus vnquam, quo perfectus aliquis orator hanc partem vendicet sibi. Idem. 3. Verr. Plurima signa, plurimas tabulas optimas deportasse te, negare non potes, atque vtinam neges. Qui hæc putat ad præsens potentiale reijcienda esse, vt illud Ciceronis ad Att. Est mihi præcipua causa manendi, de qua vtinam aliquando tecum loquar. Idem illud Ouid.

— vtinam temeraria dicar. & c. Is totum Optatiuum in potentialem iã reiecit. Dij vota secundent, id est secundare velint Cic. ad Att. 2. Vtinam adesses, id est, adesse posses: & illud Plinij, Vtinam spem impleuerim, hoc est, implere potuerim. & illud Terentij. Quod vtinam ne in mentem incidisset, hoc est, incidere possuisset. Quare veterum vestigijs ingrediamur, si volumus maxima incommoda effugere. Nostri aliquando more Hebræorum futuro indicatiui vtuntur. Teren. Hecy. Ita me dij bene amabunt, haud propterea te rogo. Vt hoc proferat. Idem Heaut. Ita me di amabunt, vt tuarum miseritum est Menedeme fortunarum. Idem Hecy. futuro optatiui vsus est, Tu nescis. S. non ita me dij bene ament.

Idem Eun. Ita medijs ament honestus est Plautus sæpe eadè permutatione vtitur. Præter hoc futurum est aliud simile præterito perfecto. Ter. Adel. — dij me pater Omnes oderint, ni magis te, quam oculos nunc amo meus. Liu. ab Vrb. lib. 6. Vides ne tu, inquit, A. Sempronij, loci fortuna illos fretos, ad Alliam constituisse. Nec illis dij immortales certioris quicquam fiduciæ, maioris ue quod sit auxiliij dederint. Terent. Andr. act. 3 sc. 1. Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Neque enim präteritum hic videtur locum habere, siquidem sensus est, *Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta fiat*. Propertius quodam loco, *Sic ego non ullos iam norim, &c. dixit, ubi Norim apertissime futurum est Optatiui, præpositum est enim ei, Sic, optandi aduerbium*. Idem sentit Priscianus lib. 18. Vide scholia in präteritum perfectum.

Coniunctiui modi tempus præsens.

Quamuis a-
mem.

Cum amem,

Ames,

Amet,

Si amem.

Pl. Cum amemus,

Ametis,

Nisi amem.

Ament.

Präteritum imperfectum,

Cum amarem,

Amares,

Si amarem.

Amaret,

Pl. Cum amaremus,

Amaretis,

Amarent.

Modum hunc grammatici, tum Coniunctiuum, tum Adiunctiuum, tum Subiunctiuum vocant, propterea quod sententiam perfectam minime efficiat, nisi sibi alterum verbum coniungat: nam Imperatiuus, Optatiuus, itidem Indicatiuus magna ex parte alterius adminiculo non indigent: (magna ex parte dixi) quia imperfectum & plusquam perfectum alterum desiderant, vt sensum perficiant. Adiunctiuus, sic enim etiam à Probo, & Diomede appellatur, sibi alia verba adiungit ferè beneficio particularum Cum, Quòd, Si, Ni, Nisi, Quamuis, Licet, Ut, Vt, ne, Quòd, pro Vt, Dum pro Dūmodo, & Modò cum ponitur pro Dummodo: item relatiui, Qui, quæ, quod, & infinitæ particulæ siue partes orationis dubitatiuæ vt Nescio quid dixerit, cur venerit, an redierit. Cic. pro Quint. Hæc tria cum docuero, perorabo. Idè ad Tiro. lib. 16. Satis te mature videro, si plañe confirmatū videro. Idem ad Att. lib. 9. Admiratus sum, quòd ad me tua manu scripisses. Idem 4. Ver. Ei quem fefelleris, ne pecuniam quidem reddes? Cæterarum exempla passim tibi occurrent. Nonnullæ ex his particulis interdum omituntur maximè Vt, Si. Iuuen. Sat. 3. Græculus esuriens in cælum iusseris, ibit.

Horat. 1. Serm. Sat. 3. — decies centena dedisses

Huic parco paucis contento, quinque diebus

Nil erat in oculis.

Cic.

Cic. Philip. 13. *Neque istinc si cupias possis te explicare; recesseris, omnes insequentur; manseris, haberebis, pro Si iusseris, Si dedisses, Si recesseris, Si manseris. Vide Prisc. lib. 18. Qui Lusitanae linguae sunt periti, negant speciem coniungendi praeposita particula, Si, bene in Lusitanum conuerti hoc modo, Como eu ame, como eu amasse, como eu aja amado. Como eu ouuera & oueue amado: sed utendum esse temporibus indicatiui: Qua de re supra in coniunctiuo verbi substantiuo satis dictum est. Dixerit fortasse aliquis, quo nam igitur pacto coniunctiuus ab indicatiuo separabitur? Hunc eundem ego rogarim, quo nam modo Optatiuus, Permissiuus, & Potentialis à subiunctiuo discernantur. Itidem qua ratione Hebraei Optatiuum ac subiunctiuum ab indicatiuo disiungant, nam cum uterq; modus apud ipsos proprijs vocibus careat, additis particulis Optandi atq; coniungendi ex indicatiuo suppletur. Gerundijs etiam ut supra diximus non minus eleganter utuntur Lusitani, quam verbis ipsis. Patrem tuum fugis cum te vnice amaret? Foges de teu pay amandote elle &c. Patrem tuum fugiebas cum te vnice amet? Fugias a teu pay amandote elle &c. Cic. ad Att. lib. 9. Nihil me adiuuit, cum posset. Em nada me ajudou podendo. Idem. ad Q. Fra. lib. 3. Cum iam hanc epistolam complicarem, tabellarij à vobis venerunt. Estando ja cerrando esta carta &c. Curent praeceptores, ut pueri inter declinanda verba, cum ad hunc locum peruenerint non solum Cum, sed etiam particulas alias praepoant, ut Quauis, Si, Nisi; ita enim fiet, ut proprie ac bene materna lingua Latinas voces reddant. Quauis amem, Posto que eu ame, Si amarem. Se eu amasse, ou amara. Nisi amarem, Se eu nam amasse, ou amara. Illud pueri admonendi sunt, cum particulae Si, Nisi, praepoantur praesenti Coniunctiuo, ferè in futurum à Lusitanis conuerti. Quint. lib. 1. c. 4. Nec si rationem ignoret, poetas intelligat. Plaut. Trinum. Edam nisi si ille veter. Cic. de Amicit. In qua nisi, ut dicitur, apertius peccus videas, tuumq; ostendas, nihil fidum, nihil exploratum habeas.*

Præteritum perfectum.

Cum amauerim,
 Amaueris,
 Amauerit,
 Pl. Cum amauerimus
 Amaueritis,
 Amauerint,
 Præteritum plusquam perfectum.
 Cum amauissem,
 Amauissem,
 Amauisset,

Plu.

*Plu. Cum amauissemus,
Amauissetis.
Amauissent.*

Trisariam hac tempora in Lusitanum conuertuntur, cuius rei non opus esset ullam mentionem fieri, nisi multi ea, dum de Lusitana lingua inopia queruntur, barbaramente transferrent. Cum virtutem semper plurimum amaaueris, maximamq; feceris, non miror te apud omnes ordines esse gratiosum. Como sempre amastes & estimaste muyto a virtude. &c. Ne literam quidem a patre tuo possim impetrare, cum ad eum longissimas epistolas sapissimè scripserim. Nem hūa soo letra posso auer de vosso par, tendolhe escripto muytas vezes. &c. Miror te hac ignorare, cum maximam partem orbis peragraris. Espantome nam saberdes isto tendo corrido a mayor parte do mundo. Cum antea viris optimis vsus fuisset, non poteram improborum consuetudinem ferre. Como dantes conuersara, ou tinha conuersado com homēs de grande virtude. &c. vel, Nam podia sofrer a conuersacam de maos tendo dantes conuersado, &c. Miserandum in modum animam efflauit, cum annos quatuor continuos iacuisset in lecto. Auen do quatro annos continuos que jazia em cama. Cic. ad Att. lib. 6. Cum statuissem ad te scribere, calamumq; sumpsissem, Betonius e nauis recta ad me venit. Tendo determinado de vos escreuer, & tendo ja a pena na mano &c. Idem ad eundem lib. 3. Quintus Frater cum ex Asia discesset ante Cal. Maias, & Athenas venisset Idibus, valde ei fuit properandum &c. Partido de Asia antes da entrada de Ianciro, & chegada a Athenas aos quinze, &c. Idem ad eundem lib. 5. Cum Philogenes libertus tuus Laodiceam me salutandi causa venisset, & se statim ad te nauigaturum esse diceret &c. Sendo Philogenes ohegado a Laodicea para me &c. Si, Nisi, cum preposita huic tempori conditionem adsignificant, ferè a Lusitanis vt Imperfectum conuertitur. Cic. 4. Verr. Nisi restituisent statuas, vehementer ijs minatur. Idem 3. de Off. Vas factus sit eius sistendi, vt si ille non reuertisset ad diem moriendum esset sibi ipsi. Se nam tornasse &c.

F V T V R V M .

*Amavi, i, in e,
& addita ro: eodem modo in cæteris.*

*Cum amauiero,
Amaueris,
Amauerit,
Pl. Cum amaucrimus,
Amaueritis,
Amauerint.*

Probus

Probus duplex futurum subiunctiuo tribuit, alterum quod voce omnino cum futuro indicatui congruit. Cic. ad. Att. lib. 9. Cum tu hæc leges, ego fortasse illum conuenero. Idem Tironi lib. 16. Si statim nauiges, Leucade nos consequere. Alterum quod, ro, syllaba finitur. Est tertium futurum quod cum præterito perfecto voce profusus consentit. Plaut. Pseud.

Bal. Si is non aderit, posse opinor facere officium me meum.

C. Quod idest? Bal. Si tu argentum attuleris, cū illo proderim fidem.

Ibid. Quis igitur drachmam reddet, si dederim tibi?

Terent. Andr. Verberibus cæsum te in pistrinum Daue dedam vsque ad necē, Ea lege atque omine, vt si te inde exemerim, ego pro te molam.

Ibidem. — certe si rescuerim.

Idem Eunuch. — abi hinc insana. P. Quid ita verò? debeam

Credo isti quicquam furcifero si id fecerim.

Idem Adelp. Caue nunc iam oculos a meis oculis quoquam dimoueas tuos.

Ne mora sit; si innuerim, quin pugnus continuo in mala hereat.

Gellius. libr. 18. cap. 2. Saturnalibus, ait, septem quæstiones coniuuis fuisse positas quarum postrema hæc fuit. Scripserim, Venerim, Legerim, cuius temporis verba essent, præteriti, an futuri, an vtriusque. Hactenus ille. Idem de passiuo futuro dicendum est.

Terent. And. Vbiuis facilius passus sim, quam in hac re me doludier.

Idem Hecy. — ergo propterea te sedulo

Et moneo, & hortor, ne cuiusquam misereat,

Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.

Fuit præterea quartum futurum apud priscos primæ quidem declinationis, Afsso, syllaba finitum, vt amafso, iudicafso, irritafso, amafsis, amafsit. & c. Secundæ Efsso, vt prohibefso, prohibeßis; prohibeßit, & c. Tertie Im, vt faxim, axim, edim, perduim, duim, duis, duit, & c. quæ interdum etiam pro præteriti eiusdem modi ponuntur, de quibus post in Anomalis. Amauerimus, amaueritis, præteritum acuto accentu declinatur, vt docet Diomedes lib. 1. Futurum circumflebitur, amaue- rimus, amaueritis. Quod si quando futuri penultima correpta inueniatur, non à futuro primo, sed à tertio fit, hoc est, non à futuro cuius prima persona syllaba, ro, terminatur, ut Amauero, sed rim, ut Amauerim: ut enim præterito simile est uoce, ita & accentu.

Coniunctiuu tempora alia alijs permutari

Praesens coniunctiuu interdū pro imperfecto eiusdē modi ponitur. *Terē. And. Facile omnes cum ualemus recta consilia ægrotis damus.*

Tu si hic sis, aliter sentias.

Pro tu si hic eses, aliter sentires: & contra imperfectum pro praesenti;

Plaut. Aul. Sexcenta sunt qua memorcm, si sit otium.

Pro memorarem, si esset. Præteritum imperfectum, pro plusquam perf. videtur positum in illo Terent. Adelph.

— tu nunc tibi

Id laudi dicis, quod tum fecisti inopia.

Iniurium est: nam si esset unde id fieret.

Faceremus pro fuisset, fecissemus. Præsens pro futuro.

Plaut. Mercat.

— L. quid est?

D. Dicam, si videam tibi operam esse, aut otium.

Quoniam in copulandis, coniungendisq; temporibus facilis est lapsus, legat qui volet Diomedem lib. 1. Priscianum. 18. Ex Diomede nonnulla subiiciemus. Futurum, inquit, finitiuorum (hoc est finitiui modi, seu indicatiui) præsentis subiunctiuorum & futuro iungitur, & optatiuorum futuro, Dicam, si intelligas Dicam, si intellexeris, Dicam vt intelligas. Diomedes solet modum, cui præponuntur partiæula, Vt, Ne, optatiuum appellare. Idem Subiunctiua vicissim inter se iunguntur hoc pacto, Imperfectum imperfecto, vt Dicerem, si scirem. Plusquam perfectum plusquam perfecto, vt Dixissem si scuissem. Item imperfectum plusquam perfecto, sic dicerem, si scuissem. Et versa vice plusquam perfectum imperfecto, sic Scripsissem tibi, si scirem. Et priore quidem sermone, Scriberem tibi, si scissem, significat fuisse se scripturum vel semel, si sapius cognouisset. Sequenti, scripsissem tibi si scirem, significat scripturum sapius se fuisse, si vel semel sciret. Hactenus ille. Quæ si vera sunt (sicuti existimo pleraque esse) pleraque dixi, quia discrimen hoc redolet, nescio quid grammaticum, quod Terent. non seruauit Adelph.

S. Tetigisse tui quicquam? Ae. Si attigisses, ferres infortunium.

Hic Attigisses, si vel semel, vel leuissime attigisses significat. Si, inquam, hæc vera sunt non video cur dicamus in illo loco Terentij quem modo attulimus imperfectum positum esse pro plusquam perfecto, sed solere Latinos rem præteritã vtroq; tempore efferre. Cic. ad Att. lib. 8. Plura scriberem, si ipse possem. Plura scripsissem, si ipse potuissem, idem valet. Idem Tusc. 5. Nunquam id diceret, si se audiret. Idem ad Att. lib. 7. Si scriberem ipse, longior epistola fuisset, sed dictavi propter lippitudinem. Neq; item arbitror in illo Plauti.

Dicam si videam tibi operam esse: positum esse præsens pro futuro.

Modus potentialis.

Nemo veterum huius meminit modi hoc nomine, neque eum à coniunctiuo separauit: fortasse quia ferè cum alijs verbis iungitur. Coniunctiuus enim modus, vt Priscianus lib. 8. ait, non à significatione vt alij, sed à constructione nomen accepit: siquidem Indicatiuus ab indicando, Imperatiuus ab imperando, Optatiuus ab optando dictus est: at subiunctiuus à constructione,

nam

nam cum alijs verbis construitur atq; coniungitur, de cuius varijs significationibus lib. 18. doctè ac copiosè agit. Vbi postquam de eo paulo latius disputauit, subiungit. Iste igitur modus, vt breuiter eius vim colligam, apud Latinos est quando dubitationem, quando comprobationem, quando possibilitatem significat. Idem paulò post, docet Græcos modum indicatiuum atque coniunctiuum vsurpare cum possibilitatem demonstrant adhibita coniunctione αὐ, quos nostri imitantes optatiuis siue subiunctiuis per se positis (nam eedem, inquit, sunt voces) vtuntur, eandem possibilitatem demonstrantes, vt docuissem si discere voluisses ἐδίδαξα αὐ εἰ μάθεῖν ἠθέλωσα, docuissem, idest, poteram docere. Similiter docerem, si discere velles, id est, docere poteram. Hęc ille. Quam ipse possibilitatem appellat, potentiam quidam ex recentioribus vocat, vnde Potentialem hunc modum nominauit, quòd potentiam siue facultatem præcipuè adsignificet: soles enim uerbo Possum explicari. Horat. 1. Carm.

Quis Martem tunica tectum adamantina, Digne scripserit?
Scripserit, inquit, Priscianus, scribere poterit. Idem de Art. poet.

Dixeris egregiè notum si calida verbum,

Reddiderit iunctura nouum. Id est, vt idem inquit, poteris dicere egregiè. Cic. 3. Ver. Voconia lex videlicet te delectabat, imitatus es ipsum illi Voconium, qui hereditatem lege sua ademit nulli. Imitatus es, imitari potuisses, vt idem interpretatur. Virg. 2. Aen. — quos omnes undiq; Graig:

Circumcrrant acies, & ni mea cura resistat,

Iam flammę tulerint, inimicus & hausserit ensis.

Pro poterant tulisse, & poterant hausisse, vt idem explicat. Adsignificat etiam debitum, unde uerbo Debeo, aliquando explicatur. Idem in eadem, De iure uero ciuili si quis noui quis instituerit, is non omnia quę antea acta sunt, rata esse patiatur, id est, non debet pati rata esse, ut idem exponit. Interdum & uoluntatem, Virg. 1. Aen. — & quisquam numen Iunonis adoret?

Id est adorare uelit. Cuius Modi etiam possunt illa esse Discam potius, quam doceam: paream potius quam imperem. Consentit hic modus uoce cum subiunctiuo, quem etiam si Romanę lingue lumen & ornamentum iure optimo possis appellare: eum tamen scholiorum cancellis circumscribendum duximus, ne sermonem daremus ijs, qui iniquo animo ferunt ipsum à coniunctiuo diuelli. Quare liberum erit ludi magistro, vel ediscendum auditoribus proponere, vel intactum præmittere, quod idem de Permissiuo, siue Concessiuo dixerim. Nos certe nostro fungemur munere.

Potentialis modi tempus præsens.

Amem.

Cic. 3. de Or. Ego te consulem putem, cum me non putes Senatorem? Que cuyde eu que soys vos Consul. &c. Ey eu de cuydar que soys vos Cõsul? &c.

Plant.

Plaut. Amph. Vir ego tuus sim? Teren. Adelph. Quid ego nunc agam? Que ey de fazer agora? Que posso eu fazer agora? Que farey. Ibidem,

Hei mihi quid faciam? quid agam? quid clamem, aut quid querar? Idem And. Tu ne impune hoc facias? Que a jays vos de fazer ilto? Plin. lib. 1. epist. de Euphrate philosopho, Nullus horror in vultu, nulla tristitia, multa seueritas recrearis occursum, non reformides. Cic. 1. Inuelt. Te vt vlla res frangat? Que aja ahi, ou possa auer coufa que te dobre? Idem ibid. Tu vt unquã, te corrigas? Que te ajas a alguna hora de emendar. Idem pro Rosc. Ame. Quid primum querar? aut vnde potissimum exordiar? aut quod, aut à quibus auxilium petam? A quem pedirey ajuda? a quem posso, ou deuo pedir ajuda? Idem, Itaq, videas iustos iniustus rebus maxime dolere. Vereis. Quint. lib. 6. c. 5. Videas enim plerosq, ira percitos. Virg. 4. Aen. Migrantes cernas, totaq, ex vrbe ruentes. Quint. lib. 1. c. 9. Frangas citius, quam corrigas, qua in prauum induruerunt. Amem tesseras, qua me toties perdiderunt? Ey eu de amar? Que aja eu de amar? Præmunitiones illa, Vt ita dicam, Vt sic dicam, huc etiam spectant, qua & futuro efferuntur, Vt ita dixerim, Vt sic dixerim. Interdum simul ponitur h. c. modus, & eius interpretatio. Virg. 2. Aen.

*Quis cladem illius noctis, qui funera fando
Explicit, aut possit lacrymis æquare dolores?*

Possit æquare, & æquet idem valent. Adiunximus tam multa exempla, tum vt naturam modi planius ostenderemus, tum vt apertissime videres tam multas voces Lusitanas posse respondere vni Latinae. Nunc pauca ex Prisciano cum interpretatione Græca subiiciamus. Virg. 4. Aen.

*Seu mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,
Ante pudor quam te violem. Optem, εὐχοίμην ἄν.*

Idem 3. Eloquar an sileam? An sileam, ἢ ἄρα, σιγήσω;

Idem 1. O quam te memorem virgo; namq, haud tibi vultus

Mortalis. Memorem, εἰπωμί ἄρα. Quæ dubitationem, aut interrogationem adsignificat, serè coniunctione ἄρα solet ille explicare. Illud mihi penè exciderat, tempus hoc etiam futurum tempus redolere, nec mirum, cum præsens ipsum coniunctiu futuri naturam respiciat. Cic. 3. Verr. Vnum aliquid de nefarijs istius factis eligam, quò facilius ad Siciliam possim aliquando peruenire. Possim, nonne futurum potius, quam præsens adsignificat? Item illa trita & quotidiana. Peto à te, vt cras ad me venias. Rogo te ne deinceps mihi sis molestus, & sexcenta alia, quid aliud videntur quàm futurum clamare?

Imperfectum potentialis.

Amarem.

Cic. pro Rab. Per. Tu deniq, Labiene quid faceres tali in re, ac tempore? Que fize ras. q̄ poderas fazer? Idem Trebonio lib. 15. Ferrus essem, nisi te amarem. Seria eu logo de ferro, & c. Ter. And. — redeo inde iratus atq, agre ferens:

Nec

Nec satis ad obiurgandum cause : dicceret,

Quid feci? Diria, poderia dizer : ou dissera, podera dizer.

Sallus. in Cati. Sed confecto prelio tum uerò cerneret, quanta audacia, quantaq; uis animi fuisset in exercitu Catilinæ. Entam vireis vos, &c. Cic. ad Att. 8. Plura scriberem, si ipse potuisssem. Idem in ep. ad Brutum, Scriberem ad te plura, nisi ad te hæc ipsa nimium multa essent. Idem 5. Tusc. Nunquam id diceret, si ipse se audiret. Teren. Adelph. Si attigisses, ferres infortunium

Virg. 8. — At tu dictis Albane maneres. Ficareys vos no que dissestes. Comprireis vossa palaura. Ego te desererem? Que vos auia eu de desemparat? Amarẽ aleas qua toties me nudarunt? Auia eu de amar. &c. Quibus beneficijs te ille afficeret, cum esset pauperrimus? Que mercès vos podia elle fazer &c. Nonnunquam malunt autores duobus verbis, quàm vno vii, Cic. 4. Verr. Verùm si de pecunia testibus planum facere non possem, illud negare posses? Potuit vno verbo dicere, illud negares? Accipe, vnum atque alterum ex ijs, qua Priscianus affert cum Græca interpretatione. Cic. 3. Ver. Quæ ego non commemorarem, nisi vos illud vellem recordari. Non commemorarem
οὐκ ἄν τιμιμυδύδου.

Virg. lib. 6. Quem socium exanimum vates, quod corpus humanum Diceret, λέγει ἀγα. Cum hoc tempore iunguntur aduerbia tam presentis, quàm futuri temporis. Virg. lib. 8.

Non ego nunc dulci amplexu diuellerer vsquam

Gmate tuo. Scriberem ad te cras, si esset tabellarius.

Præteritum perfectum.

Amauerim.

Vnus miles tantam stragem ediderit? Que pode hũ soo soldado fazer tam grande estrago? Foy possiuel hũ soldado fazer tamanho strago? He possiuel que hũ soldado fiziesse tamanho strago? Ego in quem omnium oculi sunt coniecti, tantum scelus commiserim?

Plaut. Amph. Audisti tu me narrare hoc hodie? So. vbi ego audierim?

Virg. lib. 9. Vnus homo, & vestris, ò ciues, vndiq; septus Aggeribus, tantas strages impune per urbem Ediderit? iuuenum primos tot miserit Orco?

Idem lib. 2. Non prius aspicias, vbi fessum atate parentem Liqueris Anchisen? superet coniux ne Creusa, Ascaniusq; puer? quos omnes vndique Graia Circumerrant acies, & ni mea cura resistat, Iam flamma tulerint, inimicus & hausserit ensis.

Pro poterant tulisse, & poterant hausisse interpretatur Priscianus, & velle, nã bis videtur esse temporum permutatio, pro Ni mea cura resisteret, siue resistisset,
iam

iam flammę tulissent, & hausisset ensis. Quint. lib. 10. cap. 1. de Demosthene & Cicrone agens. Et fortasse epilogos illi mos ciuitatis abstulerit: sed & nobis illa quę Attici mirantur diuersa Latini sermonis ratio minus permiserit. Bem-
 pode fer que o costume da terra lhe tirasse &c. Cic. in Bruto, Refertę sunt orationes amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc inuenerim, & legerim, & rebus, & verbis illustres. Dasque eu atequi pude achar & ler. Idem 5. Tusc. Precidi caput iussit M. Antonij omnium eloquentissimi, quos ego viderim. Mais eloquente de todos os que eu pude ver. Idem in Bruto, Sed omnium oratorum siue rabularum, qui & planę indocti, aut inurbani, aut rustici etiam fuerunt, quos quidem ego cognouerim, solutissimum in dicendo & acutissimum iudico nostri ordinis Q. Sertorium. Quint. lib. 10. c. 1. Sunt & alij multi disertij, quos persequi longum est: eorum quos viderim Domitius Afer, & Iulius Africanus longę peritissimi. Idem lib. 12. c. 11. dixit, Quos mihi cognoscere contingit, quod Cicero dixit, Quos quidem cognouerim. Vidi ego longę omnium, quos mihi cognoscere contingit, summum oratorem Domitium Afrum valde senem. Huc etiam videntur illa, & quę sunt generis eiusdem spectare. Te vt vnquam vlla res fregerit? Tu vt vnquam te correxeris? Nescio an id mihi vnquam in mentem venerit. Rogas, quis nam id vnquam dixerit? pro frangere potuerit, corrigere volueris &c. Horat. in Epod.

Impune vt urbem nomine impleris meo?

Sed hęc fortasse dixerit aliquis, hoc tempus, cum prouocabulum, aut interrogatio, aut dubitatio aut infinita particula adhibetur, ad coniunctiuum spectare, atque coniunctiuum pro indicatiuo poni, cuius sententię ego non inuitus accesserim, dummodo fateatur esse quędam, quę huc potius spectent. Cuiusmodi fortasse sint ea, quę attulimus: & quod ingenuę hic fatendum sit, extrã interrogationem, dubitationem, prouocabulum, & particulas infinitas, vix vnquam vtuntur scriptores hoc tempore aliquid affirmantes, sed potius circuitione. Cic. in Bruto, Hanc enim mortem rhetoricę & tragicę ornare potuerunt. Idem 4. Verr. Sed intelligere potuisti priore actione ciues Romanos ex Sicilia plurimos, &c. pro testimonio dicere. Priscianus quę sunt huius generis ἀπὸ Gręca coniunctione, non autem solet interpretari, quorum pleraque huic loco videntur aliena. Cic. 3. Ver. Qui eadem Castoris testem furtorum tuorum esse volueris ἰδὲ λόγῳ ἀπα. Ibidem, Nam quęso redite in memoriam, quę libido istius in iure dicendo fuerit. γέγονεν ἀπα. Ibidem, Nam quęso redite in memoriam, quę libido istius in iure dicendo fuerit γέγονεν ἀπα. Ibidem, Videte vt hoc iste correxerit. διὰ τῶν ἀπα. Qui magis apposita exempla inuenerit, his adiungat: nam illa, Non facile dixerim, Hęc ad quędam prodesse non negauerim, Eo magis Fabritio crediderim, & alia penę infinita ad futurum spectans tempus, vt paulo post dicemus. In illo Quintilianij proœm. lib. 1. Sit igitur orator vir talis, qualis verę sapiens appellari possit, nec moribus modõ perse-

ctus,

Esus, sed etiam scientia, & omni facultate dicendi, qualis adhuc fortasse nemo fuerit. Fuerit, pro Fuit videtur positum. Item Liu. lib. 6. dec. 1. Dum verò, inquit, nequicquam hac dextra Capitolium, arcemq. seruaucrim, si ciuem, commilitionemq. meum tanquam Gallis victoribus captum in seruitutem ac vincula duci videam. Plaut. Amph. — tecum sui. An. h. Tu mecum fueris?

Plurquam percedum.

Amauissem.

Hoc tempus frequentissimum est. Cic. Cornificio lib. 1. 2. Plura scripisssem, nisi tui festinarent, Mais vos escreue. a, podera, ounera, ou deuera. et te uer se nam estiueram tam de pressa. Idem in Bruto. Si corpore valuisset, in primis habitus esset desertus, Ibid. Is processisset honoribus longius, nisi sen. per infirma atq; etiam agra valetudine fuisset. Ibid. Neque enim iam Troicis temporibus tantum laudis in dicendo Ulyssi tribuisset Homerus, & Nestori, quòd alterum vim habere voluerit, alterum suauitatem, nisi iam tum esset horos eloquentia. Idem pro Planc. An si vnquam in me vite cupiditas fuisset, ego mense Decembri mei Consulatus omnium paricidarum tela commissem? Idem. 3. Verr. Dixit iuratus P. Potirius tutor pupilli Iunij, dixit M. Iunius tutor & patruus, Mustius dixisset si uiuere. Ibid. Quid hoc planus egissem, si ita narraffem? Dio quidam fuit Halesinus &c. Ibid. Si tibi antea displicuisses, idem fecissem, quod anno post M. Piso Idem. 4. Neque enim tam facile opes Carthagini tantè concidissent, nisi illud ei rei frumentariè subsidium, & receptaculum classibus nostris pateret. Terent. Eunuch. — paululum si cessissem Pythie,

Domi non offendissem. Ibid. — ceteram

Idem hoc tute melius quanto inuenissem Thraso.

Quint decl. 6. Si potuisset redimere oculos matris, qua pietate fuit, vicarios suos dedisset. Suet. in Vesp. c. 8. Maluisssem eboluissem alliam. Quorsum inquires, tam multa exempla? Quia sint qui putant, rara esse huius temporis, vsitatorumq. esse se periphrasim, quod an ita sit peruolutandis scriptoribus experire; periphrasim raro velim. vii. Mitto locum illum Vergilij 4. Aen. qui à pteriq. effert. r — facies in castra tulisssem

Implesssemq. soros flammis, gnatumq. patremq.,

Cum genere extinxem, me met super ipsa dedissem.

Mitto illud Ouidij. 15. Metà. Quod petis hinc, prop. ore leco Romane petisses. Mitto Lucà. 1. dec. àtatis. m. car. mè. Si b. unga. ià Seres, ià Parbarus isset Araxes. Quis enim ennia sine festidio ennuerit? Ne tamen contra ceptum ordinem sci. cimus audiamus Prisciani interpretationem. Cic. 3. Verr. Si hoc iuris non vnus hominis causa dixisses, cautius composuisses, oue duxes, &c. Ibid. Quid si tanta pecunia columbas dealbari putasssem, certè nunquam editatam petissem, &c. &c. &c. Ibid. Hac conditione si quis de populo accessisset, non esset vsus. &c. &c. &c. Ibid. Sacerdotem excrebantur, qui Verrum tam nequam reliquis-

E set,

set καταλοιποι δ' εστιν, Cic. 2. inuect. *Quæsiui an Catilina nocturno conuentu apud M. Leccam fuisset nec ne, & γεγονεαι δ' εστιν.* Ponitur interdum plusquam perfectum indicatiui, loco huius, Horat. 2. Carm.

Me truncus illapsus crebro
Sustulerat, nisi Faunus idem
Dextera leuasset. Sustulerat

Pro sustulisset posuit, inquit, idem Priscianus propter metrum. At Quintilianus nulla carminis necessitate compulsus declam. 6. Excæcaueram, pro excæcauissem dixit. Quantum inter hæc fleuit, quandiu cecidit oculos suos: si perseverasset dios excæcaueram. Circuitionis unum atque alterum exemplum adiungam, ut Futuro locus etiam relinquatur. Cic ad Att. lib. 8. Sed cum hæc scribebam. V. Calen. Pompeius iam Brundisium poterat uenisse. ubi Poterat legi, non Potuerat, ut quidam legit.

Verg. 10. Debueram patrię pœnas odijs, meorum
Omnes per mortes animam, fontem ipse dedisse.

F V T V R V M. Amauerim.

Supra cum ageremus de futuro coniuuctiui, multis veterum exemplis planè fecimus, esse futurum quoddam simile præterito perfecto eiusdem modi, quod hic multò est vsitatus: id quænu: quidam existimarint præteritum esse, significatio tamen ipsa futurum esse apertissimè docet. Cic. 3. de Orat. Syrtim patrimonijs, scopulum libentius dixerim: Charybdim, voraginem potius. Antes diria, de milhormente diria eu. Idem in Orat. Pomeridianas quadrigas, quam postmeridianas libentius dixerim. Ibid. Nec vero reprehenderim — scripsere alij rem. Ibid. Nec enim, tam libenter dixerim armum, iudicium, & si est apud eundem. Idem. 5. Tusc. A. Errare me hercule malo cum Platone, quam cum istis ver a sentire. M. Mahe virtute, ego ipse cum eodem ipse, non inuitus errauerim. Erraria de boamente. Idem 1. de leg. ego vero libenter audierim, quid enim agam potius? aut in quo melius hunc consumam diem? Idem in Bruto. Tum Brutus, ista verò, inquit, quam necessaria fuerint, non facillè dixerim, iucunda certe mihi fuerunt. Idem in eodem, Hoc verò sine vlla dubitatione confirmauerim, si ue illa arte pariatum aliqua, siue exercitatione quadam, siue natura, rem vnam esse omnium difficillimam. Idem in eodem. Itaq; cum, & si nemo intercedebat, qui se illi anteferebat, neq; secundum tamen, neq; tertium dixerim. Diria. In eodem, De Seruio autem, & tu probe dicis, & ego dicam quod sentio: Non enim facillè quem dixerim plus studij quam illum, & ad dicendum, & ad omnes bonarum artium disciplinas adhibuisse. Liu. lib. 7. dec. 1. Iniusu tuo, inquit, imperator extra ordinem nunquam pugnauerim: Non si certam victoriam videam. Idem. 1. ab Urb. Eò magis Fabritio crediderim. Ibid. Pluribus tamen testibus fidum

lium crediderim. Cetera eu. Quint. lib. 11. cap. 3. Et quidem hæc ad quadam prodesse non negauerim. Nam negaria eu. Idem lib. 1. cap. 1. In parentibus vero quam plurimum esse cruditionis optauerim. Idem. 8. c. 3. Sterilem platanum, tonsasq; myrtos, quam maritam vimum prooptauerim? In eodem c. 6. At ego in agendo nec pastorem populi, autorem Homero, dixerim, nec volucres pennis remigare, &c. Idem lib. 10 c. 1. Oratores vero vel præcipue Latinam eloquentiam parem facere Græce possunt. Nam Cicronem cuiuscunque eorum facile opposuerim. Idem lib. 11. c. 2. Equidem vel mediocrem orationem commendatam viribus actionis, affirmauerim plus habituram esse momenti, quam optimam eadem destitutam. Idem lib. 6. ca. 4. Illa potius urbana esse dixerim, quæ sunt generis eiusdem, quæ ridicula dicuntur, & tamen ridicula non sunt. Idem lib. 1. c. 5. Mihi placet Latinam rationem sequi quousque patitur decor. Nec iam Calypsonem dixerim, vt Iunonem. Idem proem. eiusdem libri. At veterum quidem sapientiam professorum multos & honesta præcepisse, & vt præceperunt, vixisse facile concesserim. In eodem c. 8. De Menandro loquor, nec tamen exclusi alios. Plin. lib. 8. c. 48. Nec facile dixerim, quæ id ætate cæperit. Illud eiusdem Plinij lib. 2. ca. 93. Et hercule nõ celestia enarratu difficiliora fuerint; pro esse poterunt dictum videtur. Columel. lib. 6. c. 1. Quæ in emendis bubus sequenda, quæ que vitanda sunt, non ex facili dixerim. Huc etiam videntur pertinere locutiones illæ, quibus veniam pacemq; præsumur. Cic. 5. Tus. A. Non mihi videtur ad beatè viuendum satis posse virtutem. M. At hercule Bruto meo videtur, cuius ego iudicium, pace tua dixerim, longè antepono tuo. Idem de Fato. Quædam etiam Possidonius, pace magistri dixerim, comminisci videtur. Plin. lib. 34. c. 11. Dixisse liceat, duobus verbis dixit, Atque hæc omnia medici, quod pace eorum dixisse liceat, ignorant: & Quint. lib. 1. c. 6. Sed pace dicere hominis eruditissimi liceat. Ouid. 3. de Pento.

Pace tua dixisse velim.

Verg. lib. 10. Non ego te Ligurum ductor fortissime bello
Transferim.

Idem. 11. Nec vos arguerim Teucris, nec fœdera, nec quas
Iunximus hospitio dextras

Terent. Hecy. — denique hercle aufugerim

Potius quam redeam si eò mihi redeundum sciam.

Idem Heaut. Hoc vide, in mea vita tu tibi laudem is questum scelus:
Vt si paululum modo quid te fugerit, ego perierim.

Idem Adelp. — obsecro hercle hominem istum impurissimum

Quam primum absoluto te, ne si magis irritatus fier,

Aliqua ad patrem permanet, atq; ego tum perpetuo perierim.

Idem Andr. Ubi vis facilius passus sim quam in hac re, me deludier.

Passus sim, Sofrerey, poderey sofrer. Idẽ Hecy. — ego propterea te sedulo

Et moneo, & hortor, ne cuiusquam misereat

Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nata sis.

Qualquer que poderdes auer ás mãos. Senec. de Clemētis. c. 2. Maluerim
veris offendere quam placere adulando. Plin. lib. 17. c. 11. Id quidem in horam
diei quintam uel octauam spectare maluerim. Iuuenalis Satyr. 2.

Quis tulerit Gracchos de seditione queretes? Quem sofrerã?

Quem podera sofrer? Quis dixerit vel unū ex tam multis exemplis prete-
rerit um ad significare? vsque eò futurum ad significauit. vt Donatus illud Ausuge-
rim, dixerit esse coniunctiuum, pro indicatiuo. Con iunctiuum, inquit, modò po-
sunt pro indicatiui futuro, vel vt alij dicunt promissiui. & Priscianus illud Virgi-
lij. 2. Georg.

Non alios prima crescentis origine mundi

illuxisse dies, aliumue habuisse tenorem

Crediderim. Futuro Græco explicat πικρὺς ὄσσην δὲ.

In eodem — tamen hæc quoque si quis

Inserat, aut scribibus mandet mutata subactis,

Exuerint syluestrem animum. Exuerint, Perderã, ou pode

ram perder a braueza. Exuerint etiam explicat Priscianus futuro Græco
ἐξὺν ὄσσην δὲ, non preterito vt quidam ait, ἐξὺν ὄσσην δὲ. Qui hæc ad præteri-
tū reuincit, futurum, ro, syllaba terminatum huic modo attribunt, sed nullo id testi-
monio confirmant: id quod a Prisciano videntur mutuati, sic enim ille eodem lib.
18. Electiue, inquit, quoque sæpissime hoc modo utimur, vt Imperem, potius quam
moneam. Discam, quam doceam. Tamen & præterito plusquam perfecto præteri-
tum imperfectum solent Romani coniungere, vt Fecissem, nisi impedires; & con-
trã, Facerem, nisi impedisses. Et presenti præsens, vel futurum, vt Faciam, nisi
impedias, & faciam, nisi impedieris. Et futuro futurum, vel præsens, vt Fecero,
nisi impedias. Nonnulla hæc immutauimus quò magis essent aperta, & perspi-
cua: exempla tamen Prisciani sunt: Idem, Sic ergo illi solent (nimirum Græci) &
per indicatiuum & per optatiuum facere addentes δὲ coniunctionem Græcam,
nos subiunctiuus per se positus solemus demonstrare (subaudi possibilitatem vel po-
tentiam dixerat enim ante, Nostri ergo quoque in omnia illos sequentes, quando
possibilitatem demonstrare volunt, Optatiuus siue subiunctiuus utuntur uerbis) ut
Docuissem, si discere uoluisses, id est poteram docere. Similiter Docerem, si discere
uelles, id est docere poteram. Et præteritis quidem utentes ostendimus rem quæ
potuisset facta esse, non esse factam. Præsenti uero uel futuro subiunctiuo utentes
in huiusmodi constructione, ostendimus posse fieri aliquid, nisi quid impediatur, ut
Doceam si uelis, id est, possum docere si uoluntas tua non impediatur. Similiter in fu-
turo, Docuero si uolueris, id est, potero docere si uolueris. Horat. 1. Carm.

Quis Martem tunica tectum adamantina.

Digne scripserit.

Pro

Pro scribere poterit. Quorsum dicit aliquis tam altè repetita oratio? Primum vò modi huius natura melius percipiatur, deinde ut his duobus exemplis Fecero, ni si impediās aut impederis, & Docuero si volueris, planum fiat, id quod nobis probandum erat. Priscianus tamen non id apertè probat, nam illud Horatij Scripserit, Cur non dicam esse à futuro Scripserim, scripseris, scripserit? Quod si concedendum est futurum syllaba, ro. finitum huc spectare: fatendum etiam nobis erit, illud Ciceronis ad Att. 2. Respiraro, si te videro. & ad Tironem. 16. Satis te mature videro, si planè confirmatum videro. Id est, respirare poterò, videre poterò. Deniq; huc reiicienda erunt alia penè innumera, quæ idem ipse qui, Potentialem modo primus nomen imposuit, docet pro futuris indicatiui poni: qua de re supra satis, abunde q; dictum est. Caterum si Priscianus dixisset, Ut hæc, Respirarem si te videam, Respirarem si te viderem Respirassem si te vidissem, ad Potentialem modum pertinent, sic hoc Respiraro si te videro: quid respondisses? nam videntur eiusdem generis esse. Mibi certè non videntur. Quid? illud. Terentij Adelph. M. ab si pergis, abiero?

abire poterò significat? nonne potius affirmat se statim sine vlla mora abiturum? Sed ista viderint Critici: nobis aliò propterantibus non licet esse tam otiosus.

Modus permissiuus, seu Concessiuus.

Permissiuus siue concessiuus modus permissionem, siue concessionem adsignificat, vnde & nomen inuenit, quem in hunc locum reseruauimus, quod coniunctiuo voce simillimus sit: eius vsus, excepto futuro, in secundis & tertijs personis potissimum cernitur, primas enim non facile inuenias. Huic etiam scholiorum cancellos circumdabo: modo enim eius elegantia & ornatus intelligatur, per me, vel publico careat, licet.

Permissiuui siue Concessiuui modi tempus præsens.

Amem'.

Terent. Adelph. D. — quid istuc? tibi si istuc placet:

Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet. Gaste. Mas que gaste, & lance a perder a si & a fazenda. Cic. 3. Verr. His ego iudicibus non probabo C. Verrcm contra leges pecuniam cepisse? Sustinebunt tales viri tot Senatoribus, tot equitibus Romanis & c. non credidisse? tantæ Po. Ro. voluntati restitisse: Sustineant: reperiemus, si illum viuum ad aliud iudicium perducere potuerimus, quibus probemus, & c. Sustineant, Douthe que soffram, Ibid. Confringat iste sane vi sua consilia senatoria, quæstiones omnium perumpat, euolet ex vestra seueritate, mibi credite, at Etioribus apud Po. Ro. laqueis tenebitur. Idem. 2. Acad. Hæc si vobis non probamus sint falsa sanè, inuidiosa sanè non sunt. Idem in Bruto, Sit Ennius sanè, vt est, certè perfectior, & Idem 7. Ver. Sit sacri-

legus sit fut, sit flagitiorum omnium vitiorumq, princeps: at est bonus imperator.
Seja, doulhe que seja.

Præteritum imperfectum.

Amarem.

Hic nullum occurrit exemplum, si quod offenderis, cura adiungendum.

Præteritum perfectum.

Amauerim.

*Cic. 3. Verr. Erunt etiam fortasse iudices, qui illum eius peculatum vel acer-
rimè vindicandum putent. & c. Emerferit ex peculatus etiam iudicio. & paulò
inferius, Ex hoc quoque cœserit: proficiscar eò quò me iam pridem vocat Po. R. &
& c. Ibidè Malus civis, improbus Consul, seditiosus homo Cn. Carbo fuit: fuerit
alijs, tibi quando esse cœpit? Doulhe oue fosse maõ para os outros, & a
Heus vide quid te futurum sit, vir ille quem iniuria affecisti, proximo anno fuit
Consul. Fuerit. Mas que fosse.*

Plusquam perfectum.

Amavissem.

*Verg. 4. Aen. Non potui abreptum diuellerè corpus, & vñdis
Spargere? non socios, non ipsum absumere ferro
Ascantium? patrijsq, epulandum apponere mensis?
Verùm anceps pugna fuerat fortuna: fuisset.*

*Fuisset, Ainda que fora, mas que fora, Hic fuerat, pro fuisset positũ est,
sic Horatius Sustulerat, Quintilianus. Excæcaueram, dixerunt pro sustulisset, ex-
cæcauissem vt antea dictum est. Poteris similia exempla fingere etiam primæ per-
sonæ. Verùm victa fuisset, fuisset mas que fora. Prius, Fuisset Potentia
te est, postèrius Permissiuum.*

Futurum.

Amauero.

*Cur miser literas tantopere fugis? Cur tibi adeò, sunt inuisæ? Age amauero
literas, quam ex ipsis gloriam reportauero? Ora bem doulhe que chegue a
amar as letras, & c. Cic. 2. Acad. Age restitcro Peripateticis, qui sibi cum ora-
toribus cognationem esse, qui claros viros à se instructos dicunt remp. sepe rexisset.
Sustinuero Epicureos, tot meos familiares, tam bonos, tam inter se amantes Vi-
ros. Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audiui? Diomedes lib. 1. hunc modũ
affirmatiuam speciem appellat. Affirmatiua, inquit, species est huiusmodi. Cum in
re dubia, in qua parum altercantibus assentimur, specie subiunctiua, quasi sit fa-
ctum affirmamus, veluti cum dicimus, Fecerit, dixerit, id est, crede eũ dixisse,
aut,*

aut fecisse quod neque dixerit, neque fecerit: Nam si factum esse reuera animi inducimus, finitimo utimur sermone, id est, Fecit. Lege cetera, si Vacat, de eadem re. Ad extremum inquit, Talis est affirmatiua quæ altercationis tollendæ gratia, sub simulatione confessionis inducitur. Speciem vocat more Varronis, quem Modum appellamus. Finitiuum sermonem, modum indicatiuum.

Futurum aliter.

Amaueris.

Hic prima persona singulari desideratur; conuenit hic sermo potissimum ijs, qui diu aliquid suaferunt, sed frustra: Itaq; tedio confecti, atq; omni persuadendi spe abiecta in has voces prorumpunt. Exempli causa Vixeris vt libet, satis sit te tuorum scelerum conscientia perpetuo cruciari. Ia que assiho viuey hembora a vossa vontade, baltenuos os continuos remorsos de vossas maldades. Diomedes hoc genus loquendi Concessiuam speciem vocat. Cõcessiua, inquit, species est, qua tum demum utimur, subiunctiuam inferentes qualitatem, cum suadendo cupiam quod expediat, non persuademus, & absentes, dum nos volumus crimine absolueret, concedimus, arbitrio eius remittentes, quod pertendat facere. Vt cum loquimur ne faciat, sane suadentes, illo pertendente, vt magis faciat, addimus, Videris Feceris, id est, Licet tu videas, tu perspicias, quid feceris. Hoc dicimus sub specie concedendi potius cunctantes. Nam cum facere ex animo suademus, non ita loquimur. Feceris, Videris, sed Facias, Videas, exhortatiuo vtentes sermone. Enunciatiua igitur eadem Affirmatiua & Concessiua est species, sensu vero differt. Quoniam quæ liqueant nobis non esse affirmantes, quasi sint facta defendimus. Item quæ nequaquam volumus fieri, verbo velut fiant concedimus, vt pertinaciam contendendi euitemus. Hæc ille. Subiunctiuam qualitatem appellat modum subiunctiuum, vt supra ex Quintiliano diximus, quidam Modos qualitates nominarunt. Ad hanc speciem Concessiuam spectat illud Sallustij in Ciceronem, Egeris oro te Cicerone, perfeceris, quod libet, satis est perpersos esse: etiam ne aures nostras tuo odio onerabis? etiam ne molestissimis verbis infestabere? Neque enim præteritum est: non enim adiunxisset Oro te, si præteritum esset. Ia que assi he fazey peçouos Tullio embora, & acabaytudo o que vos vier à vontade, baltã que vos temos sofrido. Como ainda nos aueis de estar aqui deshonorãdo? Idem Ciceronis in Sallustium, Vixeris vt libet Sallusti, egeris quæ volueris, satis sit vnum te tuorum scelerum conscientiam esse. Ia que assi he Sallustio, viuey à vossa vontade, fazey tudo o que quiferdes, nam he necessario publicar aqui vossas maldades, contentome com as faberdes vos soo. Huc etiam videtur referendum illud

Terent. And. S. Sed quid ego? cur me excrucio? cur me macero?

Cur meam senectutem huius sollicito amentia? &c.

P A M. mi pater.

S. *Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris?
Domus, vxor, liberi inuenti inuito patre.**Adducti qui illam cinem hinc esse dicunt. Viceris*

viceris. Ià que afsi he, fac com a tua, vence ja, acaba faze tuã vontade. Vbi Donatus Viceris, verbum est, eius qui vix sibi extorquet vt abijciat curam, & proprium patribus, ac familiare iratis. Interdum mitius ac lenius ipsdem vocibus vtimur, quibus significamus nos alicuius rei curam penitus abijcere, eamq; aliorum arbitrio iudicioq; committere Cic. 5. Tusc. Quam sibi conueniat, ipse viderit, La'o veja elle, Idem de amicis. Quam id rectè faciam, viderint sapientes. La'o vejã. Idem de Nat. dcor. Quam simile istud sit, tu videris. Qua pacto frequentissime idem loquitur. Liu. 1. ab urb. Vos inquit videritis, quid illi debeat: ego me & si peccato absoluo: supplico non libero. Prima tamen persona pluralis viderimus, pro videbimus videtur poni. Idem pro Roscio. Am. Sed de capione post viderimus si quemadmodum paratam esse audio, testis prodierit. Sic Gellius lib. 19. c. 8. loquitur. Videbimus autem post de Inimicitijs, & Quadrigijs, ac fortasse de quadrigijs veterum auctoritati concessero. Cic. ad Att. lib. 2. Orationes à me autem duas postulas, quarum alteram non libebat mihi scribere, quia abscederam: altera ne laudarem eum quem non amabam: sed id quoque videbimus. Sic videro, pro diligenter videbo, etiam atque etiam considerabo, frequentissimè est. Idem pro Calio. Videro hoc posterus Idem. 4. Verr. Alio loco de aratorum animo & iniurijs videro. & illud Tu videris, solent Greci futuro indicatui dicere D. Matth. 27. Illi autem dixerunt, Quid ad nos? Tu videris οὐδὲ εἶπov τὶ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲ. Idem ibidem, Vos videritis, ὑμεῖς ἴψαυε nec enim ad speciem imperandi spectat, vt nonnulli opinantur.

Modus infinitus.

Quintilianus lib. 1. c. 6. Infinitum Gellius, lib. 1. c. 7. Infinitum Grammatici ferè Infinitiuum hunc modum appellant, quamuis Probus etiã Infinitum vocet, quem, vt idem & Diomedes aiunt, quidam Perpetuum vocant. Infinitus quidem siue infinitiuus dicitur, quod neque personas, neque numeros definit. Legere enim, exempli causa omnes personas & vtrunq; numerum complectitur, obscure tamen & permistè, cum verba finita personas, numerosq; aperte definiant, vt Lego, legis, legit, legimus, legitis, legunt. Vides ne personas numerosq; certos, & definitos? Id certè in verbis infinitis cerni non potest, nisi accedant pronomina, quorum beneficio complicata & inuoluta persona numeriq; explicentur & euoluantur, vt Praclarum est me, te, illum, nos, vos, illos pro Deo Opt. Max. vitam profundere. Unde nonnulli vt Diomedes refert Infinitiuum, ac Imperonatium nominant. Perpetuum verò vt idem ait, pro-

ait,

perceat quod id perpetuum sit, quod finem non habet. Quidam, ut Priscianus lib. 8. ait, Nomen verbi Infinitum ipsum appellarunt, tanquam finita verba proprie sine verba appellanda, infinita vero ipsorum nomina, que saepenumero pro nominibus ponantur. Ut Scire tuum nihil est. Virtus est vitium fugere, & alia eiusdem generis. Scire enim pro scientia, & Fugere pro fuga ponitur.

Infiniti modi tempus praesens, & Praeteritum imperfectum.

Amare,

Praeteritum perfectum, & Plusquam perfectum.

Amavisse,

Duo duntaxat modi, ut Priscianus lib. 8. docet, Optativus nimirum & Infinitus tempora habent coniuncta more Graecorum praesens cum imperfecto: perfectum cum plusquam perfecto. Lusitani cum verbis Possim, debeo, cupio, opto, volo, nolo, malo & alijs eiusdem significationis subiiciunt, infinitum proprium temporis praesentis & imperfecti. Cic. ad Att. 3. Videre te cupio. Desejo de vos ver. praesens est. Cupiebam te videre. Desejava de vos ver, imperfectum est. Alias ferè circuitione infinitum Latinum reddunt, utuntur enim verbis indicativi, aut participiis praeposita particula, Que, Idem Terentia. 14. Omnes labores te excipere. video, timeo ut sustineas. Vejo que tomatis todos os trabalhos. &c. Idem ad Att. 2. Quam vellem Roma manisses. Quanto folgara que ficareis em Roma. Ibidem, Certi sumus perisic omnia. Sabemos de carteza que tudo he perdido. Interim suo subiunctivo utuntur, ut Malo te doctum esse, quam opulentum. Antes quero que sejas. Cupio te literis operam dare. Desejo que estudes. Quo facilius rudes linguae Latinae haec percipiant, singula tempora exemplis illustranda sunt. Malo amare literas quam pecuniam, Antes quero amar as letras &c. Praesens est. Mallem amare literas quam pecuniam, Antes quera amar as letras &c. Imperfectum est. Scio te amare literas. Sey que amais as letras, Praesens est. Sciebam te amare literas, imperfectum est. Sabia que amaueis as letras, Scio autem tuum vehementer amasse literas. Sey que vosso auo' amou muyto as letras: Praeteritum perfectum est. Sciebam autem tuum vehementer amasse literas. Sabia que vosso auo' amara muyto as letras. Plusquam perfectum est. Illae vero locutiones, Sey amardes muyto as letras. Sabia vosso auo' ter amado muyto as letras, primi ijs qui bene Lusitanè loquuntur vehementer displicent, deinde praesens ab imperfecto minime discernunt. Scio me saepe ad te scripisse. Sey q' vos escreui muytas vezes, ou que vos tenho escrep-

to muytas vzes . Sciebam me saepe ad te scripsisse . Sabia que vos escreuera, ou que vos tinha escripto muytas vezes . *Illā vero*, Sey teruos escripto . Sabia teruos escripto, *durissima sunt* . Doleo me non scripsisse ad patrem tuum . Pesame de nam ter escripto a vosso pay . *Dolebam me non scripsisse ad patrem tuum* . Pesauame de nam ter escripto : *utrunque recte dicitur* . *Verum si vis apertius perfectum à plusquam perfecto secernere, conuerte hoc modo* . Pesame porque nam escreui, ou porque nam tenho escripto a vosso pay . Pesauame porque nam escreuerá ou porque nam tinha escripto a vosso pay . *Audio venisse patrem tuum* . Ouço dizer que he vindo vosso pay, ou que veyo . *Audio abiisse patrem tuum* . Ouço dizer que he ido, ou que se foy vosso pay .

F V T V R V M.

Amaturum, am, um, esse.

Videor tibi aliquando amaturus esse literas ?

(Pareceus que ey em algũ tempo de amar as letras .)

(Pareceus que amarey algũa hora as letras ?)

Spero me aliquando amaturum esse literas .

(Espero de ainda amar as letras .)

Verba sperandi, promittendi, iurandi apud Lusitanos infinitum præsens cum præpositione, De, postulant . Promitto me rediturum breui . (Prometto de tornar cedo .) Cætera ferè circuituionib. gaudent, quæ è regione sunt, hoc modo, Credo me breuiturum Romam (Pareceme que cedo irey a Roma .) aut sic, (Pareceme que cedo eyde jr a Roma, Auer de amar, auer de enfiñar, &c.) id genus Lusitanis inaudita sunt . Quotus enim quisq, sic loquitur ? (Pareceme auer de jr cedo a Roma . Espero auer de tornar cedo) . Fuit præscis seculis futurum, Rum, syllaba finitum, quod omnibus generibus, & vtrique numero citra discrimen accommodabatur, in cuius locum substitutum est participium in Rus, cum infinito Esse, quo vtimur, mutatis casibus, generibus, numeris pro re de qua agitur . Fuit aliud futurum à præscis futuro coniunctiui deductum, nam præsci (vt supra in futuro Coniunctiui diximus, & in Anomalis planius dicemus) amasso pro amauero dicebant, vnde futurum infinitum amassere, expugnassere, impetrassere formabant, vt Græci à suo τῦλεν verbo, τῦλεν verberaturum esse ducunt. Plaut. Amph.

Eos legat Telebois, iubet sententiam vt dicant suam :

Si sine vi, & sine bello velint rapta, & raptores tradere,

Si quæ asportassent redderent : se exercitum extemplo domum

Reducturum : abituros Argos Argiuos : pacem atque otium

Dare illis : sin aliter sint animati, neque dent, quæ petat,

Sese

Sese igitur summa vi, virisq; eorum oppidum expugnassere.
pro expugnaturum esse. Idem Milit. — hercle credo te facile impetrassere.
Sic enim est in libris nuper excusis, summaq; diligentia correctis: cum antea alij
impetratum ire: alij, iri haberent. Circuitiones illæ Amatum ire, doctam ire,
& quæ sunt generis eiusdem potius præsens, quam futurum tempus adsignifi-
cant. Sed tam de futuro prisco, quam de his circuitionibus, gerundijs, & parti-
cipijs satis, superq; in Constructione dictum est, ad quam ne bis eadem legas, te
reijcio.

G E R V N D I A .

Quidam malunt hæc gerundi voces appellare, quod nomen etiam si pulchræ
 rei naturam, originemq; declaret, nondum tamen apud veteres legi.
 Nonnulli ex veteribus, vt Diomedes docet, sextum modum addiderunt, quem
 participialem vocarunt, is complectebatur, quæ modo gerundia, & supina di-
 cimus. Hos Diomedes, quod ad rationem declinandi verba attinet, secutus est,
 hoc pacto, Modo participiali, Amandi, amando, amandum, amatum, amatu.
 Hunc modum, vt idem ait, Probus supina nominauit, alij Gerundia. Idem Dio-
 medes nunc Gerundia, nunc Supina, nunc Participalia vocat. Priscianus iis-
 dem nominibus solet vti. Seruius in Virgilium. Modum Gerundij gemino, i;
 appellat, est enim patrius casus à nomine Gerundium. Idem Seruius in Dona-
 tum, Modum gerundium vocat. Phocas participialia. Donatus (si tamen con-
 iugationum exempla eius sunt) Gerundia, sive Participialia vocat, quæ hodie
 Gerundia plerique dicunt. Supina idem appellat, quæ eodem nomine vulgò ap-
 pellantur.

Amandi,

Amando,

Amandum.

Amans, amantis, tis, in
 di, do, dum: eodem mo-
 do in cæteris coniugatio-
 nibus.

Gerundium ablatiui variè in Lusitanum conuertitur.

Es impiger in scribendo, (Soys diligente en escreuer.)

Defessus sum ambulando, (Estou cansado de andar.)

Eripis lacrymas non consolando, sed minando,

(Nam tirays as lagrymas com consolar, mas com ameaçar.)

Romanus sedendo vincit, (Assentado, ou estando assentado)

(Em amando, em chegando, em vindo, em fazendo) & cætera huius
 generis, non sunt huius loci. Simulac primam urbem sum ingressus, statim pa-
 trem tuum conueni, (Logo em entrando, tanto que entrey.) Simulatq; e
 nauis egressus sum, in grauissimum morbum incidi (Logo em desembarcãdo).
 Simulac Romam attigi, statim fratrem tuum salutavi. Cum geminatur Gerun-
 dia apud Lusitanos eleganter coniunctiuo exponuntur, maxime si alterum sit

necurium

neutrum. (Estando escreuendo esta recebi hũa vossa) *Cum ad te has litteras exararem, reddita mihi sunt tuæ.*

S V P I N A,
Amatum,
Amatu.

Participia declinationis actiuæ, temporis præsentis, & imperfecti.

Amabam, bam,
mutata in ans, sic
in ceteris.

Amans, amantis.

Hoc participium variè à Lusitanis explicatur. Auum vnice te amantem fugis? Que te ama. Patrem vnice te amantem in extremo spiritu deseruisti. Que te amaua.

Virg. 10. Tum Pallas biuugis fugientem Rhætea præter Traijcit. Quæ fugia, imperfectum est.

Interfecit illum dormientē. Matouho estando dormindo.

Amatū, m, mu-
tata in rus. Cete-
ra eodem modo.
Formauimus hōc
participiū à prio-
re supino propter
verba neutra, q̄
posteriori carent.

Futuri,

Amaturus, a, um.

Non huc te accusaturus, sed defensurus veni. Vim para vos defender, & nã para vos accusar. Coniectus est in carcerem, discessurus postridie in Hispaniam. Estando para par-tir ao outro dia.

Amor verbum passiuum, sic declinabitur.

Indicatiui modi tempus præsens.

Amor,
Amaris, vel amare,
Amatur,
Pl. Amamur,
Amamini,
Amantur.

Præteritum imperfectum.

Amabar,
Amabaris, vel amabare,
Amabatur,
Pl. Amabamur,

Amabam, m, mu-
tata in r: sic in cē-
teris.

Amab-

Amabamini,
Amabantur.

Præteritum perfectum.

Amatus, amata, amatum sum vel fui,
Amatus, ta, tum es, vel fuisti,
Amatus, ta, tum est vel fuit,
Pl. Amati, amatæ, ta sumus, vel fuimus,
Amati, tæ, ta estis, vel fuistis,
Amati tæ, ta sunt, fuerunt, vel fuère.

Præteritum plusquam perfectum.

*Amatus, amata, amatum eram vel fueram.
Amatus, ta, tum eras vel fueras.
Amatus, ta, tum erat, vel fuerat,
Pl. Amati, amatæ, amata eramus vel fueramus,
Amati, tæ, ta eratis vel fueratis.
Amati, tæ, ta erant, vel fuerant,

Futurum.

Amabor,
Amaberis, vel amabere,
Amabitur,
Pl. Amabimur
Amabimini,
Amabuntur,

Amabo, addita r,
sic docebor.

Veteres grammatici verbo activo solebant impersonale adiungere, propterea quod crederent actionem significare. Verum sint ne impersonalia, & an agendi, an patiendi naturam habeant satis in Constructione dictum est. Quod vero ad eorum declinationem atinet, cum ad Defectiva ventum erit, nonnihil etiam de ea dicetur, Præteritum perfectum & plusquam perfectum debent L. tini participio præteriti temporis, & verbo substantivo, neque enim ea voce una, more Hebræorum, aut Græcorum declinare possunt. Itaque Amatus sum verbum est præteriti temporis: quauis enim Sum, per se positum præsens sit, participio tamen iunctum vni temporis sui amittit, atque in præteritum migrat, nec duo verba, sed vnum censendum est. Nam si duo essent, tunc Amatus nomen esset, Sum, vero verbum, vt Legatus sum, id est fungor Legati munere. Audiamus P. Nigidium de hac re apud Gellium differrentem lib. 17. c. 7. Legis veteris Atinæ, inquit Gellius, verba sunt: Quod surreptum erit, eius rei æterna auctoritas esto.

esto. Quis aliud putet in hisce verbis, quam de tempore tantum futuro legem loqui? Sed Q. Scauola patrem suum, & Erytum & Manilium viros apprimè doctos quassisse ait, dubitasseq; vtrum ne in post facta modo surta lex valeret, an etiam in antefacta: quoniam quod surreptum erit, vtrumque tempus videretur ostendere, tam præteritum quam futurum. Itaque P. Nigidius Cæcilius Romanæ doctissimus, super dubitatione hac eorum, scripsit in XXI IIII. commentariorum grammaticorum. Atque ipse quoque idem putat incertum esse temporis demonstrationem. Sed angustè per quam & obscure differit, vt signa rerum ponere videas ad subsidium magis memoriæ suæ, quam ad legendium disciplinam. Videbatur tamen hoc dicere, Verbum Esse, & Erit, quando per sese ponuntur, habent atque retinent tempus suum. Cum vero præterito iunguntur, vim temporis sui amittunt, & in præteritum contendunt. Cum enim dico, In campo est, In comitio est, tempus instans significo. Item cum dico, In campo erit, tempus futurum demonstro. At cum dico Factum est, Scriptum est, Surreptum est: quamquam, Est, verbum temporis sit presentis, confunditur tamen cum præterito, & præsens esse desinit. Sic igitur, inquit, etiam istud quod in lege est, si diuidas, separesq; duo verba hæc, Surreptum, & Erit, vt sic audias Surreptum tanquam Certamen erit, aut Sacrificium erit: tunc videbitur in post futurum loqui, Si verò copulatè, permiscèq; dictum intelligas, vt Surreptum erit, non duo, sed vnum verbum sit, idq; vnica patiendi declinatione sit: tunc hoc uerbo non minus præteritum tempus ostenditur, quam futurum. Hactenus ille. Non me fugit grammaticos etiam veteres hanc circuitiōnem bisariam diuississe, appellasseq; vltiora tempora, quibus verbum Fui, fueram adiuncta essent, vt amatus sui, amatus fueram, eaq; id significare, quod multo ante factum esset: quæ vcrò aliquid proximè factum significarent Sum, eram, recipere, quæ propinquiora à quibusdam video appellari, vt illa remotiora: quod idem de futuro Amatus ero, fuero dictum sit. Seruius in Donatum ita inquit, Sed scire debemus in omnibus passiuis verbis præterita tempora, id est, perfectum & plusquam perfectum habere vltiora præterita. Dicmedes vbi præter. perfect. Amatus sum, es, est, sumus, estis, sunt per se declinavit. Subiicit, Vltiore modo amatus fui, fuisti, fuit, etc. plusquam perfectum Amatus eram, eras, erat &c. Vltiore modo, amatus fueram, fueras, fuerat &c. quod idem obseruat in reliquis modis, & futuro coniunctiui. Quam tamen differentiam cum videam Latinos raro obseruare, non putavi pueros propinquioribus, vltioribusq; præteritis aut futuris onerandos. M. Tullius Latine linguæ princeps serè præterito propinquiore vtitur, etiam cum de rebus multo ante actis sit sermo. q. Verr. Horum pater ab hinc duos, & viginti annos mortuus est. Idem pro C. Rab. Posth. Siquidem non modo in gloriæ rei militaris Paulum Scipio, aut Maximum filius, sed etiam in deuotione vitæ, & in ipso genere mortis imitatus est P. Decium filius. Idem pro eodem, Virum vnum totius Græciæ facile principem Platonem in maximis periculis, in-

sidijsq;

*fidijſq; verſatum eſſe accepimus. Idem pro Rab. percl. reco. Sed tu cauſam ſuſcep-
iſti antiquiorem memoria tua, quę cauſa ante mortua eſt, quam tu natus eſſes.*

Imperatiui præſens.

A Marc, vel amator,
Ametur,
Pl. Amemur,
Amamini, vel amaminor,
Amentur.

*Ama addita re:
Amato addita
r: ſic in cęteris.*

Futurum, ſiue modus mandatiuus.

Amator tu, amaberis, vel amabere,
Amator ille, vel amabitur,
Pl. Amaminor, vel amabimini,
Amantor, vel amabuntur.

*Personas amator, amaminor, amantor, & ceteras eiufdem generis, non tã facile
inuenies voce patiendi, quã agendi amato, amatote, amanto. Terent. Adolph.*

ÆE. Fac, promiſi ego illis. M. promiſſi autem? de te largitor puer.

Plaut. Epid. — ſi placebit, vtiminor

Conſilium, ſi non placebit reperitote rectius.

*Cic. 3. de Leg. Regio imperio duo ſunt: iſq; præſumendo, iudicando, conſulendo, Præ-
tores, Iudices, Conſules appellantor.*

Opratiui modi præſens & imperfectum.

Vtinam amarer,
Amareris, vel amarère,
Amaretur,
Pl. Vtinam amaremur,
Amaremini,
Amarentur.

Præteritum perfectum.

Vtinam amatus, amata, um, ſim, vel fuerim.
Amatus, ta, tum ſis, vel fueris,
Amatus, ta, tum ſit, vel fuerit.
Pl. Vtinam amati, ta, ta ſimus, vel fuerimus.
Amati, ta, ta ſitis, vel fueritis,
Amati, ta, ta ſint, vel fuerint.

Præte-

Præteritum plusquam perfectum.

Vtinam amatus,ta,tum essem,vel fuisset,
 Amatus,ta,tum esses,vel fuisset,
 Amatus,ta,tum esset,vel fuisset,
 Pl. Vtinam amati,tæ,ta,essemus,uel fuissetmus,
 Amati,tæ,ta essetis,uel fuissetis,
 Amati,tæ,ta essent,uel fuissent.

Futurum,

Vtinam amer,
 Ameris,uel amere,
 Ametur,
 Pl. Vtinam amemur,
 Amemini,
 Amentur.

Quamuis a-
mer.
Si amer.

Coniunctiui modi tempus præsens,

Nisi amer. Cum amer,
 Ameris,uel amere,
 Ametur,
 Pl. Cum amemur,
 Amemini,
 Amentur.

Præteritum imperfectum,

Si amarer. Cum amarer,
 Amareris,uel amarere,
 Amaretur,
 Pl. Cum amaremur,
 Amaremini,
 Amarentur.

Præteritum perfectum.

Cum amatus,ta,tum sim,uel fuerim,
 Amatus,ta,tum sis,uel fueris,
 Amatus,ta,tum sit,uel fuerit.
 Pl. Amati,tæ,ta simus,uel fuerimus,
 Amati,tæ,ta sitis,uel fueritis,
 Amati,tæ,ta sint,uel fuerint.

Præteritum plusquam perfectum.
 Cum amatus,ta,tum,essem,uel fuisset.
 Amatus,ta,tum,esses,uel fuissetes,
 Amatus,ta,tum,esset,uel fuissetet.
 Pl. Cum amati,tæ,ta,essemus,uel fuissetemus,
 Amati,tæ,ta,essetis,uel fuissetetis,
 Amati,tæ,ta,essent,uel fuissetent.

Futurum.
 Cum amatus,ta,tum,ero,vel fuero,
 Amatus,ta,tum,eris,uel fueris,
 Amatus,ta,tum,erit,uel fuerit.
 Pl. Cum amati,tæ,ta,erimus,vel fuerimus,
 Amati,tæ,ta,eritis,uel fueritis,
 Amati,tæ,ta,erunt,vel fuerint.

Potentialis modi tempus præsens.
 Amer,
 Præteritum imperfectum.
 A marer,
 Præteritum perfectum.
 Amatus,ta,tum,sim,uel fuerim.
 Plusquam perfectum.
 Amatus,ta,tum,essem,uel fuissetem.
 Futurum.
 Amatus,ta,tum,sim,uel fuerim.
 Permissiui, siue concessiui modi tempus præsens.
 Amer,
 Præteritum imperfectum.
 Amarer,
 Præteritum perfectum.
 Amatus,ta,tum,sim,vel fuerim,
 Præteritum plusquam perfectum,
 Amatus,ta,tum,essem,uel fuissetem.
 Futurum,
 Amatus,ta,tum, fuero.
 Infiniti modi tempus præsens, & præteritum imperfectum.
 Amari,
 Præteritum perfectum.
 Amatum,am,um,esse,uel fuisse.

Præteritum plusquam perfectum,
Amatum, a, um esse, uel fuisse.
Futurum,
Amatum iri, uel amandum, am, um esse.

Posteriorem circuitionem, quæ ex participio in *Dus* fit, non reperi apud veteres grammaticos, quos quidem legerim: Probus namq, Donatus, Priscianus priore contenti fuerunt: Diomedes in exemplo primæ duntaxat coniugationis *Amatum iri*, inquit, *uel amandum esse*. Neque miror esse prætermittam, cum voces, *Dus*, & *Dum*, etiam cum sextum casum post se habent necessitatem & officium potius quam futurum tempus ad significare videantur. Cic. 2. contra Rul. Hæc qui prospexerint, maiores nostros dico, *Quirites non eos in deorum immortalium numero venerandos à nobis & colendos putatis? Verum cum Quintilianus lib. 9. c. 3. Gerendum, in illo Virgilij carmine — socijs arma capebant*

Edico, & dira bellum eum gente gerendum. doceat esse participium: non putavi prætermittendam: qua de re quid sentiam apertius in Participio dicam.

*Amatu addita s: ca
vera eodem modo.*

*Amans, amantis,
eis, in dus, da, dum:
sic in cæteris.*

Participia præteriti temporis.

Amatus, ta, tum.

Futurum,

Amandus, a, um.

Secunda Coniugatio.

Doceo, verbum actiuum, modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis personæ primæ, coniugationis secundæ, sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

Doceo, doces, docet. Pl. Docemus, docetis, docent.
Præt. imp. Docebam, docebas, docebat.

Plur. Docebamus, docebatis, docebant.

Præt. perf. Docui, docuisti, docuit.

plur. Docuimus, docuistis, docuerunt, uel docuere.

præt. plusq. p. Docueram, docueras, docuerat.

plur. Docueramus, docueratis, docuerant.

Futurum, Docebo, docebis, docebit.

Plur. Docebimus, docebitis, docebunt,

Imperatiui præsens.

Doce vel doceto, doceat.

Plur.

Pl. Doceamus, docere, vel docetote, doceant.

Futurum, siue modus mandatiuus.

Doceto tu, vel docebis, doceto ille, vel docebit.

Pl. Docetote, vel docebitis, docento, vel docebunt.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam docerem, doceres, docerèt.

Pl. Vtinam doceremus, doceretis, docerent.

Pr. perf. Vtinam docuerim, docueris, docuerit.

Pl. Vtinam docuerimus, docueritis, docuerint.

P. plusq. Vtinam docuissem, docuisses, docuisset.

Pl. Vtinā docuissemus, docuissetis, docuissent.

Futurū, Vtinam doceam, doceas, doceat.

Pl. Vtinam doceamus, doceatis, doceant.

Coniunctiui præsens.

Cum doceam, doceas, doceat.

Pl. Cum doceamus, doceatis, doceant.

pr. imp. Cum docerem, doceres, doceret.

Pl. Cum doceremus, doceretis, docerent.

p. perf. Cum docuerim, docueris, docuerit.

Pl. Cum docuerimus, docueritis, docuerint.

pr. plus. Cum docuissem, docuisses, docuisset.

Pl. Cum docuissemus, docuissetis, docuissent.

Futuro, Cum docuero, docueris, docuerit.

Pl. Cum docuerimus, docueritis, docueritis.

Potentialis modi præsens.

Doceam,

pr. imp. Docerem,

pr. perf. Docuerim,

pr. plus. Docuissem,

Futu. Docuerim.

Permissiui, siue Concessiui præsens.

Doceam,

pr. imp. Docerem,

pr. perf. Docuerim,

pr. plus. Docuissem,

Futu. Docuero.

Futurum aliter.

Docueris,

Infiniti præsens, & præter. imper.

Docere.

Doceo, o, im:
am: sic Legã,
Audiam.

Quamuis do
ceam.
Si doceam.

Nisi doceã.

Si docerem.

Præteritum perfectum, & plusquam perfectum,

Docuisse,

Futu. Docturum, am, um esse.

Gerundia Docendi,

Docendo,

Docendum.

Supina Doctum,

Doctu.

Participia declinationis actiuz temporis
præsentis, & imperfecti.

Docens, entis,

Futuri, Docturus, a, um.

Doceor, verbum passivum sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

Doceor, doceris, vel docere, docetur.

Pl. Docemur, docemini, docentur.

Pr. imp. Docebar, docebaris, vel docebare, docebatur.

Pl. Docebamur, docebamini, docebantur.

Pr. perf. Doctus, a, um, sum, vel fui, es, vel fuisti, est, vel fuit.

Pl. Docti, æ, a, sumus, vel fuimus, estis vel fuistis, sunt, fue-
runt, vel fuerunt.

P. plusq. Doctus, a, um, eram, vel fueram, eras, vel fueras, erat, vel
fuerat. pl. Docti, æ, a, eramus, vel fueramus, eratis, vel fue-
ratis, erant, vel fuerant.

Futu. Docebor, doceberis, vel docebere, docebitur. pl. Doce-
bimur, docebimini, docebuntur.

Imperatiui præsens.

Docere, vel docetor, doceatur.

Pl. Doceamur, docemini, vel doceminor, doceantur.

Futurum, siue Modus mandatiuus.

Docetor tu, doceberis, vel docebere,

Docetor ille, vel docebitur.

Pl. Doceminor, vel docebimini,

Docentor, vel docebuntur.

Opratiui præsens & imperfectum.

Vtinam docerer, docereris, vel docereris, doceretur.

Pl. Vtinam doceremur, doceremini, docerentur.

Pr. perf. Vtinam doctus, a, um, sim vel fuerim, sis, vel fueris, sit vel
fuerit. pl. Vtinam docti, æ, a, simus, vel fuerimus, sitis,
vel fueritis, sint, vel fuerint.

pr. plusq.

P. plusq. Vtinam doctus, a, um, essem, vel fuisset, esses, vel fuisset, esset, vel fuisset. **Pl.** Vtinam docti, æ, a, essemus, vel fuissetis, essent, vel fuissent.

Futu. Vtinam docear, docearis, vel docere, doceatur. **Pl.** Vtinam doceamur, doceamini doceantur.

Coniunctiui præsens.

Cum docear, vel docere, doceatur, **Pl.** Cû Doceam, m, in r, doceamur, doceamini doceantur. *sic legar, audiar*

P. imper. Cum docerer, docereres, vel docere, doceatur, *Quâuis docear,* retur **Plu.** Cum doceremur, doceremini, docerentur. *Si docear, Sî docerer,*

P. perfe. Cum doctus, a, um, sim, vel fuerim sis, vel fueris, sit, vel fuerit. **Plu.** Cum docti, æ, a, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint.

P. plusq. Cum doctus, a, um, essem, vel fuisset, esses, vel fuisset, esset, vel fuisset.

Pl. Cum docti, æ, a, essemus, vel fuissetis, essetis, vel fuissetis essent, vel fuissent.

Futu. Cum doctus, a, um, ero, vel fuero, eris, vel fueris, erit, vel fuerit. **Pl.** Cum docti, æ, a, erimus, vel fuerimus, eritis, vel fueritis, erunt, vel fuerunt.

Potentialis modi præsens,

Docear,

P. perfec. Docerer,

P. perfec. Doctus, a, um, sim, vel fuerim.

P. plusq. Doctus, a, um, essem, vel fuisset,

Futu. Doctus, a, um, sim, vel fuerim,

Permissiui, siue Concessiui modi præsens.

Docear,

P. imper. Docerer,

P. perfec. Doctus, a, um, sim, vel fuerim,

P. plusq. Doctus, a, um, essem, vel fuisset,

Futu. Doctus, a, um, fuero,

Infiniti præsens. & præter. imperf.

Doceri,

P. perf. & plusq. Doctum, am, um, esse vel fuisse.

Futu. Doctum iri, vel docendum, am, um, esse,

Participia præteriti, Doctus, a, um,

Futuri. Docendus, a, um,

Tertia coniugatio .

Lego verbum actiuum , modi indicatiui , temporis præsentis , numeri singularis , personæ primæ , coniugationis tertix , sic de clinabitur .

Indicatiui præsens .

L Ego , legis , legit , Pl. Legimus , legitis legunt .
 P. imper. Legebam , legebas , legebat . Plu. Legabamus , legebaris , legebant .

p. perfec. Legi legisti , legit . pl. Legimus , legistis , legerunt , vel legere . *Lego , o , in e , & ad dita bam : sic audie*

P. plusq. Legerã , legeras , legerat . Pl. Legeramus , legeratis , legerãt . *bam .*

Legã , leges , leget . pl. Legem⁹ , legetis , legët . *Lego , o , in am ; sic audiam .*

Imperatiui præsens .

Lege , vel legito , legat . pl. Legamus , legite , vel legitote , legant , *Legis , is , in e .*

Futurum , siue Modus mandatiuus .

Legito tu , vel leges ,

Legito ille uel leget ,

pl. Legitote , uel legetis ,

Legunto , uel legent ,

Optatiui præsens & imperfectum ,

Vtinam legerem , legeres , legeret .

pl. Vtinam legeremus , legeretis , legerent .

p. perfect. Vtinam legerim , legeris , legerit .

pl. Vtinam legerimus , legeritis , legerint .

p. plusq. Vtinam legissem , legisset , legisset . pl. Vtinam legissemus , legissetis , legisissent .

Fut. Vtinam legã , legas , legat . pl. Vtinã legamus , legatis , legãt .

Coniunctiui præsens ,

Quauis legam ,

Cum legam , legas , legat . pl. Cum legamus , legatis , legant . *Si legam , Si legerem .*

p. imper. Cum legerem , legeres , legeret .

pl. Cum legeremus , legeretis , legerent .

p. perfec. Cum legerim , legeris , legerit .

pl. Cum legerimus , legeritis , legerint .

p. plusq. Cum legissem , legisset , legisset .

pl. Cum legissemus , legissetis , legisissent .

Futuro. Cum legero , legeris , legerit ,

pl.

pl. Cum legerimus, legeretis, legerint.	
Potentialis modi præsens.	Infiniti præsens. & p. imperf.
Legam,	Legere,
p. imperf. Legerem,	p. perfe. & plusq. perf. Legisse,
p. perfe. Legerim,	Fut. Lecturum, am, um, es
p. plusq. Legissem,	se,
Fut. Legerim,	Gerúdia. Legendi,
Permissiui, siue Concessiui	Legendo,
præsens.	Legendum,
Legam,	Supina. Lectum,
p. imper. Legerem,	Lectu,
p. perfec. Legerim,	Participia declinationis actiuae
p. plusq. Legissem,	præsentis & imperfecti.
Futu. Legero,	Legens, entis,
Futurum aliter.	Futuri. Lecturus, a, um,
Legeris,	

LEGOR VERBUM PASSIVUM

fic declinabitur.

Indicatiui tempus præsens.

plural.	L Egor, legeris, uel legere, legitur.
	Legimur, legimini, leguntur.
p. imperf.	Legebar, legebaris, uel legere, legebatur.
	pl. Legebamur, legebamini, legebantur.
p. perecc.	Lectus, a, ū sū, uel fui, es, uel fuisti, est uel fuit. pl. Lecti, a, a,
	sumus, uel fuimus, estis, uel fuistis, sunt fuerūt, uel fuere.
p. plusq.	Lectus, a, um eram, uel fuerā, eras, uel fueras. erat, uel fue-
	rat. pl. Lecti. a, a, eramus, uel fueramus, eratis, uel fuera-
	tis erant, uel fuerant.
Futu.	Legar, legeris, uel legere, legetur.
	pl. Legemur legemini, legentur.

Imperatiui tempus præsens.

Legere, uel legitor, legatur.
pl. Legamur, legimini, uel legiminoꝝ, legantur,
Futurum siue Modus mandatiuus.
Legitor tu legeris, uel legere.
Legitor ille, uel legetur,
pl. Legiminoꝝ, uel legemini,
Leguntor, uel legentur.

Oportatiui tempus præfens, & imperfectum.

Vtinam legerer, legereris, vel legerere, legeretur. pl. Vtinam legeremur, legeremini, legerentur.

P. perfec. Vtinam lectus, a, um, sim vel fuerim, sis, vel fueris, sit, vel fuerit. Pl. Vtinam lecti, æ, a, simus, vel fuerimus, sitis vel fueritis, sint vel fuerint.

P. plusq. Vtinam lectus, a, um, essem, vel fuisset, esses vel fuisset, esset vel fuisset. Pl. Vtinam lecti, æ, a, essemus, vel fuisset, essetis, vel fuissetis, essent vel fuissent.

Futu. Vtinam legar, legaris, vel legare, legatur. Pl. Vtinam legamur, legamini, legantur.

Coniunctiui tempus præfens.

Cum legar, legaris, vel legare, legatur. Pl. *Quamvis legar,*
Cum legamur, legamini, legantur. *Si legar,*

P. imperf. Cum legerer, legereris, vel legerere, lege *Si legerer,*
tur. Pl. Cum legeremur, legeremini, legerentur.

P. perfec. Cum lectus, a, um, sim vel fuerim, sis, vel fueris, sit vel fuerit, Pl. Cum lecti, æ, a, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint vel fuerint.

P. plusq. Cum lectus, a, um, essem, vel fuisset, esses, vel fuisset, esset, vel fuisset. Pl. Cum lecti, æ, a, essemus, vel fuisset, essetis, vel fuissetis, essent, vel fuissent.

Futu. Cum lectus, a, ù, ero, vel fuero, eris, vel fueris, erit, vel fuerit. Plu. Cum lecti, æ, a, erimus, vel fuerimus, eritis, vel fueritis, erunt vel fuerint.

Potentialis tempus præfens.

Legar,

P. imperf. Legerer,

P. perfect. Lectus, a, um, sim vel fuerim.

P. plusq. Lectus, a, um, essem, vel fuisset.

Futu. Lectus, a, um, sim, vel fuerim.

Permissiui, siue Concessiui tempus præfens.

Legar,

P. imperf. Legerer,

P. perfect. Lectus, a, um, sim, vel fuerim,

P. plusq. Lectus, a, um, essem, vel fuisset,

Futu. Lectus, a, um, fuero,

Infiniti tempus præfens, & præter. imperf.

Legi,

Legere, ere, ini,
sit legi.

P. perf.

P. perf. & plusq. Lectum, am, um, esse, vel fuisse.

Futu. Lectum iri, vel legendum, am, um, esse,

Participia.

Præteriti, Lectus, a, um.

Futuri, Legendus, a, um,

Quarta coniugatio.

AUDIO verbum actiuum/modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis, personæ primæ, coniugationis quartæ, sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

P. imperf. **A**UDIO, audis, audit, pl. Audimus, auditis, audiunt.
Audiebam, audiebas, audiebat. pl. Audiebamus, audiebatis audiebant.

P. perfec. Audiui, audiuisti, audiuit, pl. Audiuimus, audiuistis, audiuerunt, uel audiuerunt.

P. plusq. Audiueram, audiueras, audiuerat. pl. Audiueramus, audiueratis, audiuerant.

Futu. Audiam, audies, audiet. pl. Audiemus audietis, audient.

Imperatiui præsens.

Audi, uel audito, audiat. pl. Audiamus, audite, uel audite re audiant.

Fu turû. Audito tu, uel audies,

Audito ille, uel audiet,

pl. Auditote, uel audietis,

Audiunto uel audient,

Optatiui præsens, & imperfectum.

Vtinam audirem, audires, audiret. pl. Vtinam audiremus, audiretis, audirent.

P. perfec. Vtinam audiuerim, audiueris, audiuerit. pl. Vtinam audiuerimus, audiueritis audiuerint.

p. plusq. Vtinam audiuissem, audiuissetis, audiuisset. pl. Vtinam audiuissemus, audiuissetis, audiuisissent.

Futu. Vtinam audiam, audias, audiat. pl. Vtinam audiamus, audiat, audiant.

Coniunctiui præsens.

Cum audiam, audias, audiat. pl. Cum audiamus, audiat, audiant.

P. imperf. Cum audirem audires, audiret. pl. Cum audiremus, audiretis, audirent.

p.perfec. Cum audiuerim, audiueris, audiuerit. pl. Cum audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

p.plusq. Cum audiuissem, audiuisset, audiuisset. pl. Cum audiuissemus, audiuissetis, audiuisset.

Futurum. Cum audiuerō, audiueris, audiuerit. pl. Cū audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

Potentialis præsens.

Audiam,

p.imperf. Audirem.

p.perfec. Audiuerim,

p.plusq. Audiuissem,

Futurum. Audiuerim,

Permissiui, siue Concessiui præsens,

Audiam,

p.imperf. Audirem,

p.perfec. Audiuerim,

p.plusq. Audiuissem,

Futu. Audiuerō,

Futurum aliter.

Audiueris,

Infiniti præsens. & pr. imperf.

Audire,

p.perfec. & plusquam perf. Audiuisse.

Futu. Auditorum, am, um, esse,

Gerundia.

Audiendi,

Audiendo,

Audiendum,

Supina.

Auditum,

Auditu,

Participia declinationis actiua.

præsentis & imperfecti, Audiens, entis,

Futuri, Auditorus, a, um,

Audior verbum passiuum sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

Audior, audiris, vel audire, auditor.

pl.

- pl. Audimur, audimini, audiuntur.
- p. imper. Audiebar, audiebaris, vel audiebare, audiebatur.
pl. Audiebamur, audiebamini, audiebantur.
- p. perfec. Auditus, a, um sum uel fui, es uel fuisti, est, uel fuit.
pl. Auditi, x, a, sumus, uel fuimus, estis, uel fuistis, sunt
fuerunt uel fuere.
- p. plusq. Auditus, a, um, eram, uel fuerā, eras uel fueras, erat uel fue
rat. pl. Auditi, x, a, eramus uel fueramus, eratis uel fue
ratis, erant uel fuerant.
- Futu: Audiar, audieris, vel audiere, audietur.
pl. Audiemur, audiemini, audientur.
Imperatiui præsens.
Audire, uel auditor, audiātur.
Pl. Audiamur, audimini vel audimino, audiantur.
Fururum, siue modus mandatiuus.
Auditor tu, audieris, uel audiere, Auditor ille, uel audies,
pl. Audimino, uel audiemini, Audiuntor, uel audietur
Optatiui præsens & imperfectum.
Vtinam audire, audieris, uel audire audiretur, pl. Vti
nam audiremur, audiremini, audirentur.
- p. perfec. Vtinā auditus, a, um sim uel fuerim, sis uel fueris, sit uel fue
rit. pl. Vtinā auditi, x, a, simus uel fuerimus, sitis uel fue
ritis, sint, uel fuerint.
- p. plusq. Vtinā auditus, a, um essem uel fuisset, esses, uel fuisset, ef
set, uel fuisset. pl. Vtinā auditi, x, a, essemus, uel fuisset
mus, essetis, uel fuissetis, essent, uel fuissent.
- Futu. Vtinam audiar, audiaris, uel audiare, audiat, ur,
pl. Vtinam audiamur, audiamini, audiantur.
Coniunctiui præsens.
Cum audiar, audiaris, vel audiaris, uel audiare, audiat, ur.
pl. Cū audiamur audiamini, audiātur. *Quauis audiar,*
- p. imper. Cum audierer, audiereris, uel audirere au *Si audiar,*
diretur. pl. Cum audiremur, audiremi *Si audierer,*
ni, audirentur.
- p. perfec. Cum auditus, a um sim, uel fuerim, sis vel fueris, sit uel fue
rit. pl. Cum aditi, x, a, simus, uel fuerimus, sitis, vel fueri
tis, sint, uel fuerint.
- p. plusq. Cū auditus, a, um, essem uel fuisset, esses, uel fuisset: esset
uel fuisset. pl. Cum auditi, x, a, essemus, uel fuisset
mus, essetis, uel fuissetis, essent, uel fuissent.

Fu-

Futurum, Cum auditos, a, um ero, uel fuero, eris, uel fueris, erit, uel fuerit. Pl. Cum auditi, a, a, erimus, uel fu erimus, eritis, uel fueritis, erint, uel fuerint.

Potentialis modi præsens.

Audiar.

Præt. imperf. Audirer.

Præt. perf. Auditus, a, um sim, uel fuerim.

Præt. plusq. Auditus, a, um essem, uel fuisset.

Futurum, Auditus, a, um sim, uel fuerim.

Permissiui, siue Concessiui præsens.

Audiar,

Præt. imperf. Audirer,

Præt. perf. Auditus, a, um sim, uel fuerim,

Præt. plusq. Auditus, a, um essem, uel fuisset,

Futurum, Audirus, a, um fuero.

Infinitiui præsens, & præter. imperf.

Præt. perf. & Audiri,

plusq. perf. Audicum, am, um esse, uel fuisse,

Futurum, Audicum iri, uel audiendum, am, um esse.

Participia.

Præteriti. Auditus, a, um,

Futuri, Audiendus, a, um.

De verbis Anomalis.

VARROR coniugationum exempla sunt tanquam lex quædam atq, norma, ad quam aliorum verborum declinatio dirigenda est. Quod si aliqua ab eorum regula aberrauerint, Anomala censenda sunt, hoc est, verba sine lege, norma, atq, regula, siue legis, norma, regulæq, expertia, Irregularia vocant quidam, malim Dissimilia, aut Inæqualia appellare: nam ipsa anomalia à Varrone dissimilitudo, & inæqualitas dicitur, & ipsa Anomala sepenumero Dissimilia nominat. Diomedes Corrupta appellat, Donatus 2. Edit Inæqualia: meminit etiam horum Quintilianus lib. 1. c. 4. Quid? inquit, quod multa verba non totum declinationis ordinem ferunt? Quædam etiam mutantur, vt Fero in præterito. Hæc ille. Anomala, quæ Latine linguæ rudibus negotium possunt facessere, sunt hæc ferè, & quæ ex ipsis componuntur Sum, Fero, Volo, vis, Edo, es, est: quibus non immeritò adiunxeris Fio, Eo, Queo, de quibus agit lib. 1. Diomedes, cæteris copiosius.

Sum,

Sum.

Sum, anomalorum principatuum merito obtinet: nam præterquam quòd ad nullam quatuor coniugationum spectat, solius in Latina lingua prima positio, um, syllaba finitur. Conflatur hoc verbum ex tribus Esum, Fuo, Forem, ex primo habet præsens, & quæ inde oriuntur, præsi enim Esum pro Sum dicebant, ut docent personæ & tempora, quorum prima litera est E, ut Es, est, estis, Eram, Ero, &c. Varro 2. de Analogia, Sum, inquit, olim dicebatur Esum, & in omnibus personis constabat, quod dicebatur; Esum, es, est, Eram, eras, erat, Ero, eris, erit: hinc vetustissimi Estunt pro Sunt videntur dixisse, unde Cicero 3. de Leg. Ast quando duellum grauius, discordiæ ciuium est anto ne amplius sex menses, si Senatus creuerit. Ex secundo accepit præteritum Fui, & quæ inde fiunt, & participium Futurus: extant etiam hodie huius verbi vestigia. Plaut. Amph.

Nec quisquam tam audax fuit homo, qui obuiam obsistat mihi.

Terent. Hec. Fors fuit.

Virg. lib. 11. Tros Rutulus vq̄ fuit, nullo discrimine habebo.

Fore mutuatum est à Forem, fores, foret, &c. quod Essem significat. Sed ipsam Fore ferè idem quod Futurum esse valet, interdum tamen pro Esse, & Forem, pro Essem ponitur. Cic. 1. de Inuent. Altera est in qua rerum earum de quibus erimus dicturi, breuiter expositio ponitur distributa, ex qua conficitur, ut certas animo res teneat auditor, quibus dictis intelligat fore peroratum: hoc est, intelligat esse peroratum: tum etiam participium in rus, admittit. Idem ad Att. 5. Deinde addis te ad me fore venturum. Portius Latro, de cuius eloquentia meminit Plinius lib. 20. cap. 14. & Quint. lib. 10. cap. 5. Lucern, ait, de domo Cornelia proditurum fore. Diomedes putat Fore potius à verbo prisca Fuo profectum esse. Siem, sies, siet, plena sunt, pro quibus vtimur imminutis Sim, sis, sit. Cic. in Orat. Siet, inquit, plenum est: Sit imminutum.

Composita ex verbo Sum.

Substantiuum verbum initio quatuor coniugationum declinauimus, ex eo composita, Absum, Adsum, Desum, Intersum, Insum, Præsum, Possum, Prosum, Obsum, Subsum, Supersum eodem modo declinantur. Prosum tamen literam, d, admittit euphonia causa, quando simplex à vocali incipit, ut Prodes, prodest, prodestis, proderam, prodero, prodessem, prodesse. Possum in præterito, s, mutat in t, non enim posui, sed potui dicimus: præterea in modo indicatiuo vbi simplex à vocali incipit, t, litera interponitur, ut potes, potest, potestis, poteram, potero, in cæteris modis abiicitur vocalis, ut possem, posse. Sunt præterea nonnullæ personæ, aut tempora parum vsitata, ut Insui, insuisti ab insum, quæ progrediente tempore vsus ipse docebit. Verbum Possum, quoniam tyronibus sæpe molestiam exhibet, non inutile fuerit planè declinare.

Indi-

Indicatiui modi.

<i>Præsens,</i>	Possūm, potes, potest. pl. Possūmus, potestis, possunt.
<i>P. imp.</i>	Poteram, poteras, poterat. pl. Poteramus, poteratis, poterant.
<i>P. perf.</i>	Potui, potuisti, potuit. pl. Potuimus, potuistis, potuerunt vel potuere.
<i>P. plusq.</i>	Potueram, potueras, potuerat. pl. Potueramus, potueratis, potuerant.
<i>Fut.</i>	Potero, poteris, poterit. pl. Poterimus, poteritis, poterūt.

Imperatiui modi præsens.

Fac possis.

Optatiui modi præsens & imperfectum.

	Vtinam possem, posses, posset. pl. Vtinam possemus, possētis, possent.
<i>Perf.</i>	Vtinam potuētīm, potueris, potuerit. pl. Vtinam potuerimū, potueritis, potuerint.
<i>Plusq.</i>	Vtinam potuissēm, potuisses, potuisset. pl. Vtinam potuissēm, potuissetis, potuissent.
<i>Fut.</i>	Vtinam possim, possis, possit. pl. Vtinam possimus, possitis, possint.

Coniunctiui modi præsens.

	Cum possim, possis, possit. pl. Cum possimus, possitis, possint.
<i>Imperf.</i>	Cum possem, posses, posset. pl. Cum possemus, possētis, possent.
<i>Perfect.</i>	Cum potuerim, potueris, potuerit. pl. Cum potuerimus, potueritis, potuerint.
<i>Plusq.</i>	Cum potuissēm, potuisses, potuisset. pl. Cum potuissēm, potuissetis, potuissent.
<i>Fut.</i>	Cum potuero, potueris, potuerit. Pl. Cum potuerimus, potueritis, potuerint.

Infinitiui modi præsens & imperfectum.

Posse.

perfectum & plusq. Potuisse. Cæteris caret.

D Iomedes & Priscianus proprium præsens & futurum imperatiui huic verbo tribuunt, neutrum tamen videtur vsitatum. Quod si quis velit imperatiuo vti, eo remedio vtatur licebit, quo Plautinus Pseudolus vsus est in Pseud.

C. Non possim. Ps. Fac possis. C. quo nam pacto possim vincere animum?

Fac possis, dixit, pro potes, aut poteslo, quæ nusquam videntur esse. Dicmedes ta-

des tamen non ausus est Potes dicere, sed possis. Diximus supra cum de imperandi specie ageremus, solere Latinos interdum presentis coniunctivi loco imperativi uti, ut Facias, accipias, quiescas, sis pro fac, accipe, quiesce, es, vel esto: interdum etiam adiungere verbum Fac, aut Rogo, aut similia, ut Fac sis memor promissi, fac cogites, fac consolere, &c. Si quando ergo verbum aliquod imperativi voce propria destitueretur, ad presens Coniunctivi confugiendum erit, cui nonnunquam addemus aliud verbum, ut Da operam, labora, ut possis, rogo te, ut possis. Nam si quis neget se, posse aliquid facere, atque imperes hoc modo, Possis, non tam aperte significabis te iubere, quam si verbum Fac, vel Labora addideris. Potesse, pro posse reperitur apud Plautum. Aul.

Censen talentum magnum exorari potesse

Ab isto sene?

Potens participium esse putat Diomedes, ubi hoc verbum declinat, sed statim subiicit Participia quidam dicunt ne instantis quidem temporis habere: nam Potens nomen est. Idem alibi affirmat Possum neque futuri, neque presentis temporis participium habere: Potens, inquit, appellatio, non participium, est enim quod Græci dicunt δυνατός. Duo enim tantum composita ex verbo substantivo habent participia, presens, absens. Prisci scriptores non solum activa, sed etiam passiva declinatione usi sunt, Potestur, poteratur, possetur, possitur, pro potest, poterat, posset, possit, usurpantes. Lucr. lib. 3. Quod tamen expleri nulla ratione potestur. Quadrig. Ann. 1. Cum non possetur decerni utrius putaretur victoria. Cælius Ann. 1. Cum iure sine periculo bellum geri poteratur. Vide Nonium & Diomedem. Quidam illud Virg. lib. 8.

Quod fieri ferro, liquidò ve potest electro.

Legunt potestur electro. Sed cum Electrum primam habeat longam naturam ἤλεκτρον, non Potestur, sed Potest legendum est, ut sit spondaicus versus.

Fero.

Quintilianus lib. 1. cap. 6. ubi de anomalis nominibus agit. Quod verbis, inquit, etiam accidit, ut Fero, tuli: cuius præteritum perfectum & Vltterius non inuenitur. Hæc ille. Præteritum perfectum Tuli, & Vltterius siue, ut Grammatici loquuntur, plusquam perfectum Tulcram, non à Fero, sed à Tollo, quod olim Tetuli, nunc Sustuli facit, aut à Tullo, ut putat Priscianus lib. 8. deducitur.

Indicatiui modi præsens actiuum.

Fero, fers, fert. pl. Ferimus, fertis, ferunt.

passiuum. Feror, ferris, vel ferre, fertur. pl. Ferimur, ferimini, feruntur

Imperf. Ferebam, ferebas, &c. ut Legebam. Ferebar, ferebaris &c.

perfect. Tuli, tulisti, &c. Latus, a, um sum vel fui, es, uel fuisti, &c.

plusq. Tuleram, tuleras, &c. Latus, a, um eram vel fueram, eras, vel fueras, &c.

Futurum

- Futu.** Feram, ferēs, &c. vt Legam, leges. Ferar, ferēris, vel ferēre.
Imperatiui modi præsens.
- Fer, vel fertō, ferat. pl. Feramus, ferte vel fertote, ferant.
Ferte uel fertor, feratur. pl. Feramur, ferimini vel ferimī-
nor, ferantur.
- Futurum, siue Modus mandatiuus.
- Ferto tu, vel ferēs, fertō ille, vel feret. pl. Fertote, vel fere-
tis, ferunto, vel ferent.
- Fertor tu, vel ferēris, fertor ille, vel feretur, pl. Feriminor,
vel feremini, feruntor, vel ferentur.
- Opratiui præsens & imperfectum.
- Vtinam ferrem, ferres, ferret. pl. Vtinam ferremus, ferre-
tis, ferrent.
- Vtinam ferrer, ferrēris, vel ferrēre, ferretur. pl. Ferremur,
ferremini, ferrentur.
- Perfeci.** Vtinam tulerim, tuleris, &c. Latus, a, um, sim, vel fuerim,
sis vel fueris, &c.
- Plusq.** Vtinā tulissem, tulisses, &c. Latus, a, um, essem, vel fuisset,
esses vel fuisses, &c.
- Futu.** Vtinam Feram, feras, ferat, &c. Ferar feraris vel ferare, fe-
Coniunctiui præsens. (ratur, &c.)
- Impe.** Cū ferā, feras, ferat &c. Ferar, feraris vel ferare, feratur, &c.
Cum ferrē, ferres, ferret. pl. Cum ferremus, ferretis, ferrēt.
Cum ferrei, ferreris, vel ferrere, ferretur. pl. Cum ferre-
mur, ferremini, ferrentur.
- Perfe.** Cum tulerim, tuleris, &c. Latus, a, um sim vel fuerim, sis
vel fueris, &c.
- Plusq.** Cum tulissem, tulisses, &c. Latus, a, um, essem uel fuisset,
esses uel fuisses, &c.
- Futu.** Cum tulero, tuleris, &c. Latus, a, um ero, uel fuero, eris vel
fueris, &c.
- Infiniti præsens & imperfectum.
- Futu.** Ferre, ferri. perf. & plusq. Tulisse. Latum, am, um esse, vel
Laturum, am, um esse. Latum iri, vel setendū esse. (fuisse.)
- Gerundia** Ferendi, ferendo, ferendum.
- Supina.** Latum, latu.
- Participia actiuæ declinationis præsentis.
- Ferens. Futuri. Laturus, a, um.
- Participia passiuæ declinationis præteriti.
- Latus, a, um. Futuri, Ferendus, a, um.

Volo,

Volo, vis.

Volo, vis, inquit Phocas incertę est coniugationis, & futuro imperatiui, & infinitiui desicit, & gerundijs, vel participialibus, quę supina alij dicūt. Hęc ille. Gerundia, vel participialia, vel supina Vocat Phocas, quę recentiores duobus nominibus gerundia, & supina appellant. Caret etiam, vt perspicuum est, futuro infiniti modi, & participio futuri temporis.

Indicatiui modi præsens.

Volo, vis, vult. pl. Volumus, vultis, volunt.

Imp. Volebā, volebas, volebat pl. Volebam⁹, volebatis, volebāt
 perf. Volui, voluisti, voluit. pl. Voluimus, voluistis, voluerunt,
 vel voluere.

plusq. Volueram, volueras, &c.

Futuro. Volam, voles, volet. pl. Volemus, voletis, volent.

Imperatiui præsens.

Fac velis.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam vellem, velles, vellet. Pl. Vellemus, velletis, vellēt.

perf. Vtinam voluerim, volueris, &c.

plusq. Vtinam voluissem, voluisses, &c.

Futurum. Vtinā velim, velis, velit. pl. Vtinā velimus, velitis, velint.

Coiunctiui præsens.

Cum velim, velis, velit. pl. Cum velimus, velitis, velint.

Imp. Cum vellem, velles, vellet. pl. Cū vellemus, velletis, vellēt.

perf. Cum voluerim, volueris, voluerit, &c.

plusq. Cum voluissem, voluisses, voluisset, &c.

Futurum. Cum voluero, volueris, voluerit, &c.

Infiniti præsens. & imperfectum.

Velle. Præt. perf. & plusq. Voluisse.

Participium temporis præsentis, Volens, entis.

Futuro volam vtitur Cic. ad Att. lib. 2. extrema epistola. Cum aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolam illum scire ex te me id fecisse. Senec. libr. 5. Controuer. Quoties videre volam in domum veniam: quoties volam in domū ad ducam. Volam pro velim vt docet Nonius solet poni. Plant. Asin.

Meo modo loquar quę volam, quoniam intus non licitum est mihi.

Diomedes tum præsens, tum futurum imperatiui addit. Quod ad præsens attinet nō displicet. Fac velis, inquit, velit. Pl. velimus, velitis velint. Donatus & nonnulli alij utrunque tempus ei adimunt. Pando antē diximus quid agendum sit, cum imperatiuus voce propria destituitur. Fac velis, peto vt velis, da operam ut velis. Cic. ad Att. lib. 3. Itaq; fac vt me velis esse aliquem quando, qui sui, & qui esse possim, iam esse non possim. Gerundia volendi, volendo, volendum quę in

Donati libello sunt, ab alio videntur adiecta, quibus Phocas vt paulo ante diximus, affirmat hoc verbum carere, idem prorsus sentit Diomedes.

Nolo, Malo.

Nolo & Malo ex verbo Volo composita sunt, quasi non uolo magis uolo, quod Cicero in Ora. docet: Libenter etiã, inquit, copulãdo uerba iungebant, ut sodes, pro si audes: sis: pro si uis. Iam in uno Capsis tria uerba sunt, ain' pro ais: ne: nequire, pro non quire: malle pro magis uelle: nolle, pro non uelle.

Indicatiui præsens.

Nolo, nonuis, nonuult. pl. Nolumus, nonuultis, nolunt.

Imp. Nolebam, nolebas, nolebat. &c.

Perf. Nolui, noluisti, noluit. pl. Noluimus, noluistis, noluerunt, vel noluer.

Plusq. Nolueram nolueras, noluerat. &c.

Futur. Nolam, noles, nolet. pl. Nolemus, noletis, nolent.

Imperatiui præsens.

Noli, uel nolito, nolit. pl. Nolumus, nolite, vel nolitote, nolit.

Futu. Nolito tu, nolito ille. pl. Nolitote nolunto.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinã nollẽ, nolles, nollet. pl. Vtinã nollem^o, nolletis, nollẽt.

Perf. Noluerim &c. Plusq. Noluissem &c.

Futu. Vtinã nolim, nolis, noliq. pl. Vtinã nolimus, nolitis, nolint.

Coniunctiui præsens.

Cum nolim, nolis, nolit. pl. Cum nolimus, nolitis, nolint.

Imperf. Cum nollem, nolles, nollet. pl. Cũ nollemus, nolletis, nollẽt.

Perf. Cum noluerim &c. Plusq. Cum noluissem &c.

Futu. Cum noluerõ, nolueris, noluerit &c.

Infiniti præsens & imperfectum.

Nolle. Perf. & plusq. Noluisse. Particip. præf. Nolens.

Ex hoc, inquit Diomedes vulgo faciunt imperatiuum, Noli, melius est dicere, Nolis, nolit, quod ex principali eius uelis uelit dicimus, Horat. Modo uelis quia tua uirtus expugnabilis est. Hæc ille. Mirum est id in mentem Diomedis uenisse, cum Noli, Nolite crebra sint etiam apud Ciceronem. De Clar. Noli, inquam, Brute existimare his duobus quicquam fuisse in nostra ciuitate præstantius. Idem pro Sext. R. Am. Nolite putare quæadmodum in fabulis &c. Hic pro Nolumus, malim Ne uelimus dicere. Nonius Marc. docet Nolito pro Noli positum esse à Lucilio lib. 30.

Nolito, tibi me maledicere posse, putare.

Et nolitote pro nolite à Sisenna hist. libr. 3. Nolitote mirari qua desperata uoluntate, &c. Vbi apertè significat præsens imperatiui à futuro eiusdem differre. Sed de hac re supra satis abundè dictum est.

Malo.

Malo.

Indicatiui præfens .

Malo, mauis, mauult. pl. Malumus, mauultis, malunt.

Imperf. Malebam, &c. Perf. Malui &c. plusq. Malueram &c.

Imperatiui præfens.

Fac malis.

Opratiui præfens & imperfectum.

Vtinam malle, malle, mallet. pl. Vtinam mallemus, malletis, mallent.

Perf. Vtinam maluerim &c. Plusq. Vtinam maluiffem &c.

Fut. Vtinā malim, malis, malit. p. Vtinā malimus, malitis, malint.
Coniunctiui præfens.

Cū malim, malis, malit. pl. Cū malimus, malitis, malint.

Imperf. Cū mallē, malle, mallet. pl. Cū mallemus, malletis, mallēt.

Perf. Cum maluerim &c. Plusq. Cum maluiffem &c.

Futu. Cum maluero, malueris, maluerit. &c.

Infiniti præfens, & imperfectum.

Malle. Perf. & plusq. Maluisse, Cæteris caret.

Malam prima persona futuri Indicatiui nō videtur vfitata, catera etiam rard nisi fallor, reperientur, si quis eas tamen inuenerit, curet adiungendas, maxime has Males, malet, malent. Malit dixit Quintilianus lib. 1. c. 5. Nō Malet, sic enim libri omnes correcti habent. Neq; enim iam Calypsonem dixerim, vt Iunonem: quanquam secutus antiquos C. Cæsar vtitur hac ratione declinandi. Sed auctoritatem consuetudo superauit. In cateris quæ poterunt vtroque modo non indecè ter efferrī, qui Græcam figuram sequi malit, non Latine quidem, sed citra reprehensionem loquetur. Plaut. Mauolo, mauellem, mauelim declinauit. Aſin.

Amari mauolo, mi gnate, abs te.

Idem Amph. Experiri istuc mauellem me, quam mihi memorarier.

*Idem Aul. Mortuum ego me mauellem letho malo,
Quam non ego illi dem hodie insidias seni.*

Edo, es, est.

EDo, edis, edi, esum: Comedo, comedis, comedi, comesum: Exedo, exedis, exedi, exesum, non discedunt à norma tertiæ coniugationis, cum omnes modos, tempora, & participialia habeant. Sunt tamen præter voces normæ cõgruentes, aliæ quæ ab ea aberrarunt, de quibus paucis dicendum est. Illud te admonitū velim, vt cum apud Diomedem, Seruium aliosq; huius ordinis legeris, Veteres Edo, edis, edit declinasse, hoc est fuisse edo, & quæ ex eo cõponuntur analogæ, siue analogica (nam vtroque verbo vtitur Varro in libris de analogia) apud veteres, ne existimes Veteres ab eis appellari, qui, vt quidã explicat, longo tempore ante Ciceronem fuerunt. Cum idem ipse Cicero, hæc eadem ipsa verba frequentissime

vsu pet. Ad Att. lib. 13. Itaque edit & bibit & iucundè & opiparè sanè & apparatus. Idem 5. Tus. Nec esuriens Ptolemæus ederat. Idem. 2. de Pinib. Reperimus asotos primum ita non religiosos, vt edant de patella: deinde &c. Idem ad Att. lib. 6. Putat enim suos nummos vos comedisse. Idem 13. Philip. Comites uero Antonij qui postquam beneficia Cæsaris comederunt, Consulem designatum obfederunt. Mitto alia ne in re parum necessaria sim longus. Solent Diomedes et Seruius Veteres nominare etiam, Ciceronem, Virgilium, cæterosq; florentissimæ illius ætatis, habita ratione suorum temporum, Audi ipsum lib. 1. Idiomata quæ veteres quidem per accusatiuum protulerunt, nos per datiuum secundum Græcos ferimus Obiurgo filium, ueteres dicebant nos autem obiurgo filio, per datiuum, vt Græci. Excanto te, nos excanto tibi. Attendo legentem nos autem legenti. Obiurgo. Attendo semper apud Ciceronem accusandi casum postulant. Et Seruius in illius Virgilij. 1. Aeneid.

Cyathos simul, & Triton adnixus acuto

Detrudunt naues scopulo. Adnixus, inquit, antiquum est vt Connixus: quibus hodie non utimur. Dicimus enim Adnixus & Connixus, sed et multa alia vsus contra antiquitatem vendicauit. Cicero & eius æquales Virgilius et cæteri eiusdem ætatis hæc ferè per, x, literam scribunt. Sed ut ad rem redeamus uerbis analogis eas personas tantum ponemus, quæ anomalis respondent.

Indicatiui præsens. Edo, edis, vel es, edit vel est.

Imperatiui præsens. Ede, vel es.

Fut. Editu tu, vel esto. Editu ille, vel esto.

Optatiui præsens.

Vtinã ederẽ, vel essem, esses, esset. pl. Vtinã essemus, essetis, esset.

Coniunctiui imperfectum.

Cũ ederem, vel essem, esses esset. pl. Cum essemus, essetis, essent.

Infiniti præsens & imperfectum. Edere, vel esse.

Indicatiui modi præsens passiuum. Editur, vel estur.

Indicatiui præsens.

Comedo, comedis, vel comes, comedit, uel comest.

Imper. Futu. Comeditu tu, vel comesto, comeditu, uel comesto ille.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam comederem, vel comessem, comesses, comesset.

pl. Vtinam comessemus, comessetis, comessent.

Coniunctiui imperfectum.

Cum comederem, vel comessem, comesses, comesset.

pl. Cum comessemus, comessetis, comessent.

Infiniti præsens & imperfectum. Comedere uel comesse.

Diomedes indicatiuo Estis: imperatiuo Este, Estote addit, quæ ille fortasse alicubi reperit, neque video cur ea reiciamus. Es, pro Ede dixit Plautus in Milit.

Es,

Es, bibe, animo obsequere mecum. Cato de re rust. cap. 156. Brasica est, quæ omnibus oleribus antistat: eam esto vel coctam, vel crudam. Ibid. Ante cenam esto crudam quantum voles ex aceto. Vergi. 4. — est mollis flamma medullas.

Idem 1. Georg. Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos Effret rubigo. Val. Max. lib. 4. c. 3. Si Dionysio adulari velles ista non esses. Imo, inquit, si tu ista esse velles, Dionysio non adulareris. Cic. 2. de Orat. Quem cum Catulus nuper audisset sanum alios aiebat esse oportere. Idem de Nat. deorum. Mergi pullos in aqua iussit, vt biberent, quoniam esse nolent. Plin. lib. 20. cap. 9. de brassica loquens, Et in Aegypto propter amaritudinem non estur.

Plau. Mostel. Iam ista quidē absumpta res erit, quādo dies noctesq; estur, bibitur. Idem Mostel. Sine modo venire saluum, quem comes absentem.

Idem ibid. Tam facile vinces, quam pyrum vulpes comest. Verg. in Epigr. de liuore. Qui semper lacerat, comestq; mentem. Cato de re rust. c. 156. Vbi cenaueris comesto aliqua quinque folia. Cic. pro Sest. Vsque eo non fuit popularis, vt bona sua comesset. Idem pro Flac. Quasi bona comesse Romæ non liceret. Id. m. 3. Tusc. Exest, pro exedit de ægritudine loquens dixit, Lacerat, exest animum, planeq; conficit.

Fio.

Facio verbum actiuum congruenter verbis tertiae declinationis coniugatur, habet omnes modos, tempora, gerundia, supina & participia, Faciendi, faciendo, faciendum. Factum factu. Faciens, facturus; & participia declinationis passiuæ, Factus, & faciendus: & quæ inde fiunt, vt Factus, a, um sum vel fui: eram, vel fueram: sim, vel fuerim: essem, vel fuissim: ero vel fuero: Factum, am, um esse, vel fuisse, factum iri, vel faciendum esse. Habuit etiam apud priscos præsens patiendi Facior, faceris, facitur. Nigidius apud Nonium commutatione grammatices lib. 19. Id quod dico est eiusmodi ποιῶν facit: ποιῶται facitur Titinius lib. 5. Quanta stultitia cupidinis petunt consilium bona gratia, vt parui faciantur. Varro in Cynico apud Priscianum lib. 8. Si me hercule purgant, & deorum cura non satisfacitur Reip. Facior iam prorsus exoleuit, in cuius locū successit verbum Fio.

Indicatiui præsens.

Fio, sis, fit, Pl. Fimus, fitis, fiunt.

Imp. Fiebam, fiebas, fiebat. Pl. Fiebamus, fiebatis, fiebant.

Perf. Factus, a, um sum vel fui. &c.

Plusq. Factus, a, um eram vel fueram, &c.

Fut. Fiam, fies, fiet. pl. Fie mus, fietis, fient.

Imperatiui præsens.

Fac fias, fiat. pl. Fiamus, fiat, fiant.

- Optatiui præsens, & imperfectum.
 Vtinam fierem fieres, fieret; pl. Vtinam fieremus, fieretis, fierent.
- perfe. Vtinam factus, a, um sim vel fuerim, &c. plusq. Factus, a, um essem, vel fuisset, &c.
- Futu. Vtinam fiam, fias fiat. Pl. Vtinam fiamus, fiatis, fiant.
 Coniunctiui præsens.
 Cum fiam, fias, fiat. Pl. Cum fiamus, fiatis, fiant,
- Imperf. Cum fierem, fieres, fieret. Pl. Cum fieremus, fieretis, fieret.
- Perf. Cum factus, a, um sim, siel fuerim, &c. Plusq. Factus, a, um essem, vel fuisset, &c.
- Futu. Cum factus, a, um ero, vel fuero,
 Infinitiui præsens, & imperfectum.
 Fieri. Perf. & plusq. Factum, am, um esse, vel fuisse.
- Futu. Factum iri, vel faciendum esse.
- Part. præteriti, Factum, a, um, Fut. Faciendus, a, um.

Voces imperatiui proprie non videntur esse vsitate. Fite tamen affert Nonius ex vetustissimis. Cassius lib. 1. 6. Illiados, Socij nunc fite viri. Diomedes fite, fito, sitote declinat: malim in futuro Fies, fiet, fietis, fient, dicere, nam hoc futurum etiam hic locum habet, vt suo loco diximus. Fiunto legislatoribus videtur accommodatum. Gerundia, Fiendi, fiendo, fiendum, nescio Ubi Diomedes inuenit. Participium Fiens idem adiungit, quo tu licet vtare cum apud probatos auctores legeris, Fiendus, a, um nec ipse posuit, nec videtur vsitatum, Eodem modo declinantur composita ex verbo Facio, quæ seruant, a, literam, vt Liquefacio, Liquefio, Calefacio, Calefio, Madefacio, Madefio, &c. Nam in quibus, a, litera in, i, mutatur, vt Efficio, Proficio, analogæ sunt.

Dic, Duc, Fac.

DIce, Duce, Face apud Priscos in vsu fuerunt pro quibus, Dic, Duc, Fac vti mur, quod idem de compositis dictum sit, vt Prædic, Deduc, exceptis quæ ex verbo Facio componuntur, quæ literam, e, retinent, si in copulatione, a, mutetur in, i, vt Effice, Confice, nam quæ, a, retinent simplex imitantur, vt Calefac. Quint. lib. 1. c. 6. reprehendit quendam qui caleface malebat dicere, quæ calefac. Adiciat, inquit, Face, Dice, & similia. Dice, Duce, apud Comicos referuntur. Plaut. Rudent. Tu si quid opus est, dice. Idem Mostel. — duce me amabo. Teren. Phorm. Vbi Phadria cum require, atq, adduce huc. Apud Vergilium antiquitatis amantem Edice, pro Edic legitur lib. 11.

Tu Voluse armari Volsorum edice manipulis.

Face, frequens est apud Terentium. Andr. — me missum face:

In eadem — tu face apud te vt fies.

Item apud Poetas alios sequente uocali. Ouid. 3. Fact.

Lanc

Iane face æternos pacem pacisq; ministros.

Idem. 2. de Ponto. Verba face, vt vita, quam dedit ipse fruar.

Indicatiui præsens.

	Eo, is, it.	Pl. Imus, itis, eunt.
Imper.	Ibam, ibas, ibat.	Pl. Ibamus, ibatis, ibant.
Futu.	Ibo, ibis, ibit.	Pl. Ibimus, ibitis, ibunt.

Gerundia.

Eundi, eundo, eundum.

Participium præsens, & imperfect.

Iens, euntis.

Ad hunc modum declinantur quæ ex Eo componuntur, vt adeo, abeo, exeo, obo, redeo, subeo, adibam, adibo, adeundi, adeundo, adeundum, adiciens, adcurrentis. Tempora quæ à norma quartæ coniugationis non recedunt, intacta omisitimus. Præter hæc reperiuntur apud poëtas comicos præcipue nonnulla verba quartæ coniugationis, quorum præteritum imperfectum & futurum modi indicatiui Ibam, ibo imitantur: quorum prius crebro etiam apud Vergilium reperitur.

Terent. Phor. Te mihi fidelem esse æque, atq; ego sum mihi Scibã, pro sciebam.

Verg 8. Aen. Tum mihi prima genas vestibat flore inuentus,

Idem 10. Insula cui sacra redimibat tempora vitta.

Terent. Phorm. Nemo ex me scibit. pro sciet.

Idem Eunuch. Ego scibo ex hoc quid fiet.

Idem Pæn. Nunquam adibis verba tot, tam suauiâ.

Apud Non. multa huius generis inuenies Aperibo, Operibo, Paribis &c. Priscianus lib. 11. docet veteres per, ei, diphthongum scripsisse quæ in præterito imperfecto habent, i, Adiebam, Quiebam, Poleibam, Insigniebam, qua scribendi ratione vocalium transmutationem factam esse ostendebant, pro Adiebam, Quiebam, Poliebam,

Verg. 7. At leuem clypeum sublatis cornibus Io

Auro insigneibat. Idem 8.

Certatim squamuis serpentem, auroq; poleibant. Diomedes tamẽ ait veteres hæc sine, e, litera, pronuntiasse, vt apud Verg. lib. 7. Nutriebant, pro Nutriebant. Etiam Gerundia verborum tertie declinationis in undi, undo, undi, interdum exeunt, vt faciundi, faciundum, dicundi, & ipsa Gerundia à gerundo, vt placet grammaticis, quod suorum verborum constructionem gerat dicta sunt quæ quidem malunt Gerendia a gerendo appellare. Queo, nequeo declinantur vt verbum Eo, ex quo quidam putant esse composita. Nequeo, nequis, nequit. Pl. Nequimus, nequitis, nequeunt. Nequibam &c. Nequibo &c. Gerundia non videntur esse in vsu; participijs vt èris cum apud doctos inueneris. Quitur, & Quitus sum, vt Diomedes docet, reperiuntur apud veteres, Actius Quitus posuit, pro quiui, vt idem refert, Nam neque pretio, neq; amicitia, neque vi impelli, nec prece

quitus sum. Idem. Unde omnia perdisci, ac percipi qucuntur. Cælius, Si non sarcire quitur. Hęc ille Quitus sum, id est, possim: qucuntur, possunt: quitur, potest. Ut enim vetustissimi potest, & potestur; poterat, & poteratur: possit, & possitur in eadem re dicebant, ita quini & quitus sum, quitur, & quit. Lucretius Queatur, pro queat posuit, libr. 1.

Dum veniant alia, ac suppleri summa queatur. Et Terent.

Hecyr. — nosci non quita est, pro non quiniit, potuit: & Gellius lib. 20. c. 1. Sautia ista pænæ contemni non quita est. Prisci etiam Nequitur pro non potest, & Nequitum dixerunt, vide exempla apud Festum.

A Pud priscos futurum coniunctiui primæ coniugationis in syl labas Also desinebat, vt amasso, interrogasso, iudicasso pro amaucro, &c.

Plaut. Amph. Si me irritassis, hodie lumbi fragium hinc auferes. Secundæ vero coniugationis in Esso, vt prohibesso. Cic. 3. de leg. Magistratus nec obedientem, & noxium ciuem multa, vinculis, verberibus coercento: ni par, maiorue potestas, populusque prohibesfit, ad quos prouocatio est.

F Estus Amasso inquit pro amaucro. Plaut. Milit. Amassis dixit pro amaucris: apud Ciceronem lib. 3. de leg. inuenies interrogassit, iudicassit, prohibesfint. Plaut. in Epid. prima persona vsus est.

Adolescens si istunc hominem, quem queritas,
Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?

De verbis Defectiuis.

D Defectiua verborum species est, inquit Diomedes, cum in delinatione verba deficiunt, nec habent aut omnia tempora, aut omnes numeros, aut omnes personas, aut modos. Phocas itidem Defectiua appellat, quę aut coniugationibus, aut modis, aut temporibus, aut personis, aut participialibus deficiuntur, numeratq; inter Defectiua, Anomala, de quibus ante egimus. Probus etiam Anomala, appellat Defectiua, si quidem verbum Sum defectiuum vocat, & ipse Diomedes ait Anomala videri Defectiua.

Memini, Odi, & Noui.

H Orum trium verborum præteritum etiam pro præsentem accipitur, vnde à Diomede verba temporibus confusa dicuntur, habent tantum tempora quæ à præteritis formantur, excepto Memini, quod habet secundam personam futuri imperatiui, vtriusq; numeri, Memeto, Mementote, Mcmineris, Oderis, Noueris cum ponantur etiam pro præsentem Coniunctiui, merito suppleant præsentem imperatiui. Quod si quis ea ad futurum imperatiui spectare dixerit, non ei repugnauerim. Odi participium habet Osus, & Osurus. Gel. lib. 4. c. 8. Osusq; eorum morum causa fuit. Idem lib. 5. c. 8. Hac, inquit, fini ames tanquam sorte fortuna osurus. Vtrumque tamen parum vsitatum est. Composita Exosus, Perosus passim occurrunt.

Cœ-

Cœpi.

Præteritum tempus tantum adsignificat, nam cæpio in usu fuit apud præfatos. *Plaut. Truc. Vbi nihil habeat, Alium quæstum cæpiat. Habet etiam præteritum Cæptus sum, pro cæpi. Cic. de Clar. Celeriter ad maiores causas adhiberi cæptus est. Item participium cæpturus, Quint. lib. 10. c. 1. Nos rite cæpturi ab Homero videmur: & passivum cæptus, a, um, Diomedes & nonnulli addunt Pe-pigi, quod tamen ut Quintilianus docet lib. 1. c. 6. a verbo Pago fit. De quo in præteritis verborum.*

Inquam.

Præfens indicatiui. Inquam, inquis, inquit. Pl. Inquimus, inquiunt. Præterito imperfe. Inquiebat.

Perf. Inquisti. Fut. Inquies, inquiet. Imp. Inque, inquito.

Aio.

Præf. Ind. Aio, ais, ait. Pl. Aiunt,

Imperf. Aiebam, aiebas, aiebat. Pl. Aiebatis, aiebant.

Impera. præfens. Ai.

Optat. futur. & præfens coniunctiui. Aias aiat.

Participium, Aiens, entis.

Forem

Optat. præfens & imp. & Coniuncti. imperf. Forem, fores, foret. Plu.

Forent. pro Essem, esses, &c.

Fut. Infit. Fore, pro Futurum esse.

Faxo, futurum Indica. pro faciam.

Quæso, quæsumus, primam habet personam præfens. Indi.

Aue, auete, auere. Salue, saluete, saluere, secundam personam Imperat. vtriusque numeri, & præfens Infit. habent.

Cedo, dac, vel dic, secunda est Imperat.

Infit tertia persona Indicat. pro Incipit, vel inquit.

Ouat, tertiam personam habet Indicat. & participium Ouans, antis

Desit, defieri, tertiam habet Indicat. & præfens Infit.

Quæ sequuntur ad Futurum Optatiui, vel præfens, vel futurum Coniunctiui aut certe ad præfens vel futurum modi potentialis pertinent.

Faxim, faxis, faxit. Pl. Faxitis, faxint.

Aufim, aufis, aufit.

Edim, comedim, pro Edam, comedam.

Duis, duit, duint, pro Des, det, dent: aut Dederis, dederit, dederint.

Perdunt, pro perdant.

Thocas & Diomedes docent, Inquam, primam esse positionem. Nam quod affert Prisc. ex 2. de Orat. Aucupari verba oportebit, inquit & c. videtur in librum deprauatum incidisse, nam (in quo) habent libri correcti. Horat. 1. Ser. saty. 3.

Com-

Communi sensu planè cœret inquitimus.

Cic. Acad. 2. *Vrsim* inquebant huiusmodi esse.

Cic. 2. de Orat. Tu vero inquisti, molestus non eris. Terent. Heaut. Eccum me, inque. Plaut. Aul. — ita di faxint, inquito. Inquiat non est apud Autorem ad Heren. sed inquiet Proam. lib. 4. Quid enim tibi vis aliquis inquiet. Cic. 4. Ferr. Ergo inquiet aliquis. Inquies etiam est usitatum. Ci. Att. 6. Nos prouinciæ præfecimus Cælium: puerum inquis, & fortasse satuum. Aiebam Senec. lib. 5. Controuers. Aiebam, Fili fortius ferri. Plau. capt. Ita nos met aiebatis. Phocas ait, verbum Aio præsens & imperf. habere. Probus etiam præteritum Ai, aisti, ait, ei tribuit Faxo, teste Phoca, est futurū Indicatiui, siue ut alij loquuntur, modus promissiuus. Teren. Adolph. — cupide accipiat iam faxo. Verg. 9.

Flaud sibi cum Danais, rem faxo & pube pelasga,

Esse putent.

Prisci, Quæso quæsis, quæsit, quætere declinabant.

Lucret lib. 5.

Non diuum pacem votis adit, & prece quæsit.

Ventorum pauidus places. Quætere ait Phocas, apud Sallustium & Tullium lectum esse. Diomedes Auete etiam numero multitudinis putet dici, Phocas tantum singulari Auc. Numero tamen multitudinis etiam dici docent autores idonei. Sueton. in Claud. Cef. cap. 21. Sed cum proclamantibus nauarchariis Aue Imperator, morituri te salutant, respondisset, Auete vos, &c. Aueo, hoc est concupisco, plura habet tempora, nos hic de uerbo salutandi agimus. Illud Plauti in Trul. — non saluco, putat Probus ridicule personæ rustici seruitum esse. Cic. lib. 6. ad Att. Valebis igitur, & ualere Tiliam & Cæciliam nostram iubebis literis, & saluebis a meo Cicerone. Nisi quis forte dicat Ciceronem hic, ut solet, iocatam fuisse. Aueto est apud Sallust. in extrema epistola Catilinæ. Salueto apud Plaut. Pæn.

Ag. Mi patruæ salue. Pæn. Et tu salucto Agorastocles.

Cedite nymcro multitudinis docet Probus apud Plautum, & antiquos Comicos reperiri. Infit, ut Festus ait, pro incipit ponitur. & fereq; ubi id potius quam. Inquit, uidetur significare. Varro in Mensural. Infio dixerit teste Prisciano libr. 8. Desit,

Terent. Eunuch. Nihil cum est, nihil desit tamen.

Idem Hecyr. Nihil apud me tibi desieri patiar.

Plautus etiam Desiat dixit in Man. ecb. Neque desiat, neque supersit. Prisci Romani uoce quadam, Im, syllaba finita utebantur, quæ modo futuro Optatiui, modo præsentis uel futuro Coniunctiui, aut certè potentialis uidetur respondere, eam declinabant hoc modo. Comedim, comedis, comedit. Pl. Comedimus, comeditis comedunt. Sic Edum, Duim, Perduim axim, ausim, faxim. Comedim Non. Marcel. pro comedam Plaut. Bacch. — quodque comedim congreget pater. Cic. autore eodem, in epist. Cura si me amas, ut ualeas, ne ego te iacente bona tua comedim. hic locus

locus est in epist. ad Pætum lib. 6. Nonius ait ad Varronem, est iocus Ciceronis, Edim pro edam Cæcilius Asoto, Nihil'ne tibi esse quod edim? Nævius, Bucula, Quod editis nihil est, pro edatis. Plant. Pæn. Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras, Edimus, pro edamus, Duis pro dederis, ut Festus ait. Duis pro det. Plant. Aul.

Ne mihi ex insidijs uerba imprudenter duit.

Terent. And. At tibi dignum factis exitium duiuit. Liu. 1. ab Urb. Bellona si hodie nobis victoriam duit, pro dederis. Plant. Amph. Perduis, pro perdas.

Terent. Phor. Homo confidens, qui illum dii omnes perduint.

Idem Heaut. Ut te quidem omnes dii, de eaq, quantum est Syre

Cum isthoc inuento, cumq, incepto perduint. hoc est uti n. im per-
dant. Axim, Nonius pro egerim. Pacuuius Peribæa, ut quæ egi, ago, uel axim uorrucent bene. Egerim hic accipit Nonius pro Egero futuro Coniunctiui, duplex est enim huius futuri exitus ut supra dictum est. Ausim perspicuum est. Faxim profecerim, idem Non Ennius Phænice, Plus miser sum si scelestum faxim quod dicam fore Terent. Heat. Caue faxis, non est opus pater. Idem And. — uerbum si mihi Unum, præter quam quod ego te rogo faxis, caue. Cic. de Leg. Qui secus faxit, deus ipse uindex esto, pro faciet, aut fecerit Liu. 6. ab Urb. Quod faxitis, deos uelim fort. anare. Cic. ad Att. lib. 6. Dii faxint. ut faciat ea, quæ promittit Faxim si quando pro Faciam uidetur poni Enallage est, ut fecero, pro faciam. Plura inueniet qui ueterum scripta diligenter euoluerit, quos arbitror Aitis, aiebamus aiebatis, & alia huius generis usurpasse.

De Verborum Impersonalium declinatione.

Pœnitet uerbum Defectiuum Impersonale Actiuæ
declinationis, sic declinabitur.

Indicatiui modi.

Præfens Pœnitet. Imperf. Pœnitebar. perf. Pœnituit. plusq. Pœni-
tuerat. Fut. Pœnitebit. Imperatiui præfens. Pœniteat.

Opratiui modi.

præfens & imp. Utinam pœniteret. perf. Pœnituérît. plusq. Pœ-
nituisset. Futu. Pœniteat.

Coniunctiui modi.

Præfens. Cum pœniteat. Imperf. Pœniteret. perfect. Pœnituerit.
plusq. Pœnituisset. Fut. Pœnituerit.

Infiniti modi. Præfens & imp. Pœnitere. perf. & plusq. pœnituisset,
Gerundia. Pœnitendi, pœnitendo, pœnitendum.

Participium præfentis temporis. Pœnitens.

¶ Pugnatur verbum defectiuum impersonale passiuæ declinationis sic declinabitur.

Indicatiui modi.

Præsens Pugnatur. Imp. Pugnabatur. Perf. Pugnatum est, vel fuit.
Plusq. Pugnatum erat, vel fuerat. Fut. Pugnabitur.

Imperatiui modi. Præsens Pugnetur.

Opratiui modi.

Præsens & imp. Vtinam pugnaretur. Perf. Pugnatum sit, vel fuerit.
Plusq. Pugnatum esset uel fuisset. Fut. Pugnetur.

Coniunctiui modi.

Præsens. Cû pugnetur. Imp. Pugnaretur. Perf. Pugnatum sit, vel fuerit.
plusq. Pugnatum esset vel fuisset. Fut. Pugnatum erit vel fuerit.

Infiniti modi.

Præsens. & imperf. Pugnari. Perf. & plus. Pugnatum esse, vel fuisse.
Fut. Pugnatum iri.

De verbis impersonalibus agit M. Varro lib. 3. de Analo. vbi ea appellat verba, quæ tempora habent sine personis, vt Viatur, viueretur. Quintilianus lib. 1. c. 4. Iam vero, inquit, Itur in antiquam syluam nonne propria cuiusdã rationis est? Nam quod initium eius inuenias? Quibus verbis docet, Itur, verbum impersonale esse, siue sine personis, eius enim initium Eor, iris vel ire debuit esse, id quod nusquam est. Idem paulò inferius. Quadam tertia demum persona figura dicuntur, vt Licet, Piget. Gellius lib. 15. c. 13. ait Veritum, sicut Puditum Pigitum non personaliter à Cicerone dictum esse. Nò personaliter dixit, pro impersonaliter. Phocas, vbi de verbis Defectiuis agit, Sunt, inquit verba quæ personis deficiunt, & Impersonalia dicuntur. Diomedes de iisdem copiosè agit lib. 1. eaque inter Defectiua declinat. Donatus 2. edit. eadem tum Impersonalia, tum Defectiua appellat. Quæ cum ita sint, iure optimo possent Impersonalia iniuriarum agere cum illis, à quibus nostra memoria summam per iniuriam ex Latini sermonis finibus fuerunt exterminata. Neque enim Impersonalium nomen amittunt, etiã cum nominandi casus ea antecedit. Nisi quis putat cum Martialis lib. 13. dixit, Tota mihi dormitur hyems. Et Ouidius. 12. Metam.

Nunc tertia viuitur atas, Dormitur, & Viuitur beneficio casuum nominandi de repente personalia extitisse. Si personalia facta sunt, eorum initia proculdubio inueniemus. At Dormior, dormiris, vel dormire, Viuor, viueris, vel viuere, Latinis auribus inaudita sunt. Vnde igitur, inquires, Impersonalium nomen traxerunt? A prima & secunda persone potissimum priuatione, non à persone agentis seu patientis priuatione. Quod etiam Sergius in Donatum docet. Pudet, inquit, & Tædet quasi defectiua posuit, in superiore autem parte Impersonalia non contrariè sunt posita. Nam hoc ipsum verbum impersonale defectiuum est:

est: sublati enim duabus personis prima & secunda, tertia utiq; superest. Hæc ille. Habent itaque verba impersonalia tertiam personam. Quod autem Varro ea appellavit verba sine personis, præcipuas intellexit personas. Impersonalium maxime passivæ declinationis quædam ferè nunquam admittunt casum nominandi cuiusmodi sunt, Itur, statur egetur, caletur, sevitum est, & cætera eiusdem generis quæ potissimum sunt impersonalia, si quidem privantur utraque persona & sermone, & constructionis anteriore. Persona sermonis, est aut eius, qui loquitur, ut scilicet, aut eius ad quem sermo dirigitur, ut scilicet, aut eius de quo fit sermo, ut scilicet. Persona verò constructionis vocatur præcipue nominatiuus agentis seu patientis, ablativus agentis & accusativus patientis. Dicit aliquis, subaudiuntur nominandi casus, Itio, Statio, Calor, Servire, idest, servitus Ideo dixi, Ferè nunquam quæ sunt huius generis antecedere casum, quia etiam si demus posse subaudiri, nunquam tamen in publicum prodeunt. Alia sunt, quæ casum interdum admittunt, qualia sunt, vivitur, pugnatur, quæ quidem personalia tunc à grammaticis appellantur, non quod primam & secundam personam habeant, sed quod persona constructionis, idest, nominatiuus ea præcedat, ut vita vivitur, prælium pugnatur. Sed ut ante diximus, tunc etiam impersonalia dicenda sunt, cum prima & secunda persona nihilominus priventur unde eis nomen impositum est. Futurum infiniti modi pœniturum esse, & participium pœniturus, a, um iam exoleverunt. Participium siue nomen participiale pœnitendus, a, um à verbo prisco pœniteor, remansit, quemadmodum pigendus, pudendus a passivis exoletis pigeor, pudeor. Verba ætius. passivæq; declinationis solemus appellare, ætiusq; passivæq; vocis quo pacto veteres ferè loqui consueverunt.

*

Rudimenta, siue de octo partibus Orationis.

ITERAE, quibus utuntur Latini sunt tres & uiginti, A, B, C, D, E, F, G, H, I, Kappa, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Ypsilon Zeta.

Literæ diuiduntur in uocales, & consonantes. Vocales sunt sex, A, E, I, O, V, Ypsilon, quarum ultima tantum in dictionibus Græcis locum habet, ut Hieronymus, Dionysius. Cæteræ appellantur consonantes, quod uocalibus iunctæ simul sonent.

Syllaba fit ex literis una, uel pluribus. ut A, le, as.

Syllaba, quæ fit ex duabus uocalibus uocatur Diphthongus.

Diphthongi sunt sex, æ, au, ei, eu, œ, yi, ut Præmiū, aurū, omneis, Europa, pœna, Harpyia.

Dictio fit ex syllabis, ut Aleas; interdū fit ex una syllaba, ut Mors.

Oratio fit ex dictionibus, ut Aleas fuge. Mortem meditare.

Quid fit Grammatica, in quot partes distribuatur, quæ, quot Grammatici officia, de Varronis, ac Fabij sententia.

Methodus, hoc est ratio ac uia, qua emendatè loquendi, scribendiq; facultas comparatur, in quatuor partes distribuitur Orthographiam, Prosodiam, Etymologiam, Syntaxim: quarum prima litera, secunda syllaba, tertia dictio subiicitur, quarta respondet recta partium orationis inter se compositio. De Orthographia agit Fabius lib. 1. ca. 7. quam idem rectè scribendi scientiam nominat. De Prosodia seu Accentu eodem lib. c. 5 & lib. 12. c. 9. De Etymologia, qua uerborum originem inquirat, lib. 1. cap. 6. de qua etiam tres libri M. Varronis ad Ciceronem extant. De Syntaxi, quam ille Emendatam orationem uocat, & de uitijs ei contrarijs agit eodem lib. ca. 5. Pars hæc ab autore ad Heren. Latinitas dicitur, quæ, ut idem definit, sermonem purum conseruat ab omni uitio remotum. De eadem egit Varro. sed non extant libri: sic enim inquit in extremo libro de Etymol. Quoniam omnis operis de lingua Latina treis feci partes, primam quemadmodū uocabula imposta essent rebus, secundam quemadmodum ea in casus declinantur tertiam quemadmodum coniungerentur, prima parte perpetrata ut secundam ordiri possimus huic libro faciam finem. Idem in exordio libr. 1. de Analo. Cum ratio nature tripartita esset, ut superioribus libris ostendi, ac eius prima pars, quemadmodum uocabula rebus essent imposta, esset; secunda quo pacto de his declinata in discrimina ierint: tertia, ut ea inter se ratione coniuncta sententiam

tiam efferant . Prima parte exposita, de secunda incipiam, & c. Hodie, qui hanc artem fuerint adepti, Grammatici nominantur; vt veteres illi & germani Grammatici multò longius progrediebantur: si quidem poëtas atque historicos accuratissime enarrabant, quæstiones difficiles explicabant, eorum scripta acerrime indicabant, vsque eò, vt non solum vnum, aut alterum versum censoria grauitate notarent, sed etiam integrum opus interdum pro suo iure quasi capite damnatum perpetua obliuione obruerent. Musices, Astrologia, Philosophia, bonarumq; artium cognitione freti, etiam in Lucretium, Varronem aliosq;, qui præcepta sapientia versibus tradiderunt seuerè inquirebant. Eorum quatuor fuerunt officia, Lectio, Enarratio, Emendatio siue Correctio, Iudicium. Lectioe auditores recreabant, enarratione erudiebant, emendatione vitia corripiebant, iudicio autores partim probabant, partim in ordinem redigebant, partim numero omnino eximebant. Hæc eorum fuisse officia autor est M. Varro apud Diomedem lib. 2. vbi singularum definitiones inuenies. Quintilianus lib. 1. c. 4. videtur Emendationem Iudicio subicisse. De lectione agit idem eodem libro cap. 8. cuius etiam meminit Cicero. 1. de Orat. In grammaticis poëtarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronuntiandi quidam sonus. Hanc facultatem, quæ longo vsu, assiduaq; exercitatione, ac veterum diligenti lectione paratur, Historicem cap. 9. appellat Quintilianus; Diomedes ἱστορικὴν hoc est, Narratiuam, vt ipse interpretatur. Alteram verò quæ in tradendis præceptis versatur, quam quædripartitam esse diximus, Methodicem eodem loco Quintilianus vocat. Diomedes ὀργικὴν, id est, Finitiuam, quæ, vt idem ait, præcepta demonstrat.

De literis.

A Quibus primum literæ fuerint inuentæ, & in Graciã atque Italiam allatæ: item quæ primò a priscis receptæ, quæ deinde à posteris additæ docet Plinius lib. 7. c. 56. Quintilianus de literis, earumq; potestate ac vi agit lib. 1. c. 4. Priscianus totum primum librum literis ac earum attributis dicauit. Agunt de iisdem Probus, Diomedes, & Donatus. 2. Edit. Literam comitantur Nomen, figura, potestas, cognatio, ordo. Nomen est, quo vnaquæque appellatur. Figura est forma qua scribitur. Potestas est vis cuiusq; qua ab alijs secernitur; alia enim est vis, V, verbi causa cum est uocalis, alia verò cum consonantis officio fungitur. Cognatio est propinquitas quædam qua aliæ alijs permutantur, sic litera, N, in, M, mutatur quoties ante literas b, m, p, scribitur. S, & R, etiam cognatæ sunt, vnde arbor, honos, arbor, honor dicimus: sunt multæ præterea cognatæ, de quib. Quintilianus, & Priscianus iisdem locis agunt. Ordo, quæ quibus anteponendæ, aut postponendæ sint docet, id quod in syllabis propriè cernitur.

Vocales per se sonant, & quemadmodum scribuntur, ita nominantur I, & V, etiã consonant iū munere funguntur idq;, ferè cū vocalib. præponuntur, vt Vates, velox, vita, vox, vultus. Iunius, iecur, conuicio, iocus, iudex I, apud Grecos perpetuò est vocalis, vt apud Hebræos consonans. De vocalibus, quas quidam etiã

sonant

sonantes, teste Diomede, nominant, et de digamma Aolico, cum de longitudine ac breuitate syllabarum agemus copiosius. Consonantes sunt appellatae, propterea quod Sonantibus vocalibusq; adiunctae simul sonent. Hæc, ut nominantur, vocalium adminiculo egent, neq; enim per se posita sua nomina nos possunt docere. Sunt itaq; quaedam quæ a se incipientes in vocalem desinunt, ut Be, Ce, De, Ge Kappa, Pe, Qu, Te, quæ Mutæ dicuntur, quod sublatis vocalibus prorsus obnutescant: unde Diomedes, Mutæ, inquit, dictæ, quod per se sine adminiculo vocalium non possunt enuntiaris; idem Martianus Capella, idem Donatus sentit. Priscianus aliter explicat. Tu ipse facito periculum, committere quantum potes, contende omnes nervos, nunquam mihi crede, B, C, & c. seclusis vocalibus, pronuntiabis. Sunt alique a vocalibus, incipientes in seipsas desinunt, ut Ef, El, Em, En, Er, Es, Ix, dicuntur Semiocales, quod ipse per se etiam si non plane & aperte ut vocales, obscure tamen sonent: si quidem F, efflat, M, mugit, R, ringit, S, sibilat. Quidam non Ef, sed Fe putant pronuntiandum, quorum errorem Quintilianus lib. 12. cap. 10. refellit. Nam & illa, inquit, quæ sexta est nostrarum, penè non humana, vel omnino non voce potius inter discrimina dentium efflanda est: quæ etiam cum vocalem proximam accipit, quassa quodam modo, utiq; quoties aliqua consonantium frangit multò fit horridior. Hanc, Priscianus licet à vocali fateatur incipere, contra veterum tamen sententiã mutam esse existimat. Nam Probus, Phocas Diomedes, Donatus inter semiocales eam numerant. F, non esse Ø, hoc est, phi Græcam literam docent duo testes, alter Grecus, alter Latinus. Cicero enim, ut Quintilianus inquit lib. 1. cap. 4. pro Fundanio testem, qui primam eius literam dicere non posset irridet. Idem lib. 12. c. 10. Sermo ipse qui facile iudicem doceat, optandus. Nec id mirum sit, cum etiam testium personis aliqua mutantur. Prudenter enim, qui cum interrogasset rusticum testem, an Amphiona nosset, negante eo detraxit aspirationem breuiavitq; secundam eius nominis syllabam, & ille eum sic optime norat. Si eadè esset litera non pronuntiaisset Græcus testis addita aspiratione Phundaniũ, neq; Latinus Ansona, siue Ampiona eadè detracta. H, è numero literarum exemit M. Varro, teste Prisciano lib. 7. Quintilianus, Gellius cum de ea loquuntur non audent literam appellare: nam ille lib. 1. cap. 5. Si H, inquit, litera est, non nota: hic lib. 2. c. 3. H, literam siue illam spiritum magis, quam literam dici oportet, & c. quibus locis vterque multa de ea. Cicero in Oratore aspirationem vocat. Quin ego inquit, cum scirem ita maiores locutos esse, ut nusquam nisi in vocali aspiratione vterentur, loquebar sic, ut Pulcros, Cetegos, Triumpos, Cartaginem dicerem: aliquando idq; serò conuitio aurium cum mihi extrorta veritas esset, vsus loquendi populo concessi, scientiã mihi reseruavi. Nos eam Ha nominauimus, quæ apud Hebræos vna è uiginti duabus literis est, appellaturq; He. Diomedes & Donatus aiunt modò aspirationis notam esse, modo consonantem, unamq; è nouem mutis. Verum & de ea & de mutis, & de semiocallibus liquidisq; plura, cum de syllabarum dimensione agemus. K & Q sustulit è

Et è numero literarum Varro, vt Priscianus docet. Idem Priscianus K, Q, C, eundem sonum, eandemq; vim habere probat, earumq;, K, esse superuacua, Q, verò admissam fuisse, vt V, literam ei subiectam liquidam esse, ostenderet. Probus & Donatus putant K scribendum esse quoties, a, sequitur, vt Kaput, Kareo. Diomedes, Ex his, inquit, quibusdam superuacue videntur K, & Q, quòd C, litera harum locum possit implere. Sed inuenimus in Kalendis, & in quibusdam similibus nominibus, quòd K necessario scribitur: & quòd Q consuetudine scribitur, cum in vna, eademq; syllaba, u, litera antecedit, & habet sibi adiunctam vocalem, vt Quirinus. Idem non multo post, K, consonans superuacua, qua vtimur quando A, correpta sequitur, vt Kalenda, Kaput, Kalumnia. Idem Q, consonans muta ex C & V literis composita, superuacua: qua vtimur, quando U, & altera vocalis in vna syllaba iunguntur, vt Quirinus. Quintilianus lib. 1. cap. 7. K quidem, inquit, in nullis verbis vtendum puto, nisi que significat, etiam vt sola ponatur. Hoc eò non omisi, quòd quidam eam, quoties, A, sequatur necessariam credunt: cum sit C, litera qua ad omnes vocales vim suam perferat. Hec ille. Verba illa, Nisi que significat, etiam vt sola ponatur, intelligenda sunt ex ijs qua cap. 4. de eadem litera scripsit: nam vbi docet querendum esse Grammaticis, desint ne nobis aliqua litera: an rursus alia redundant: & K, inquit, que & ipsa quorundam nominum nota est, Kappa apud Græcos, nunc tantum in numero manet. Hic K, vt vides, ait esse notam certorum nominum, hoc est, per se scribi: vt enim A. verbi causa, per se posita, nota est nominis Auli, M. Marci, sic K. Kalendarum Karthaginis, & aliorum quorundam. Idem lib. 12. cap. 10. de Q. litera, Duras, inquit, & illa syllabas facit, qua ad coniungendas demum subiectas sibi vocales est utilis, alias superuacua, vt Equos, ac Equum scribimus, cum ipsa etiam vocales due efficiant sonum, qualis apud Græcos nullus est, ideoque scribi illorum literis non potest. Quod ad literarum numerum attinet, Quidam, inquit Diomedes, in Latino sermone tantum decem & septem esse literas crediderunt. Siquidem ex tribus & viginti vna est aspirationis nota H, vna duplex X: dua superuacue K, & Q, dua Græcæ Y, & Z. De syllabis, qua prosodia respondent suo loco, Deo iuuante, dicemus. De Etymologia tres, vt dixi, libri M. Varronis ad M. Tullium extant. Constructioni tunc locus erit cum de nominum generibus, verborumq; prateritis & supinis egerimus.

Partes orationis.

PARTES orationis sunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpositio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio.

Harum quatuor, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium declinantur: reliqua Præpositio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio declinationis sunt expertes.

Non solum inter Grammaticos, quorum propria est hac controuersia, sed etiam inter philosophos ipsos de partium orationis numero parum conuenit. Priscianus lib. 1. varias opiniones enumerat. Vide de eadem re Varronem lib. 1. de Analog. Quintilianum lib. 1. cap. 4. Nos octo iam olim à Diomede, Donato, alijsq; uiris doctis receptas amplexi sumus. Verum antè quàm rudi ac pingui Minerua, ut aiunt, eas describamus, (neque enim Rudimenta omnibus numeris absolutæ definitiones decant) nonnulla, quæ eis describendis vsui esse poterunt, ex Varrone subiiciemus. Etenim libenter Ciceronem imitamur, qui lib. 4. ad Atticum sic scriptum reliquit: Velim domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, non secus ac si ipse adesses, cum ceteri, tum Varronis: est enim mihi utendum quibusdam rebus ex ijs libris, ad eos quos in manibus habeo. Is igitur Varro, cui M. Tullius Latine eloquentiæ lumen & ornamentum tantum tribuit, orationis partes lib. 1. de Analog. hoc modo distribuit, Duo sunt genera verborum, vnum quod declinando multas ex se parit dispariles formas, ut est Lego, legis, legam, sic alia: alterum genus sterile, quod ex se parit nihil, ut est Etiam, Vix, Magis, Cur. Idem lib. 3. Prima diuisio in oratione est, quod alia verba nunquam declinantur, ut hæc Vix, Mox: alia declinantur, ut à limo limabo, à fero ferebam. Secunda diuisio est de his verbis, quæ declinari possunt, quod alia sunt à voluntate, alia à natura. Voluntatem appello, cum vnusquis à nomine alio imponit nomen, ut Romulus, Roma. Naturam dico, cum vniuersi acceptum nomen ab eo, qui imponit, non requirimus quemadmodum id velit declinari, sed ipsi declinamus, ut huius Romæ, hanc Romam. Tertia diuisio est, quæ verba declinat à natura, ea diuiditur in partes quatuor, in vnam primam videlicet, quæ habet casus, neque tempora habet, ut docilis, facilis, & amabilis. In alteram, quæ tempora habet, neque casus, ut docet, facit, amat. In tertiam, quæ vtraque habet, ut docens, faciens. In quartam, quæ neutra; ut doctè, & facetè. Idem lib. 1. orationem etiam in quatuor partes sic partitur, vnam quæ habet casus, alteram quæ habet tempora, tertiam quæ habet neutrum, quartam in qua est vtrunq;. Idem lib. 5. de lingua Latina, Verborum declinantium genera sunt quatuor, Vnum quod tempora adsignificat, neque habet casus, ut Lego, legis. Alterum quod habet casus, neque tempora adsignificat, ut à Lego lectio, lector. Tertiam quod habet vtrunque & tempora & casus, ut à Lego legens, lecturus. Quartum quod neutrum habet, ut ab lego lectè, lectissimè. Idem lib. 1. de Anal. Aristoteles duas partes orationis esse dicit Vocabula, & Verba, ut homo & equus, & legit, & currit. Vtriusque generis & Vocabuli, & Verbi, quædam priora & quædam posteriora, ut Doctus, Doctè, dicitur enim homo doctus, & scribit doctè, &c. Paulò inferius. Cum de his Nomen sit primum (prius enim Nomen est quàm verbum temporale, & reliqua posteriora quàm nomen & verbum.) Prima igitur nomina, &c. Verbum temporale appellat id, quod in tempora inclinatur:

casuale

casuale enim est, quod inclinatur in casus. Quoniam igitur nomen prius est, quam verbum temporale, ab eo initium faciemus.

De Nomine.

Nomen est pars orationis, quæ casus habet, neque tempora ad significat, vt Musa, dominus.

Nomen proprium est, quod res proprias, atque certas significat, vt Romulus, Roma.

Appellatiuum est, quod res communes, atque incertas significat, vt Rex, oppidum.

Collectiuium est, quod numero singulari significat multitudinem, vt Populus, gens, turba.

Substantiuium nomen est, quod per se in oratione esse potest, vt Dux imperat, miles obtemperat.

Adiectiuium est, quod in oratione esse non potest sine substantiuo aperte, vel occulte. Aperte, vt Dux prudens, si strenuos milites, dictoq; audientes habeat, facile hostes superabit.

Occulte, ut Qui tertiana laborant, non vescuntur bubula. Hoc est, tertiana feбри, bubula carne.

Adiectiuium nomen vel habet tres formas, vt Bonus, bonũ, vel duas, vt Breuis, & breue: vel vnam, vt Prudens, felix.

Varro solet nomina propria simpliciter Nomina appellare: appellatiua verò, vocabula: item illa finita, hæc infinita. Sequitur, inquit lib. 1. de Analog. de nominibus, quæ differunt à vocabulis, ideo quòd sunt finita ac significant res proprias, vt Paris, Helena: cum Vocabula sint infinita, ac res communes designent, vt vir, mulier. Idem lib. 3. Non idem oppidum, & Roma, cum oppidum sit vocabulum, Roma nomen. Idem lib. 1. Vocabula, vt scutum, gladius. Nomina, vt Romulus, Remus. Hinc Rhetores finitas quæstiones vocant, quæ constant ex nominibus, quæ finita sunt, vt An inferendum sit bellum Carthaginensibus. Infinitas verò quæ Vocabulis, quæ infinita sunt, ut An inferendum sit bellum hostibus. Propria nomina distribuunt Grammatici in quatuor partes Prænomen, Nomen, Cognomen, Agnomen, à quibus uariè explicantur. Nos dabimus operam ne à Varronis ac Ciceronis sententia discedamus. Prænomen fuit proprium cuiusque. Nomen totius familiae commune. Cognomen siue cognomentum aut ex uirtute, aut vitio, aut denique euentu aliquo traheretur. Id duplex erat, alterum hæreditarium à maioribusq; acceptum: alterum propria siue uirtute, siue uitio partium, posterius vocant Grammatici Agnomen, quod uidelicet hæreditario accessit, ut Publius Cornelius, Scipio Africanus. Publius Prænomen propriumq; est. Cornelius Nomen est gentilitium, totiq; Cornelie familie commune. Scipio cognomen est hæreditarium, nam id Publius ab auo suo

H 2 accepit,

accepit, qui Scipio cognominatus est, quod parenti cæco pro bacillo fuisset. Africanus Agnomen est, quod Publius sibi demicta Carthagine peperit. Cicero, alij veteres etiam hoc cognomen vocant, raro h. Agnominis vocabulo utuntur. Quibus Agnomen erat non solum prænominis, sed etiam agnomine ipso ab alijs discernebantur, sic P. Cornelius Scipio Africanus à fratre L. Cornelio Scipione Asiatico, & M. Tullius Cicero pater patriæ, à Q. Tullio Cicerone secernebantur. Neque Tullius proprium fuit Ciceronis nomen, ut quidam existimant, sed gentilium, vnde ipse Cicero regem Romanorum Seruivm Tullium gentilem suum appellat Tuscul. 1. de Pherecide præceptore Pythagoræ loquens. Fuit, inquit, meo regnante gentili. Illic tamen Gentilis cognominem, eiusdemque nominis significat, nisi quis putet Ciceronem per iocum voluisse se ex eadem familia haberi. Nam gentiles, ut idem in Topicis ait, sunt qui inter se eodem nomine sunt, qui ab ingenis oriundi sunt, &c. Præterea Ciceronis frater à Cornelio Nepote in vita Attici, Q. Tullius Cicero appellatur: quod si Tullius nomen esset proprium, quo nam pacto alter ab altero distingueretur? Multo minus fuit proprium Cicero, neque desunt qui id affirmant. Qui enim fieri potest, ut & M. Tullius, & Quintus frater, & eorum filij idem proprium nomen omnes habuerint? Nunc videamus an M. Varro nobiscum faciat, qui libro secundo de Analog. ubi ijs respondet, qui analogiam negabant esse, cum omnis natura sit aut mas aut femina, aut neutrum, debuisse è singulis vocibus ternas vocabulorum figuras fieri, ut albus, alba, album: in multis fieri binas tantum, ut Metellus, Metella: Ennius, Ennia: in nonnullis singulas, ut Tragædia, Comædia, sic esse Marcum, Numerium, at Marcam, Numeriam non esse. Idem nominibus servorum usu venire, &c. Inter alia, inquit, hanc vocabulorum commutationem in servis non esse necessariam, quod in eis gentilicia natura non subsit, in usu. In nostris, inquit, nominibus, qui sumus in Latio, & liberi est: itaque ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius vir, Terentia femina, Terentium genus. In Prænominiibus ideo non fit, quod hæc instituta sint ad usum singularia, quibus discernentur nomina gentilicia, ut à numero (liberorum) Secunda, Tertia, Quarta: in Viris ut Quintus, Sextus, Decimus, sic ab alijs rebus. Cum essent duo Terentij, aut plures, discernendi causa, ut aliquid singulare haberent, notabant forsitan ab eo, qui mane natus diceretur, ut is Manius esset: qui luci, Lucius, qui post patris mortem, Posthumus, &c. Fuisse prænomen proprium cuiusque, illud etiam maximo argumento est, servos, cum essent manumissi propria, & antiqua nomina primo loco retinuisse adiectis dominorum Prænominiibus, aut Nominibus honoris causa, sic Ciceronis libertus, Tiro Tullius dictus est: & Pomponij, Eutychedes Titus Cæcilius: & Ciceronis Dionysius ex patrone, & Pomponio dictus est, Dionysius Marcus Pomponius. De Tirone Tullio meminit Gellius libro septimo, capite tertio, de cæteris sic scribit Cicero ad

Att. lib. 4. De Eutychide gratum, qui veteri Prænomine, nouo Nomine T. erit Cæcilius: vt ex me, & te iunctus est Dionysius M. Pomponius. Hoc est Titus, quod tuum vetus est Prænomen, nunc nouum erit Nomen liberti tui. Vides quemadmodum Eutychides nomen proprium serui, factum sit Prænomen liberti? & qui ante tantum Eutychides erat, nunc sit, beneficio patroni Eutychides Titus Cæcilius? Quod idem de Marco dictum sit: siquidem Marcus Ciceronis Prænomen, factum est Nomen liberti. Superest vt ostendamus Agnomen à Cicerone Cognomen vocari, erimusq; vno tantum loco contenti. Africanus maior in Somnio sic minorem alloquitur. Vides ne illam urbem, quæ parere pop. Rom. coacta per me, renouat pristina bella, nec potest quiescere? ad quam tu oppugnandam nunc venis penè miles? hanc hoc biennio Consul euertes: eritq; Cognomen id tibi per te partium, quod habes ex nobis adhuc hereditarium. Prænomina, vt inquit Donatus, aut singulis literis notantur, vt C. Cæsar, L. Catilina: aut bimis, vt Cn. Pompeius; aut ternis, vt Sex. Roscius. Adiectiua dicta sunt, vt Priscianus lib. 1. ait, quod proprijs vel appellatiuis adijciantur: quæ alijs, vt Diomedes ait, Adiectiões vocant. Phocas Accidentia solet dicere. Probus nomina, quæ ex se aliud genus faciunt. Diomedes nomina diuidit in Fixa, & Mobilia. Fixa sunt inquit, vt pater, mater. Mobilia, vt Bonus, bona, bonum. Alia nec in totum mobilia, vt Martius, martia: Rex, regina: Leo, leana: Gallus, gallina, Fixa appellat, quæ vocantur substantiua, hæc namq; fixa sunt, neq; è genere in genus mouentur, non enim dicimus digitus, digita, digitum, aut oculus, ocula, oculum, cuius rei causam exponit Varro lib. 2. de Analog. legat cui otium fuerit. Nonnulla tamen mouentur è masculino in femininum vt Magister, magistra: Dominus, domina. Mobilia vocat, quæ adiectiua dicuntur, quod moueantur è genere alio in aliud, vt Doctus, docta, doctum: hic & hæc breuis, & hoc breue. Accusatiuo Prudentem, & prudens: Prudentes & prudentia. Cum veteres singulas adiectiuorum formas, vt supra diximus, per se declinauerint adhibitis articulis, vt hic bonus, huius boni, huic bono, hunc bonum, &c. quam declinandi rationem etiam hodie nonnulli obseruant; non putauimus describenda substantiua, adiectiuaq; nomina more quorundam recentiorum, Substantiuum, videlicet esse, quod per vnum, aut duos articulos declinatur, &c.

Varia adiectiuorum genera.

Interrogatiuum nomen est, quo de re aliqua quærimus, vt *Quis, Vter, quantus?*

Interrogatiuum substantiæ est, cui respondemus per nomen substantiuum, vel pronomen demonstratiuum, vt *Quis, quæ, quod: Vter, utra, utrum. Quis hic loquitur? Dauid. Ille.*

Interrogatiuum accidentis est, cui respondemus per nomen adiectiuum, ut *Quantus, qualis, quot, quotus, Cuius, cuius, cuium, Cuius. Qualis fuit Hector? Fortis, magnanimus.*

Relatiuum est, quod nomen antecedens in memoriã reducit: id duplex est substantiæ, & accidentis.

Relatiuum substantiæ est, quod nomen substantiuum in memoriã reducit, vt Qui, quæ, quod. Lego Ciceronem, qui fuit eloquentissimus Romanorum.

Relatiuum accidentis est, quod in memoriã reducit nomen adiectiuum, ut Quantus, qualis, quot. Cicero fuit eloquens, qualis fuit Hortensius.

Redditiuã sunt, tantus, talis, tot, totidem, quæ relatiuis Quantus, Qualis, Quot antè uel post redduntur, ut Quales in republica principes sunt, tales reliqui solent esse ciues. Cura ut talis sis, qualis haberi cupis. Quot homines, tot sententię. Totidem ad te literas dedi, quot tu ad me.

Quis uel qui, quæ, quod: Vter, utra, utrum: Quantus, qualis, & cætera interrogatiua quando ponuntur post uerba Audio, uideo, scio, intelligo, nescio, & alia eiusdem significationis, appellantur infinita, ut Nescio quis sit. Audio quid dicas. Ignoro quantus, aut qualis sit.

Possessiuum nomen est, quod aut rem possessam, aut ad aliquid pertinentem significat, vt equus regius, miles Pompeianus.

Patrium nomen est, quod patriam indicat, vt Romanus, Atheniensis.

Gentile nomen est, quod gentem, vel nationem indicat, vt Italus, Græcus.

Partitiuum nomen est, quod aut vnum ex multis significat, aut multa sigillatim.

Vnum ex multis significant Quidam, aliquis, quispiã, quisquam, vllus, nonnullus, quiuis, quilibet, quæ etiam particularia vocantur.

Quæ multa sigillatim significant serè sunt vniuersalia, vt Omnis, cunctus, quicumque, nemo, nullus.

Nomen numerale est, quod numerum significat, cuius variæ sunt species.

Cardinale est, quod numerũ absolute significat, vt Vnus, duo, tres.

Ordinale nomen est, quod numerum ordine digestum significat, aut vltimum ex eo numero, vt Primus, secundus, tertius.

Distributiua, siue diuisiua nomina sunt, quæ distributionẽ, seu distributionẽ significant, quibus serè vtuntur oratores numero multitudinis, vt Singuli, bini, terni, quaterni. Pueri reddite domum bini, aut terni, ad summum quaterni: cauete ne singuli çatis. Heus tu dato victoribus quaterna mala: victis singula, ne animis concidant. Quaterna, id est, vnicuique quatuor. Singula, hoc est, cuique vnum;

Quis

Quis, quantus, qualis, & cætera interrogatiua plerique veterum existimauerunt esse pronomina, excepto Prisciano: Varro, Quis, appellat Pronocubulum, qua de re in pronominum declinatione diximus, & paulò post in Pronominis descriptione apertius dicemus, & quo Pronocubulum à Pronomine differat. Interrogatiua Quoteni, quotuplus, quotuplex, quotennis silentio inuoluimus, propterea quòd sint inusitata: nam in illo Ciceronis ad Att. lib. 12. Is, opinor, ita partes fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, vt certa pretia constitueret, qua mihi nota non sunt: Quotenorum Quot significat. Cuius, cuius, cuium, vsitatum quidem fuit apud veteres.

Plaut. Curcul. Cuiam vocem audio?

Terent. And. Cedo, cuium puerum hic apposuisti?

Cic. 3. Verr. Vt optima conditione sit is, cuius res sit, cuium periculum. Idem 5. Verr. Apronius certiore[m] facit isum, cuius res erat, quid rei esset. Virg. Egl. 3.

Dic mihi Damata, cuium pecus? an Melibæi?

Eius tamen loco ferè vimur genitiuo pronocubuli Quis, qua, quod. Ad Quatus respicndetur magnus, paruus, longus, breuis, &c. Ad Qualis, Bonus, malus, peritus, imperitus &c. Ad Quot, Vnus, duo, tres, quatuor, &c. Ad Quotus, Primus, secundus, tertius, &c. Ad Quoteni, Singuli, bini, terni, &c. Ad Quotuplus, Simplus, duplus, triplus, &c. Ad Quotuplex, Simplex, duplex, triplex, &c. Ad Quotennis, Bicennis, triennis, quadricennis, &c. & anniculus, binus, trimus, quadrimus: Ad Cuius, a, um, pronomina possessiua, vt Meus, tuus, suus, noster, vester: aut genitiui nominum, vt Cuius est vestis? Mea, vel Cæsaris. Ad Cuias, nomina patriæ, vel gentilia, aut sectæ, vt Cuias es? Romanus, Italus, Stoicus. Ne mirentur tyrones idem nomen & interrogatiuum, et relatiuum & infinitum esse, diuersis enim locis ac sensu id vsu uenit. Quis & Quid nunquam sunt relatiua, sed aut interrogatiua, aut infinita: Nominibus distributiuis frequenter vtuntur etiam Oratores pro cardinalibus. Cic. 3. de Orat. Itaque illi veteres, &c. Terna, aut bina, aut nonnulli singula etiam verba dicebant, &c. Idem 4. Verr. Doceas oportet aliquo in loco Sicilia, prætor Verre, ternis denarijs tritici modicum fuisse. Ibid. Nam cum ex S. C. & ex legibus frumentum ei in cellam sumere liceret, idq; frumentum senatus ita aestimasset, ternis sestertijs tritici modium, binis ordeï, &c. Ibid. Cum in Sicilia sestertijs binis tritici modius esset, summum sestertijs ternis. Interdum in eadem re cardinalibus vtitur. Ibid. Nam ego tribus denarijs vendere non possum. Ibid. Antonius tribus denarijs aestimauit. Varro lib. 4. de ling. Lat. Denarij, quòd denos aris valebant: quinarij, quòd quinos. Idem lib. 2. de Anal. Etiam in hoc reprehendunt, quòd quædam uerba neq; personas habent ternas, neq; tempora terna. Idem lib. 1. Ncmpe esse oportebat vocis formas ternas, vt in hoc Humanus, humana, humanum: sed habent quædam binas, vt Cereus, cerua: quædam singulas, vt Aper, et sic multa. Sic Plinius frequenter loquitur lib. 8. c. 36. de Ursis. Mares quadrage-

is diebus latent, femina quaternis mensibus . Idem lib. 9. cap. 3. Quaternum iugerum balneꝝ , pistrines ducentum cubitorum . Itaque hæc nomina cum simpliciter numerum significant non solum iunguntur cum ijs, quæ numero singulari carent, vt bina, terna literæ, scalæ : bina, terna castra & ceteris eiusdem generis: sed etiam cum ijs quæ vtrunque numerum habent, vt ante planum factum est . Leguntur etiam numero singulari, maxime apud poetas, & historicos .

Virg. 5. Aen. — terno consurgunt ordine remi .

Idem lib. 10. It grauis Auletes, centenaq; arbore fluctum
Verberat assurgens .

Plin. lib. 17. cap. 23. Traducens Gallica cultura bini vtrinq; lateribus si pes qua drageno distet spatio, quaterni si viceno inter se obuij miscentur .

De nominibus positiuis, comparatiuis, & superlatiuis .

Nomen positiuum, siue absolutum est, quod rem absolutè, simpliciterq; significat, vt Magnus, Paruus .

Comparatiuum est, quod rem vel attollit, vel deprimat, vt Maior, Minor .

Superlatiuum est, quod rem vel in summo, vel infimo loco collocat, vt Maximus, Minimus .

Nomina comparatiua & superlatiua fiunt à nominibus adiectiuis, quibus aduerbia Magis & Minus rectè adiungi possunt, ut Iustus, Fortis .

A P P E N D I X .

Nomina substantiua, pronomina, item interrogatiua, relatiua, infinita, redditua, possessiua, partitiua, numeralia, patria, gentilia, & quæ materiam ad significant, vt aureus, argenteus, cedrinus, ad hæc frugifer, almus, mediocris, omnipotens, medius, modicus, hesternus, fugitiuus, errabundus, moribundus, & nonnulla alia neque comparatiua, neque superlatiua pariunt .

A quo casu formentur comparatiua, & superlatiua .

Comparatiua fiunt à casu, i, litera finito addita syllaba, or : superlatiua verò addita litera, s, & syllaba simus, vt Iustus, iusti, iustior, iustissimus : Fortis, forti, fortior, fortissimus .

Exceptio I.

Positiua Er, syllaba terminata gignunt superlatiua, adiecta syllaba Rimus, vt Tener, tenerrimus : Saluber, saluberrimus .

II. Exceptio.

Facilis, humilis, similis, superlatiua pariunt, syllaba, is, mutata in limus, Facillimus, humillimus, simillimus .

III.

III. Exceptio.

Nomina quæ ante, us, syllabam vocalé habent, rarò comparatiua, aut superlatiua gignunt, ut Idoneus, noxius, arduus. Pijsissimus tamen & strenuissimus, & nonnulla alia apud probatos autores leguntur.

IIII. Exceptio.

A nominibus ex uerbis Facio, Dico, Volo compositis comparatiua in Entior, superlatiua in Entissimus exeunt, ut Magnificus, magnificentior, magnificentissimus. Maledicus, maledicentior, maledicentissimus. Beneuolus, beneuolentior, beneuolentissimus.

Anomala, siue Inæqualia .

Bonus,	Melior,	Optimus,
Malus,	Peior,	Pessimus .
Magnus,	Maior,	Maximus.
Paruus,	Minor,	Minimus.
Multus,	Plus,	Plurimus.

Multò plures appellatiui nominis species à Diomede, Donato, & Prisciano recensentur : nos his fuimus contenti, relicturi etiam nonnullas, maxime in quibus substantia, & accidentis sit mentio, nisi in constructione à nonnullis vsurpanda essent. Quintiliani ætate iam Positiua Absoluta dicebantur, & comparatiui vox in vsu erat, lib. 9. cap. 3. *Vtimur, inquit, vulgo & comparatiuis pro absolutis, vt cum se quis infirmiore esse dixerit. Varro lib. 1. de Analog. vocat genus declinationis augendi. Ait enim cum de vocabulis agit, eorum quatuor esse genera declinationum, vnum nominandi, vt ab equo equile : alterum casuale, vt ab equo equam : tertium augendi, vt ab albo albus : quartum minuendi, vt à cista cistula. Apud quem verbum Declinandi non solum significat in casus inclinare, sed etiã deducere ac deriuare, quod idem de vocabulo Declinationis dictum sit. Plautus interdum risus ac voluptatis gratia à substantiuis nominibus superlatiua fingit Pænul. — ô patrue, ô patrue*

Mi patriissim. Et paulò post — patrue mi patriissime. Idem ipse more suo & Græcorum Ipsissimus dixit à pronomine Ipse : sic Aristoph. in Plut. αὐτότατος, ab αὐτός deduxit. Idem à Pænus vel potius Punnus comparatiuum finxit in Pænul. — nullus est me Pænus Punnior. Priscianus Punnigit. Gellius lib. 3. cap. 3. more Plauti, vt ipse ait, versus Plantinissimos dixit Positiuum Veter priscis temporibus fuit in vsu. Ennius,

Cum veter occubuit Priamus sub Marte Pelasgo.

vnde est superlatiuum Veterrimus. Vide Priscian. Maturrimus videtur factu à Matur positiuo obsoleto : dicitur etiam maturissimus, vtrunque inuenitur apud idoneos autores. Sinister & Dexter comparatiua sinisterior, & dexterior habent : superlatiua nulla videntur esse, nam sinistimus & dextimus apud prisco.

sinistrum

sinistrum & dextrum significabant, vt Festus docet. Non. Marcel. Dextimam viam, pro dextram interpretatur: sic illud Sallustij Iugurth. accipiendum est, Sylla cum equitatu apud dextimos, in sinistra parte A. Manlius cum funditoribus & sagittarijs, hoc est in dextra parte. Superlativis quæ in Limus syllabam exeunt, adduntur à quibusdam, Agillimus, gracillimus, docillimus, quorum quoniam nulla suppetebant exempla, alijs diligentius inuestiganda reliquimus. Imbecillis, imbecillimus, & imbecillissimus gignit. Senec. ep. 86. Quantulum autem sapienti damus, si imbecillimis fortior est, & mœstissimis lætior, & effrenatissimis moderatior, & humillimis maior? Idem ad Martiam. Quid est homo? imbecillimum corpus & fragile. Celsus lib. 2. cap. 18. Ovum durum valentissime materis est, molle vel sorbibile imbecillissime. Quæ ante us, vocalem habent apud priscos frequenter comparativum habebant & superlativum, Cato arduus arduissimus, perpetuus perpetuissimus, industrius, innoxius. Pacuvius egregius. Iuvenalis Sat. 4. Egregius cœnat, meliusq; miserrimus horum. pro egregius gemino, i, Pli. lib. 7. Ep ad Geminium exiguissima legata dixit. Ovid. ep. 14. De fratrum turba pars exiguissima restat. Varro de re rust. lib. 2. cap. 9. Ita enim sunt assiduiores. Cic. in But. Assiduissimè autem mecum fuit Dionysius. Quint. Declam. 6. Ille amabilis infans, ille blandus puer, ille iuuenis etiam ante hoc crimen piissimus. Curtius lib. 9. Vobis quidem ô fidelissimè, piissimèq; civium atque amicorum grates ago, habeoq;. Senec. lib. 5. Contro. 27. Piissimo patri tormentum quasisset ex filiorum impietate. Cicero tamen Philip. 13. M. Antonium notavit, quod hoc verbo usus fuisset. Tu porro, inquit, ne pios quidem, sed piissimos queris, & quod verbum nullum in lingua Latina est, id propter tuam divinam pietatem inducis. Sallust. Catil. Nam strenuissimus quisque aut occiderat in prælio, aut graviter vulneratus discesserat. Tacit. l. b. 20. Pacisq; bona dissertans, & summi bellum etiam ab ignavis, Strenuissimi cuiusque periculo geri. Nihil est cur Tenuis excipiat, vt nonnulli putant, cura Tenuior, & Tenuissimus tum apud Ciceronem, tum apud alios scriptores frequentissima sint. Prisci superlativa à magnificus, beneficus, magnificissimus, beneficissimus formabant: vnde Terentius Phorm. Facinus mirificissimum dixit. Comparativa atque superlativa, quæ à nominibus ex verbis Dico, Volo, in Entior. Entissimus exeunt, fortasse potius à participijs, exempli causa, Maledicens, Benevolens quàm à nominibus Maledicus, Benevolus derivantur. Composita ex verbo Loquor prætermisimus, propterea quòd videantur parum usitata comparativa, ac superlativa, quæ inde fiunt positiva quidem cuiusmodi sunt grandiloquus, magniloquus, vaniloquus, elegantia sunt. Plus numero singulari neutrum est: quod Asinius Capito putavit esse absolutum: lege Gellium lib. 5. c. 21. Fiunt etiam ab adverbijs comparativa, & superlativa à citrà, citerior, citimus, Extrà, exterior, extricmus, & extimus, posteriore vitur Plinius lib. 2. cap. 78. & lib. 6. cap. 28. Infrà, inferior, infimus: Intrà, interior, intimus: Propè,

propior

propior, proximus : Pōst, posterior, postremus : Vltrā, vlterior, vltimus. Diomedes lib. 1. hæc ab aduerbijs deducit, siquidem præpositiones, vt idem docet, aduerbia fiunt quandiu sine casibus enunciuntur. Neque πρῶτον, vt ipse ait, habent, præter citrà. πρῶτον δ' ὄνομα vocant Græci nomen primitiuum siue primigenium. Itaq; negat Intrā, infrā, supra & cætera habere primitiua cuiusmodi essent Inter, a, um. Infer, a, um, &c. Citrà primigenium habet Citer, quo Cato vsus est. Vide Prisc. lib. 3. Exter etiam apud Statium lib. 11. Theb. legitur vt idem Priscianus docet : vbi tamen quidam Extet legunt. Penitior & penitissimus, quorum vtrunque prauam vsitatum est, à primitiuo Penitus, a, um, deducta sunt.

Plaut. Asin.

Etiam ne age queso hercle, vsq; ex penitis faucibus ?

Ocyor, ocyssimus à Græco nomine ὀκυς fiunt. Vide eundem lib. 1 §. Ex his que diximus facile est intelligere ab adiectiuis nominibus potissimum fieri comparatiua & superlatiua. Adiectiuorum nomine etiam participia sunt accipienda, que non solum cum in nomina migrant, sed etiam cum participij vim obtinent interdum comparantur. Cic. ad Cornific. lib. 12. Cæteris omnibus rebus habeas eos à me commendatissimos. Quidam putant pauca hæc, que ab aduerbijs fieri docent Diomedes, Donatus, & Priscianus, à primigenijs obsoletis deduci. A verbis Detero & Potior arbitrantur quidam deterior, deterrimus, potior, potissimus nasci : alij, quod vero propius videtur, à nomine obsoleto Deter, & à Potis & pote. Sunt quædam, inquit Diomedes, que tantum superlatiuum habent, vt Nouissimus, summus : quibus nomen Imus videtur adiungendum. Prisci aliquando à superlatiuis superlatiua deducebant. C. Graccus apud Gellium lib. 1 §. cap. 12. Omnium nationum postremissimum, nequissimumq; (me) existimate : fortè Aristotelem est imitatus, qui ἀπὸ τοῦ ἔχατος postremus ἔχατότατος postremissimus formauit. Vide Prisc. lib. 3. A Proximus Proximior, siue cum de cognatione sermo est, quo frequenter vtuntur iuris periti : siue de rebus alijs. Senec. ep. 109. Ita tamen vt modum seruem, & quidem continentię proximiozem.

De Pronomine.

Pronomen est, quod loco nominis positum, certam finitamque personam adsignificat.

Pronomina partim sunt primitiua, partim deriuatiua.

Primitiua, siue primigenia dicuntur, quæ prima sunt, & à se orta, vt Ego, tu, sui, hic, iste, ille, ipse, is.

Deriuatiua, vel potius deriuata sunt, quæ ex alijs oriuntur, vt Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Ex his

Demonstratiua sunt, quæ rem demonstrant, vt Ego, tu, hic, iste, ille, ipse, is.

Horum

Horum quinque Hic, iste, ille, ipse, is, & ex eo compositum Idem Relatiua dicuntur, cum rem antecedentem in memoriam reducant, ut Virgilius carmina composuit, idemq; ipse ea cecinit .

Possessiua sunt, quæ possessionem significant, ut Meus, tuus, suus, noster, uester .

Gentilia siue Patria sunt, quæ non solum gentem, uel patriam, sed etiam partes sectam ue adsignificant, ut Nostras, uestras .

Reciproca duo sunt unum primitiuum nimirum, Sui, alterum deriuatiuum Suus.

M. Varro lib. 2. de Analog. partem orationis Appellandi, siue quæ tantum casus habet, in Nomen, & Articulum distribuit, Rursus, Nomen in duas partes, unam quæ etiam Nomen dicitur, alteram, quæ Vocabulum . Nomen, ut antè diximus, vocat, quod grammatici proprium nomen appellant : Vocabulum, quod eisdem Appellatiuum dicunt . Articulum verò in Prouocabulum & Pronomen diuidit : quorum illud ait esse infinitum, ut Quis, quæ : hoc finitum, ut Hic, hæc . Itaque pronomina docet esse finita, hoc est, certam, finitamq; personam adsignificare, cuiusmodi sunt hæc quindecim, significant enim rem vel ut demonstratã, vel ut relatam, vel ut possessam, vel ut ad gentem, aut patriam, sectam ue spe Etantem: quæ omnia certè, finitaq; personæ discrimen secum afferunt: quæ re pronomine ipsa verbis præstant . Quamuis enim verba primam & secundam personam apertè definiant, ut amo, amas, tertiam tamen haudquaquam definire possunt . Cum enim, exempli gratia, dicitur Occidit, incertum est quisnam occiderit, fuerit ne ciuis, an peregrinus, amicus, an inimicus, vir, an mulier, homo, denique an bellua . Quam ob causam summo iure Apollonius, ut refert Priscianus lib. 12. Tertias verborum personas infinitas appellauit . Excipit Theodorus Gaza ea, quæ grammatici Exceptæ actionis, siue ad Naturam pertinentia vocant, ut pluit, ningit, &c. quorum nominandi casus facile intelligitur . Tertie verò pronominum personæ apertissimè vel demonstratione, vel relatione, vel possessione, vel gentis, patriæ, sectæ ue communionem, definiuntur . Vnde Aristarchus, ut inquit Gaza lib. 4. οὐλύγουρ ἔναι τοῖς προσώποις τὰς ἀνωουπίας dixit, hoc est, pronomina cognata esse personis . Audiamus ipsum Varronem . Diuiditur, inquit, oratio in quatuor partes, una quæ habet casus : alteram, quæ habet tempora : & tertiam, quæ habet neutrum : & quartam, quæ habet utrunque . Has vocant quidam Appellandi, Dicendi, Adminiculandi, Iungendi . Appellandi, ut homo, & Nestor . Dicendi, ut scribo, & lego . Iungendi, ut At, q; . Adminiculandi, ut doctè, commodè . Attende diligenter quæ sequuntur . Appellandi partes sunt quatuor, è quibus dicta à quibusdam prouocabula, quæ sunt ut Quis, quæ . Vocabula, ut scutum, gladius . Nomina, ut Romulus, Remus . Pronomina, ut Hic, hæc . Duo media dicuntur Nomina, prima & extrema Articuli . Primum genus est in-

est infinitum, secundum ut infinitum, tertium ut finitum, quartum finitum. Hæc quamvis prima specie videantur obscuriora, adhibita tamen explicatione, aperitissima sunt. Expendamus singula. Primum genus est infinitum. Iure optimo prouocabula, ut *Quis, Qualis & quæ* sunt generis eiusdem incerta ac infinita nominat. Cum enim, verbi causa, dicimus, *Quis tibi nocuit?* nihil certi significamus, siquidem prouocabulum *Quis*, & ciues & peregrinos, & hostes & socios, & seruos & dominos, & iuuenes & senes, deniq; animantes & rationis participes, & expertes potest significare. Secundum, ut infinitum. Quamuis vocabula siue appellatiua, ut nunc loquimur, ad prouocabulorum naturam proximè accedant, significant enim rerum species & genera, hoc est, res communes & incertas, ut homo, animal; certius tamen res ipsas significant ac definiunt, licet in vniuersum, quàm prouocabula: quare ea non simpliciter infinita, sed tanquam infinita appellauit. Solet ille quidem aliquot locis simpliciter infinita appellare Vocabula, hic tamen quia comparatè loquitur, Vt infinita appellat: quod idem de Nominibus; quæ Finita simpliciter interdum appellat, dictum sit. Tertium ut finitum, quartum finitum. Pulchrè quid inter proprium nomen, & pronomen inter sit hic ostendit. Tertium genus hoc est, propria nomina non vocat simpliciter finita, sed ut finita: quartum verò, id est, pronomina appellat finita simpliciter, idq; meritisimò, certius enim aliquid significamus atq; definimus pronominebus. quàm proprijs vtentes nominibus. Nam si dicam, *Hic est meus pater.* Ille est meus frater: multò certius & apertius loquar, quam si dicam, *Demeæ est meus pater.* Aeschylus est meus frater: fieri enim potest, ut plures sint Demeæ, & plures Aeschylus. Quidam pronomen definiunt, quod loco nominis proprii ponitur: quod & si frequentissimè vsu veniat, sunt tamen quædam, quæ non rarò loco appellatiuorum ponuntur. Cic. ad Att. 2. *Eunti mihi Antium venit obiua tuus puer, is mihi literas abs te reddidit.*

Terent. And. — fuit olim quidam senex

Mercator, nauem is fregit apud Andrum insulam

Is obiit mortem.

Cic. 2. Offic. Hanc ego consuetudinem benignitatis, largitioni munerum antepono, hæc est grauium hominum: illa quasi assentatorum populi. Liu lib. 10. bel. Pun. Melior, tutiorq; est certa pax, quam sperata victoria: hæc in tua, illa in deorum manu est.

Pronomen ipse à Græcis, ut Priscianus lib. 12. inquit, ἐπιταγματον dicitur, hoc est, subiunctiuum, ut idem explicat, quod subiungatur alijs pronominebus, ut *Ego ipse, tu ipse, ille ipse, hic ipse, iste ipse, is ipse.* Est enim omnium personarum, sed propriè tertij, ut placet eidem Prisciano, quo pacto docet certam personam adsignificare.

Reciproca suo loco explicabuntur, hic enim tantum fuerunt numeranda. Sui & Suus non sunt propriè relatiua: nam quæ verè relatiua sunt semper egent verbo diuerso à præcedenti, & nisi sensus aliquis præcedat, locum non habent.

Reciproca

Reciproca uerò sepe numero uno uerbo sunt contenta, nullo precedente sensu, ut Pompeius se defendit. Cesar hortatur suos milites. Probus, Diomedes, Donatus, Seruius, ut in pronominum declinatione diximus, prouocabula. Quis, quantus, qualis, &c. vocant pronomina infinita, quo sensu accipiendum est id, quod eodem loco scripsimus, Varronem pronomina in prouocabula, & pronomina distribuisse.

De Verbo.

VERBVM est pars orationis, quæ modos & tempora habet, neque in casus declinatur.

Verbum duplex est, Personale, & Impersonale.

Personale est, quod omnes personas vtriusque numeri habet, vt Amo, amas, amat. Pl. Amamus, amatis, amant.

Impersonale est, quod prima & secunda persona vtriusque numeri, & tertia multitudinis ferè priuatur, vnde & nomen traxit. Id duplex est, alterum Actiuz declinationis, vt Pudet, pœnitet: alterum Passiuz, vt Pugnatur, curritur.

Verbum personale diuiditur in quinque genera, Actiuum, Passiuum, Neutrum, Commune, Deponens.

Actiuum est, quod litera, o, finitum, passiuum fit, addita litera, r, vt Amo, amor.

Passiuum est, quod syllaba, or, finitum, actiuum fit, o, litera abiecta, vt Amor, amo.

Neutrum est, quod, m, vel, o, literis finitum ex se passiuum personale non gignit, vt Sum, Sto, Seruio, neque enim dicitur Stor, aut Seruior.

Commune est, quod, or, syllaba tantum finitum, actiui simul & passiuui significationem habet, præcipuè participium præteriti temporis, & quæ eius adminiculo suppleuntur, vt Depopolor, Complector.

Deponens est, quod, or, syllaba tantum finitum, actiui, vel neutri significationem habet, vt Sequor, vtor, morior.

De varijs verborum formis.

Inchoatiuum verbum est, quod rem quidem inchoatam, sed ad finem, perfectionemq; tendentem significat, vt Caleſco, id est, Calidus ſio, Frigeſco, Frigidus ſio.

Perfectum est, quod rem perfectam, absolutamq; significat, vt Caleo, Frigeo.

Meditatiuum verbum est, quod assiduam alicuius rei meditationem significat, vt Esurio, cœnaturio: qui enim esurit, ac cœnaturit, nihil aliud quàm cibum, cœnamq; meditatatur.

Frequen-

Frequentatiuum, siue Iteratiuum est, quod rei frequentationem, iterationemq; significat, vt Rogito, as, leſito, scriptito.

Diminutiuum, vel potius diminutum est, quod minus, quam id à quo ortum est significat, vt Sorbillo, à Sorbeo.

M. Varro hanc orationis partem modo Verbum temporale appellat lib. 2. De Analo. Quod ad verborum temporalium rationem attinet, cum partes sint quatuor, temporum, personarum, &c. & lib. 1. Prius enim nomen est, quam verbum temporale. Modo vocabulum quod inclinatur in tempora (sic enim veteres loquuntur declinari in tempora, in casus, non per tempora, per casus) Gell. lib. 1. c. 16. Quum sint alia pleraq; vocabula, quæ in singulos tantum casus, quadam etiam in nullum inclinentur. Varr. 2. de Analo. Ego declinatus verborum & voluntarios, & naturales esse puto. Voluntarios quibus homines vocabula imposuerint rebus quedam, vt à Romulo, Roma: à Tybure, Tyburtes. Naturales, vt ab impositis vocabulis, quæ inclinantur in tempora, aut in casus, vt à Romulo, Romuli, Romulûs: & à Dico, dicebam, dixeram. Ibid. Dicunt, quod vocabula literarum Latinarum non declinentur in casus, non esse analogias. Modo partem orationis, quæ tempora habet, neq; casus habet. Modo, quæ tempora adsignificat, neque casus habet.

Quid sit Verbum Impersonale, in quot partes diuidatur,
& vnde dictum, de M. Varronis
potissimum sententia.

E A iam vbique terrarum verba Impersonalia, quamuis nullo suo merito, inuidia flagrant, vt quotiescumq; eorum facienda sit mentio, toties ipsorum defensio nobis necessario suscipienda sit. Sed quid nostro patrocinio opus est, cum M. Varronem Romanorum omnium eruditissimum sibi patronum adoptarint? Etenim is lib. 3. de Analog. vbi de Articulis, hoc est, prouocabilis, & pronomi nib. egit, verbum ipsum in Personale & Impersonale hoc modo distribuit. Quæ verba tempora habent, neque casus, si habent personas, eorum declinationum species sunt sex: Vna quæ dicitur temporalis, vt Legebam, gembam: Lego, gemo. Altera Personarum, vt Sero, meto: Seris, metis. Tertia Rogandi, &c. Idem paulò inferioris. Item sunt declinationum species quatuor, quæ tempora habent sine personis. In rogando, vt Fodit ùrne, ferit ùrne, & Fodiet ùrne, & feret ùrne? Respondendæ species eadem figura fiunt, extremis syllabis demptis. Optandi species, vt Viua tur, ametur, &c. Verba quæ personas habent vocat Varro, quæ posteriori Personalia appellarunt. Quæ verò tempora habent sine personis, quæ recentiores Impersonalia, sine personis, id est, sine præcipuis personis, prima videlicet & secunda, quæ speciem personarum siue Personalem efficiunt, vt ex eodem ipso Varrone modo audisti. Altera personarum, vt Sero, meto: Seris, metis. Tertia siquidem per-
sona

sona cum sit infinita, vix Personæ nomine digna est, cuius proprium est definire, ut Summes: Sto, stas. At si Est, Stat, pronuncies, quis obsecro te intelligat, cum possint hæc verba infinitis vocabulis accommodari? Ob quam fortasse causam Probus Impersonalia appellavit verba declinationis infinitæ, quod tertias tantum personas habeant, quas Apollonius, ut supra dictum est, infinitas vocat. Phocas Defectiva appellat, propterea quod prima & secunda deficiunt. Et primum, inquit, cum de Defectivis agit, de Impersonalibus, quæ aut sunt secundæ coniugationis, aut tertiæ, quantum ex tertia persona contemplari licet. Donatus itidem Edit. 2. Defectiva nominat: quem locum explicans Sergius. Hoc ipsum, inquit, verbum impersonale defectivum est, sublati enim duabus personis prima & secunda, tertia utique superest. Idem Quintil. lib. 1. cap. 4. significat, cum inquit, Iam, Itur in antiquam sylvam, nonne propriæ cuiusdam rationis est? Nam quod initium eius invenias? Hoc est dicere, Itur, quidem tertia persona est, quæ initio caret, prima videlicet Eor, & secunda Ivis, vel Ire. Idem paulò post, Quid? quod multa verba non totam declinationis ordinem serunt? Quædam etiam mutantur, ut Ferro in præterito. Quædam tertiæ demum personæ figura dicuntur, ut Licet, Piget. Sic Diomedes lib. 1. Impersonalis verborum declinatio personæ tertiæ formam habet. Et eodem cap. ubi multa impersonalia posuit, Hæc, inquit, primam & secundam personam non habent, per tertiam tres personæ addito pronomine significantur. Figura hæc apud Quintilianum, & Forma apud Diomedem significant Terminationem sine finem, exitumque, quo modo veteres, præsertim Varro loquuntur lib. 1. de An. log. Nempe esse oportebat vocis formas ternas, ut in hoc Humanus, a, um: sed habent quædam binas, ut Ceruus, cerua: quedam singulas, ut Aper, & sic multa. Idem lib. 2. Cum omnis natura sit aut mas, aut femina, aut neutrum, debuisse ex singulis vocibus ternas figuras vocabulorum fieri, ut Albus, a, um: nunc in multis fieri binas, ut Metellus, Metella: Ennius, Ennia: in nonnullis singulas, ut Tragedia, Comædia. Habent itaque Impersonalia personam tertiam, qua si destituta essent, qui fieri posset, ut casum ante se haberent? Verum enimvero cum ante se casum recipiunt, finita dicenda sunt, tunc enim & numerus & persona apertissime definiuntur, ut Vita hæc quæ vivitur, potius mors, quam vita dicenda est. Item, Curritur campus, mare navigatur, tertia vivitur etas, tota mihi dormitur hyems. Cato apud Gellium lib. 10. cap. 14. Contumelia mihi factum itur.

Terent. Adelph. — facite quod vobis lubet.

Idem, ibid. Non te hæc prædent? Plaut. Stich.

Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.

Terent. Phorm. — quare obsecro

Ne plus minusve faxit, quod nos postea pigeat.

Cic. 1. de Off. Quo in genere etiam multa in rep. peccantur.

Ovid. — noctes vigilantur amare.

Tacit.

Tacit. lib. 17. Nec enim hic, ut ceteris gentibus, quæ regnantur, certa domino vram domus. Idem de Germanis, Trans Lygios Gothones regnantur, paulò iam additius, quàm ceteræ Germanorum gentes. Plin. lib. 6. cap. 20. Ab iis genis Pandæ sola Indorum regnata fœminis. Sunt hæc & alia eiusdem generis cum prima & secunda persona deficiantur, (quæ propriè Personalem speciem efficiunt) Impersonalia quidem, sed Finita. Hæc fortassis, inquires, fuisse aliquando integra, Plantum dixisse Casin. Ita nunc pudeo.

Et Mengh. Adolescens quæso loquere tuum mihi nomen, nisi piges. Etiam ne miseris hanc vnam tabulam quæ ex tanto naufragio superest, extorquabis? Iniurium est. Cum uerò præcedens casus ita desideratur, ut uix subaudiri possit, tunc Infinita licebit appellare, quod & numerus & persona, aut contra communem loquendi consuetudinem, aut difficillime desiniantur. Liu. 1. ab Urb. Sic citate eo anno laboratum est. Ibid. Ad Ianiculum forte uentum erat. Terent. Ad delph. Cessatum usque adhuc est. Cic. pro Quint. Ad me uentum est. Idem ad Att. lib. 10. Hic maneri diutius non potest. Ad eundem lib. 2. Item ante non esse itum obuiam, cum iri maxime debuit. Vbi enim reperiemus, casus qui hæc & similia possint antecedere? An labor, uentio, cessatio, mansio, itio? Cessatio cessatum est, itio itum est, non patitur Latini sermonis consuetudo. Dicit fortasse aliquis confugiendum esse ad nomina uerborum, hoc est ad uerba infiniti modi, quæ nominum partes agunt ut Laborare laboratum est, Venire, uentum est: Cessare, cessatum est, & cetera eodem modo: quo remedio solacisimum quidem subterfugiemus: sed quis unquam sic est locutus? Si quis uerò existimat Cessatum est, pugnatum est, & alia id genus nomina esse non uerba, legat P. Nigidium apud Gellium lib. 17. cap. 7. quod supra attulimus cum de præterito passiuo egimus. Legat Varronem lib. 3. de Analog. ubi Amatus eram, amatus sum, amatus ero, docet esse uerba perfectæ, Amabar, amor, amabor, infecta. Præterea illud Ciceronis 2. de Finib. Primum Aristippi Cyrenaicorumq; omnium, quos non est ueritum in ea uoluptate, quæ maxima dulcedine sensum moueret summum bonum ponere, quo pacto tuebimur? Planè Non est ueritum impersonale est infinitum, potest enim numerum utrunque, personam quacunque, genus item masculinum, fœmininum, & neutrum, admittere more infiniti illius præsci, Rum, syllaba terminati, quod utriusque numero, personæ ac generis cuius accommodari potest. Quæ non est ueritum, quam non est ueritum, quas non est ueritum, &c. Ac merito Gellius lib. 13. cap. 13. Ueritum, inquit, sicut Puditum & Pigitum non personaliter per infinitum modum dictum esse, non à uetustioribus tantum uideamus, sed à M. quoque Tullio in secundo de Finibus. &c. Duo dicit Gellius Non personaliter, hoc est, Impersonaliter. Per infinitum modum, id est, per eundem modum ac loquendi rationem quæ numeris, personis, generibus libera ac soluta est: neque enim Cicero hic infinito siue infinitiuo modo usus est. Sed appellauit hunc loquendi modum infinitum, ut lib. 1. ca. 7. appellat futurum præscum;

Rum, syllaba terminatum, Modum indefinitum, qui modus, vt idem ipse eodem capite dicit, neque numeris, neque generibus praeseruiens, liberum vndique & impromiscuum est, & paulò inferius. Qui modus, inquit, neque in numeros, neque in personas, neque in genera neque in tempora distrabitur. Nisi fortè quis dicat figuratà esse locutionem; Vt enim dicitur. Venit mihi in mentem illius diei, pro Ille dies venit mihi in mentem, est enim hellenismus, vt Priscianus libro 18. & Budæus in Comment. linguae Græc. docent: sic Quos non est veritum, pro Qui non sunt veriti. Possunt enim impersonalia duobus modis recipere casum nominandi, altero cum genitiuus mutatur in-nominatiuum, vt Non te horum pudet? Terent. Adelpb. Non te hæc pudent? Et me quidem huius conditionis nunc non pœnitet. Plaut. Stich.

Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.

Altero, cum accusandi casus in nominandi vertitur. Accius apud Nonium Marcel. Si tui veretur te progenitoris, cedo. Pacuuius apud eundem Nihil'ne te populi veretur, qui vociferè in via? Pro Si vereris tui genitoris, hoc est, tui genitorem, (nam pristi, vt hic docet Nonius, Vereor genituo adiungebant) & Nihil'ne vereris populi, &c. Cum persona anteriore casu definiti non potest, posteriore definita est. Exempli causa. Reclamatum est, Inseruitum est, Pugnatum est, additis ablatiuis definitiuntur. Cic. pro Demosua, Ab vniuerso Senatu reclamatum est. Idem Appio libr. 6. Nihil est à me inseruitum temporis causa. Idem lib. 3. de Offi. Cum à consulibus malè pugnatum apud Caudium esset. Sed hæc hæctenus. Vnde fiant Impersonalia, & quæ ad eorum constructionem spectant, suo loco inuenies.

De verborum generibus.

IN Verbi constructione plures inuenies distributiones, hic quinque partita à Diomede, Donato, aliisque veteribus recepta sumus contenti. Varro libr. 3. de Analog. Actiuum verbum appellat speciem faciendi, vt Uro, vngo. Passiuum speciem patiendi, vt Vror, vngor. Gellius illud verbum agens, hoc verbum habes patiendi figuram, siue verbū patiendi lib. 18. cap. 12. Id habitum est in oratione faciendi elegantiae genus, vt pro verbis habentibus patiendi figuram agentia ponerent, ac deinde hac vice inter se mutua verterent.

Plautus. Quid est hoc? rugat pallium.

Amictus non sum commodè.

In Asinaria quoque Contemples dicit pro Contempleris. Varro in libris quos ad Marcellum de lingua Latina fecit, In priore verbo graues prosodia, quæ fuerunt manent, reliquæ mutant, inquit elegantissime, pro mutantur. Verba autem patiendi, pro agentibus in omnibus sermè veterum scriptis reperiuntur, ex quibus sunt pauca ista, quæ nunc meminimus. Muneror te, pro munero: & significor, pro significo: & assentior, pro assentio, &c. Quintilianus lib. 1. cap. 6. Vocat verba quæ habent naturam patiendi, vt Proficiscor. Idem lib. 9. c. 3. sic loquitur,

Qua

Quæ facimus patiendi modo dicere, vt arbitror, suspicor, & contra faciendi, quæ patimur, vt Vapulo. Nonius Marcellus de Contrariis generibus verborum *Affi- num* & *passiuum* solet appellare vt pleriq; grammatici, Aucupai, inquit, *affi- num* positum pro *passiuo*, Titimius Veliterna, Id ego aucupai, *plenas aureis* affero. Plaut. Trucul. Lepide ecastor aucupai. Ex his locis intelligimus *Quinti- num*, *Gellium*, & *Nonium*, quæ *Diomedes*, & *Donatus*, & *Priscianus*, alijq; græ- matici vocant *Deponentia*, appellasse verba patiendi, aut quæ figuram siue na- turam patiendi habent, aut *passiua*. Sunt *Deponentia* *passiua* quidem, sed voce siue exitu tantum. Communia eodem nomine à *Gellio* dicuntur lib. 15. c. 13. *Vtor*, & *vereor*, & *hortor*, & *consolor*, communia verba sunt, ac dici vtroque versum possunt. *Vteor* te, & *abs* te, id est, tu me *vereris*: *vtor* te, & *abs* te, id est, tu me *vereris*: *hortor* te, & *hortor* *abs* te, id est, tu me *hortaris*: *consolor* te, & *con- solor* *abs* te, id est, tu me *consolaris*. *Testor* quoque & *interpretor* signifi- catione reciproca dicuntur. Sunt autem verba hæc ex altera parte *inasiata*: & *an* dicta sint in eam quoque partem *quæri* solet, & c. *Affert* nonnulla exempla ex *priscis*. *Paulò* potest, *Testata* itidem & *Interpretata* eadem ratione dixit *M. Tullius* in 1. libr. de *Diuinatione*, vt *Testor* *Interpretor*q; verba communia vide- ri debeant. *Sallustius* quoque eodem modo. *Dilargitis* *proscriptorum* bonis, di- cit, tanquam verbum *Largior* sit ex verbis communibus. Idem paulò inferius, *Dignor* quoque & *Veneror*, & *Confiteor*, & *Testor* habita sunt in verbis com- munitibus. &c.

Pauca reperiuntur hodie verba quæ presenti tempore ac præterito imperfecto in vtranque partem dicantur. *Senec. epist. 91.* *Infirmiores* à *validioribus* *tuebantur*. *Illud* *Liuij* lib. 1. *Dec. 3.* *Ipse* in *insulam* *Melitam*, quæ à *Carthaginiensibus* *tenebatur*, *traiecit*: *vitiosè* legitur à *quodam*, *Tuebatur*. *Item* *illud* *Plinij* lib. 8. c. 30. de *capris*. *Tradunt* & *noctu* non minus *cernere*, quam *interdiu*, *ideo* si *caprinum* *iecur* *vescantur*; *resitui* *Vespertinam* *aciem* *his*, quos *nyctalopas* vocat: *ab eodem* *corruptè* legitur sic *Caprinum* *iecur* si *vescatur*, *resitui* *vespertinam* *aciem*. *Cic. 2. de Inuent.* *Observantia* est, per quam *homines* aliqua *dignitate* *ante- cedentes* *cultu* *quodam* & *honore* *dignantur*. *Tacit. lib. 12.* *Memmium* *Pollia- nem* *Consulem* *designatum* *ingentibus* *promissis* *inducunt* *sententiam* *exprome- mere*, quæ *hortaretur* *Clodius* *Octavianam* *despondere* *Domitio*, *Scauola* lib. 45. *Pandeet.* De *verborum* *obligationibus*, *Nam* *sicut* & *ipsius*, & *hæredis* *caput*, *ita* & *ipsius* *vis* & *hæredis* *vel* *sæpius* *facta* *completur*. *Cicero* *apud* *Priscianum* lib. 8. *Cupio* *eum* *tam* *inuidiosa* *fortuna* *complecti*. *Ibid.* *Hoc* *restit- erat* *etiam* *vt* à *te* *fictis* *aggrederer* *donis*. *Ibid.* *Qui* *habet*, *ultra* *appetitur*, *qui* *est* *pauper* *aspernatur*. *Asinius* *Polio*, *Sed* *cùm* *ob* *ea* *quæ* *speraueram* *dolebã*, *consolabar* *ob* *ea*, quæ *timui*. *Verrius*, *Senitiãq;* *eorum* *abominaretur* *ab* *omnibus*. *Nigidius*, *Omne* *pecus* *indomitum* *habet* *quiddam* *in* *se* *ferum*, *sed* *tamen* *ea* *natura* *est*, vt *curari* & *dominari* *possit*. *Sueton. 8. Prætorum*, *Fasti* *dies* *sunt*.

in quibus ius fatur. Varro, Ab amicis hortaretur. Idē Utile. utamur potius, quā ab Rege abutamur. Omitto eorum exempla qui Ciceronem etate antecesserunt, quæ, qui uolet, apud eundem inueniet: nam adipisci, consequi, amplexari, admirari, pollicantur, affectari, arbitrantur, conspiciantur, consecrari, calumniatur, demolitur, de peculiari, delargitur, frustramur passiuè dicta intelliget. Sed nemo ferè est qui audeat vel ea, quibus Cicero est usus, usurpare aut præsentī tempore, aut in perfectō.

Participia præteriti temporis & tempora quæ inde nascuntur, hoc est, Præteritum perfectum, Plusquamperfectum, Futurum perfectum, uisitiora sunt. Liu. lib. 7. Dec. 4. Quanquam omnis ora maritima eorum, quæ in Peloponesum uersa est, depopulata ab Achæis erat. Cicer. 5. Verr. Eiectos aratores esse dico, agros uelligiles uexatos, atque exinanitos à Verre, populatam uexatamq; prouinciã. Idem de Senect. Mirari se non modo diligentiam, sed etiam solertiam eius à quo essent illa dimensa & descripta. Idem. 2. de Natur. deor. Atque ita demetita signa sunt, ut in tantis descriptionibus diuina solertia appareat. Idem. 4. Verr. Ut res quam maximè clara atque testata esse posset. Terent. Phorm.

Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

Plinius lib. 17. cap. 11. Aut si conditio largita non sit. Liu. lib. 5. Dec. 5. Cæterum, tanto facinore in unicum relictum amicum, ab ipso per tot casus expertum, proditumq;, quia non prodierat, omnium ab se abalienauit animos. Gel. lib. 15. cap. 7. Obseruatum est in multa hominum memoria expertumq;, est. Cicer. pro Rosc. Amer. Quo uno maleficio scelera omnia complexa esse uideantur. Sallust. 1. Hist. apud Priscian. lib. 8. Igitur uenditis proscriptorum bonis aut dilargitis.

Verg. 2. Æneid. Vbs antiqua ruit, multos dominata per annos.

Idem 3. — cursusq; dabit uenerata sacerdos.

Idem 3. Eclog. Nunc oblita mihi tot carmina.

apud Priscian. Abusis iam omnibus locis.

Blanditusq; labor molli curabitur arte.

Q. Hortensius

Verrius apud eundem,

Cic. 2. Philip.

Quem ipse ementitis auspicijs uitiosum fecerat, idem 5. Verr. Rem confessam, manifestam redimere pecunia. Quintilianus lib. 5. cap. 4. Est & assumptio interrim confessæ, ut omnes autem uolunt beatam uitam uiuere. Cicer. 2. in Catil. Illud molestè fero, quod ex urbe parum comitatus exierit. Plin. lib. 10. cap. 12. Bubo funebris, & maximè abominatus publicis præcipuè auspicijs, deserta incolit. Citatur Cæsar lib. 2. Bel. Ciuil. à quodam uitiosè, Pecunias, quæ erant in publicum Varroni à ciuibus Romanis pollicite, remittit. Sic enim restituentus est, Pecunias, quas erant in publicum Varroni ciues Romani polliciti, remittit: solet hic autor quàm plurima loca deprauata asserre, uide ne decipiaris. Inuenies præterea apud Priscianum Exorsus, Adortus, Adulatus, Auxiliatus, Adhortatus, Execratus, Adminiculatus, Machinatus, Consecutus,

De-

Detestatus, quorum pleraq; exoleuerunt. Sunt & verba Impersonalia neutra, vt Est, Interest, Resert, Licet, Libet, & cetera quæ datiuo gaudent. Actiua quæ accusatiuum postulant, vt Pudet, Tædet, &c. Passiua, vt Pugnatur, uiuit, & cetera eiusdem generis. Deponentia, vt Misereor. Cic. 1. de Inuent. Commune est, quod omnes vulgò probarunt. Huiusmodi est, vt maioribus natu assurgatur, vt supplicium misereatur. Idem pro Ligar. Cauete fratrum pro fratris salute misereatur. sic legit Priscianus eodem libro: nunc Misereat scriptum inuenio. Quadrigarius apud Gellium lib. 20. ca. 5. C. Mari, ecquando te nostrum & Reip. miserebitur? Vnde superest Misertum est, sic Pudutum est, Pigutum est, quæ à Pigetur, Pudetur putant quidam deducta. Vide Diomedem. Vereor, fuit etiam impersonale apud prisicos, Turpilium apud Nonium, Si tui veretur te primogenitoris, cedo Comune impersonale nullum occurrit.

De Verborum formis.

Quandiu res ad finem perfectionemq; tendit perfecta dici non potest: quare non immerito Inchoatiua à Grammaticis dicta sunt verba, quæ rem inchoatam imperfectamq; significant, licet ad perfectionem finemq; tendentem: neque enim caleo incipio calere duntaxat significat, carent enim Latini verbis quibus initium tantum motus significant, sed significat cepisse me quidem iam calere, neque desistere à calefactione. Quod si res nimium ad finem properet, tunc solent adhiberi hæ particule, Magis ac Magis, quotidie, in dies, in dies singulos. Cic. ad Att. lib. 10. Alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingrauescit. Idem in Epist. ad Brut. Obdurescunt magis quotidie boni viri ad vocem tributi. Idem pro Mil. Quanto ille plura miscebat, tanto hic magis in dies conualescebat. Verbum Incipiendi non raro cum inchoatiuis iungitur. Plin. lib. 11. c. 11. Quum mella cæperunt maturescere abigunt fucos. Cæsar. 6. bel. Gal. Ipse cum maturescere frumenta inciperent, ad bellum Ambiorigis profectus. Idem. 3. bel. Ciu. Iam que maturescere frumenta incipiebant. Hæc ferè formantur à verbis neutris absolutis secundæ declinationis, vt Tepeo, tepez, addita syllaba, Co, tepefco, Floreo flores, fiorefco. Cetera eodè modo à secunda persona fiunt. Vnum atque alterum ab actiuis deducitur, Augefco, Integrafco.

Terent. And. — B. ah perij, hoc malum integrasit. Fiunt etiam à nominibus, vt Syluesco, grandefco, lapidesco, sterilefco. Plin. lib. 8. ca. 50. Capræ pinguedine sterilefco. Sunt omnia tertie coniugationis.

Meditatiua sunt à priore supino, m, litera versa in Ro, syllabam, vt Esium partem, cænatum, Esurio, parturio, cænaturio, hæc ad quartum ordinem spectant.

Frequentatiua, quæ omnia primi sunt ordinis, variè formantur, nam verba primæ declinationis, syllabam, atum prioris supini in, ito, penultima breui mutant, vt Rogatum, improbatum, volatû: Rogito, imperito, volito. Cetera modò, am, in, ito, mutant, vt lectum, scriptum, factum, actû: Lectito, scriptito, factito,

3 3 actiuo:

actito modo, um, in o, ut Pulsus, cursum, raptum: Pulsio, curso, rapto. Interdum sunt à tertia singulari presentis indicatiui, addita, to, syllaba, vt Querit, agit, nat, fundit: Querito, nato, fundito. Quæ ab his regulis aberrant, vsu discuntur. De frequentatiuis est caput. 6. apud Gellium lib. 9. Ab eo quod est Ago, & Egi, verba sunt, quæ appellant Grammatici Frequentatiua Actito & Actitani, &c. Varro libro 1. de Analog. Frequentatiua appellat verba, quæ sepius quid fieri ostendunt. Diminutiua verba pauca admodum sunt, quæ diminuta malim cum Quintiliano appellare, qui lib. 1. c. 5. nomen diminutum non autem diminutiuum vocat. παρὰ γὰρ, vt Diomedes ait, vocantur, quæ a primi tui verbi declinatione, & mutationem, & adiectiōnem litterarum capiunt, & nihilominus idem significant: interdum variantur velut Lacerio ex eo quod est lacero, est enim concitare. Facecco eque, si discedere significat. Item accerso, & per, r, scribitur. Arcesso sed interest, quia accersere, euocare est, arcessere vero, aliquem accusare significat, & ab arceo nascitur, etenim illum accusare, à maleficijs suis arceri est. Paragoga etiam sunt Capesso, Expetesso, significant enim Capere & expetere. Phocas putat Lacerio frequentatiuum esse. Priscianus lib. 8. ait quosdam hæc appellasse Frequentatiua, quæ ipse Desideratiua vocat: à doctis tamen non recipitur.

De participio.

¶ Participium est pars orationis, quæ tum casus, tum tempora habet.

¶ Participia presentis temporis in Ans, vel Ens, exeunt ac ab omni verborum genere nascuntur, exceptis passiujs, vt amans, seruiens, complectens, vtens.

¶ Præteriti temporis in Tus, sus, xus, desinunt, ac fiunt à verbis passiujs communibus, & deponentibus, vt Amatus, Coplexus, Vfus. Vnum in uus, reperitur Mortuus videlicet à Morior.

¶ Participia futuri tum in Rus, tum in Dus, exeunt.

¶ In Rus, oriuntur ab omni genere verborum exceptis passiujs, vt Amaturus, Seruiturus, Amplexurus, Vforus.

¶ In Dus, fiunt à passiujs & communibus, vt Amandus, Complectendus. Interdum etiam à deponentibus, quæ aliquando fuerunt communia, vt Sequendus à Sequor, Vlciscendus ab Vlcisor.

¶ Participia presentis temporis fiunt à prima persona præteriti imperfecti syllaba, bam, uel bar, mutata in ns, ut Amabam, Amans, Complectebam, Complectens.

¶ Participia in Dus hnt à genitiuis participiorum presentis temporis, tis, syllaba mutata in dus, da, dum, vt Amans, amans, Amanus, a, um: Complectens, complectentis, Complectendus, a, um.

Par-

¶ Participio præsentis temporis, gerundiis, & futuro in dus, carent verba quæ præterito imperfecto deficiunt, ut Odi, Cœpi, No ui, Memini.

¶ Participia præteriti temporis fiunt à posteriore supino addita litera, s, ut Amatu, Amatus: Complexu, Complexus.

¶ Participia futuri in Rus, fiunt à priore supino, m, litera, uersa Rus, ut Amatam, Amaturus: Seruitum, Seruiturus.

¶ Quæ uerba supinis carent, carent etiam participiis futuri in Rus, & præteriti temporis, item præteritis perfectis, & plusquãperfectis passiuis omnium modorum ac futuro passiuo coniunctiuu modi: præterea futuro infinito tam agendi, quàm patiendi. Quibus omnibus deficiunt Disco, Posco, Medeor, & alia, quæ quoniam rudibus solent negotium facessere, his uersiculis sumus complexi.

Nulla supina Mico, Strido, seu Strideo gignunt,
 Lugeo, cum Sileo, Fulget, cum Luceo, Friget,
 Vrgeo, cum Sorbet, Turget, Conniuet & alget,
 Flaueo, cum Timeo, Pauco, cum Ferueo, Liuet,
 Congruo, cum Sapio, Lambo, cum Respuo, Linquo,
 Ingruo, cum Batuo, Posco, Metuoque, Pluoque,
 Et Dispesco, Luo, Scando, queis adde, Fatisco,
 Hisco, Scabo, Sugo, Nolo, cum Prodigio, Dego.
 Annuo cum sociis, Vado, cum Gliscere. Vergo
 Disco, Tremo, Satago, Ferio, Compesco, Refello,
 Ambigo, Sterto, Rudo, Pfallo, cum Cernere, Sido.
 Et Veicor, Liquor, Medeor, Reminiscor, & Ango, *Pracello*
 Et Volo, Malo, Furit, Præq; Ante, Excellere, Ringor, *Antecello*
 Et quod poscit, uî, modò sit neutrale secundæ,
 Vt Studeo, Emineo, exceptis quæ suggeret vsus. *Meditatiua*
 Quæq; ferè gignit Meditor, quæq; Inchoo uerbum. *Inchoatiua*

Participium est, ut Varro lib. 5. de lingua Latina ait, quod & tempora & casus habet: vel ut idem 3. de Analog. inquit, quod cum temporibus ac casibus declinatur. Idem lib. 1. cum egisset de nominibus uerbalibus, de participiis deinde agit, quæ à uerbalibus nominibus differre docet. Quæ, inquit, uocabula dicuntur à uerbis fiunt, ut à scribendo scriptor, à legendo lector, &c. Præterea cum sint ab eadem origine uerborum uocabula dissimilia superiorum, quod si-

mul habeant cāsus & tempora quo vocantur participia, &c. Separavit Varro, ut vides, verbalia nomina à participijs, & participij etymon quod ab omnibus veteribus assertur, probauit. Quod superuacaneum alicui videri posset, nisi à quibusdam præciperetur participia verbalia esse nomina, & à verbo tantum partem capere. Eodem loco refert Varro argumenta eorum, qui sequendam esse Analogiam negabant, quòd videlicet à verbis actiuis duo tantum fierent participia præsentis & futuri temporis: à passiuis vero vnum tantum præteriti nimirum, Ab Amo, inquit, & eiusmodi omnibus verbis oriuntur præsens, & futurum, ut amans amaturus: & ab eis verbis tertium, quod debet fingi præteriti, in lingua Latina reperiri non potest. Non ergo Analogia. Sic ab Amor, Legor, & eiusmodi verbis vocabulum eius generis præteriti temporis fit, ut Legor, ero, sum, ero, neque præsentis & futuri ab his fit. Non ergo Analogia. Grammatici etiam Cicronis æquales, ut vides Amans præsens, Amaturus futurum, Amatus præteritum vocant, quod quidam hac etate negant. Quod verò aiunt à passiuis verbis non fieri participia præsentis temporis veteres omnes fatentur, Amā dus enim verbi causa nemo est veterum grammaticorum, qui præsens esse dicat, at futurum esse quis neget? Negant hi qui analogiam oppugnabant, à quibus Varro cum iisdem lib. 2. Respondet, quod ad hoc caput atinet, non videtur dissentire, nullam enim de eo mentionem facit, facturus sine dubio, si dubium controuersumq; esset. Quorum sententiæ quidam accedunt, cum affirmant voces Dus, Dum, necessitatem, officium, dignitatemq; adsignificare, non futurum tempus. Cuiusmodi sunt hæc. Cic. 2. contra Rul. Hæc qui prospexerint, (maiores nostros dico) Quirites non eos in deorum immortalium numero venerādos à nobis & colendos putatis? Idem de Arusp. Nego vlla de opere publico, de monumento, de templo, tot Senatus extare consulta, quot de mea domo: quam Senatus vnā post hanc urbem constitutam ex arario edificandam, à pontificibus liberandam, à magistratibus defendendam, à iudicibus puniendam putaret. Idem Cornificio lib. 12. Quo tua maior dignitas, eò quæ tibi acciderunt minus ferenda. Neque enim qua tu propter magnitudinem animi tui, & ingenij moderatè fers, à te non vlciscenda sunt, etiam si non sint dolēda. Hæc enim & similia sunt qui putent esse nomina, ut putarunt grāmatici illi quibus cum Varro certabat. At ablatiuum, inquit, post se habent. Quid mirum? habent & quæ sine Controuersia nomina sunt. Idem ad eundem eodem lib. Cæteris omnibus rebus habeas eos à me commendatis simos. Participia igitur in Dus, funditus peribunt? Non feret Probus, non Phocas, non Diomedes, non Donatus, clari ac nobiles grāmatici, non patientur viri doctissimi atque de lingua Latina optime meriti, non sinet Fabius Quintilianus vir singulari doctrina, quippe qui lib. 9. cap. 3. luculentissime docet esse participia hæc in lingua Latina, Vtimur, inquit, & verbo pro participio, ut — magnū dat ferre talentum, tanquam ferendum. Ibidem, Illud plānè figura est, qua disersa sermonis forma coniungitur — socijs arma capebant.

Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Quamvis enim pars Bellum posterior participio insiſtat, vtrique tamen conuenit illud Edico. Hæc ille. Quod si voces in, Dus, è participiorum numero excludenda sunt, quod necessitatem officium adsignificent, sape etiam verba futuri temporis fututa esse desinent. An non hæc & sexcenta alia officium adsignificant? Defendam meos ciues, etiam si certò sciam me occisum iri. Defendetur vbiq; terrarum à me ciues mei quãdiu vixero. Non ne cù Cicero Philip. 2. dixit, Defendi Remp. adoleſcens, non deseram senex; contempſi Catilinae gladios, non pertimescam tuos, & paulò post, Etenim si abhinc annos prope viginti hoc ipſo in templo negaui posse mortem immaturam esse Consulari: quanto verius nunc negabo ſeni? Deseram, Pertimescam, Negabo officium adsignificant? Eadem ratione ne participia quidem in, Rus, in participijs numerentur. Quid? Sum defensus meos ciues etiam si certò sciam me occisum iri: Defendi Remp. adoleſcens, non sum deserturus ſenex. Defensus Deseriturus quid aliud quam partes, officiumq; clamant? Quid igitur causa esse putem, cur Defendendi sunt à me ciues mei? Non deserenda est à me Respublica quid inquam causa esse putem cur Defendendi Deserenda potius non nuna, quam participia sint? maxime cum more verborum sextum casum admittant. Sed hec vt multa alia, viderint Palæmones:

Vapulans, vapulaturus, & alia huius generis fiunt à verbis passiuis significatione tantum, quod verò diximus de passiuis non solum significatione, sed etiam voce accipiendum est. Nonnulla participia præteriti temporis, & futuri in Dus reperiuntur a uerbis neutris orta, ut obitus, a, um, obeundus, uigilatus, uigilandus, euigilatus, euigilaudus, properatur, properandus, erratus, regnatus, pugnatuſ, laboratus, redundatus, cessatus, successus, quorum aliquot etiam apud oratores. Cic. pro Sest. Nec verò illorum quisquam, quos à maioribus nostris morte obita positos in illo loco, atque in Roſtris collocatos videtis. Quint. lib. 11. cap. 3. Et uigilandę noctes, & fuligo lucubitationum bibenda. Cic. ad Att. lib. 9. At quã honesta, at quã expedita tua consilia? quã euigilata tuis cogitationibus, quã itineris, quã nauigationis, &c. Quintilianus lib. 10. cap. 3. stylum properatum dixit, idem proæ. lib. 6. maturitatem festinatam. Plin. in Paneg. festinatos honores. Cic. ad Tyronem lib. 16. Nam quum omnia mea causa uelles mihi successa, tum etiam tua, socium enim te meorum commodorum semper esse uoluï, Reliqua, et hic plura inuenies apud poetas. Verisimile est uerba unde hæc fiunt apud præſcos fuiſſe passiuæ, quorum nonnulla etiam hodie extant. Tacit. de moribus German. Nec uirgines festinantur. Idem lib. 17. Neque enim hic vt in cæteris gentibus quæ regnantur, certa dominorum domus. Plin. in Paneg. Hinc porticus, hinc delubra oculta celeritate properantur.

Multa sunt hodie deponentia, quæ apud Præſcos fuerunt communia, ut conſeſſor, adipiſcor, uitor, coſeſſor, admiror, demolior, calumnior, arbitror, aggredior, execror, deteſtor, abominor, auxilior, machinor & multa alia. Vide Præſc. lib. 8.

Sunt

Sunt nonnulla quæ quauis habeant præteritum imperfectum tamen participio præsentis & futuri temporis in Dns ac gerundijs desituuntur, vt fio, reor: medeor non caret præsentis, vt Phocas putauit, nam Ouidius lib. 1 5. Metam. Artes medentem dixit, & Stat. 2. Syl. 1.

Cum iam egomet cantus, & verba medentia sæuus
Consero.

Iisdem participijs & gerundijs caret verbum substantiuum. & quæ ex eo cõponuntur præter Absum, & præsum, quæ præsens & absens habent: nam Potens nomen est. Item Volo, Nolo, Malo, exceptis, Volo, Nolo quæ Volens, Nolens tantum habent. Præterea verba impersonalia præter Pænitet quod habet participiũ pænitens Sueton. in Vitel. cap. 1 5. Non multo post pænitens facti. Libens, pudens et siqua alia sunt, nomina potius quàm participia censenda sunt. Pænitet, pudet, piget gerundia habent & participia siue participialia in Dns, quæ potius à verbis pæniteo siue pæniteor, pudeor, pigeor deducuntur quæ præscis fuerunt vsitata & participium Pænitens à Pæniteo siue Pæniteor deductum fuisse arbitror vt enim Græci dicunt μεταμέλει καὶ μεταμέλοῦ μου ita præsci Pænitet, & Pæniteor dicebant, & Pænitet me facti, & Pæniteor facti siue de facto, vtraq; enim constructio in participio apparet Idem in Claud. Cæsar. cap. 43. Sub exitu vitæ signa quadam nec obscura pænitentis de matrimonio Agrippinæ, deq; Neronis adoptione dederat. Fruor putauit Phocas carere participijs, Fruens non dum legi, Fruendus frequens est apud Ciceron. Fruiturus dixit Idem Tusc. 3. Fruitus dixit Vlpianus. Fructus aiunt Ciceronem dixisse in Hortensio, sed apud Priscianum lib. 10. Perfructus est, non Fructus: De quibus in præteritis verborũ deponentium copiosius.

Participia futuri in rus ne deducant tyrones à supinis primæ coniugationis, quæ in, itum, aut, etum, excunt, non enim soniturus, verbi causa, secliturus frictiturus à sonitum seclum frictũ, dicimus, sed sonaturus, secaturus, fricaturus, tãquam à supinis sonatum, secatum, fricatum. Virgilius Domiturus dixit: sed de his in præteritis & supinis primi ordinis. Reor caret hoc participio, item Faris vel fare. Orior, morior, oriturus, moriturus habent, nascor nasciturus apud Portium Latronem, vide hæc suo loco. A partum, erutum, pastum, mansum à mando, is, solitũ, satitum, situm saltum non faciliè hoc participium inuenies: pariturus vsitatum est à paritum. Siliturus non tam mihi videtur durum quam Staturus, quo Cicero est vsus lib. 4. ad Att. Tum Lucullus de omnium collegarum sententia restondit, religionis iudices Pontifices fuisse, legis Senatũ: se & collegas suos de religione statuisse, in Senatu de lege statuturos. Idem Restitutum 2. Verr. dicit, Ostendit se Tribunitiam potestatem restitutum. Fluxurus negat Phocas esse in vsu, quo tamen Columella lib. 3. cap. 2. bis usus est. Carent & uerba impersonalia præter Licet quod Liciturum habet, quo usus idem ad eũdem lib. 2. Quod nihilo magis ei liciturũ esset plebeio Remp. perdere quàm similibus eius me Con-

sule

sule patriciis esset licitum. & Pudet puditurum, Plin. lib. 36. c. 15. Cum puderet uiuos, tanquam puditurum esset extinctos. Salustius etiam pœniturum dixit, ut notat Quint. lib. 9. c. 3.

Luctum à lugeo non est in usu neque sorbitum aut sorptum à sorbeo, posterius supinum à sorbo, is, tertiæ coniugationis est. Sápitum uel sapitum media longa nisi quam est. Composita ex uerbis Mico, uado scando, linquo, cerno supina habent, quibus arceo adiungi potest, nam arcitum difficile inuenies. Aestuo, incesso ningo, etiam supinis deficiuntur. Inchoatiua & Meditatiua uerba iisdem carent.

Terentius Heaut. — nos esurituras satis, dixit. Sed de his omnibus suo loco fusius. Quoniam Communium, & deponentium uerborum declinatio maxime Infiniti modi solet tyronibus negotium exhibere, unum atq; alterum exemplum ponemus.

Declinatio uerbi Communis.

Infiniti modi.

Præsens & imperf. commune, Complecti.

Perfectum & plusq. commune, complexum, am, um, esse, vel fuisse.

Futurum actiuum, complexurum, am, um, esse.

Futurum passiuum, Complexum iri, vel complectendum esse.

Gerundia.

Complectendi, Complectendo, Complectendum.

Supina. Complexum, complexu.

Participium actiuum præsentis temporis.

Complectens. Futuri, Complexurus.

Participium præteriti commune.

Complexus, a, um. Futuri passiuum. Complectendus, a, um.

Declinatio uerbi Deponentis.

Infiniti modi.

Præsens & imperf. Proficisci. Perf. & plusq. Profectum, am, um, esse, vel fuisse.

Futu.

Profecturum, am, um esse.

Gerundia.

Proficiscendi, Proficiscēdo, Proficiscendū.

Supinum.

Profectum.

Participium præsentis

Proficiscens. Futuri. Profecturus, a, um.

Præteriti.

Profectus a, um.

DE P R A E P O S I T I O N E.

PRæpositio est pars orationis, quæ ceteris partibus aut separata, aut coniuncta ferè præponitur, Separata, ut Non sum apud me
præ

præ iracundia. Coniuncta, vt Præstat millies mori, quam Deum vel leuissime offendere.

Accusatiuo seruiunt.

Ad, apud, ante, aduersus, vel aduersum, cis, citra, circitet, circa, circum, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, præter, prope, propter, secundum, secus, supra, trans, versus, ultra, vsque.

Ablatiuo gaudent.

A, ab, abs, absq; cum, coram, clam, de, e, ex præ, pro, procul, palam, sine, tenus, quarum vltima ferè genitium amat, cū vocabulo multitudinis adhaeret, vt Cumarū tenus, lumborum tenus: alioquin ablatiuum, vt pectore tenus, ore tenus.

Accusatiuum vel ablatiuum pro varia significatione postulāt. In, sub, super.

S V B T E R.

Apud oratores accusatiuum habet. apud poëtas etiam ablatiuum.

Præpositiones quæ tantum coniunctæ præponuntur, sunt.

Am, con, di, dis, re, se, vt ambigo, confero dinumero, disputo, repeto, sciungo.

Præpositiones ferè præponuntur vnde, & nomen traxerunt, Tenus & Versus postponuntur. Cum in illis Mecum, Tecum, Secum, Nobiscum, Vobiscum, cur posteriore loco ponatur docet Cicero in Oratore. Sunt & alia quæ interim postponuntur, vt Inter. Cicer. de Amicit. Quæ si quos inter societas aut est, aut fuit, &c. Quædam aliquando interponuntur, vt I N. Idem ibidem Quibus in ipsis inest causa cur diligantur: quarum vsus optimis autoribus legendis notabis. Vt ceteræ præpositiones coniunctas Loquelares quod loquelis videlicet adhaereant solent appellare, quæ verò casibus seruiunt casuales: illas etiam quidam per compositionem, has per appositionem vocant. Am præpositio loquelaris per, m, litteram scribenda est. Festus Annis propriè dicitur à circummando, quoniam ex Græca præpositione sumptum, quæ est ἀμφι, significat circum, & nare fluere. Idem, Am præpositio loquelaris significat circum. Priscianus lib. 1. Anceps, inquit, pro amceps, Am enim præpositio f, vel c, vel q, sequentibus in, n, mutat, m, vt anfractus, ancisus, anquiro: vocali verò sequente intercipit, b, vt ambitus, ambeusus, ambustus, ambages: Hæc ille. Eodè modo Diomedes & Donatus Am per, m, scripserunt vt ex subiecto exemplo constat, nimirum Amplector. Apud Priscos fuit etiam casualis seruebatq; accusatiuo, vt apud Græcos ἀμφι, Unde sublata posteriore syllaba dicta est, cum circum significat. Cato in Originibus oratorum, Am terminū. vide Macrobiū lib. 1. Sat. cap. 14. Varro lib. 5. de lingua Latina, vbi de verbis primigeniis, & declinatis, hoc est, quæ ab alijs oriuntur, agit, præpositiones vocat Præuerbia. Principia, inquit, erant pauca, quæ inde na-
ta

ta sunt innumerabilia ; à quibus iisdem principijs antepositis præuerbijs paucis, immanis verborum accedit numerus, quòd præuerbijs additis atque commutatis aliud atque aliud fit vt enim Cessit atque Recessit, sic Accessit, & Abscessit : item Incessit, & Excessit, sic Successit, & Decessit, & Concessit, & Processit. Quòd si hæc decem solum præuerbia essent, &c. Cicero in Topicis Præpositiones vocat, Præpositio, inquit, I N priuat verbum ea vi, quam haberet, si I N præpositum non fuisset, vt dignitas, indignitas, &c. Cætera quæ hîc desiderantur inuenies in Constructione.

De Aduerbio .

Aduerbiium est pars orationis, quæ vocibus, addita, earum significationem explanat ac definit: vt Rarò loquitur, bene Peritus, vehementer iratus, parum diligentes.

Aduerbiorum varia sunt genera, & significationes.

Optandi, vt utinam, o si.

Vocandi, vt ò, heus, cho.

Interrogandi, vt cur, quare, quid ita, quam obrem.

Respondendi affirmatè, vt etiam, ita, maximè, quid ni?

Confirmandi, vt profectò, sanè, certè.

Negandi, vt non, nequaquam, minimè, haud, haudquaquam.

Dubitandi, vt forsan, forsitan, fortassis, fortasse.

Hortandi, vt eia, age, agendum, agite.

Prohibendi, vt Ne.

Demonstrandi, vt en, ecce.

Eligendi, vt potius, imò.

Comparandi, vt magis, minus, fortius.

Congregandi, vt simul, vnà pariter.

Separandi, vt seorsum, separatim.

Intendendi, vt acriter, studiosè, vehementer.

Remittendi, vt segniter, remisè, oscitanter.

Temporis, vt hodie, cras, perendie, heri, nudius tertius.

Loci, vt hic, huc, hac, horsum.

Numeri, vt semel, bis, ter, sæpe, centies, millies.

Ordinis, vt primùm, deinde, postremò.

Euentus, vt fortè, fortuitò.

Similitudinis, vt sicut, sicuri, vt, vti.

Diuersitatis, vt aliter, secus.

Qualitatis, vt prudenter, perirè, eleganter.
 Quantitatis, vt parùm, multum, facis, nimium.

Aduerbia non solum verbis, sed etiam participijs, nominibus, sibi ipsis adminiculantur: quia tamen verbis potissimum adherent, Aduerbia à Grammaticis dièta sunt. Quidam, ut Varro. i. de Analog. docet. Aduerbiùm, partem orationis adminiculandi appellarunt. Iurandi aduerbia hercle, mehercle, hercule, mehercule, hercules, mehercules, medius fidius, ecastor, mecastor, pol, ædopol, & siqua sunt generis eiusdem, quibus homini Christiano non licet vti, consultè prætermisimus, ne pueri ante quàm Latine sciant, per Herculem, pollucem, aliq, deorum portenta iurare assuescant. Diomedes æstimandi aduerbia addidit, vt vili, carò. Addunt alij alia, Excludendi, vt solum, tantum. Explanandi, vt nimirum. Rei non planè peracta, vt ferè, ferme.

De interiectione.

Interiectionis est pars roationis, quæ varios animi affectus indicat.

Interiectionum variæ sunt formæ & significationes.

Laudantis, & aliquando exultantis, vt euge.

Exultantis, & interdum insultantis, vt yah.

Lætantis, vt euax.

Dolentis, & ingemiscntis, vt ah, heu, hei.

Suspirantis, vt ahah.

Lugentis, vt hoi hei.

Eiulantis, vt oh oh oh oh.

Admirantis, vt papæ, ò, vah.

Admirantis, & interdum ironiæ, vt hui.

Irridentis, vt o, O præclarum custodem ouium, vt aiunt, lupum.

Exclamantis, vt pro, ò.

Silentium indicentis, vt st.

Timentis, vt hei.

Deprehendentis aliquid ex improviso, vt at at.

Præfagientis malum, miserantis vel minantis, vt Væ.

Reiicientis cum fastidio, vt apage, apage sis.

Stomachantis, siue indignantis, vt malum.

Execrantis, vt nefas, infandum.

Multa sunt interiectiones, quæ varios exprimunt affectus, vt ò, hei, ah, hui, euge, quarum significationes optimus magister vsus assiduaq, lectio te docebit, Malum, nefas, infandum quamuis nomina sint, interdum tamen interiectionis par-

partes agunt. Probus hanc orationis partem adhuc modū definit: Interiectiones sunt, quæ affectum animi vario motu designant. Interdum enim gaudium, interdū dolorem mentis ostendunt. Diomedes, Interiectio est pars orationis affectum mentis significans voce incondita. Eodem modo Donatus in priore libello de Octo part. Priscianus l. b. 14 ait interiectiones abscondita voce, id est (vt idem explicat) non planè expressa pronuntiat. Idem Donatus in posteriore Edit. Interiectio, inquit, est pars orationis interiecta alijs partibus orationis ad Exprimendos animi affectus. Particulam, Voce incondita, putat quidam à recentioribus fuisse excogitatam, cum ea veteres, vt modo ostendimus, vsi fuerint: neque, Vox rudis, Conditāq; accipienda est, quæ scribitur, sed quæ pronuntiat: lugentis enim, aut exultantis aut exclamantis voces confusa & perturbata sunt: scripta. verò aperta & plana, quæ etiam cum ab ijs pronuntiantur, qui affectibus perturbatione vacui sunt, aperta videntur. Interiectionis meminit Quintil. lib. 1. c. 4.

De Coniunctione .

Coniunctio est pars orationis annectens, ordinansq; sententiam,

¶ Coniunctionum species, siue significationes variæ sunt.

Copulatiuæ, vt ac, atque, &, q;, &c.

Disiunctiuæ, vt vel, ve, siue, seu, aut, ne.

Aduersatiuæ, vt etsi, tametsi, quanquam, quamuis, &c:

Collectiuæ siue, illatiuæ, siue rationales, vt ergo, igitur, quare, quocirca, quapropter itaque, &c.

Causales, vt namque, si quidem, quia, quoniam, enim, etenim, quod, propterea quòd &c.

Expletiuæ, vt quidem, equidem, &c.

¶ Coniunctiones partim sunt præpositiuæ, partim subiunctiuæ partim mediæ.

Præpositiuæ, siue principes sunt quæ in oratione præeunt, vt aut, ac, atque, at, atq; vel, nec, neque, nisi, seu, siue, &c.

¶ Subiunctiuæ siue subditæ, quæ subeunt, vt q;, ve, ne, quidem, quoq;, autem, verò, enim.

¶ Communes siue mediæ, quæ & præeunt, & subeunt, vt ergo, igitur, itaque, equidem, &c.

Mirum est quantum Grammatici in Coniunctione inter se dissentiant: si quidem Diomedes & Donatus aiunt quinque esse Coniunctionum species, quæ ab alijs significationes vocant, Copulatiuas, Disiunctiuas, Expletiuas, Causales, Rationales, Priscianus libro 15 sexdecim, Causales enim in quinque formas, Apolloniū imi-

tatus distribuit. Continuatiuas, subcontinuatiuas & c. addidit etiam Approbatiuas, Præsumptiuas & alias eiusdem generis, quas ne tibi sim fœdus libenter præmitto. Recentiores etiam Discretiuas, & Suspensiuas excogitarunt. Præterea eadem à varijs diuersis formis adscribuntur, alij enim Nec, Neq; copulatiuas, alij disiunctiuas vocant. Quanquam, quamuis, tametsi, quidam Aduersatiuas appellant, quas Plinius, vt ait Diomedes, Illatiuas vocat: ipse vero Diomedes Quanquam, Quamuis Rationales siue Ratiocinatiuas nominat, Etsi, tametsi, Causales. Potius, imò quæ supra aduerbia eligendi appellauimus, docet idem Relatiuas ad aliquid, siue comparatiuas à Plinio dici. Itaque alij aduerbiũ nominant, alij inter coniunctiones numerant, non diuersa, sed eadem significatione: nam eadem vox diuersa significatione & aduerbiam, & coniunctio esse potest, vt Quare, Quamobrem quæ aduerbia sunt interrogandi, cum interrogationi, coniunctiones verò cum conclusioni seruiunt. Quæ cum ita sint ne de formis, siue vocabulis Coniunctionum sint solliciti qui tyrones docent, quando ipsi etiam Coryphæi de ipsis tantopere inter se dissident. Satis enim est Coniunctionem communi vocabulo nominare, interdum etiam Particulam. Doceatur potius pueri quæ præeant, quæ subeant, nam transmutatione committitur solæcismus, auctore Quintiliano lib. 3. c. 5. vt, Quoque ego, Enim hoc voluit, Autem non habuit: Definitio Coniunctionis, qua vsi sumus, Palymonis est, vt refert Diomedes. Copulatiuam appellat Gellius lib. 10. cap. 29. Connexiuam, Atque inquit, particula à Grammaticis quidem coniunctio esse dicitur conexiua, & plerunque sane coniungit verba & connectit. Sed interdum alias quasdam potestates habet non satis notas, nisi in veterum literarum tractatione atque cura exercitis. Nam et pro aduerbio valet, cum dicimus, Aliter ego feci, atque tu: significat enim aliter quàm tu. & c. Quidam malunt copulantes appellare, nos non admodum reformidamus hæc vocabula, cum eis Probus alijq; veteres vtantur. Disiunctiuæ quamuis sensum disiungant, verba tamen coniungunt, qua ratione coniunctionis nomen non amittunt. Nonnulli Ciceronis ætate Coniunctionem appellauerunt partem orationis Iungendi. vide Varronem lib. 1. de Analog. Cicero in Oratore Coniunctionem vocat. Quod ad ordinem attinet Principes, Subditas, quæ & præeunt & subeunt appellauimus, quas Diomedes Principales, Subsequentes Medias vocat, sic enim Nigidius apud Gellium lib. 19. ca. 14. vocales distribuit. Sed hæc hæctenus.

De Accidentibus, siue Attributis partium orationis.

Sunt quædam quæ partes orationes comitantur, vt Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Modus, Tempus, Persona, Figura, Species, quæ Accidentia, siue Attributa Partium vocantur.

¶ Numeri nominum, pronominũ verborũ, & participiorũ sunt duo,

duo, singularis, vt Musa, Ego, Amo, Amans. Plur. vt Musæ, Nos, Amamus. Amantes.

Casus Nominum, Participiorum, & nonnullorum Pronominum sunt sex Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus.

Nomen, Pronomen, Participium tria habent genera præcipua, Masculinum siue Virile, cui præponitur pronomen Hic, vt hic dominus meus, doctus: Fæmininum siue Muliebre, cui præponitur pronomen Hæc, vt hæc ancilla, mea, docta: Neutrum, cui præponitur pronomé Hoc, vt hoc mancipium, meum, doctum.

Ex his tribus generibus nascuntur duo alia, Commune duorum, & Commune trium. Commune duorum est, cui præponuntur pronomina Hic & Hæc, vt hic & hæc parens. Commune trium, siue Omne, cui præponuntur pronomina Hic Hæc Hoc, vt hic & hæc & hoc prudens, nostras, amans.

Declinationes, siue Formæ nominum sunt quinque.

Prima, cuius genitiuus terminatur æ, diphthongo, vt Musa Musæ.

Secunda, cuius genitiuus terminatur litera i, vt dominus, domini.

Tertia, cuius genitiuus terminatur syllaba is, vt sermo, sermonis.

Quarta, cuius genitiuus terminatur syllaba us, vt sensus sensus (diei).

Quinta, cuius genitiuus terminatur literis e, & i, separatis, vt dies.

Pronomina meus, tuus, suus, noster, vester, ad primam & secundam nominum declinationem spectant: Nostras, vestras ad tertiam: cetera peculiare habent formas.

Participia, quæ in Ans, & Ens exeunt, ad tertiam declinationem pertinent, vt Amans, docens, &c. Reliqua ad primam & secundam, vt Amaturus, amum: amandus, amanda, amandum, &c.

Declinationes, siue Coniugationes verborum sunt quatuor.

Prima, cuius secunda persona præsentis Indicatiui exit in As, vt Amo, amas, amare.

Secunda in Es, longum, vt Doceo, doces, docere.

Tertia in IS, breue, & infinitum in ERt, vt Lego, legis, legere.

Quarta in IS, longum, & infinitum in IRE, vt Audio, audis, audire.

Modi verborum triti, ac communes sunt quinque, Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Coniunctiuius, Infinitus.

Tempora verborum sunt quinque, præsens, siue Instans, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum plusq. perfectum, Futurum.

Personæ pronominum sunt tres, prima Ego, secunda Tu: reliqua

K pro-

pronomina tertiæ sunt personæ, præter Ipse, ipsa, ipsum, quod cuiusvis est personæ: item prouocabulum Qui, quæ, quod.

Personæ verborum sunt tres, prima vt Amo, secunda vt amas, tertia vt amat.

Nomina & participia (exceptis vocatiuis) incertæ sunt personæ, sicut & verba infinita, eam enim induunt personam, cuius est verbi, cui adhærent: vt Ego M. Tullius defendi Rem publicam adolescens, non deferam senex. Cupio te audire.

Vocandi casus, quoniam secundis personis tantum adhærent, solum sunt secundæ personæ.

Figuræ Nominum, Pronominum, Verborum, Participiorum, Præpositionum, Aduerbiorum, Coniunctionum duæ sunt.

Simplex, vt prudens, is amo, amans, abs, prudenter, enim.

Composita, vt imprudens, idem, adamo, adamans, absque, imprudenter, etenim.

Species Nominum, Pronominum, Verborum, Aduerbiorum, sunt duæ. Primitiua, vt pater, tu, caleo, clâ. Deriuatiua, vt Paternus, tuus, a, um, calefco, clanculum.

Partium orationis accidentia, siue attributa, siue affectus, siue affectiones, siue, vt Diomedes vocat, Observationes in hunc locum reiecimus, ne in singulis partibus eadem non sine nausea repeterentur. Quid enim attinet eandem crambæ, Quot accidunt Nomini, Pronomini, Verbo, &c. toties repetere? Quem obsecro fructum percipient tyrones, si in numerato habeant quæ attributa quibus partibus accidunt? Nonne multo satius esset id temporis in nominibus, verbisq; declinandis consumere?

Numerus.

Quintilianus lib. 1. cap. 4. numerum solet appellare singularem, & pluralem: idem aduerbijs Singulariter, & Pluraliter vtitur lib. 8. cap. 6. Gellius non solum pluralem, sed etiam pluratiuum numerum dicit lib. 2. cap. 16. & lib. 5 cap. 21. A Casare in libris de Analogia dicitur Appellatio multitudinis, item, significatio multitudinis. vide Gellium lib. 19. cap. 8. vbi etiam inuenies numerum multitudinis, figuram multitudinis, in eadem re. Eodem capite appellat Gellius numerum singularem singularem. Varro solet dicere Verba, Vocabula singularia multitudinis. 2. de Analog. Reprehendunt Analogias, quod alia vocabula singularia sunt solum, vt cicer: alia multitudinis solum, vt scate. Ibidem, Iniuria postulant siqua sunt singularia, oportere habere multitudines. Ibid. Omnes enim numeri à duobus sursum versus multitudinis sunt. Sic Nigidius loqui consuevit apud Gellium lib. 13. cap. 14. casu multitudinis recto.

Casus.

Nominatiui, genitiui, datiui, accusatiui, vocatiui, ablatiui vocabulis vtitur

Quin-

Quintilianus, & eius aequales, quem Grammatici sequuntur: lege eundem lib. 1. cap. 4. 5. 6. 7. & lib. 6. cap. 10. Nominatiuum Cicero in Orat. Varro in libris de Analog. Nigidius apud Gellium lib. 13. cap. 14. Rectum casum vocant. Varro etiam casum nominandi 2. de Analog. Ambiguam, inquit, verbum nominandi, an patrij esset casus, vt ouis, & aus Genitiuum patrum casum idem appellat: Datiuum, dandi, Accusatiuum, accusandi, Vocatiuum, vocandi. Ablatiuum, sextum casum, idem 3. Ab sexto casu, qui est proprius Latinis. P. Nigidius, casum interrogandi appellat genitiuum apud Gellium lib. 13. cap. 24. vbi Gellius sic interpretatur, Casum interrogandi eum dicit, quem nunc nos genitiuum dicimus. At ollinaris Sulpitius apud eundem lib. 20. cap. 5. Mei, inquit, casus interrogandi est, quem genitiuum Grammatici vocant. Quidam recentiores genitiuum casum gignendi, ablatiui auferendi solent dicere, quas appellationes nondum apud Classicos legi. Donatus 2. Edit. ait quosdam septimum casum addere, similem ablatiui, sed sine prepositione A, vel Ab. Prisciano lib. 5. non placet hac opinio: eosem, inquit ille, pacto possumus accusatiuos in duos casus distribuere, alterum cum prepositione, alterum qui eadem careat. Quintilianus lib. 1. cap. 4. putat ablatiui, quem nunc instrumenti vocant, septimum esse casum. Sunt qui octauum casum addant, vt It clamor celo, pro in celum. Sed hac nimis multa. Illud nobis penè exciderat Nominatiuum ipsum à Quintiliano Positionem, & primam positionem dici, reliquos verò casus obliquos. lege cap. 6. lib. 1. Varro sæpenumero casus in rectos & obliquos diuidit. Idem 1. de Analog. Docet cur à casu recto declinati sint obliqui, vt ni niriur is, qui de altero diceret, distinguere posset cum vocaret, cum daret, cum accusaret, &c.

Genus.

Quintilianus lib. 1. cap. 6. genus masculinum, ac femininum vocat, & Plin. lib. 10. cap. 68. Neque est ijs genus masculinum, femininumue, &c. Varro Virile, Muliebre 1. de Analog. Utrum virile, muliebre, an neutrum sit, vt Doctus. a, um. Neutrum vocant omnes, nonnulli etiam Neutrale. Quintil. lib. 1. cap. 4. Commune duobus vocat, quod Phocas, Diomedes, Donatus sæpe Commune dicunt simpliciter. Ibidem, Fabius Commune omnibus, quod idem Grammatici, Omne, frequenter nominant. Itaque dicitur nomen commune duobus, siue duorum, siue diuim generum siue communis generis. Et commune trium, aut omnium generum, aut omnis generis. Nomen masculinum desinit Diomedes, cui preponitur prænomen Hic: Femininum Hęc: Neutrum Hoc: quam desinendi rationem à M. Varrone lib. 2. de Analog. mutuatus est. Ea, inquit, Virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus preponimus Hic, aut Hi: & sic Muliebra in quibus dicere possumus Hęc, aut Hę. Præter hæc sunt & alia genera, quæ Epicæna siue Promiscua vocantur, in quibus, vt inquit Fabius lib. 1. cap. 4. sexus vterque per alterum apparet: vno enim genere, articuloq; vtrunq; sexum

comprehendunt . *Epicæni* meminuit *Gellius* lib. 13. c. 7. *Varro* lib. 2. docet cur hoc genus sit inuentum. Sunt etiam nomina generis *Ambigui*, siue incerti generis, vt *Phocas*, *Diomedes*, & *Donatus* vocant. De utroq; genere suo loco copiosius . *Priscianus* lib. 12. etiam pronominiibus quinq; attribuit genera, ait enim *Nostras Vestras* generis esse communis. *Ego*, & *Tu* omnis generis, *Diomedes* quatuor, *Masculinum*, vt *Hic*: *Fæmininum* vt *hæc*: *Neutrum* vt *Hoc*: *Commune* vt *Ego*, & *Tu*, cui libenter accedo . *Priscianus* conatur docere hæc esse omnis generis, quia quamuis, inquit, sermo inter mares & fæminas exerceatur, sunt tamen propria quedam neutra vt *Glycerium* . Nescio quid hic illi venerit in mentem : cum multis locis fateatur *Glycerium* , & alia id genus, sicuti sunt, generis esse fæminini. *Verum* demus *Terentium* lapsum fuisse, qui in *Andria* dixit,

Mea Glycerium suos parentes reperit .

Largiamur hoc *Prisciano* : illud tamen ex eo atq; alijs, qui hæc pronomina affirmant esse omnis generis, velim scire : si *Glycerium* ita loquatur, *Me miserum*, *me infelix*, loquetur bene Latine ? Si eandem quis alloquatur sic, *Te Pamphilus uxorem duxit*: loquetur ne congruenter *Grammatices* præceptis ? Non puto: utrobique enim solæcismus erit, si sunt audiendi *Grammatici* . Quid ita ? Quia neutra nomina & pronomina tres casus habent similes nominandi, accusandi, & vocandi : Quare dicit *Glycerium*, *Ego miserum*, *Ego infelix* : eandem sic alloquemur, *Tu Pamphilus uxorem duxit* : nempe vt *Ego*, & *Tu* sint accusandi casus generis neutri . Et si celo audiendi sensum des, dices . *Tu celum testor* : non te . Quæ cum ita sint, *Ego* & *Tu* pronomina sunt substantiua, & generis communis: adiunguntur autem neutris, quemadmodum *Testis*, *Autor*, & alia id genus, de quibus in *Generibus* nominum. *Horat.* 4. *Carm.* *Testis Metaurum flumen*. *Virg.* 10. *Italiam petijt fatis autoribus*, esto : sic ab *Ouidio* *aratrum*, *ruricola*, à *Plinio* *indigena vinum* dicitur. *Nostras* & *Vestras* esse generis omnis, vt *Arpinas*, *Capenas*, *Priuernas*, nemo est opinor, qui dubitet . *Cic.* ad *Cal.* 2. *Famil.* *Nostratia verba*, idem ad *Att.* *Iter Arpinas* dixit. *Liuius*, *Capenas*, *Priuernas bellum*. vide scholium in pronominum declinationem.

Declinatio .

Varro, & *Quintilianus* etiam cum de verbis agunt, quæ in tempora inclinantur, *Declinationis* vocabulum vsurpant . *Quint.* lib. 1. cap. 4. *Quid*, quod multa verba non totum *declinationis* ordinem ferunt ? *Quædam* etiam mutantur, vt *Fero* in præterito . *Prima* etiam *persona* casus *rectus* 2. de *Anal.* à *Varrone* appellatur . *Fit*, inquit, vt *rectus casus* nonnunquam sit *ambiguus*, vt in hoc verbo *Volo*, quod duo significat, vnum à *voluntate*, alterum à *volando*. Itaq; à *Volo* intelligimus & *volare*, & *vellere* . *Appellatur* & *prima positio*, reliquæ verò *persona* etiam casus *obliqui*, *Quintil.* lib. 1. c. 6. *Prima quoq;* aliquando *positio* ex *obliquis* nuncitur &c. per lege locum, si vacat.

Modus,

Modus , tempus .

De Modis & Temporibus verborum, varijsq̄, eorum nominibus satis in coniugationibus dictum est . Presens etiam Instans à Quintiliano lib. 5. cap. 10. dicitur , & à Gellio , vel à Nigidio lib. 17. cap. 7. Varro præteritum , futurumq̄, infectum solet appellare, quod imperfectum dicimus . Quintilianus præteritum plusquam perfectum vocat Vtterius lib. 1. cap. 6. vbi de nominibus anomalis agit . Quædam, inquit, à primis statim positionibus tota mutantur, vt Iupiter: quod verbis etiam accidit, vt Fero, Tuli : cuius præteritum perfectum, & Vtterius non inuenitur .

Persona .

Varro primam personam solet appellare personam eius qui loquitur : secundam, ad quam loquimur : tertiam , de qua loquimur 2. de Analog. Nam vt illic (nimirum in nominibus) extremum caput est rectus casus, sic hic (in verbis) est persona eius, qui loquitur, & tempus presens, vt scribo, lego. Idem lib. 1. Cum item personarum natura triplex esset, eius qui loqueretur, de quo, ad quæ. Nomina & participia (exceptis vocatiuis) . item nomina verborum, hoc est, verba infinita incertæ & infinitæ sunt personæ: siquidem personam verbi, cui adhaerent, sequuntur, siue sint propria, siue appellatiua. Cicero ad Att. Ego viuo miserimus . Idem pro Cornel. Audiui hoc de patre meo puer: Idem 2. Philip. Defendi R emp. adolescens, non deseram Senex . Liuius 2. ab Urb. Iupiter Feretri, hæc tibi victor Romulus Rex regia arma offero . Idem lib. 10. dec. 3. Annibal peto pacem, qui neq, peterem, nisi vtilem crederem. lege Priscianum lib. 13.

Figura, Species .

Figura in compositione cernitur, de qua Quintil. lib. 1. cap. 5. penè extremo. Species in declinatione siue deriuatione versatur, de qua multa Varro lib. 5. de lingua Latina, vbi Primigenia verba sic definit, Primigenia dicuntur verba, vt Lego, scribo, sto, sedeo, & cætera, quæ non sunt ab aliquo verbo, sed suas habent radices . Contrà verba Declinata sunt, quæ ab aliquo oriuntur, vt à Lego, legis, legit, legam, & sic itidem hinc permulta . Idem eodem lib. verba composita Declinata appellat, simplicia verò Primigenia . Idem 1. de Analog. quæ vocant Grammatici primitiuæ speciei, appellat ille Vocabula imposititia, propägines, stirpes, fontes: Deriuatiuæ speciei, Vocabula declinata, seu riuos . Priscianus putat Figuram non cadere, nisi in certa quædam participia: eandem negat Donatus 2. Edit. in Prepositione locum habere, putat enim Absque & similia inter inæqualia siue anomala esse numeranda . Sed hæc hætemus .

P R A E C E P T A A L I Q V O T

De constructione tyronibus ediscenda.

Præceptum Primum .

Substantium nomen concordat cum adiectiuo in genere, numero, & casu : vt, Paer ingeniosus, memoria infirma, ingenium tardum

Præceptum II.

Relatiuum, Qui, Quæ, Quod, cohæret cum antecedenti in genere & numero : vt, Non est dicendus paer ingenuus, qui verecundiam non amet. Accepi tuas literas, quæ mihi iucundissimæ fuerunt. Legi tuam epistolam, quæ mihi mirandum in modum placuit.

Præceptum III.

Verbum personale, finiti modi postulat ante se nominatiuû eiusdem numeri & personæ : vt, Ego lugeo. Tu rides. Præceptor docet. Nos legimus. Vos scribitis. Aleatores vapulant.

Præceptum IIII.

Verbum infiniti modi ante se accusatiuum habet : vt, Gaudeo te bene valere. Doleo parentes tuos ægrotare. Lætor fratrem tuum saluum & incolumem venisse.

Præceptum V.

Verbum substantiuum non solum ante, sed etiam post se nominatiuum petit : vt, Parsimonia est magnum vesticulal. Auus tuus fuit vir doctus. Verecundia est maximum ornamentum pueritiæ.

Præceptum VI.

Omne verbum personale finiti modi, potest vtrinque habere nominatiuum pertinentem ad eandem rem : vt, Hic vocatur Paulus. Ille viuît miserimus. Boni moriuntur læti.

Præceptum VII.

Quotiescunque duo nomina substantiua, ad res diuersas pertinentia, in oratione ponuntur sine coniunctione, alterum erit genitiui casus : vt, Libertus Pompeij. Epistola Ciceronis, carmê Virgilij.

Præceptum VIII.

Verbum actiuum post se accusandi casum postulat: vt, Pueri ingenii amant literas. Frater tuus legit Ciceronem diligenter.

Præceptum IX.

Verbum passiuum post se ablatiuum desiderat, cum præpositione a vel ab: vt, Literæ amantur a pueris ingenuis. Cicero legitur a fratre tuo diligenter.

Præceptum X.

Quoduis verbum admittit præpositionem cum suo casu: vt, Fui in templo. Eo in gymnasium. Sedeo in scamno.

Præceptum XI.

Omne verbum, & multa nomina datiuum habere possunt eius rei, cui damnum aliquod, vel commodum datur: vt, Laboras alijs, mihi soli es ociosus. Catilina fuit perniciosus reipublicæ. Senes non sibi, sed filijs aut nepotibus arbores serunt.

Præceptum XII.

Temporis continuatio in accusatiuo, vel ablatiuo ponitur, frequentius tamen in accusatiuo: vt, Pater tuus vixit quinquaginta annos, vel quinquaginta annis. Dedi operam Diomedii tres annos, vel tribus annis. Scripsi duas horas, vel duabus horis.

Præceptum XIII.

Cuicunque verbo potest addi ablatiuus significans **PRETIUM**: vt, Emi librum decem denarijs. Vendidisti atramentarium tribus sestertijs. Vel **INSTRUMENTUM**: vt, Scribo calamo. Percurior ferula. Vel **CAUSAM**: vt, Seruus tuus interiit fame. Tabesco dolore.

Præceptum XIII.

Gerundia, Supina, & Participia postulant post se casus verborum, à quibus oriuntur: vt, Scribo literas. Tempus est scribendi literas. Eo scriptum literas. sum scripturus literas.

DE GENERIBVS NOMINVM, qua ex significatione cognoscuntur.

Ut vir, Cato,
leo.
Ut Mars, Bo-
reas.

Quæ maribus solum tribuuntur mascula sunt.
Mascula censentur specie depicta virili:
Et quibus appositum tantum tribuisse virile
Credibile est veteres, latro ceu, præsul, & hospes.

OMINVM genus partim ex significatione, partim ex positione, partim ex assidua & diligente autorum lectione cognoscitur: sunt enim quedam, quorum genere variè pro suo arbitratu videntur scriptores, quæ veteres incerti generis appellent. Cicronis etate genus masculinum Virile, femininum vero muliebri dicebatur. Quintilianus, & qui post eum scripserunt, ferè masculinum, & femininum appellant: qua de re, & ceterorum generum appellationibus supra dictum est. Primo versiculo continentur quam plurima nomina, de quibus nonnulli Grammatici dispersè, ac multis locis egerunt, cuiusmodi sunt scriba, lanista, scurra, rabula, lixa, cacula, nauta, bibliopola, prædo, comedo, consul, tubicen, tibicen, vas radis, verres, aries, adilis, præ, Arabs, Thrax, Phryx, Rex, Cilix: omnia denique tum propria, tum appellatiua, quæ marem siue rationis participem, siue expertem significant. Angelorum, demonum, deorum, ventorum nomina generis sunt masculini, non quòd mares sint, sed quòd specie quadam & similitudine mares imitentur, vt Raphael, Asmodæus, Pluto, Iapex. Tertio versiculo complexi sumus ea, quæ plerique existimant esse communia duorum generum: verum cum adiectiuum masculinum duntaxat admittunt, potius masculina censenda sunt: qualia sunt homo, fur, latro, pugil, vigil, id est, nocturnus custos, præsul, cocles, eques, exul, & cætera id genus. Quis enim Latinis literis, vel leuissimè tinctus, hominem bonam, aut doctam ausit dicere? Quis duas latrones fuisse in carcerem coniectas? At inquiet aliquis hominem etiam feminam significare, vt apertissimè docet M. Tullius pro Cluent. Cuius ea stultitia est, vt eam nemo hominem, ea vis, vt nemo feminam, ea crudelitas, vt nemo matrem appellare possit: & Sulpitius libro quarto ad Ciceronem de Tullia loquens, Quæ si hoc tempore, ait, non suum diem obiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. Qui hoc argumento videntur, facillè nobis, credo, persuaserint Animal generis esse communis. Cur enim non dicam, id quæ bene Latine, Cuius ea stultitia est, vt eam nemo animal rationis particeps, ea vis, vt nemo feminam appellare possit? & Ei moriendum

dum fuit, quoniam animal mortale nata fuerat? Eadem ratione, vel potius captione, Mancipium & sexcenta alia docebunt esse communia duobus. Si enim ancillam alloquar, Seruendum tibi est, quoniam mancipium nata es: num male Latine loquar? non puto. Locus ille Plauti vulgarissimas Cistel.

— intus paueo, & formido foris, ita metus

Nunc vtrobiq; me agitat, illos hominis miserę misereri,

Controuersiam hanc dirimeret, nisi esset corruptus, sic enim habent libri correcti,

Nam & intus paueo, & foris formido, ita nunc
Vtrobiqu; me metus agitat, illo sunt homines miserę
Miseri.

Quid ergo Homo generis erit masculini? Ita Phocas nobilis in primis grammaticus sentit, eiusdemq; generis docet esse latro, fur, p[re]sul, hospes. Audes à Diomedis, Donati, Prisciani sententia discedere? Si non placet Homo, & quæ sunt generis eiusdem masculina appellare, appelles licet communia, sed significatione tantum, quo pacto verisimile est eos intellexisse. At Homo marem & feminam significat. Non eo inficias, sed cum feminam significat, appositum feminam non admittit; quod proprium eorum est, quæ verè communia duorum generum sunt: ea namque non solum significatione, verum etiam constructione sunt communia: consentiunt enim cum adiectiuis tum masculinè, tum femininè generis, vt recta constructio exigit. Sed de vtrisque paulò post copiosius. Hoc eodem tertio versiculo ipsi satisfacies, qui forte obijcient lepus, mus, turtur, & alia eiusdem generis promiscua marem, & feminam significare.

Fœmineum dices, quod fœmina sola reposcit.

Vt mulier, Mysis, equa.

Iungito fœmineis muliebri prædita forma.

Vt Iris, Syrinx, Alesto.

Quæq; adiectiuum tantum muliebri requirunt.

Vt operę, custodia.

Quæ neutro appposito gaudent, neutralia sunt.

Vt animal.

Dea, Nympha, Furię tum à poetis, tum à pictoribus muliebri forma depinguntur, ob quam causam generis sunt feminini. Operę, custodia, vigilia, excubię, etiam cum homines ipsos significant, adiectiuum femininum postulant, quare generis sunt feminini. Cicero ad Atticum libro primo: Operæ Clodianæ pontes occuparant. Idem ad Quintum Fratrem libro primo: Operas autem suas Clodius confirmat. Traianus ad Plinium libro decimo: Nihil opus est mi Secunde charissime ad continendas custodias plures commilitones conuerti. Bestia, bellua, pecus, pecudis, auis, & quæ sunt generis eiusdem feminina sunt, quamuis mares etiam significant: bestia enim non minus lupum, equam, leonem, quam lupam, equam, leonem significat. Idem de Epicanis quæ sunt

sunt generis feminini, dictum sit, ut vulpes, aquila, noctua, hæc enim adiectiuum femininum postulant, quamuis vtrunque sexum significant. Sed de epicuris suo loco.

Est commune duum, sexum quod claudit vtrunque
Articulo gemino veluti, bos, fortis, & hostis.

Nomen commune duorum generum est, quod marem & feminam ita significat, ut adiectiuo masculino adiungatur cum marem significat, ut ciuis Romanus, affinis meus, cum viros: ciuis Romana, affinis mea, cum feminas significamus. Cic. pro Cornel. Sacerdotem illam ciuem Romanam factam non esse. Idem post red. in Senatu. Tu affinem tuam, filiam meam superbissimis & crudelissimis verbis à genibus tuis repulisti. Veteres aliquando abutuntur hoc nomine, quæ sunt incerti generis, communia duorum generum appellantes. Probus lib. 1. ait nomina quinta declinationis esse feminini generis, Excepto, inquit, vno communi duorum generum masculini & feminini hic & hæc dies huius diei. Prisc. lib. 6. Exceptis, inquit, grus, & sus, quæ sola in monosyllabis communia inueniuntur: & pauld inferius hic & hæc sus, suis, grus, gruis. Quæ verè communia sunt duorum generum non ita multa sunt, nam præter hæc quæ subiiciam, pauca, nisi fallor, reperitur apud auctores imitatione dignos, qui nunc extant. Fortassis Probus, Diomedes, Priscianus, aliq, veteres plura inuenerunt apud scriptores, qui etiam tum extabant.

Antistes, iuuenis, vates, patruelis, & infans,
Affinis, miles, cum ciue, cliente, sacerdos,
Et comes, atque canis, sus, dux, autorq; , parensq; ,
Municipi, coniux, adolescens, augur adhærent.

Qui plura inuenerit his adiungenda curet, non enim negamus posse nonnulla præterea à diligentibus indagatoribus reperiri. Quintil. lib. 1. cap. 2. Studiorum perniciosissima hostis. Catul. Nuptial. Carm.

Cernitis innuptæ iuuenes?

Pers. Sary. 6.

— age si mihi nulla,

Iam reliqua ex amitis patruelis, nulla proneptis,

Nulla manet patruui.

Quintil. lib. 6. de peroratione. Tum ille alioqui vir facundus inopinatè rei causa obmutuit, & infantem suam frigidissime reportauit. Cic. post red. in Senat. Tu affinem tuam, &c. Ouid. ep. 11. Et rudis ad partus, & noua miles eram.

Quod fortasse non leges alibi cum adiectiuo feminino iunctum.

Horat.

Horat. 2. Carm. Ode 18. *Nec Laconicas mihi
Trahunt honesta purpuræ clientes.*

Valer. Max. lib. 5. c. 1. *Liberalitati quas aptiores comites quàm humanitatem & clementiam dederim? Portius Latro in Declam. in Catil. Imbuti st. gitijs ac consuetudine scelerum sempiterna comite, & genitrice pessimarum cupiditatum.*

Cic. 2. Acad. Ego verò ipse & magnus quidem sum opinator, non enim suam sapiens, & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam parvam Cynosuram,

Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto, Ut ait Aratus.

Ouid. 4. Fast. *Optima tu proprii nominis autor eris.*

Idem 8. Met. *Quo fugis, exclamat, meritorum autore relicta?*

Plin. lib. 35. cap. 11. *municipem suam dixit. Terent. And. act. 3. sc. 2.*

Cumq; huic veritus est optimum adolescenti facere iniuriam.

Augur tam rarum est, quàm Miles. Stat. 9. Theb.

— simq; augur casta futuri.

Ceterorum exempla, quoniam facile inveniuntur, non putauimus adhibenda.

Lucan. lib. 10. *Iudex genere muliebri vsus est de Cleopatra loquens,*

Et sumus, vt fatear, tam saeva iudice fontes.

Vigil cum nocturnum custodem significat, substantiuum planè est, & virile, iungitur enim cum adiectiuis masculinis tantum. cum vero vigilantem significat, more adiectiuorum in, Is, syllabam exeutium cum substantiuis tam masculini, quàm feminini generis iungitur: hinc animus vigil, custos vigil, custodia vigil, flamma, auris, febris, apud poetas. Peruigil ex eo compositum etiam iungitur vtrique generi; vnde ignis, custodia peruigil apud eosdem poetas. Itaque istar adiectiuorum communia sunt duorum generum. A, litera terminata, quæ à verbis oriuntur, ut auriga, homicida, parricida, transfuga, aduena, conuiuia, agricola, & id genus alia docent Grammatici esse generis communis, quæ quidem nondum, quod meminere, cum feminino adiectiuo iuncta inueni, præter vnum apud Pomponium autorem vetustissimum, qui à Prisciano lib. 5. citatur, Conueni, inquit, omnes conuiuas meas. Nemo, genere feminino reperitur apud Plaut. Mercat.

De lanificio neminem metuo vna atate quæ sit:

Titanius apud Priscian. lib. 6. neminem bonam dixit,

Quod rogas neminem decet bonam. Quid si prisci illi Latini eodem modo Hominem bonam dixerunt? Si vera sunt quæ diximus, homo, latro, fur, exul, præsul, pugil, cocles, eques, hæres, hospes, testis, iuuenis, infans, princeps, generis sunt masculini: quod si quis ea apud probatos scriptores cum feminino adiectiuo copulata legerit, fieri enim potest, vt aliqua reperiantur, superioribus adiungat. Interim dicam duas feminas fures in vincula fuisse coniectas, & cetera eodem modo: non enim significatio sola, aut nomen substantiuum substantiuo additum genus commune indicat. Nec enim ex illo Terentiano loco Eumuch.

Si qua habitior paulo, pugilem esse aiunt.

Colligi

Colligi potest pugil esse generis communis : siquidem potuisset etiam dicere gladiatorem esse aiunt , aut lanistam , aut centurionem . Neque hæc quæ subijciam docent hæres , fur , princeps , hospes , vindex , iudex , communia esse duorum generum . Cic. 3. Ver. Testamento fecit heredem filiam . Plaut. Pæ. Fures estis ambæ . Potuisset enim eodem modo dicere Mancipia estis ambæ . Plin. lib 8 cap. 32. Quasdam nos principes fæminas scimus omnibus diebus carnem eam degustare solitas , & longo æuo caruisse febribus . Lucan. lib. 5.

— secretaq; rerum

Hospes in externis audiuit Curia testis .

Cic. 2. Off. Orationis indicem vocem habemus . Plin. lib. 8 . cap. 16. Leonum animi index cauda . Cic. 3. de Legibus . Habeat sanè populus tabellam , quasi vindicem libertatis . Princeps interdum est adiectiuum omnis generis , sed hic de substantiuus agimus . Quæ cum ita sint , fallax & captiosum est illud argumentandi genus , homo marem & fæminam significat , est igitur generis communis : addendum namq; fuit , & iungitur cum adiectiuo masculino , cum marem : & cum fæminino , cum fæminam significat : Nam si id concedamus , necessario concedendum erit omnia Epicæna esse communis generis , cum vtrunq; sexum significant , Adiectiua quæ in Is , syllabam excunt , si substantiua masculini & fæminini generis admittant , vt fortis , grauis : item comparatiua in Or , inter communia duorum generum numerantur . Varro in libris de Analog. genera nominum articulis solet desinire , ne mireris commune duorum à nobis appellatum , cui articuli hic & hæc præponuntur . Scio quosdam hoc genus desinitionis fastidire . De genere Epicæno siue Promiscuo postremo loco dicendum est , cuius rei causam ibidem exponemus .

Vt prudens , felix . Est cõmune trium , generi quod conuenit omni .

Huc tantum spectant nomina adiectiua , quæ vna positione contenta sunt , vt felix , velox , amans , docens , nequam , frugi , nihili , prestò , quorum quatuor postrema non inclinantur in casus , sicuti numeralia à quatuor vsque ad centum , hæc enim omni generi conueniunt , vnde à veteribus grammaticis hoc genus , Omne , dicitur : & proximum , de quo modo egimus Commune : quare frequentissime loquantur sic , Felix est omnis generis : Ciuis est generis communis . Probus lib. 2. siue de catholicis nominum (sic enim veteres præcepta vniuersalia siue perpetua , vt in Latinum conuertit Quintilianus lib. 2. cap. 13. appellabant) ait Verna , & aducna esse omnis generis : dicimus enim , inquit ille , verna puer , verna puella , verna mancipium : quo argumento scurra , lixa , nauta , & alia quàm plurima eiusdem erunt generis : nam substantiua nomina generis masculini , ex quibus fæminina non oriuntur , omnibus generibus hoc modo adiungi possunt . Cur enim non dicam vidisse me puerum scurræ , puellam scurræ , & mancipium scurræ ?

At si

At si masculinum ex se facit femininum, aliter loquar, dicam enim puerum pedisequum, puellam vero pedisequam: nam pedisequus ex se facit pedisequam, vt Rex Reginam, magister, magistram. Iudex comes, rusticola, alienigena, indigena, testis, autor, quamuis cum neutris iuncta reperiantur, non ideo tamen adiectiua omnis generis censenda sunt, cum plane sint substantiua, figuratęq; neutris adiungantur.

Lucanus lib. 1. Credidimus fati, vtendum est iudice bello.

Idem 5. Si fortuna feret, rerum nos summa sequetur,
Imperiumq; comes.

Ouid. 4. Trist. Tempore rusticola patiens fit taurus aratri.

Gel. lib. 1. c. 24. Neque vino alienigena, sed patrio vsuros. Plin. lib. 14. c. 6. Dixit se hospiti de indigena vino. Horat. 4. Carm. ode 4.

Testis Metaurum flumen, & Asdrubal.

Verg. 10. Italiam petit fati autoribus; esto.

Sunt quędam omnis generis, quę nominandi, accusandi, atque vocandi casibus neutris numeri pluralis carent, qualia sunt diues, pauper, locuples, vber, me mor, superstes, sospes, ales, teres, (nam Teretia, quo Gellius est vsus, parum vsitatum est) ex quinque primis sunt comparatiua diuitior, pauperior: ę nonnullis etiam superlatiua pauperrimus, locupletissimus, vberissimus, id quod plane docet adiectiua esse. Dis etiam adiectiuum est, vnde ditia regna, & comparatiuum ditior, & superlatiuum ditissimus, Valer. lib. 2. Diues & prapotens natura regnum scrutatus. & c. Ouid. 2. Trist.

Diuitis ingenij est ingentia Cęsaris acta Scribere.

Horatius. 2. Episto. Sub paupere tecto. Verg. 9.

Nulla dies vnquam memori vos eximet æuo.

Idem 4. Aen. — tum si quod non æquo fœdere amantes

Cura numen habet iustumq; memorq; precatur.

Ouid. Post mea mansurum fata superstes opus. Iuuenal. satyr. 13.

Depositum tibi sospes erit.

Huc pertinent composita ex nomine Color. Plin. lib. 10. cap. 52. Intus omne opum volucrium bicolor. Idem lib. 19. c. 1. litora versicoloria dixit. Et nomina patria in As, vt Arpinas, Capenas, Priuernas. Liu. 5. ab vrb. Cornelii Ealiscum bellum, Valerio ac Scruilio Capnas sorte eucnit. Idem li. 8. Eodem anno Priuernas bellum initum est. Composita ex Decus & Corpus non ausi sumus addere, cū incerta sit eorum positio potiusq; videantur in, IS, & E, quam in or, syllabam exire. Nonius Marcellus, Indecoris, inquit, pro indecora; Accius Athamante,

Cuius sit vita indecoris, mortem fugere turpe haud conuenit.

Neque, vt arbitror, facile inuenies bicorpor, tricorpor, indecor: vnde itaque fiāt obliqui bicorporis, tricorporis, & indecores numero multitudinis quo Vergilius vtitur incertum est. Priscianus lib. 5. ait hæc, or, syllaba terminari. &

Probus. *Instititit artium, Quasi, inquit, constat pyrrichio, ut Tullius, Nam quasi los sibi dedecor ingenuere parentes: qui versus cum ignominus unde sumptus sit, haec in incerto relicta sunt. Adiectiva quae diuersas habent formas, ad diuersas praecipiones spectant; ut Bonus, am: breuis & breue.*

Ut October, Tagus Pro maribus pugnant: menses, fluiuijque minaces.

Veteres Istrum, Rhenum, Metaurum, Rhodanum, Iberum, nominandi casu pro Ister, Rhenus, Metaurus, Rhodanus, Iberus dicebant, dummodo sequeretur nomen, Flumen, unde est illud Horatii 4. Carm. Ode 4.

Testis Metaurum flumen & Asdrubal.

& Arte poetica. Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus.

Vide Priscianum lib. 5. Iader neutrum est, quod suo loco inuenies. Sunt nonnulla etiam feminina, de quibus post.

Ut Cyprus, Carthago Aegyptus, Pistris, Aeneis

Insula foeminea, Vrbs, Regio, cum Naue Poësis

Quaedam, ut duos habent exitus, ita modo feminini, modo neutri generis reperiuntur, cuiusmodi sunt Saguntus Saguntum, Ilios Ilicon siue Ilium. Lesbos Lesbos, Abidos Abidon. Silius lib. 2. — & totam soliti spectare Saguntum.

Idem lib. 17. Quid vos, quicis claro deletum est Marte Saguntum. Exhorter & Ouid. 14. Met. — postquam alta cremata est

Ilios, & Danaas pauerunt Pergama flammis.

Virg. 3. Aen. — ceciditque, superbum Ilium.

Valer. Flac. Argon. 1. — dirimique, procul non aequore visa, Caepat à gemina discedere Sestos Abydo.

Virg. 1. Georg. Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi.

Ouid. 10. Met. Et Mytilenei potiuntur littore Lesbi.

Zeugma, Reate, Sutul, Argos, Tibur, Nepcte, Præneste, Cære neutra sunt: de quibus suo loco. Nomina fabularum, si quando reperiuntur generis masculini, tunc non fabulae, sed personae habetur ratio. Suet. in Octauio c. 85. Querentibusque, amicis quid nam Ajax ageret, respondit Aiaccum suum in spongiam incubuisse.

Iuuen. Sat. 1. Scriptus & in tergo nec dum finitus Orestes.

Ut pinus, cupressus.

Foeminea est arbor. Folijs oleaster amarus

Mas est. Hoc acer, atque filer, cum subere, robur.

Arborum nomina generis sunt feminini, ut pinaester. Plin. lib. 16. cap. 10. Pinaester nihil aliud est, quam pinus syluestris mira altitudine, & à medio ramosa, sicut pinus in vertice: copiosorem dat haec resnam; quo dicemus modo. Suber neutrum

neutrum est tantum. Idem lib. 17. cap. 24. Excepto subere, quod sic etiam iuuatur. Idem lib. 16. cap. 25. Serotino autem germine malus tardissimo suber, dixit, non tardissimus suber, ut quidam legerunt: ex quo loco docebant suber esse masculini generis. Itaque ex hoc loco non intelligitur cuius sit generis, cum Tardissimo cum nomine Germine congruat. Spinus putat Seruius generis esse masculini, sed nullius id testimonio confirmat. Platanon locus est platanis confitus, non ipsa platanus: itaque non est huius loci. Thus puto & arborem ipsam, & lacrymam posse appellari. Plinius arborem thuris solet vocare ea figura, qua Cicero arborem fici ficum ipsam appellauit. Sed cum lib. 12. c. 17. ita scripserit, Cibos Sabæi coquunt ligno thuris, alij myrrhæ. & eodem lib. cap. 14. Virgis etiam thuris ad nos commenantibus, quibus credi potest, matrem quoque teretem enodi fruticare trunco: etiam arborem ipsam videtur thus appellasse: de cuius genere nihil adhuc legi. Libanus arbor thuris apud Græcos masculinum est ὄλιβαρος apud Pindariam & Euripidem etiam femininum inuenitur, vide Favorinū. Non videtur hoc nomen fuisse in usu apud veteres Latinos. Pinus, cupressus, platanus, & alia quedam etiam masculina fuerunt priscis temporibus. Dumus non huc spectat, humilior est enim, quam ut inter arbores numerandus sit.

Vm neutris iunges. Hominum si propria demas.

Hæc præceptio quamuis propriè ad positionem spectet, hîc tamè apponenda fuit, ut nonnulla exciperemus, quæ superioribus præceptis aduersabantur: nam masculinum, iumentum, & alia eiusdem generis marem & feminam significant, quæ tamen neutra sunt. Item nomina vrbium, ut Dyrrhachium, Saguntum: arborum, ut Laburnum, ligustrum, buxum. Cic. pro Plan. Dyrrhachium, quod erat in fide mea, petere contendi. Liu. lib. 1. Dec. 3. Hannibal Sagunto capto, Carthaginem nouam in hyberna concesserat. Ibid. Iam Saguntum summa vi oppugnabatur. Plin. lib. 16. cap. 18. Ligustra tesseris vilissima. Ouid. in descriptione cuiusdam fontis,

Nec desunt folijs buxum, fragilesq; myricæ,
Nec tenues Cytisi, cultaq; pinus abest.

Ubi buxum apertissimè arborem non lignum, materiamq; significat, ut vult Priscianus lib. 5. Omnia denique, Vm, syllaba finita neutra sunt, præter propria virorum, ut Dinacium, Peggium: & femininum ut Glycerium, Phanium. Siquis insitit Animal, & Pecus, pecoris, significare marem & feminam, & tamen nulla præceptione fuisse excepta. ne tempus in re futili conteras, hoc versiculo te poteris defendere,

Que neutro apposito gaudent, neutralia sunt.

hec enim & similia cum apposito neutrum tantum admittant, neutra necessario sunt, quamuis vtrumq; sexum amplectantur. Dicit fortasse aliquis, Ergo Lupus, Humor erunt neutra, gaudent enim appositis neutris. Virg. Triste lupus stabulis.

id m

idem Dulce satis humor. Responde, hæc & quæ sunt generis eiusdem ad figuratam constructionem spectare, de qua suo loco, est enim hellenismus: siquidem Greci neutra adiectiua etiam cum masculinis & femininis substantiuis iungunt. Vide Budæum in Comm. lingua Græcæ.

Vt Ecetra, fusa.

A, plurale genus neutrum sibi poscit vbique:

Vt Puteoli, liberi.

Nomen in I, maribus, si sit plurale referua.

Nomina multitudinis A, litera terminata cuiuscunq, sint significationis neutra sunt, vt Ecbatana, arma, Buccolica. I, verò finita masculina sunt, vt liberi, quod vtrunque sexum significat: item vrbium nomina, vt Philippi, Ouid. 1 3. Met.

Emathisq, iterum maduerunt cæde Philippi.

Cicero 7. Verr. Ad sunt Puteoli tori. Proximi tres versiculi superiores non solum exceptionis, sed etiam præceptionis partes agunt, omnia enim quæ in VM, I, A, exeunt, dummodo I, A, litera finita pluralia sint, cuiusque modi sint, huius spectant.

**Trade notas neutri: & vocem pro nomine sumptam:
Et verbum quoduis nuda pro voce repostum.**

Elementorum nomina ferè neutra sunt, interdum etiam feminina, Quintil. lib. 1. cap. 7. Immunis, illud, N, quod veritas exigit sequentis syllabæ sono iunctum, M, gemina commutatur. Verba, & ceteræ orationis partes post e loco nominis, neutri generis sunt. Cic. ad Att. 13. Quam turpis est assentatio, cum viuere ipsum turpe sit nobis. Martialis lib. 5. in Posthumum.

Cras te victurum, cras dicis Posthume semper.

Dic mihi cras istud Posthume quando venit?

Cum excluso omni sensu dictiones pro semetipsis ponuntur, sunt generis neutri, vt Lux est monosyllabum, Dies est dissyllabum. Sæpe tamen autores rationem habent significationis. Quint. lib. 1. cap. 5. Ne miremur quod ab antiquorum plerisque Aenea & Anchisa sit dictus.

**De generibus nominum, quæ ex positione
cognoscuntur.**

Fœmineum, A, primæ est, veluti panthera, sagitta.

Positionem solet Quintilianus appellare, quam Grammatici terminationem vocant lib. 1. capite 5. Inde Castorem media syllaba producta pronunciant, quia hoc omnibus nostris nominibus accidebat, quorum prima positio in eisdem

easdem quas Castor literas exit . Idem in eodem cap.4. Nec statim diligentem probabo, qui promiscua, qua & Epicæna dicuntur ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet, aut qua fæminina positione mares, aut neutrali fæminas significant, qualia sunt Murena, Glycerium. Cælius Ciceroni lib.8. de pantheris agens. Quas, inquit, ipsas Curio mihi & alias Africanas decem donavit. Ouid. 3. Met. Piffarumq; iacent fera corpora pantherarum. quarum mares, ut Plin. docet lib.8. cap.17 pardi appellantur . Pantheras, inquit, nunc Varias, & pardos, qui mares sunt appellant .

Adria mas esto, cui iunge cometa, planeta.
Hie mamona petit. Pascha hoc, cui iungito manna.

Adria virile est cum mare Venetum, ut nunc loquimur, significat: cum verò vrbem, muliebre. Mamona, pascha, manna cum peregrina sint, & à Latina lingua aliena non expectabis à nobis veterum Romanorum exempla. Man & phásse, vel pèsach, ut modo Hebræi pronunciant, Hebræa sunt, vnde Chaldaei manna & pascha fecerunt. Utrumque apud utrosque masculinum est non neutrum: neque enim fieri potest, cum utraque lingua neutrum genus ignoret. Ex cap. 12. & 16 Exodi, & 8. Deuter. intelliges apud Hebræos & Chaldaeos rem ita se habere. Apud Græcos tamen & Latinos vtrunque neutrum est, quod in iisdem locis inuenies. Manna tamen dum micæ thuris concussu elisas significat muliebre est. Plin. lib. 12. cap. 14. Micæ concussu elisas mannam vocamus. Si esset neutrum manna dixisset, cum neutrum tres casus habeat similes. Idem libro 29. cap. 6. Addito foeniculi succo ad cyathum vnum, & thuris manna vna. Dioscor. lib. 1. c. 84. μάνα δελιβάου δειμόσ ἐστὶν ἡ δὲ βὴν καὶ καδα. ὅτι δὲ βάνου non Libanum montem, sed thus significat, vide Matthiolum in eundem Dioscoridem. Hoc nomine & genere quidam rorem Syriacum etiam appellant. Mamon & Mamona Græce μαμόνα; vnico, m, (sic enim in correctis libris Chaldaicis, & Græcis est) masculini generis est priorem vocem inuenies Gen. 37. Exodi 18. & 21. & 35. posteriorem apud Diuum Matthæum cap. 6. & Lucam cap. 16. Penultima longa est apud Syros & Græcos, vide Suidam; quo nomine diuitiæ appellantur, & ut placet quibusdam, dicitur etiam demon, cuius partes sunt miseris mortalium animos auaritiæ facibus inflammare. Tertulianus mamonas Græcorum more recto casu solet dicere contra Martionem libro 4. Et creator enim dominus, quia Deus: & vti que magis dominus quam mamonas. Ibidem sepe mamonam accusandi casu usurpat, Si ergo hæc non cadunt in creatorem, sed in Mamonam & cæc. & iridebant denique pharisæi pecuniæ cupidi quod intellixissent, scilicet mamona de nummo dictam. Ibidem. Duos enim dominos nominauit Deum & mamonam, creatorem & vnum.

D. *Ambrosius in D. Lucam, Pulchrè autem iniquum mamona dixit, quia
vanis diuitiarum illicebis nostrè auerterent ab eis assibus, vt vellemus serui
re diuitis, Si neutrum esset mamona casu accusandi dixissent. Pascha quidam à
verbo Greco πᾶσχα quod pati significat deducunt, vnde ad festiua declina-
tionem spectare more Cræcorum in, A, exortum crediderunt: cum non p. sicut
sed transitum significet à verbo Hebræo, pascha, quod transire significat. Vide D.
Hieronymum tomo 4. de celebratione pasche.*

Nomen in, A, ternæ neutrum est, ceu stigma, toreuma,
E, Latiale petit neutrum, velut acre, monile:

Fœmineum est aloë, Rôdopeq; & cætera Cræca.

*I, littera finita, si sint Latina, neutra sunt, & tertia declinationis: si in Cræca,
prima sunt declinationis, & generis feminini. Cete, Teape, & mele, quod rarius
est, neutra sunt, & pluralis numeri, à Græcis πῦτα τῆς πᾶσχα ἑστῆς vnde πῦ-
τα ἑστῆς πῦτα ἑστῆς facta sunt duabus vocalibus in vnam contractis. Mille substan-
tium neutrum est, quod pluraliter declinatur millia, milliam. & c. Mille adiecti-
uum est, omnis generis, neque declinatur.*

Vt sinapi, ut pugio,

I, neutris tribue, O, maribus finita dabuntur.

Vt lectio, oratio.

Est, Io, fœmineum, siuerit si corporis expers:

Cui caro iungatur, cœnatio, portio, quod ue

Vt dulcedo, imago.

Definit in Do, Go. Neutris adscribito pondo.

Harpago, cudo, ordo mas, vdo, cardo, ligoq;.

Sinapi, gummi neutra sunt: at sinapis gummi fœminina. Columel. lib. 10.

*Seq; accessenti fletum factura sinapis. Idem lib. 12. c. 50 Existimantq; sa-
tius esse nona dolia liquid: gummi perluere. Frugi, & Nihil, ait Probus esse om-
nis generis: Priscianus addit Nauci, Mancipi quæ aptota à grammaticis appellan-
tur, hoc est, sine casibus: alij putant casus esse obliquos figuratèq; iungi cum omni-
bus casibus & generibus, vide Priscian. lib. 5. & 6. Io literis finita quæ rem in-
corpoream significat, si in verbalia, fœminina sunt, vt questio reprehensio: quæ
vero rem corpoream significant masculina sunt: vt pugio, vnio, hoc est margarita:
nam vnio, id est, concordia non est cur doceantur pueri femininum esse, cū apud
veteres minimè reperiatur. Pondo non declinatus, significat libram: aliquando
pondus, vnde Linius 4. ab Urbe scribit coronam auream libræ pondo Ioui dica-
tam fuisse. Cardo apud. priscos etiam femininum fuit. ἡ πᾶσχα ἀρωγῆς mediam
corripit, vide 2. lib. Epigram. εἰς ἀρπᾶγας vnde verbum harpago, hoc est, ra-
pio, & nomen harpago penultimam corripunt, quantum hac coniectura assequi
possum, quantumq; ex Plautina licentia potui colligere: nam verbo harpagendi,*

& in *Aularia*, & in *Pseudolo* vititur. Quod siquid melius alicui occurrerit, libè
rissimo animo amplectemur.

V, c, d, da neutris, velut Id, cum lacte, geluq; .

Alec neutrum est, vt docet *Nonius Marcel.* his testimoniis *Plaut Aulul.*

Qui mihi olera cruda ponunt, alec demunt.

Horat. 2. Serm. saty. 4. — ego fecem priuans & alec inueni.

Locus Plinij corruptus lib. 3. 1. cap. 8. in causa fuit, vt quidam existimarent esse
generis femini, vbi non *Alec*, sed *Alex* sic legendum est, Sed vitium huius *Alex*
imperfecta, nec colata *sex* Neque illud *Martialis lib. 1. 1.* ad rem facit.

Cui portat gaudens ancilla p. *ropside rubra*

Alecem, sed quam protinus ipsa voret: nam *Aleccem* à nominatiuo *Alex*
dicitur. *Plin. lib. 3. 2. c. 10.* vbi de medicina piscium agit, *Alex*, inquit, de serue facta
vulgum scabritiam tollit: aput quem *Alex*, vt ex hoc, & superiore loco intelli-
gimus, tum piscem, tum vitium muri significat.

L, T, sit neutrum. Hic mugil, sal, folq; reposcunt. Vt tribunal caput.

Huius loci sunt frit, git, occiput, sinciput. Sal neutro genere, *Verrio Flacco* etiam
placuit, vt *Carisius lib. 9* docet.

An, In, On, mas. Hæc sindon, & suavis aëdon. vt p. 3, delphin, agō.
Quæ adde alcyonem. Neutr is da cuncta secundæ. Vt *Ilion, Pelion.*

Python, draco, quem dicitur *Apollo sagittis confixisse*, tantum est generis ma-
sculini: neque ex versu *Tibulli lib. 2.*

Delos, vbi nunc *Thabe* tæx est vbi *Delpbica Python*? doceri potest esse generis
femini: cum *Pytho*, non *Python* scribatur, quod nomen est vrbis vbi ipse dra-
co interfectus est. Quod si in aliquo libro *Pythou* per litera n, n, scribatur, nihil
te moueat: nã vrbs ipsa & *Pytho* & *Python* dicta est vt *Enstatius* autor est in
Ilid. quæ postea *Delpbis* appellata est, & gens *Delpbi*: idem in *11 Odyss.* rursum
dit vtroque modo fuisse dictam. *Pytho* in carmine *Tibulli* urbem non draconem
significare, non solum ex ipsa elegia, sed etiam ex eodem ipso versu apertissime in-
teligitur. *Aëdon*, hoc est, *luscina*, tam apud *Græcos*, quam apud nostros femini-
num est, *Arist. de hist. animal. lib. 5. cap. 9.* & *lib. 9. cap. 49.* *Seneca* in *Oëtania.*

Quis mea dignè deslere potest

Mala? quæ lacrymis nostris questus

Reddet aëdon?

Alcyon Latine *Alcedo* apud vtrosque feminin m est. *Arist. de hist. anim. lib. 5.*
cap. 8. & *lib. 9. cap. 14.* *Verg. 1. Georg.*

Non tepidum ad solem pennas in littore pandunt
Dilectę Thetidi alcyones.

Propertius lib. 1. Non ego desertas alloquar alcyonas.

Mares alcyonum, ait Eustathius in 9. Iliad. ΤΟΥΣ ΧΥΕΙΔΛΛΟΥΣ à Pausania vocari, qui cum seruerint à feminis gestantur. Ibidem docet alcyon sine aspiratione scribendum. Seruius putat esse commune duobus; quod tamen non probat. Item Alcyone mulierem significare, cum etiam auem significet. Stat. lib. 9.

Alcyone deserta gemit, cum pignora seuus

Auster, & algentes rapuit Thetis inuida nidos.

Iconiconis femininum est, quod apud Latinos vix inuenies. Quę in, On, syllabam exeunt secundę declinationis, neutra sunt, vt barbiton, quod semper hac positione neutrum est. vide Athenæum lib. 3. & Pollucem lib. 4. c. 9. Barbitos in suum locum differatur.

Ut carmen, lumen.

En dabitur neutris. Sed hymen, ren, mascula sunt,
Et spler, atq; lien, atagen cum pectine, lichen.

Multi grammatici rien addunt, quod tamen nondum apud bonos scriptores legi. Attagen non poterat carmen ingredi nisi altero, t, amisso, & prima correpta.

Postulat, Ar, neutrum, ceu par, cum nectare bacchar.

Par substantiuum neutrum est, adiectiuum ornis generis. Bacchar herba neutrius generis est. Plin. lib. 21. cap. 6. Eorum quoque error corrigendus est, qui Bacchar rusticum nardum appellauerunt. Idem in eodem cap. 19. Bacchar in medicina vsu aliqui ex nostris perpensam vocant. Vtrobique baccharcm dixisset si esset mulicbre. Eadem herba etiam baccharis vocatur. Idem lib. 12. cap. 12. Baccharis vocatur nardum rusticum, de quo dicemus inter flores. Lucar auis nufquam apud antiquos, quod sciam, inuenitur.

Vt imber, ver.

Er maribus dona. Lauer hoc cum tubere poscit,
Vber, iter, spinter, lafer, cicer, atq; papauer.
Ver, sifer, atq; piper, cum uerbere, necte cadauer.

Lauer interdum femininum est. Plin. lib. 26. cap. 8. Lauer quoque nascens in riuis condita & coacta torminibus medetur. Tuber neutrum est, cum terrę calli aut tumorem, cum vero arborem significat, femininum. Plin. 16. cap. 25. Ab ea proxime florent Armeniaca, dein tuberes, & præcoces, illę peregrinę, hæ coactę. Tuber pomum eiusdem arboris masculinum est. Suet. in Domitiano, Prædie quam periret, cum oblatos tuberes seruari iussisset, & c. Mart. lib. 13.

Lecta suburbanis mittuntur apyrina ramis,

Et tuberes vernę. quid tibi cum Iybicis?

Vbi Vernę substantiuum nomen est à verna vernę, non à uernus, a, um, ut quidam

dam crediderunt. Nam vernas tuberes dixit Martialis ea dicendi forma, qua li bro 1. vernas apros: & 3. verna liber.

Debet enim Gallum vincere verna liber.

& 5. Præter libellos vernulas nihil misi. Et 10. lupos vernas. Non itaque dissentire à Suetonio, sed vernas tuberes appellavit in Italia natos, non ex Africa allatos: vnde ipsa arbor à Sexto Papinio in Italiam translata fuerat. Lege Plin. lib. 15. c. 14. Vber hic substantivum est: nam adiectivum omnis generis est. Plin. lib. 20. cap. 5. de sisere loquens in eadem periodo masculino & feminino vsus est, Hicesius, inquit, ideo stomacho vtile videri dixit, quoniam nemo tres siseres edendo continuaret: esse tamen vtile consulescentibus ad vinum transeuntibus. Verber casu nominandi inusitatum est; sexto casu, verbere vsitatissimum est, & interim genitivo: numero multitudinis integrum est, Cancer tertiæ declinationis iam exolevit. Ruder non probatur doctis, sed rudis. Cucumer pro cucumis insolitum videtur. Nondum zingiber, siue zinziber, quod hic à quibusdam ponitur, apud veteres Latinos legi, sed zimpiberi, siue Singiberi. Plin. lib. 12. cap. 7. Non est huius arboris radix, vt aliqui existimauerunt, quod vocant zimpiberi alij vero singiberi: apud Dioscorid. lib. 2. σιγγίβερι; dicitur, quod in nonnullis libris. ca. 149. ζιγγίβερι; legitur: hoc est singiberi, siue zingiberis.

Or, maribus seruit. Muliebris demitur arbor. Vt dolor, honor.

Accedunt neutris, cor, ador, cumq; æquore, inarmor.

Exigit, Vr, neutrum. Hic furfur, cum vulture, turtur. Vt fulgur, sulphur.

Ir syllaba finita significatione genus suum indicant, vt vir, leuir, treuir. Abadir, & Ir quorum illud masculinum, hoc neutrum esse aiunt, sine vlla iactura possunt prætermitti: cum nihil aliud quam aliorum locum occupent, neque vlli sint vsui. Priscianus neutrum putat declinari: posterius declinavit Carisius. Satur, satura, saturum, cum ternas habeat formas, totidem habebit genera. Furfur etiam numero singulari in vsu est maxime apud Plin. lib. 18. c. 9. Verù plus retinet in fursure. & lib. 26. c. 2. de mentagra loquens: Descendentem & in colla, peñtusq; ac manus, scdo cutis fursure.

Femineum, As. Neutrum vas vasis, fasq; nefasq;. Vt tēpestas, lāpas.

Mascula sut elephas, adamas, as, atque tiaras,

Cum reliquis cunctis, flectit quæ prima Pelasgum, Vt pharias, mamonas.

Ceras, Ceradis neutrum, vt aiunt, prætermisi propterea quod sit inusitatum, Tiaras & reliqua primæ masculini sunt. Verg. 7. — sceptrumq; sacerq; tiaras. Tiara, æ, fœmininum est. Iuue. satyra. 6. — & Phrygia vestitur bucca tiara.

Vt compes, moles. Est nomen in, Es, muliebre. Sed est virile
Limes, pes, formes, termes, cum palmite, trames,
Et gorges, merges, poples, cum cespite, vepres,
Et paries, stipesq; meri nomenq; diei,
Ut aromatites, lebes. His græcum primæ, vel tertiæ iungito nomen,
Hippomanes neutris, panaces, cacoëthes adhærent.

Tudes & ames masculina sunt, vt quibusdam placet, sed nullis testibus id confirmant; Meridies in duas partes sectum est, quia aliter carmen ingredi non poterat: Vepres etiam numero singulari reperitur Colum. libr. 11. c. 3. Hunc vt prem manifestum est interiri non posse. Græca primæ vt Bootes aromatites, myrtites, absintites, hyssopites, & multa alia generis eiusdem masculina sunt. Plin. lib. 14. cap. 15. Aromatiten quoque inuenio factitatum. Idem in eodem, Sic fiet & fycites a fisco, quem alij pa. mi primum, alij cathorchiten vocant. Ibidem, Sed & punicis quod fit, roiten vocant: quæ si neu:ra essent, vt quidam putauit, accusatiuus similis esset nominatiuo Neque si vinum aromatites, absinthites, hyssopites dicatur, continuo hæc neutra erunt: quemadmodum neque Tagus, Rhodanus, cum flumen Tagus, flumen Rhodanus dicitur. Sunt & Græca tertiæ declinationis quibus vtuntur Latini masculina, vt magnes, lebes, tapes, præter hippomanes, & panaces, & cacoëthes quæ neutra sunt. Plin. lib. 5. cap. 4. Panaces ipso nomine omnium malorum remedia promittit, numerosum, & Dijs inuentoribus ascriptum. Solæchophanes his tribus addi potest.

Vt nauis, clauis. Is dato foemineis. Maribus da piscis, aqualis,
Anguis, tum fustis, tum callis, follis, & ensis,
Mensis cum vecti, torris, glis, postis, & orbis,
Et sanguis, cenchris, collis, cum vomere, cassis,
Mugilis, atque lapis, vermis, cum fascè, canalis,
Vngnis, tum cucumis, tum caulis, puluis, & axis,
Vt vigessis centussis, N I S, quoque finitum, cen panis, & asse creata.

*Amnis, canalis, cinis apud priscos etiam foemina fuerunt, quorum postremum Cæsar, & Catullus, vt refert Nonius Marcel. conati sunt reuocare, sed parum se liciter eorum conatus cessit. Anguis raro admodum reperitur foemininum. Vale. Max. lib. 4. Subito ab vna parte aræ prolapsam anguem prospexit. In eodem masculino vsus est. Angues duo ex occulto prolapsi: sic enim habent correcti libri. Cenchris serpens masculini generis est, Lucan. lib. 9.
Et semper recto lapsurus limite cenchris.*

Cen-

Cenchris, idis, auis fem. vide Plin. lib. 3. cap. ultimo. Cassis hoc est rete vsitatus est numero multitudinis, Verg. 4. Georg. — aut inuisa Mineruæ.

In foribus laxos suspendit aranea casses. Seneca Agam. etiam singulari est vsus. At ille vt hispidus, sy'uis aper,

Cum casse vinctus tentat egressus tamen.

Sentis ferè numero plurali reperitur. Colu. lib. 6. c. 3. Liberantur arua sentibus, qui estiuo tempore per Caniculæ ortum recisi, &c. Idè lib. 11. c. 3. singulari vsus est, Nos sentem canis appellamus. Pollis Phocas masculinum, Carisius fem. esse existimat: Cæsar & Probus quibus potius accedendum est, pollen, pollinis neutro genere declinant. Vide Prisci. lib. 6: Delphis etiam à quibusdam additur, sed Delphin & delphinus ferè à Latinis vsurpantur. Alcyonis, alij commune duorum generum, alij incerti generis tradunt esse, auemq; alcyonem siue alcedinem significare. Verum alcyonides numero multitudinis non alciones sunt, sed dies quibus ipsa alcyones nidos faciunt, ova pariunt, pullosq; educant Arist. lib. 5. c. 8. de hist. anim. ἀλκυονέλου; ἡμέρας, καὶ ἀλκυονίδας vocat, vnde mutuatus est Plinius, quæ lib. 10. c. 33. de alcyonibus scripsit. Fætificant, inquit, bruma, qui dies alcyonides vocantur: faciunt septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Hos dies M. Varro, lib. 5. de lingua Latin. ait alcyonios appellari. Suidas ait Alcyonidem fuisse matrem Alcyonis ἀλκυονίς καὶ ἀλκυονίτι; τῆ; ἀλκυονέος μήτρε. Magnum Etym. & Phauor. aiunt esse diminutiuum. Quæ cum ita sint fæminini erit tantum. Acinaces per, e, scribendum puto, cum Græcè vbiq; ἀκινάκας scribatur. Sotularis non est apud D. Hieronymum, sed Soccus lib. 1. contra Ioninianum ferè in extremo libro. Et hic soccus, inquit, quem cernitis, videtur vobis nouus & elegans, sed nemo scit præter me, vbi me premit. Othrys mons apud Græcos fem. est Strab. 9. τῆ; ὄθρυος, ὄρου. A poetis Latinis masculino genere vsurpatur. Luc. lib. 6.

Solstitiale caput ne morosus summouet Othrys. Stat. 1. Achil.

Iam tristis Pholoë, iam nubilus ingemit Othrys.

Mascula in, Os, funto. Dos, cos, muliebris & arbos.

Vt ros, flos,

Da chaos, atq; molos neutris, os, Argos, eposq;

Nomen in, Vs, mas est, seu quartæ, siue secundæ.

Vt sen, us rognus.

Pampinus, intubus, seu intybus non video cur generis sint incerti, cum fæminina nusquam apud classicos reperiantur. Colum lib. 3. cap. 18. Ex quibus pampini pullulant vel steriles, vel minus seraces, quos rustici vocant racemarios. Plin. proæm. lib. 23. Pampini triti & impositi tumorem omnem siccant, & ca. 1. eiusdem lib. Pampinos quoque eis edendos censent imponendosq;. Idem lib. 19. c. 8. Intubi caule non minus grati. Et lib. 2 c. cap. 8. isdem locis inuenies erraticum

intubium, quod in *Aegypto* *cichorium* vocant, genere neutro. *Arcus* etiam caelestis tantum est masculini generis; neque est cur in rebus nullius momenti tempus frustra conteramus.

Porticus, atque tribus, muliebris acusq; manusq;
 Aluus, humus vannus, colus, Idus, carbasus addes,
 Et domus, & ficus pomum: mas morbus habetur.

Acus, i, piscis nomen virile est: cum vero tertia declinationis est purgamentum tritici significat, & neutrum est. *Varro* lib. 3. de Re rust. *Acus* substernendum gallinis parturientibus. idem etiam aliquando significat quartæ declinationis, sed est generis fæmini. *Festus*, *Palca* etiam quædam de frumento *acus* dicuntur. *Colum.* lib. 2. cap. 10. *Durissimæ* quidem *acus* resecta & separata erunt. *Colus* apud *Catullum* & *Propertium* etiam genere virili inuenitur. *Carbasus* fæm. est numero singulari. *Propert.* lib. 4.

Exhibuit viuos *carbasus* alba focos.

Valer. Max. lib. 1. de *Acmylia* virgine *Vestali*, Quam *carbasum*, quam optimam habebat foculo imposuisset, subito ignis emicuit. Sic enim habent correcti libri, nõ quem, vt quidam legunt: numero multitudinis neutrum est. *Ficus* morbus semper est generis masculini. *Pomum* semper fæminini, siue secunda, siue quartæ declinationis sit. *Corn. Cels.* lib. 5. cap. 12. *Ficus* arida decocta. Eodem libr. c. 18. *Ficus* arida quàm pinguisimæ. *Plin.* libr. 15. cap. 18. frequentissimæ, & libr. 23. cap. 7. viciæ vt minimum genere fæminino vititur. *Fici* matura vrinam cient. *Siccæ* *fici* stomachum lædunt. Cum ruta coctæ torminibus profunt. Sic *Colum.* *Varro* & quicumque Latine locuti sunt. *Macrob.* lib. 3. ca. 20. *Diuersas* *ficus* diligentia sua more dinumerat. *Ibidem* *Grossi* appellantur *fici*, quæ non maturescunt: non, *Qui*, vt nonnulli legerunt. *Plin.* lib. 16. c. 25. In *ficis* mirabiles sunt & abortiui, qui nunquam maturescunt. *Quidam* hic legerunt, *Fici* mirabiles sunt & abortiui qui nunquam maturescunt: sed vitiosæ.

Plurima in Os, Græca Aufonij fecere Latina:
 Quæ maribus partim, vt prologus, paradisus adhærent.
 Partim fæmineis, veluti diphthongus, heremus.

Quidam existimant quæcunque ex his ad nos transeunt pro nostro arbitrata vel masculina, vel fæminina, esse: longè aliter tamen se res habet, nam seruato ferè genere græco his Latini vtuntur, sic diphthongus, periodus, arctos, heremus, papyrus & alia huius generis vt apud Græcos, ita apud nostros fæminina sunt. *Prologus* vero, *dialogus*, *stylus*, *scyphus*, *isthmus*, & alia quam plurima masculina sunt. *Plin.* lib. 4. cap. 11. *Alius* nanque ibi *isthmus* angustia simili est eodè

nomine & pari latitudine . Barbitos apud Græcos sæm. est. Strab. libr. 10. ἡ κλη
βαρβίτος, &c. unde Ouid Nec facit ad lacrymas barbitos vlla meas. Horat. li
bro 1. Carm. Ode. 3. 2. masculino vsus est. — age dic Latinum

Barbite carmen, Lesbio primum modulate ciuii.

Costos apud eosdem mascul. est. Dioscori. lib. 1. c. 15. κόστου διαφέρει ὁ ἀγαθὸς,
Lucan. feminino genere dixit lib. 9.

Et tamariæ non læta comis Eoâque costas. Apud Catullum in Argo naut.
legunt quidam, Regia suavis expirans costas odores, Cum hoc modo legendum
sit, — Conspexit lumine virgo

Regia, quam suavis expirans castus odores

Lectulus in molli complexu matris alebat.

Pharos etiam apud illos est mascu. Strabo. lib. 17. ὄφαρος πύργος &c. apud no
stros sæm. Stat. 3. Sylu. trepidis vbi dulcia nautis

Lumine noctiuage tollit Pharus æmula luna .

Sueto. in Claud. Cæs. 2. Superposuit altissimam turrin in exemplum Alexandri
næ phari. sicut enim habent libri correcti, quam lectionem Beroaldus probat.

Smaragdus apud vtrosq; virile est, Strab. 16. λέγεται κλη δίδοτι ὁ σμάρα
γδος ἰσχυρὰτος. &c. Plinius lib. 37. cap. 5. frequentissime masculino vtitur.

Idem eodem lib. cap. 1. Indicato, inquit, in Cypro sex aureis denariis smaragdo,
in qua fuerat sculpta Amymon; Vbi, in Quo legendum est. ἁλὶ ὄφρατος ma
sculinum est Aristoph in Acharn. ἐς τὴν ἀλάφρατον &c. à Cicerone alabaster

dicitur 2. Academ quæst. Quibus etiam alabaster plenus unguenti putescere vi
detur. Crystallus, nardus, diametros feminina sunt. Plin. lib. 36. cap. 9. Coeunt
in tràslucidam crystallum . Ibidem crystallum erutam . Ouid. Nec coma vos

fallat liquida nitidissima nardo . Columella, Vitruuius, Macrobius vtuntur vo
ce diametros . Columel. libro 5. cap. 2. Esto area rotunda, cuius diametros ha
beat pedes septuaginta. Vitr. lib. 10. cap. 14. Sint lata per mediam diametron pe
dum quaternum & sextantis . Hæc etiam apud Græcos sunt feminina . Vide

lib. 4. Epigra. εἰς λίθος, & Dioscoridem lib. 1. cap. 6. & 7. διαμέτρος sæm.
est, lege Archimedes, & Euclidem; cui nomini pleraq; lexica perperam articu
lum masculinum præfigunt. Horum nonnulla in, um, syllabam exeunt neutro ge
nere, vt crystallum, alabastrum, nardum, costum, exempla passim occurrunt.

λίκυθος lecythus sæm. est apud Homerum. 6. Odyss. & Aristophanem frequentis
sime, maxime in Ranis. & apud Ciceronem ad Atticum lib. 1. Nosti illas λικυ
θους. Nondum hoc vocabulum Latina declinatione inueni apud veteres, quo for
tasse etiam masculino genere vsi sunt . Paradisus solum genere virilitum Græci,

tum nostri vtuntur. Xenoph. in Oeconomico vbi de Cyri hortis agit κλη τὴν
ἐν σάρασι παραδείσων ἐπιδεικνύει αὐτῶν. Philon priore libr. allegor.

ταῦτά ἐστι τοῦ παραδείσου τὰ φυτὰ. Gel. lib. 2. ca. 20. Viuaria autem, quæ
nunc vulgus dicit sunt, quos παραδείσους Græci appellat. Laëtantius lib. 2.

de Opificio Dei, Ipsumq; paradifum igni circumallauit. *Abyssus, fymodus, diphthongus, heremus apud Latinos femper funt fubftantiua, & fæminini generis: apud Græcos etiam funt adiectiua; & communis generis more Attico, vnde eis articulus tum mafculinus, tum fæmininus præponitur: fed cum fubftantiuorum naturam induunt, etiam apud eos generis funt fæminini. Quidam cum in lexicis his uocibus uidiffent articulum tum mafculini, tum fæminini generis præpofitum, arbitrati funt effe generis communis.*

In neurris numera virus, pelagusq; profundum.

Illud Valerij Flac. lib. 1. — pelagum quantos aperimus in vſus: aut priſcum eſt, aut pelagus, quod veriſimilius eſt, à poëta ſcriptum fuit. Sexus, i, ſecundæ declinationis neutro genere dixit Sall. 2. lib. hiſt. At Metellus in vltioreſiſi Hiſpaniam poſt annum reſſus, magna gloria concurrentium vndique, virile & muliebre ſexus per vias & teſta omnium viſebantur. Siſenna lib. 4. hiſt. Tum in muro virile ac muliebre ſexus populi multitudine omni collocata. Varro lib. 2. de Anal. Sexus vtrum virile, an muliebre, an neutrum ſit, vide Non. Marcel. & Priſc. lib. 5.

*Vr pecus, pecoris.
Vt chytropus;
tripus.*

Postulat, Vs, neutrum quoties id tertia fleçit.
Hic lepus, & mus: pus Græcum, compoſtaq; iunges.
Sit tibi fæmineum Lagopus herba, volucris
Eſt muliebre palus, ſubſcus pulcherrima virtus,
Atque ſalus, pecudisq; pecus, quibus additur incus.
Quæ que ſibi ſeruus, iuuenisq; ſenexq; iugarunt.

*Seruitus, iuuen-
tus, ſenectus.*

Πούς ποδός, hoc eſt, pes, virile eſt, & quæ ex eo naſcuntur, vt chytropus ſecunda vocali per o, litram, tripus, apus, hoc poſtremum inſequunt quidam eſſe generis fæminini, quod confirmat Plini j autoritate lib. 10. cap. 39. Plurimum volant, quæ apodes, quia carent vſu pedum ab alijs cyſſelli appellantur, hirundinũ ſpecie. Sed Plinius relatiuum, Quæ, ad Volucres ſiue Aues retulit. Sic idem de pſittacis loquens eodem lib. cap. 42. Super omnia humanas voces reddunt pſittaci quidem, & ſermocinantes. India hanc mittit, Imperatores ſalutat, quæ accipit verba pronuntiat, in vino præcipuè laſciua: generis eſſe mafculini Apus docet Ariſt. lib. 9. de hiſt. Anim. οἱ δὲ ἀποδες, οἱς καλοῦσιν ἰτες κατὰ τῶν, & cæt. Lagopus, nomen herbæ, ſiue auis, fæmininum eſt, quamuis ex πούς componatur. Mart. lib. 7.

Si meus aurita gaudet Lagopode Flaccus.

Plin. lib. 10. cap. 48. de Lagopode aue, Non extra terram eam neſci facile, quando nec

do nec vīna mansuescit: & corpus occisæ statim madescit. Idem lib. 26. cap. 8. de Logopode herb. 2, Lagopus sīstīt aluūm, è uīno pota.

Aes, tibi sit neutrum. Laus, fraus muliebria sunt o.

S, dato fœmineis, si consona ponitur ante.

Vt mens, fors.

Esto virile rudens, fons, pons, seps, lethifer anguis,

Mons, dens, atque chalybs, assis quibus addito partes: Ut quadrans, triens.

Et polysyllaba, ps, Forceps dematur adunca.

Vt hydrops, merops.

Composita ex nomine Dens etiam sunt masculina, vt tridens item bidens cum rusticum instrumentum significat. Forceps fœm. est Ouid. 12. Met.

— quod forcipe curua Cum faber eduxit.

Ters. satyr. 4. — labefactent forcipe adunca.

Frons apud vetustissimos masculinum fuit. Rudens fœmininum.

X, dato fœmineis. Sed Eryx, grex mascula sunt o,

Vt sandya, celox.

Et spadix, bombyx vermis, cum fornice, phœnix,

Atque calix, coccyx, & oryx, varixq; , calyxq; ,

Præterea voluox, quincunx, septunxque deunxque.

Ax, Ex, sinitum polysyllabon, esto virile

Vt thorax, pollox.

Victrix & vltrix numero multitudine non solum victrices, vltlices genere muliebri, sed neutro etiam victricia & vltricia pariunt. Virg. 3. Aen.

Res Agamemnonias victriciaq; arma secutus.

Sil. lib. 2. Ipsa pyram super ingentem stans saucia Dido

Mandabat Tyriis vltricia bella futuris.

Mastix mastigis media producta, (vt docet Eustathius, & multa carmina Homeri) Syrinx hoc est fistula, thominx, meninx, iynx, planè sunt Græca & generis fœminini. Pollux lib. 3. c. 8. αἰ δὲ μαστίγης. & c. Suidas μαστίγῃ δὲ τῆς ἰατρικῆς τὸ μαστίγιον composito vtiuntur Latini masculino genere, Homeromastix, Ciceromastix, hoc est, Homeri, Ciceronis flagellum, & obtrektor. Plin. in proæmio Natural. hist. Vt obiter caueam istos Homeromastigas. Pausan. in Phoc. δὲ ἀνὴρ οὗτος σπῶναι τὸ ὄνον τῆς ἀμύγγα, idest, homo hic contorquet Oeni funiculum.

Hinc arbitror thomix siue tomex, vt plerique scribunt, natum, quo vocabulo vtitur Vitruuius lib. 7. cap. 3. tomice sexto casu, & Plin. lib. 17. cap. 10.

Sic & spinas sepis causa ferunt, tomice moris spinarum circumlita. & Columel. lib. 12. c. 32. Deinde fasciculos facito, & tomice palmaea, aut iuncea ligato.

Pallad. lib. 1. cap. 13. Tunc eos catenis ligneis ex iunipero, aut oliua, aut buxo, aut cupresso factis ad contignationem suspendemus, & binas inter eos perticas dirigemus tomicibus alligatas. Hinc apertissime intelligitur non esse nomen

τομικῆ

Τομικὴ tomice, vt quædam lexica ex loco Vitruuij docent, nam apud Vitruuium ablatiuus tomice est à tomex, vel potius thomice à thomex. Pharinx etiam planè Græcum frequentius fæm. est quam mascu. Spelynx larynx mascul. Hęc omnia & his similia Græcis sunt relinquenda. Bombyx cum materiâ significat, vn de vestes bombycina sunt, fæm. est. Pli. lib. 11. c. 23. Assyria tamen bombyce fæminis cedimus. Quod si aliquando pro bombycina veste reperiatur masculinum, non tam materiâ quam vermiculi habita est ratio. Phœnix hic auem significat: nam cum est gentile significationem metiendum est Coccus coccygis auis est quæ Latinè cuculus dicitur. Plin. lib. 10. cap. 9. Ipseq; modico tempore aestatis visus non cernitur postea Arist. lib. 9. de hist. ani. ὁ δὲ κόκκος, & c. Calyx per γ, apud Græcos fæmininum, est, & priorem syllabam habet breuem, vt sæpe in libr. 7. Epigr. inuenies, & ἰλιάδ. 6. apud nostros masculinum est. Plin. libr. 15. c. 23. Armatum his echinato calyce nullum est: eodem lib. c. 22. Puluinati primum calycis. Voloocis meminit, idem lib. 17. c. vlt. Alij voloocem appellant animal præ rodens pubescentes ruas: non est itaq; barbarum vt quidam putat. Sandyx, quod ferè omnes grammatici, & lexica masculinum esse docent, fæm. est tam apud Græcos, quam apud nostros. Galen. extremo lib. de simplicium medicamentorum facultatibus καομένον δὲ λιμυρίδιον εἰς τὴν καλουμένην σάνδυκα μεταβάλλει, Adusta Cerussa in sandicem quam vocant transit. Plin. lib. 35. cap. 6. Pingentes sandycem sublita mox ouo inducentes purpurissimum fulgorem minij faciunt. Sandycem vulgus pharmacopolarum minium propter coloris cognationem vocat. Hesychius ait significare etiam fruticem, cuius flos colorem habeat similem cocco. Scandix, scandicis herbę nomen, etiam est muliebre. Pli. lib. 21. cap. 15. Scandix, quæ ab alijs tragopogon vocatur. Styrax, vt Cyrillus & Ammonius putant fæmininum est cum thymiana odoremq; significat, sed apud Aristotelem lib. 4. de hist. anim. cap. 8. masculinum est μάλισσα. δὲ φέγγουσι θυμικμένου τοῦ στέρακος. Item Dioscorid lib. 1. c. 80. Plin. lib. 24. cap. 6. de styrace loquens, Placet, inquit, præter illa, quæ diximus maximè pinguis purus. Quidam storacis nomen tanquam barbarum officinis relinquunt, cum tamen idem Pli. lib. 26. c. 8. eo vrtatur, Furfures cutis, inquit, & manantia vlcera sale addito sanat: tussim veterem cum storace sumptum. Solin. cap. 46. de thuris arbore loquens, Arabes, inquit, sarmentis eius ignes fouent, quorum fumo satis noxio nisi odore cremati storacis occurrant, plerunque insanabiles morbos contrahunt. Et Terentianus seruulus Styrax dicitur, quem Donatus ait ab odore appellatum fuisse. Obex, quod apud præcos etiam recto casu inuenitur, quondam fæm. fuit quo genere Plinius usus est in Panegy. Nulla obices, nulli contumeliarum gradus. Latex, culex, ramex masculina sunt. Culex apud Plau. Latex apud Accium fæminina reperitur. Natrix apud Lucanum masculinum est lib. 9. Et natrix violator aqua. Quod Priscianus lib. 5. putat figuratè dictum.

Femi-

Fœmineum thomex, alex, cum similace, fornax,
Et forfex, vibex, carex, adiunge supplex.

Thomex, ut in proximo scholio diximus, à ῥομαίη factum est, ob quam causam priorem produximus. Forfex nondum legi apud veteres. Vibex etiam Priscianus lib. 5. numerat inter ea quæ, Ex, syllaba terminatur, huius nominis positionem nondum legi apud autores antiquos. Quid si fuit vibix cum penultima genitiui sit longa? Atriplex neutrum est: Plin. lib. 20. cap. 20. Atriplex & sylvestre est & satium.

Mobile fit fixum, si fixum mente subaudis:
Vnde genus capit, vt fonipes, Oriensq; Tonansq;.
Mobile fit neutrum, ni fixum mente subaudis.

Distuli hos, & consequentes versiculos in hunc locum, quod pueri in eos veluti in quosdam scopulos impingerent, vix e portu egredientes. Sæpe positus adiectiuus substantiua omittuntur, propterea quod facile intelligantur: sic Natalis, molaris, Sextilis, Quintilis, Oriens, Occidens, torrens, profluens, confluens, cornipes, continens, bipennis, consonans, vocalis, presens & his similia eiusdem sunt generis cuius est substantiuum, quod subauditur: Natalis masc. est generis, quia auditur dies: Molaris, quia lapis: Oriens, Occidens, quia sol: continens fem. quia terra subauditur: bidens, ovis: bipennis, securis: biremis, triremis; nauis: consonans, vocalis, litera: presens neutrum, quia auditur tempus. Quod si adiectiuum per se ponatur in oratione, neque aliquod substantiuum nomen subaudiatur, crit neutrius generis, ut Continens apud rhetores pro firmamento, decens, accidens, consequens, conueniens, que prudens magister rhetoricis ac dialecticis professoribus relinquet intacta: ne, dum in grammaticæ rudimentis, vt aliquando vsu venit, ridicule rhetorem, aut dialecticum agit, officij sui obliuiscatur. Quare tertium versiculum tanquam infestam grammaticæ Charybdim remis velisq; fugiet. Quod si duo proximi obscuriores videbuntur, per me vel deleantur omnino, licet, non modo intacti prætermittantur, id quod de consequentibus dictum sit.

Respicimus fines, non significata frequenter,
Zeugma, Reate, ideo petit hoc cum Tybure, Cære,
Hoc Præneste, Hispal. Sulmo hic vberimus vndis.
Martius hic Narbo braccatæ gloria gentis.
Hæc damnata diu Romanis Allia fastis.

Hæc nomina quamuis propria sint oppidorum, tamen sunt neutra, quia habetur potius ratio positionis, quam significationis: si quidem nomina tertij declinationis

nis *A, E, L*, literis finita neutra sunt, quibus adde *Nepete* (sic enim appellat *Liuius* multis locis non *Nepet*) *Suthul*. *Sallust.* bello *Ingrith*. Deniq; *Aulura* spe *paëtionis* pepulit, vti relicto *Suthule*, in abdūas regiones sese veluti cedentem insequeretur. *Priscianus* lib. 5. *Putauit Suthul*, & *Mutul* propria esse oppidorum, & quamuis cum nomine *Oppido* iungerentur, vt *Suthul oppidum*, non esse generis neutri, maxime cum sint hec nomina *Punica*. *Penorumq; lingua*, quæ *Hebrææ* atque *Chaldææ* similis est, neutro genere careat. Sed *Sallustij* locus apertissime docet neutrum esse. Idem paulo ante, *Magnisq; itineribus hyme aspera* peruenit ad oppidum *Suthul*. Si esset *fæm.* dixisset oppidum *Suthuicem* vt oppidum *Nollam*, *Sulmonem*. *Muthul* flumen est *Numidiæ*. *Sallust.* ibidem, *Erat in ea parte Numidiæ, quam Adherbal in diuisione possederat*, flumen à Meridie nomine *Muthul*, à quo mons aberat &c. ex quo loco sitne neutri generis colligi non potest. *Probus* in *Cathol.* nominum docet *Utrunq; esse neutrum*. *Gadir* putat *Prisci.* eodem lib. esse neutrum. *Vnum*, inquit, proprium ciuitatis inuenitur *Gadir*, quod quidam *fæm.* esse putauerunt, sed *Sallustius* neutrum esse ostendit in 2. *historiarum*, *accusatiuum similem nominatiuo* ponens, *vt alij tradiderunt Tartessum Hispaniæ ciuitatem*, quam nunc *Tyrii* mutato nomine *Gadir* habent. Nam si esset *fæm.* *Gadirem* dixisset: *Hæcille*: lib. 6. idem sentit: at *septimo* ait esse *fæmininum*. *Plin.* lib. 5. cap. 22. *Nostri Tartessum* appellant: *Peni Gadir*, ita *Punica* lingua sepe significante. *Probus* ibidem, *Dir*, *syllaba terminatum vnum* reperi *tertiæ declinationis, ris*, faciens *genitiuum* hoc *Gadir*, huius *Gadiris*, nomen oppidi. *Auicenus*, vt mox dicemus, *fæminino vsus* est. Quod si quis dixerit *Sallustium* & *Plinium* etiam *fæminino vsos* fuisse, neque *Gadirem* dixisse, quod vox sit *Punica*, quæ in casus non inclinetur, cuiusmodi sunt *Chaldææ*, & *Hebrææ* voces, respondebimus *Sallustium* *Suthule* dixisse, cum tamen *Suthul* vox sit *Punica*, præterea *Græcos τὰ γὰρ ἐξ α* numero multitudinis genere neutro dicere. vide *Strabonem*, *Suid.* *Phauorin.* *Hissal.* *Sil.* lib. 3.

Et celebre Oceano alternis fluctibus *Hissal*.

Sulmo *Ouidij* patria mascul. est. *Sil.* lib. 8.

— Coniungitur acer

Pelignus, *gelidoq; rapit Sulmone* cohortes.

Narbo fuit amplissimum emporium *Calliæ* *braccatæ*. *Cic.* pro *Fontcio*. *Esi* in eadem *provincia Narbo Martius*, &c. *Anthonius* in *urbium catalogo*,

Nec tu Martie Narbo silebere, &c. *Allia* nomen fluminis est, & generis *fæm.* more nominum *primæ declinationis*, carmen est *Lucani* lib. 7. excepto primo verbo. *Albula* eadem ratione *fæmininum* est apud *Ouidium* 4. *Fast.*

— & tanto est *Albula* pota deo.
reperitur apud *Martialem*.

Quod etiam mascul.

Re-

Respicit interdum nomen generale poëta,
Vnde sibi meritò genus inferiora capeſſunt,
Sic uolucrem ſequitur bubo, ſic flumen Iader.

Nomen commune, ſive generale hic vocamus, quod multa eiusdem generis comprehendit, vt auis, vrbs, aqua, flumen, mons, poëta & aliquando genus nominis generalis, & ſuperioris tribunt inferiori. Verg. 4. Aeneid.

Solaq; culminibus ſerali carmine bubo Sepe queri.

Vbi bubo ſæmininum eſt quia nomē generale nimirum auis, ſive volucris eſt ſæm. cum apud Plin & poëtas omnes quos quidem viderim maſcul. ſit. Lucan. lib. 4.

Et tepidum in molles zephyros excurrit Iader. Iader, neutrum eſt, quia flumen nomen commune neutri generis eſt. Auicenus in deſcript. orbis. Gadir prima ſit etiam ſolida ſupereminet arce,

Attollitq; caput geminis inſerta columnis.

Gadir hic ſæm eſt, quia nomen ſuperius, nempe vrbs, ſæm. eſt.

Verg. 3. Aeneid. Arduus inde Agragas oſtentant maxima longè Mania.

Vbi Agragas maſcul. eſt, cum ſit nomen oppidi Sicilię, vt docet Strabo, Ptolem. Stephan. & Plin quod Latine Agrigentum dicitur, apud quos nullus eſt mons eiusdem nominis. At quod nam erit ſuperius? forte ſe populus: ſed hec grammatice non ſunt inuenta, eſt enim virile, vt adamus, elephas, que eiusdem ſunt poſitionis. Octas Oſſa, Oibrys: maſculini ſunt, quia Mons generale nomen Virile eſt. Seneca, Hercul. Furcut. Iam ceruleis euectus equis.

Titus ſummum proſpicit Oetan.

Quid in Ibin. Vtq; dedit ſaltus è ſummo Theſſalus oſſa.

Quod eſt frequentiffimè leges ſæminina. Tertium inuenies ſupra inter ea, que in is, ſyllabâ exeunt. Ida, Aetna nondum, quod meminerim, legi maſculina: illud Ouid. in Ibin. Plurima qua flammas Sicanus Aetna vomit, ſic in correctis libris legitur. Plurima qua flammas Sicanus Aetna vomit.

Probus, Phocas exiſtimarunt Turia nomen fluminis eſt neutrum. Cic. enim inquit Probus in Catholicis nominum, vbi agit de prima declinatione, Lectum eſt & vnum hac declinatione nomen generis neutri apud Saluſt. Et dextrum flumen Turia. Ex quo loco nullū genus proſus colligitur, cum loco nominis Turia poſſit & Tagus & allia, & quoduis aliud poni. Prifcianus libr. 5. affert locum in egrum, docetq; non eſſe neutrum. Quod autem Turia, inquit. & ſimilium fluminum nomina maſculina ſint, oſtendit etiam Salluſtius in am. terminans eius accuſatiuum in 2. h. h. i. r. u. m. Inter læua montium & dextrum flumen Turiam: nam ſi eſſet neutrum ſimilis eſſet accuſatiuus nominatiuo. Hec ille. Plinius li. 37. cap. 10. quam plurima nomina gemmarum in as, & es, ſyllabas primæ Græcorum genere ſæminino uſurpat, habita ratione nominis communis Gemme.

De

De nominibus incerti generis.

Hæc modo fœmineis, maribus modo iuncta videbis,
 Grossus, adeps, atomus, limax, cum torque, phaselus,
 Scrobs, serpens, finis, cum corbe, diesq; rubusq;.
 Postulat hic, aut hoc meritò Nar, vulgus, & Anxur.

Nomina incerti generis vocant veteres grammatici, quæ modo hoc, modo illo genere apud probatos scriptores reperiuntur. Hæc à communibus duorum generum vehementer differunt: si quidem communia masculini & fœminini generis sunt non temere, & fortuito, sed masculini cum marem, fœmini uerò cum fœminam significant: neq; enim bos cum vaccam significat masculinum adiectiuum admittit, aut fœmininum cum bouem marem significat. Illa uero sine ullo discrimine modo masculina, modo fœminina sunt, aut neutra pro autorum arbitratu: modo iidem adiectiuum masculinum, modo fœmininum, aut neutrum, si ita grauius autoribus visum sit, recipiunt. Grossi significant ficos nondum maturas cuiuscunque generis sint. Columel. lib. 5. cap. 10. Si uoles ficum quamuis non natura seram facere, tum grossulos prior emq; fructum decutito, iterum alterum edet quem in hyemem differet. Plin. lib. 23. cap. 7. ubi egit de maturarum ficorum remedijs, ad grossos, id est, immaturas se contulit, ubi etiam de grossis caprifici agit, Grossi, inquit, caprifici inflammationes discutiant suffitu. Hæc ad significationem spectant, nunc ad genus redeamus. Celsus lib. 5. cap. 12. grossi aqua decocti: hinc grossulus, Columel. lib. de arboribus cap. 21. Cum grossuli minuti erunt fructum decutito, iterum alterum edet fructum, & in hyemem seram differet maturitatem. Apud Plin. frequenter fœmininum est, lib. 13. c. 7. Cruda & grossi verrucas nitro farinaq; additis tollunt. Ibidem, Grossi illitæ strumas emolliunt & discutunt. Adeps Plin. lib. 28. cap. 9. sæpenumero masculino utitur, Adipis suilli, &c. Celsus fœminino lib. 4. cap. 24. Adipis suilla tantundem. & lib. 5. cap. 18. Ansering adipis. Columel. lib. 7. cap. 12. Suillæ adipi. Atomus apud Ciceronem semper est muliebres. 1. de Finib. ille atomos, quas appellat. Ibidem. Nunquam foret ut atomus altera alteram posset attingere: Ibidem quam sepiissime. Senec. lib. 7. Naturæ quest. masculino usus est, Nam si illi, inquit, credimus, summa cæli ora solidissima est in modum tecti durata, & alti crassiq; corporis, quod atmi congesti coacernatiq; fecerunt. Laet. lib. de Ira Dei cap. 10. Deniq; Lucretius quasi oblitus atomorum, quos assererat. Columel. lib. 10. cap. 31. Implicitus corubæ limax. Plin. lib. 29. cap. 6. Limacis inter duas orbitas inuentæ officulum. Cicero, 1. de Finib. Torquem illum. Idem. 3. Offic. Torque detracta.

Stat. 3. Syl.

Idem Syl. lib. 5.

Quid. 1. de Pont.

Quæq; secuturam religent post terga phaselon.

Inuasitq; uix in eodem angustia phaselus Acquore.

Vos esis fractæ tellus non dura phasclo.

Mart.

Mart. lib. 11. *Piscam phaselon. Catullus masculino genero dixit,
Phaselus ille quem videtis hospites.*

Et *Ausonius in Mosella* — Et *pisti rostra phaseli. Cic. ad Att. lib. 4. Phaselum
episcopum conscendes. Colum. lib. 4. cap. 1. Profundas scrobes. Ibid. Contenti bi-
pedanca scrobe. Et cap. 14. Ex alto scrobe. Plin. lib. 9. cap. 51. Scrobe effosa.
Serpens multò frequentius est fœmininum quam masculinum apud Oratores.
Cic. 2. de Nat. Deo. Serpentes quædam ortæ extra aquam, simul ac vitæ possunt,
aquam persequuntur. Plin. lib. 8. c. 14. Expugnata serpens centum viginti pe-
dum. Ibid. Nec pedibus tantum cauendas esse serpentes. Idem lib. 11. cap. 47.
Vise iam etiam serpentes anserinis pedibus lib. 28. c. 2. Serpentes ipsas inçan-
tari. sic *Liuius, Columella, &c.* Apud poetas frequenter masculinum est: inue-
nitur et apud *Plin.* non rarò, lib. 6. c. 27. Infestatur à serpentibus, quos flumi-
na deportant, lib. 29. c. 4. Basilisci, quæ etiam serpentes ipsi fugiunt. lib. 8. c. 23.
Quod ad serpentes attinet, vulgatum est, colorem pleròq; terræ habere, qua oc-
cultentur. Finis sepius est masculinum, neque eget confirmatione: fœmininum
rarius. Cic. 2. de Leg. Quæ finis funestæ familiæ. *Virg. 2. Aen. Hæc finis Priamid
Corbis frequentius est fœmin.* Cic. pro *Sest. Messoria se corbe contexit. Colum.
lib. 6. c. 3. Frondis aridæ corbis pabulatoriæ modiorum viginti sufficit. Hirtine
lib. 6. virili genere dixit, Lapidibus corbes plenos dimisit. Dies etiam cum tem-
pus significat, apud poetas modò masculini, modò fœminini generis reperitur.**

Mart. lib. 9. Quid non longa dies, quid non consumitis anni?

Stat. 1. Theb. Fortunate animi, longumq; in secula digne Promeriture diem.

Luc. 3. — te vindice tuta relicta

Libertas? non vsque adeo permiscuit imis

Longus summa dies, vt non si voce Metelli

Seruentur leges, malint à Cesare tolli.

Frequentius tamen est fœmin cum tempus significat. Cum vero diem ipsum
significat, etiam apud Oratores sæpenumero fœmin. est. Cic. ad *Att. 2. eo si an-
te eam diem non veneris, Romæ te videbo. Idem ad eundem lib. 12. vel vna
dies mihi erit vitilis. Idem 4. Verr. Id ei postera die venit in mentem. Numero
multitudinis apud eundem fœm. reperitur pro *Planc. O reliquas omnes dies,
noctesq; eas, quibus &c. id quod non facile alibi inuenies. Rubus etiam fœm:
est. Colum. lib. 11. c. 3. Alternis rubos in hortis confitas habere. Gell. lib. 19.
c. 12. Videt forte vicinum rubos late, atq; alte obortas excidentem. Nar. apud
Cic. neutrum est ad *Att. lib. 4. Lacus Velinus in Nar defluit, apud *Virg. Ma-
scul. 7. Sulphurea Nar albus aqua.****

Vulgus frequenter reperitur mascul. apud bonos autores, *Ces. lib. 6. de bel. Gal.
Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgum disciplinæ
efferrî velint, neque eos, qui discunt literis confisos minus memoria studere.
Sallust. in Iugur. Alij vulgum effusum oppido cedere, alij ad portas festinare.*

M Legitur

*Legitur & apud Lin. Plin. aliosq; scriptores . Anxur saepe apud Poetas est mascul. Mart. lib. 10. — equoreis splendidus Anxur aquis .
Historici neutro genere utuntur Lin. lib. 4. dec. 1. ab illis quoque exercitibus captum Anxur dicitans esse . Ibidem , Ad anxur oppugandum sine ulla populatione accessit .*

Nomina Masculina apud Oratores, quibus Poeta interdum etiam genere muliebri utuntur .

Mascula bubo, specus, cortex, cum pumice, puluis
Et calx pars pedis, atque sillex, cum margo palumbes.
Proferet hæc caute iuuenis muliebria vates .

Cum autoritas teste Quintil. lib. 1. c. 6. ab oratoribus vel historicis petenda sit, putavi me operæ pretium facturum si ea, quibus idem frequentius utuntur ab ijs separarem, quæ fere apud Poetas reperiuntur . Fit enim nescio quo pacto ut pueri minus visitata libentius amplectantur . Bubo. ut supra diximus Virgilius fæminino genere dixit : ceteri Poëtæ masculino, Ouid. 5. Met. Ignarus Bubo . Plin lib. 10. c. 12. Bubo funebris & maxime abominatus . Specus quartæ declinationis, nam secundæ nondum inueni . Livius 1. ab Urb. ex infimo specu. Ibid. Ex opaco specu. Sil. lib. 8.

Tabificam spirat saniem specus vltima .

Gel. lib. 6. Specum quandam nactus remotam . Specus tertię declinationis neutrum est , Virg. lib. 7. Hic specus horrendum . Sil. lib. 3. Inuisum celo specus . Virg. 6. Eclog. Cortex dixit genere fæminino, quod tam rarum est, quam quod rarissimum est . Tum Phaëtoniadas musco circumdat amaræ Corticis apud Catul. arida pumex legitur, apud Propert. puluis Hetrusca, & arida puluis : quos puer non imitabitur . Calx cum partem posteriorem plantæ, percussionesq; pedum, ac finem significat Mascul. est. Cic. 1. Tusc. Video calcem ad quem cum sit decursum, nil sit præterea extimescendum, sic enim habent cor recti codices, non , Quam. Persius Sat. 6.

In portas rigidos calces extendit . Virg. lib. 11. fæminino genere dixit, Quadrupedemq; citum ferrata calce fatigat . Item Sil. lib. 3.

Et iam ferrata rapiebat calce volantem Taurea cornipedem, & 17.

— ferrata calce cruentat Cornipedem . Vir. Sillex genere fæm. dixit lib. 8.

Stabat acuta sillex præcis vndiq; saxis .

Item lib. 6. & Eclog. 1. Ceteri genere virili utuntur. Plin. lib. 13. c. 4. Margine in Mucronem emisso, foris effuso . Idem lib. 9. c. 10. Dentis non sunt tejudini, sed rostri margines acuti. et lib. 12. c. 20. Extremo in margine imperij. Ouid.

Ouid. 1. Met. longo margine dixit. Iuue. lib. 1 genere fæmi. est vsus
 — plena iam margine libri. quod rarissimum est. Quint. lib. 1. c. 6. Signi-
 ficat palumbes Masculinum esse, quamuis Virg. suo iurè fæmin. sit vsus. Au-
 toritas, inquit, ab Oratoribus, vel Historicis peti solet. Nam Poëtas Metri
 necessitas excusat, nisi si quando nihil impediende in utroque modulatione pe-
 dum, alterum malunt, qualia sunt — Imo de stirpe recisum — Aëria quo con-
 gessere palumbes, & — Silice in nuda. & similia. Plin. lib. 10 cap. 35.
 Vivere palumbes ad trigessimum annum, aliquos ad quadragesimum habemus
 autores. Cautus, adiecimus, quia pumex, Pulvis non quivis Poëta genere
 virili dicet.

**Nomina fere fæminina apud Oratores, & interim
 masculina præcipue apud Poëtas.**

Est muliebre animans, volucris cum stirpe Cupido,
 Sardonychem comitatur onyx, grus, Clunis, & Ales
 Cum Talpa linter, cum dama, linxq; , penusq;
 Hæc Maribus tribues, cinget cum tempora laurus.

Animans ferè fæm. est. Cic. 1. de Legib. nam cum cæteras animantes abie-
 cisset ad passum, solum hominem erexit. Hor. 2. Serm. Virili genere est vsus,
 — sed hic Stylus hand petet vltro. Quenquam animantem. Item Cic.
 de Vniuers. à quo enim animante omnes reliquos contineri vellet animantes
 Animantia numero plurali genere neutro sæpe apud Pli. inuenies. lib. 2. c. 63.
 Pestifera enim animantia & c. lib. 7. proæ. Denique cætera animantia in suo
 genere probe degunt. Cic. 2. de Diuin. Volucres teneros dixit in carmine,

Hunc vbi tam teneros volucres, matremq; , peremit.

Cum volucris substantiuum vbiq; sit generis fæminini. Stirps cum de plantis
 dicitur fæmininum est. Plin. lib. 17. c. 14. Fissa stirpe, Columel. lib. 2. cap. 2.
 Præfractas stirpes. Ibid. cap. 9. Virg. lib. 12. virili genere dixit,

Quum semel in syluis imo de stirpe recisum. Stirps cum de hominib;
 dicitur semper est fæm. Cupido hic significat cupiditatem. Hor. 1. Ser. Sat. 1:

At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Idem 2. Carm. Ode 16. Sordidus cupido. & 24. prauus cupido. Senec. Hippol.
 Auri cæcus cupido. Onyx, & sardonyx sæpe apud Pli. reperiuntur fæm. lib. 37.
 cap. 6. Sotacus & Arabicam Onychem tradit. Ibid. Aliter quam in sardony-
 che Indica. Quæ Poëta crebro genere virili vsurpant. Mart. lib. 10. Paruus
 Onyx, & Horat. 4. Carm. Ode 11. Iuuen. Sat. 6.

In manibus densi radiant testudine tota

Sardonyches.

M 2 GRMS

Grus sc̄m est inde Pli lib. 10. cap. 23. Cic. 2. de Nat. Poëty etiam ferè vtunt̄ gō-
nere maliepri Virg. 1. Georg. Strymonia dant signa grues.

Sic Stat. & Ouid. Horatius tamen 2. Serm. Satyr. 8. viril. genere dixit.
— *discerpta ferentes*

Membra grus sparsi sale multo. Clunis sc̄m. est Celsus lib. 7. ca. 29.
Clunes iterū retro repellēda sint. Plin. li. 8. ca. 8. In clunes extremas. Sic Horat.
Iuuenalis tamē genere mascul. fuit usus, quod rarissimū est. Ales cū auē significat
apud Ciceronem, Plinium ceterosq̄, ferè sc̄m. est. Plin. lib. 18. cap. 26. mascul.
genere dixit. Per imitationē alitis temporarij, quem cuculum vocat. Poëtæ sepe
numero etiam masculino vtuntur. Ales, id est velox, adiectiuū est omnis generis.
Talpa, dama, lintex, lynx, penus sc̄. sunt apud oratores. Cæs. 7. belli Gal. Coquirit
etiam lintres. hęc magno sonitu remorum incitatas in eadē partē mittit. Lij. lib.
1. 3. dec. Lintriū paratarū. Tibullus lib. 2. genere virili dixit, quod rarissimū est,
— *ire solebat Exiguus pulla per vada lintex aqua.*

Oculis capti talpe, et timidi damę dicunt à Vergilio: sed subest ratio, inq̄ Quinti-
lianus lib. 9. ca. 3. quia sexus vterq̄, altero significatur: eadē ratione Hor. lib. 2.
Car. Ode. 13. dixit timidos agitare lynces. Pli. lib. 28. ca. 8. Peregrine sunt et lyn-
ces, quę clarissimē omnium quadrupedū cernunt. Penus quarta, nec diu enim se-
cundæ legi, lib. 33. Pand. tit. de Penulegata Vlpian. Quintus Mutius scribit lib.
secundo iuris penu legata cōtineri, quę potui esuiq̄, sunt. Sic eodē tit. Paulus, &
Scauola. Apud veteres etiam masculinum fuit. Plaut. Persa,

Nam nisi penus annuus hodie conuenerit, &c.

Penus penoris neutrum est. Idem Vlpian. in eodem, Ligna. & carbones, &c. p
quę penus conficeretur, an penore legato cōtineant. quaritur. Horat. lib. 1. Epist.

Annone profit portat frumenta penusq̄. Dicit & hoc penū,
Terent. Eunuch. Patris à te penum omne congerebam clanculum.

Hunc iubarem, hūc frontem, hunc pinū, nimiumq̄; vetusta.
Pacuij proauls, atausq̄; vtenda relinque.

Quę nimīū sunt vetusta priscis illis, quos appellat Cascos Emnius, relinquēda sunt
Quid enim attinet Frōtē, pinū, aluū, cupressum, aliaq̄, id genus perpetua obliuio-
ne obruēda, pueros docere generis esse ambigui? Si quis tamē vetustissimę antiq̄ui-
tatis tā ambitiosē studiosus est, vt his ceterisq̄, eius s̄dē generis carere non possit,
Priscianum adeat lib. 5. Noniumq̄, Marcel. DE INDISCRETIS GE-
NERIBVS. ordine literarū: apud quos plura fortasse inueniet, quam volet.

De genere Epicæno.

Articulo, sexum quę complectuntur vtrunq̄;
Vno, Epicæna vocat Graij; Promiscua nostri.

Et hic le-
pus, hęc
vulpes.

Genus

Genus Epicænum, siue promiscuum in postremum locum reiecimus, Quintilianus consilio vsi, lib. enim 1. cap. 4. Nec statim, inquit, diligentem putabo, qui promiscua, quæ & epicæna dicuntur ostenderit, in quibus sexus uterq; per alterum apparet. Quod verum esse re ipsa experiuntur quotidie praeceptores: infirmis enim puerorum ingenijs maximas tenebras offundunt. Nam cum responderint nomen aliquod esse generis epicæni, nihil præterea existimant superesse, sitne masculini, an fæminini generis, penitus ignorant: & quod multo est deterius, arbitrantur nomen generis promiscui masculinum, vel fæmininum esse, prout cuique collibitum fuerit, atque ita promiscua cum dubijs confundunt permiscuntq;. Qui igitur auditorum vtilitati volet consulere, cursim de re parum vtili mentionem faciet. Modò enim puer sciat aquilam, verbi causa, noctuam, murænam, vulpem generis esse fæminini: turturem verò, vulturem, leporem, cuculium, masculini, parui refert, si ignoret esse epicæna. Itaque cum rogatus tyrdicius generis sit lepus, aut v. us, responderit esse generis virilis, sit magister hæc responsione contentus, neque vllam faciat mentionem promiscui, aut epicæni generis: satis enim superq; erit semel eos docuisse nomina Epicæni generis esse, quæ vno genere, aut articulo vtrunque sexum comprehendunt, vt lepus genere masculino, etiam leporem fæminam comprehendit. Vulpes genere fæminino. etiã vulpem marcm comprehendit. Quæ cum ita sint, hi duo versiculi tantum docent quid sit nomen Epicænum aut Promiscuum, non verò cuius generis sint: id enim præceptiones iam traditæ docent. Aquila namq;, exempli causa, fæmininum est, quia litera a, terminatur: miluus verò masculinum, quia us, syllaba finitur, atque de cæteris eodem modo. Epicæna à communibus plurimum differunt, hæc enim masculini simul & fæminini generis sunt: illa masculini tantum, aut fæminini: hæc masculinum adiectiuum admittunt cum marem significant vt ciuis Romanus, fæmininum cum fæmininam vt ciuis Romana: illa vno adiectiuo contenta sunt, vulpes enim appellamus callidas, lepores timidos, siue mares siue fæminas. significemus: hæc duobus articulis egent hic & hæc ciuis: illa vno contenta sunt hic lepus hæc vulpes. Itaq; quamuis epicæna marem & fæminam significent, non ideo tamen appellantur κοινά, hoc est communia, sed ἐπίκοινα epicæna, hoc est subcommunia, quia licet marem & fæminam significent, vno tamen genere, articuloq; id faciunt, ob eamq; causam non sunt planè communia. Diomedes lib. 1. ἐπίκοινον v. v. id est, epicænum subcommune interpretatur, vbi præpositio Græca ἐπί, quæ interdum, Sub, significat, videtur significationem imminuere, vt apud nos Sub, vnde subterfiliis, subfrigidus, subimpudens, & alia id genus multa. Est etiam discrimen inter epicæna, & ea quæ dubij generis appellantur, hæc enim tum masculinum tum fæmininum adiectiuum recipiunt manente eadem prorsus significatione, vt dies hodiernus, & hodierna, torquis aureus & aurea: illa vnum tantum: his duo articuli distincti præponantur, hic vel hac dies, sorquis: illis vnus tantum, hic lepus, hæc vulpes. Nonnulla promiscua etiam

Sunt generis incerti inter masculinum & fœmininum, cuiusmodi sunt dama, talpa, grus, lynx, & pauca alia, hæc enim cum modò sint generis fœminini, modò masculini manente eadem significatione incerti sunt generis; sunt etiam promiscua, quia vno genere atq; articulo vtrunq; sexum complectuntur. Genus epicœnum ex hominum ignoracione ortum est: cum enim multarum animantium mares à fœminis scernere, & internoscere nescirent, vel quia res suapte natura difficilis erat, vel quia animantes in vsu domestico non erant, altero genere vtrunq; sexum significabant: siquidem coruum, turdum tantum dicebant non coruam, turdam: nesciebant enim marem à fœmina internoscere: gallum à gallina proprijs nominibus discernabant, quia in domestico vsu erant, sic equum ab equa, arietem ab oie. Initio etiam marem columbam appellabant, sed postquam fuerunt columbaria, cœperunt marem columbum dicere, fœminam vero columbam. Quædam etiam si progrediente tempore facile discernentur, nihilominus nomina à principio imposita retinuerunt, cuiusmodi sunt lepus, cuniculus, vulpes, perdix, elephas, tigris, & alia propè innumera. Quo pacto igitur, dicet aliquis, mares à fœminis, aut contra fœminæ à maribus discernentur? Addito vocabulo Maris, vel Fœminæ, hoc modo, elephas mas, elephas fœmina, tigris mas, tigris fœmina, lepus mas, lepus fœmina, ad eundem modum mus, piscis, rana, polypus, cancer, coruus, testudo, bestia, anguis, & cætera animalia huius generis. Dices itaque si ita res tulerit, te leporem fœminam sagittis confixisse. Quæret fortasse quispiam dicendumne sit, hic lepus nondum peperit an hæc? solus lepus superfœtat, an sola? Vidi elephantum grauidam, an grauidum. De hac re subiiciemus, quæ apud Plinium lib. 10. legimus cap. 12. Corui pariunt cum plurimum quinos, ore eos parere vulgus arbitratur. Eos dixit non eas. Idem cap. 65. Supra cuncta est murium fœtus, ex vna genitos centum viginti tradiderunt, apud Persas vero prægnantes, & in vtero parentis repertas: ex vna dixit, & prægnantes repertas, cap. 51. Mus marinus in terra scrobe effossa parit ova, & rursus obruit terra: hic mus Marinus de fœmina dicitur. Ibidem Polypi pariunt vere ova tortili vibrata pampino tanta fœcunditate, vt multitudinem ouorum occisi non recipiant cauo capitis quo prægnantes tulere. Occisi dixit cum de fœminis ageret. Idem lib. 8. c. 55. Lepus omnium præde nascens solus superfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis vestitum, aliud implume, aliud imboatum gerens pariter. Idem lib. 9. cap. 3. Quæ pilo vestiuntur animal pariunt, vt pistris, balena, vitulus, hic parit in terra pecudis more, educat mammis. Hic parit, dixit. Anates masculas dixit lib. 30. c. 7. Siſtit (aluum) & anatum muscularum sanguis. Idem lib. 10. c. 35. Viuere palumbes ad trigessimum annum, alios ad quadragessimum habemus autores. paulò inferius, Nigidius putat, cum ova incubat, subteflo nominatam palumbè relinquere nidos. Vides Palumbum primò genere masculino dixisse, deinde cum de fœmina ageret, Nominatam genere muliebri dixisse? Plautus in Stich. grauidam elephantum dixit,

Audiui

Audiui saepe hoc vulgo dici,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem   *Esse annos.*
Ex his locis, & alijs, quæ voluendis autoribus notabis, dispicies quemadmodum
adiiectiua nomina cum Epicænis sint copulanda.

De nominum declinatione.

Nomina composita ferè instar simplicium declinantur. In compositis rectus tantum casus declinatur, vt Tribunus plebis, tribuni plebis, tribuno plebis, tribunum plebis, &c. Huc spectant Senatus consultum, Iurisperitus, Pater familias, atque alia eiusdem generis.

Si nomen ex duobus rectis copuletur, vterq; declinabitur, vt Republica, Iusiurandum. Reipublicæ, rempublicam, &c.

Excipitur

Alteruter, cuius posterior tantum pars declinatur, excepto genitiuo singulari, qui vtroque modo declinatur, alterutrius, & alterius vtrius.

Nomina neutra tres casus habent similes nominandi, accusandi, & vocandi: qui numero multitudinis, A, litera terminantur præter Ambo, & Duo.

Vocatiuus singularis quartæ, & quintæ declinationis similis est nominatiuo, sensus ò sensus: dies ò dies.

Nominatiuus, & vocatiuus multitudinis similes sunt, Musæ, ò Musæ: virtutes ò virtutes.

Datiuus & ablatiuus numeri pluralis similes sunt, Musis, à Musis: virtutibus, à virtutibus.

De Voluntaria, & Naturali declinatione.

Declinare apud Varronem in libris de Analogia, non solum nomina in casus, aut verba in tempora inclinare significat, sed etiam deducere atque deriuare: vnde Declinationis nomen inde profectum, vtriusque significationis particeps est. Declinatio, quæ à priori significatione oritur, Naturalis dicitur ab eodem Varrone: quæ à posteriore Voluntaria. Romulo enim, exempli causa, in manu fuit, à se Vrbem vel Roman, vel Romanum, vel Romulam appellare: non tamen in eius fuit potestate inposito nomini nouam dare declinationem: Roma namque necessario vt cetera primi ordinis declinabitur. Quod si Romulum vt Tarentum, aut Dyrrbachium dicta fuisset Roma, ad secundam formam necessario spectaret. Itaque integrum fuit Romulo à se nouum nomen declinare, atque deducere suo arbitratu:

non tamen ei liberum fuit in casus ad arbitrium suum inclinare. Audiamus ipsam Varronem lib. 3. Prima diuisio in oratione est, quod alia verba nusquam declinantur, vt hec *Vix Mox*: alia declinantur, vt a limo, limabo: à fero, ferebam, &c. Secunda diuisio est de ijs verbis, quæ declinari possunt, quod alia sunt à voluntate, alia à natura. Voluntatem appello cum vnusquisque à nomine alio nomen imponit, vt *Romulus, Romæ*. Naturam dico, cum vnuerſi acceptum nomen ab eo, qui imponit, non requirimus quemadmodum id velut declinari, sed ipsi declinamus, vt huius *Romæ, hanc Romam*. De his duabus partibus Voluntaria declinatio refertur ad consuetudinem: Naturalis ad orationem. Idem in eodem, Analogia fundamenta habet, aut à voluntate hominum, aut à natura verborum, aut à re vtraque. Voluntatem dico impositionem vocabulorum: Naturam, declinationem vocabulorum quo decurritur sine doctrina. Idem paulò inferius. Impositio est in nostro dominata: nos in natura. Quemadmodum enim quisque vult, imponit nomen: at declinat quemadmodum vult natura. Multa Varro de vtraque declinatione: nos nunc de Naturali solum agimus, nec omnia persequemur, quæ ad cam spectant, cum pleraque vsu potius, quam præceptis discenda sint. Quod ad locutiones attinet, veteres Declinare in casus, Inclinare in casus dicebant. Varro ferè declinare in casus vsurpat 2. de Anal. Si eadem vox nomen & verbum significabit, vt & in casus, & in tempora dispariliter declinetur, &c. Idem inclinare in casus dicit, sed rarius eodem lib. Ego declinatus verborum & voluntarios, & naturales esse puto. Voluntarios, quibus homines vocabula imposuerint rebus quædam, vt à *Romulo, Roma, à Tiburte, Tiburtes*. Naturales, vt ab impositis vocabulis, quæ inclinantur in tempora, aut in casus, vt à *Romuli, Romulo, Romulum*: & à *Dico, dicebam, dixeram*. Itaque in voluntarijs declinationibus inconstantia est, in naturalibus constantia. Gellius ferè inclinare in casus solet dicere, lege lib. 1. cap. 6. & lib. 10. cap. 13. Apud Varronem Declinatus, us, & Declinatio in eadem re dicuntur. Quintilianus & Probus, quemadmodum dicunt, Fero facit præterito tuli, ita Sermo facit genitiuo sermonis. Quintil. lib. 1. cap. 6. Nam quid Progenies genitiuo singulari, quid spes plurali faciet? Probus in Catholicis nominum sic tertio quoque verbo loquitur. Quintilianus eodem cap. sic loquitur. Pater facit patris, aper facit apri. Ibidem, & apud Probum inuenies alia quo pacto doctè cogitationes tuas explices cum de hac grâmatices parte tibi agendum erit.

De nomine compositione, & quot modis componantur agit Quintilianus lib. 1. cap. 5. & Donatus 2. Edicit. Exanguis & vulpes à simplicibus recesserunt, illud enim genitiuum habet similem nominatiuo: hoc vero, e, literam tantum mutauit in i, quamuis vulpes quasi volpes, quod volet pedibus, dicta sit, autore Aelio apud Varronem lib. 4. de lingua Latina. Apes, vt placet Probo in Cathol. nominum à pes dicitur. Ouidius tamen Metamor. 13. apis nominandi casu dixit.

Non apis inde tulit collectos sedula flores.

Columel. lib. 9. cap. 3. Nam quanto grandior apis, atque rotundior, tanto peior. Sunt & alia loca, qua, ne sim longus, prætereo. Quare sunt qui credunt Apis per i, non e, scribendum esse, neque à Pes ortum esse. Cum Cicero multis locis Requietis vocabulo utatur, nihil est causa cur excipiatur 1. de Finibus. Multa habere interualla requietis. Idem ad Att. 1. Ita sum ab hominibus destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum, &c. Idem in Senect. & 5 de Finib. Requiemem accusandi casu dixit. Pubes cum nomen est substantiuum & generis fœminini pubis facit genitiuo: vnde Virgilius impubes impubis deduxit 5. Aen. — impubis Iuli. & Plin. lib. 22. cap. 25 & 21. Cum verò pubis, ut Cæsar declinat, adiectiuum est vel pubes ut Probus, vel puber, ut alij, facit genitiuo puberis, similiter ex eo compositum impubis, siue impubes, siue impuber impuberis. Cic. pro Rab. perduel. reo. pubes dixit recto singulari, Cæsar, ut Priscianus lib. 6. tradit, pubis per i, ait scribendum esse. Puber, aut impuber nondum legi, nisi apud Grammaticos, nam has tres positiones numerat Priscianus lib. 6. quarum prima laudat autorem Cæsarem, secunda Probum, tertia neminem. Obliquis puberem filium, & puberes filij utitur Cic. 2. de Orat. & 1. Off. Cæs. 5. Bel. Gall. Liu. 1. ab Urb. nam pubem, aut pubes pro iisdem nondum legi. Impubes recto singulari dixit Ouidius 2. Fast.

Nam puer impubes & adhuc inutilis armis. Impubis per i, Plin. lib. 29. c. 7. Cic. in Catil. Filiumq; eius impuberem, dixit, & Liu. 2. ab Urb. impuberes, ubi quidam etiam impubes legunt. Itaq; pubes siue pubis, impubes, siue impubis vsitatius & tutius faciunt genitiuo puberis & impuberis, quam pubis, aut impubis. Vnimanus, centimanus, & cetera ex Manus composita sunt secundæ declinationis. Lucret. lib. 5.

Anguimanos belli docuerunt vulnera Pœni. Anguimanos appellat elephantos, quod proboscidem, qua pro manibus utuntur, & à Plinio sepe etiam manus dicitur, anguimum more in omnem partem flectant. Prisc. lib. 6. ait, ex Manus composita quarti esse ordinis, sed nullo veterum testimonio id confirmat. Ex Portu fit angiportum, ut Plinius Secundus 1. artis grammaticæ docet apud Priscianum eod. lib. vnde Terent. Phorm.

Id quidem angiportum non est peruium.

Vnde Cic. 4. Verr. angiportis dixit, Ut omnibus in angiportis prædonis improbisissimi status ponantur. Idem Plinius eodem loco ait, hic angiportus secundæ esse formæ: apud Ciceronem tamen quartæ est 1. de Diuin. Ex horreis direptum, effusumq; frumentum vias omnes, angiportusq; constrauerat. Horat. 1. Carm. solo angiportu, dixit. Capricornus secundæ est declinationis. Cic. in Arat.

Tum magni curuus Capricorni corpora propter

Delphinus iacet. quauis cornus sit quartæ, Plin. lib. 28. c. 11. Dætes mobiles confirmat ceruini cornus cinis. Luca. 7. — cornus tibi cura sinistra. Alia præterea sunt, quæ consulto et cogitato prætermitto. Quis enim equo animo ferat, si plura

si plura addantur? Alteruter in genere fœminino & neutro ex vno tantum recto componitur. Prisci etiam alteravtra, & alterumvtrum dicebant, vt autor est, Priscianus lib. 5. alterius vtrius dixit Cicero in Protag. Quæ igitur potest esse indignitas voluntatis ad molestiam, nisi in magnitudine alterius vtrius posita? Idem ad Att. lib. 10. Ego verò Solonis popularis tui, & vt puto, etiam mei legē negligam, qui capite sanxit siqui in seditione non alterutrius partis fuisset. Quidam etiam hęc alterius vtrius legunt.

PRIMA DECLINATIO.

Primæ declinationis nomina in A, As, Es, exeunt: quæ A, litera terminantur, tum Græca, tum Latina sunt, vt Maia, Aegina, victoria, familia.

Quæ in As, & Es, syllabas exeunt, Græca tantum sunt, vt Aeneas, Anchises, & declinantur hoc modo,

Nominatiuo Aeneas, genitiuo Aeneæ, datiuo Aeneæ, accusatiuo Aenean, vocatiuo ò Aenea, ablatiuo ab Aenea.

Nominatiuo Anchise, s genitiuo Anchise, datiuo Anchise, accusatiuo Anchisen, vocatiuo ò Anchise, ablatiuo ab Anchise. Numero multitudinis omnino cum Latinis nominibus primi ordinis consentiunt.

Priscis temporibus genitiuus singularis Latinus etiam, in as, syllabam terminabatur, vnde etiam nunc dicitur paterfamilias, materfamilias, filiusfamilias.

Aulai, pictai & his similes interrogandi casus interdum apud poetas leguntur, pro aulæ, pictæ. Virg. lib. 9.

Diues equum, diues pictai vestis & auri.

A Maia, Aegina, & alijs huiusmodi Græcis nominibus fœmininis accusatiuus per, an, syllabam aliquando apud poetas exit, vt Maiān, Aeginān.

Vocatiuus similis est nominatiuo ò Musā, ò Maia. Græca, s, literam deponant, ò Aenea, ò Anchise.

Datiuus multitudinis Is, syllaba finitur, præter duabus, ambabus, & deabus, & nonnulla alia eiusdem exitus, quæ etiam à viris doctis sexus discernendi gratia vsurpantur.

Nomina, F, litera finita secundæ declinationis
Græcorum sic declinantur.

Nominatiuo musice, genitiuo musices, datiuo musice, accusatiuo musif-

musicen, vocatiuo ò musice, ablatiuo à musice. Numero plurali Latini nam declinationem sequuntur.

Ad hunc modum declinantur Mastiche, grammaticæ, rhetoricæ, dialæticæ, arithmeticæ, Libyæ, quorum vltima vocalis si in a, literam mutetur, Latine declinantur, vt grammatica, grammaticæ, &c.

Veteres Græcas positiones vehementer reformidantes, malebant Latina forma dicere Sofia, Birria, Clinia, Geta, Sarmata, poëta, quam Sofias, Birrias, Clinias, Getes, Sarmates, poëtes. Hoc idem docet Quintilianus lib. 1. c. 4. Ne in a, quidem, atque s, literas exire temerè masculina Græca nomina recto casu patiebantur: ideoq; & apud Cælium legimus Pelia Cinnatus, & apud Messalam, Benefecit Euthia: & apud Ciceronem Hermagora. Ne miremur quòd antiquorum plerisque Aenea, & Anchisa sit dictus. Hæc ille. Plautus Apella dixit vocandi casu in Pænul. O Apella, ò Zeuxis pictor. Hinc Propertius quodam loco Atrida nominandi casu pro Atrides dixit, & Hor. 2. Ser. Sat. 3. Atrida casu vocandi.

Ne quis humasse velit Aiaccm Atrida vetas cur?

Saty. 1. Scipiadam, à nominatiuo Scipiada. Multa, ES, syllaba finita etiam tertia declinationis sunt, maxime apud oratores, vt Euripides, Aristides, Orestes, Pilades, Herodes Timarchides, & alia id genus, vnde exit accusatiuus in em, Cic. 2. de Finib. Aut Pilades cum sis, dices te esse Orestem, vt mori pro amico? aut si esses Orestes, Pyladem refelleres, ne indicares? Vide Prisc. lib. 6. & 7. Idè lib. 6. inter cætera testimonia hæc assert, quibus docet genitiuum etiam in as, fuisse prisca vsitatum. Enn. 7. Annal. Dux ipse vias, pro viæ. Liu. in Odyf.

Mercurius, cunq; eo filius Latonas, pro Latonæ. Paterfamilie etiam à doctis vsurpatur. Liu. 1. ab Urb. Bos in Sabinis nata cuidam patrifamilia dicitur, miranda magnitudine ac specie. Genitiuus in ai, vtitur Cicero in Arato, & frequentissime Lucretius, sed iam exoleuerunt. Kirgilius antiquitatis amator semel atq; iterum iuste n est vsus 3. Aen.

Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Quare doceantur pueri potius admonitionem esse, quam præceptionem. Quod idè de Filio Latonas, alijsq; genitiuus, as, syllaba finitis dictum sit. Altera, alia sola, tota, vna, vlla, nulla, neutra, nunc genitiuum, ius, amant: apud prisca etiam in æ, diphthongum exhibant, vnde apud Ciceronem & Terentium quædam reperiuntur. Cic. pro M. Tullio, Hoc iudicium sic expectatur, vt non vna rei statui, sed omnib. constitui putetur. Idem ad Heren. Non res totæ rei necesse est similis sit.

Terent. Eunucl. Mibi solè ridiculo fuit.

Idem Heaut. — hoc ipsum in itinere altere

Disim narrat, forte audiui.

Columel. lib. 5. cap. 11. Vt altera delibrata parti conueniat.

Gellius lib. 9. c. 4. Nulli alia causę obnoxia. Plura, sed priscorum inuenies apud eundem Prisc. lib. eodem. Gręcus accusatiuus, N, litera terminatur.

Virg. 8. Accipite Aenean, & tandem arcete periculis.

Ouid. 1. Ep. Respice Laerten, vt iam sua lumina condas.

Si verò fiant Latina Gręca nomina m, finiuntur.

Terent. And. — forte ibi huius video Birriam.

Idem Phor. — sed eccum Demeam.

Idem ibidem. — sed vbinam Getam inuenire possum?

Maian., Aeginan & his similes accusandi casus Gręci sunt.

Stat. 7. Theb. Namque ferunt raptam patrijs Aeginan ab vndis.

Ouid. 4. Fast. Maian & Electram, Taygetamq; Ioui.

Horum meminimus, quoniam vsui sunt futura, cum de syllabarum dimensione agemus. Vocatiui Achille, Vlysse huc etiam spectant, nam Latini poetae Dorę imitantur, qui Gręca vocę syllaba finita per η dicunt pro $\alpha\epsilon\phi\alpha\delta\epsilon$, $\alpha\epsilon\phi\omega\eta$, τὸν $\delta\epsilon\phi\omega$, $\delta\epsilon\phi\omega\eta$, pro τὸν $\alpha\delta\epsilon$, τὸν η $\alpha\delta\epsilon$. Hoc est pro Orpheus Orphes, accusatiuo Orphen ò Orphe, sic pro Tydeus, Tydes ò Tyde, eodem modo pro Achilleus Achilles ò Achille, pro Vlyscus, Vlysses, ò Vlysse. Ouid. 13. Met.

Tuq; tuis armis, nos te potiremur Achille.

Ibid. Quęq; ruit, non tu tantum terreris Vlysse, Sed fortes etiam.

Senec. Troad. Si vis Vlysse cogere Andromacham metu.

Ibid. Quid agis Vlysse? o Chreme, ò Lache etiam huius sunt ordinis, hæc enim Gręci & per tertiam & per primam declinant, $\chi\epsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$, $\chi\epsilon\mu\epsilon\mu\alpha\tau\omicron\varsigma$, & $\chi\epsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$, $\chi\epsilon\mu\epsilon\upsilon$. Chremes, Chremetis, & Chremes, Chremę.

Terent. And. Quis hęc loquitur? ò Chreme per tempus aduenis.

Idem Eunuch. — nihil opus est istis Chreme.

Ibidem, — ò mi Chreme te ipsum expectabam.

Idem Hęc. — itidem nunc dico Lache.

Chremes, ò Laches vocatiui sunt tertię declinationis. Terentius ferè semper vtitur vocatiuo Chreme: sed Lache raro.

Idem Hęc. — salue Laches.

Ibidem, Vos videte iam Laches, & tu Pamphile.

Non tamen vtitur genitiuo aut accusatiuo Gręco, sed Latino; Chremis, Chremem, aut Chremetem.

Idem Andr. — etiam puerum inde abiens conueni Chremis.

Idem ibid. — egomet continuo ad Chremem.

Virgilius vtroque accusandi casu Gręco lib. 5. est vsus,

Pręcipitemq; Daren ardens agit equore toto.

Sed finem imposuit pugna, fessumq; Daretam Eripuit.

Vide Prisc. lib. 6. Ne mireris si quando apud Latinos legeris ò Socrate, nam Attici propria nomina primę declinationis contractorum, vt $\sigma\omega\kappa\rho\alpha\tau\eta\varsigma$, Socrates, accusandi,

sancti, ac vocandi casu instur nominum primæ declinat. ὁ σωκράτης ὁ σωκράτης
Socratem, ὁ Socrate. Cicer. in Protagora apud Prisc. eodem lib. Quid tu, vnde
tandem appares ὁ Socrate, an quidem dubium non est, quin ab Alcibiade?

De dandi casu, abus, syllaba finito, hæc Phocas tradit, Paucæ sunt primæ de-
clinationis nomina quæ contra regulam datiuum & ablatiuum numeri pluræ-
lis in abus, syllabam mittunt, discernendæ ambiguitatis, id est sexus causa, his
& ab his deabus, filiabus, mulabus, libertabus, natabus, asinabus,
quæ à viris peritis usurpata sunt. Diomedes; Deabus, filiabus, libertabus, &
quicquid huiusmodi est, discernendi sexus causa, contra rationem & præcep-
tum est. Donatus 2. Edit. Necessè est autem contra hanc regulam, vt declinentur
& nomina, in quibus genera discernenda sunt, vt his & ab his deabus, ne
si dijs dixerimus, deos non deas significare videamur. Sergius in hunc Donati
locum ait hæc inuenta esse propter testamentorum necessitatem. Nec nos debe-
mus inquit, ad istorum similitudinem alia declinare, ea enim quæ arte carent, so-
la autoritate firmantur. Deabus vtitur Cicero in Orat. pro Rabir. & pro Cor-
nel. 1. vt Priscianus docet M. Cato in Orig. apud eundem libr. 7. Dotes filiabus
suis non dant: quæ Liius lib. 4. dec. 3. imitatus est, In sacrarium ad penates con-
fugit cum duabus filiabus virginibus. Item Trogus siue Iustinus lib. 7. Sed legæ
si benignè excepti, inter epulas ebrietate crescente, rogant Amyntam, vt ap-
paratui epularum adijciat ius familiaritatis, adhibitis in conuiuium filijs, &
vxoribus, & filiabus, id apud Persas haberi pignus, ac fædus hospicij. Palla-
dius mense Martio titulo 13. vbi de equorum partibus & coloribus egit, Ea-
dem, inquit, in equabus consideranda sunt, &c. Modestinus lib. 50. Pandect. de
Verborum significatione, Modestinus respondit his verbis, Libertis, liberta-
busq; meis libertum libertæ testatoris non contineri.

Scauola Pandect. 33. de Fundo instructo, Reliquis conseruabus, dixit. Senec.
Declamationum lib. 2. declamatione. 2. Quædam se maritorum amore rogis ar-
dentibus miscuerunt. Quædam animabus suis redemerunt maritorum suorum
salutem sollicitudine breui: sic habent libri correctissimi. Non negamus Cicero-
nem dixisse, Duabus animis suis. Plinium lib. 11. cap. 41. de lacte: Tenuissimum
Camelis, mox equis. Sic enim est in libris correctis, non equabus. Idem eodem
lib. cap. 40. Asinis mamma à fetu dolët. Ennium etiam & Plautum filijs. Sed
cum Phocas, Diomedes, Donatus, Priscianus alijque veteres multos legerint
autores, quorum ne nomina quidem ad nos peruenierunt, non video cur eis non
dabeamus fidem, maxime cum etiam nunc aliquot extent exempla, vnde pos-
sumus & alia fuisse conijcere. Priscianus eadem assert, quæ Phocas. Quod ve-
rò Priscianus lib. 7. ait vetustissimos nõ esse imitandos, intelligit de Eabus, pra-
ijs, dextrabus, pro dextris, & allijs, quibus antiquissimi vsi sunt. Si enim res
ita tulerit, vt necesse sit, filiabus, libertabus, equabus dicere non video cur tan-
topere hæc nobis reformidanda sint.

Nomi-

Nomina, e, litera terminata, quorum genitiuus, es, syllaba finitur, ad nullam omnino Latinorum declinationem numero singulari spectant, neque enim primæ sunt, cuius symbolum ac nota est, æ, diphthongus. Probus tres tantum positiones, a, as, es, huic declinationi tribuit, totidem Priscianus: Idem Probus docet, e, finita fæminina Græca esse, & Græcè declinari; quod si, e, in, a, mutetur, ad primam nostram spectare, vt Helene, es: Helena, æ. Ablatiuo Græca declinationis vtuntur quauis Græci hoc casu careant, non solum poëtæ, vt Priscianus lib. 7. putat, sed etiam oratores. Quintilianus lib. 8. cap. 1. Sed ea quæ de ratione Latine atq; emendatè loquendi fuerant dicenda, in libro primo, cū de Grammaticæ loqueremur, executi sumus Idem lib. 2. cap. 1. Excludunt à Rhetorice malos. Idem lib. 1. cap. 18. Num igitur hi sine Musicæ? Quod idè de ablatiue eorum, quæ, es, syllaba, nominandi casu finiuntur, dictum sit. Idem lib. 3. cap. 4. Plato in Sophiste, Iudiciali, & Concionali tertiam adiecit, & c. Adam, Abraham, & alia eiusdem positionis peregrina duos tantum casus interrogandi, & dædæ prima declinationis admittunt, Adæ, Abrahæ, ceteri peregrinitatem retinent. Qui verò hæc Latinitate donare volunt, Adamus, Abrahamus declinat. Iustinus lib. 36. Hebræis positionibus contentus fuit Abraham, & Ioseph. Quidam adeo sunt Attici, vt nisi Abrahamum, Iosephum dicas, te minime audiendum putent. Alij contrà vsque eò Hebræicis positionibus syllabisq; adherescunt, vt Iesuah non Iesus scribendum putent, cum Iosephus Hebræus, Hebræa lingua peritissimus lib. 18. Antiquit. Iesus, non Iesuah scripserit, γινεταυ δὲ κατὰ τοῦτον χρόνον Ἰησοῦς σοσδὸς ἀνδρ, εἶπε ἀνδρὰ αὐτῶν λέγειν χερί. Fuit eodem tempore Iesus vir sapiens, si tamen virum eum appellare æquum est. Neq; à Diuo Mattheo, Marco, Luca, Ioâne, à Diuo Paulo, cuius Epistolæ dudicissimo ac sanctissimo hoc nomine plene sunt, Iesuba vnquam, sed Iesus vocatur. Quis obsecro caput aperiat, quis genu flectat, si te legentem Iesuba audiat? Ne Hebræus quidem te intelligat, cum apud Hebræos vltima litera non Ha siue He, vt Hebræi loquuntur, sit, sed litera quædam peregrina, cui nulla in turopa respondet, quam Arabes etiam hodie ab Hebræis acceptam retinent, figura tamen diuersa, quam imo gutture sonant, licet eam Hebræi in Europa nati aut omnino supprimant, aut naribus exprimant. μωσῆς siue μωσῆς Moses, siue Moyfes Philon, & Iosephus declinant, vt Anchises excepto genitiuo μωσῆως siue μωσῆως Moseus siue Moyses; apud septuaginta interpretes genitiuus & dariuus, u, hoc est, e, longo terminatur. Latine Moyfes, Moyfi, vel Moysis, Moysi, Moysen, ò Moyses, à Moysæ: aut Moses, Mosis, Mofi, Mosen, vel Mosem Moyses, Mose. Iustinus lib. 36. Moses casu nominandi, Mosen accusandi dixit. Iunænal. satyr. 14.

Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metunt ius,
Tradidit arcano quacunque volumine Moses.

Iosephus & septuaginta μωσῆς Moyses, Philon tunc μωσῆς Moyses, tunc μωσῆς Moses: Romani Moses, scribunt. .

SECUNDA DECLINATIO.

LATINA nomina secundæ declinationis in syllabas, ER, LIR, VR, VS, VM, exeunt, vt faber, vir, satur, populus, præmium. Græca in OS, ON, EVS, vt Delos, Androgeos, Pelion, Tydeus.

Genitiuus ferè est æqualis nominatiuo syllabarum numero, vt populus, populi: præter Iber, Iberi: Celtiber, Celtiberi: armiger, armigeri: signifer, signiferi: Liber, Liberi: Treuir, Treuiri: satur, saturi, & nonnulla alia.

Poetæ aliquando alterum i, omittunt. Virg. Eclog. i.

Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Androgeos, non solum Androgei, sed etiam Androgeo, more Attico facit genitiuo.

Accusatiuus à Græcis in OS, s. literam mutat in n, vt Delos, Delon: Menelaos, Menelaon: Athos, Athon, vel Acho, more Attico.

Vocatiuus similis est nominatiuo, ò vir, ò Deus.

I. EXCEPTIO.

Cætera nomina us, syllaba finita mutant us, in e, populus, ò popule: fluuius, ò fluuie: tabellarius, ò tabellarie. Præter Filius, & nomina propria in I VS, quæ us, syllabam deponunt, ò fili, ò Antoni, ò Pompei. Cic. ad Octauium, Quantum te popule Romanæ de me sefellit opinio.

II. EXCEPTIO.

Græca, quæ in Eus, & ouç, hoc est, us, diphthongum exeunt, deponunt, s, vocatiui, Tydeus, ò Tydeu: Panthus, ò Panthu.

APPENDIX I.

Græca eus, syllaba finita etiam genitiuo faciunt eos, & accusatiuo, ea, maximè apud poetas, sed tunc ad tertiam declinationem spectant, vt Tydeus, Tydeos, Tydea: Tereus, Tereos, Terea.

APPENDIX II.

Vocatiuus Græcorum nominum quæ os, in us, mutant etiam in e, literam exit, vt Timotheus, Pamphilus, ò Timothee, Pamphile, Antæus, Thymbreus, Ptolemæus, ò Antæe, Thymbreæ, Ptolemæe.

APPENDIX III.

Latini interdum vel euphoniæ causa, vel Atticos imitantes, vocatiuum faciunt similem nominatiuo, ò populus, ò fluuius, ò mens. Liu. i. ab Urb. Audi tu populus Albanus.

Virg.

Virg. lib. 6. Projice tela manu sanguis meus.

Idē 8. Corniger Hesperidū fluius regnator aquarū Adfis ò tādē.

¶ Nominatiuus multitudinis, i, litera terminatur, vt captiui, dei vel dij.

Priscis temporibus ei, diphongo terminabatur, vt Captiuei.

¶ Datiuus pluralis, is, syllaba finitur, vt captiuis, deis, vel dijs.

Multa sunt Os, syllaba finita, quibus Latini vtuntur, vt Tenedos, Delos, Lesbos, Abidos, Ilios, arctos, &c.

Virg. 2. Aen. Primus se Danaūm magna comitante caterua.

Androgeos offert nobis.

On, finita pauciora sunt. Ouid. 5. Fast.

Pelion Aemoniē mons est obuersus in Austros.

Eus, diphotongo terminata sunt quam plurima, vt Orpheus, Theseus, Perseus, Pentheus, Typhocus, etc. quę apud Gręcos quinq; sunt declinationis, qua tertię nostrę respondet. Apud nostros tamen (excepto interrogandi, et accusandi, casu, quibus etiā interdum more Gręcorum vtuntur, item vocandi qui serē Gręcoritu exit,) hac serē secundi sunt ordinis. Liu. lib. 5. dec. 5. Persei partibus sauiimus. Ibi. Hęc Gręco sermone Perseo, Latine deinde suis. Cic. 4. de Nat. deor. Theseum Hippolitum. Liu. li. 10. 4. dcc. Perseum filium cum modica manu misit. Accusatiuo Gręco, Persea, passim vtitur idem Liu. lib. 5. dec. 5. Legatos eodem tempore & ad vos, & ad Persa misimus. Item Perseo ablatiuo casu. Illud Quidij in Ibin, Strymonie matres Orpheon esse rata: vnde quidam putarunt nomina in eus etiam in, on desmere accusatiuo casu, adeò nouum & inauditum est, vt quidam suspicentur esse mendum, legendumq; esse, Orphea te esse ratę. Genitiuus, eos, syllaba finitur frequentissimus est apud poetas.

Quid. 4. Fast. Alta iacet vasti super ora Typhoëos Aetna.

Vocatiuus Latinus nō videtur vsitatus, vt Priscianus ait, quanuis Probus dicat posse Tidee, Penthee dici. Gręcus vocatiuus Perseu, Teseu, Tydeu, aliq; huius generis vsitatissimi sunt precipue apud poetas. Liu. lib. 10. dec. 4. Oportuit autē Perseu, si proditor ego patris regniq; eram &c. Ouid. 4. Metam.

Assice, ait Perseu nostrę primordia gentis. idem. 7.

— Te maxime Theseu. Illud Lucani lib. 4. Huc Antę cades. & 9.

Te Ptolemę feram: non huc spectant, cum non fiant ab eus, diphotongo, sed ab, αος, αντ αος, αολα αος, et os in, us, mutata Antęus Ptolemęus. Sic Alcęus, Peneus dicitur enim πνευιος Gręcis. Itaque ne decipiari Gręcos cōsule. Perseus etiam declinatur Perses, Persis, Persi, Persen, vel Persen, ò Perses, à Perse, vt Achilles, Vlisses, quorū genitiuus Acchillēi Vlissēi à nominatiuo Achilleus, Vlissens fit Horat. Epod. Hęc pernicacis ad pedes Achillei, ibid. Laboriosi remiges Vlissēi.

Non

Nonnunquam vocales ei, ea, eo, apud poëtas in unam coëunt. Idem 1. Ep.

— remigium vitiosum Ithacensis Ulyssæ.

Virg. 2. Aen. — comes infelicit Ulyssæ.

Ouid. 13. Met. Nec quo centimanum deiecerit igne Typhoea.

Idem 6. Degehet as, scelus est pietas in coniuge Tereô.

E, in obliquis horum nominum corripitur, nisi more Ionico declinentur, tunc enim non e, sed v, habent, hoc est, non e, breue, sed longum. Virg. 1. Aen.

ilionæa petit dextra, læuæq, Serestum. ἰλιονῆα. Idem 3.

Idomenæa ducem, desertaq, littora Crete. ἰδομενῆα.

Adiectiua quæ sunt à nominibus in s, eus, habent penultimam longam, vt Achilleus, a, um: Pentheus, a, um, & c. Stat. 2. Theb.

Pentheumq, trahens nondum te Phædimus equo

Bacche genus. Achilli, & Ulyssi docet Quint. lib. 1. c. 5. genitiuum

esse prisicum. Prisc. lib. 6. ait veteres frequentissime datiuo pro genitiuo nominum in es, quæ à Grecis ad nostros migrarunt, vt Achilli, Ulyssi, Timarchidi, Oronti, Thucydidi, Euripidi, pro Achillis, Ulyssis, & c. vsos fuisse. Vt cumq, sit, Achilli, & Ulyssi sepe apud poëtas leguntur. Quid si primum Achillei, Ulyssæi per ei diphthongum, deinde per i, literam scripta sunt, vt apud Priscos Captiuei, deinde captiui &

Non enumerauimus nomina quæ genitiuo crescunt, quod etiam rudes antequam hoc præceptum attingant, inter declinanda nomina iam ea didicerint. Iber etiam tertie declinationis est, diciturq, à regione Iberiæ, quæ iuxta Pontum est inter Colchos, & Armeniam. Liger non est huius loci cum sit tertij ordinis. Virg. lib. 10.

— vesano talia latè Dicta volant Ligeri.

Exter non videtur esse in vsu, nam locus Papinii, quo id Priscianus docet, Exter, ab alijs legitur, ut supra diximus, cum de comparatiuorum formatione ageremus. Liber cum Bacchum significat, aut nomen est adiectiuum, crescit genitiuo. Item gibber tum substantiuum, tum adiectiuum, Varro de re rust. lib. 2. cap. 5. de Vaccis, Ut sint bene composita, vt integris membris, oblonga, ample, migrantibus cornibus, latis frontibus, oculis magnis, & nigris, pilosis auribus, compressis malis, submissis ue, gibberii spina leniter remissa, apertis naribus, & c. Plin. lib. 10. c. 26. Africæ, hoc est gallinarum genus gibberum, varijs sparsum plumis. Varro 3. de Re rust. cap. 9. Gallinæ Africanæ sunt grandes, variæ, gibberæ. Gibber, gibberis nondum legi, nam illud Iuuenalis:

— attritus gibbere natus: nusquam esse arbitror: sed attritus gibbus. sat. 6.

Attritus galea, medijsq, in naribus ingens

Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli.

Dexter dexteri, vel dextri vsitatum est. Cic. 6. de Rep. vt ait Prisc. lib. 6. prosperus dixit pro prosper, Deinde est hominum generi prosperus, & salutaris. Aspris, pro asperis dixit Virg. 2. Aen.

Inprovisum aspris, veluti qui sensibus anguem.

N

Sed

Sed quid his diutius immoramur? Cum nomina, quorum genitivus exit inius, syllabam, & dativus in i, literam, in ipso grammatices vestibulo ediscenda pueris fuerint proposita, non putauimus hic excipienda. Prisci alij alio, neutri neutro etc. etiam declinauerunt: unde grammatici Neutri generis maluerunt dicere, quam neutrius. lege Prisc. lib. 6. & 13. ubi exempla inuenies. Neutrius vsitatus est quam Neutri, etiam si Priscianus, iisdem libris aliter doceat. Solemus tamen Neutri generis more Varronis & Probi veterum grammaticorum potius, quam Neutrius dicere. Androgei Latino casu vsus est, Virg. lib. 2. & Attico, lib. 6.

In foribus, lethum Androgeo.

Accusatiuus Græcus frequens est, potissimum apud poetas. Ouid. 13. Met.

— me credite Lesbos,

Et Tenedon, Chrysenq, & Cillan, Apollinis vrbes,

Et Syron cepiss.

Athos apud Pompon. Mel. Atho facit datiuo lib. 2. Atho monti Lemnos obuersa. Athon & Atho accusatiuo, Valer. Max. c. 6. de prodigijs, Eidem montem Athon ea Idam transgresso, &c. Plin. lib. 7. cap. 2. Qui Athon montem incolant. Atho accusatiuus est Atticus, veteres enim Attici casus omnes singulares nominum huius positionis, o, litera terminabant, nominandi, & vocandi excepto. Liu. libro 5. dec. 5. Maritimas quoque opportunitates ei prebent portus ad Toronem, ac montem Atho. Cicero 3. de Rep. vt Priscianus lib. 6. docet, Athonem dixit Quid ergo illa sibi vult absurda exceptio, nisi quis Athonem pro monumento vult funditus efficere? Quis enim est Athos, aut Olympus tantus? Athonem fecit Cicero à nominatiuo Atho, ceteri ab Athos. Liu. 4. dec. 5. Eminet namque in altum lingua in qua sita est: nec minus quam in altam magnitudine Atho mons excurrit. sic Sallustius, à Minos, quod etiam vt Androgeos, & Athos ab Atticis declinantur, facit genitiuum Minonis lib. 5. Hist. Dædalum ex Sicilia profectum, quo Minonis iram atque opes fugerat. & Propertius lib. 2. ab Androgeo fecit Androgeonis, inde accusatiuum Androgeona.

Et Deus extinctum Cressis Epidaurius herbis

Restituit patrijs Androgeona focis.

Sacer interpres cap. 3. 1. ad Corint. etiam vsus est positione Latina Apollo, quamuis Græcè sit Τίς, δὲ ἀπολλών, Apollón. Idem Attice declinauit ibidem, Cum enim quis dicat, Ego quidem sum Pauli, alius autem, Ego Apollo, nonne homines estis? Et ad Titum cap. 3. Zenam legisperitum, & Apollo sollicitè pramitte, vt nihil illis desit. Siquis verò Latine declinare velit dicet Apollo, Apollonis, Apolloni, Apollonem &c. vt Atho Athonis, & Mino Minonis. Ablatiuo Atho vsus est Cic. 2. de Finib. Athone perosso. Liu. lib. 4. dec. 5. sub Atho monte.

à Tyrinthie, Olmæ, Euiæ Sperche, quæ apud Statium leguntur quamuis sint propria, non tamen faciunt contra præceptum: sunt namque à Græcis positionibus Tyrinthios, Olmeos, Euios, Spercheos, neq, enim Græci Latinorum leges seruant.

Latini

Latini vel Atticos imitantes, apud quos vocatiuus semper similis est nominatiuo, vel euphonię causa, vel metri, vt inquit Priscianus, lib. 7. nominatiuo us, syllaba finito vtuntur pro vocatiuo.

Lucas lib. 2 Degener 6 populus. Thocas appellatus, inquit, qua in ius, desinunt, vocatiuum in e, mittunt, vt Fluuius, 6 fluuie, socius 6 socie: quem res iuxta nominatiuum proferebant: Virgilius,

Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum. qua, consonante prelata in eandem syllabam mittunt, si quidem sint accidentia (hoc est adiectiua) vel deriuatiua vocatiuum in e, mittunt, ut doctus doctę, sanctus sanctę, Romanus Romane, Hispanus Hispanę. Cetera in us, potius, quam in e, syllabam exeant, sic Lucanus. Degener 6 populus. 6 o popule lectum est. Lucus 6 lucus: qua a veteribus propter asperitatem vocis minime vsitata sunt, adeo vt rara huiusmodi declinationis reperiantur exempla, hac myrtus 6 myrte.

— 6 te proxima myrtę. Hęcille. A Gellio lib. 14. cap. 5. refertur lepida concertatio inter duos grammaticos, quorum alter contendebat vocandi casu dicendum esse Vir egregi, alter vir egregie. Veteres genitiuum singularem per i, literam scribebant, pluralem nominatiuum per ei. Nigidius apud Gell. lib. 13. cap. 24. Si huius, inquit, amici, vel huius magni scribas, vnum i, facito extremus. Sin verò hi magnei, hi amicei, casu multitudinis recto, tum ante i, scribendum erit, e: atque idipsum facies in scribilibus. Quintilianus lib. 1. c. 7. Diutius durauit, vt ei, iungendis, eadem ratione, qua Graci, ei, pterentur: ea casibus, numerisq, discreta est, vt Lucilius precipit.

Iam pueri venere, e, postremum facito atque i, Vt pueri plures fiant. Vide cetera, si vacat. Hinc Plauti comedia Captiuei inscribitur. Di, 6 dis, pro dij, 6 dijs vtuntur poetę frequenter.

TERTIA DECLINATIO.

ET si tertię declinationis quàm plurimę sunt positiones, genitiuus tamen in is, syllabam exit, qui nominatiuo modò est equalis numero syllabarum, vt naus: modò vnā syllaba longior, vt turbo, turbinis, vnedo vnedonis: modo duabus, vt iter, itineris: biceps, bicipitis: supellex, supellestilis.

O.

Macedo, Macedonis: Anio, Anienis; Nerio, Nerienis.

N.

Babylon, Babylonis: Palæmon, Palæmonis: Xenophon, Xenophontis.

R.

Lar, Laris: hepar, hepatis: acer, aceris: Mulciber, Mulciberis: iecur, iecoris, vel iocinoris.

Ν 2 Calchas,

A S.

Calchas, Calchantis : hic Pallas, Pallantis : hæc Pallas, Palladis.

E S.

Chremes, Chremetis, vel Chremis : Laches, Lachetis, vel Lachis.

I S.

Simois, Simoentis : Pyrois, Pyroentis : Charybdis, Charybdis : Paris, Paridis.

O S.

Rhinoceros, Rhinocerotis : Tros, Trois : Minos, Minois : Heros, herois.

V S.

Melampus, Melampodis : Opus, Opuntis : Amathus, Amathuntis.

Y S.

Capys, Capyis : Corys, Coryis : Chlamys, chlāmydis.

N S.

Lens, lendis : lens, lentis : frons, frondis : frons, frontis, Aruns, Aruntis.

P S.

Auceps, aucupis : anceps, ancipitis : gryps, gryphis, stirps, stirpis.

R S.

Lars, Lartis Rex Veientium : concurs, concordis.

X.

Astyanax, Astyanactis : arx, arcis : merx, mercis : veruex, veruecis : Lynx, cis.

Genitiuus Græcus in O S.

Græco genitiuo os, syllaba finito interdum vtuntur Latini vt metamorphosis, metamorphoseos : Decapolis, Decapoleos : Tanis, Taneos : Tethys, Tethyos : Erymanthis, Erymanthidos.

Græcus genitiuus in us .

Manto, Callisto, Alæcto, Calypso, & cætera id genus Græca us, faciunt genitiuo, vt Mantus, Calypsus .

Si cui fortasse breuiores videbimur, Priscianum adeat, qui de positionibus atq; casibus interrogandi potissimum tertiæ declinationis sextum librum, de cæteris verò casibus ferè septimum scripsit accuratissime. Nos de ijs tantum putauimus agendum, quæ non ita trita sunt, & quotidiana. Iniuria enim sit præstantissimo magistro vsui, si de ijs agas, quæ ad ipsum maxime spectant. Turbo, onis, nomen gladiatoris est. Horat. 2. Serm. Sat. 3.

Corpore maiorem rides Turbonis in armis

Spiritu m.

Prisci itiner, itineris dixerunt. Plaut. Mercat.

Quin tu ego itiner exequi meum me sinis? Iter enim itoris faciebat. Nonius, Ignoti

Ignoti iteris sumus. Accius, Nam te itere cerno vadere. Vide Non. Marcel. Vetus
stissimi ancipes, bicipes, praecipes dicebant, vnde supersunt genitivi ancipitis, bi-
cipitis, tricipitis. Plaut. in Commorientibus, Saliam in puteum praecipes.
Idem Supellectilis etiam nominandi casu dicebant, Cato aduersus Tyberium Sem-
pronium, si posset actio fieri de artibus tuis, quasi supellectilis solet. Gell. lib. 13.
cap. 21. ait Varronem Nerienes dixisse vocatiue, ex quo nominandi casum eun-
dem esse necessum est. Prisci, vt Priscianus docet, Anien dixerunt. Cato, Non-
minus quam 15. millibus Anieni abest. Veteres, vt ait Quintilianus lib. 1. c. 5.
Palemo, Thelamo, & Plato (nam sic eum Cicero quoque appellat) pronuntia-
bant: quia Latinum quod o, & n, literis finiretur, non reperiebant. Cicero Zeno,
pro Muræna, Mnō, pro Fundanio, Xeno, in Frumentaria, Dexo 7. Verr. dixit pro
Zenon, Mnō, Xenon, Dexon: Vide Priscian. Lars Rex Veientium vt Mars exit,
in eis. Lartē, Liu. 4. ab Vrb. Daturus quod Lars Tolumnius dedit, responderi
iussit. Ibid. Ad Lartem Tolumnium Regem Veientium defecere. Quidam ait 9.
Philip. Lartes esse, vbi tamen Lar inuenio, Lar Tolumnius Rex Veientium, & t.
Priscianus lib. 5. Lar putat esse rectum, sed id ex obliquis probat. Hepar, hepa-
tis, Græcum ἄκρ. Acer, aceris, arbor est. Plinius lib. 24. cap. 8. Aceris
radix contusa iocinoris doloribus efficacissime imponitur. Mulciber, Mulciberis,
& Mulciber, Mulciberi, & imminuto verbo Mulcibri. Cic. 2. Tusc. ex quodam
poëta. Iouisq; numen Mulcibri adsciuit manus:
Iambicus est trimeter. Apud Martianum Capellam, lib. 6. c. 1. plenum est, Dispen-
diq; lini perflagrata cassum deuorante Mulcibero. Iocinoris putat Priscianus
lib. 6. à nominatio iocinus fieri, qui in vsu non est. Plin. lib. 11. c. 37. Bina ioci-
nora leporibus circa Briletum. Ibi Sex victimarum iocinora reperta sunt. Græca
in as, masculina faciunt antis, genitiuo. feminina verò, adis, vt lampas, dis,
quibus Arcas proprium viri, & gentile additur. Prisci Latini Calchas, vel Cal-
cha, æ, declinabant, Plaut. Mench. Nostin' illum? noui cum Calcha simul.
De Chremes, Laches & alijs huius generis vide scholia in primam declinationem,
Græco genitiuo in dos, frequenter vtuntur poëte, Ouid. 2. Metam.

— custos Erymanthidos vsq.

Ibidem lib. 1. Nec superum rector mala tanta Phoronidos ultra Ferre potest.
Stat. 2. Theb. — immites citius Basiridos aras: Ceteris rarius, Martia. in Amph.
Et quem suprema Tethyos vnda ferit. Prisci Calypsonis, Ionis, declinabant.
Vide Prisc. lib. 6. posteriori Calypsus, Ius, Mantus. Virg. 10.

Fatidicæ Mantus, & Tusci filius amnis.

Qua de re sic Quintilianus lib. 5. cap. 5. Nunc recentiores instituerunt Græcis no-
minibus Græcas declinationes potius dare. Mihi autem placet Latinam ratio-
nem sequi, quousque patitur decor. Neq; enim iam Calypsonem dixerim, vt Iu-
nonem, quamquam secutus antiquos C. Caesar vtitur hac ratione declinandi. Sed
autoritatem consuetudo superauit. Hæc ille.

Oræco datiuo vsus est Virgilius 4. Eclog.

*Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus : huic mater quanuis , atque huic pater adsit,
Orphæ Calliopeia, Lino formosus Apollo.*

*Orpheï plenus est datiuus , & trium syllabarum, Orphæ siue Orpheï imminutus,
& contractus e, enim, & i, literæ in diphthongum ei, contractæ sunt.*

ACCUSATIVVS.

Accusatiuus exit in em, vt sermonem.

I. EXCEPTIO.

Buris, cucumis, peluis, ravis, securis, ruffis, vis, in Im, exeunt.

II. EXCEPTIO.

Febris, nauis, puppis, clavis, restis, turris in Em, vel Im terminantur.

ACCUSATIVVS GRAECVS.

Græcus accusatiuus in a, exit, vt Hæctora, Calchanta, æra, æthera.

I. EXCEPTIO.

Græca o, litera finita habent accusatiuum similem nominatiuo ,
vt Manto, Calypso, Aleæto.

II. EXCEPTIO.

Græca is, syllaba finita, quæ apud Latinos genitiuum habent simi-
lem nominatiuo, hoc est, quorum genitiuus apud Græcos in os, exit
nulla præcedente consonante, accusatiuo faciunt In, Græcè, vel Im,
Latinè, vt Charybdis Charybdin, vel Charybdim.

Ys finita frequētius in yn, quam in ym, exeunt, vt Tethys, Tethyn,
Cotys, Cotyn : Halys, Halyn, vel Halym.

Quæ verò genitiuo crescunt, neque accentum habent in vltima in
In, vel Im, vel Em exeunt, vt Paris, Paridis : Parin, vel Parim, vel Pari-
dem: Iris Iridis, Irin, vel Irim, vel Iridem. Isis, Isidis, Iſin, vel Iſim, vel
Iſidem: quæ etiam in a, apud Græcos exeunt, vt Parida, &c.

*Cucumis quando cucumis facit genitiuo, facit cucumim. Plin. lib. 20. cap. 1.
Aliqui etiam ab eo scorpionum Cucumim vocant, efficacissimum contra scorpionū
ictus. Ibidem, Cucumim syluestrem esse diximus multo infra magnitudinem sa-
tini, lib. 19. cap. 11. Cucumi datiuum inuenies.*

Plant. Aulul. — ad raium poscamus, &c.

Idem Cistel. Expurgabo hercle omnia ad raium raium.

*Turris frequentius turrim per tertiam vocalem facit, quam per secundam turri.
Interrogatus Probus dicendumne esset Turrim, an Turrem respondit interrogan-
dam esse aurem. Vide Gellium lib. 13. cap. 19. Caesar 2. Bel. Civil. Quem à turri la-
tericia ad hostium turrim, murumq, perducerent. Ibidem, Circum turrim.
paulo*

paulo post, *Ad turrim hostium*. Idem 2. bell. Gall. *Tanti oneris turrim in muros sese collocare considerent*. Virg. 2. *Aen.* *Turrim in precipiti stantem*. *Turrem raro apud Casarem in acies* 2. bel. Civil. *Maiori cum fiducia ad alteram turrem, aggregemq; eruptione pugnaverunt*. Vitruvius lib. 10. cap. 19. *Fieri autem ait oportere turrem tabulatorum decem, &c.* Ibidem, *Turrem autem minimam ait oportere fieri, &c.* Ibidem, *Maiorem vero turrem altam cubitorum CXX.* Multo tamen usitatus & elegantius est *Turrim* & *turri*, quam *turrem*, *turre*. *Securum per e, nondum inueni, securum frequenter apud Ciceronem, aliosq; probatos auctores*. Non enim ubiq; *securum inuenias, vt quidam praecepit: nam Virg.* 1. 1.

— *aratam quatiens Tarpeia securim dixit, non securē, vt paulo inferius;*

— *Perque ossa securim.* & 2. *Aen.*

— *incertam excussit ceruice securim.* *Febrem inuenias apud Sueton. in Tito cap. 10. & Horat. 2. Serm. Sat. 3. Febrem multo usitatus est.* Mart. lib. 5.

Non habui febrem Symmache, nunc habeo.

Per e, febrem. Cic. de Finib. *Es is febrem non habet?* Quint. lib. 2. cap. 17. *Mitigare febrem.* *Puppm, nauim non solum per tertiam vocalem, vt precipit Donatus 2. Edis. sed etiam per secundam reperiuntur.* Stat. 2. Sylu. — *nec vnquam Emeritam in nostras puppem demitte procellas.* Lucan. 4.

Primum cana salix madefacto robore paruum

Textitur in puppem.

Cic. 4. de Finib. *Si palearum nauem euertit. Nauem frequentissimum est.* *Puppem rarius.* *Clauim* Plaut. Mostel.

Clauim mihi harunce adium nunc iam

Iube efferri intus.

Tibullus lib. 2. *Clauem, per secundam vocalem dixit.* Terent. Phorm.

Ad restim mihi quidem res redijt planissimē.

Idem Adelph.

Tu inter eas restim ductans saltabis.

Plin. lib. 17. c. 10. *Esq; intrita restem circumlini.* *Aqualim per tertiam vocalem est apud Plautum in Curcu.* *Bipennim nondum legi.* Virg. 1. 1. *bipennem dixit.*

Nunc validam dextra rapit indefessa Lipennem. Ouid. 8. Met.

— *scuam imbibere bipennem.* *Gracus accusatiuus in a, frequens est maxime apud poetas.* Virg. 1. *Aen.* *Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros.* Idē 7. *Lucificam Alceto Dirarum ab sede sororum.* *Infernisq; ciet tenebris.*

Graca is, syllaba finita, quorum genitiuus exit in os, syllabam puram, hoc est, nulla precedente consonante, ferē apud Latinos genitiuum similem habent nominatio, vt Genesis, Neapolis, Charybdis, Geneseos, Neapoleos, Charybdeos, Græcē, at Latine Genesis, Neapolis, Charybdis, & faciunt, accusatiuo In, vel Im, Cic. 3. de Orat. Deinde videndum est ne longē simile sit ductum, Syrtim patrimonij, scopulum libentius dixerim: Charybdim bonorum, voraginem potius. Idem 2. Phil. *Qua Charybdis tam vorax? Charybdim dico?* Ouid. lib. 4. de Ponto.

Nec potes infestis conferre Charybdim Achaïs.

Qua in ys, per y, exeunt, etiam purē declinantur Latine, vt Capys Capyis: Corys,

Cotrys. *Liv. lib. 4. dec. 1. Capuam, quæ ab duce eorum Capye, vel quod propius vero est à campesstri agro appellatum, &c.* *Idem lib. 2. dec. 5. Ipse cum Corye Thessa lonicam est profectus. sic Tacit. lib. 2. & Coryi datiuo sepe. Idem Liv. ibid. Eò fama affertur, Atlesbim regulum Thracum in Cotrys fines impetum fecisse. Idem tamen lib. 1. ab Urb. Aty, Capy sexto casu dixit, Latino Alba ortus, Alba Aty, Aty Capys, Capy Capetus. Catullus Tethyi à Tethys Tethyis vel Tethyos vsus est.*

Luce tamen canæ Tethyi restitutor. *Accusatiuum in yn, sepe apud eundem Liniu leges lib. 8. dec. 4. Sedem ipsi sibi circa Halyn flumen ceperunt. Idem lib. 2. dec. 5. Itaque dimittendum Cotyn ad sus tuenda ratus, &c. Cic. 2. de Diuin. Halym dixit, Cræsus Halym penetrans magnam peruertet opium vim. Linius ibid. lib. 4. Ea die ad amnem Mityn processit. Ea verò quorum genitiuus in os, syllabam impuram exit, hoc est, præcedente consonante, apud Latinos genitiuo crescunt, vt Paris, idis, Daphnis, idis, quæ & Latine declinantur, & Græcè à poëtis præcipue. Cic. ad Octau. At te fara patriæ Paridem futurum prædicabant. Virg. 10.*

— & face prægnans Cissis regina Parim creat. *Ouid. 13. Met.*

Accusôq, Parim. Virg. 7. Eclog.

Hæc memini, & victum frustra contendere Thyrsim.

Ibid. Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.

Idē 9 semper Daphin per n, dicit: declinat etiam Latine. — ego hanc in Daphnide laurum. Paris, Isis & cætera quorum vltima non habet accentum lingua qui dem Græcorum communi accusatiuo a, faciunt Parida, Isida. Iones vero hiatus amantes consonante subtrahæ Parios, Isios declinant, inde Parin, Isin, Latini n, in m, mutantes Parim, Isim.

Virg. 5. Irim de cælo misit Saturnia Iuno.

Luc 8. Nos in templa tuam Romana recepimus Isim.

Quæ apud Græcos accētum habent in vltima, in a, tantum desinunt, ut ἀμαρυλλίς, τῖτανίς, Amaryllis, Titanis, Amaryllida, Titanida.

Ouid. 5. Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn.

V O C A T I V V S.

Vocatiuus similis est nominatiuo, ò sermo, hæc Pallas, ò Pallas, ò Socrates, ò Chremes, ò Achilles, ò Heros, ò Chlamys, ò Socrate, Chreme, Achille, Vlysse ad primam spectant.

E X C E P T I O . .

Græca quæ in Is, vel Ys, exeunt, neque habent accentum in vltima apud Græcos, deponunt s, nominatiui, ò Mæri, Iri, Pari, Tethy. Et apud poetas fœminina in Is, quorum genitiuus exit in dis, quamuis accentum habeant in vltima, ò Amarylli, Tindari, Oebali.

Item

Item propria in as, quorum genitiuus exit in antis, apud eosdem poetas deponunt, s, ò Palla, ò Calcha.

Præterea quæ ante s, habent diphthongum, fere s, literam abijciunt, vt Simoëis, Simois, Tydeus, Melampus, Me'ampus, ò Simoi, Tydeu, Melampu. Quæ omnia apud Atticos vocatiuum habent simile in nominatiuo, ò Paris, Calchas, Simois, Melampus, quos interdum imitantur Latini.

De vocandi casibus Chreme, Achille, Socrate dictum est in scholijs in primam declinationem: cæterorum accipe exempla.

Virg. Eclog. 9. Quo te Mæri pedes?

Ibidem, Daphni quid antiquos signorum suspicis ortus?

Idem lib. 9. Iri decus cæli.

Idem Eclo. 1. Mirabar quid mæsta deos Amaryli vocares.

Ouid. in Ep. Coniugij spes est Tyndari facta tui.

In iisdem, Applicor in terras Oebali nympha tuas:

Pallas, Calchas, & cætera huius formæ apud Græcos an, faciunt vocatiuo, ò

Pallan, Calchan, poëta abijciunt n, ò Palla, ò Calcha.

Kirg. 11. Non hæc ò Palla dederas promissa parenti.

Senec. Troad. Effare Calcha, nosq, consilio rege.

Stat. 3. Theb. — illum venerande Melampu Qui cadit agnosco.

Ibid. Te pudor & cura retinent per rura Melampu.

ABLATIVVS.

Ablatiuus exit in e, à teste, duce, hospite, paupere, pubere, fospite.

I. EXCEPTIO.

Nomina, quorum accusatiuus exit in In, vel Im: Neutra in A, L, AR, E: Nomina mensium: Adiectiuum, cuius neutrum e, litera terminatur, i, postulant, vt Charybdi, fiti, animali, calcari, monili, Septembri, breui.

Quibus accedunt Pluri, strigili, canali, memori.

Far, nectar, hepar, iubar, e, contenta sunt: item gausape, Soracte, Præneste, Reate & cætera locorum propria huius positionis, si tamen huc spectant, sunt enim pleraque declinationis expertia.

II. EXCEPTIO.

I, vel E perunt cætera adiectiua, & substantiua, quorum accusatiuus in Em, vel Im, definit, vt à felice, vel felici: ingente, vel ingenti: nauo, vel nauì. Quibus addes amnis, ignis, imber, supellex, vectis.

I. APPENDIX.

Appellatiua adiectiuis similia leges adiectiuorù ferme sequuntur, vt fami-

vt familiaris, annalis, bipennis, triremis, affinis, à familiari, annali, &c. Tridens à tridente, vel tridenti.

Sin verò propria sint, e tantum postulant, vt Martialis, Iuuenalis, Felix, Clemens, Melior, à Martiale, Iuuenale, &c.

II. APPENDIX.

Pleraque adiectiua quę in literas NS, exeunt, ferè e, contenta sunt, vt prudens, imprudens: à prudente, impudente.

Participia in e, exeunt, vt absente, præsente, audiente. Cicero lib. 3. in Verrem. Illa deos, hominesq; implorante: iste infanti pupillę fortunæ patrias ademit. Plinius, Bætica à flumine eam mediam secante cognominata, cunctas prouincias diuiti cultu, & quodam quasi fertilitate præcedit. Interdum etiam in I, sed tunc ferè in nomina transeunt.

Comparatiua nomina multò vsitatius in E, literam, quàm in I, exeunt, vt superiore, faciliore, vberiore.

Quorū accusatiuus exit in Im, vel In, ablatiuus i, litera finitur, vt Charybdi, Hispali, Ligeri, Canabi, Bæti, cucumi. Iuue. sat. 5. — seua dignum veraq; Charybdi. Cæsar 3. bel. Gal. Naues interim longas edificari in flumine Ligeri instituit. Idem lib. 7. bel. Gal. accusatiuo vsus est. Cum ad flumen Ligerim venissent: à nominatiuo Ligeris, vt Ararim ab Araris. Plin. lib. 19. cap. 2. & sicco præferunt è cannali funes. Varro accusatiuo est vsus lib. 1. cap. 23. Sic vbi cannabim, linum, iuncum, spartum, &c. Persius sat. 5. cannabe dixit

— tibi torta cannabe fulto

Cæna sit in transtro.

Liuius lib. 8. dec. 3. Bete dixit, Martius superato Bete amni, quem incolæ Cirtium appellant, duas opulentas ciuitates sine certamine in deditionem accepit. Cum antè eodem lib. dixisset, Ducibus est creditum breuius aliud esse iter ad Bætim fluxuum. Plin. lib. 20. cap. 9. Cum vino aut cucumi cocto. strigili inucnies apud Horatium 2. Scrm. saty. 7. & apud Plinium lib. 29. cap. vltimo, Deinde tum opus sit, strigili temperata infundere. Canali Quint. lib. 11. cap. 3. Pleniore tamen hæc canali fiunt, Vos Albani tumuli, atque luci. Plinius lib. 24. cap. 11. Neque alibi quàm in canali. Memori frequentissime occurrit, neque eget probatione. Prisci Memoris, & memore declinabant, vnde Memori tantum videtur relictum. Cæcilius apud Priscianum lib. 7. Itane est immemoris? itane est madda memoria? Hęc tria non facile, e, terminata inuenies. Antiqui etiam mare dicebant sexto casu. Atacinus,

Cingitur Oceano Libyco mare flumine Nilo.

Pl. ut. Rud. Dicat in mare communi captos. quos imitatus est Ouidius in Ibin.

Et summam Libyco de mare carpat aquam.

Apud

Apud eundem cæleste, perenne, bimestre, pro cælesti, perenni, bimestri leguntur.
15. Met. — specie cæleste resumpta.

3. Fast. Annæ perenne latens, Anna Perenna vocor.

6. Extaq; de porca cruda bimestre tenet.

Gausape, Cere, Nepete, & vt arbitror, Præneste, Soracte, Reate non declinantur in casus. Plin. lib. 8. cap. 48. Tunica laticlavi in modum gausape texi nunc primû incœpit. Liu. 1. ab Vrb. Qui Cere opulento tum oppido imperitans. Cere, vt vides, dandi est casus, nam si inclinaretur in casus, Cæri aut Careti non Cere esset. Idem 3. bell. Pun. Statua eius indicio fuit Præneste in foro statuta. Ibidem 5. Reate saxum ingens visum volitare. Ibid. 8. Cere porcus biceps, & agnus mas, idemq; femina natus erat. Quædam apud priscos diuersi generis fuerunt: nam apud Plaut. Rud. vuidum retem. & Casin. Intra præsepes suas, leges: & apud Plin. lib. 7. c. 2. & lib. 3. c. 2. Soractem inuenies: vnde & ablatiuus rete, præsepe, Soracte fieri potuit. Nihil causæ est cur Degener, & Uber excipiantur è numero adiectiuorum, quæ e, vel i, faciunt.

Lucan. 4. Si me degeneri strauissent facta sub hoste.

Curt. lib. 3. vberi & pingui solo. Pugili per i, quod à recentiorib. additur nondum inueni. Vigil & artifex, vt adiectiuum interdum speciem præferant, ita etiâ pugili & artificii interim faciunt.

Stat. 1. Achil. Aspicit intentum, vigiliq; hæc aure trahentem.

Ibidem, Quiliter artificii victuræ pollice cera Accipiunt formas.

Apud priscos nominis, syllaba finita, quæ genitiuum habent æqualem nominatiuo, tum c, tum i, ablatiuo faciebant. Varro 2. de Analog. Nam sine reprehensione vulgo alij dicunt in singulari hac oui, & aui: alij hac oue, & aue. vnde multa à Prisciano, & ab alijs huius generis commemorantur, annis, anguis, auis, ciuis, classis, finis, ignis, nepotis, postis, strigilis, vectis, vnguis, ex quibus selegimus quæ visa sunt magis vsitata. Liuius 8. bel. Pun. Superato Bete anni. Idem lib. 7. ab Vrb. Omnia ferro, igniq; vastata. Cic. ad Att. lib. 7. Maximo imbrî Capuam veni. Idem in Frument. & de Signis. Credo priscos etiam imbris nominatiuo dixisse: vnde Cato de Sacrificio commisso apud Priscian. lib. 6. Mense Octobri fecimus, Nouembris reliquus erat. Nouembris dixit pro Nouember: hæc enim September, October, Nouember, December ex Imber sunt composita. Idem Cic. 6. Per. In instrumento ac supellethili C. Ferris. Paulò ante diximus priscos supellethilis dixisse nominandi casu, Terent. Eunuch.

— in mediam huc agnen cum vecti Dorax. Fini crebrum est apud Gellium lib. 13. c. 19. & lib. 1. c. 3. & lib. 7. c. 3. Mugili si modo titulis capitum habenda est fides, nam est apud Plinium lib. 9. cap. 17. à nominatiuo Mugilis est. Fusti non placet, quia nec liber Taciti signatur, nec Apuleius inter idoneos testes numeratur. Nepti à Grammaticis numeratur sine testimonio. Cini probat Priscianus ex 4. Verr. Quod Siculus à cini Romano ciuis Romanus datur, & paulò inferius.

Quod

Quod civis cum civi ageret. Sic dicit codices veteres habere, sed fuisse quorundam impræritia corruptos: nunc in correctissimis civæ per e, inuenio *Anguis, auis, vnguis* apud *Horatium*, sed in extremo versu, ubi etiam *angue, aue, vngue* locum habent, inuenies. Tesci apud *Ouid.* etiam in extremo versu §. *Metam.* *Classi* apud *Virg.* 8. *Aduectam Aeneam classi, victosq; penateis* Inserre.

Vitrix quo iure habet *victricia*, eodem habet *victrici*.

Lucan. 1. In sua *victrici* conuersum viscera dextra.

Vitrici etiam dicitur, quia habet *vitricia*: Cetera, *Trix*, syllaba finita non videtur ablatiuo casu, i, terminari. Substantiuia is, syllaba finita, quæ adiectiuis sunt similia, i, faciunt. *Cic.* ad *Att.* 1. 2. Scriptum est in tuo annali. Idem in *Brut.* *Finnius* in nono annali. *Bipenni.* *Virg.* 2. *Aen.* Ipse inter primos correpta dura *bipenni* *Limina* perrumpit. *Sueton.* in *Tyb.* c. 72. *Triremi* vsque ad proximos *Naumachia* hortos subuectus est. *Cic.* 7. *Verr.* Egreditur *Centuripina* *quadriremi* *Cleomenes* è portu. Idem 6. *Certos* homines in *quinq; remi* misisse, qui eos dentres reportarent. Idem 1. de *Orat.* Ita si de militari dicendum huic erit *Sulpitio*, quæret à *C. Mario*, affini nostro. Idem ad *Q.* *Fr.* lib. 3. ò di, quam ineptus, quam se ipse amans sine rivali. Idem 2. de *Orat.* Me pro meo sodali, qui mihi in liberum loco more maiorum esse deberet, & *C.* *Plinius* lib. 2. ad *Priscum*, sodale dixit, *Quid enim* aut illo fidelius amico, aut sodale incandius? *T. l.* lib. 7. c. 48. Quæ producta fuerat *tyocinio* à *M. Pompeio* *Aedili* plebis. *Lucanus* tamen à *Natalis* *Natale* dixit lib. 7. — gentes *Mars* ille *futuras*.

Obruet, & *populos*, cui *uentis* in orbem *Erepto* *natale* feret.

& *Cæsar* 2. *bel. Ciu.* *appulsusq;* ad proximum litus *trireme* constrata & in litore relicta, &c. *Virg.* 1. *Aen.* — *leuat* ipse *tridenti* Et *vastas* aperit *Syrteis*.

Ouid. 1. *Metam.* Ipse *tridente* suo *terram* percussit, &c. *Propria* cuiuscunque sint positionis adiectiuis similia, e, litera terminantur. *Cic.* pro *Fundanio*, Non modo hoc à *Iulio* *Annale*, sed *vix* me *hercule* à *Q.* *Mutone* factum probari potest.

Quidam existimavit *Annale* hic esse appellatiuum, atque ita hoc exemplo probat *annalis* appellatiuum nomen facere ablatiuo *annale*. Idem pro *Planc.* *Consiteor* *summa* in *Lateranense* ornamenta esse.

Martial. Cum *Iuuenale* meo quid me committere tentas? *Plin.* lib. 9. c. 8.

Velocissimum omnium animalium non solum *marinorum* est *delphinus*, *ocyor* *volucres*, *ocyor* *telo*. *Rudis* *virga* qua *emeriti* *gladiatores* donabantur.

Hora. 1. *Ep.* *Spectatum* satis & donatum iam *rude*, quæris

Mecenas iterum antiquo me includere *ludo*. *Verius* *Flaccus*, qui ab *Augusto* *sestertia* centena in annum accepit, ut eius nepotes doceret, aiebat, ut *Caristius* lib. 1. docet, nomina literis *N* & *S* finita casu ablatiuo, e, litera terminari. Inuenies tamen nonnulla, i, litera finita. *Cic.* 3. de *Orat.* Ex *ingenti* quodam *Oratore*, *immensusq;* campo in *exiguum* sane *gyrum* compellitis. *Liu.* 4. ab *Vrb.* *Pro* *ingenti* itaq; *victoria* id fuit *plebi*. Idem 5. *Hi* *Consules* *magnos* facere *ludos*, quos

M. *Furius*

M. Furius Dictator vouerat *Veienti* bello. *Cæsar* lib. 3. *bel. Ciu.* Qui cum essent ex continenti visi. *Continenti* etiam apud alios auctores per *i*, *labissimæ* leges. *Cicero* pro *Muran.* Itaque non ex sermone hominum recenti, sed ex annalium vetustate eructa est memoria nobilitatis tue. Sæpe *Cicero* hoc modo loquitur, recenti memoria, recenti negotio, recenti inuidia. *Idem* 2. de *Orat.* In quibus potest inflammari animus iudicis acri, & vehementi quadam incitatione. *Gellius* lib. 7. cap. 3. Fuit homo ingenio eleganti. *Autor* ad *Heren.* lib. 1. *Imitatio* est, qua impellimur cum diligenti ratione, ut aliquorum similes in dicendo esse velimus. *Participia* ut *autorium* vsus, & *Seruius* in *Donatum* docet, e, litera finiuntur: leguntur etiã per *i*, maxime cum fiunt nomina. *Cic.* pro *Archia.* Ego multos homines excellenti animo ac virtute fuisse, &c. *Idem* ad *Att.* lib. 2. Interea quidem cum *Musis* nos delectabimus animo a quo, imò verò etiam gaudenti, & libenti. *Comparatiuum* ablatiuus passim apud *Ciceronem*, *Quintilianum*, aliosq; auctores in *i*, literam exit cum substantiuus omnis generis, pro *Cæcin.* Potuisti enim leuiore actione configere. *Ibidem*, Potuisti ad tuum ius faciliore, & commo diore iudicio peruenire. *Idem* 2. de *Orat.* Leuiore quodam sono vsus est. In *i*, vero rarius exit. *Cæsar* 2. *bel. Ciu.* Maiori cum fiducia ad alteram turrem, aggeremq; eruptione pugnauerunt. *Plinius* lib. 2. cap. 4. At cinereus posteriori parte candicans, lentior. *Quintilianus* pro *em* lib. 12. Quare nunc quoque licet maiori quam vnquam mole premor, tamen, &c. Hac ut vides, cum genere feminino iunguntur, quod obiter notabis, sunt enim qui id prohibent. *Poëtæ* ablatiuo *i*, finito sepius vtuntur, inuenies exempla apud *Priscian.* lib. 7. *Præcipiunt Grammatici* dicendum esse *Consortium*, *exortum*: item *composita* ex verbo *capio* etiam in *um*, *exire*, ut *participium*: que verò ex *caput* componuntur, in *ium*, ut *anceps*, *ancipitium*: nisi immutentur, ut *ancipitum*: sed nullis id exemplis confirmant. Nihil sine idoneis testibus præcipias. *Genitiuo* multitudinis *Pannum* dixit *Verrius Flaccus* teste *Carisio* eodem libro. *Liu.* 2. ab *Vrb.* Plus *cladium*: quam intulerant, acceperunt. *Diæcesis*, *Syrtis* *Græca* sunt à *diæcesi*, *Syrti*, inde *diæcesium*. *Cic.* ad *Att.* lib. 5. Tu autem sæpe dare *tabellarijs* *publicanorum* poteris per *magistros* *scripturæ*, & *portus* *nostrarum*: *diæcesium*. *Idem* *Appio Pulchro* lib. 3. *Famil.* Ut me *omnium* *illarum* *diæcesium*, &c. *Sanmitium* *Liu.* 7. ab *Vrb.* Vsque ad nos *contemptus* *Samnitium* peruenit: vbi frequentissimus est hic *genitiuus*. *Idem* 1. *bel. Pun.* Itaque *ingens* *coacta*: *vis* *nauium* est *lintrium*q;, &c. *Cæs.* 6. *bel. Gal.* *Præsidium* *cohortium* *duodecim* *pontis* *tuendi* *causa* *ponit*. *Idem* 2. *bel. Ciuil.* *Consensisse* *Gaditanos* *principes* *cum* *Tribunis* *cohortium*, *Sallust.* *Iugurth.* *Magna* *vis* *vtrium* *effecta* est. *Plin.* lib. 9. cap. 50. *Pisces* *atritu* *ventrium*, &c. *Penatium* *Liu.* lib. 5. dec. 5. *Aedes* *deorum* *Penatium* in *Velia* de *cælo* *tacta* *erat*. Sic *Cicero* frequenter. *Carnium* à *preceptione* non recedit, nam & *carnis* *nominatiuo* dicitur apud *Liuium*, sicut & *Penatis* apud *priscos*. Vide *Priscian.* lib. 6. & 7. *Quædam* *modo* *in* *ium*, *modo* *in* *um* *exire* *solent*, ut *paludium*, *paludum*: *fofnacium*, *fofnacum*. *Colum.* lib. 3. c. 9.

Ex limo

Ex limo concretarum paludium emergere. Mela lib. 3. cap. 3. pa'ndum Suefia, & Melsiagum maxima. Plin. lib. 35. c. 6. Adulteratur fornacium, balnearumq; fuligine. Idem lib. 34. c. 10. Tenuissima est in ipso fornacium ore. ibid. Cameris lateribus ue fornacium. & c. 13. parietibus fornacium, & 14. Fornacium maxima differentia est. Idem tamen lib. 35. c. 14. initio capitis fornacium dixit. Idem Plin. Volucrum solet dicere lib. 10. c. 11. Volucrum prima distinctio, ibid. c. 61. Volucrum animal parit vesperilio tantum. Varro lib. 1. c. 38. Stercus optimum scribis Cassius volucrum, prater palustrium, ac nantium. Murium, Plin. lib. 10. c. 65. Super cuncta est murium factus. ibid. murium agrestium. & lib. 8. c. 27. murium venata. Iustin. lib. 15. initio: Qui propter ranarum, muriumq; multitudinem relicto patrie solo, sedes querebant. Dotium, cotium, radium, & alia nonnulla reliquimus alijs inuestiganda, veterumq; exemplis confirmanda. Parens nomen generis communis excepimus, propterea quod nemo hodie parentium dicit, Priscianus dici etiam parentium probat ex Cic. 7. Verr. Nauium prae electos sine ulla causa de complexu parentium suorum, hospitumq; tuorum ad mortem, cruciatumq; rapisti. Item quod faciat accusatio pluralis parentis per i, idem sentit Diomedes. Nonnulli, quod verisimilius est, precipiunt strigilium dicendum esse, sed nullum succurrit exemplum. Plin. lib. 8. c. 38. Lyncum humor ita redditus, & c.

CASVS MULTITVDINIS.

Nominatiuus pluralis exit in Es, vt sermones delphines, Troës.

GENITIVVS PLVRALIS.

Genitiuus multitudinis in um, syllabam exit, vt iuuenum, canum, vatum, maiorum, minorum: eodem modo caetera comparatiua.

EXCEPTIO.

In ium, exeunt quaecunque literis, NS, finiuntur, vt serpentium, praefentium.

Item s, litera terminata, quae genitiuo non crescunt, vt collis, collisium, clades, cladium. Et quorum ablatiuus in i: aut e, vel i, exit, vt diaecesium, Syrcium, animalium, plurium nauium, felicium.

Quibus adde Samnitium, lyncium, cohortium, vtrium, ventrium, fornacium.

Ad haec monosyllaba, quae in duas consonantes exeunt, vt trabs, seps, pars, arx, merx, trabium, sepium partium, artium, & c.

Quibus accedunt as, afsis, glis, lis, mus, nix, nox, os, fauces fauciu, & siqua alia sunt a viris doctis usurpata.

HINC RVRSVS EXCIPIVNTVR.

Parens, degener, inops, memor, supplex, vetus, vber, lynx, & alia quorum genitiuus exit in um, quae progrediente tempore te rerum omnium magister vsus sine fastidio docebit.

Geni-

GENITIVVS GRAECVS.

Genitiuus Græcus exit in *u*, hoc est, on, per o, magnum, vt epigrammaton, hæreseon.

DATIVVS PLVRALIS.

Datiuus in *Ibus*, exit, vt sermonibus, Bos, tamen bobus, aut bubus facit.

¶ Græca à neutris in *a*, in *is*, syllabam frequentius exeunt, vt peripetasmatis, emblematis, poematis & poematibus, diplomatibus, diplomatibus.

ACCVSATIVVS PLVRALIS.

Accusatiuus multitudinis in *es*, syllabam exit, vt sermones : exit, & in *is*, vel *eis*, cum genitiuus certorū nominū definit in *ium*, vt omnis, vrbs, vel omneis, vrbeis : vter alteri sit præferendus iudicabūt aures.

CASVS PLVRALES.

Casus plurales nominandi, accusandi, & vocandi neutri generis in *a*, desinunt, si ablatiuis in *e*, tantum exit, vt tempora : Sin verò *i*, aut *e*, vel *i*, terminetur, tunc in *ia*, desinent, vt vestigalia, ingentia.

Præter comparatiua, Vetus, Plus, quæ in *a*, exeunt, maiora, vetera, plura. Aplustre aplustria, & aplustra facit.

GRAECVS ACCVSATIVVS.

Accusatiuus Græcus in *as*, desinit, vt delphinas, Troas, crateras. Virg. Eclog. 8. Orpheus in syluis, inter delphinas Arion.

Celsus, vt ait Priscianus lib. 7. arbitratur datiuos Græcos *is*, syllaba finitos esse à nominatiuis in *um*, peripetasmatum, emblematum. Cic. in lib. de Signis. Nunc de peripetasmatis quemadmodum te expedias non habes. Idem in eodem, Scaphia cum emblematis. Autor ad Heren. In tot poematibus & orationibus sparsas. Cic. 3. Off. quod in poematibus & picturis vsu venit. Suet. in Tito cap. 3. armorum & equitandi peritissimus, Latina, Græcæq; linguae, vel in orando, vel in fingendis poematibus promptus. Idem in August. cap. 50. In diplomatibus, libellisq;, & epistolis signandis initio sphinge vsus est.

Non omnium quorum genitiuus pluralis exit in *ium*, accusatiuus pluralis desinit in *is*, sed vt Priscianus docet lib. 7. quæ genitiuum habent similem nominatiuo, vt omnis, dulcis, nauis, turris : & quæ pluraliter tantum declinantur, vt manes manium, tres trium. Item, Er, syllaba finita, quorum ablatiuus exit in *i*, vt acer, saluber, imber, decembris : præterea quæ in *NS*, *RS*, desinunt, vt fons, ingens, pars, vrbs, alia verò raro accusandi casu plurali in *is*, vel *eis* exeunt. Legimus & pluris, compharis, litis. Meminit etiam Varro 2. de Analog. huius accusatiui, in accusandi casu (inquit) hos montes, fontes, & hos montis, fontis. Cellius lib. 13. c. 19. ait fuisse. Probum à quadam interrogatum, Has ne vrbs, an has

has vrbes, dici oporteret, respondissetq; si aut versum pangis, aut solutam orationem struis, atq; ea verba dicenda sunt, non finitiones illas pregrancidas, neq; secutinas Grammaticas spectaueris, sed aurem tuam interroga, quo quid loco conueniat dicere: quod illa suaserit, id profecto erit rectissimum. lege cetera si vacat, sunt enim plena eruditione. Sardis semper per i, scribitur nominandi accusandi, et vocandi casibus, scribitur enim apud Grecos non per et, sed per i, ἰσάδης, inde ἰσάδης, vt ἰσάδης ἰσάδης. vide Magnum Etymol. Tralleis, Syrteis, Alpeis isdem casib. per i, vel ei, scribi possunt, nam apud Grecos per diphthongum ei scribuntur. Capito contendit pluria non plura dicendum apud Gell. lib. 5. c. 21. vnde apud Terent. Phor. Compluria more veterum legitur, & apud Cic. in Protogora, confirmandi genera compluria. Silius lib. 10. Et transira & mali, laceroq; aplustria bello. Cic. in Arato. Nauibus assumptis fluitantia querere aplustria.

Q V A R T A D E C L I N A T I O .

Genitiuus singularis quartæ declinationis exit in us, syllabam, vt Senatus, anus. Prisci Senatuis, anuis dicebant: apud quos etiam i, lite ra hic casus terminabatur, vt ornati, tumulti, vnde Terent. more prisco, Eius anuis causa, dixit. & Nihil ornati, nihil tumulti.

Datiuus in ui exit, vt Senatui, anui, priscis seculis etiam in u, exibat: vnde Virg. 1. Aen. Parce meru Cytherea.

Datiuus multitudinis in ibus, exit, vt sensibus.

E X C E P T I O .

Arcus, artus, lacus, partus, specus, tribus in ubus, exeunt, lacubus, specubus, tribubus. Portus in ibus, & vbus. Questibus à queror multo vstitatus est, quam queitubus.

De interrogandi & dandi casu quartæ declinationis, quibus veteres vsi sunt, scribit Gellius lib. 4. cap. 16. M. Varronem, inquit, & P. Nigidium viros Romani generis doctissimos comperimus non aliter locutos esse, & scripsisse, quam Senatuis, & Domuis, & Fluctuis, qui est patrius casus ab eo quod est senatus, domus, & fluctus, huic senatui, domui, & fluctui, ceteraq; his consimilia pariter dixisse. Paulò inferius, Sed non omnes concedunt in casu datiuo Senatui magis dicendum, quam Senatu, sicut Lucil. in eodem casu Victu, & Anu dicit, non Victui & Anui. affert eodem capite vnum atq; alterum Cæsaris exemplum: preterea Cas. rem ipsum in libris de Analogia docuisse dandi casum sine i, litera scribendum esse. Lege integrum caput; est enim pereruditum.

Terent. Heaut. Eius anuis causa opinor, que erat mortua.

Idem Andr. — in edibus Nihil ornati, nihil tumulti.

Apud Priscianum lib. 6. & Non. Marcellum De mutata declin. inuenies quam-

quamplurima huius generis. Priscianus hæc quæ hic numeravimus tantum dicit exire in, *v*bns: Diomedes quatuor posuit partubus, artubus, arcubus, tribubus. Cicero portubus & portibus solet dicere. s. Verr. Quatum una est ea, quam dixi, insula qua duobus portubus cincta, &c. Idem pro lege Man. Equidem existimo in eiusmodi regione, atque provincia, qua mari cincta, portibus distincta, &c. Caesar. 3. bel. Civil. Hæc à custodibus classi loca maxime vacabunt, quod se longis portibus committere non auderent. Addunt recentiores acubus, ficubus quercubus, quæ nusquam esse arbitror, Nec acibus, ficibus, quercibus dixerim, sed ficis tantum siue de arbore siue de fructu sit sermo, nam ficus, fici, secundæ declinationis, utrumque significat. De Verub. certant Grammatici, sunt enim qui veribus per i, legendum censeant apud Vergilium ubi cumque; verubus per, u, literam legitur. Si verubus esset legendum, nunquam id tacuisset Priscianus. Carisius lib. 1. in illa Pars in frustra secant veribusque, trementia figunt, per i, literam legit. Questibus, id est querelis sæpe reperitur.

Verg. 4. Georg. — *mæstis late loca questibus implet. Idem 9. Stat. 11. Theb. Senec. Hercul. Oetæo. Idem tamē Thyest. initio act. 2. dixit — questibus vanis agis Ira.*

QVINTA DECLINATIO.

¶ Casus interrogandi singularis quintæ declinationis in, ei, literas diuisat exit, ut diei: apud antiquos in es, siue e, exibat.

Vnde Verg. *Libra dies somniq; pares vbi fecerit horas.*

& Ouid. *Prima fide uocisq; ratæ tentamina sumpsit.*

Exijt & in duplex, 2. Verg *Munera lætitiãq; dij.*

¶ Casus interrogandi dandi, sextusque; multitudinis præter Rerum, rebus, dierum diebus, inusitati sunt. Cicero non est ausus specierum speciebus dicere, non tamen negat posse Latinè dici.

Georg. 1.
Met. 3.
Æn. 1.

¶ Est apud Gellium lib. 9. caput 14. de triplici huius declinationis genitiuo, vnde hæc exempla sumus mutuati. Ponit etiam duo Ciceronis pro P. Sestio. Equites vero daturus illius dies pœnas. & pro Sex. Roscio, Quorum nihil pernicij causa diuino consilio, sed vi ipsa & magnitudine rerum factum putamus. Cesar eodem c. lib. 2. de Ana'lo. Huius die, & huius specie dicendum putat. Priscianus in illo Vergilij, *Libra dies, legit Die.* At Gellius ait in libro idiographo manij; ipsius Vergilij scripto Dies esse. Idem Gellius ait imperitiores Munera lætitiãq; Dei legere, cum ab ipso Vergilio *Dij scriptum sit: adducitque, Catonis, Lucilij, Pacuuij, Cn. Martij exempla, in quibus famij, pernicij, progenij, acij, pro famei, (nã fames apud priscos quintæ declinationis fuit) pniciei, progeniei, aciei. Progenij certe multo suauius est quã progeniei. Vnde Quint. lib. 1. ubi contra eos disputat, qui Analogiæ pertinaciter adhererent, Nec plurimum refert, inquit, nulla hæc, an prædura sint. Nã quid Progenies genitiuo singulari, quid spes plurali faciet? Quasi dicat, multo satius esse*

o his

his casibus carere, quam Progeniei, aut Sperum dicere. Cicero in Topicis maluit Formarum, Formis dicere, quam specierum, Speciebus. In diuisione, inquit, forma, quas Græci εἰδ᾽ εἶος vocant: nostri, si qui hæc fortè tractant, species appellat: non pessimè id quidem, sed inutiliter ad mutandos casus in dicendo. Nolim enim ne si Latine quidem dici possit. specierum, & speciebus dicere, & sæpe his casibus utendum est: at formis & formarum velim. Quum utroque verbo idem significetur, commoditatem in dicendo non arbitror negligendam.

SYNCOPE.

OMnium ferme declinationum interrogandi casus multitudinis interdum maximè à poëtis imminuuntur: quam imminutionem Græci Syncopen uocant.

P R I M A E.

¶ Cœlicolum, Aeneadum, Ausonidum, Troiugenum, &c. pro cœlicolarum, Aeneadarum &c.

S E C V N D A E.

¶ Liberum, nummum, festertium, fabrum, deum, &c. pro libero rum, nummorum, &c.

T E R T I A E.

¶ Cladum cædum, ueprum, cœlestum, agrestum, potentû, furentum, Macedum, pro cladium, cædium, ueprum, cœlestium, agrestium, potentium, furentium, Macedonum, quæ, & alia eiusdem generis non facillè apud oratores reperientur.

I. A P P E N D I X.

¶ Genitiuus imminutus à nominibus substantiuis, as, syllaba finitius usitator est, quam plenus, ut ciuitatum, quam ciuitatium.

II. A P P E N D I X.

¶ Quidam genitiui tû pleni, tû imminuti sunt usitati, etiam apud oratores, ut apium, & apû: serpētium: & serpentum: Quiritium, & Quiritum: optimatium, & optimatû: locupletium, & locupletum.

Q V A R T A E.

¶ Currum, passum, pro curruum, passuum.

¶ *Primæ declinationis nomina quæ imminuuntur, aut sunt patronymica, vt Aeneades, Dardanides, Ausonides: aut composita ex verbis, vt Calicola, Troiugena, Graingena: exempla crebra sunt apud Vergilium, & alios poëtas. Secundæ declinationis nõ solum substantiua imminuuntur, vt socium, denarium diuum, sed etiam adiectiua ut melum, magnanimum præcipue, quæ distributiua appellantur, vt quintum, senum, septenium, denum, idq; etiam apud oratores. 4. Verr. inuencies senum, septenium, denum. Plin. lib. 9. c. 30. In nostro mari loligines quintum cubitorum, sepia binum. Nonius Marcellus de numeris & casibus ait accusatiuum*

fin-

ſingularẽ poni pro genitiuo plurali. Plaut. Perſa. Pol deũ virtutẽ dicam & maiorũ meũm. Lucret. lib. 6.

Flamma tempeſtas Siculũm dominata per agros. Terent. Hecy.

Prope iam remotum ab iniuria aduerſariũm. Varro de vita P. R. lib. 4. Horatius ſupra decẽ millia cadũm heredi reliquit, mediamũm vini mille cadũm. M. Tullius de Officijs lib. 3. An emat denario, quod ſit mille denariũm. In his & alijs huius generis putat Nonius accuſatiuum pro genitiuo poni. Idem videtur Quintiliano lib. 1. ca. 6. ſignificare, ubi reprehendit quõſdam analogie nimium tenaces, aut certẽ de eorum ſententia loquitur. Idem, inquit, Centum millia nummũm & idẽm deũm oſtendant duplices ſolæciſmos eſſe, quando & caſum mutant, & numerũm. Mirum eſt id in mentem veniſſe Nonio cum eodẽ loco ex Accio hoc exemplum ponat.

Ab claſſe ad urbem tendunt, neque quiſquam poteſt

Fulgentium armũm armatus ardorem obtui: & ex Turpilio,

In Caliphonis nunc te miſera liberũm. Quis enim vnquam accuſandi caſu numero ſingulari vidit Armũm, aut Liberũm? Fortaſſes, inquires, præcis temporibus hæc etiam numero ſingulari fuiſſe in uſu. Sit ita ſanẽ. Cicero tamen in Oratore imminuta eſſe docet. Atque etiam, inquit à quibuſdam ſerò iam emendatur antiquitas, qui hæc reprehendunt: Nam prob deũm atque hominum fidem: deorum aiunt: Ita credo, hoc illi nesciebant: an dabat banc conſuetudo licentiam? Itaque idẽm poëta, qui inuſitatius contraxerat, Patris mei melĩm factũm pudet, pro meorum factõrum. & Textitur exitiũm examen capiti, pro exitiorum. Non dicit liberũm, ut pteriq; loquimur, cum Cupidos liberũm, aut In liberũm loco, dicimus: ſed ut iſti volunt, Neque tuum vnquam in gremium extollas liberorum ex te genus.

& idẽm Nanq; Aſculapij liberorum — At ille alter in Chryſe non ſolum Ciues antiqui amici maiorũ melĩm, quõd erat uſitatuũ, ſed durius etiã Conſiliũm faciũ, anguriũm, atque extũm interpretes.

Idẽm, pergit, Poſtquam prodigiũm horriſerĩm portentũm pauor. que non ſanẽ ſunt in omnibus neutris uſitata. Nec enim dixerim tam libenter Armũm iudiciũm etſi eſt apud eundẽm.

Nihil ne ad te de iudicio armũm accidit?

quam armorum. Iam ut Cenſorię tabulę loquantur Fabrũm & proclũm audeo dicere non fabrorum, & procorum. Planẽ Duorum virorum iudiciũm, aut Trium virorum capitalium, aut Decem virorum litibus iudicandi dico nunquam. at qui dixit Accius

Video ſepulchra dua duorum corporum.

Idẽm, Mulier vna duũm virũm.

Quid verum ſit intelligo: ſed aliã ita loquor ut conſeſſum eſt, ut hoc vel Prob deũm dico, vel prob deorum: aliã ut neceſſe eſt, cum Triumuirũm, non virorũ,

& sestetium nummum, noni numorum, quod in his consuetudo varia non est. Hæc ad verbum descriptissimus, & vt intelligeres id quod propositum erat, & quatenus hac imminutione vtendum sit.

Tertie declinationis imminutio latius patet Cladium cadum, veprum, caelestium, agrestium, Macedum, & c. huius formæ ferè poetarum sunt.

Sil lib. 1. Turbine mox seno venientum haud inscia cladum.

Idem. 4. Exoritur rabies cedum, ac vix tela furori Sufficiunt.

Ouid. 5. Fast. Cum tua sint, cedant q̄, tibi confinia mensum, pro mensum.

Lucan. lib. 5. In Macedum terras, miscens aduersa secundis.

Ouid. 1. Met. Ultima caelestium terras Astra reliquit.

Buentum, furentum, potentum & alia huius generis duriora serme poetarum.

Verg. 11. — oritur q̄, miserrima cades

Defendentum armis aditus, in q̄, arma ruentum.

Ibid. — iuuenum in clamore furentum. Nominum in as, etiam substantiuorum genitiuus apud veteres in ium, exibat, vt ciuitatum, vtilitatum, quo pacto et Liu. lib. 5. dec. 5. loquitur, Resposum ab senatu est, Rhodios neq; vtilitatum Graecia, neque cura impensarum P. R. sed pro Perseo legationem eam misisse. Ibidem. Tam ciuitatum, quam singulorum hominum mores sunt. Ibid. Senatam prædam Epiri ciuitatum, quæ ad Persea descissent, exercitui dedisse. Idem docet M. Varro 2. de Analog. Item quod in patrio casu dispariliter dicuntur Ciuitatum, Parentum, & Ciuitatum, Parentium. Apum vsitatus est, quam Apium: Pl. lib. 1. 1. capit. 7. Hic erit apum dum operantur cibus. ibid. capit. 1. 1. Et quasi seruatum verarum apum. Columel. 1. 9. cap. 3. tum apium, tum apum dicit. ibid. cap. 6. Quod ipsarum apium causa fieri debet. Serpentium frequentia apud Plinium quam serpentum leges lib. 20. c. 6. Allium ad serpentium quidem ictus potum cum aestibus suis efficacissime, & c. & lib. 28. c. 3. & lib. 5. c. 8. & lib. 29. c. 3. & 4. Idem Serpentum dixit in proem. lib. 7. Serpentum morsus non petit serpens, & c. 3. Varro etiam nunc esse paucos ibi, quorum salua contra ictus serpentum medetur. ibid. Serpentum ictus contractu leuare solitos. Liuius 1. ab Vrb. Quiritium frequenter dicit, Quiritium quoq; fossa, & c. Cicero Quiritium pro Cæcin. Qui enim potest iure Quiritum liber esse is, qui in numero Quiritum non est? Idem Optimum frequentius dicit, ad Att. lib. 10. Quod si te aut voces optimatum commouent, aut & c. Idem. 2. de Leg. Consilio & autoritate optimatum indigere. Idem Ad Att. lib. 1. Optimatum dixit. Illud tamen velim existimes, me hanc viam optima post Catuli mortem nec præsidio vlllo, nec comitatu tenere. Idem ad eundem lib. 7. Nec in cade principum clementiorem hunc fore, quã Cinna fuerit: nec moderatiore re, quam Sulla in pecunijs locupletium. Idem ad eundem lib. 8. Et si propediã video bonorum id est lautorum & locupletium, urbem refertam fore. Genitiuus quartæ declinationis raro imminuitur. Verg. lib. 6. — quæ gratia currum. Armorumq; fuit viuis. Mart. lib. 2. Sed duo sunt, quæ nos distinguunt, millia passum.

Anomala siue inaequalia.

A Nomala, siue Inaequalia vocatur, quae aut numero, aut genere aut declinatione, aut casu, aut aliquo alio attributo deficiunt.

Numero inaequalia.

¶ Quaedam singulari numero tantum declinantur ut nemo, lutum, et pleraque; eorum, quae metimur aut ponderamus, ut triticum oleum, aurum, ferrum.

¶ Quaedam plurali solum, ut Cani canorum, Penates penatium, Castra, Calendae.

Genere inaequalia.

¶ Quaedam singulari numero sunt masculina, plurali neutra, ut sibilus, sibila: balteus, baltea.

¶ Quaedam singulari foemina, plurali neutra, ut Carbasus, Carbasa.

¶ Quaedam singulari neutra, plurali masculina, ut Argos, Argi Argorum.

Declinatione inaequalia.

¶ Vas vasibus singulari numero est tertiae declinationis: plurali secundae, ut vasa, vasorum uasis.

¶ Iugerum iugeri contra numero singulari secundi est ordinis, plurali tertii, iugera iugerum, iugeribus. Interdum & iugeris genitiuo singulari, & iugere ablatiuo legitur.

Casu inaequalia.

¶ Quaedam non declinantur in casus ut frugi nihili, Podo, quod numerum pluraliter tantum habet cum libram significat: item quatuor quinque; et caetera usque ad centum, quae aptota, siue monoptota appellantur.

¶ Quaedam uocatiuo carent, cuiusmodi sunt Interrogatiua ut quis, qualis. Relatiua, ut Qui, quae, quod. Negatiua ut nemo, nullus. Partitiua pleraque; ut quidam ullus, alius. Pronomina etiam, praeter Tu, meus, noster, nostras ferme uocandi casu destituuntur.

¶ Quaedam nominandi, interrogandi, & accusandi casum tantum habent, ut tantundem tantidem.

Quaedam nominatiuum & uocatiuum, ut Iupiter, expes.

Quaedam obliquos tantum, ut Iouis, Ioui, Iouem, Ioue.

Quaedam tres solum obliquos, Opis, opem, ab ope,

Quaedam duos, ut repetundarum, ab his repetundis.

Quaedam unum, ut inficias, sponte, natu.

De Analogia, & Anomalia.

Voniam de Analogia quam proportionem pleriq; Varro sapiens ac ferè similitudinem appellat, & Anomalia quam idem Varro dissimilitudinem vocat, à Grammaticis saepe mentio fit, non ab re fuerit pauca de vtraq; dicere. Analogia est similitum similis declinatio. Anomalia est inqualitas declinationum consuetudinem sequens: illa præceptis nititur, hæc consuetudine: illa attributorum, accidentiumq; partium orationis consensum, casuumq; similem exitum anxie requirit, hæc nihil minus curat. Dicam apertius, Hæc Doctus & Eruditus sunt analogia, siue analogica, & vt loquamur Latine cum Varrone, similia, aut cum Quintiliano, paria, nam exeunt in us, syllabam, omnes casus, Utrunq; nuperum habent, eiusdem sunt generis, eiusdè figura, eiusdem speciei, eiusdem declinationis, ex vtroq; deducuntur comparatiua & superlatiua, aduerbia eiusdè exitus Docte, Erudite. Lupus & lepus prima specie similia videntur, sunt enim positione, qualitate, figura, specie, numero paria; declinatione tamè dissimilia & deriuatione qa à lupo fit lupa, à lepus nõ fit lepa. Itè genere, quia lepus epicenũ est, lupus masculinũ. Analogia deprehendimus genus & declinationem, vt si interrogaris, sit ne Funis masculinũ, an femininum: Respondebis esse masculinũ, quod Panis ei simile sit masculinum. Item si rogeris Dicendũ ne sit casu ablatiuo Vestigale an vestigali: respondebis Vestigali, vt animali, quod ei simile est. Si quis præterea ex te querat, Cuius generis sit ignis, funis, dices masculini, igniculus enim & funiculus inde deducta ostendunt esse masculina: nauis vero et febris dices esse feminina, nam nauicula, febricula feminina sunt. Itaq; analogia incerta certis probatur. Est tamen fallax & captiosum argumentũ: saepe enim decipit. Multum Græci tum Latini de Analogia, & Anomalia scripserunt, quorum alij illam alij hanc summa vi defenderunt. Qui anomaliã dissimilitudinemq; tuentur, consuetudinẽ aut dominari, neq; vllã esse obseruationẽ, similitũ sicuti cũ dicimus lupus, lupi, & lepus, leporis: fortitudo, fortitudinis: & vnedo, vnedonis: cupis cupidus: et puppis genitino puppis: habet enim hæc in obliquis diuersos exitus, quãuia positione sint similia. Idem in verbis docent, nam amo amavi, lauo laui, mico mictui, iuuo iuui, do dedi cũ primæ sunt cõiugationis, præteritis tamè vehemèter differunt. Sic doceo docui, video, Vidi, suadeo suasi, lugeo, luxi, fleo fleui. Et verba Go finita varia habere præterita pingo pinxi, pungo pupugi, spargo sparsi. Vnde Quintilianus lib. 1. cap. 6. ait Analogiam nõ esse legè loquendi, sed obseruationẽ: adeo vt ipsam Analogiam nulla res alia fecerit, quam cõsuetudo. Cõtra qui analogiam tuetur, multa cõgerunt similia, vt analogiã anomaliã anteponendã esse doceat Varro lib. 8. de lingua Latina ad Ciceronẽ, qui liber non extat, docet nullã esse obseruationẽ similitũ, in omnibusq; penè verbis consuetudinẽ dominari ostendit. Lege Gellij lib. 2. c. 2 §. de Analogia & Anomalia. Idem tamen Varro sex libros de analogia scripsit, quorum nunc tres tantum ijq; laceri & mutili extant, in quibus

bus quę contra analogiam, quę item contra anomaliam dicerentur scripsit, suãq; sententiam exposuit, ac docuit quę esset declinatio voluntaria, quę naturalis, quodnam esset analogiæ fundamentum: definiuit quę essent Similia, quę Dissimilia, tres analogiæ definitiones attribuit, à quo primam mutuatus est Gellius, quę etiam paulò ante vsi sumus. Sed de analogia hæctenus. Grammatici multa anomala congerunt, quę sine ulla iactura prætermitti possunt, maximè cum multa contra eorum præcepta apud idoneos autores legantur. Itaq; putauimus anomalorum genera vno aut altero posito exemplo attingenda. Aptota hoc est, sine casibus: monoptota, idest quę vnum tantum habent casum. Dicuntur aptota quia vt Diomedes inquit, à prima sui positione non cadunt. Monoptota vero quia casus nominandi non differt à cæteris, nam dicimus homo frugi, hominis frugi, homini frugi, hominem frugi, ô homo frugi, ab homine frugi. Quę Donatus vocat aptota, idest, vt ipse definit. 2. Edit. quę neq; per casus, neq; numeros declinantur, eadem ipsa Probus appellat monoptota. Diomedes verò monoptota vocat quę vt idem ait, per ablatiuum tantummodo enunciantur sponte. Priscianus libro 5. ait aptota esse proprię quę nominatiuum tantum habent, qui plerunque & vocatiuus inuenitur, vt Iupiter, & non accipitur etiam pro obliquis, non enim Iupiter pro genitiuo aut alijs obliquis accipitur. Monoptota verò esse, quę pro omni casu vna eademq; terminatione funguntur qualia sunt nomina literarum & numerorum à quatuor vsq; ad centum, in quibus sunt casus non vocis, sed significationis. ibidem ait, antiquos aptota pro monoptotis, & contra monoptota pro aptotis posuisse. Idem dipota vocat nomina quę duos diuersos casus tantum habent, vt fors, forte: tripota, quę tres casus diuersos habent, qualia sunt neutra secundę declinationis numeri singularis: tetrapota, quę quatuor diuersos habent casus, vt puer pueri, puero, puerum; pentapota quę quinque habent diuersos casus, vt Virgilius Virgilij, Virgilio, Virgiliũ, Virgili; Hexapota quę sex habet diuersos. vt Unus, vnus, vni, vnum, vne, ab vno, Sic solus, solius, &c. vtrunque enim vocatiuum habet, vt ibidem veterum testimonij s idem proat. Primã formam casualem appellat Probus Vnariam, Diomedes vnicam vel simplicem; secundam ille Binariam, hic Bipartitam: tertiam vterque Ternariam: quartam Quaternariam: quintam Quinariam: sextam Senariam. Varro. 1. de Analog. Vocat nomina primę formę, quę vnum solum habent casum: tertię quę tres: quartę, quę quatuor: quintę, quę quinque: sextę, quę sex: Idem lib. 2. casuũ exitus appellat figuras. Dicunt, inquit, ipsi alia nomina quoddam quinque habent figuras, quinque habere casus, &c. Sed neque in primo, neque secundo meminit secundę formę: nulla enim sunt apud Latinos nomina huius formę, nisi fortè sint anomala, vt Repetundarum, repetundis, fors, a fortè: hæc enim duos tantum habet figuras, siue casus diuersos, siue diuersos exitus, terminationesq; casuum. Nam quod Probus, & Diomedes aiunt, nomina singularia quartę declinationis vt Cornu, genu huius esse formę, quod ultima nominatiui, accu-

fatiui, & vocatiui corripitur, genitiui verò datiui, & ablatiui producatur, non videtur satis esse ad constituendam formam binariam: cum eadem sit figura, idemq; exitus omnium casuum. Itaque potius ad primam formam hæc pertinent cum vnum tantum habeant casum, vt more Varronis loquar, hoc est vnam figuram, terminationemq; omnibus casibus communem, in qua sententia est Nonius Priscianus DE MUTATA declinatione: vbi Gelu monoptyoton appellat. Priscianus etiam lib. 5. Cornu & id genus cetera monoptyota vocat. Sit ne, u, braue nominandi, accusandi, atque vocandi casu, postea viderimus. Apud priscos vasum vasi secundi ordinis fuit, vnde vasa Vasorum. Cato apud Gellium lib. 13. c. 22. Neque mihi adificatio, neque vasum, neque vestimentum vllum est in manu pretiosissimum. Plaut. Truc. Aut aliquod vasum argenteum. Mela libro 3. cap. 5. Plus iugere spatiosissimum.

Tibul. lib. 2. Vt multo innumeram iugere pascat ouem.

Varro lib. 1. de Re rust. c. 10. iugere ablatiuo dixit pro iugerebus. Non omnia partitiua vocandi casu carent, cur enim Omnis vocatio priuatur? Aliquis etiam in illo Verg. 4. Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,

non video cur vocatiuus non sit: item in illo Cicronis, O nox illa qua tenebras attulisti: vocatiue dictum videtur. Qui inquit, Probus declinat hic Iupiter huius Iouis: potest & hic Phæbus, huius Apollinis: & hæc Minerva huius Palladis declinare. Iouis apud priscos vt Priscianus lib. 6. testimoniis eorum confirmat, etiam nominatiuo casu dicebatur. Spontis dixit Columel. lib. 9. cap. 4. Est enim satiua, & altera suæ spontis. Cels. lib. 1. c. 1. Sanus homo qui & bene valet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet. Quintilianus lib. 1. cap. 6. meminit anomalorum, Cum illud, inquit etiam accidat, vt quædam pluraliter non dicantur, quædam contra singulari numero, quædam casibus careant, quædam à primis statim positionibus tota mutantur, vt Iupiter. Quod verbis etiam accidit, vt Fero tuli: cuius præteritum perfectum & vltius non inuenitur. Nec plurimum refert,

nulla hæc an prædura sint. Nam quid Progenies, genitiuo singulari, quid spes plurali faciet?

Lege Gellium libro 19. c. 8. vbi mul-

ta dicuntur. de anomalis ex

libris de analogia

C. Cæsaris.

DE VERBORVM PRAETERITIS ET SVPINIS.

SImplicium leges ferme coniuncta sequuntur. *Vt lego, perlego.*
Simplicia pauca excipiam, memori quæ mente repones.

N verborum copulatione, aut verbum & præpositio manent integra, vt concurro, adiungo: aut vtrunque corrumpitur, vt colligo, allido; aut præpositio manet integra corrupto verbo, vt excido, deprimō: aut contrà verbum manet integrum, corrupta præpositione, vt colludo, compono. Qua de re agit Diomedes lib. 1. Donatus. 2. Editione. Priscianus lib. 8. illi bipartitam aiunt esse verbi figuram, sunt enim verba aut simplicia, aut composita: hic addit Decomposita verba, quæ nimirum ex verbis iam compositis rursus componuntur, vt repercutio, subinuideo, Cicero in Oratore, Quintilianus lib. 1. cap. 7. Gellius lib. 2. c. 17. nonnulla etiam de hac compositione scripserunt. Primò quanta maxima potero breuitate dicam de uerbis, quæ in compositione corrumpuntur, deinde de ipsis præpositionibus.

A in E, mutant

Composita ex uerbis damno, halo lacto, mando, patro, sacro, tracto, arceo, carpo, fallo, farcio, gradior, pario, patior, partio, scando, spargo, ut condemno, anheo, delecto, commendo, impetro & c. pauca admodum retinent, a, ut exhaleo, ex partio fit impartio. & impertio, à tracto pertracto, retracto, sed hæc & alia id genus usu discenda sunt.

A, in I, quæ fiunt ex uerbis

Amico, ut inimico & inimicor, aris: maneo adiunctis præpositionibus E, In, Præ, Pro; taceo, placeo, habeo, lateo, fateor, & ex Licio uerbo prisco composita ut allicio, elicio, iacio, facio, sapio, rapio, capio, cado, ago, frango, tango, pango, cano, salio, statuo. Excipe complaceo, perplaceo, perago, circumago, satago, dego, cogo, repango, & composita ex Facio si ex uerbis componantur, ut tepefacio, calefacio.

A, in

A, in V, quæ ex uerbis

Quatio, salto, calco, scalpo, ut excutio, insulto, inculco, insculpo, & unum ex capio occupo, as, si Grammaticis habenda est fides, nã Occipio à capio fit: occupo videtur, potius ex verbo obsoleto cupo compositum. Diomedes lib. 1. docet scalpo non sculpo dicendum esse gemmam scalptam non sculptam, adiecta tamen præpositione insculpo, & insculptam gemmam dicendum esse. Phocas tamen & scalpo & sculpo posuit inter uerba, quorum præterita exeant in psi. Prisc. lib. 10. tum scalptum, tum sculptum à præteritis scalpsi, & sculpsi posuit.

E, in I, quæ ex uerbis

Teneo, sedeo, rego, lego, is, emo, præmo, specio uerbo prisco, ut aspicio. Excipere clego, & perlego, & coëmo.

V, in E breue mutant

Deiuro, peiuro, à iuro. Deiuro apud Plautum aliquoties reperitur: periuro non solum apud eundem, sed etiam apud Horatium 2. Serm. satyr. 3. — quare Si quid vis satis est, periur as, surripis, aufers Undique. & apud Ouid. periuratos Deos: cætera semper, u. simplicis retinent, ut adiuro, coniuuro.

Nonnullæ diphthongi etiam in uocales migrant.

Æ in I, longum mutant

¶ *Quæ sunt ex uerbis cædo, lædo, quæro, ut concido, allido, exquirō.*

AV, in O, quæ ex uerbo

¶ *Plaudo, ut explodo, complodo, supplodo. Excipere applaudo. Plodo apud prios pro plaudo dicebatur, uide Diomedem lib. 1.*

AV, in V, quæ ex claudio, ut

¶ *Excludo, concludo: uel fiunt à cludo, nam utroque modo dicitur.*

AV, in E, longum unum mutat

Compositum ex uerbo audio, Obedio.

¶ *Composita quæ mutant, a, in, i, siue e, in supino habent, e, ut iacio reijcio rejectum, spargo conspergo conspersum. Excipiuntur Go syllaba finita quæ, a, simplicis seruant, ut ago, frango, tango, ut enim dicimus actum, sic exigo exactum: ut fractum, ita effractum. A, etiam retinent composita ex cado, ut recasum, incasum. Composita tamen ex habeo, i, habent in supino ut exhibitum: ex salio, & statuo, ut insultum, constitutum. Sapiō & eius composita non uidentur habere supina. Hæc præceptio his tribus uersiculis continetur,*

Simplicis, A, retinent tum Go finita supini,

Tum cado quæ gignit: reliquis, E, contulit usus.

Hinc habeo, salio, statuoq, auferre memento:

Quos si uolet explicabit præceptor, postquam de præteritis & supinis omnium uerborum egerit.

Ex præpositionibus quædam interdum partem sui amittunt, Con, enim sequente uocali, literam, n, abiicit, ut coëmo, cohæreo, coopto, cogo, in quorum postremo etiam, a, uerbi simplicis extritum est, ego, cogo, uel potius, o, & a, in, o, longum coaluerunt. Quidam ex recentioribus hic præpositionem, Cum, esse putat non Con, & literam, m, cum uocali præcedente fuisse extritam: Verum Quintilianus libr. 1. cap. 7. Con esse docet, non Cum. Frequenter autem, inquit, præpositiones quoque copulatio ista corrumpit, inde abstulit, aufugit, amisit, cum præpositio sit. Ab sola: & Coit, cum sit præpositio Con: sic Ignauī, & Erepti. Idem cap. 6. Inheret tamen quidam molestissima diligentia peruersitate, ut Audacter potius dicant, quàm Audacter, licet omnes oratores aliud sequantur: & emicauit, non emicuit, & conire, non coire. Non dixit Quintilianus ut uides, Cumire, sed Conire. Lege Gellium lib. 2. cap. 17. Ab, in Amitto, b, amisit, ut ex Quintiliano modò uidiſti. Ob, in Omitto, Operio, eandem amisit. Ad, d, in Aperio, & in uerbis quorum prima est, s, litera, ut aspiro, ascendo, asto. Quidam tamen maxime antiquarij malunt adspiro, adsto scribere. Trans, duas ultimas literas ferè abiicit, si uerbis adiungatur quorum prima est d, uel i, uel n, ut trado, traicio, trano, legitur & transduco, transiectus apud idoneos autores. Abs, in asporto b, abiicit, ut Prisc. lib. 2. docet.

Quædam literam aliquam asciscunt euphonia causa, sic Pro & Re sequente uocali d, intercipiunt, ut prodeo, prodigo, redamo, redeo, redimo, redoleo. Am, b, ut amburo, ambio, ambigo.

Quarundam ultima consonantes sunt similes primis uerborum, quibus adherent, sic Ad, mutat d, in c, f, g, l, n, p, r, s, t, ut accipio, afficio, aggredior, alludo, annumero, appono, arrodo, assideo, attingo. Ob, in b, c, f, g, p, ut obibito, occurro, offundo, oggano, oppono. Sub b, in c, f, g, m, p, r, ut succurro, sufficio, suggero, summitto, suppeto, surripio. In, & Con, sequentibus l, n, r, in easdem migrant, ut illudo, initor, irrideo, colligo, connecto, corripio. Interdum tamen maxime apud antiquarios reperiuntur integræ præpositiones, ut adfero, adsideo, admitor, adcreſco, conrado, conloquor, inlicio. Sub, sequente, m, ferè manet integra, ut submitto, submoueo, submergo: quidam tamen malunt summitto scribere. In uerbo Agnosco d abiicitur, & in cognosco, n: uide Diomedem lib. 1. nam ueteres gnosco, gnoui dicebant. Idem sentit Priscianus lib. 2. Est, inquit, quando N, principalis syllabæ ante se assumit g, ut natus, gnatus, notus gnotus, atque inde ignotus: nosco gnosco, noui gnoui. Idem tamen lib. 1. ait, N, mutari in G, ut ignosco, ignauus, ignotus, ignarus, ignominia, cognosco, cognitus. Sed sententiæ incertus subiungit, Potest tamen in quibusdam eorum etiam per concisionem adempta, n, uideri, quia in simplicibus quoque, potest inueniri per adiectionem g, ut gnatus, gnarus. Quidam ex recentioribus a uerbo Grego γινώσκω, putat γνώσκω, gnosco factum. Fortasse uidear tibi nimium grammaticus: audi de eadem re principem oratorum in Oratore, Noti, inquit, erant Naui,

Navi, & Nari, quibus In præponi oporteret, dulcius uisum est Ignoti, Ignauî, Ignari, dicere, quam ut veritas postulabat. Quintilianus in eadem est sententia: lege locum quem paulò antè attulimus. Sed redeamus ad reliquas præpositiones. Inter, si grammaticis credimus, r, mutauit in l, præposita verbo Lego, intelligi quasi interlego: Per, adiecta verbo prisco Lacio genuit pellicio, quod & perlicio aliquoties apud Lium legitur: unde perlecto, as, frequentatiuum: item pelluceo, quod & perluceo dicitur.

Quædam vltimas consonantes mutant in diuersas ab ijs, quibus præponuntur, sic Con, in, præposita literis b, m, p, mutant, n, in, m, ut combibo, commixto, compono, imbibo, immitto, impono: Aliquando interponitur, b, ut comburo. Interdum, n, migrat in, m nulla harum trium literarum interposita, ut comedo. Ab, præposita verbis fugio, & fero b, mutat in u, aufugio aufero: huius præpositionis meminit Cicero in Oratore.

Ex, præposita dictioni incipienti à vocali aut consonantibus, e, p, q, s, t, manet integra, ut exaro, exoro, excutio, expono, exquiro, exscribo, extenuo. Præposita, f, in eandem ferè migrat, ut efficio, effundo: ante ceteras consonantes locum habet, E, ut educo, eludo, emitto, enarro, eripio, eruo, cuebo, eicio.

Dis & di idem significant, ut inquit Priscianus lib. 1. 4. ut Ab, & Abs. Dis præponitur verbis incipientibus à literis, c, p, q, s, t, & l, consonante, ut discumbo, dispono, disquiro, dissoluo, dissideo, distrabo, disijcio, disiungo, reperitur apud Ciceronem & diiungo ad Att. lib. 7. Redeamus domum: diiungere me ab illo nolo. & 2. de Diuinat. Iumenta diiungere. Excipe diiudico. Cum verò litera, f, præponitur, in eandem migrat, ut diffundo, diffido. Cæteris consonantibus præponitur Di ut diduco, diligo, dimico dinumero, dirigo, dirumpo. Teret. Adelp. Dirumpor ait, quo uerbo utuntur homines uehementer irati. ubi tamen Dirumpor, legunt quidam. Distraro est apud Columel. lib. 4. c. 32.

Am præpositio Greca, facta enim est ex ἀμ, de qua in Rudimentis egimus, cum dictionibus incipientibus à uocalibus, a, e, i, u præponitur, b euphonia causa intercipit, ut ambages, ambesius, ambigo, amburo: cum uerò consonantibus, h, q, mutat, m, in, n, ut amelo, anquiro: cum p, manet integra, ut amputo. Haftenus de uerborum compositione: neque enim putauî eam usui omnino committendam, qui quauis sit optimus magister, à paucis tamen, ut par est, colitur, & à plerisque in medio cursu deseritur. Deinceps de præteritis supinisq; agendum est. Præteriti uocabulum sepe inuenies apud Varronem, nonnuquam apud Quintilianum lib. 1. cap. 6. Quia, inquit, prima positio paciscor cum haberet naturam patiendi, faceret tempore præterito pactus sum, eodem cap. Quod uerbis etiam accidit, ut fero, tuli: cuius præteritum perfectum, & ulterius non inuenitur Obiter locutionem notabis, Amo facit tempore præterito amaui. Sic Probus de Catholicis uerborum solet loqui. Supini uocem nondum inueni apud Varronem, Quintilianum, Gellium & reliquos huius classis. Probus, Phocas, Diomedes de præteritis uerborum tâ-

tium

tum egerunt. Priscianus de utrisque copiosissime. Quid supinum apud Probum, Phocam, Diomedem, Donatum significet, inuenies in Supini tum declinatione tum constructione.

Cum geminat primam simplex composita priorem

Præteriti amittunt; præter præcurro, repungo.

Quæq; sibi gignunt sto, do, cum poscere disco.

Præteritis quæcunq; carent, spoliato supinis,

Vt glisco, vergo, ferio, cum polleo, vado.

Ambigo, cum satago, queso, quibus hisco, fatisco,

Et furit & moeret, tum auco, tum ringor, & aio.

Et vescor, liquor, medeor, reminiscor adauge.

Vt tendo tetendi, extendo extendi

Decurro, excurro, procurro, interdum primam geminant. Sueton. in Nerone cap. 11. Notissimus eques Romanus elephanto superfedens per catadromum decucurrit Liu. 1. ab Urb. Quum plures igni, quam ferro armati excucurrissent, cæde incendioq; cuncta complent. Suet. in Galba, cap. 18. Cumq; exterritus luce prima ad expiandum somnium, præmissis, quæ rem diuinam apparerent, Tusculum excucurrisset, nihil inuenit præter tepidam in ara fauillam. Liu. libro 20. apud Priscianum libro 10. Etsi ferocius procucurrisset. Repungo, vt placet Capro, apud Priscianum eodem libro, cum significat vicissim pungere, facit repupugi: cum vero ad rationes refertur, repunxi: neutrum adhuc si bene memini apud veteres legi. Prisci Latini solebant peposci, memordi, pepugi, cecurri, secunda litera per E, scribere more Græcorum, qui suum παρακείνω hoc est, præteritum perfectum hoc modo augent, γέλασα γέλασα M. Tullius & C. Cesar, vt Gellius inquit libro 7. cap. 9. memordi, pepugi, spepondi dixerunt. Vergo verxi leges apud Diomedem libro 1. & versi apud Probum de Cathol. verborum: sed neutrum videtur esse in usu. Vado non habet vasi, quamuis habeant composita. Ambegi, sategi tunc vtare licet, cum apud idoneos autores legeris. Queso quesui fecit apud vetustissimos, quos antiquarius Sallustius imitatus est. vide Priscian. eodem libr. Furo prima positio iam exoleuit. Priscianus libro 8. affirmat Inso, & furo apud Varro nem inueniri. à Mæreo, vnde mæror, mæru debuit facere, sed in usu non est inquit Priscianus. libr. 8. Mæstus enim nomen est cum dicimus mæstus sum, de quo etiam in 2. Coniug. dicemus. Auco hic non salutare, sed concupiscere significat. Probus in Catho. verborum docet Aio facere præterito Ai, aisti ait. apud D. Augustinum antiquitatis scriptorumq; veterum peritissimum aiunt reperiri secundam personam Aisti, qua non video cur non vtamur, prima tamen Ai prorsus videtur exolenisse. Liceor, & Opperior non carent præteritis. Cicer. 5. Verr. Herbitenses quum viderent, si ad Oescrionem pretium redisset, se ad arbitrium

bitrium libidinosissima mulieris spoliatum iri, liciti sunt usque ad, quoad effice-
re posse arbitrabantur.

Terent. Phorm. Si non tum dedero unam praterea horam, ne oppertus sis.

Apud Plautum reperitur etiam Oppertus Mostel.

Seni non otium erat; idem oppertus.

Inquam, inquis, inquit (nam inquo inusitatum est, & illud Ciceronis 2. de Orat.
quod affert Prisc. Attendere & aucupari Verba oportebit: inquo ut ea que sunt
frigidiora vitemus & c. legitur ex vetusto codice, inquo, et Diomedes lib. 1. docet
Inquam esse primam personam indicatiui) hoc inquam verbum secundam perso-
nam habet prateriti. Cic. in eodem. Tu vero inquisi molestus non eris. De verbo
Nideo nullam fecimus mentionem quod insolens videatur, neque video cur remi-
deo quod in usu est, non habeat remidui.

Insuper à verbo, seu nomine nata, tepesco.

Mitescio veluti, quorum de nomine lis est:

Aut certe capiunt à verbis vnde trahuntur.

Ut cænaturio,
dicturio.

Adde quibus nomen vehemens meditatio fecit,
Esurit excepto, Veterum monumenta reuolue.

Inchoatiua verba, hoc est, quae actionem quidem non incipientem, sed inchoa-
tam ita significant, ut magis ac magis increseat, si à verbis fiant ut refrigescio,
incresco, aut carent preteritis, aut certe à primogeniis ea mutuuntur, ut refrixi,
incalui. Sim à nominibus deducantur, prorsus videntur prateritis destitui, ut in-
gravesco, mitescio, herbesco, sylvesco. Certant Grammatici de nomine horum ver-
borum: siquidem veteres Inchoatiua, Iuniores partim Exercitatiua, partim
Augmentatiua appellant. de quibus fustus in Rudimentis. Dicturio, empturio,
& cetera, quae meditatiua veteres grammatici ab assidua & vehementi medita-
tione sic appellarunt (quid enim aliud meditatur, quid cogitat aliud, qui esurit,
cænaturit, quam cibum cænaturit?) fere praterito carent. Duo parturio, nuptu-
rio videntur parturiui nupturiui vel potius parturij nupturij habuisse, sed desi-
derantur veterum testimonia. Apuleius in Apolog. nupturisse dixit, qui licet in-
terdum eleganter loquatur, non tamen inter classicos à doctis numeratur. Esurio
etiam supinum habet, Terent. Heaut.

Modo liceat viuere, est spes. Cl. quae? S. nos esurituros satis.

Scaturio, ligurio, abligurio, obligurio non sunt meditatiua, cum diuersa sint & si-
gnificatione, & quantitate. nam, u, literam producunt, Horat. 1. Serm. saty. 3.

Trahaui culicem manibus, dum furta ligurir.
cum Meditatiua eandem corripiant esuris, parturis, cænaturit.

Pri-

Prima coniugatio.

Præteritum primæ facit aui,atumq; supinum,
 Vt neco:nam necui necum sibi pignora seruant.
 †At cubui,domui,crepui, vetuiq; supina
 Dant in itum,vt cubitum:hæc tonui,sonuiq; sequuntur.
 M, cubo cum recipit, tantum tibi tertia flectet:
 †Ast id præteritis expungitur,atq; supinis.

†Vt eneco, aui, atq;
 & enecui enectum.
 †Cubo, domo, cre-
 po, veto, tono,
 sono.
 †Vt discubo, discu-
 bui, discubutum.

Neco apud priscos etiam necui fecit, Enn. apud Priscianum lib. 9.

Hos pestis necuit, pars occidit illa duellis.

Verisimile est habuisse supinum necum vnde est participium compositum enectus, Cic. 1. Tuscul. Mento summo aquam attingens, siti enectus Tantalus, & ad Att. lib. 6. Enecta fame, siti provincia. Reperitur etiam enecatus apud Plinium lib. 18. c. 13. Itaque eneco tum enecui tum enecai facit. Suet. de Illust. Græmat. de Lælio Præconino, In podraga morbum incidit, cuius impatiens veneno sibi perunxit pedes, & enecuit ita, ut parte ea corporis quasi præmortui vixerit. Inter neco interneccui internectum. Cic. Philip. 14. Internecti nota testamenta credo subiiciunt. Plaut. Amph.

Duello extincto maximo atq; internectis hostibus.

non inueni interneccatum Cubo etiam cubui interdum facit, vnde est iubasse apud Quintilianum lib. 8. cap. 2. Plin. lib. 11. cap. 16. de apibus, Nam nisi incubauere, fauos liuidos faciunt. Discrepo discrepauit. Cic. 2. de Orat. Nihil sane ad rem pertinet, si qua in re discrepauit ab Antonij diuisione nostra partitio. Hora. de Arte poetica discrepuit dixit. Increpo cum significat reprehendere, vt quidam volunt, aui facit, sed nullum citant testem, nam illud ex 2. lib. ad Q. Fr. Cato Pompeij in me perfidiam increpauit; locutio est ex Ciceronis loco deprompta, mutato tamen tempore. Nam Cicero lib. 2. epistola. 3. sic scripsit, De me multa me inuito, cum summa laude dixit, eum illius in me perfidiam increparet, auditus magno silentio maleuolorum. Malim increpui dicere. Plin. epist. 53. Summo die Saluius Liberalis reliquos legatos grauius increpuit. Sueton in Vespas. Voce etiã grauissima increpauit, Maluissim allium oboluisse.

Plaut. Amph. Totus timeo, ita me increpuit.

Liu. 2. bel. Mac. multis probris increpuit, dixit. Plinius lib. 28. cap. 12. Defricatis prius musculis, dixit. & lib. 8. cap. 27. Pantheras perfricata carne aconito barbari venantur, & 26. cap. 8. Infricata Polemonia. & 29. cap. 3. de omis agēs, triduo incubata & Horat. Epodon. Hyems intonata Eois fluctibus. Quæ loca argumento sunt, nonnulla ex ijs, quæ faciunt præterito, vi, fecisse aliquando etiam aui, vnde participia defricatus, intonatus. Laurentius precipit futurum in, Rus,

ver-

verborum prima coniugationibus, quorum supinum in itum, siue, etum exit, fieri tāquam à supino in atum, vt cubaturus, domaturus, crepaturus, vetaturus, tonaturus, sonaturus, fricaturus, secaturus. Horat. 1. Serm. saty. 4.

Magna sonaturum des nominis huius honorem.

Cic. ad Att. lib. 12. Quę res forsitan sit refricatus, a vulnus meum. Colum. lib. 5. cap. 9. Supra quam rannum secaturus es. Item nomina verbalia, vt cubatio, edo natio, crepatio, vetatio, tonatio, sonatio, fricatio, non cubitio, domitio, frictio, & ita in cæteris. Sectio tamen, inquit, crebrius reperitur quam secatio. Vergilius 4. Georg. Domiturus dixit

— & durum Baccho domitura saporem.

Friccio non rarò reperitur Celsus lib. 1. In ipso quoque itinere frequens frictio, Plin. lib. 23. Fricciones inhibeat oculorum. Incubitio apud eundem libr. 10. cap. 54. Et Nonius Marcel. illud Seneſt. Bene enim maiores accubationem epularem amicorum quasi vitę coniunctionem haberent, conuiuium nominarunt, accubitionem legit, non accubationē. Quar e diligenter euoluendi sunt scriptores, nam & fricatio, & frictio, & fricatus, us, & incubatio, & incubitio, & incubatus, & incubitus dicitur: cubatus, us, & cubitus. Domitor, & fector, à domitus, sectus fiunt. Domatio, domitio nō videntur vsitata, domitura vtitur Plinius, & Columel. Tonatio est apud Seneſtam 2. de Natur. quest. Idem docet participia præteriti temporis fieri à supinis in itum, vel etum, vt Domitus, vetitus, frictus, sectus: ceterum ex allatis exemplis apertum est, & in atus interdum exire, vt perfricatus, incubatus &c. Quæ ex verbo cubo componuntur si literam, m, admittunt, tertia sunt coniugationis, vt accumbo, decumbo, discumbo, incumbo, recumbo, occumbo, procumbo, quæ rursus in præteritis, & supinis amittunt, vt accubui, accubitum. Non tamen prout cuique libuerit licet, m, literam addere, vel adimere, ut enim discumbo, succumbo semper eam retinent, ita excubo, secubo, supercubo eandem respuunt. Cetera & admittunt, & abiciunt: decumbo tamen, & procumbo rarissime sine, m, reperiuntur.

Mico.
Frico, seco.
Lauo.

Dimicat aui atum: micui nil amplius optat.

A fricui frictum: à secui deducito sectum.

A laui lotum, aut lautum, nec sperne lauatum.

Ex lauo compositum ceu diluo, tertia poscit.

Potatum à potō, seu potum flectito. Iuui.

A iuuo tantum, vel capies à prole supinum.

Dat plicui plicitum, compositum poscit vtrunq;.

Supplicat aui, atum, genitum q; ex nomine solum.

Vt expluo.
ut duplico,
triplico.

Dimicui semel, atque iterum inuenitur apud Ouidium. Emico emicui facti vt sim.

simplex, Quintilianus lib. 1. cap. 6. reprehendit quosdam qui emicauit potius quam emicuit dicebant. Senec. lib. de Consolat. ad Albinam emicaturus ab emica ui fecit, Terrena, inquit, sunt pondera, quæ non potest amare syncerus animus ac nature suæ memor leuis ipse expers, & quandocumq; emissus fuerit ad summa emicaturus. Solinus cap. 66. Micauit dixit, Si repente micauerit coruscatio: sed hic aut or non omnibus facit satis. Si rem, accuratius uelimus excutere lautum à preterito lauauit, quod iam exoleuit fit lautum uerò, & au, mutata in, o, lotum à lauo, is, laui tertia coniug. factum est. Probus ait lauo, as, facere lanaui: lauo, is, laui. Sunt qui lauatum non libenter admittant, cum tamen eo idonei auctores utantur. Terent. Ennuch. Abeunt lauatum. Ouid. 3. Fast.

Sacra lauaturus mane petebat aquas. Horat. 1. Serm. saty. 6.

Ast ubi me fessum sol acrior ire lauatum. Admonuit.

Potus etiam actiue accipitur. Cic. pro Mil. Adde inscitiam prauis, poti, oscitantis ducis. Idem Trebatio lib. 7. Itaq; & si domum bene potus, seroq; redieram, tamen illud caput, ubi hæc controuersia est, notaui. Lutum à iuuo non puto esse uisitatum quare eius loco dicemus adiutum. Sal. in Iuguth. Iuuaturum dixit à Iuuauit, sed utrunq; priscum est: Ratus id quod res monebat, frequentiam negotiorum & commeatum iuuaturum exercitum. Plico, ut Phocas, et Diomedes ueteres et illustres grammatici docent plicui tantum facit, quod tamen nondum inueni, uidetur etiam plicauit aliquando fecisse, quantum ex compositis possumus conijcere, nam applico, com plico, explico, implico utrunq; preteritum & supinum habent: quorum applico cum ad nauigationem spectat, ferè applicui facit: explico uerò cum explanare significat, explicauit. Replico serme replicatum habet, unde suspicor preteritum replicauit uisitatus esse. Participia in, Rus, serme a supinis in, atum, deducuntur, à ceteris uariis. Ouid. 5. Fasto. Impliciturus dicit. Participia preteriti temporis in, atus, & itus exeunt, applicatus tamen & complicatus frequentiora sunt quam applicitus, cõplicitus: exemplis supersedeo ne longior sim. Supplico, & quæ ex nomine componuntur, preterito, aui supino atum contenta sunt duplicio triplico, quaduplicio, multiplico. Plin. lib. 3. 4. cap. 8. Primus hic multiplicasse uarietatem uidetur. Cef. 3. bel. Gal. Itaq; æs alienum pronuincia eo biennio multiplicatum est. Plin. lib. 7. cap. 48. Cornici nouem nostras attribuit atates Hesiodus quadruplum eius cernis, id triplicatum coruis. Plaut. Stich.

— Iurisq; quadruplicauit rem meam.

Ex do compositum variabit tertia: Preter

Quæ uerum, circum, pessumq; satisq; crearunt.

Do dedit atq; datum: uerum didit omne ditumq;

Exigit ut uendo, trado, quod tertia fleat.

A sto flecte steti, statum: stiti at inde profecta

Atq; stitum cupiunt, multo, sed crebrius atum.

Ut uendo, condo.

Venundo, circumdo, possundo, satifido.

*Abscondo, vt docet Prisc. lib. 10. abscondidi facit, vt reliqua ex do composi-
ta, citatq; Plaut. in Carbon. Secundum ipsam aram aurum abscondidi. Sil. lib. 8.*

— vitreisq; abscondidit antris. Nonius Marcel. idem sentit, ci-
tans enim priscos autores, qui abscondi vsi sunt, sic inquit, *Abscondi, pro abscon-
didi Cæcil. Exule, Nam hic in tenebris se abscondit. Idem affert Pomponij carmen,
vbi est abscondisti. Seneca abscondi solet dicere. lib. 3. de Benef. Bello civili proscri-
ptum dominum seruus abscondit. Idem lib. de Consol. ad Albinam, Nunquam mo-
re aliarum, quibus omnis commendatio ex forma petitur, tumescerem vterum
abscondisti. Lucan. lib. 10. — laqueataq; tecta ferebant*

*Diuitias, Crassumq; trabes absconderat aurum. Gell. lib. 17.
c. 9. Epistolam scripsit super rebus arcanis hoc modo abscondisse. Caper nobilissi-
mus grammaticus abscondi, inquit, non absconsi, sic non absconsus, sed abscondi-
tus. Diomedes tamen lib. 1. Abscondor ait absconsus, sed absconditus melius est,
quia simplex condor conditus. Itaq; abscondidi priscum videtur. Quidam locum
Plinij lib. 8. c. 16. deprauatè afferunt, Velut deputans absconsione turpitudinem:
Cum apud Plin sic legatur vbi de leone loquitur, Idem vbi virgulta, syluasq;
penetrauit, acerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco. Statum,
testè Prisciano lib. 9. priorem producit, vnde Luc. lib. 2.*

Ergo vbi concipiunt quantis sit cladibus vrbis

*Constatura fides superum. inde tamen deriuata vt status, a, um,
stabilis a, corripunt. Composita ab eo, inquit idem, variè vetustissimi protulerunt
asto aslitum, & aslaturum: presto prestitum, & prestatum. Aemilius Porcina in
oratione vt lex Aemilia abrogaretur, Tempore aslaturum¹, atque petiturum me
abesse. Brutus in ep. Occiso C. Cesare postquam mare transiret prestatum est. Hæc
ille. Multò tanquam frequentius participia in Rus, à supinis in atum fiunt.
Mart. lib. 12. Constatura fuit Megalensis purpura centum.*

*Plin. lib. 12. c. 22. Extatura etiamnum duabus gemmis. Quint. lib. 2. c. 12. Video
quosdam in ipso statim limine obstaturos mihi. Brutus ad Cic. lib. 11. fam. Vtrun-
que me prestaturum spero. Cicero ad Cæcin. lib. 6. prestituros dixit, eodem die ta-
men ad me reuerterunt, mihiq; hoc dederunt, vt esses in Sicilia quoad velles: se
prestituros nihil ex eo te offensionis habiturum. Brutus Ciceroni in ep. ad Brutum;
Vt non dubitem quin se prestaturus fuerit acerrimum propugnatorem communis
libertatis. Nexo, as, tanquam priscum & obsoletum pratermissi, cuius nec Pho-
cas, nec Diomedes mentionem fecerunt: nec Priscianus docere potest nexui, ne-
xum, à nexo esse, ex his locis Virgilij 5.*

Et paribus palmas amborum innexuit armis.

Ibid. Qui primus nodos, & vincula linea rupit,

Queis innexa pedem malo pendeat ab alto.

*à verbo innecto, is, sunt: & idem Priscianus antea attulerat priorem locum vt
probaret necto, nexui facere. Virgilius participio Nexantem eodem lib. vsus est.*

Quod

Quod si quis egrè ferat verbū nexo hinc relegatum, hoc versiculo licet utatur.

Nexuit ac nexum nexo genuisse putatur.

Quaedam qua modo sunt primæ, fuerunt etiam tertię apud priscos, cuiusmodi sunt sono, is, lauo, is, sed sono iam exoleuit: Lauo tertię etiam Virgilius. vsus est 3. Aen.

Luminis effossi fluidum lauit inde cruorem.

Horat. 1. Serm. saty. 5. Ora manusq; tua lauimus Feronia lympha:

Nam si prateritum à lauo esset, produceretur prima. itaq; lauit pro lauat, lauimus pro lauamus posita sunt. inde infinitū lauere, & passiuum laui & alia id genus leges apud Nonium Marcel. DE Mutatis coniugat. vbi etiam sonit, resonit pro sonat, resonat inuenies. Priscianus lib. 10, ait omnia. primæ coniug. quorum prateritum exit in, vi, vocales diuisas fuisse apud vetustissimos tertij ordinis.

A cæno, & potu, vt docet Varro lib. 8. ad Cicer. de lingua Latina apud Gellium lib. 2. cap. 25. etiam cænatus sum, & potus sum sunt. Ego pransus sum, cænatus sum, potus sum hodie apud te. pro prædi, cænaui, potaui nondum quod meminerim legi apud veteres: nam quod Ouid. dixit 3. Fast.

— senem potumq; pota trahebat anus. & Cicer. ad Treb. lib. 7. Itaque & si domum bene potus, seroq; redieram, tamen & c. Idem pro Mil. Adde inscitiam pransi, poti, oscitantis ducis. Idem ad Att. lib. 2. Cænato mihi, & iam dormitæi pridie cal. Maias epistola est illa reddita. Idem 1. de Diuinat. Qui cū cænati quiescerent. Idem pro Deiot. Quum illa munera inspexisset cænatus. Horat. 1. Serm. saty. 10. — amet scripsisse ducentos Ante cibū versus, totidem cænatus. Pransus cænatus, potus confecto prandio, cæna, potatione; siue à prandio, cæna potatione significant. Non. Marcel. Cænatus, Vt pransus, vt potus, vt lotus, idest confecta cæna. Iuro iuravi, & iuratus sum facit. Plaut. Curcul.

Quod fui iuratus feci.

Idem Rud. — num tu iuratus mihi es?

L. Iuratus sum, & nunc iurabo.

Secunda Coniugatio.

Altera prateritis dat vi: dat itumq; supinis,

Vt moneo, taceo: gignit, sed torreo tostum.

Sorbeo cum sociis dat vi, tamen absq; supino.

A doceo doctum: à teneo deducito tentum.

Censeo fert censum: mistum tibi misceo donat.

Quod dat, vi, neutrum, timeoq; carento supinis.

Poscit itum valeo, careo, placeoq; doletq;

Et iaceo, caleo, noceo, cum pareo iunges.

Vt absorbeo,
exorbeo.

Vt horreo, egeo.

Arcitum ab arceo non facile inuenias, exerceo tamen & coërceo ex eo com-

posita exercitum, coërcitum habet unde participia exercitus & coërcitus: contra taceo tacui: tacitū facit, cum reticeo cōciteo, supino careant. Sorbeo, sorbui facit. Plin. lib. 2. cap. 18. His qui coagulū lactis inruberint. Cic. in Brut. Sed hunc quoque absorbit astus quidam non insolite adolescentibus gloria. Idem Phil. 2. Gustaras civilem sanguinem, vel potius exorbueras. Idem pro L. Murg. Multorū stultitiam perpeffus est, arrogantiam pertulit, difficultates exorbuit. Sorpsi, sorptum fiunt a sorbo, is, verbo tertiæ coniug. vt à scribo scripsi, scriptum, quod tamen Capro displicet; Non sorbo, inquit, sed sorbeo, nec sorpsi, sed sorbui, sic & absorbui, non absorpsi vt Lucanus. Probus de Cathol. verborum vbi de, Beo, syllaba finitis agit, Sorbeo, inquit, sorbui, nam sorpsi barbarissimus est. Idem tamen cū de, Bo, syllaba terminatis agit, Bo, inquit, terminata tertiæ correptæ, pfi, vt nubo nupsi: aut bui, vt sorbo sorbui, quamuis & sorpsi lectum sit: Hæc ille. Lucan. lib. 4. Absorpsit penitus rupes, & tella ferarum. Illud Plinij, si tamen vsquam est, Et vernatio utilis erit, si postquam sorpta fuerit, deinde reuicitur: nusquam potui inuenire, neque qui locum affert libri, aut capitis meminit. Censio, is, censire apud vetustissimos fuit quartæ coniugationis, unde censio nomē verbale, censor etiam nunc extant: hinc compositum recensio, is, unde participium recensitus penultima longa: Claudian. in Eutropium libr. 2.

Prisca recensitis euoluite secula factis.

Suet. in Iul. Cæs. c. 41. Ex his qui recensiti non essent. Quidam adiciunt frendo, vi fressum, cum frendo verbum sit priscum, & tertiæ coniug. quod frangere significat. Pacuu. in Antiopa apud Nonium, Fruges frendo solas, ac sic probore. Accius Troad. Saxo fruges frendas. Festus, frendere est frangere, unde & faba fressa. Itaque frendo, is, facit frendi fressum, mutata est enim litera, n, inf, vt pando passum: pro pansum, frensum. Neutra secundi ordinis quæ præterito faciunt, vi, raro habent supinum. Plin. lib. 17. cap. 21. Huius ferendi ratio dicitur, eadem valitura in omni genere: Senec. lib. 1. de Benef. Quo facile cariturus est. Quæuis Priscianus lib. 9. & 11. Cassum etiam a careo fieri existimet, tamen in eodem 11. vbi de participiis agit, Quibusdam tamen, inquit, Cassus magis nomen esse videtur, vt lassus. Idem in eodem vbi de temporibus agit, affirmat esse nomē, Addunt, inquit, quidam etiam à careo cassus, quod si esset, deberet & cassurus facere futurum, non cariturus, quod Iuuen. in 2. saty. protulit — tollere dulcem

Cogitat heredem cariturus turture magno.

ergo cassus magis est nomen sicut lassus, & maximè cum vanum significat, vt cassa fraude parat. Hæc ille. Verg. 12.

Nuntius hæc Idmon Phrygio mea dicta Tyranno

Haud placitura refer.

Plinius ad Sparsum lib. 8. Interim

tamen tanquam placituram, & fortasse placebit, expecta. Liu. 9. bel. Mac.

Ignominia ne sua quenquam doliturum censeret? Stat. 7. Feb. 22.

— vade dñi populis promissa voluptas
Elysiis, certè non perpeffure Creontis
Imperia, haud vetito nudus iaciture sepulchro.

Ouid. 13. Met. — diesq̄,

Des mihi sacrificos, caliturasq̄, ignibus aras.

Plant. Mil. Iura te non nociturum esse hominem de hac re neminem.

Cef. 3. bel. Ciuil. Iureiurando accepto nihil his nocituros, se Orestilio dederunt.
Senec. 2. de Benef. Sunt quædam nocitura impetrantibus, quæ non dare, sed negare beneficium est. & paulò inferius, Sic ea quæ nocitura sunt & c. Apud Scævola & Iabolenum iurisperitos reperitur Paritum esse conditioni, sententiæ. His coaleo addi potest, Tacit. lib. 15. Coalitam libertate irreuerentiam eo prorupisse fremētibus. Idem 20. Si Alpes præfidiis firmentur, coalita libertate dispecturas Gallias, quem virium suarum terminum velint. Gel. lib. 12. cap. 1. Cuius in corpore, cuiusq̄, ex sanguine concretus homo & coalitus sit. Pateo patui supino caret: nam passum, quod Priscianus putat ex ipso verbo nasci, fit à pando. A pateo lib. 9. inquit, quoque passus nascitur teste Verg. lib. 3.

Aen. Et pater Anch ses passis de littore palmis.

Item 2. — passis Priameia virgo Crinibus.

Phocas negat Pateo participium habere in Rus. quo pacto solet ille loqui, cum significat uerbum aliquod carere supino, etiam si de præteritis tantum egerit. Passus verò à Pandor deducitur ut Verg. Crinibus Iliades passis. Diomedes libr. 1. etiã docet passus à pandor fieri, unde Crinibus Iliades passis. Gellius lib. 15. c. 15. quæ Priscianus à pateo deducit, à pando nasci docet. Ab eo, inquit, quod est pandor, passum veteres dixerunt & c. & passis manibus, & velis passis dicimus quod significat aduentis atq̄ dislentis. Lateo caret supino: vide Priscian. lib. 11.

Dant di, sum video: sedeo, cum prandeo; verum

S geminat fessum: stridi nil postulat ultra.

Mordeo præterito geminato flecte momordi,

Morsum: sic spondet, tondet, sic pendeo flectes.

Dat mansi, mansum: minui, sed præminet optat,

Prominet, Immineo, simul eminent absq̄; supino.

Hæreo dat si, sum, cum suadet, mulcet, & ardet,

Tergeo, cum mulget, ridet, sed torqueo tortum.

S, iussi, iussum geminant. Indulgeo si, tum.

Urgeo, si, tantum, cum fulget, turget, & alget.

Lugeo fert luxi: iam pridem quæro supinum.

Luceo duntaxat luxi, sic frigeo frixi.

Augeo præterito facit auxi, auctumq̄; supino.

P 3

Eui

strideo.

Manco.

lubeo.

Eleo, veo. Eui etum vleo, flet, net, cum deleo, quæq;
Apleo nascuntur, repleo ceu, suppleo, Complet.
Cico Cuii sume citum, quarta; sed pignora redde.

Prandi vsitatissimum est. Plant. Menzb. Prandi in naui. Idem Pœn. Calidum prandium prandijsi. Cic. ad Att. lib. 5. Sed prandimus in Arcano. Pransus sum affert etiam Gellius ex Varrone lib. 1. c. 25. quod nondum, nisi me fallit memoria, legi apud veteres. Supra in extremo scholio in 1. coniug. ex Non. Marcel. diximus quid cœnatus pransus potus significant. Hesusus est apud Ouid. 3. de Trist. eleg. 4. Mulceo & mulgeo consentiunt præteritis, & supinis. Verg. 3. Georg.

Quod surgente die mulsero horisq; diurnis

Nocte premunt, Plin. lib. 10. cap. 40. Caprisq; cecitas, quas ita mulsero, oboritur. Varro. lib. 2. de Re rust. A mulgendo atq; ortu optimum est id, quod neq; emunctum longe abest à mulso. Quidam vt Priscian. inquit lib. 9. differentie causa mulxi à mulgeo, dixerunt, sed nullum citant testem, Verisimile est mulxi, mulctum aliquando etiã fuisse, vnde mulctra, mulctrale dicta sunt. Sallustius lib. 4. Hist. referente eodẽ Prisciano, verbis permulcti, dixit à permulcteo quo participio usus est etiam Gellius lib. 1. c. 11. Phocas idem præteritũ hoc est mulsi tribuit vtriq; Dïomedes mulxi verbo mulgeo attribuit. Tergeo, es, secũdi ordinis nõ semel apud idoneos autores reperitur. Cic. ad Q. Fr. li. 2. Ama bo te, aduola, consolabor te, & omnẽ abstergebo dolorẽ. Arsurus sæpe inuenitur. Ouid. 14. Met.

Luridaq; arsureo portabat membra pheretro.

Idem 3. Fast. Portat & arsuris arida ligna focis.

Torsum à torqueo apud vetustissimos reperitur, sed iam exoleuit. Indulsim non facile inuenies, neq; grammatici vllum testem citant. De Vrgeo, inquit Phocas, & turgeo ambigitur: sed quod attinet de vrgeo Cicero ad Q. Frat. lib. 3. epist. vltima de Gabinio loquens omnem sustulit dubitationem: Illum, inquit, neq; vrsi, neque leuauit, testis vehemens fui & Asinius Pollio ad Cicer. lib. 10. Nec verò minus Lepidus vrsit me, & suis & Antonij literis, vt legionem tricesimam miserem sibi. Turfi confirmat Priscianus priscorum testimonijs. Enn. 9.

Annal. Cyclopi venter velut olim turserat alti

Carnibus humanis distentus.

Fulsum, & alsum

inuenies apud Prisc. lib. 10. Sed neminem citat. Alsum tamen videtur aliquando in vsu fuisse, vnde Cicero alsius dixit ad Att. lib. 4. Nihil quietius, nihil alsius, nihil amœnius. & ad Q. Fr. lib. 3. Iam apoditerio nihil alsius, nihil muscosius. Luctum supinum à lugeo postulat ratio præteriti, sed autoritas deficit inquit Priscianus: quod idem de polluceo, polluxi verbo prisco ille sentit. Frigeo vt ex composito refrigeo seu refrigescio intelligitur, frixi facit. Cic. Dolabel. li. 9. Ego cetera qui animo æquo fero, vnum vereor, ne hasta Cæsaris refrixerit. Idem sentit Priscianus libr. 9. sed 11. sic scribit, Pleraq; tamen neutrorum secundã

coniun-

coniugat. in vi diuisas desinentia, præterito desiciunt in supinis, vt horruî, rubui, egui, frigui, rigui: idem credo me legisse apud Donatum, sed nulla video Veterum testimonia. A pleo verbo obsoleto multa fiunt vt expleo, impleo. &c. Cetum à cicò priorem corripit, Vt suo loco dicemus: addita præpositione fit quarti ordinis, vt accio, concio, excio, vide Diomed. lib. 1. conciere etiam secundæ coniugationis legitur. Liu. 1. ab Vrb. Elatum domo Lucretia corpus in forum deferunt, concientq; miraculo (vt fit) rei nouæ atque indignitate homines.

Nunc oleo dat vi, dat itum, sic pignora patris,
 Quæ seruant sensum. Eui, etum fert cætera † prole s.
 Ast aboleuit itum dat: fert adoleuit adultum.
 Ex Veo fit, vi, tum, moueo, foueoq; fatentur.
 A caueo cautum: à faueo deducito fautum.
 Vi neutrum tantum poscit, ceu flauco, liuet,
 Et pauco, feruet; conuiui, hoc postulat & Xi.
 Audeo nunc ausus, gauisus gaudeo poscit,
 Et solitus soleo, solui tibi Crispe placebat.

vt oboleo,
 suboleo.
 † vt obsoleo.

Coniueo

Oleo oliui olitum (si tamen olitum vsquam est) apud præscos etiam oleni oleni fecit: quæ ex eo componuntur, si odorem significant, hoc est, simplicis significationem retinent, in, vi, et itum, exeunt, vt oboleo, suboleo, redoleo, peroleo, Plaut. Mustel. Oboluiſti allium. Suet. in Vesp. c. 8. voce etiam grauissima increpuit, Maluissimè allium oboluiſſes. Interdum maxime apud vetustissimos etiam in eui desinunt, Plaut. Casin. iam oboleuit Casina prosul. & Lucil. 30. apud Prisc.

Quis totum scis corpus iam peroleſſe bisulcis: pro peroleſſe. Quæ à simplicis significatione discedunt, eui, faciunt, vt exoleo, inoleo, vel potius exoleſco, inoleſco: nam positione exoleo, inoleo non facile inuenies, obsoleo, obsoleſco, adoleo adoleſco, aboleo aboleſco, quorum obsoleo, & exoleo, obsoleto exoleto faciunt: inoleto seu inolito non memini legiſſe apud veteres. Adoleo adultum, aboleo abolitum, hoc postremum exemplis fulciamus, nam de cæteris nulla est controuersia. Liu. 3. ab Vrb. Cuius rei prope iam memoria aboleuerat. Tacit. lib. 4. Illi quidem septuagesimum ante annum perempti, imaginibus suis noscuntur, quas nec victor quidem aboleuit. Idem lib. 16. Corpus non igni abolitum, vt Romanis mos est &c. Plin. lib. 14. cap. 4. Quarundam ex his etiam iam nominibus abolitis. Quint. lib. 1. cap. 6. Sed abolita, atque abrogata retinere, insolentia cuiusdam est. Priscianus legit apud Vironem lib. 3. Rhet. adoluerit, pro adoluerit. item apud Accium 2. ad Tiberium adoluerunt: Diomedes verò adoluerunt legit: vide illum si uacat libro 9. hunc 1. Tum conuiui, tum conuixi ostendit Prisc. eodem libro præscorum testimoniis, Ferbeo etiam per b. scribitur, vt idem eodem loco ait, vnde ferbui. Ausi, gauisus

prisca sunt. Solui, pro solitus sum vsus est Sallustius 2. Hist. vt idem ibidem docet. Quidam ad iunt mæreo mæstus sum, sed mæstus potius nomen quam participium videtur. Donatus in secunda arte quinque tantum neutro passiuæ enumerat gaudeo, soleo, audeo, fio, fido. Phocas affirmat tantum esse eadem quinque: idem sentit Priscianus. neq; cæno, prandeo, potō, à veteribus appellantur neutropassiuæ. Itaq; mæreo præterito videtur carere, quod Priscianus lib. 8. vbi de Defectiuis agit, affirmat, vt supradiximus. Multa huius ordinis fuerunt apud vetustissimos etiam tertij, quorum nonnulla apud posteros inuenies. feruo, is, apud Terentium, Vergilium, Propertium & nonnullos alios inuenitur. Fulgo, effulgo apud Verg. 3. Georg.

Omnia tum pariter vento nimbisq; videbis **Feruere.**

Idem 6. Illa autem paribus quas fulgere cernis in armis
Concordes animæ nunc.

Idem 8. — instructo Marte videres

Feruere Leucaten, auroq; effulgere fluctus.

Quintilianus lib. 1. cap. 6. notat Lucilium quod Feruit verbo tertij ordinis fuerit usus, ait enim Feruo Latinis inauditum esse. Probus Lucilij & Terentij testimonijs reprehendit eos, qui id negant existimantes Vergilium breuem pro longa posuisse. Libet, licet, piget, pudet, placet, duplex præteritum habent libuit libitum est; licuit, licitum est; piguit, pigitum est; puduit, puditum est; placuit placitum est: Miscret misertum est, & interdum miseritum est tanrum: tædet, vel potius pertædet pertæsum est, quæ omnia apud idoneos autores inueniuntur. Cicer. ad Att. lib. 2. liciturum dixit, Sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum, quod nihilo magis ei liciturum esset plebeio remp. perdere, quam similibus eius me Consule Patricijs esset licitum. Nec video cur liceo, es, non habeat supinum licitum, si opus fuerit. Plini. libro 36. cap. 15. puditurum dixit. & Sallustius pæniturum ausus fuit dicere, vt notauit Quintilianus libro 9. cap. 3.

Tertia coniugatio.

Elicio.

Facio.

Iacio, fodio.

Fugio.

Rapio.

Postulat in Spicio, aut Licio quod desinit, exi,
Ectum, vt conspicio, allicio: tamen Elicio optat
Elicui elicatum: à feci deducito factum:
A ieci iactum: dat fodi, s, duplici fossum.
Vult fugi fugi, tum: sapiui sapij' ue, nec ultra.
Progreditur sapio: cupio, iui, gignit & itum.
Dat capio cepi captum: sed cœpio priscum
Fert cœpio cœptum: à rapui deducito raptum.

Dat

Dat peperi partum, aut paritum: sint pignora quartæ.	<i>Pario.</i>
Dant cussi, cussum Cutio finita: parente	<i>Vt excutio, discutio.</i>
Vteris † quassi quassum, si legeris vsquam.	† <i>Quatio.</i>
Rite vō poscit vī, ac vtum, sit diluo testis.	† <i>Vt diruo, obruo.</i>
A ruo dic ruitum, sed vtum dant † pignora tantum.	† <i>Struo, fluo.</i>
† A struxi structum: à fluxi deducito fluxum.	<i>Vt renuo, innuo.</i>
Congruo, nulla luo, metuoq; pluoq; supina,	
Annuo cum socijs batuo, ingruo, respuo gignunt.	

Specio specxi, spectrum, verbum priscum est, vnde nata sunt aspicio conspicio, despicio, inspicio, perspicio, respicio. Lege Varronem. lib. 5. de Lingua Latina. Allicio, illicio, pellicio ex Lacio verbo obsoleto nata sunt, Vide Festum. Allicui, pellicui, que Priscianus affert pro allexi pellexi iam exoleuerunt. Varroni sapiui vel sapij, Probo sapiui, Carisio, sapiui, vel sapiui probatur. Lege Priscianum libr. 10. Sapiui tamen ceteris videtur vsitatius, vnde resipui, desipui. Sapiui ferè ab autoribus imminuitur sapij, vnde sapisti.

Mart. lib. 9. Nubere vis Prisco. non miror Paula, sapisti.

Terent. Heaut. — quem te intelligo resipisse. Cicero resipui pleno verbo vsus est ad Att. lib. 4. Vix aliquando te auctore resipui: sic enim in correctis legitur, vbi quidam resipui legunt. Resipio, ait Diomedes, migrasse in quartum ordinem, sed nullius testimonio id confirmat. Sapitum media seu longa, seu breui non videtur vsitatum. Cæpio quo Cato, & Plautus vsi sunt, exoleuit, præteritum tantum & que inde fiunt in vsu sunt. habet etiam præteritum cæptus sum. Cic. de Clar. Orat. Hortensius igitur cum admodum adolescens orsus esset in foro dicere, celeriter ad maiores causas adhiberi cæptus est. Ibid. de eodem Hortensio, is cum satis floruisset adolescens, minor haberi cæptus est postea. Cum Pario priscis temporibus quartæ fuerit coniug. nemini mirum videri debet, si ex eo composita eiusdem sint ordinis, Ennius apud Priscianum lib. 10. Oua parere solet genus pennis condecoratum. Quatio, vnde oriuntur, cutio, syllaba terminata, vt incutio, discutio, &c. præterito caret, vt Carisius apud Priscianum docet. Videtur tamen quassum aliquando habuisse, vnde quassa rates, arma quassa, & id genus alia. Item quassare verbum frequentatiuum. Pluo pluui facit præterito, Linius lib. 4. dec. 3. Nunciabatur Romæ in foro Boario sanguinem pluuisse. Ibidem libro vltimo, Sanguinem per biduum pluuisse in area Concordiæ satis credebant. Idem lib. 2. dec. 5. In area Vulcani, & Concordiæ sanguinem pluit. sic Plin. lib. 2. cap. 56. & Valer. Max. lib. 1. de Prodigijs. Priscianus pluui putat esse, idq; confirmat tribus locis Decadis 2. qua non extat. Illud 1. ab Vrbe: Nunciatum est regi, patribusq; in monte Albano lapides pluuisse, videtur etiam Priscianus pluuisse legisse, sed in correctis pluuisse legi. Cic.

Cicer. item 2. de Diuinat. Saginam pluuisse dixit, quidam legit pluuisse. Deniq; semper in castigatis libris plui, non pluui inuenio. Verisimile tamen est & pluui olim fuisse vsitatum. Annutum & renutum inuenies apud Priscianum, sed non probat. Videntur nonnulla ex his aliquando habuisse supinum, vnde nomina nutus, & renutus relicta sunt. Cluo à nonnullis hic ponitur cum sit secundi ordinis Clueo, vt testimonia Pacuuij, Plauti, & Lucretij docent. Illud Ciceronis in Bruto Tum duo Capiones multum clientes consilio, & lingua, plus autoritate tamen & gratia subleuabant; quidam corruptè legunt Cluentes.

Vt bibe. Bo, dat bi, dat itum. Scabo, lambo carento supinis.
Scribo, nubo. A scripsi scriptum: à nupsi deducito nuptum.
Ico, duco. Ici fert ictum: à duxi depromitto ductum.
Dico. A parsi parsum, geminat quoq; parco peperci.
 Vinco cupit vici, victum: à dixi exige dictum.
 Sco vi, tumq; petit, ceu nosco, quiesco; suesco.
Conquimisco. Dat genitus agnosco, cognosco iungitur illi.
 Dat pasco pastum: conquexi linque vetustis.
 Vt disco didici tantum, sic posco poposci.
 Dispesco dat vi, pariter compefcere solum.

Lambitum inuenies apud Prisc. sine vlllo tamen testimonio. Nupsi, vel nupta sum, vtrunque enim vsitatum est: Cic. pro Cluent. Qua breui tempore post patris mortem A. Aurio Melino consobrino suo nupsit. Idem ad Catonē lib. 15. fam. Quo cum esset nupta regis Armeniorum soror. Plant. Asin. — ego istuc scio

Ita fore illi, dum quidem cum illo nupta eris.

Sorbo, is, sorpsi sorptum sit ne vsitatum, beneq; Latinum supra dictum est. Parco etiam parcitum videtur fecisse, Plin. lib. 33. cap. 4. Italia parcitum est vetere interdicto patrum vt diximus; quem locum quidam sic corrigunt, Italiae parci vetere interdicto patrum, diximus, & quod non nihil, ad rem facit, inde nomen Parcitas videtur factum. Senc. 1. de Clement. Ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduersionum. Item Parci priscum prateritum apud Nonium. Conquimisco, teste Capro, Capud vetustissimos conquexi fecit. Priscianus lib. 10. supina discitum, poscitum, compefcitum, dispescitum admittit, sed 11. vbi de participijs in, Rus, agit, se reuocat, docetq; verba vnde hæc fiunt, supinis carere, Apule. in Phædone disciturus dixit, cuius sermo non semper probatur eruditus.

Do-

Do, di, sum gignit, veluti Defendere, Cudo.
 N, tamen amittunt fundo, cum scindere, findo:
 S, geminat fissum, ac scissum, dat pandere passum .
 Tundo petit tutudi, tunsum: sed pignora tufum .
 Sume cado, cecidi, casum: cape cedo cecidi,
 Cæsum: dat tentum, vel tensum, tendo tetendi .
 Pedo pepedit habet: pensum fert pendo pependi.
 Tum rudo, tum fido, tum strido carento supinis .
 Dant si, sum claudio, lædo, cum rodere, trudo,
 Diuido, cum plaudo, rado, cum ludere: vasi
 Ac vasum à vado capiunt sibi pignora tantum .
 Cedo petit cessi, cessum facit inde supino .

Retundo, retunsum.

Vt innado.

Cudo, vt inquit Priscianus lib. 10. secundum Diomedem, Carissum, Phocam cudi, secundum alios cudi, & videtur etiam Vergilius sic protulisse in 1. Aen.

Ac primum silicis scintillam excudit Achates .

Suscepitq; ignem folijs .

Excudit enim tam præsens,

quàm præteritum potest intelligi: sed quia (Suscepit) subiunxit, melius præteritum intelligitur. Idq; etiam Seruius in Commentar. Aeneidos comprobatur his verbis, excudit autem feriendo eiecit, quia cudere est ferire. Hæc Priscianus. Verum quod ad Diomedem attinet, cum Diomedes ipse lib. 1. dixisset Cudo cudi, mox se reuocauit his verbis, vel potius cudi, vt eius compositum.

Ac primum silicis scintillam excudit Achates.

Phocas cudi probatur, non cudi, Pauca, inquit, præterea eandem clausulam habent, nouissima litera præsentis temporis in, i, conuersa, ico ici, soluo solui, cudo cudi, voluo volui. Hæc Grammatici, audi Columnel. lib. 8. cap. 2. Die vndeuigesimo animaduertat, an pulli rostellis oua percuiderint. Item Varro lib. 3. de Re rust. cap. 9. Excusos pullos subducendum ex singulis nidis, & subiiciendum ei, quæ habeat paucos; ab eaq; si reliqua sunt oua pauciora tollenda, & subiicienda alijs, quæ nondum excuderunt. Itaque Cudo cudi facit vt composita percudi, excudi. Supina Incusum, excusum simpliciter, s, scribuntur ab incudo, excudo: at incussum excussum gemino, s, à verbis incutio excutio fiunt. Edo, edi, esum, Plaut. Menæh. Vbi esuri sumus? sic adesum, ambesum, pefesum, comesum. Cic. pro Cluent. Celerius potuit comesum, quam epotum in venas permanere? Idem in Sal. Patrimonio non comeso, sed deuorato. Priscianus Comesum legit pro Cluent. Diomedes ait dubitasse veteres dicendum esset comesus, an comesus: sed Didymus ait, inquit idem Diomedes de Sallustio, comesta patrimonia. Valgius comesa patina, similiter & Varro, & ita melius adesum & ambesum. Scando, & mando, vt ait Prisc. lib. 11. præteritis carent; quæuis

nis utrumq; apud vetustissimos inueniatur. Mansus certè apud Ciceronem est 2. de Orat. Atq; omnia minima mansa, vt aiunt, nutrices infantibus in os inferant: & Quint. lib. 10. cap. 1. cibos mansos dixit: & Plin. lib. 26. cap. 12. Imponatur trita vel mansa. Phocas neq; scandi, neq; mandi reijcit. Frensis, frendi fressum gemino, s, priscum est, de quo supra diximus. Nonnulla composita ex Cado supinum habent ut incido, occido, recido, Plin. lib. 2. cap. 27. Verum hæc ideo facta, quia incaesura erant illa: Cic. pro Mil. vosq; obsecro Iudices, vt vestra beneficia, quæ in me contulistis, aut in huius salute augeatis, aut in eiusdem, exitio occasura esse iubeatis. Idem ad Att. lib. 4. Id ego puto, vt multa eiusdem, ad nihilum recasurum. Composita ex verbo tendo frequentius in, tus, exeunt, contentus, extensus, intentus, pratentus, protentus; dicitur & extensus, intensus: ostensus tamen elegantius est quam ostentus, quo prisca vsi sunt. Pedito, huius verbi supinum non facillè inuenies: qui putant habere peditum, non satis probant, carmen enim, quo id docent, variè legitur, ita vt ignores sit ne nomen an verbum. Liui. lib. 5. dec. 5. pendissent dixit, vestigal dimidium eius quod regi pendissent. Sido præteritum mutuatur à sedeo sedi teste Prisciano, proprio tamen vsus est Columella lib. 12. cap. 24. Deinde patiemur picem considerare, & quum siderit, aquam eliquabimus. Senec. 2. de benef. cap. 8. Cum subfedit cup. dit as, & cat. dixit à subsidio. Claudio etiam cludo ab autoribus probatis dicitur. Vasi, vasum vt supradiximus inusitata sunt, quæ habent composita, vt inuado inuasi, inuasum.

Dat xi, ctum Go, uel Guo, ut plango, extinguo: supinis.

N, tamen abijciunt stringo, cum pingere, fingo.

Tango cupit tetigi tactum: egi ago poscit, & actum.

Sume pago pepigi pactum: cape pangere pahxi,

Vel pegi pactum, gaudent † composita secundo.

Dat legi lectum: fregi dat frangere fractum.

Negligit, exi, ectum, cum intelligo, diligo poscit.

Prodigo, cum dego, fugo, priuato supinis:

Dat pungo pupugi, punctum: dant † pignora ferme

Punxi. Vult si, sum, spargo, cum mergere, tergo.

Dant xi, xum figo, frigo: caret angolupinis.

Pergo, surgo ex rego composita, verba sunt imminuta, pro perrego, surrego: præterita, & supina plena sunt perrexi, perrectum: surrexi, surrectum. Ringo, is, non videtur vsitatum. Ringor deponens præterito caret, vt initio diximus. Pepigi vt Quintilianus docet lib. 1. cap. 6. fit à verbo prisco pago, quod paciscor significat. Prima quoque aliquando positio, inquit, ex obliquis inuenitur,

tur, ut memoria repeto conuictos à me, qui reprehenderant, quòd hoc verbo usus essem pepigi. Nam id quidem dixisse summos confitebantur, rationem tamen negabant permittere: quia prima positio Pacifcor, cum haberet naturam patiendi, faceret tempore præterito passus sum. Nos præter autoritatem Oratorum atque historicorum, analogia quoque dictum tuebamur. Nam cum in X 11. Tabulis legeremus, Ni ita pagunt, inueniebamus simile huic Cadunt, inde prima positio, etiam si vetustate exoleuerat, apparebat pago, ut cado: unde non erat dubium, sic pepigi nos dicere, ut cecidi. Hactenus ille. Pango panxi. Columel. lib. 1. 1. cap. 2. Olearem taleam oportet, quum panxeris, fimo & cinere misis oblinere; fecit & pegi apud Priscos, ut docet Prisc. quod nunc in compositio-
ne manet, impingo, compingo, impegi, compegi. Prodigio, dego ex ago composica prodegi, degi, quauis prodegi parum sit vsitatum, carent supinis: at cogo coëgi, coactum facit. Nomen suctus, apud Plinium reperitur: quid si supinum suctum etiam in vsu fuit? Nihil cause est cur lingo excipiat, cum linctum sit in vsu, Plin. de sulphure, lib. 35. cap. 15. prodest & suspiriosilinctum. Pupugi frequentissimū est, at punxi non facili inuenias. Diom. lib. 1. existimat anxus sum ab angor deduci: Priscianus putauit anctū esse supinum, sed neutrum est in vsu.

A traxi tractum: à vexi de ducito vectum.

Traho, veho.

Meio facit minxi, mictum, nec plura require.

Lo, luit atque litum: colo cultum, consulo gignit

Vt molo.

Consultum, occulit occultū, ast alo pōscit & altum.

Antecellō.

Ante caret cello, præcello, excello supinis.

Præteritum duplex perculsi, perculit optat

Percello perculsum, haud plura requir e supina.

Dat pello pepuli, pulsum: vult fallo fefelli

Falsum. A velli, vel vulsi deducito vulsum.

Sublatum tollo nunc tantum, ac sustulit optat.

Sallo facit falli, falsum: dat pfallere pfalli.

Malo, volo, nolo, cum psallo carento supinis.

Mo per vi, dat itum: tremo flectitur absq; supino.

Vt vomo.

Dant psi, ptum demo, promo cum sumere como.

Emi fert emptum: premo pressi, s, duplici pressum.

Emo'.

Dat posui positum: genitum genuisse reposeit.

Pono, gigno.

Dat cecini cantum, cinui dant pignora centum.

Vt concinui,

A sino fit siui, atq; situm: dat sternere strai

concentum.

Ac stratum: spreui, spretum dat spernere; cerno

Crcui

Decreui, decretum.

Creui, sed cretum capiunt sibi pignora solum.
 Dat tempfi, temptum temno, si legeris, vsquam.
 Lini, vel liui, leui'ue litumq; trifulum
 Feit Lino. Po, pfi, ptumq; petit, ceu scalpere, carpo.
 A strepui strepitum: à rupi dedudicito ruptum.
 Linqvo sibi liqui, cupiunt sibi pignora licum.
 Dat coxi coctum: tero triui, poscit & itum.
 A gero fit gessi, gestum: dat curro cucurri
 Cursum: quæsitum quæro quæsiuit habeto.

Strepo, rum, o.

Vt relinquo.

Coquo.

Vnum duntaxat meio, i, consonantem ante, o, habet. Diomedes, Phocas, Priscianus aiunt mingo facere præterito minxi. Meio vero ait Diomodes facere meij & minxi. Priscianus nullum ei præteritum tribuit. Quidam putant mingo esse barbarum, quia in libris, qui modo extant, non reperitur: verisimile tamen est Phocam & Diomedem id legisse apud veteres. Alo alitum, vel altum supino facit, altus participium sepe numero inuenitur, alitus rarius Val. Max. lib. 5. ca. 4. Quid tam inusitatum, tam inauditum, quam matrem vberibus natæ alitam esse? Cello, is, iam prorsus exoleuit. Celsus, excelsus, præcelsus nomina potius videntur, quam participia. Excelleo, es, secundi ordinis vsus est Cicero prima Epist. ad filium teste Prisciano, Quare effice & labora vt excelleas. Cello sine diphthongo scribitur à quo excello, præcello, antecello, percello deducit Priscianus, qui excello, is putat facere exculi, quemadmodum perculi, vel vt alij, inquit ille, excellui. Probus vbi agit, de, Lo, syllaba finitis, Tertiæ correptæ, inquit aut lui, vt excello, excellis, excellui: aut li vt tollo, sustollo sustuli. Itaque antecello, præcello, excello lui faciunt. Refello supino caret. Tollo quondam tetuli fecit. Sallo, is, tertij est coniug. Sal. 3. Hist. apud Priscian. libro 10. Parte consumpta reliqua cadauerum, ad diurnitatem vsus sallerent. Mumius apud eundem, Isthæc scm multo sale falsurus. Salio, is, quartæ est Cornel. Seuerus lib. 8. Ad quem saliti pumiliones afferebantur. Celsus lib. 2. cap. 18. Item pisces omnes, qui salem non patiuntur solidiue saliantur. Visum est salio simplici potius quam gemino, l, scribere, cum prima corripatur apud Ouidium. Phocas & Diomedes verbum Adimo à Demo, alij ab emo deducunt. Creui pro vidi, iudicauit, vsi sunt prisca. Creui hæreditatem, pro adij aliquoties apud Ciceronem inuenitur. Præteritum tempfi supinumq; temptum non facile reperias, compositum contempsi contemptum vsitatissimum est. Crepo, is, tertiæ coniug. quod hic a quibusdam ponitur, non videtur esse in vsu. Linqvo caret supino, composita habent, vt relicum, delictum. De uerbo currendi & ex eo compositis initio dictum est.

Fer-

Ferre tuli, latumq; : vro dabit vssit & vstum.

Fero.

Præteritum verri à verro est, versumq; supinum

A sero fit seui, atq; satum: vi rustica † proles.

† Ut obsero, circumsero.

Fert & itum: dat vi, ertum aliena rure † propago.

† Ut exero, desero.

† So, siui, situmq; petit: dat visere visi,

† Ut capeffo, faceffo.

Ac visum: in celo inceffi, tamen absq; supino.

Doceantur pueri verbum Fero cum præpositionibus, ad, ex, con, in, dis copulare, quæ sepe eis negotium faceffunt, asferro attulli, allatum: effero extuli, elatum: consero contuli collatum: infero, inutili, illatum: differo distuli, dilatatum. Verro, inquit Priscianus: versi facit secundum Seruium, secundum Carsum verri, quod & usus comprobat. Licinus Macer pro Tuscis, Quos oportuit amissa restituere, hisce etiam reliquias auerterunt. Publius, Celsus seruorum conuerſi. Hæc ille. Versi, tunc licebit vtaris, cum legeris apud classicos. Diomedes ait Verborum verro, meto, furo non facile reperiri præteritum, Versus tamen à verro fieri. Senec. in dialog. de Superst. Versa templa. & Plaut. Versa, sparsa. Sero apud vetustissimos etiam serui fecit, vt ex Ennio & Catone constat apud Prisci. supinum fertum, vnde est illud Lucani lib. 10. coronas nardo fertas, vnde & ferta dicta sunt. Composita quæ ad rem rusticam pertinent faciunt præcrita eui, supino itum, vt infero in seui itum, vnde insitiones dicuntur, differo hoc est dissemino disseui, disseitum: consero simul sero, conserui, consitum: assero iuxta sero asseni, assitum. Quæ vero à simplicis significatione recedunt erui, & ertum faciunt, vt infero idest immitto inserui, insertum: sic differo, hoc est, disputo, consero misceo, certo; vnde conserere prælium, certamen, manum &c. assero affirmo. Obsero circunsero, vel potius sero vt simplex obserui itum tantum. Exero, idest, extraho exerui, exertum tantum: desero derelinquo deserui, ertum, hoc raro ad rem rusticam pertinet. Varro. 1. de Re rust. cap. 23. Nam & in recentibus pomarijs desitis seminibus &c. Capesso capeffui, capeffitum. Tacit. lib. 15. At Flavius Sceuinus & Afranius Quintianus vterque Senatorij ordinis contra famam sui principium tanti facinoris capeffuere. Ibidem, Igitur digressus castellis Vannius funditur prælio, quanquam rebus aduersis laudatus, quod & pugnam manu capeffuuit, & corpore aduerso vulnera excepit. Idem lib. 13. verbo imminuto vsus est, Sed qui nondum bonorem capeffisset &c. D. Aug. lib. 2. de Ciuita. Dei, verba Ciceronis ex lib. 4. de Rep. referens sic ait, Si quidem quod in eo quoq; libro commemoratur Aeschimes ciuis Atheniensis vir eloquentissimus, eum adolescens tragædias actitauisset, Remp. capeffuuit. Tacit. lib. 12. Consularet Reip. Britannici pueritiam robore circundaret, sic apud D. Augustum, quanquam nepotibus subnixum, uiguisse priuignos: à Tiberio super propriam stirpem Germanicum assumptum, se quoq; accingeret, iuvene partem curarum capeffituro. Faceffo. itidem faceffui faceffitum. Idem lib.

lib. 20. Igitur à laude Cluuij Rufi orsus, qui perinde diues & eloquentia clarus, nulli vnquam sub Nerone periculum faceffisset. hic imminuto verbo vsus est, pro faceffiuisset, quod ita esse docet supinum faceffitum. Cice. 6. Ver. Antè quàm audissent ei negotium faceffitum, & c. Illud. 1. Ver. Ipse profecto metucere incipies ne innocenti periculum facefferis: in libris quibusdam, vt Priscianus inquit, facefferis legitur, quod propius vero est. Grammatici qui hæc putarunt in st. sum exire, non videntur syllabæ imminutionem animaduertisse. Nam & Caper Lacesfi putauit esse præteritum à verbo lacesso cum legisset apud Lucilium. 14. lacesfisse. Cicer. modo imminuto modò pleno verbo vtitur Pro Domo sua, Nos te Antoni nulla lacesfiuimus iniuria. Idem in Pisonem, Responzione me inimica homo promptissimus lacesfiuit. Idem Philip. 2. Tu ne verbo quidem violatus, vltro maledictis me lacesfisti. sic Terent. prolog. Phorm.

Vetus si poëta non lacesfisset prior.

Liu. lib. 10. ab Vrb. Perbiduum lacesfiere hostem. Accersio, & lacesfio etiam quartæ coniugat. reperiuntur. Idem lib. 1. dec. 3. Placere itaq; patrem accersiri. Columel. lib. 9. ca. 8. Solent cæli nouitate lacesfiri. Incesso incesi, Cæs. 3. bel. Gal. Exercitui quidem omni tantus incesfit ex incommodo dolor, & cæter. Liu. libro 4. bel. Pun. Ingens ipsum cupido incesserat. Tarenti potiundi. Idem 3. ab Vrb. Ingens metus incesserat patres. Tacit. libro 3. Quoties valetudo aduersa Flaminem Dialem incesfisset. Columel. libro 12. capi. 17. Pluuia incesferunt.

Pinfitus, ac pistus, pinsusq; à pinsuit exit.

Xi, xum dant plecto, cum flecto, nectere, pecto:

Dant quoq; pecto xui, nectoq;. Peto iuit, & itum.

Stertuit à sterto tantum: meto messuit optat.

Ac messum, s, gemino: misi dat mitto supinum.

S, duplici missum; à verti deducito versum.

Sisto stiti statum actiuum, neutrale sequetur

Sto verbum: vnde stiti, atq; stitum sibi pignora sument.

† A vixi victum: à volui deflecte volutum.

† Texui amat texo ac textum. soluiq; solutum.

Pinso pinsui, pinsitum, pinsum, pistum facit Colu. lib. 12. c. 27. Irim bene pinfitam, nec plus vncie pondere addito. Virru lib. 7. cap. 1. Id non minus pinsum ab solutum crassitudine sit dodrantis: ibid. Idq; pinsum absolutum ne minus pede sit crassum. Plin. lib. 18. c. 10. Si pista serantur. Pleriq;, inquit Priscianus, Pexui à pecto protulerunt, Carisius Pexi, Mæcenas in Oliban.

Pexisti capillum naturæ muneribus gratum.

Asper

Affer tamen Pectini. Hac ille. Columel. lib. 10.

Verum ubi iam puro discrimine peccata tellus.

Idem lib. 12. c. 3. Preparata sunt & peccata lanæ. Nexo, is, si tamen nunquam fuit, iam exolevit. nam illud Virg. 5. Aen. quod Priscianus affert,

Et paribus palmas amborum innoxuit armis,

affert Diomedes, ut doceat Nestor nexui facere, non Nexo. Sisto actiuum preterito facit sisti, ut docet Gellius lib. 2. cap. 14. supino statum, ut docent Iurisperiti 2. Pandect. Titul. Siquis cautionibus iudicio sistendi factis non obtemperauerit. Vlpianus, Quum quis iudicio sisti promiserit, neque adiecerit pœnam, si statum non esset. ibidem sæpe etiam præteritum inuenies. Cum vero neutrum est commune habet præteritum cum verbo sto. Composita neutra sunt, & tam in præterito quam supino i, vocalem seruant, ut resisto restiti, restitum: sic subsisto, obsisto, persisto, insisto, quorum supinis tutius vteris, cum apud probatos scriptores legeris. Quid Diomedes, quid Priscianus de Sisto verbo actiuo senserit, satius esse puto silentio inuoluere, quam tibi fastidium mouere. Statum supinum à sisto videtur priorem producere, quum inde Iupiter Stator deducatur priore longa, Ouid. 6. Fast.

Tempus idem statoris erit, quod Romulus olim

Ante Palatini condidit ora iugi.

Caluo quod calui facit, teste Prisciano, tanquam priscum & obsoletum præmissum est.

De præteritis, & supinis quarta coniugationis.

I Vi, itum ut polio, fastidio, quarta requirit.

Fert veni, ventum venio: sepelire sepultum.

Singultum singultit amat: dat amixit amictum.

Ex pario natum per ui flectatur, & ertum.

Comperio, reperitq; petit Ri, poscit & ertum.

Sancio dat sanxi, sanctum, simul optat & itum.

Sentio vult si, sum: sepsi dat sepio, septum.

Hausi fert haustum: dat vinxi vincio, vincum.

Farcio dat farsis, fartum: vult fulcio falsi,

Ac fultum: farsis fartum dat sarcio ver'oum.

Væneo fert vænum, quod ferme vænijt optat.

Dat salui saltum: † proles sibi vendicat vltum.

Q.

*Salio. † Insilio.
Probus,*

Sepelio.

Singultio, amicio.

Vt aperio, operio.

Reperio.

Flauria.

P Robus, Phocas, Diomedes, Priscianus docent verba quarti ordinis facere præterito iui, vel ij, gemino i, vt audiui vel audivi: munivi vel munij, &c. alia tamen alijs vsitatoria sunt, id quod assidua lectio docebit: alijs præterea Oratores, alijs poetæ frequentius vtuntur. Solus Diomedes ex veteribus, si bene memini, verbi Amiciendi mentionem facit, & quod mirum est, inter verba tertij ordinis. Secunda forma, inquit, in i, puram literam desinit, vt alo, alui, arguo, argui, &c. & quod quidam exterminant amico amicum, vt Bruus in laudatione Appij Claudij, Quæ te toga prætexta amicit. Sed Varro, Sceleris magister amixit. Hæc ille. Amicio docet Hora. quarti esse ordinis. 2. ep.

Deserat in vicum vendentis thus, & odores,

Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

Item Ouid. 3. de Pont. eleg. 8. & 5. Met. Participium Amictus frequentissimè est. Cic. 2. Phil. Sedebat in rostris collega tuus amictus toga purpurea. Amixt magis placet, quam amicui: vt enim Sancio, vincio, xi, faciunt, ita amicio. Livijs lib. 4. det. 5. sepiui dixit, Ideo cum munimentis ea sepiuisent: pro sepiuisent. Haurio hauriui, vel potius haurij interdum facit. Varro apud Trisc. ad Ciceronem 24. Cum inde haurierint. Apud Apul. aliquoties hauritium reperitur. Virg. lib. 4. Aen. hausurum dixit. Salio etiam salij facit. Stat. 9. Theb.

— excussi salierunt cuspide dentes.

Virg. 2. Geor. Mollibus in pratis vntos saliere per vtres. in quibusdam tamen libris teste Prisciano saluere inuenitur. Raucio inucnio apud eundem Priscianum, cuius tamen neque Phocas, neque Diomedes meminerunt, citatq; Ciceronem 1. de Orat. At Aesopum, si paulum irrauserit explodi: qui locus nunc sic habet. Itaq; nos raucos sæpe attentissimè audiri video, tenet enim res ipsa atque causa: at Aesopum si paulum irraucuerit explodi. est igitur prima positio irrauceo. Cambio campsi posuit Carisius, quo tum demum vteris, cum apud bonos autores inueueris.

De præteritis, & supinis verborum deponentium.

EX or finitis acliuam fingito vocem,
 Vt vereor vereo, veritum fluet inde supinum,
 Præteritumq; simul veritus sum. cætera fingi
 Hac ratione queunt. Pauca excipienda memento.
 Areor esto ratus: nanciscor nactus habeto.
 Orfus ab ordiri deducitur: vsus ab vtor.
 Vult fateor fassus: proficiscor sume profectus.
 Metiri mensus gignit: pactusq; paciscor.

Comq;

Comq; minifcor amat commentum : adipifcor Adeptum.

Vltus ab vlcifcor venit : expergifcor habebit

Experrectus : at oblitum obliuifcor adoptat.

Da labor lapsus : mifereri funde miferus.

Fert vtus loquor, atque fequor : queror accipe queftus.

Dat nitor nixus, nifusq; : gradi accipe greflus.

Redde fruor fruitus : morior tibi mortuus hæret.

Nafcor amat natus : tandem fert ortus oriri.

In tribus extremis per iturus flecte futurum.

Verborum deponentium & que communium præterita, & Supina hoc modo inueftigantur : Finge primùm vocem actiuam, deinde redde ei præteritum, fupinumq; prout poftulant tradita præcepta. Verbi causa, Ex verbo letor finge. Leto, as, vnde fiet letauì letatum: ex vereor finge vereo, vnde verui, veritum : ex fungor, fungo, vnde funxi, functum : ex potior potio, vnde potui, potitum, quemadmodum quatuor coniugationum præcepta poftulant. Poftremo reiectis præteritis vocis actiuæ, deduces ex fupinis participia præteriti temporis, vnde adhibito verbo fubftantiuo, fient præterita, letatus fum, veritus fum, & cætera eodem modo. Depacifcor depactus fum. Cic. 2. de Inuent. Depactus eft cum eo vt arma & impedimenta relinqueret. Depectus legitur etiam apud Vlpianum, vbi tamen quædam exemplaria depactus habent. Quidam depecifcor depectus fum, pro depacifcor depactus fum fcribunt, malim per a fcribere. Comq; minifcor, pro commifcor, aliter non poterat carmen ingredi. Verbo apifcor vtitur Tacitus lib. 5. Nihil abnuentem, dum dominationis apifceretur. Ibid. Iunius Gallio cenfuerat, vt prætoriani actis fipendiis, ius apifcerentur in quatuordecim ordinibus fedendi. Apifcor aptus fum fecit apud prifcos, vnde adipifcor, adeptus fum, & indipifcor indeptus fum. Tacuius Hermion. Quod ego in acie celebri obiectans vitam, bellando aptus fum. Vide Non. Marcel. Fruor fruitum facit. Cic. 3. Tufc. Zeno Stoicorum acutiffimus contendere magna voce solebat, eum efle beatum, qui præfentibus voluptatibus fruere, confideretq; fe fruiturum. Vlpianus lib. 7. Pandect. Titul. Quibus modis vfus fructus, vel vfus amittitur : Licet proprietarius mihi penfionem foluerit, tamen vfum fructum amitti : quia non meo nomine, fed fuo fruitus eft emptor. Neuius apud Gellium lib. 17. c. 2. Qui non parfit, apud fe fruitus eft. Cicero in Hortenſio; Summa amantitate per fructus eft, dixit, teſte Prifciano lib. 10. Nixus frequentiffimum eft, nifus rarius. Vitruuius libro 1. cap. 2. vt architectus his literis imbutus hæc nifus fum fcribere. Enixus ad partem ſpectat, Enifus ad cæteros conatus. Cic. ad Q. F. 3. Anxit vnus Mulo, fed velim finem afferat Conſulatus : in quo enitar non minus, quam fum

*ensis in nōuro. Cas. 2. bel. Ciuil. Brutus celeritate nauis enisus est, vt patris mo-
mento antecederet. Adnisus siue annisus frequens est. Liu. 5. ab Vrb. Et patres
reficere intercessores legis annisi sunt. Ibid. lib. 4. Patres summa ope annisi sunt.
Sic ibid. lib. 8. Anisurus. 2. ab Vrb. Annisurum vt appareat exilio sibi iratos,
non fractos animos esse. Idem lib. 4. dec. 3. Illud affirmare pro certo habeo, au-
deōq; me omni ope adnisurum esse, ne frustra vos hanc spem de me conceperitis.
Idem 1. ab vrb: Annixurus dixit, Quod annixurus pro se quisque sit. Commissus
memini legisse apud Tacitum. Adrixus, connixus, innixus, obnixus per x, li-
teram. Diomedes lib. 1. & Seruius in illud Virgilij,*

Cymothœ simul, & Triton adrixus acuta

Detrudunt naues scopulo.

*aiunt apud veteres hæc per x, literam, sua verò fate per s, fuisse scripta. A
verbis morior, nascor, orior, sunt participia moriturus, nasciturus, oriturus.
Portius Latro, Famam vero popularem à maioribus nostris sepe numero acce-
pimus, neque temere vnquam nascituram esse, neque temere occasuram. Nasci-
turus adeo ratum est, vt Phocas dixerit nascor eo destitui. Tutum à tuor non
est in vsu. Tuitus sum à tueor fit. Quint. in declam. pro Cæco, Tuitus sum ad-
lescentis miseri causam. Plin. lib. 6. ep. Tuitus sum Iulium Bassum: neque est cur
excipiatur, cum analogiam sequatur. Fatiscor, quod quidam putant fessus sum
facere, nondum potui inuenire: illud tamen apud Gellium lib. 17. cap. 2. legi, Fa-
tiscor à fateor fieri, vt fruisor à fruor. Diomedes lib. 1. fessus docet nomen esse
his verbis, Fatigor fatigatus sum facit, non fessus: & longe falluntur, qui
opinantur ex fatigor fessus deriuari: nam fessus est appellatio. Hæc ille.
Priscianus lib. 10. ait defetiscor facere supino defessum, & præterito defessus
sum. Defessus tamen vt fessus nomen potius videtur. Itaque existimo defetiscor
præterito carere. Defetiscor apud Terentium est, Phorm.*

Neque defetiscor vnquam ego experier,

Donec tibi id, quod pollicitus sum, effecero.

*Liceor, & Opperior non carent supinis, vt quidam existimant. Cic. 5. Ver. Herbi-
tenses quum viderent, si ad Aeschionem pretium redisset, se ad arbitrium libi-
dinosisimæ mulieris spoliatum iri, liciti sunt vsque eo quoad efficere posse ar-
bitrabantur.*

Terent. Phor. Si non tum dedero, vnã prætere horam, ne opertus sis.

Si vtriusq; vocem ætliuam finxeris, existet & præteritum, & supinum.

DE OCTO PARTIVM ORATIONIS CONSTRUCTIONE.

LIBER SECVNDVS.

Quid sit Syntaxis, & in quot partes distribuatur.

SYNTAXIS Græcè, Latine constructio, est re-
cta partium orationis inter se compositio. Por-
ro recta compositio censenda est, qua vsi sunt
autores, qui pure, & emendate scripserunt.
Hæc duplex est, altera Transitiua, cum partes
nimirum orationis in casum dissimilem præce-
denti transeunt, Cic. ad Att. lib. 2. Pompeius
amat nos, carosq; habet: altera Intransitiua,
cum orationis partes aut nullum post se casum
habent: idem ad Q. Fr. lib. 3. Valent pueri,
Studiose discunt, diligenter docentur: aut cer-
tè non diuersum ab eo, qui antecessit: idem Philip. 3. Pax est tranquilla liber-
tas. Vtraque in Iustam, & Figuratam diuiditur: illa omnibus suis numeris
perfecta, atque expleta est: idem Lentulo, lib. 1. Ego omni officio, ac potius
pietate erga te cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquam satisfacio: in hac,
vt plena sit, non nihil desideratur: idem ad Att. lib. 1. 5. Ego, si Tiro ad me,
cogito in Tusculanum: que omnibus suis numeris absoluta erit, si duo verba
addas hoc modo, Ego, si Tiro ad me venerit, cogito in Tusculanum proficisci:
aut mutatur aliquid, vt iusta efficiatur: idem ad eundem 13. Quam turpis est
assentatio, quam viuere ipsum turpe sit nobis: Si, Vita ipsa, dixisset, Iusta
erat. De Figurata copiosius postremo loco dicendum est. Nunc à Iusta, eaq;
Intransitiua, quod facilius, expeditiorq; sit, insitium faciemus: ad quam au-
tequam aggredior, illud etiam atque etiam eos rogatos velim, qui hunc li-
bellum sunt lecturi, vt ne egrè ferant, si Syntaxeos præcepta pluribus intem-
dum illustrata exemplis offenderint: neque enim casu, aut temere, sed consilio
& cogitato id factum est. Nam cum Grammaticæ præceptiones aride, icinuse,

Q 3 & in-

Et insulsa ipsa per se sunt, nisi veterum scriptorum nitore & elegantia condiantur, breui domestica barbarie Latine linguæ rudes insuscabunt. con dicit

De Constructione intransitiua.

Verbum personale finiti modi antecedit nominatiuus aperte, vel occultè eiusdem numeri, & personæ.

Cicero, Si vales, bene est, ego quidem valeo.

Lib. 4.

Eunuc.

Ibidem.

Terentius, Quis hic loquitur? Idem, Quid stamus, cur non imus hinc?

Etsi verba, quæ impersonalia vocantur, serè antecedit nominandi causa aperte, vel occultè, vt suis locis planum faciemus: satius tamen visum est à vulgari, & communi præceptione non discedere, atq; in re non ita magni momenti conuere, quàm stomachum ijs mouere, in quorum animis vetus opinio iam olim penitus insédisset. Quanquam si quis hæc ad viuum rescare velit, nonnulla procul dubio verba reperiet, quæ nullum prorsus ante se casum habeant. Varro lib. 3. de Anal. verba impersonalia appellat declinationum species, quæ habent tempora sine personis, quas species ait esse quatuor, Rogandi, vt seriturne? & sercturne? Respondendi, eadem figura fieri extremis syllabis demptis. Optadi, vt viuatur, ametur, viuere tur, amaretur: Imperandi, & cætera: qui Varronis locus locupletissimus testis est etiam Ciceronis atate fuisse cognita verba, quæ posteri impersonalia nominarunt. Gellius lib. 15. cap. 13. more nostro locutus est. Veritum, inquit, sicut Pudritum, Pigritum non personaliter per infinitum modum dictum esse non à vetustioribus tantum videmus, sed à M. quoq; Tullio in 2. de Fin. Primum, inquit, Aristippi, Cyrenæicorumq; omnium, quos non est veritum in ea voluptate, quæ maxima dulcedine sensum moueret, summum bonum ponere. Hæc ideo attulimus, vt intelligeremus non esse hoc verborum genus à iunioribus grammaticis constitutum. Qui impersonalia de medio sustulerunt, non satis eorum naturam, vimq; vocabuli videntur perpexisse. Non enim ita impersonalia appellantur, vt In, præpositio priuationem nominatiui personæ, vt vocant, agentis, vel patientis declarat, vt vulgo persuasum est, sed ideo impersonalia, siue species declinationum, quæ habent tempora, sine personis à Varrone dicuntur, propterea quod priuantur præcipuis personis, hoc est prima, & secunda: atque ita se rem habere ex eodem Varrone suo loco apertissime demonstrabimus. Quæ de re hoc loco ne verbum quidem faciat præceptor, qui suis auditoribus consultum volet. Agentis, & Patientis voces, quas plerique huic præcepto addant, consulto prætermisimus, tum quod parum faciunt ad eius cognitionem, tum vel maximè, ne cui ansam præberemus philosophandi, non sine temporis iactura, & puerorum cruciatu.

AP-

A P P E N D I X .

Prima, & secunda persona ferè non explicantur, nisi cum di-
uersa studia significamus,

Autor ad Hærennium, Ego capitis mei periculo patriam libe- *Lib. 4.*
raui, vos liberi sine periculo esse non curatis?

Aur cum plus significamus, quam dicimus: Idem, Tu istud ausus *Ibidem.*
es dicere?

Cicero in Verrem, Tu innocentior, quàm Metellus? Tu, plus *Act. 5.*
significat, quàm verbum ipsum per se declarat.

*Hic, ne aut Discretionis, aut Emphasis nomine terreantur tyrones rem te-
neant, vocabula discent suo tempore. Admoneantur sapienter, ne tertio
quoque verbo, ut sit, Ego, Tu, Nos, Vos, non sine nausea effutiant. Alijs præ-
sertim de causis explicantur hæ personæ, quas veterum scriptis legendis vsus
optimus magister docebit.*

II. A P P E N D I X .

Verbum infinitum interdum partes nominatiui agit.

Cic. in Oratore, Oportere perfectionem declarat officij.

Terentius in Heaut. Non est mentiri meum.

Item verbum cum suo casu. Cic. ad Mariam, Vacare culpa ma- *Lib. 7.*
gnum est solatium.

Brutus ad Atticum, Dolet mihi, quòd tu non stomacharis. *Lib. ep. ad
Brutum.*

*Verba Apparet, Fallit, Fugit, Præterit, Latet, interdum loco nominatiui
membrum orationis habent. Cic. 2. Philip. Non dissimulat P. C. apparet esse
commotum, sudat, pallet. Idem in Bruto: Legimus epistolas Cornelia matris
Gracchorum, apparet filios non tam in gremio educatos, quam in sermone ma-
tris. Idem ad Att. lib. 12. Apparebat illas litteras non illius esse. Idem in Or.
Quem quæso nostrum sefellit ita vos esse facturos? Liu. 1. bell. Maced. Non se-
fellit Aethios, quòd spectasset tam benigna pollicitatio. Cic. ad Att. lib. 7. de Dio-
nyfio fugit me ad te antea scribere. Idem ad Silium lib. 13. Non me præterit
nos eam rem Ephesi expertos esse. Plin. lib. 2. cap. 20. Latet pterofque magna
cæli ascætatione compertum à principibus doctrinæ viris superiorum trium
fyderum ignis esse. Idem accidit nonnunquam verbis passivis. Cic. de Am Tar-
quiniæ dixisse fertur, tum cum exul esset, se intellexisse, quos fidos amicos ha-
buisset, quosq; infidos. Idem 5. Tusc. Ex quibus bonorum beatam esse vitam con-
cluditur. Plin. lib. 8. c. 32. Qualem fuisse traditur Q. Sertorij ceruam. Quod*

Q 4 idem

idem verbo Videtur, vsu venit modo aperte. Cic. 5. Tusc. Non mihi videtur ad beate viuendum satis posse virtutem: modo obscure. Idem ad Att. lib. 12. Velim aliquando, cum erit tuum commodum, puerum Lentulum inuisas, eiq; de mancipijs, quæ tibi videbitur, attribuas: deest enim, Attribuenda esse. Ad eundem ibidem, Quod Lentulum inuisis, valde gratum, pueros attribue ei quot, & quos videbitur. deest Attribuendos esse. Plura eiusdem exempla adiungam, quæ Budæus in Comment. linguae Græcæ affert, Pro Rab. Posth. Fit S. C. vt C. Marius. L. Valerius COSS. adhiberent Tribunos plebis, & Prætores, quos ipsis videretur. Idem in Frumentaria, Consulibus Senatus permisit, vt vini, & olei decumas, quas ante vendere in Sicilia Quæstores consueverant, Romæ venderent, legemq; his rebus, quam ipsis videretur, edicerent. Cæs. lib. 4. bel. Gall. Ad hac, quæ visum est Cæsar respondit. lege Budæum, si voles plura.

III. APPENDIX.

Voces copulatæ sæpe verbum plurale desiderant.

Lib. 12. Cic. ad Atticum, Hic nobiscum sunt Nicias, & Valerius. Interdum singulari contentæ sunt. Idem de Senect. Mens, & ratio, & consilium in senibus est.

Lib. 1. Nonnunquam omittitur coniunctio. Idem ab Q. Fr. Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime.

Voces copulatas appellamus coniunctionibus copulatiuis vinctas. Hæc nulla faciendæ est mentio syllepsos, aut zeugmatis, nec agrè ferat magister bene docendi studiosus, si tæcni auditores figurarum nomina ignorent, dummodo res ipsam teneant. Sunt, qui non audeant vocibus copulatis verbum singulare attribueret: cum M. Tullius, alijsq; idonei auctores quàm frequentissime ita loquantur, maxime vbi de rebus inanimis est sermo. Cicero pro C. Rab. Virtus, & honestas, & pudor cum Consulibus esse cogebat. Idem de Senect. Mens enim, & ratio, & consilium in senibus est. Idem ad Q. Fr. lib. 3. Metum & mare istuc, & terra sollicitat. Idem ad Octavianum, Nisi forte eos appello, quorum aures, atq; animus à nobis abhorret. Idem ad Att. lib. 12. Mihi & res, & conditio placet. Idem ad Pompeium lib. 5. Scribam aperte, sicut & mea natura, & amicitia postulat. Idem pro Quir. Non eò dico C. Aquili quò mihi veniat in dubium tua fides & constantia. Idem ad Att. lib. 7. Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cons non rebatur oppidum esse Pirææ. Idem ad eundem lib. 16. Egit pater, & filius, vt tibi responderet. Idem pro domo sua: Vbi enim tuleras, vt aqua & ignis mihi interdiceretur? Idem ad Curionem lib. 2. Dux nobis, & autor opus est. Omitto plura eiusdem testimonia. Cæs. lib. 1. bel. Gal. Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matrona & Sequana diuidit. Sallust. in Catil. Libertas,

Libertas, & anima nostra in dubio est. Ibidem, Ne ista vobis mansuetudo, & misericordia, si illi arma ceperint, in miseriam conuertetur. Ibid. Dispositis praesidijs, uti res atq; tempus ponebat. Liu. 1. ab Urb. Tum etas, viresq; tum auita gloria animum sollicitabat. Varro 1. de Analo. Consul fuit Tullius & Antonina, Quint. lib. 6. c. 1. Affert in ijs. momentum & etas, & sexus, & pignora. Plin. lib. 9. c. 50. Piscium lupus & trichias bis anno parit. Suet. in Claud. c. 30. Auctoritas, dignitasq; forma non defuit stanti, vel sedenti. Curtius lib. 8. Persarum te vestis & disciplina delectat. Poeta etiam verbo plurali aliquando utuntur intercedente praepositione, Cum, Virg. 1. Aen.

— *Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt.*

Oratores singulari. Cic. ad Q. Fr. lib. 3. Domitius cum Messala certus esse videbatur. Idem 1. Catil. Occisus est cum liberis M. Fulvius consularis. Idem ad Att. 1. Tu ipse cum Sexto, scire velim, quid cogites.

I I I I . A P P E N D I X .

Verbum plurale nobiliorem personam sequitur .

Prima nobilior est, quam secunda, & tertia .

Secunda tertiae anteponitur .

Cic. ad Terentiam, Si tu, & Tullia lux nostra valetis : ego, & suavisissimus Cicero valemus . Lib. 14.

— *Hic utuntur interdum oratores numero singulari, sed rarius. Cic. pro Rabi, Nam cum existerent nonnulla, sed perpaucae tamen sententiae, quae censerent ut Tribuni, ut praefecti, ut comites omnes magistratum hac lege tenerentur et vos, vos inquam ipsi, & Senatus frequens restitit. Idem in Sal. Qui mihi dies, si cum reliqua vita conferatur, animo quidem meo superet, cum uniuersi vos, populusq; Romanus frequens aduentu meo gratulatus est. Poeta etiam intercedente praepositione, Cum, verbum multitudinis praestantiori personae redditur, Virg. 1. Aen. — diuellimur inde Iphitus, & Pelias mecum. Oratores vero verbum nominatiuo reddunt, nulla habita ratione ablatiui. Cic. ad Att. lib. 3. Atq; utinam iam ante vidisses. nec totum animum tuum merori mecum dedisses. Quod idem & poetae faciunt. Horat. in Art. poet.*

Tu, quid ego, & populus mecum desideret, audi.

Quid. 1. Fast. Tu quoque cum Druso praemia fratres feres.

Verbum personale infiniti modi postulat ante se accusandi casum. Cic. ad Att. Hunc quidem nimbum cito transiisse lator. Terent. in Adelphis, Saluum te aduenire gaudemus . Lib. 15.

De 2

De adiectiuis & substantiuis.

Nomina Adiectiua, Pronomina & Participia coherent cum suis substantiuis, genere, numero, & casu.

Æt. 6.

Cic. in Verrem: Erat hyems summa, tempestas perfrigida, imber maximus.

Lib. 6.

Terent. in Eunuchis, Ille bonus vir nusquam apparet. Curtius, Patua sæpe scintilla contempta, magnum excitauit incendium.

Participia Factus, Creditus, Dicitus, Dicendus, Visus, Appellatus, & cetera eiusdem generis, si inter duo substantiua ponuntur, non continuè cum præcedente consentient. Quis enim sic audeat loqui? Reip. pestis à Cicerone appellata est Antonius. Furiam à M. Tullio, aiunt, dicitum Clodium. Nec itidem si post ætrunque collocentur, cum alterutro consentire poterunt, nisi quis existimet (ne à propositis exemplis recedamus) bene Latine dici, Reip. pestis à Cicerone Antonius appellata est. Quid igitur obseruandum? Ego sic existimo, habendam esse rationem, quod ad constructionem attinet, non collocationis verborum, sed ipsarum rerum, ut enim permutatis verbis non mutatur sensus, ita nec constructionis ratio. Itaque quocumque modo disponantur substantiua, eadem erit constructio. Antonius à Cicerone appellatus est reip. pestis, hic est rerum simplex ordo. Commuta, versa, ut libet substantiua, muta quadrata rotundis: Antonius, & participium Appellatus semper cohærebunt. Liu. lib. 6. bel. Mac. Ludiq, ob dedicationem facti, quos primos scenicos fuisse Valerius Antias autor est, Megalesia appellatos. Idem lib. 8. bel. Pun. Cere porcus biceps, & idem magnus, idemq, femina natus erat. Plin. lib. 3. c. 3. Dein Puteoli colonia Dicæarchia dicitur. Ibidem, Oppidum Paestum Græcis Posidonia appellatum. Iustin. lib. 1. de Semiramide, Sic, inquit, primis inuitijs sexum mentita, puer credita est. Non me fugit interim probatos scriptores aliter locutos fuisse: sed tunc figurata est constructio, quos ita imitabimur, ut ab eorum vestigijs ne digitum quidem discedamus, nisi volumus in solæcisismum, aut eius speciem incidere. Cic. 2. de Diuina O delirationem incredibilem: non enim omnis error stultitia dicenda est.

Terent. in Por. — nunquam eque, inquit, ac modo

Paupertas mihi onus visum est, & miseriam, & graue.

Liu. lib. 1. ab Urb. Gens vniuersa Veneti appellati. Idem lib. 9. bel. Pun. Populus frequens dona Dea in Palatium tulit, lectisterniumq, & ludi fuere Mellesia appellata. Illa, Nescio quid absente nobis domi turbatum est: Triste lupus stabulis. Dulce satis humor: Et quæ sunt eiusdem generis, ad Figuratam constructionem, vel potius Hellenismum spectant: quare referuntur suis locis.

APPENDIX.

Substantiua coniuncta ferè adiectiuum multitudinis requirunt.

Liuus,

Liuius, Hippocrates, & Epicides nati Carthagine, sed oriundi ab Syraculis. Bel.
Pun. +

Quod si adiectiuum singularis sit numeri, cum viciniore substantiogenere, numero, & casu consentiet. Q. Cicero de Petitione Consulatus, Multorum arrogantia, multorum contumacia, multorum superbia, multorum odia, ac molestia perferenda est. Terentius in Eunucho, Viden' ocium, & cibus quid faciat alienus?

Coniuncta appellamus substantiua, qua connexiua coniunctione colligata sunt, sic Paulus Iureconsultus lib. 50. Pand. De Verborum signific. Oratio, inquit, qua neque coniunctionem, neque disunctionem habet, ex mente pronunciantis vel disiuncta, vel coniuncta accipitur. Idem ibidem, sepe ita comparatum est, ut & coniuncta pro disiunctis accipiantur, & disiuncta pro coniunctis. Nonnunquam singulare adiectiuum &c. pluribus substantiuis redditur, ita tamen ut cum viciniore cohereat. Cic. de Vniuer. Nox igitur, & dies ad hunc modum, & ob has generata causas vnum circuitum orbis efficit. Idem in Pis. Lex Aelia, & Fusia eversa est, propugnacula, muriq; tranquillitatis, & ecij. Poëtae substantiuis prepositione, Cum, copulatis plurale adiungunt suo iure. Ouid. 2. Met. Sors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccata.

II. APPENDIX.

Adiectiuum plurale praestantius genus sibi vendicat. Virile praestantius est muliebri, & neutro.

Terent. in Andria, Domus, vxor, liberi inuenti inuito patre.

Liuius, Decem ingenui, decem virgines patrimi omnes, matrimiq; Bel. Mac.
ced. 1.

adhibiti. Idem, Consilia, populi, exercitus vocati.

Virg. — caesosq; reportant AbVrb.
I.

Almonem puerum, foedatiq; ora Galei. Aen. 7.

Neutrum muliebri praefertur praecipue, cum de rebus inanimatis sermo est. In Catil.
Ibidem.

Sallustius, His genus, aetas, eloquentia propè paria fuere. Idem, Diuitia, decus, gloria in oculis sita sunt.

Adiectiuum femininum interdum respondet viciniore substantiui pluralis numeri: Lin. 7. bell. Mac. Hoc S. C. literaq; a Sp. Posthumio Praetore in Hetruriam misse sunt. Lucanus tamen li. 1. (Sodis non est vitiosus) aliter locutus est:

— mensuraq; iuris

Vis erat, hinc leges, & plebiscita coacta.

Quo exemplo quidam adducti arbitrati sunt neutro generi in vniuersum femininum

minimum prestare; alij verò tum demum muliebre neutrali antepònunt, cum de rebus animatis agitur, vt Lucretia, & eius mancipium sunt casta: alij paulò pressius docent, nimirum id fieri (si tamen vnquam reperiat) cum participium adhibetur, vt Allocutus sum matres vestras, earumq; mancipia, vestri de siderio flagrantes. Sed cum veterum testimonijs id minime doceant, resq; in dubio sit, tutius fuerit circuitione vti hoc modo, Lucretia castissima fuit, qua virtute etiam eius mancipium floruit: aut ornatum fuit, aut quid simile. Liu. lib. 8. ab Urb. figuratè masculino vsus est Latium (inquit) Capuaq; agro multati: non enim ad vocem, sed intellectum retulit, hoc est, Latini, & Campani. Vide Budæum in Comment. Lingua Græca. Poëta suo more etiam intercedente præpositione, Cum, numerum multitudinis, generisq; præstantiam amant. Ouid. 3. Fast. Illia cum Lauso de Numitore sati.

I I I. APPENDIX.

Cum substantiuis rerum inanimatarum plerunq; iungitur neutrum multitudinis.

Liuus,

Ira, & Auaritia imperio potentiora erant. Idem:

Formijs portam, murumq; de cælo tacta nunciatum est. Idem,

Iam Iadi, Latinæq; instaurata erant.

Bel. Ma. 7.
Idem. 5.
Ab Vr. 1.

Ne forte suspiceris apud historicos tantum reperiri hoc genus loquendi, vnu, atq; alterum locum ex Cicerone asseram. 1. de Off. Quam similitudinem natura, ratioq; ab oculis transferens multo etiam magis pulchritudinem, constantiam, ordinem in consilijs, factisq; conseruanda putat. Idem 5. Tusc. Quam obrem cum sessiones, et flexi, fractiq; motus, quales proteruorum hominum esse solent, cõtra naturam sint, ita econtrario moderati habitus affectiones, vsusq; corporis apta esse ad naturam videntur. Cum post neutra, masculina multitudinis ponuntur solet Cicero cum masculinis iungere adiectiuum. In Catil. 4. Video P. C. in me omnium vestrum ora, atq; oculos esse conuersos. Idem Som. Scip. Consilia, cætusq; hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur. Idem ad Att. lib. 1. feminino plurali viciniori reddidit adiectiuum. Nobis inter nos nostra siue incommida, siue vitia, siue iniuria, esse tolerandas. Prætermitto illud Solini cap. 43. Polypus, & Chameleon glabra sunt. Nam hic autor non omnibus facit satis. Quo pacto Plinius lib. 9. cap. 28. videtur locutus. Mollia sunt Loligo, Sepia, Polypus, & cetera eius generis. Nisi mollia subaudias genera, dixerat enim, Sunt autem tria genera in primis, quæ mollia appellantur. In his neutrum iungitur cum masculinis rerum animatarum, quod mox in relatiuis videbis. Seruatur interdum simplex constructionis ratio. Quint. lib. 1. cap. 10. transeamus id quoq; quod Grammaticè quondam, ac Musice iuncta fuerunt. Iustin. libro 9. Misericordia, & perfidia in eo pari iure dilecta.

R E-

RELATIVA.

Relatiuum Qui, quæ, quod, concordat cum antecedente in genere, & numero.

Cic. ad Tironem, Nemo nos amat, qui te non diligat. Idem ad Terentiam, Accepi ab Aristocrito tres epistolas, quas lachrymis propè deleui. Idem ad Atticum, O te ferreum qui illius periculis non moueris. Item pronomina Hic, Iste, Ille, Ipse, Is, & Idem, cum sunt relatiua. Idem ad Att. Eunti mihi Antium, venit obuiam tuus puer, is mihi liceras abste, & commentarium consularis mei Græcè scriptum reddidit.

Lib. 16.

Lib. 14.

Lib. 3.

Lib. 2.

Si plura antecedant substantiua coniunctionibus ligata, idem obseruandum est in relatiuis, quod paulò ante de adiectiuis dictum est. Cic. 1. Off. Propter summam & doctoris autoritatem, et vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Idem ad Q. Cæcilium lib. 3. ad Att. Sed tibi venire in mètem certò scio, quæ vita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas, ad quæ recuperanda per fortunas incumbe. Idem 2. Phil. Repetebant præterea Deos penates patrios, aras, focos, larum familiarem, in quæ tu inuaseras. Interdum redditur Relatiuum viciniore substantiuo. Idem in Pis. Mihi non venerat in mentem furorẽ, & insaniam optare vobis, in quam incidistis. Liu. 7. bel. Maced. Oppida, vici, castella, agri qui ad Psdiam vergunt. Cæsar masculinis, & feminino rerum animatarum Relatiuum neutrum reddidit. 5. bel. Gall. Leporem, & gallinam, & anserem gustare fas non putant, hæc tamen alunt animi, voluptatisq; causa Vbi non speciem, sed genus Animal respexit. Hæc tamen animalia alunt. Quidam personam addunt, in qua etiam relatiuum cum antecedente consentiat, negant alij addendam, quod nullam certam personam includat prouocabulum, siue relatiuum, vnde à veteribus infinitum pronomèn appellatum sit: quæ de re supra in Rudimentis satis dictum est. Hac, & eiusdem generis questionibus prætermisissis, multis propositis exemplis exerceantur pueri quam studiosissimè. nullusq; præmittatur dies, quin aliquid Latine scribant: ita enim fiet, vt breui magnos faciant progressus. Assuescant denique potius emendatè loqui, & scribere, quam barbarè disputare. Illæ vero concertationes, in quibus de limanda oratione, de orthographia, de notandis vitijs agitur, maximè sunt vtilis: nam & animos excitant, alacrioresq; reddunt, & ingenia alunt. Illud Plinij lib. 18. c. 35. Nube grauida candidante, quod vocant Tempestatem albã, quando imminebit: & alia id genus Figuratæ constructioni reseruauimus. Illud penè me fugerat, Orationis membrum interim vice antecedentis poni, idq; in neutro genere. Cic. ad Att. 2. Pompcius, quod mihi summo dolori est, ipse se affluxit. Idem pro Cornelio, Vnum obijcitur, natum esse Gadibus, quod nemo negat.

Sui.

*Sua, & Suus quidam ijs relatiuis, quæ posuimus, addunt, sed cum sint re-
ciproca, in suum locum differantur.*

APPENDIX.

Relatiuum Qui, quæ, Quod, cum antecedenti præponitur, cū eodem genere, numero, & casu, perquam venustè cohæret.

Lib. 9. Cicero pro Sylla, Quæ prima innocentis mihi defensio est ob-
lata, suscepi. Idem ad Atticum: Quos cum Matio pueros & Treba-
tio miseram, epistolâ mihi attulerunt. Idem in prima Tusculana,

Lib. 12. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. Idem ad Atticum,
Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coram vi-
debimus.

IN oratione plena, omnibusq; suis numeris absoluta, antecedens nomen &
præit, & subit relatiuum. Cic. ad Quintum Fratrem lib. 5. Diem scito esse
nullum, quo die non dicam pro reo. Idem pro Rab. perduel. reo. Sed tu causam
suscepisti antiquorem memoria tua, quæ causa antè mortua est, quam tu natus
esses. Auctor ad Heren. lib. 1. Oratoris officium est, de his rebus posse dicere, quæ
res ad vsu civilem, &c. Caesar lib. 1. Bel. Gal. Erant omnino itinera duo, qui-
bus itineribus domo exire posset. In his exemplis atque alijs, quibus, ne longus
sim, supersedeo, Antecedens nõ modo præcedit, sed etiam sequitur Relatiuum:
hoc tamen inter prius & posterius interest, quod illud numero & casu cum Re-
latiuo consentit: hoc verò genere, numero, & casu. Præterea hoc quam sæ-
pissime omittitur: illud rarius, atq; ea lege vt alterum necessario maneat. Cic. ad
Att. lib. 13. Ad Cesarem quam misi epistolam, exemplum eius fugit me tum ti-
bi mittere: Nam plena oratio est, exemplum eius epistolæ quam epistolam misi
ad Cesarem, fugit me tum tibi mittere. Liu. lib. 9. dec. 4. Quem ceperant exu-
les montem, herbidas, aquosusq; est; Iusta oratio est, Mons, quem montem cepe-
rant exules, herbidas, aquosusq; est. Potest & per interrogandi, & dandi ca-
sus genus hoc dicendi efferrî, ita tamen vt inter Relatiuum & Antecedens ali-
quid interponatur, vt Quarum Plato artium fuit peritissimus, sum ipse penitus
ignarus. Quibus operam das disciplinis diligentissimè, frater tuus pro nibilo du-
cit. Nonnunquam in hoc loquendi genere verborum ordo perturbatur, atque fit
oratio durior, ponam vnum exemplum quo res fiat planior, Vrbis, quam urbem
statuo, vestra est: oratio est plena atque iusta: aufer Antecedens, quod præit Re-
latiuum sic, Quam urbem statuo, vestra est: pereleganter es locutus. Inuertere
verba sic, Urbem quam statuo, vestra est: paulò durius locutus es, Latine tamen.
Itaque in hac & similibus locutionibus non ponitur casus pro casu, sed inuerti-
tur, perturbaturq; verborum ordo. Sed de his in Figurata constructione.

Quod

Quod si inter duo substantiua ponatur, cum alterutro consentire poterit, etiam si alterum proprium sit. Callustius, Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. Curtius, Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, peruenit. *Catil. Lib. 3.*

Proprium substantiuum non rapit ad se relatiuum, vt quidam arbitrantur. Cic. 2. de Nat. Propius à terra Iouis stella fertur, quæ Phaëton dicitur. Liu. lib. 6. belli Maced. Herculi sacrificium fecit in loco, quem Pyram, quod ibi mortale corpus eius Dei sit crematum, appellant.

I I. A P P E N D I X.

Quantus, Qualis, & cætera id genus nomina, cum relatiua sunt, non cum antecedente, sed cum consequente substantiuo genere numero, & casu consentiunt.

Cic. ad Cassium, Dixi de te, quæ potui, tanta contentione, Quantum forum est. *Lib. 12.*

Idem in Bruto, Utinam in Tiberio Graccho, Cæioq; Carbone talis mens ad remp. bene gerendam fuisset, quale ingenium ad bene dicendum fuit.

Decem sunt, quæ relatiua Accidentis vocant, Quantus, Qualis, Quot, Quotus, Quoteni, Quotuplus, Quotuplex, Quotennis, Cuius, cuius, cuium, Cuias, quorum, exceptis primis duobus, ferè, quod ad rem attinet, nullus est vsus. Quare puto hæc dissimulanda esse: quorsum enim miseri pueri sine causa cruciabuntur? Nolim hic nimium sollicitum præceptorem de vocabulorum ratione, cur hæc Accidentis: illa, de quibus supra diximus, Substantia vocentur. Nisi vero etiã Categoriæ Aristotelis sint explicandæ. Sint itaq; contenti adolescentes syntaxeos cognitione: substantiã, & accidens relinquunt dialecticis. Aut certè vno verbo explicentur: substantiæ vocari relatiua, quod nomina substantiua referant, accidens vero, quod adiectiua. Quatuor illa Alter, Alius, Reliquus, Cætera, cæteri, quæ diuersitatis relatiua quidam appellant, alij verò in partitiuis nominib. adnumerant, eiusdem sunt ingenij: nam neglecto antecedente consequens amplius sunt, vt Pueri ingenij verecundiam amant: cæteraq; animi ornamenta.

III. Appendix nominatiuo, & verbo: adiectiuo, & substantiuo: relatiuo, & antecedenti communis.

Nominatiuus, & verbum: adiectiuum, & substantiuum: relatiuum

vum, & antecedens interdum, maxime apud historicos & poetas sensu, & significatione consentiunt, quanuis voce discrepent.

*Aen. 1.
Ecl. Ma-
cc. 7.*

Virgilius, Pars infrusta secant, uerubusq; trementia figunt.
Liu. Pars in iuueniles lusus uersi, pars uescentes sub umbra, quida somno etiam strati.

Terent. in Andria, Vbi illic est scelus, qui me perdidit?

In constructione proprie spectantur voces: aliquando tamen scriptores potius significationis, ac sensus rationem habentes, quam uocum, diuersos numeros atq; genera coniungunt, uerbi causa: Pars in frustra secant. Pars singularis est numeri, si uocem spectes, at pluralis, si significationem: nam, Pars, aliquot significat ex Troianis, merito igitur ei datum est uerbum multitudinis. Secant, Item Pars generis est feminini, si uocem attendas: si uero sensum, ac significationem consideres, saepe masculini est generis. Pars in iuueniles lusus uersi. Idem 1 ab Vrbe maxima, pars, ut ante dictum est, ab equitibus in flumen acti: siquidem, Pars, milites significat in iuueniles lusus uersos, & in flumen actos. Idem 2 ab Vrbe, Cetera multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti. Scelus eodem modo, & Senium, cum masculinis adiectiuis, aut relatiuis adiunguntur, scelestum, & senem significant. Terent. in Eunuch.

Vt illum dii de a' que senium perdant, qui me hodie remoratus est.

Deniq; huius loci sunt nomina, quae numero singulari multitudinem significat, ut Turba, Populus Ouid. 2. Fast.

Thura ferans, placentq; nouum pia turba Quirinum,

Et patrias aras, militumq; colant.

Terent. in prol. Hecyræ. — populus conuolat,

Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.

Præterea nonnulla partitiua, cuiusmodi sunt Quisq;, Vterq;, Neuter, Vter, Alter, Alius, Aliquis. Liu. 1. ab Vrbe. Pro se quisque scelus regium, ac vim queruntur. Idem 2. Missi confestim honoratissimus quisque ex Patribus. Plaut. in Amph. Vterq; deluduntur. Idem Menæch. Vter meruistis culpam? Idem ibidem, — quoties tandem edixi tibi,

Vt caueres, neuter ad me iretis cum querimonia? Plin. lib. 2. c. 30.
de formicis agens, Ex diuerso conehunt altera alterius ignara. Virg. 2. Aen.

Alcanuumq;, patremq; meum, iuxtaq; Creusam

Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.

Sal. in Cat. Inertia, & mollitia animi alius alium expectantes cunctantini.
r. lib. 5. Nisi mutuo essemus miseri, olim alius alij potuissemus esse fastidio.
ent. in Adelph. Aperite aliquis actutum ostium. Donatus in hunc ita scribit.
Aliquis, vim habet pluralem, quamuis singulariter dicatur, non enim est nisi de multis. Huc etiam spectant uocabula, quae positione quida unus

sunt generis, significatione vero alterius, ut iam diximus, quale est et illud *Cur dii lib. 4.* Duo millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucib. affixi, per ingens litoris spacium pependerunt, & similia, quæ apud historicos leguntur. Hoc genus loquendi rarum est apud Oratores. *Cic. 3. de Fin.* Quod cum accidisset, ut alter alterum nec opinato videremus, surrexit statim. *Quintil. 6. Declam.* Cum pater, filiusq; de vinculis contenderent, & sibi quisq; carcerem vendicarent. Iuniores hic figuram *Synthesin* excogitauerunt veteribus inauditam.

Substantiua continuata.

Substantiua continuata, quæ ad eandem rem spectant, casu concordant, quamuis genere, & numero aliquando dissentiant.

Marcus Tullius Cicero Publio Lentulo proconsuli salutem plurimam dicit. Lib. 1.

Cæsar, Gallos ab Aquitanis Garumna flumen diuidit. Plinius ad *Bel. Ga. 1*
Caninium, Quid agit Comum tuæ, meæq; delicia? Li. 1. Epi.

Continuata substantiua dicuntur, quæ nulla coniunctione sunt iuncta, quæ genere, & numero, ut diximus nonnunquam dissident. *Cic. ad Att. lib. 1.* Tulliola delicia nostræ tuum munusculum flagitat *Cæcilius Ciceroni. libr. 8.* Scito Sempronium Rufum mel, ac delicias tuas calumniam maximo plausu tulisse. *Quint. lib. 2. cap. 4.* docet id, quod magis est commune, satiusq; patet, debere præcedere his verbis: Quædam ordine permutato sunt superuacua, ut Fratres gemini: nam si præcesserit Gemini, Fratres addere non est necesse. Contra quod præceptum Veteres sepe faciunt. *Cic. 2. de Diuin. Proclus, & Euristhenes Lacedæmoniorum reges gemini fratres fuerunt Liu. 1. ab Vrbe: In ore Tiberis Hostia vrbs condita. Idem lib. 5. bel. Mac. Ad Tagum amnem ire pergunt. Idem 1. bel. Pun. Profectus ad Trebiam flumen collegæ coniungitur. Idem libr. 4. det. 5.* Sita est in radicibus Ossæ montis. Cæsar una periodo docuit utranque dici posse. 1. belli Gall. Initium capit à flumine Rhodano, contineturq; Garumna flumine. Quod ad casum attinet, interim alterum genitiui est casus. *Cic. ad Att. lib. 5. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu est. Virg. 3. Aen.*

— Et celsam Buthroci ascendimus urbem.

Querunt hoc loco grammatici utri potius substantiuo reddendum sit verbum, adiectiuum, & relatiuum, magis, an minus communi. Ego quantum meminisse obseruasse, existimo, si alterum proprium sit hominis, cum eo verbum, ceteraq; consentire. *Cic. Tulliola delicia nostræ tuum munusculum flagitat. Idem ad Marium libro 7.* Delicia vero tuæ noster Aesopus eiusmodi fuit, ut ei desinere per omnes liceret. *Idem 1. Tusc. Accerrime autem delicia nostræ Dicaarchus contra banc immortalitatem disputauit. Idem pro Cor. Bal. Cum duo fulmina nostri im-*

R perij

perij subito in Hispania Cn. & P. Scipiones extincti occidissent. Idem de Arusp. Quid enim hunc persequar, pecudem, ac beluam, pabulo inimicorum meorum corruptum? Si vero de alijs rebus agatur, sepiissime video uerbum adiectiuum, relatiuumq; magis communi respondere. Liu. lib. 7. bell. Maced. De Solis urbe, quæ in Cilicia est, egerunt. Soli, Solorum, nomen est urbis. Idem lib. 3. ab Urb. Antium propinquam & opportunam & maritimam urbem coloniam deduci posse. Plin. de Viris Illustr. Ludos Consualia simulauit, ad quos cum utriusque sexus multitudo uenisset, dato suis signo uirgines raptæ sunt. Plin. lib. 2. c. 52. Volfinij oppidum Tuscorum opulentissimum totum concrematum est fulmine. Idem lib. 3. cap. 5. Præterea autor est Antias oppidum Latinorum Apiolas captum à L. Tarquinio rege. Idem lib. 3. cap. 2. Tugri ciuitas Gallie fontem habet insignem. Liu. 2. ab Urbe: Ita fusi Volsi, Antiates, Corioli oppidum captum. Idem lib. 9. bel. Mac. Ludi Tauritia per biduum facti religionis causa. Idem 5. ab Urb. Pergo ad delendam urbem Veios. Ibidem, Hic Veiorum occisus fuit urbis opulentissima Hetrusci nominis. Iustinus tamen lib. 9. ad proprium respexit, Ad cuius, inquit, emolumentum egregie pertinere ratus si sibi Byzantium nobilem & maritimam urbem receptaculum, terra mariq; suis copijs futurum in potestatem redegisset. Hanc Substantiuorum continuationem uocant Iuniores Appositionem, quam obscuriorem reddiderunt, dum sit ne figura altercantur, & particulas nescio quas auidius persequuntur.

Vtrinque nominandi casus.

Omne uerbum personale finiti modi utrinque nominatiuum habere potest, cum utrunque nomen ad eandem rem pertinet, cuiusmodi maximè est uerbum, Substantiuum, Vocatiuum, & alia quam plurima.

Teren. in Phorm. Senectus ipsa est morbus.

Lib. 3. Ci. de Off. De amicitia alio libro dictum est, qui inscribitur Lælius.

Catil. Sall. Virtus clara, æternaq; habetur.

Lib. 3. Cic. ad Att. Ego uiuo miserrimus.

Phil. 2. Idem in M. Antonium, defendi remp. adolescens, nõ deserã senex.

HÆC præceptio complectitur uerba omnia personalia, cuiuscumq; sint generis, Actiua, Cic. pro Cor. Audiui hoc de parente meo puer. Passiua, Idem de Or. Hoc nos ab istis adolescentibus facere inuiti, & recusantes herò uocati sumus. Neutra, Idem de Amic. Venio in Senatum frequens. Deponens, & Communia ad hæc tria renocantur, ut post dicemus. Virg. 7. Aen. Sic fatetur lacrymans. Boni moriuntur læti. Senec. Thyest. Venenum in auro bibit, expertus loquor. Pater discedentem filium amplexus est tristis. Cuius igitur hoc præcepto

precepto omne verborum genus contineatur, non est cur hic, quæ Substantiuū, aut Vocatiuū vim habent, aut verba gestuum, aut similia addantur. Vocatiuū verba vocant, Appellor, Vocor, Nuncupor, Nominor, Dicor, & si qua sunt de eodem genere. Illud mihi penè exciderat, quod pleriq; omnes grammatici tradunt, verbum substantiuū, quod idem de vocatiuo dictum sit, cum inter duos nominandi casus diuersi numeri ponitur, consentire cum precedenti, vt Adolescentes modesti sunt ornamentum iuuentutis. Cum verò post vtrunq; collocatur, cum propiori, vt Adolescentes modesti ornamentum est iuuentutis. Ciues flagitiosi sentina reipub. appellatur: quo pacto certè non ausim loqui sine idoneo alicuius auctoris testimonio: nam hac solæcismi speciem præ se ferunt. Nec enim verborum mutatio constructionem mutat. Videndum itaq; est vtrū substantiuū sit verbi, vt ita dicam, basis, & fundamentum, nā cum eo verbum consentiet, vbiq; sit locorum. Verbi causa in hac oratione, ne longius abeamus, Adolescentes modesti sunt ornamentum iuuentutis, verbi basis, & fundamentum, quod suppositū vocant, est Adolescentes modesti, quocunq; modo vertas hæc verba, semper verbum suum requiret suppositum: Ornamentum iuuentutis sunt Adolescentes modesti, Modesti Adolescentes ornamentum sunt iuuentutis: Reip. sententia appellantur ciues, flagitiosi, Flagitiosi ciues reip. sentina appellatur. Sic Plin. lib. 33. c. 3. Nota argenti fuere bigæ, atque quadrigæ. Liu. libr. 1. bel. Pun. Captum oppidum cum ingenti præda: quanquam plerumq; ab dominis de industria corrupta erant, & in cadibus vix vllum diuinitatis ira fecerat, & captiui militum præda fuerant, tamen &c.

Lucan. lib. 3.

Omnia Casar erat.

Quid. 1. Metamor.

Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.

Idem in eodem,

Tum primum subiere domus, domus antra fuerunt.

Idem. 7.

Gaudia principum nostri sunt Phoece doloris.

Lucan. lib. 9.

Sanguis erant lacrymæ.

Quod si aliter loquamur, figurata erit constructio, vt censet Budæus in commenta. linguae Græcæ, vbi alterum Ciceronis, alterum Plinij locum affert. In Pison. Exposui breuiter consulatum meum, aude nunc furia de tuo dicere, cuius fuit initium ludi Compitalitij tum primum facti post C. Marium Consulem. Vbi verbum ante duos nominatos ponitur. Plin. lib. 4. cap. 4. de Peloponeso loquens Augustiæ, inquit, vnde procedit, Isthmos appellatur. Vbi appellatur, vt ratio Grammaticæ postulat, legunt quidam. Alia præterea reperiuntur. Seneca lib. 1. Epist. Magnæ diuitiæ sunt lege naturæ composita paupertas. Hic vt verum ingenue fatear, non auderem aliter loqui. Cic. vltimo Parad. Contentum vero suis rebus esse maxima sunt, certissimèq; diuitiæ. Nulla melior, tutiorq; præceptio est, quàm optimorum auctorum vsus, quo præceptore securus loqueris, & scribes.

R. A. No.

Nominatiuum post verbum infinitum.

Verbum personale infiniti modi post se nominatiuum petit, cū res ad nominatiuum præcedentis verbi pertinet.

Lib. 1. Cic. de Nat. Dco. Nolo esse longior. Idem pro Marcello, Malim videri nimis timidus, quam parum prudens.

Terent. Adelph. Pater esse disce ab alijs, qui verè sciunt. Ibidem,
— Meditor esse affabilis.

Non solum hoc fit accedentibus verbis optandi, sed alijs etiam. Autor ad Herennium lib. 4. Ego patriam liberaui, vos liberi esse non curatis? Senec. lib. 1. epist. Amicus mihi esse cœpi. Idem de Consol. ad Martiam, Perdidisti enim tot mala, si nondum misera esse didicisti. Cic. ad Cassium lib. 1 §. Eius consilij princeps ego fuisse uideor. Idem ad Att. 9. Amens mihi fuisse uideor. Idem pro Sest. Nec Aristidis fuga, qui vnus omnium iustissimus fuisse traditur. An res ad nominatiuum præcedentis verbi spectet, facile est cognoscere, exempli causa, Cæsar cupit esse rex. Quis cupit esse rex? Cæsar. Crassus studet videri diues. Quis studet videri diues? Crassus. Pertinet igitur Diues ad nominatiuum præcedentis verbi, nimirum Crassus.

A P P E N D I X.

Si verba, Puto, Aio, Refero, & alia eiusdem significationis infinitum præcedant, durior efficitur oratio.

Lib. 1. Lucan. Vtq; fidem vidit sceleris, tutumq; putauit
Iam bonus esse focer, lachrymas non sponte cadentes
Effudit, gemitusq; expressit pœ&œe lato.
Orator dixisset, Se bonum esse focerum.

Tutumq; putauit Cæsar, cum Pompeij caput oblatum est, iam bonus esse focer.

Sic Catul. Phasellus ille, quem videtis hospites,

Aix fuisse omnium celerrimus? Ouid. 13. Metam.

Sed enim quia retulit Ajax Esse Ionis p̄onopos. Idem 2. de Tristib.

Deme mihi studium, vitę quoque crimina demes,

— Acceptum refero versibus esse nocens.

Hac in soluta oratione vitabit puer, vteturq; accusatio.

II. A P P E N D I X.

At si accusatiuus antecessit, & sequatur necesse est.

Cicero

Cicero in Catilinam, Cupio P. C. me esse clementem: cupio in tantis reip. periculis non dissolutum videri.

Idem in Bruto, Ego me Phidiam esse malle, quàm vel optimum fabrum signarium.

Nonnunquam subauditur præcedens accusatiuus. Curt. lib. 8. Octoginta talenta constituit daturum Alexander: pro, se daturum. Illud eiusdem, quod affert Budæus in comment. lingua Græcæ: Ad vestras manus confugio, inuitis vobis salutem esse nolo, tam durum est, quàm quod durissimum. Hunc locum suspicor esse deprauatum, multò enim aliter hodie legitur lib. 6. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio: inuitis vobis salutem esse nolo. Sic enim habent libri omnes quos quidem legerim. Neque illud Ennij in Epicharmo apud Ciceronem 1. Acad. Quæst. ad rem videtur facere,

Nam videbar somniare me & ego esse mortuum. est enim perturbatus sensus, pro Nam & ego videbar somniare me esse mortuum. Idem locum Ciceronis pro Quint. affert. Nunc in causa superiori, ne vt par quidem sit, postulat, inferiorem esse patitur: Vbi ait desiderari, Se se. In libris tamen correctissimis legitur, inferiorem esse se patitur.

III. APPENDIX.

Infinitum Esse, accedente verbo Licet, dandi, vel accusandi casum post se postulat.

Cic. 1. Tusc. Licuit esse ocioso Themistocli, licuit Epaminundæ.

Idem ad Att. Mihi negligenti esse non licet.

Idem pro Flacco, Cur his per te frui libertate, cur denique esse liberos non liceat?

Idem pro Cornelio Balbo, Quod si ciui Romano licet esse Gaudianum siue exilio, siue reiectione huius ciuitatis, &c.

Interim deest datiuus. Cic. pro Liga. Liceat esse miseros, quanquam hoc vitore esse non possumus. Idem ad Att. lib. 10. In Italia autem nos sedentes quid erimus? nam medios esse non licet. Infinitum, Esse, cum ceteris verbis, que datiuo gaudent, ferè accusatiuum habet.

Terent. Heaut. Expedi bonas esse nobis.

Idem Phorm. Nostrapte culpa facimus, vt malos expediat esse.

Quint. tamen lib. 11. cap. 1. datiuo vsus est. Oderit reum, inquit, verba ancupantem, & anxium de fama ingenij, & cui esse diserto valet. Illud vero Valerij lib. 5. c. 4. de Cimone minus vsitatum: Nam & si maximo tibi postea, et ciui, & duci euadere contigit, plus tamen aliquanta laudis in carcere, quàm in Curia

ria affectus es. Item lib. 3. c. 6. L. quoque Sylla, cum imperator esset, cblamyda to sibi & crepidato Neapoli ambulare deforme non duxit. Illud loquendi genus, Tibi necesse est viro forti esse, varum videtur, quo tamen Liu. 1. bel. Pun. usus est in oratione Annibalis, illis timidis & ignavis esse licet: vobis necesse est fortibus viris esse. Cum infinito, Esse, accedit verbum Dandi, planè videtur poetica locutio. Ouid. 8. Met. — vobis immunibus huius Esse mali datur.

Horat. in Arte. — mediocribus esse poëris

Non homines, non dii, non concessere columna.

Illa, Videris mihi esse prudens: Videor tibi esse grauis, non sunt huius loci: nam nominatiuus Prudens, Grauis non ad datiuum pertinet, quod hic requiritur, sed ad nominatiuum verbi præcedentis, vt supra diximus. Cic. 2. Philip. Nescio quid turbatus mihi esse videris.

Interrogationis atque Responsionis consensus.

Interrogatio, & Responsio casu consentiunt. Cui præceptori dedidisti operam? Platoni. Cuius est hæc oratio? Ciceronis. Quem existimas fuisse principem oratorum? Demosthenem. Quo motivo fuisti impeditus? Assidua febricula.

Certa dictionum proprietates in causa est, quo minus interrogatio, & Responsio casu coherant, vt Cuius est hoc pallium? meum. Quanti emisisti caluum? quadrante. Hæc, & similia progrediente tempore discunt adolescentuli. Quare ne hac exceptione terreantur.

DE CONSTRUCTIONE transitiua nominis.

Genitiuus post nomen substantiuum.

Quotiescunque duo nomina substantiua rerum diuersarum in oratione continuantur, alterum erit genitiui casus.

Lib. 2. Cic. in Pisonem, Supplicium est pœna peccati. Idem ad Cælium, Mirum me desiderium tenet vrbis.

Idem de Amicitia, Maximum ornamentum amicitie tollit, qui ex ea tollit verecundiam.

Huc spectat omnis substantiuorum sylua, siue rem possessam, siue numeram, siue mensuram significant, vt equus Alexandri: Par amicorum: Modius tritici. Præterea verbalia in Tor, Trix, Sor, Vs, Io, vt Seruator patria: Expultrix vitio-

vitiorum. Censor morum : Contemptus diuitiarum : Moderatio animi . Deniq̄ substantiua omnia continuata res diuersas significantia, quocunq̄ nomine censentur : neque de his admoneantur pueri, cum ad rem nihil faciant. Reus genitiuo, vel ablatiuo cum præpositione, De, gaudet. Reus audaciæ, auaritiæ, De ambitu, De vi, apud Ciceronem leguntur .

A P P E N D I X .

Adiectiua cum Substantiue ponuntur, more substantiuorum construuntur.

Cic. de Senectute, Tantum cibi, & potionis adhibendum, vt resiciantur vires, non opprimantur.

Idem in Ver. Sicilia tota, si vna voce loqueretur, hoc diceret: *Att. 1.*
 Quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis vrbibus, sedibus, delubris fuit id mihi tu C. Verres eripuisti, atq; abstulisti.

Pompeius ad Marcellum, & Lentulum, Vos hortor, vt quodcumque militum contrahere poteritis, contrahatis. *Lib. 8. ad Att.*

Huius classis sunt Multum, Plus, Plurimum, Tantum, Quantum, Minus, Minimum, Summum, Extremum, Vltimum, Postremum. Cic. ad Att. lib. 2. Terentia delectata est tuis litteris, & impertit tibi multam salutis. Idem pro Mil. Vident, quantum in te sit animi, quantum ingenij, quantum autoritatis. Idem ad Toranium lib. 6. Præsertim cum rerum omnium mors sit extremum. Liuius lib. 2. bell. Mac. Ad vltimum inopia scires venturos. Curt. lib. 8. Ad vltimum periculi peruenerat. Cic. 2. Philip. Pax est tranquilla libertas, seruitus postremum malorum omnium. Abdita rerum, Strata viarum, Occulta saltuum, Incerta fortunæ, & id genus alia ferè apud historicos, & poetas reperiuntur. Virg. 2. Aen. Obsedere alij telis angusta viarum. Liv. Ad incerta fortunæ regio more venenum erat. Tacit. lib. 18. Per angusta, & lubrica viarum flexerant. Idem lib. 1. Præmissa Cæcina, vt occulta saltuum scrutaretur,

G E N I T I V V S , V E L A B L A T I V V S
 post nomen substantiuum .

Substantiua, cum ad laudem, vel vituperationem referuntur, genitiuo, vel ablatiuo gaudent.

Cic. ad Marcellum, Neque te monere audeo, præstanti prudentia virum : neque confirmare maximi animi hominem, virumque fortissimum. *Lib. 4.*

Plinius, Choromandarum gentem, vocat Tauron syluestrem,

sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis.

Proposita exempla utrunque casum complectuntur. Hic variabunt tyrones orationem, M. Tullius vir singularis ingenij à M. Antonio crudelissime trucidatus est. Singulari vir ingenio Cicero miserandum in modum interijt. Pueri tardi ingenij saepe ingeniosis palmam præripiunt. Tardo ingenio pueri plerumq; labore, & diligentia ingeniosos superant.

Genitiuus post nomen adiectiuum.

Adiectiua, quæ Scientiam, Communionem, Copiam, & his contraria significant, cum genitiuo iunguntur, vt Peritus, Ignarus, Particeps, Expers, Plenus, Inanis.

Cic. in Bruto, Fabius pictor & iuris, & literarum, & antiquitatis bene peritus fuit.

2. de Or. Idem. Antonius omnis eruditionis expers, atque ignarus fuit.

Lib. 5. Idem de Finibus, Virtutes ita copulatæ, connexæq; sunt, vt omnes omnium participes sint.

Lib. 9. Idem ad Papirium: Stultorum plena sunt omnia.

Ex eodem 1. de Orat. Omnia plena consiliorum, inania verborum videmus.

Hoc loco quàm plurima nomina à Grammaticis recensentur, delectu tamen opus est, alijs enim Oratores, alijs historici, & poëta frequentius vtuntur. Doctus, Indoctus, Gnarus, Ignarus, Rudis, Callidus, Prudens, Imprudens, Nescius, Inscius, Certus, Incertus, Consors, Exfors, Compos, Impos, Immunis, Insons, Insolens, Insuetus, Diues, Largus, Liberalis, Benignus, Prodigus, Facundus, Plenus, Refertus, Fertilis, Pauper, Egenus, Inops, Indigus, Parcus, Sterilis, Nudus, Vacuus, Truncus. Cell. lib. 1 3. cap. 12. Iuris civilis doctum. Plin. lib. 2 5. cap. 2. Doctissimos Grammaticæ artis.

Horat. de Arte, Indoctusq; pila disciue, trochiue quiescit.

Cic. pro Flac. Homines imperiti, rerum omnium rudes, ignariq;. Idem in Brut. L. Sisenna doctus vir, & optimis studijs deditus, bene Latine loquens, gnarus Rcip. Columel. lib. 2. cap. 2. Callidissimi rusticarum rerum genera terreni tria esse dixerunt. Liu. 4. bel. Mac. Quæ minus insida ac trepida fuisset, ni Achæi locorum prudentes institissent. Idem ibidem, Commercio eorum Hispani imprudentes maris gaudebant.

Terent. Eunuch. Imprudens harum rerum, ignarusq; omnium.

Plin.

Plin. Ep. 176. *Accedit lacrymis meis, quod absens, & impendentis mali nescius, pariter egrum, pariter decessisse cognoui.* Cic. in Brut. *Socrates se omnium rerum inscium fingeat, & rudem.* Quintil. lib. 4. cap. 2. *Iudex quam primum certus esse sententia cupit. Certior genitino vel ablativo cum prepositione, De, gaudet,* Cic. ad Att. lib. 3. *Faciam te consilij nostri certiozem.* Idem ad Sulpit. lib. 4. *Cum te tranquilliori animo esse cognouero, de ijs rebus, quæ hic geruntur, certiozem faciam.* Liu. 4. ab Urb. *Tubero incertus veri est.* Idem, *Non quia incertus sententiæ fuerit.* Cic. pro Flacco, *Nam fratres quidem consortes sunt mendicitatis.* Livi. 2. bel. Pun. *Se omnis culpæ exsortem, omnis euentus participem fore diceret.* Cic. Phil. 2. *Tu mentis compos es?* Idem Att. 9. *Sum, Sum, mihi crede mentis compos.*

Plaut. Capt. *Eripite quæso isti gladium, quæ sui est impos animi.*

Senec. de Vita beata cap. 26. *Animus vitiorum immunis.* Quintil. Declam. 9. *Quis crederet inter duos amicos, quorum alterum immunem malorum omnium fortuna faceret, alterum, &c.* Liu. 4. bel. Maced. *Infones consilij publici.* Cic. Att. 2. *Itaq, amicus ille noster insolens insaniam.* Ibid. *Tam insuetus contumelia.* Solin. cap. 54. *Opulenta ac diues urbiū:* & cap. 68. *Variarum opus diues.* Virg. lib. 9. — *diues pictæ vestis & auri.* Idem lib. 11. *Largus opum.* Sallust. Catil. *Laudis auidi, liberales pecuniæ.* Horat. L. Ep. — *vini somniq, benignus.* Idem 1. Carm. Ode 12. *animæ prodigus.* Tacitus in agricol. *frugum sæcundus.* *Plenus apud Ciceronem ferè interrogandi casum postulat.* Pro Fonteio, *Referta Gallia negociatorum est, plena ciuium Romanorum. aliquando etiam ablatiuum, vt suo loco dicemus.* Liu. 5. ab Urb. *Fertilis hominum, frugumq, Gallia.* Hor. 2. Serm. Sat. 3. *Argenti & auri pauper.* Liu. 9. ab Urb. *Omnium egena corpora huani prostrauerunt.* Cic. de Senect. *Tum intelligitur quam fuerint inopes amicorum.* Plin. lib. 8. c. 40. *Stipendiorum indiga.* Tacit. lib. 19. *Ciuium sanguinis parcam credidere.* Idem 17. *Seculum virtutum sterile,* Quint. lib. 4. cap. 1. *Asperitas nuda questionum.*

Terent. Heaut. *Sine me, vacuum tempus nequod dem mihi laboris.*

Virg. 4. Georg. — *& visenda modis animalia miris Trunca pedum primo.* *Horum nonnulla etiam cum ablatiuo iunguntur, de quibus suo loco dicemus.*

Item quædam in Ax, Ius, Idus, & Osus. Philosophus tenax recti, nullius culpæ conscius, auidus virtutis, studiosus literarum. Quibus adde Memor, Immemor, Securus: vt Memor beneficij, Immemor iniuriæ, Securus rumorum.

Quintilianus, Tenacissimus sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus. Cic. in M. Antonium, *Huius rei ne posteritas quidem omnium sæculorum immemor erit.*

Idem ad C. Antonium, *Cum T. Pomponius homo omnium meorum*

Li. 1. c. 1.
Phil. 2.

Lib. 5.

meorum in te studiorum conscius, tui cupidus, nostri amantissimus ad te proficisceretur, aliquid mihi scribendum putavi.

Non omnia, quæ in has syllabas exeunt, patrium casum admittunt, sed certa quædam, eaq; partim sunt oratoria, partim historica, & poetica: id quod optimus magister vsus te docebit. Capax, tenax, rapax, ferax, edax, conscius, dubius, anxius, prouidus, cupidus, audius, curiosus, incuriosus. Senec. ep. 7. Parum tenax recti. Idem 6. de Beneficijs, Me tempestas occupauit, portus ac præsidij dubium. Plin. lib. 25. cap. 2. Medicinæ peculiariter curiosus. Plinius Iunior Ep. 173. Ita natura comparatum est, vt proximiorum incuriosi, longinqua se ditemur. Quint. lib. 8. In quod sæpe etiam incidit, Cicero securus tam parua obseruationis. Seneca de Vita beata cap. 26. Sapiens uiuit presentibus lætus, futuri securus. Trepidus rerum suarum, Timidus lucis, Floridus ani, Feruidus ingenij, Validus animi, Deuius equi, Egregius facti, Dubius animi. Multa præterea, quæ certis locis comprehendere non possunt, vt Præceptum animi Integer vitæ, Sceleris purus, Ambiguus consilij, Inglorius militiæ, Immodicus ira, Fessus belli, Laudis auarus, Tenuis opum, quæ promiscuè à Grammaticis numerantur inter ea, quæ genitiuo adhaerent, sed ad historicos, & poetas spectant. Seneca, qui proxime accedit ad historicos lib. 21. de Vita beata, Abduntur, inquit, in aliquas rimas timida lucis. Idem cap. 6. Beatus est ergo iudicij reclusus. Illud 2. de Inuent. quod affert Budæus in Commentarijs linguæ Græcæ: Hoc autem ipsum genus erit eo firmitus, si eo ipso in genere, quo arguetur, integer animi fuisse demonstrabitur, in nullo prorsus libro reperi, sed pro Animi, Antea, sic: Integer antea fuisse demonstrabitur.

P A R T I T I V A.

Partitiua genitiuo multitudinis gaudent.

- Lib. 1.* Cic. de Natu. deorum, Elephanto belluarum nulla prudentior.
 Idem de Senectute, Minus habeo virium, quam vestrum vteruis.
- Lib. 2.* Idem ad Quintum Fratrem, Domus vtriusque nostrum ædificatur strenuè.

Partitium nomen est, quod significat multa sigillatim, vt Quisque, Vnusquisque, Vterque, Neuter, vel vnum è multis, vt alter, Alius. Hæc partim sunt vniuersalia, vt Nemo, Nullus: partim particularia, ut Quidam, Aliquis: partim interrogatiua, vt Quis, Vter? partim infinita, quæ eadem sunt quæ interrogatiua, cum scilicet nihil querunt, vt Nescio quis vestrum loquatur. Ignoro vter vestrum sit doctior. Verum cum pueri has finitiones, distributionesq; vix vquam teneant, non video, cur eis hæc sint inculcanda. Fortasse commo-

dus

dius fuerit, qua maxime Partitiua sunt, habere in promptu, ordine elementorum, Alius, Aliquis, Alter, Alteruter, Nemo, Neuter, Nullus, Quis, Quicumque, Quidam, Quilibet, Quisquis, Quivis, Quispiam, Quisquam, Quisque, Solus, Vllus, Vnusquisq, Uter, Uterque, Vtercunq, Vterlibet, Uteruis.

Item numeralia nomina. Liu. Imperium summum Romæ habebat, qui primus vestrum os osculum matri tulerit. Curtius, Octoginta Macedonum interemerunt. Idem ibidem, Nolo singulos vestrum excitare. *Ab Urb. 1. Lib. 8.*

Denique quæcunque adiectiua partitionem significant, interrogandi casum possunt admittere. Cic. de Senecæ. Multæ etiam istarum arborum mea manu sunt factæ.

Liuius, Macedonum ferè omnibus, & quibusdam Andriorum, vt manerent, persuasit. Curtius, Cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit. *Bel. Ma. 1. Lib. 10. Lib. 8.*

Plin. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt. *cap. 48.*

Nonnunquam in substantiua maxime apud Plinium hanc constructionem admittunt lib. 10. c. 6. Volucrum animal parit. Vespertilio tantum, lib. 9. cap. 50. Piscium Lupus, & Trichias bis anno parit. Nisi forte quis dicat audiendum nomen partitiuum Solus. Numeralia frequentissime cum suis substantiuis copulantur; Septimus Rex Romanorum: Duo milites: Singuli duces.

SUPERLATIVA.

Si multa eiusdem generis comparentur, vtendum est superlatiuo cum genitiuo plurali.

Cic. 5. Tusc. Theophrastus elegantissimus omnium philosophorum, & eruditissimus, non magnopere reprehenditur, cum tria genera dicit bonorum.

Plin. Demosthenes summus oratorum Græciæ.

Lib. 33. cap. 1.

Hic, vt perspicuum est, comparantur multa eiusdem generis, nam & Theophrastus unus fuit, ex omnibus philosophis, & Demosthenes de Oratoribus unus: sic enim Laurentius, quæ sunt eiusdem generis explicat. Passim apud Cic. & ceteros scriptores inuenies genitiuum, Omnium, cum superlatiuo, quod quidam videntur negasse, captiosis nescio quibus conclusiunculis circumscripti. Idem ad Brut. lib. 11. Dij isti Segulio malefaciant homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Interim conferuntur res diuersi generis maxime accedente aduerbio, Non solum. Cic. pro Dornio suo, Hoc tu scriptore, hoc consiliario

liario, hoc ministro omnium non bipedum solam, sed quadrupedum impurissimo temp. perdidisti. Clodius, de quo hic agitur, bipes proculdubio, non quadrupes fuit. Macrob. lib. 7. Satur. c. 11. Ciceronem imitatus immeritò à Valla reprehenditur: Age inquit, Serui non solum adolescentium, qui tibi æquævi sunt, sed senum quoq; omnium doctissime. Plin. lib. 3. c. 1. de annulis agens: Longo certè tempore ne Senatium Romanum quidem habuisse aureos manifestum est. Siquidem his tantum, qui legati ad exterarum gentes ituri essent, annuli publicè dabantur, credo quoniam ita exterarum honoratissimi intelligebantur. Nec enim Legatus Romanus vnus erat ex gentibus exteris. Martialis quæ maxime inter se sunt contraria contulit. lib. 12.

Non es, crede mihi, bonus: quid ergo?

Vt verum loquar, optimus malorum.

Nisi quis dicat more suo fuisse iocatum, atque de industria in grammaticorum leges peccasse. Cic. in Brut. Phalereus enim successit ex senibus adolescens, eruditissimus ille quidem horum omnium, sed non tam armis instructus, quam palaestra. Idem 2. de Or. Tum Phalereus ille Demetrius omnium istorum mea sententia politissimus, alij eorum similes extiterunt. Hæc Ciceronis loca apertissime docent non malè Latine dici: Antonius est horum, siue istorum omnium eloquentissimus, quamuis non sit vnus ex his, aut ex istis.

APPENDIX.

Tam Superlatiua, quàm Partitiua etiam genitiuo singulari, qui multitudinem significet, coniunguntur.

Cic. pro Quintio, Habet aduersarium P. Quintius verbo, Sex Næuium, reuera huiusce ætatis homines disertissimos, ornatissimos nostræ ciuitatis. Idem pro Rabir. Posth. Virum vnum totius Græciæ facile doctissimum Platonem in maximis periculis, insidijsq; versatum esse accepimus.

An quisquam Clodiæ gêtis cû Pompeio Magno conferendus est?

Huc spectant, quæcunque nomina numero singulari multitudinem significant, vt Populus, Gens, Municipium, Aetas, Italia, Græcia, pro ipsiſ Italia, Græcis. Nemo totius Italiæ eloquentior fuit Cicerone. Curt. lib. 9. Tuo capite ignobilem vicum cmi, quis ferat non modo tuorum, sed vlliſ etiam gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem nouit?

II. APPENDIX.

Tum Superlatiua nomina, tum etiam Partitiua, quæ cum suis suis substantiuis casu cohærent, & genere, & numero consentiunt.

Lib. 2. Cic. de Nat. Deor. Indus, qui est omnium fluminum maximus,

NON

non aqua solum agros lætificat, sed eos etiam conferit.

Plin. Hordeum frugum omnium mollissimum est.

Pomponius Mela, Famam habet ob Cereris templum Enna præcipua montium.

Li. 18. c. 1

Li. 2. c. 7.

Superuacanea videri posset hæc appendix, nisi Grammatici præciperent tam superlatiua, quàm partitiua genus petere à genitiuo, si velis grammaticè loqui, exempli causa: Leo est fortissimum animalium, grammaticè dici: at Leo est fortissimus animalium, Latine. Ego certe nolim grammaticè loqui. Quod si quando adiectiua cum substantiuis non consentiant, in substantiua transeunt.

Cic. ad Thoranimum lib. 6. Præsertim cum omnium rerum mors sit extremum: Extremum substantiuum est. At in illo Quintil. 6. Declam. Mors sit extrema malorum: adiectiuum. Cic. 2. Philip. Pax est tranquilla libertas, seruitus postremum malorum. hic postremum non petit genus à genitiuo Malorum, sed est substantiuum: vt in illo Taciti lib. 3. Post celebre carmen, quo Germani superprema desleuerant. Eiusdem generis videntur hæc loca Plinij lib. 9. cap. 8. Velocissimum omnium animalium, non solum marinarum est delphinus, ocyor volucres, ocyor telo. Et lib. 10. cap. 27. Venenis Capree, & Coturnices pinguescunt placidissima animalium. Et lib. 8. cap. 32. Ceruis quoque est sua malignitas, quamquam placidissimo animalium. Vel dicemus more Græcorum Masculina iungi cum neutris, quale est illud Virg. Triste lupus stabulis. Item Feminina. Quint. lib. 11. c. 1. Tutissimum ergo pœnitentię confessio, & satisfactio culpa. Lege Budæum in Commentarijs linguæ Græcæ. Quod si hæc displicent, subaudiatur Animal.

Quod si nullum sit substantiuum, cum genitiuo, quod attinet ad genus, consentient.

Liu. Summi, infimiq; Gabinorum Sex. Tarquinius dono deum sibi missum credere.

Aburb. 1

Quint. Equidem Ciceronem sequar: nam is eminentissimos Græcorum est sequutus.

lib. 9. c. 4.

Pli. Sapientissima animalium esse constat, quæ fruge vescantur.

li. 22. c. 2

Idem, Ouorum alia sunt candida, vt columbis, perdicibus, alia pallida, vt aquaticis &c.

lib. 10. c. 1

52.

Si genitiuus nominis sit collectiuus, non necessariò cum eo consentient superlatiua, aut partitiua, vt summi, infimiq; ciuitatis Tarquinius exceperunt. Nemo huius oppidi Tarquinius exceperit. Item si Superlatiua substantiue ponantur. Cic. Cum omnium rerum mors sit extremum. Superlatiua Extremum, Supremum, Ultimam, Summam, vt supra diximus, substantiua aliquando fiunt generis

genere neutro: Lucan. lib. 10. — *cogunt tamén vltima rerum*

Spem pacis tentare ducem.

Curt. lib. 6. *Iamq̄ rex vltima Hyrcanię intrauerat. Idem lib. 8. Diardenes minus
celeber auditu est, quia per vltima India currit. Tacit. lib. 20. Extrema Gallicę
orę occupauere. Idem lib. 19. Summa nauium tabulis augent. Quint. Decl. 18.
Orbitates, ac suprema liberoriam plangantur.*

III. APPENDIX.

Genitiuus tam superlatiui, quam partitiui in ablatiuum cum
præpositione E, vel Ex, vel De, mutari potest.

Cic. pro Cluent. Ex his omnibus natu minimus P. Saturninus in
eadem sententia fuit. Idem pro Sex. Rosc. Audacissimus ego ex
omnibus? minime.

Lib. 16. Idem ad Tironem, De tuis innumerabilibus in me officijs erit
Phili. 10. hoc gratissimum. Idem in M. Antonium, Permitto, vt de tribus
Decla. 6. Antonijs eligas, quem velis. Quint. Timui, nequę ex meis viderę.

Lin. 1. ab Urb. Sextus filius eius, qui minimus ex tribus erat, transfugit ex
composito Gabios. sic habent correcti libri, non minor ex tribus, vt quidam ci-
tant. Partitiua eleganter ablatiuo iunguntur. Cic. pro Liga. Quam multi essent
de victoribus, qui te crudelem vellent, cum etiam de victis reperiantur. Idem
4. Acad. Quidam e philosophis faciendum omnino non putabant. Item Nu-
muralia. Cic. lib. 2. de Diuin. Panętius, qui vnus e Stoicis astrologorum prædi-
cta reiecit. Idem Paradox. C. Marium vidimus, qui mihi secur. dis in rebus vnus
ex fortunatis hominibus, in aduersis vnus ex summis viris videbatur. Idem
pro Plancio, Is enim vnus fuit de magistratibus defensor salutis meę. Vnus
hoc modo ferę construitur cum principium numeri est; cum vero idem est quod
solus, genitiuo etiam iungitur. Plinius lib. 9. cap. 17. Acipenser vnus omnium
scammis ad os versis contra aquam nando meat. Cur. lib. 8. Haud amplius quàm
vt duo ex tribus filijs secum militarent exegit. Cic. in Orat. Quoniam secun-
dum erat de tribus. Idem 2. Off. Erat igitur ex tribus, quę ad gloriam pertine-
rent, hoc tertium.

Mutatur interdum genitiuus superlatiui in accusatiuum uem
præpositione iner, vel Ante.

Cic. pro Sex. Rosc. Rectum putabat pro eorum se honestate pu-
gnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur.

Seneca, ille Croesus inter reges opulentissimus ad tormenta
post terga vincis manibus ductus est.

Pompo-

Pomponius Mela, Gentem sui nominis alluit Boristhenes inter Lib. 2. c. 2
Scythiæ annes amœnissimus.

Liu. Multitudini gratior fuit, quàm patribus, longe ante alios Ab Urb. 1
acceptissimus militum animis.

Superlatiuum nomen cum præpositione, Inter, non solum apud Poetas, sed etiam apud Oratores inuenitur. Quint. 6. Declam. Et, quod inter ista difficillimè est, amore mei vicit etiam matrem. Plin. lib. 13. c. 2. Inter omnes potentissimus odè, quisquis nouissimè additur. Iustin. lib. 36. Minimusq; inter fratres Ioseph fuit. Harum præpositionum admimiculo hæbit nobis, has, & similes locutiones, quæ parum latina putantur, (Lucretia est castissima suarum sororum: Antonius est doctissimus aliorum) sine ulla Grammaticorum reprehensione efferre; hoc modo, Lucretia castissima inter suas sorores numeratur, vel habetur: Antonius longè ante alios doctissimus est, vel inter ceteros doctissimus est. Seneca de Vita beata c. 28. Inter cetera mala illud pessimum est. Nonne vides quemadmodum res diuersi generis comparentur? Nec enim Sex. Rosc. de quo Cicero loquitur, vnus fuit ex suis municipibus; neque Romulus, de quo agit Liuius, vnus de alijs fuit: neq; illud malum, de quo Seneca, vnus è ceteris malis fuit: Age vero, cur reprehendamus eum, qui sic loquatur, Lucretia castissima est suarum sororum? Certè M. Tul. Pro Sex. Rosc. ferè eodem modo locutus est. Sex. inquit, Roscius pater huiusce municipis Amerimus fuit. cum genere, & nobilitate, & pecunia non modo sui municipij, verum etiam eius vicinitatis facile primus: Primus sui municipij, quid aliud est, quàm sutorum municipum primus? Item Gellius lib. 8. cap. 12. Vir ætatis suæ doctissimus: perinde est, ac si dixisset, suarum aequalium doctissimus, Quod si tantopere consoriam Grammaticorum virgulam perhorrescimus, vtamur verbo pro Superlatiuo, ad hunc modum, Lucretia suis sororibus plurimum castitate præstat: Lucretia suas inter sorores longe castitate præstat, Antonius eruditione ceteris condiscipulis plurimum præstat, vel suos inter equales longe doctrina præstat. Audi Ciceronem De Clar. Orat. Nihil tam dissimile, quam Cotta Sulpirio, & vterque equalibus suis plurimum præstitit. Ibidem de Hortensio loquens: Suos inter equales longe præstitit. Idem 2. de Fin. Homini, qui ceteris amantibus plurimum præstat, præcipuè à natura nihil datum esse diceremus? Certè Plin. lib. 34. c. 10. tam morose & anxie obseruationis securus, Ostracitis, dixit, tota nigra, & ceterarum sordidissima. Tacit. in Agricola, ij sunt ceterorum Britanorum fugacissimi, id eòq; tantum superstites.

III. APPENDIX.

Superlatiua præter proprium casum, admittunt etiam casum suæ positionis.

Cic.

Cic. de Claris Oratoribus, Fuit Sextus Aelius iuris quidem ci-
nilis omnium peritissimus: Omnium, superlatiui: Iuris Ciuilis,
positiui casus est.

Admittunt & genitiuum partitionis, more nominum, vnde
formantur.

Li. 9. c. 51 Pli. Plurimi pisciū tribus mensibus, Aprili, Maio, Iunio pariunt.

Sunt qui Superlatiua partitiuorum generi subijciant, cum hac nudam parti-
tionem, illa vero precipue comparationem adsignificent. Quamuis enim hæc,
illa aliqua cognatione attingant, quod scilicet vnum è multis significent, non
continuo tamen partitiua sunt. Si quando tamen more partitiuorum construun-
tur, positiua, à quibus fiunt, imitantur. Vt enim, Multus, partitiue ponitur,
sic Plures, & Plurimi. Eiusdem, generis videntur illa, quæ substantiuis de-
stituta, genitiuum habent.

Luca. lib. 2. — minimas rerum discordia turbat.

Suet. in Vesp. cap. 8. Hos partim subijci in seruos, ac venire imperauit, partim
in asperimas insularum auchi. Tacitus lib. 8. Prima consiliorum frustra ceci-
derunt. Et illud Quintiliani, quod supra attulimus, Nam is eminentissimos Gra-
corum est secutus. In his enim, & similibus, nulla videtur comparatio esse,
sed partitio: quod facile intelligitur, si genitiuum eodem casu iungamus cum
superlatiui, hoc modo, Minimas res, Asperimas insulas, Eminentissimos Gra-
cos: quod ipsis maxime partitiuis vsu venit. Quid enim aliud, Nulla belluarum,
Quidam militum, Nemo principum, quam, Nulla bellua, Quidam miles, Nemo
princeps significat?

Genitiuus, vel Datiuus post nomen.

Nomina, quæ similitudinem, aut dissimilitudinem significant,
interrogandi, vel dandi casum exigunt.

Ter. in Eunuch. Domini similis, &c.

Lib. 5. Cic. de Fin. Non video, cur non potuerit patri similis esse filius.
Phil. 2. Idem in M. Anton. Antonius saturauit se sanguine dissimillimo
rum sui ciuium.

Idem de Clar. Or. Nihil tam dissimile, quam Cotta Sulpicio.

Item, Communis, Proprius. Cic. de Senect. Id quidem non pro-
prium senectutis est uitium, sed commune valetudinis. Idem pro
Sex. Ros. Quid tam commune, quam spiritus viuus, terra mortuis,
mare fluctuantibus, litus eiectis?

Li. 7. c. 25 Pfin. Cæsari proprium, & peculiare sit præter supradicta, clemen-
tiae insignis.

Quæ

Quæ similitudinem, dissimilitudinemue significant, siue ad mores, seu ad formam referantur, interrogandi, vcl dandi casum assumunt. Proposita exempla ad mores pertinent, ad formam ille Ciceroꝝ locus spectat 2. de Nat. Pleſtri similem linguam nostri solent dicere, chordarum dentes, nares cornibus ijs, quæ adperuos resonant in cantibus. Idem ibidem lib. 1. Est enim vis tanta nature, vt homo nemo velit nisi homini, similis esse, & quidem formica formicę. Sed tamen cuius hominis? Ecce in vtroque loco vtriuque casum coniunxit.

Datiuus post nomen.

Nomina quibus Commodum, Voluptas, Gratia, Fauor, Aequalitas, Fidelitas, & his contraria significantur, datiuum possunt, ut Consul salutaris, Perniciosus reipublicę: Iucundus, Molestus, Gratus, inuisus, Propitius, Intestus ciuibus. Fides, Infidus Imperio: Par, Impar tanto oneri.

Cic. ad Cæſinnam, Erat meum consilium cum fidele Pompeio, rum salutare utrique. Idem ad Att. O gratas tuas mihi iucundasq; literas. Lib. 6.
Lib. 12.

Item uerbalia in, Bilis, ut Amabilis, Formidabilis, Optabilis, Cic. in M. Anton. Pax præfertim ciuilis, quanquam omnibus bonis, mihi tamen in primis fuit optabilis. Philip. 7.

Quædam præterea, quæ ex præpositione, Con, componuntur, ut Consciens, Consentaneus, Concors, Condolor, Confinis.

Cice. 2. Tusc. Mihi conscius sum nunquam me nimis cupidum fuisse. Idem in M. Anton. Sulpitij mors consentanea uitæ fuit, san- &. sime honestissimeq; actæ. Philip. 9.

Fides, frequentissime datiuum habet, cum genitiuo raro admodum reperitur. Virg. 12. Præterea regina tui fidissima dextra Occidit ipsa sua. Par apud poet. as etiam genitiuo casui adiungitur.

Luca. 2. Quem metuis, par eius erat.

Aqualis. cum ad ætatem, tempusq; refertur, serè genitiuum habet: Cice. 4. de Fin. Conferam autem auunculum tuum cum C. Graccho eius serè equali. Quæ in Bilis, exeunt, passionem significat. Penetrabilis, sæpe apud poet. as actiue ponitur.

Virg. 10. Aspice, num magis sit nostrum penetrabile telum.

Consciens, cum ad personas refertur, datiuum habet.

Tarent. Adel. — conscia mihi sum, à me culpam hanc esse procul.

Cum verò ad rem, genitiuo frequentissime. Cic. pro Cal. Multarum rerum consciij serui. Interdum datiuum. Cicer. pro Cal. Huic facinori tanto tua mens li-

beralis conscia. Pro Clu. Conscium illi facinori fuisse arbitrabantur. Seneca de Vita beata cap. 8. Concors sibi. Colum. lib. 7. cap. 3. Palatum, atque lingua concolor lana est Plin. lib. 8. cap. 10. Sed tamen in extremis Africa, quæ confinis Aethiopiæ est. Idem lib. 12. cap. 8. Contermina Indis gens Arriana appellatur. Supplex, Obuius, Obnoxius, Absonus, Peruius etiam huc spectant. Cic. 1. Tuscu. Nec iudicibus supplex fuit. Idem Att. 6. Volent mihi obuiæ literæ tuæ Pli. Epist. 58. Vides, quot periculis, quot contumelijs quot ludibrijs simus obnoxij? Terent. Adel. Fratri ades sient peruiæ. Liu. 6. belli Punico, Peruiæ naues pugnantibus erant.

Datiuus, vel Accusatiuus cum præpositione Ad post nomen.

Accommodatus, Appositus, Aptus, Idoneus, Habilis, Vtilis, Inutilis, Natus huic, rei, uel ad hanc rem.

Cic. in Pisonem, Ille gurgis atq; helluo natus abdomini suo, non laudi atq; gloriæ omneis fortunis, multos fama, vitæq; priuauit.

Idem de Claris Orat. Cn. Pompeius uir ad omnia summa natus.

Præmitto omnium exempla, ne longior sim, laborem, molestiamq; afferam ediscantibus. Cic. 7. In Verr. Homo bene appositus ad istius audaciam. Quinti. lib. 4. Iudicis natura noscenda est, iuri ne magis, an æquo sit appositus. Cice. Lep. lib. 6. Eius Falernum mihi semper idoneum visum est hospitio. Idem Att. lib. 15. Instruar etiam consilijs idoneis ad hoc nostrum negocium. Idem 1. de Leg. Natura figuram corporisabilem, & aptam ingenio humano, dedit. Columel. lib. 2. cap. 2. Habilis frumentis terra. Cic. 1. de Or. Si mihi calceos. Sycionios attulisses, nos vterer, quanuis essent habiles, & apti ad pedem. Liu. lib. 7. ab Urbe. Hispano cingitur gladio, ad propiorem habili pugnam. Cic. 3. Offi. Non ne igitur sapiens si fame ipse conficiatur, abstulerit cibum alteri homini ad nullam rem vtili? Idem 1. de Fin. Quod & acutum genus est, & ad vsus ciuium non inutile.

Accusatiuus, vel ablatiuus post nomen.

Adiectiua, quibus generalis dimensio significatur, accusatiuum, uel ablatiuum casum postulant, qui certam mensuram significet.

Liu.

Lin. Fossam sex cubitis altam, duodecim latam, cum duxisset: extra duplex Ballum fossę circundedit, Collumella, Esto ager longus pedes mille & ducentos, latus pedes centum viginti. Lib. 5. c. 3

Generalem dimensionem significant, Longus, latus, altus, profundus, crassus: certam mensuram Digitus, vncia, palmus duodrans, pes, cubitum, seu vlna, quod idem est, Passus stadium, miliare, siue milliarium. Plin. lib. 31. cap. 14. Didoron, quo utimur, longum sesquipede, latum pede. Interdum adhibetur genitiuus. Colum. lib. 11. cap. 2. Medica singulos cyathos serere oportet in areolis longis pedum denum.

Ablatiuus post nomen.

Extorris, nudus, dignus contentus, inanis,
Atque refertus inops, locuples, alienus, onustus,
Immunis, plenus, cassus, diuesq; potensq;
Tum fretus, vacuus, tum captus, præditus, orbis,
Indignus, liber, uiduus sibi iure Latinum
Assumunt casum, ut Summo uir dignus honore.

Lin. lib. 5. dec. 4. Hoc (insuriandum) patria extorrem in tuam regiam adduxit. Cic. ad Att. lib. 7. Huic tradita Vrbs est nuda præsidio, referta copijs. Idem Cælio lib. 2. Tu mihi obuiam mitte epistolam te dignas. Idem pro Quint. Mediocri questu contentus esse non poterat. Idem de Cla. Orat. C. Lentulus non tardus sententijs, non inops verbis. Idem 5. Verr. Locuples copijs ciuitas. Idem de Diuin. lib. 1. Neque hoc dii alienum ducunt sua maiestate. Idem de Prouin. Consul. Alienum sibi videri dignitate imperij. Idem 1. de Diuin. Onustis cibo & vino per turbata & confusa cernimus. Plin. lib. 17. c. 14. Caprificus omnibus immunis est, que adhuc diximus. Senec. Hippol. Metu immunis. Cic. 3. de Finib. Eo beatior quisque sit, quod sit corporis, aut externis bonis plenior.

Virg. 2. Aen. — nunc cassum lumine lugent.

Cic. 1. Offi. P. Crassus tum cognomine diues, tum copijs. Virgil. lib. 10. Mantua diues auis. Lin. 1. ab Vrbe. Anco regnante Lucumo vir impiger, ac diuitijs potens, Romam commigrauit. Ibidem lib. 6. noue dixit, Multitudo hostium nulli rei præterquam numero freta, & oculis. Cic. 2. de Finib. Vacui negotijs honeste ac liberaliter possumus viuere. Cic. pro Rab. Confectus senectute, præditus morbo, mancus, & membris omnibus captus, ac debilis. Idem Figulo lib. 4. Rebus omnibus, quibus & natura me & voluntas & consuetudo assuefecerat, orbis. Idem 5. de Finib. Liber terrore animus. Colum. lib. 2. ca. 25. Viduus pecudibus ager. Plin. lib. 3. proem. Nomina vidua fama sua. Quædam ex his (vt supra

pra dictum est) etiam genitium poscunt: item Dignus, Balbus ad Ciceronem libro 8. ad Att. Obsecro te mi Cicero suscipe curam & cogitationem dignissimam tuae virtutis. Sueton. in Othone. capi. 4. Ut iam vix vllus esset, qui non & sentiret, & predicaret solum successione imperij dignum. Illud Ciceronis de Arusp. de prauatē affertur, Vnum esse in hac ciuitate dignum huius imperij: sic enim habent libri omnes, Vnum esse in hac ciuitate dignum huius imperij gloria. Indignus, Orbus, Cassus, Onustus eundem casum rarissime tamen recipiunt.

Opus.

Opus nomen adiectiuum antecedente uerbo substantiuo, ablatiuum postulat.

Lib. 12. Terent. Andr. Nihil isthac opus est arte, ad hanc rem, quam patro. Cice. ad Att. Apud Terentiam gratia opus est nobis, & tua autoritate.

Sæpe etiam cum substantiuis more adiectiuorum consentit, neque tamen in casum declinatur.

Libr. 2. Idem ad Curionem, Dux nobis & autor opus est.

Lib. 16. Idem ad Tironem, Is omni apollicitus est, quæ tibi opus essent.

Lib. 6. Idem ad Att. Dices nummos mihi opus esse ad apparatus triumphi. *bel. Pu. 10* Liuius Scipio ad comparanda ea, quæ opus erant, tempus habuit.

Opus, cum genitiuo iunxit Plancus ad COSS. Prætt. & c. lib. 18. Epist. Sed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multæ impensæ opus fuit, ut quæ Reip. bonisq. omnibus polliceremur, exitu præstaremus, nisi forte subest aliqua figura, quæ nos latet. nam Temporis, ab Aliquantum pendet: genitiuum verò Laboris & Impensæ non video vnde pendeant. Illud Quintiliani lib. 12. c. 3. Sed etiam si nosse quid quisque senserit, volet, lectionis opus est. Castigatiores codices habent Lectione: iungebant prisca Opus etiam cum accusandi casu. Plaut. Trucul. Pueri opus est cibum.

Vsus, cum Opus significat, eodem modo fere construitur.

Plau. Asin. Viginti iam vsus est filio argenti minis.

Verg. 8. Arma acri facienda viro: nunc Viribus vsus,

Nunc manibus rapidis,

Plaut. Pseud. Ad eam rem vsus est hominem astutum, doctum, scitum, callidum pro opus est homine astuto, & c.

Idem Persa, Ad eam rem vsus est tua mihi opera.

Cicero 4. Tusc. Vsus pro Opus vititur, sed sine casu, De ceteris studiis alio loco

di-

dicemus, si vsus erit. Itaq; Vsus pro Opus cum ablatiuo serè apud poetas maxime Comicos in vsu est.

Terent. Hecy. non vsus factò est mihi nunc hunc intro sequi.

Adiectiua diuersitatis, & numeralia ordinis, ablatiuum cum præpositione, A, vel Ab, admittunt.

Cic. Certa cum illo, qui à te totus diuersus est,

Idem ad Att. Navigationis labor alienus ab ætate nostra.

Idem, Post aut conficta à Carneade, qui est quartus ab Arcesila.

Hirtius Imperio, & potentia secundus à rege.

Acad. 4.

Lib. 6.

Acad. 4.

Bel. Alc.

Alienus etiam genitiuo, & datiuo coniungitur. Cic. 1. de Fin. Quis alienum putet esse eius dignitatis, quam mihi quisq; tribuit? Sallust. in Catil. Ille eos in domum D. Bruti perducit, quòd foro propinqua erat, nec aliena consilij propter Semproniam. Cic. pro Cæcin. Quod illi causa maxime est alienum. Quintil. lib. 1. proæm. Ego autem cum existimem, nihil arti oratoriæ alienum. V'stavius tamen ablatiuo iungitur.

4.

Item, Securus, Liber, Vacuus, Purus, Nudus, Inops, Orbis, Extorris.

Cic. in Verrem, His quidem temporibus in omni orbe terrarum vacui, expertes, soluti, ac liberi fuerunt ab omni sumptu, molestia, munere.

Lib. 4.

Idem pro Domo sua, tam inops aut ego eram ab amicis? aut nuda Resp. à magistratibus?

Plin. lib. 28. ca. 9. Pelles eiusdem animalis substrata securos præstant ab eo metu somnos. Cic. de Aruf. Quæ tandem est in hac vrbe tanta domus ab ista religionis suspitione tam vacua, atque pura? Sen. epistol. 3. Mens ab omni labe pura, & splendida. Cicero pro Flac. Usque eo orba fuit ab optimatibus illa concio, vt princeps principium esset Meandrius. Liu. 5. ab Vrb. Ne exulem extorrem P. Romanum ab solo patrio, ab dijs Penatibus in hostium urbem ageret.

COMPARATIVA.

Comparatio vtimur cum ablatiuo, quando uel plura diuersi generis comparantur: Cic. in Cat. Luce sunt clariora nobis tua consilia.

Orat. 1.

Curtius, Maiora sunt præmijs pericula.

Lib. 9

Vel, cum duo eiusdem aut diuersi generis conferuntur.

Cic. ad Octavi. Quæ non posterior dies acerbior priore? & quæ non insequens hora antecedente calamitosior populo Rom. illuxit?

Virtus multo pretiosior est auro.

Apud veteres interdum leges comparatiuum cum ablatiuo, etiam cum res eiusdem generis conferuntur. Plin. lib. 36. cap. 7. vbi de generibus marmoris agit, Pretiosissimi, inquit, quidem generis Lacedemoniorum viride cunctis biliaris. Eodem lib. cap. 9. vbi de ea naui agit, qua Caius Obeliscum ex Aegypto Romam importauit. D. Claudius, inquit, aliquot per annos afferuatam, quæ Caius importauerat, omnibus, quæ vnquam in mari visa sunt, mirabiliorum. Val. Max. lib. 3. cap. 4. Idem sentit Fabricius Licinius honoribus, autoritate, omni ciuitate temporibus suis maior. Gellius lib. 1. cap. 5. Hortensius omnibus ferè oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tullio, clarior.

Virg. 8. — sed cunctis altior ibat Anchises.

Iuniores Grammatici subaudiunt vocem excludentem, Cateris, Vel, Reliquis. Donatus secunda Edit. Seruius in eundem, Diomedes lib. 2. Priscianus. lib. 3. docent; Comparatiuo locum esse etiam, cum res eiusdem generis comparantur. In illo Sallustij, Nulla arte cuiquam inferior: item Plinij, Nulli omnium claritate inferior: Comparatiuum, vt vides, Datiuo adiungitur.

A P P E N D I X.

Ablatiuus comparatiui intercedente coniunctione, Quàm, mutari potest in casum uerbo congruentem.

Cic. in Vert. Tu innocentior quam Metellus?

Idem ad Att. Nemo unquam nec poëta, nec orator fuit, qui quenquam meliorem quàm se arbitraretur.

Liui. Melior certiorq; est tuta pax, quam sperata uictoria. Terèt. In Phorm. Ego hominem callidiorum uidi neminem, quam Phormionem.

Si ablatiuus à nominibus, Nemo, Nullus, aut à relatiuo, Qui, quæ, quod fiat, non erit locus huic permutationi: vt enim benè Latine dicimus, Marco Tullio, quo nemo Romanorum fuit eloquentior, caput per summam iniuriam abscissum est: Ita ineptè dicemus, Marco Tullio, quam qui nemo Romanorum fuit eloquentior, &c.

II. A P P E N D I X.

Comparatiua, quemadmodum & cætera adiectiua, cum partitionem adsignificant, genitiuum desiderant.

Liui.

Liu. In hanc sententiam ut discederetur, iuniores patrum euin- *Ab Urb. 3*
cebant.

Horatius in Arte, O maior iuuenum.

Autores tamen sapius ablatiuo utuntur cum præpositione, E,
uel Ex.

Cic. Att. Antè scripta epistola ex duabus tuis prior mihi legi *Lib. 16.*
cepta est.

Plin. ad Caninium, Minorem ex duobus liberis amisit. *Lib. 3.*

Cum partitio significatur, potest comparatiuus genitiuum admittere, siue de duobus, siue de pluribus agatur: Sic Liu iuniores Patrum euincebant. Cur. lib. 7. Cleander priores eorum intromitti iubet. Plin. lib. 11. cap. 37. Animalium fortiora, quibus sanguis crassior: sapientiora, quibus tenuior: timidiora, quibus minimus: & quibus nullus, hebetia. Hor. lib. 4. Car. Ode. 14. Maior Neronum. Idem lib. 1. Serm. sat. 6. — qui se

Vultum ferre negat Nouiorum posse minoris.

Scriptores sapius, vt dixi, ablatiuo cum præpositione utuntur, qui casus partitioni, maxime vbi nomen est comparatiuum, aptissimus est. Quint. 19. Decla. Ego sum infelicior ex duobus parentibus. Idem 8. Si Dij non sinant vt ex liberis vtilior incipiat esse periturus. Caesar lib. 3. bel. Ciuil. In testamento Ptolemai patris, hæredes erant scripti ex duobus filiis maior, & ex duabus ea, quæ atate antecedeat. Aliquando genitiuus in accusatiuum, antecedente præpositione Inter, mutatur. Quin. decla. 9. Ille quoq; occisus est, qui inter nos, vt apparet, fortior est.

III. APPENDIX.

Præter suum casum admittunt comparatiua ablatiuum significantem excessum. Hercules fuit procerior te cubito.

Curt. Turres denis pedibus, quam murus, altiores sunt.

Item casum suæ positionis. Cic. ad Plancum, Mihi nemo est amior, nec iucundior, nec carior Attico. *Lib. 5.*

Denique hos ablatiuos. Opinione, spe, æquo, iusto, solito, dicto.

Cic. de Claris Orat. Opinione ego omnium maiorem cepi dolore. Liuius, Reate saxum uisum uolitare, sol rubere solito magis, san- *Bel. Pm. 5.*
guineoq; similis.

Colum. lib. 3. cap. 19. Malleolus nec maior pede, nec dodrante minor esse debet. Ibidem, Paulo minor dodrante, longior semiped. Ouid. 4. Fast. Speq; redit citius. Cic. de Amic. Ne quod plus æquo in amicitia congeratur: Quint. lib. 9. ca. 4. Membrum longius iusto, tardum breuius, instabile esse. Liu. lib. 3. bel. Pun. Dicto prope citius, equum in viam Claudius egit.

Ablatiuus significans laudem, vituperationem, partem.

Pleraque adiectiua ablatiuum postulant significantem laudem, uituperationem, uel partem.

Q. Cicero de petitione Consulatus, Non erit difficile certamen eum ijs competitoribus, qui nequaquam sunt tam genere insignes quam uitiis nobiles.

Lib. 1.

Cic. de Orat. Sunt quidam aut ita lingua hæsitantes, aut ita uoce absoni, aut ita uultu motuque corporis uasti, & agrestes: ut etiã si ingenijs, aut arte ualeant: tamen in oratorum numerum uenire non possunt.

Lib. 3.

Idem in Verr. Ob ius dicendum M. Octauium Ligurem hominẽ ornatissimum loco, ordine, nomine, uirtute, ingenio, copiis posse re pecuniam non dubitauit.

Bel. Catil.

Sallustius, Ex altera parte C. Antonius pedibus æger, quod prælio adesse nequibat, M. Petreio Legato exercitum permittit.

Quauis oratores libentius substantiua cum adiectiuis copulent, ut Vir summa eloquentia, eximia uirtute, excellenti ingenio: tamen non rarè ipsi adiectiuis ablatiuum laudis, aut uituperationis attribuunt. Cice. 4. de Fin. Horridiores euadunt, asperiores duriores & oratione, & moribus. Idem 1. de Ora. Ego neminem nec motu corporis, nec ipso habitu atque forma aptiorem, nec uoce pleniorẽ, aut suauiorẽ mihi uideor audiuisse. Idem de Cla. Ut uita, sic oratio ne durus, incultus, horridus. Ablatiuo partis rarius utuntur. Idem 4. Tusc. Ergo is, quisquis est, qui moderatione, & constantia quietus animo est, sibiq; ipsi placatus. Quintil. lib. 6. cap. 4. Qui pedibus æger cum uellet uideri commodioris ualeitudinis, & c. Poëta frequenter.

Mart. lib. 12. Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.

A P P E N D I X.

Aen. 1.

Ablatiuum partis frequenter in accusatiuũ mutant poëtæ. Virg. Os, humerosq; Deo similis.

Ep. lib. 3.

Horat. Excepto quod non simul esses, cætera lætus.

Bel. Pu. 1

Itẽ Historici, sed rarius. Liu. Falarica est Sagutinis missile telus, hastili oblongo, & cætera tereti, præterquam ad extremum

Lib. 3. c. 1

Pom. Mela, Sarmatæ totum braccati corpus, & nisi qua uident, ora etiam uestiti.

CUR-

Curtius lib. 6. ablatiuo vsus est, Ego inquit, cæteris latus, hoc vno torqueor. Accusatiuus, Cætera frequens est apud Liu. 1. ab Vrbe, Proximum regnum cætera egregium, ab vna parte haud satis prosperum fuerat. Item apud Plin. libr. 12. cap. 6. Est & terebyntho similis cætera, pomo amigdalis. & libr. 37. cap. 9. Est & alia iris cætera similis & prædura. Gell. lib. 19. cap. 10. Memini, me quòdam, & Celsinum Iulianum Numidiam ad Frontonem Cornelium, pedes tum grauitè agrum ire visere. Hanc constructionem, quam Seruius figuram Græcam appellat, recentiores Synecdochen vocant: fortasse non malè, quod subtracta præpositio, Secundum intelligatur a Latinis, vt Græcis κατὰ. Nam synecdoche non solum tropus est, sed etiam lexcos figura, cum nimirum subtracti verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur. Vide Quint. lib. 9. ca. 3. Denique, siue bac de causâ ita appelleretur, siue quia id, quod partis est, toti attribuitur, vt aliqua ex parte synecdochen tropum imitetur: missa hæc faciamus, nam pueris tenebras offundunt.

DE CONSTRUCTIONE

transitiua verbi.

Verba, quod ad significaciones, seu genera attinet, (vtrunq; enim teste Donato, & Diomede idem valet (quinque sunt, Actiua, Passiua, Neutra, Communia, Deponentia Actiua, ea demum crediderunt Phocas, Donatus, Diomedes cæteri, veteres, quæ, O, litera terminata, passiua fierent, litera, R, apposita, vt Laudo, Laudor. Neutra sunt, inquit Donatus 2. Editione, quæ, O, litera terminantur, & accepta, R, litera, Latina non sunt, vt Sto, Curro: sunt etiam neutra, quæ, I, litera terminantur, ut Odi, Noui, Cæpi, Memini. Item quæ in, Vm, syllabam desinunt, ut Sum, prosum. Sunt etiam, quæ in, T, literam exeunt, & impersonalia dicuntur, vt Pudet, tædet, pœnitet, libet, oportet: sed hæc, & similia defectiua sunt existimanda. Sunt præterea neutropassiua, ut Gaudeo gauisus sum, Solbo solitus sum, Audeo ausus sum, Fio factus sum, Fido fesus sum: Hactenus Donatus. Diomedes neutra, O, litera finita doctè, & acutè, in tria genera distribuit, quorum alia agentis significacionem habent, siue (vt Phocas nobilis & antiquus grammaticus inquit) quæ actum significant, & actiuam habent significacionem, ut Facio, ambulo, curro: alia, quæ patientis habet significacionem, vt Veneo, vapulo: alia postremo sunt in quibus nec agentis, nec patientis significatio dignoscitur, hoc est, quæ nec actionem, nec passionem significant, vt Sedco, iaceo, sto, nescis enim agat ne quis, an patiatur. Hæc vltima quidam Supina dixerunt, inquit Diomedes, alij Absolutiua. Hinc apertissime intelligitur, veteres uerba omnia, quæ literam, R, assumere non possent, quantumuis cum accusatiuo coniungeretur (ut Facio, calefacio, celi-

no-

novi) in neutris numerasse. Passiva sunt, quæ ita, R, litera terminantur, vt ea deposita, actiua fiant, vt Laudor, laudo. Communia, quæ, R, litera terminata, tum actionem, tum passionem significant, vt Hortor, complector. Deponentia quæ iidem litera, R, terminata, actionem tantum significant, vt Aucupor, loquor. Ego (dicam enim, quod sentio) quadripartitam existimo esse hanc distributionem: Quædam namque actionem significant, vt Aedifico, curro, sequor. Alia passionem, vt Vapulo, verberor. Alia tum actionem, tum passionem, vt Dignor, amplector; de quibus, supra in Rudimentis copiosè dictum est, multaq; veterum exempla allata sunt. Alia denique nec actionem, neque passionem significant, vt Sedeo, iaceo; hæc, & similia propriè neutra sunt, meritoq; supina a verba à quibusdam appellata, quod videlicet veluti ociosa, resupinaq; stertant, vtriusque actionis expertia. Hactenus de verborum generibus.

Quod vero ad constructionem attinet, duplex est verbum, Alterum Intransitivum, quod post se, aut nullum casum habet, vt Vcnio, redeo: aut similem præcedenti. Liu. 1. ab vrbe, Iustè, pieq; legatus vcnio. Terent. Andr. Redeo inde iratus, atque ægrè ferens, de quo supradictum est. Alterum Transitiuum, quod in casum diuersum à præcedente transit: hoc in Actiuum, Passiuum, & Neutrum partitur. Actiuum verbum est, quod post se accusatiuum postulat, cuiuscunque sit positionis, vt Laudo, facio, sequor, amplector, odi: Doleo vicem tuam, Ingrati animi crimen horreo, quanuis hæc duo postrema, & similia, neutro passiva possint appellari, vt postea dicemus: libenter hoc genus verborum, si per grammaticos liceret, Accusatiuum appellarim: quemadmodum quidam veterum accusatiuas præpositiones vocat, quæ accusandi casu gaudent. Passiuum est, quod in ablatiuum transit, cum præpositione, A, vel Ab, vt Laudor a te. Senec. epist. 91. Infirmiores à validioribus tuebantur. Verrius Flac. apud Priscian. lib. 8. Scnitiaq; eorum abominaretur ab omnibus. Hoc ferè in Or, desinit. Neutrum, quod transit in genitiuum, datiuum, vel ablatiuum casum, vt Egeo tui, Opitulor tibi, Fungor meo munere. Quæ diximus, de proprijs casibus accipienda sunt: nam de Communibus omni verborum generi post dicendum erit. Per hec tria genera fusa, atq; dispersa sunt, Impersonalia, Actiua, vt Pudet, piget: Passiua, vt Pugnatur, Itur: Neutra, vt Libert, licet: De Neutris primò dicemus, tum quia casuum ordo id exigit: tum (quod magis me mouet) vt, cognita Neutorum turba, facilius cognoscant adolescentes Actiua, siue Accusatiua Verba.

Genitiuus post verbum.

Sum genitiuum petit. cum possessionem significat.

Cic. ad Cælium, Iam me Pompeij totum esse scis.

Aut ad aliquid pertinere.

Idem in M. Anton. Cuiusuis hominis est errare: nullius nisi insipient-

lib. 2.

Phili. 12.

patientis, perseverare in errore.

Idem de Off. Adolescentis est, maiores natu vereri.

Item hæc duo, Interest, & Refert.

Idem de Finibus, Interest omnium rectè facere.

Quintilianus, Plurimum refert compositionis, quæ quibus anteponas.

Lib. 1.

Lib. 2.

Lib. 9.

ca. 4.

Est, Interest, Refert, cum officium, atq; ad rem pertinere significant, prima, & secunda persona carent, qua de causa impersonalia verba, siue verba sine personis (vt Varro loquitur) possunt appellari. Itaq; cum verbum impersonale dicimus, prepositio, In, priuationem declarat primæ, & secundæ personæ, quibus verbum priuatur, non nominatiui, siue personæ agentis, seu patientis, vt grammatici iuniores volunt. Sed de hac re supra in Rudimentis dictum est, pluraq; suo loco dicentur. Hæc tria verba (vt ad rem redeamus) modo nominatiuum habent aperte Cic. 5. Tusc. Sapientis est proprium, nihil, quod pœnitere possit, facere. Idem in Partit. Quod enim permagni interest, sepe pro necessario habetur. Idem ad Rufum lib. 5. Non scripsi id, quod tua nihil referebat. Modo infinitum verbum, aut orationis membrum loco nominatiui accipiunt. Idem 2. de Orat. Tardi ingenij est riuulos consecrari, fontes rerum non videre. Idem ad Apium lib. 3. Vtriusq; nostrum magni interest: prius vt te conueniam, quam de cedas: (Prius vt te conueniam, quam de cedas) hoc mēbrum, siue pars totius orationis, verbi Interest nominatiuus est: Itidem, Maiores natu vereri, vice nominatiui ponitur: nisi quis velit, Officium, seu proprium, subaudire, vt Adolescentis Officium est maiores natu vereri: vt illud, Sapientis est proprium, nihil, quod pœnitere possit, facere.

Exceptio.

Interest tamen, & Refert, hos ablatiuos habent, Mea, tua, sua, nostra, vestra.

Cic. Tironi, Et tua, & mea maximè interest, te valere.

Terent. in Hecyra. Tua quod nihil refert, percontari desinas.

Cic. pro Cluent. Hic sua putat interesse, se re ipsa, & gesto negocio, non lege defendi.

Idem pro Syl. Vestra enim, qui cum summa elegantia, atque integritate vixistis, hoc maximè interest.

Cula, vel Cuius interest, pereleganter dicitur, Cicero pro Vareno, Ea cædes si potissimum crimini datur, detur ei cuius interfuit, non ei cuius nihil interfuit.

Idem in M. Anton. Quis enim est hodie, cuius interfuit istam legem manere? Phil. 1.

Pri.

Priscianus lib. 12. *Interest & Refert, inquit, genitiuo solent adiungi omnium casualium, absque supradictis quinque pronomibus, pro quorum genitiuis ablatiuos ponimus possessiuorum, vt Interest & refert mea, tua, sua, nostra, vestra. Cuius quoque infiniti possessiuum cum supradictis verbis pro genitiuo primitiuo ponitur. Cic. pro Vareno, Ea cades si potissimum crimini datur, detur ei cuius interfuit, non ei cuius nihil interfuit. Hac ille. Vides vt Priscianus, qui de Comicis versibus accuratissime scripsit, affirmet Mea, tua, sua, nostra, vestra, cuius casus esse ablatiuos, non accusatiuos? Scio quantas tragœdias hi casus excitauerint, alij enim summa vi nituntur docere accusandi esse, quibus Plautinos ac Terentianos pedes non arbitror admodum saeuere, cum eos huc atq; illuc non secus ac Lesbiam normam flectere ac torquere possis: illud Donati in Teren. Phorm. Quid tua, malum, id refert? magis vrget. Et quare, inquit, quomodo dicatur: Quid mea, quid tua? an deest, Ad? vt sit, ad mea, ad tua? Sed hac viderint ijdem Coriphæi. Pueri dumeta ista ne per somnium quidem attingant. Quibus genitiuis iungantur pronomina Meus, tuus, suus, noster, vester. Item, dicatur ne bene Latine, Tua adolescentis interest maiores natu vereri. Mea consulis refert Rempub. vigilanter administrare, & cetera id genus suo loco inuenies.*

Verbum, Est, pro Ablatiuis, Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra, habet, Meum, Tuum, Suum, Nostrum, Vestrum).

- Lib. 2. Cic. de Fin. Si memoria fortè defecerit, tuum est, vt suggeras.
 Lib. 6. Idem Cæcinnæ, Puto esse meum, quid sentiam, exponere.
 Fast. 4. Ouidius. Nulla mora est operi: vestrum est dare, vincere nostrum.

A P P E N D I X.

Magnum, paruum, tantum, quantum iunguntur in genitiuo cum uerbis Interest, & Refert.

- Lib. 16. Cic. ad Tironem, Magni ad honorem nostrum Interest quam primum me ad Urbem uenire.
 Lib. 2. Idem Att. Permagni nostra interest, te esse Romæ.
 Lib. 1. Idem ad Q. Frat. Parui refert, abs te ipso ius dici.
 Ep. ad Att. Pompeius Lentulo, Scio, quanti Reip. interfit, omneis copias in
 8. unum locum primo quoq; tempore conuenire.

Obiter notabis verbum Interest, loco genitiui, posse accusatiuum cum prepositione Ad, recipere. Cic. Luceio lib. 5. Et quidem ad nostram laudem non multum video interesse. Postremum locum quidam legunt, Scio quanti reip. sit: Interest, tamen legendum esse confirmat epistola Ciceronis 15. eiusdem lib. ad Pompeium

peium, in qua refert Cicero eadem verba, Magniſq; inquit, intereſſe reipub ſcripſeras, omnes copias primo quoque tempore in vnum locum conuenire. Cice. pro lege Man. Etenim illud primū parui refert, vos publicanis amiſſa veſtigalia poſtea victoria recuperare. *Vlpia. lib. 47. Pand. Scilicet, ſi tanti interfuit.*

- Cetera huiusmodi per aduerbium adduntur, ut, Plurimum intereſt, Maximè refert, Nihil intereſt. Cic. 1. Tuſcu. Theodori quidem nihil intereſt, humi'ne, an ſublimè putreſcat.

Idem ad Luceium, Equidem ad noſtram laudem non multum uideo intereſſe: ſed ad properationem meam quiddam intereſt, non te expectare. *Lib. 5.*

Huius claſſis ſunt, Parum, paululum, aliquantulum, multum, permultum, magis, maximè, minus, minimè, nihil, aliquid, vehementer, tantopere, magnopere, infinitum, tantulum, plus, plurimum. *Plin. libr. 16. cap. 30. Infinitum refert lunaris ratio. Ceterorum paſſim occurrunt teſtimonia: quæ, ne longus ſim, prætermitto. Quantum apud Ciceronem inuenies. Pro Mur. Oſtendam alio loco, quantum ſalutis communis interſit, duos Conſules in repub. Kal. Ianuariū eſſe. Idem pro Mil. Semper ille, & quantum intereſſet Publij Clodij & c. Plin. libro 2. cap. 16. Tantum intereſt, ſubcant radij, an ſuperueniant.*

Miſereor, Satago, genitiuum caſum aſciſcunt.

Cic. Att. Qui miſereri mei debent, non deſiunt inuidere.

Terent. Heaut. Clinia rerum ſuarum fatagit.

Lib. 4.

Miſereor interdum dandi caſum poſtulat. Seneca, Miſereor tibi puella. *lib. 1. cõtr.*

Miſerendi verbum etiam dandi caſum olim habuiſſe, aperte Diomedes, & Priſcianus docent, & quod pluris faciendum eſt illud Senecæ lib. 1. *Controu. 2. Controuerſia, Fortuna hoc me cogit pati, miſereri debent omnes mei. Et ego miſereor tibi puella, ſed non facimus miſerandas ſacerdotes. Sic habent libri correſtiſſimi. Adducitur & alter locus eiſdem à quibuſdam de Vita beata cap. 2. Hunc promereor, illi reddo, huic ſuccurro, huic miſereor. Pincianus tamen docet in veteribus codicibus haberi, Huius miſereor. Vide eiſdem caſtigaciones. Neque illud Cic. 2. Tuſc.*

Perge aude nate, illachryma patris peſtibus,

Miſerere, gentes noſtras ſtebunt miſerias:

Videtur ad rem facere, cum datiuus Peſtibus, non cum verbo, Miſerere, ſed cum Illachryma iungatur, quod elegantiffime dandi caſum petit. Idem 3. de Nat. Quid dicam de Socrate, cuius morti illachrymari ſolco, Platonem legens?

Lin.

Liu. 10. belli Maced. Meo infelici errori vnus illachrymast. Recolo tui, nondum apud veteres, quod meminim, legi.

Obluiscor, recordor, reminiscor, memini pro recordor, tum genitiuum, tum accusatiuum postulant.

Cic. 3. Tusc. Est proprium stultitiæ, aliorum vitia cernere, obliuisci suorum.

Phil. 8.

Idem in M. Anton. Omnia obliuiscor: in gratiam redeo.

Terent. Eunuch. Faciam, ut mei semper memineris.

Cic. de Senec. Omnia, quæ curant senes, meminerunt.

Cic. pro Planc. Huius meriti in me recordor. Idem 2. In Rul. Est opera pretium, maiorum diligentiam recordari. Casar. 1. belli Gal. Sin bello perse qui per seueraret, reminisceretur & veteris incommodi Romanorum, pristinaq; virtutis Heluetiorum. Sulpitius Cicroni libr. 4. Ea potius reminiscere, quæ digna tua persona sunt. Recordor, Memini pro recordor, etiam cum ablatiuo, & præpositione De, iunguntur. Cic. pro Planc. Quoniam istis vestris lachrymis de illis recordor, quas pro mea salute sæpe, & multum profudistis: Idem ad Att. 15. De Planco memini. Ibidem, Et de Herode, & Metio memini, & de omnibus, quæ te velle suspicor. Ex illo Cicevonis loco pro Ligar. Quoniam hoc est animi quoniam etiam ingenij tui, te aliquid de huius Quæstoris officio cogitantem, etiã de alijs quibusdam Quæstoribus reminiscentem recordari. Non satis intelligitur en Reminiscor eodem modo construatur, nam ablatiuus (De alijs quibusdam Quæstoribus) ad infinitum, Recordari referri potest, si quidem reminiscendo, aliquid in memoriam reducimus, ac recognoscimus. Idem 1. Tusc. Declarare se non tum illa discere, sed reminiscendo recognoscere. Sic illic Reminiscentem pro Reminiscendo videtur positum.

Memini, pro Mentionem facio, cum genitiuo, vel ablatiuo, & præpositione De, iungitur.

Li. 11. c. 2

Quint. Neque omnino huius rei meminit vsquam poëta.

Ibidem.

Idem, De quibus multi meminerunt.

Datiuus post Verbum.

Lib. 6.

Sum, modo Datiuum unum habet: Cic. Att. sed nunciant, melius esse ei.

Terent. Adel. Natura tu illi pater es, consilijs ego.

Lib. 3.

Modo duos. Cic. Att. Respondebo primum postremæ tuæ pagina, quæ mihi magnæ molestiæ fuit.

Sum

Sum, variè cum datiuo iungitur: modo enim pro *Habere ponitur*, vt *Sunt mihi omnia scripta Ciceronis*. *Summa* necessitudo mihi tecum est. Cum duobus datiuus iunctum, plerunque per verbum *Afficio*, seu, *Affero*, exponitur: *Epistola tua fuit mihi magna molestia, voluptati*. Et parentibus honori, & amicis utilitati, & reipublicæ emolumento esse poteris. Modo datiuus pro nomi natiuo ponitur. Cic. 1. de Diuin. Quod ne dubitare pessimus, maximo est argumento, quod nuper contigit. Idem pro Domo sua, *Libertatis simulacrum* in ea domo collocabas, quæ domus ipsa erat indicio tui crudelissimi tribunatus. Denique multa, quæ putantur datiuum habere, vt *Proximus*, *Propinquus*, *Cognatus*, *Amicus*, *Socius*, *Familiaris*, *Commilito*, *Conseruus*, *Condiscipulus*, & alia id genus substantiua datiuum habent, beneficio verbi substantiuui, vt *Cesar est propinquus Marcello: Lentulus est familiaris Ciceroni*. Nam hæc separata à verbo Substantiuo non datiuum habent, sed genitiuum, vt *Annibal occidit omnes propinquos Fabij, non Fabio*. Omnes cõmilitones Iulij iugulati sunt, non Iulio. *Proximus*, *Propinquus*, *Cognatus* adiectiua, & quæ sunt generis eiusdem, datiuum serè postulant, etiam absente verbo, *Sum*.

Verba, quæ *Auxilium*, *Adulationem*, *Commodum*, *Incommodum*, *Fauorem*, *Studium* significant, dandi casum postulant, vt *Auxilior*, *adulor* commodo, *incommodo*, *fauco* tibi, *studeo* philosophiæ.

Cic. in Ver. Homini iam perditto, & collum in laqueum inferenti subuenisti. Lib. 6.

Cic. de Orat. Cum ita balbus esset Demosthenes, vt eius ipsius artis, cui studeret, primam literam non posset dicere, perfecit meditando, vt nemo planius eo locutus putetur. Lib. 2.

Exceptio.

Incumbo cum ad studium refertur accusatiuum cum præpositione, *In*, postulat, vt *incumbo* in studium philosophiæ, literarum, &cæt.

Cic. de Orat. *Quamobrem* pergite, vt facitis, adolescentes: atque in id studium, in quo estis, incumbite. Lib. 1.

Idem ad Att. Nunc mi Attice tota mente incumbite in hanc curam: magna enim res est. Lib. 16.

Vel A D, Idem ad Plancum, Mi Plance incumbite toto pectore ad laudem. Lib. 10.

Idem in Catil. Quare patres Conscripti incumbite ad salutem Reip. circumspecte omnes procellas, quæ impendent. Ora. 4.

A P-

APPENDIX.

Consulo tibi, hoc est, prospicio tibi, non consilium do.

Cic. in Catil. Consulite vobis, prospicite patriæ.

Consulo te, id est, consilium à te peto.

Orat. 4.

Lib. 2.

Cic. in Verrem, Nunc ego Iudices iam vos consulo, quid mihi faciendum putetis: id enim consilij mihi profecto taciti dabitis, quod egomet mihi necessario capiendum intelligo.

Auxilium significant. Auxilior, Opitulator, Patrocinor, Subuenio, Succurro, Medeor, Medicor. Adulationem, Adulor, Assentor, Blandior, Lenocinor, Palpor, Subparasitor. Commodum, Consulo, Prouideo, Prospicio, Cauco, Metuo, Timeo, Incommodum, Doleo, Displicco, Incommodo, Detraho, Impono, Insulto, Illudo, Insidiar, Irascor, Malecupio, Maledico, Malefacio, Maleuolo, Noceo, Officio, obrecto. Fauorem, Fauco, Studeo, Arrideo, Assentio, vel Assentior, Accedo tibi, & tuæ sententiæ. Adstipulor, Benefacio, Benignefacio, Benecupio, Benedico, Beneuolo, Consentio, Subscribo, Suffragor. Studium, Studeo, Vaco, singulorum exempla frequentissime tibi occurrent. Quare ad alia transeamus.

Datiuo item adhærent composita ex verbo Sum, & quæ obsequium, obedientiam, submissionem, repugnantiam significant, vt, Prosum, Obsequor, Obtempero, Seruio, Repugno tibi.

Lib. 2.

Cic. de Off. Contemnuntur ij, qui nec sibi, nec alteri profunt,) vt dicitur) in quibus nullus labor, nulla industria, nulla cura est.

Idem pro Syl. Ego vero quibus ornamentis aduersor tuis? aut cui dignitati vestræ repugno?

Quæ ex verbo subst. antiuo componuntur, sunt hæc, Absum, Adsum, Desum, Insuam, Intersum, Obsum, Præsum, Prosum, Subsum, Supersum, quæ & alios casus possunt admittere, accedente præpositione, vt Nec in Antonio defuit hic ornatus: In Oratore perfecto inest omnis philosophorum scientia: Roscius ne in conuiuio quidem vlllo interfuit: In hac re nulla subest suspicio. Paucæ sententiæ ad consulatam defuerunt. Siluerunt principes: neque in illa concione affuerunt. Hæc apud Ciceronem, & his similia, eius scriptis euoluendis, leges. Verbu, Possum, quamuis his genere, & cognatione proximum sit, vsu tamen alienum est. Cic. Pro Sex. Ros. Apud me & auaritia, & beneficijs, & dignitate plurimū possunt. Pro eodem, Ego qui neque vsu satis, & ingenio parum possum. Iungitur etiam cum accusatiuo, qui tamen a verbis, Facio, & Ago Videtur regi. Cicer. pro Planc. Quid enim possum aliud, nisi mærerere? nisi flere? Obsequium significant,

ficant, Inferuio, Indulgeo, Morigeror, Obsecundo, Obsequor, Placeo, Satisfacio Obedientiam, Ausculto, Obedio, Obtempero, Pareo. Submissionem, Ancillor, Famulor, Seruio, Cedo. Repugnantiam, Aduersor, Obsto, Obfisto, Obstrepro, Reclator, Repugno, Resisto, Reclamo, Refragor.

Dandi præterea casum desiderant, quæ euentum significant: ut
Accidit, Cadit, Contingit, Euenit, Obuenit, Obtingit.

Cic. ad Q. Fr. A te mihi omnia semper honesta & iucunda ceciderunt. Lib. 1.

Idem in Verr. Sorte prouincia Sicilia Verri obuenit. Lib. 4.

Idem de Off. Quod cuiq; obtigit, id quisq; teneat. Lib. 1.

Eiusdem generis sunt, Incidit, Cedit, Succedit, Beneuertit, Maleuertit, vsuuenit, quæ prima, & secunda persona priuantur. Vnde verba sine personis, quando præcipuis personis carent, nominantur, siue Impersonalia, eodem sensu. Hæc habent à fronte nominatiuum casum, modo aperte, Cicer. de Senec. Si id culpa senectutis accideret, eadem mihi vsuenerent omnia. Sal. Iugur. Metelloq; Numidla euenit Liu. 3. ab Urb. Quod bene verteret ipsi, rei q; publicæ. Modo membrum orationis, Vice nominatiui. Quint. 6. Declam. Non contigit mihi, quod cæteris miserrimum est, filium efferre. Cic. 3. in Ver. Accedit, vt illo die veniret Lampscacum.

Item, Libet, Licet, Liquet, Expedit, & quæ sunt generis eiusdem.
Terent. Adel. Facite, quod uobis libet.

Cic. de Orat. Si tibi id minus libebit, non te urgebo. Lib. 2.

Idem In Verr. Non idem mihi licet, quod ijs, qui nobili genere nati sunt. Lib. 7.

Idem Acad. St habes, quod tibi liqueat, neq; respōdes, superbis. Lib. 4.

Hæc, vt apertum est, nominatiuus antecedit. Cic. pro Marcel. Multi dubitabant, quid optimum esset: multi, quid sibi expediret. Antecedit & Infinitum, siue orationis membrum, loco nominatiui. Cic. 5. Tusc. Peccare nemini licet. Idem, de Senec. Non libet mihi deplorare vitam. Generis eiusdem sunt, Conduci, Competit, Constat, Doler, Suppetit, Superat pro suppetit, Suppeditat pro suppetit, Præstat, Placet, Restat, Stat, Sedet pro placet. Cic. ad Rufum lib. 13. Conducit hoc tuæ laudi. Plin. Competit ferme & hoc omnibus: Cic. 5. Ver. Nympho, antequam planè consistit, condemnatur. Teren. Adel.

Sed hoc mihi dolet, nos penè sero scisse.

Cicero. Parad. Vter igitur est ditior, cui deest, an cui superat? Idem de Claris Orat. Cui si vita suppeditasset, Consul factus esset. Idem Tironi libr. 16. Mi-

T
bi

hi placebat, si firmior esses, ut te Leucadem deportares. Idem pro Sest. Multo mihi, multo, inquam, iudices, praestat, in eandem illam recidere fortunam, quam tantam importare meis defensoribus, & conseruatoribus calamitatem. Idem. 3. Off. Qui e diuisione tripartita duas partes absoluerit, huic necesse est restare tertiam Virg. 5.

Idq; pio sedet Aenea.

Cic. Varroni lib. 9. Modo nobis stet illud, vna viuere in studijs nostris. Adde su pradictis, Incessit, Accedit, Confert, Conuenit, Patet, Vacat. Liu. 1. belli Maced. Grauior cura Patribus incessit. Cic. pro Quint. Illud quoque nobis accedit incommodum. Quint. lib. 3. cap. 9. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas: ut cum idem, Tydea paruum, sed bellatorem dicit fuisse. Cice. 3. de Fin. Posterius priori non conuenit. Idem Att. 4. Vclim domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, non secus ac si ipse adesses.

Quid. 2. de Trist. Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.

Multa denique ex verbis neutris, & praepositionibus Ad, Con, In, Inter, Ob, Prae, Sub dandi casum sibi assumunt, ut Assurgo, Consentio, Immineo, Illachrymo, Interuenio, Obuersor, Praeluceo, Succumbo.

Cic. Pro Sest. Mihi ante oculos obuersatur reipub. dignitas.

Idem in Sall. Ego meis maioribus virtute preluxi.

Lib. II. Cic. Bruro, Te obsecro ut in perpetuum Rempub. dominatu re gio libereres: ut principijs consentiant exitus.

Multa sunt huius loci, quorum nonnulla testimonia afferam. Cic. in Pison. Quis tibi paruit? quisnam in curiam venienti assurrexit? Idem pro Domo sua, Impendebat direptio, imminebat tuus furor omnium fortunis. Suet. in Vesp. ca. 25. Iustis supplicijs illachrymauit etiam, & ingemuit. Liu. 1. ab Urb. Huic orationi Seruius cum interuenisset. Ibidem, Muro lapidea circumdare urbem parabat, cum Sabinum bellum caeptis interuenit. Cic. pro Deiot. Deiotarus nunquam succumbat inimicis, ne fortunae quidem. Huc spectant, Acclamo, Accubo, Accumbo, Accresco, Adiaceo, Adnascor, Assisto, Assideo, Assuesco, Consuesco, Insulto, Inbio, Incumbo, Indormio, Incubo, Illuceo, Impendeo, Ingemisco, Insuesco, Insideo, Interiaceo, Occurro, Occurso, Obrepro, Oborior, Obsequito, Praesideo, Praeco, Praecurro, Subiaceo, Subrepro, Succresco, Suboleo, Succlamo, & alia, quae ordine elementorum digesta paulo post videbis. Sunt praeter ea, quae haecenus numerauimus, alia, quae locis communibus comprehendi minime possunt, ut Confido, Nubo, Proficio, Sufficio, Haereo, itemq; cetera. Neque ij loci, quibus vsi sumus, placent: nam verba quam plurima necessario sunt excipienda, si rem diligentius inspicias. Quid? Iuuo, Adiuuo, Lego, Subleuo, Ergo, Confirmo, Corroboro, Alo, Nutrio, Sustento, Hortor, Moneo,

& alia penè infinita, non ne ad auxilium, commodum, fauorem pertinent? Perdo, Vexo, Infesto, Crucio, Occido, & alia innumera quis non videt incommodum significare? Quæ cum ita sint, visum est non inutile, neutra, quæ datiuum admitterent, literarum ordine recensere, non vt memoria à pueris mandentur, sed vt crebrius legantur.

Neutra, quæ datiuum petunt ordine literarum.

Absum, Acclamo, Accumbo, Accubo, Accresco, Accedo tibi, & tuę sententia, id est, assentior, accedit hoc meis malis, pro additur, Acquiesco, Accidit, Adsum, Adulor, Adhereo, Adhæresco, Allaboro, Adequito, Adnascor, Adno, Adnato, Aduolnor, Affulgeo, Antecedo, Antecello, Anteco, Antefesto, Ancillor, Appareo, Applaudo, Appropinquo, Arrideo, Assisto, Assideo, Assuesco, Assurgo, Afferuio, Assentor, Assentior, Adstipulor, Ausculto, pro obedio, Auxilior. Benecupio, Benedico, Benefacio, Benignefacio, Beneuulo, Bene sit tibi, Beneuertat, Blandior. Caneo, Consulo, pro prospicio, Confido, Consentio, Confuesco, Commodo, pro prosum, Cedo, pro locum do, Conducit, Confert, Cedit, Cedit, Contingit, Competit, Constat, Collibet. Detraho, Despero, Deseruio, Desum, Desisto, Displiceo, Dissentio, Diffido, Dolct. Euenit, Expedit, Excello. Fido, Famulor, Fauco. Gratulor, Gratificor. Hæreo. Illudo, Illabor, Incessit, Indulgeo, Insuio, Insulto, Inbio, Incumbo, pro imitor, Inseruio, Insusurro, Insisto, Ignosco, Illachrymor, Illachrymo, Incommodo, Indormio, incubo, Illuceo, Impono, pro decipio, Impendeo, Immineo, Immoror, Inhæreo, Ingemisco, Inuideo, Irascor, Immo, as, Imitor, Insto, Insuesco, Insideo, Interuenio, Interiaceo, Intersum, Intercedo, id est, oppono me, et impedio Interdico, pro repugno. Libet, Licet, Lenocinor, Liquet. Malecupio, Maledico, Maleuulo, Maleficio, Malefit, Maleuertat, Medicor, Medeor, Metuo amicè, Morigeror, Moderor, id est, modum adhibeo. Nubo, Noceo. Obedio, Obsecundo, Obtempereo, Obsequor, Obluitor, Obsto, Obsisto, Obrecto, Oborior, Obnitor, Obrepo, Obsum, Obloquor, Obequito, Obirascor, Obuerfor, Obuenit, Obtingit, Occurro, Occurro, Officio, Opitulor. Palpor, Patet, Patrocinor, Placeo, Parco, Pareo, Presto, Presum, Pracurro, Præeo, Præcello, Præluceo, Præsideo, Provideo, Prospicio tibi, id est, consulo tibi, Prestolor, Præstat, Proficio, Prosum, Proximo. Recipio tibi, id est, promitto, Renuntio, id est abstineo, & alieno me, Refragor, Reclamo, Reluitor, Repugno, Resisto, Respondeo, pro satis facio. Subiaco, Succurro, Succedo, Succresco, Succlamo, Suboleo, Subrepo, Succumbo, Subsum, Subseruio, Subscribo, id est, assentior, Sufficio, id est, parsuio, Suffragor, Seruio, Supersum, Suppetit, Suppeditat, & Superat, pro suppetit, Satisfacio, Stat, Studeo, Supplicio. Timeo amicè, Tempero, pro, abstineo Vaco, id est, Operam do, Vacat, Vsu uenit, Venit mihi in mentem.

T a Datuus

Datiuus uel Accusatiuus post uerbum.

Antecedo, Anteco, Anteflo, Anteuerto, Attendo, Præsto, Præcurro, Præeo, Præstolor, Incesit, Illudo dandi, uel accusandi casum admittunt.

Lib. 4. Cic. de Fin. Virtus tantum præstat cæteris rebus, ut dici uix possit.
Bel. Ma. 7. Liu. Robore nauium, & uirtute militum Romani Rhodios præstant.

Verba, quæ varios casus postulant.

Sunt quedam uerba, quæ varios casus, pro uaria significatione admittunt, cuiusmodi sunt, Ausculto, Caueo, Consulo, Cedo, Commodo, Detrabo, Formido, Incumbo, Impono, Insideo, Interdico, Moderor, Metuo, Prouideo, Prospicio, Recipio, Respondeo, Subeo, Succedo, Superat, Suppeditat, Sufficio, Timeo, hæc ambigua appellantur. Alia, eadem manente significatione, varios nihilominus casus habent: huius generis sunt Antecedo, anteco, &c. Cic. 2. Off. Natura hominum pecudibus, cæterisque bestiis antecedit. Cæsar 3. belli Gall. Scientia atque usu nauticarum rerum ceteros antecedunt. Cic. 9. Philip. Cum Seruius Sulpitius ætate illis anteciret, sapientia omnibus, subito ereptus, eandem legationem orbam, & debilitatam reliquit. Idem 2. Off. Admiratione quadam afficiuntur ij, qui antecire ceteros uirtute putantur. Idem 2. de Inuen. Crotoniata omnibus corporum uiribus antesteterunt. Pom. Mel. libro 3. cap. 6. Ex ijs Codanonia, quam adhuc Theutori tenent, ut magnitudine alias, sic fecunditate antestat. Terent. Eun. Miror ubi ego huic anteuertim. Tacit. Damnationem ueneno anteuertit. Cic. pro Archia, Quoniam me in hoc genere dicendi tam diligenter attenditis. Idem 3. de Fin. Quare attendo te studiose. Idem pro Cluen. Attendite exitum. Proximum seculum, datiuum dedit huic uerbo. Plin. lib. 1. Epist. Nunc rogo, ut non tantum uniuersitati eius attendas, uerum etiam, &c. Idem lib. 7. Neminem despicit, ac ne sermonibus quidem malignis attendit. Idem in Panegy. Iurat in legem attendentibus Dijs; nam cui magis, quam Cæsari attendant? Sueton. in Galba, pro operam dare, uidetur posuisse: Inter liberales, inquit, disciplinas attendit & iuri. Cic. 4. in Cæcil. Hæc, non ut uos, qui mihi penes studio præcurritis, excitarem, locutus sum. Idem in Orat. Horum uterque Isocratem ætate præcurrit. Idem pro Mil. Hæsterna etiam concione incitati sunt, ut uobis uoce præirent, quid iudicaretis. Plin. lib. 28. cap. 2. De scripto præire aliquem. Liu. 8. ab Urb. Agedum pontifex publicus populi Romani, præi uerba, quibus me pro legionibus deuocauam. Terent. Eun.

Quem præstolare Parmeno hic ante ostium?

Cic. Att. 2. Ita tamen. ut quoniam tu nihil certi scribis, in Formiano tibi præstolor,

stolor vsq; ad tertium nonas Maij. Idem ad eundem 3. Ego huic spei, & expectationi, quæ nobis proponitur, maxime tamen volui præstolari apud te. Idem 1. in Catil. Quanquam quid ego te inuitem, à quo iam sciam esse præmissos, qui tibi ad Forum Aurelium præstolarentur armati? Val. Max. in prol. Nec mihi cuncta complectendi cupido incessit. Liuius. 1. ab Vrbe; Grauior cura Patribus incessit. Colum. lib. 22. cap. 10. Incessit hominibus sterilitas annonæ. Incessit, multo frequentius cum accusatiuo legitur. Liu. 1. ab Urb. Timor deinde Patres incessit. Idem 4. belli Pun. Ipsum ingens cupido incesserat, Tarenti potiundi. Lib. 7. deca 4. Timor incessit Liuium. Tacit. lib. 1. Cum Pannonicas legiones timor incessit. Terent. Andr.

Noua nunc religio vnde te isthæc incessit?

Cic. pro dom. sua, Hic non illudit autoritati horum omnium, qui adsunt, si memorum virorum? Idem 1. de Orat. Ipsa vero præcepta sic illudere solebat, &c. Adulor, etiam cum accusatiuo iungitur. Cic. in Pis. Sine vlla specie consulari horrentem, trementem, adulantem omnes, videre te volui; vidi. Colum. libr. 7. cap. 12. de canibus, illi quoque furem adulantur. Despero, cum accusatiuo: Cæs. 5. belli Gal. Desperare fugam: Cic. 2. in Cat. Honores, quos quæta repub. desperant, perturbata cõsequi posse arbitrantur. Cum datiuo, Idem in Pis. Quid quod tu toties diffidens, ac desperans rebus tuis, in sordibus, lamentis, luctuq; iacuisisti? Cæs. 3. belli Gal. Suis fortunis desperare cæperant. Allatro, Præcedo, Anteuenio, Deficio, frequentissimè cum accusatiuo iunguntur, raro cum datiuo. Plin. de Viris illust. In Capitolium intempesta nocte eunti nunquam canes allatrauerunt. Plau. Asin.

Vt vestra fortunæ meis præcedunt Litane longè.

Anteuenio, apud eundem leges, cum eodem casu. Cæs. 3. belli Gall. Cum iam amplius horis sex continenter pugnaretur, ac non solum vires, sed etiam tela nostris deficerent. Cic. accusatiuo vtitur 4. In Ver. Me dies, vox, latera deficeret, si hoc nunc vociferari vellem. Idem pro S. Ros. Tempus hercle te citius, quam oratio deficeret. Insulto, Medicor, interdum accusatiuum habent, vt, Decet, datiuum. Indignor, cum accusatiuo rei iungitur, Quint. lib. 6. Quidam indignantur imperia, quosdam continet metus. Cic. 2. de Inuen. Et dicere ea, quæ indignantur aduersarij, tibi quoque indigna videri. Insulto frequenter datiuo iungitur Liu. 1. ab Urb. Satis illum diu per licentiam eludent em insultasse bonis. Rarius accusatiuo, Terent. Eun. Insultare fores calcibus. Tacit. lib. 4. Qui nunc patientiam senis, & segnitiam iuuenes iuxta insultet. Medicor, Terent. Andr.

—quum ego possim in hac re medicari mihi?

Ibid. — gnato vt medicarer tuo. Plin. lib. 25. cap. 2. Vt omnibus malis humanis illius potissimum principis semper medicetur maiestas. Petit & acusatiuum, Plaut. Mostel. Habe bonum animum, ego istum lepidè medicabor metum. Omitto, Palpo, Voce affluua quod Iuuenalis saty. 1. cum accusatiuo iun-

xit. Nubo non solum datiuum, sed etiam ablatiuum cum prepositione, Cum, postulat. Cic. Catoni lib. 1. 5. liq. mihi nunciassent regis Parthorum filium, quo cum esset nupta regis Armeniorum, soror, &c. Plaut. Asin. — ego isthuc scio Ita fore illi, dum cum illo nupta eris.

Excello sine controuersia datiuo gaudet: aiunt apud Lactantium cum accusatiuo etiam reperiri, quem locum nondum potui inuenire. Antecello docent multi iunxisse Ciceronem cum accusatiuo pro Cornel. Qui eloquentia ceteros antecellit: qui locus in ea oratione quæ extat nusquam est. Priscianus lib. 10. citat Ciceronem in 1. pro Cornel. hoc modo, Qui eloquentia ceteris antecellit: non ceteros. Habuit itaque Cicero plures orationes pro Cornelio: nam idẽ Priscianus eodem libro eundem citat lib. 2. pro Cornel. Idemq. Cicero in Orat. secundæ Corneliæ meminuit. Credo tamen habuisse accusatiuum, nam Autor ad Heren. lib. 2. passiuè eo vsus est: An ad inferiores, qui omnibus his rebus antecelluntur. Noceo non solum apud Plautum, sed etiam apud Senecam accusatiuum nonnunquam habet, lib. 5. Controuer. vltima Controuersia, Dum filium vindico, ubi me grauissime nocere possit, ostendit. Et epistola 104. alias 103. Non, ne te noceant, sed ne fallant. Libri tamen castigatiores sic habent, Sic viuendo quid consequeris? Non, ne noceant, sed ne fallant. Quidam etiam Liniuum 3. ab Urb. huius constructionis laudat autorem, Qui deorum quemquam nocuerit: sed corruptè, vt alios non paucos. sic enim est apud Liniuum, Sanciendo, vt qui Tribumis plebis, Aedilibus, Iudicibus, Decemuiris nocuisset, eius caput Ioui sacrum esset, &c. Hac lege iuris interpretes negant quenquam sacrosanctum esse, sed eum qui eorum cuiquam nocuerit sacrum sanciri. Idem ait Facio pro Proscio dandi casum exigere, citatq. Plinium lib. 23. Mustum capitis doloribus facit: quæ constructio non solum contra grammaticæ præcepta facit, sed etiam medicæ leges funditus euertit. Longè aliter locutus est Plin. c. 1. Mustum, inquit, omne stomacho inutile, vcnis inuicundum. & paulo post, Capitis dolores facit, & gutturi inutile. Idem verbum adiunctis aduerbijs Bene, Benigne, Male, Præclare, datiuum petit. Idem lib. 22. c. 19. Radix Cæliacis præclare facit in cinere tosta. Idem Plautum deprauatè citat in Captiuis, Disto haud audiebat, cum vera lectio sit,

Memini cum disto haud audebat, facto nunc ledat licet.

Quedam datiuum simul, & accusatiuum admittunt, vt metuo, timeo tibi calamitatem, inuideo tibi laudem, assentior tibi cetera, gratulor tibi victoriæ, cur tibi hoc non gratificer nescio. Alia etiam casum prepositionis petunt repetita prepositione. cuiusmodi sunt absum, adhæreo, adhæresco, detraho, despero, insum, insideo, inhæreo, appropinquo, illudo, insulto. Cicero Att. 11. Non cessat de nobis detrahere. Idem de Orat. 3. Quæ cum dixisset in Albutium illudens, ne a me quidem abstinuit. Idem pro Mil. Quæ tot annos illum in hanc Rempublicam insultare videret, & pateretur. Sunt præter ea, quæ supra elemento-

rum ordine enumerauimus, & alia ferè poëtica. *Aduigilo, adfremo, allabor, bello, certo, contendo, concurro, colludo, constrepo, disjideo, grator, insurgo, inuigilo, insileo, lateo, indoleo, immorior, immurmuro, inserpo, intercurro, occumbo neci, morti: obambulo, obmurmuro, prestilio, pugno, remurmuro.* Plin. ad Romanum lib. 8. Certo, more poëtarum, cum datiuo iunxit, in descriptione cuiusdam fontis: Rigor, inquit, aquæ certauerit niuibus, nec color cedit. Quædam alia, quæ à nonnullis adduntur consultò prætermisi, quod apud veteres, aut nulla testimonia repererim, aut non satis aperta: verbi causa, Verbo dominandi dandi casum tribuunt, citantq; Ciceronem pro Caio Rabirio Posth. Dominatus est enim, inquit, Alexandriæ. Item Virg. 1. Aenei. Victis dominabitur Argis: cum vterq; casus non proprius, sed communis videatur. Eodem enim modo, dicimus Mortuus est Alexandriæ, & Morietur Athenis, Argis. Itaque malim vti ablatiuo cum præpositione, In, quod frequentissimum est apud bonos autores Cic. Tus. 1. Vetat. n. dominatus ille in nobis Deus iniussu hinc nos suo demigrare. Idem pro Cæc. Denique nimia ista, quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc solo genere quiescit. Aut accusatiuo cum eadem præpositione. Idem de Senect. Ita enim senectus honesta est, & c. si vsque ad extremum spiritum dominatur in suos. Diomedes lib. 1. numerat hoc verbum inter ea quæ ablatiuum habent, Do minor Græcis, inquit ille, & dominatus sum, magis tamen inclinât animus, vt eos sequar, quid dandi casum tribuunt.

Verg. 3. Aen. Hic domus Aeneæ cunctis dominabitur oris.

Interdico.

Interdico singulare est, nam præter datiuum, ablatiuum habet.

Cæsar, Posteaquam in vulgus militum relatum est, qua arrogantiâ in colloquio Ariouistus usus, omni Gallia Romanis interdixit, *Bel. Gal. 2* scilicet multo maior alacritas [studiumq;] pugnandi maius exercitui iniectum est.

Item accusatiuum. Liui. Fœmineis duntaxat usum purpuræ interdicens. *Bel. Ma. 4*

Interdico frequenter præter datiuum, accusatiuum habet. Valer. Max. lib. 2. cap. 2. Interdixit etiam ei conuictum hominum, vsuq; balnearum. Seneca lib. 3. de Ira. Si iubes Cæsar, statim illi domum meam interdican. Sic Iustinus lib. 5. Sueton. in Nerone. Cum ablatiuo frequentissime reperitur. Cic. 6. Philip. Sic contemnit tanquam si illi aqua, & igni interdictum sit. Videntur dixisse etiam veteres interdico tibi aquam, & ignem, vnde a Cuiusone dicitur pro domo sua, Vbi enim tuleras, vt aqua & ignis mihi interdiceretur? Ibi dem, Velitis, iubeatis ne, vt M. Tullio aqua, & ignis interdicator?

Verba sunt Clodij. Verbum hoc præter accusatiuum, non videtur habere ablatiuum, vt interdico te aqua, & igni. Nam illud Cæsaris ita scriptum est in libris quos quidem vide cum quemadmodum citauimus prope finem. i. Bel. Gall. neq; arbitror, Romanos, vt quidam citant, vsquam esse.

Ablatiuus post Verbum.

Lib. 1.

Sum ablatiuum petit significantem laudem, vel vituperationem, Cic. Lentulo, Tu fac animo forti, magnoq; sis.

Idem post reditū ad Quirites, Bona valetudo iucundior est eis, qui è graui morbo recreati sunt, quàm qui nunquam ægro corpore fuerunt.

Idem contra Rullū, Quem vestrū tā tardo ingenio fore putauit. Idem in Bruto, Summo iste quidem ingenio dicitur fuisse.

A P P E N D I X.

Sum, interdum genitiuum habet etiam cum laus, vel uituperatio significatur.

Cic. pro Sestio, Nimum me timidum, nullius animi, nullius cō filij fuisse confiteor.

Idem ad Octau. Antonius uir maximi animi, utinam etiā sapientis consilij fuisset.

Lib. 4.

Plinius ad Clementem, Erat puer acris ingenij, sed ambigui.

Non semper quæ ablatiuo efferuntur, genitiuo efferri possunt, cuiusmodi sunt hæc. Terent. Eunuch. Bono animo es: Idem Adelph. Bono animo fac sis. Idem Phorm. Animo Virili, præsentiq; sis. Cicero in Bru. Nunc si es animo vacuo, expone nobis, quod quarimus. Idem ad Canin. 2. Hoc animo qui sunt, de teriores sunt. Idem Att. 6. Equidem sum magna animi perturbatione. Item illa apud eundem: Hic capite, & supercilijs semper est rasus. Mira sum alacritate ad litigandum. Incredibili sum sollicitudine. Sum magno dolore, & multa id genus alia. Itaque delectu opus est. Alia contra genitiuo potius, quam ablatiuo efferuntur. Terent. Andr. Nullius consilij sum. Suet. in August. Cibi mimi erat, ac fere vulgaris.

Ablatiuus.

His Egeo, Indigeo, Careo, Vaco, Visito, Vescor,
Viuo, Supersedeo, Potior, Delector, Abundo.

Ma-

Maño, Redundo, Fluo, Scateo, Fruor, atq; Laboro.
 Glorior, Obletor, Lator, quibus addito Nitor,
 Consto, Pluit, Valeo, Possum, Sto, Fungor, & Vtor;
 Quem Graij ignorant casum, tribuere Latini.

Cic. Q. Fr. Incredibile est mi frater, quam egeam tempore.

Lib. 3.

Idem offi. 1. Nihil honestum esse potest, quod iustitia uacat.

Plin. lib. 6. ca. 30. Pars quædam Aethiopum locustis tantum ui-
 uit, fumo, & sale duratis.

Cic. pro Sex. Ros. Commoda, quibus utimur, lucemq; , qua frui
 mur, spiritumq; , quem ducimus à Deo nobis dari, atque impertiri
 uidemus.

Li. 1. ab Vrbe, Nunciatum est Regi, patribusq; in monte Alba-
 no lapidibus pluiffe.

Quibus adde, Periclitor, Quintilia. Si aut statu periclitari, aut Lib. 6. c. 1
 opinione litigator uidetur.

Careo, abundo, scateo apud veteres etiam cum genitiuo iungebantur. Unde
 Terent. Heaut. dixit, Tui carendum. Lucilius, Quarum abundamus rerum.
 Gell. lib. 1. cap. 1. Irarumq; scatebat. Vaco pro careo huius est loci: Nam cum
 operam dare significat datiuum amat. Exempla facile inuenies apud idoneos au-
 tores. Plaut. Mostel. Visitabam volupe parsimonia, & duritia. Solinus, si
 modo tibi satis idoneus videtur, de Essanis loquens, cap. 47. Palmis, inquit,
 visitant. Vuo pro victiro, alor. Cic. 7. Verr. Ego naues inanes fuisse dico, remi-
 ges, nautasq; dimissos, reliquos stirpibus vixisse palmarum. Super sedeo, idest,
 abstineo. Idem de Inuent. 1. Omnino narratione super sedendum est. Idẽ de Diu.
 1. Herculis simulacrum sudore manauit. Idem ibidem. Quid? quod fluuius at-
 tratus sanguine fluxit? Sic affluo, diffluo, circumfluo. Laboro, idest, premor,
 male habeo: Caesar lib. 3. Belli Ciuil. Maxime re frumentaria laborant. Sic labo-
 rare fame, frigore, morbo. Quin. lib. 2. c. 17. Constat experimentis medicina. Cic.
 in Orat. Quidam nominibus veterum gloriantur.

Idem 1. Tusc. Fiducia virtutis nobis nitendum est ad spem beatè viuendi. Cic.
 Offi 1. Alios videmus velocitate ad cursum, alios viribus ad luctandum vale-
 re. Idem pro Quint. Verum ita se res habet, vt ego, qui neque vsu satis, & inge-
 nio parum possum, cum patrono disertissimo comparer. Sto pro obtemperare,
 assentiri, fidem habere, herere, persistere, eleganter iungitur cum ablatiuo.
 Cic. pro Flac. Marcus Gratidius legatus, ad quem est aditum, actionem se da-
 turum negauit, re iudicata stari ostendit placere. Idem pro Cluen. Et si vterque
 Censor Censoris opinione standum putauit, quid est, quam ob rem, & cæt. Hinc
 sunt illæ locutiones, stare decreto, pacto, iureiurando, promissis. Huc accedunt
 & illa, Abire magistratu, consulatione: cedo patria, vrbe, domo. Exundo exu-
 bero

bero addi possunt, quamvis rara sint. Ex his, quæ supra posuimus, *Constitio*, laboro, frequentissime præpositionem, ex, admittunt. *Ci. Tusc. 3.* Cum cõstemus ex animo, & corpore. Idem in *Orat.* Actio constat è voce, atque motu. Quo modo ferè loquitur Cicero. Laborare ex desiderio, ex renibus, ex intestinis, ex pedibus, ex invidia, *Tulliana* sunt. Nitior, glorior præpositionem, In, interdum admittunt. Idem pro *Mil.* in huius vita nititur salus ciuitatis. Idè de *Nat. 2.* Propter virtutem iure laudamur, & in virtute rectè gloriamur. Idem in *Vat.* De tuis diuitiis intoleratissime gloriaris. Ablatiuum verborum *Lator*, *Tristor*, *Oblector*, *Delector*, si quis dixerit communem esse, atq; spectare potius ad causam, minime ei repugauerim: hæc ad alia nonnulla quæ versiculis continentur, non putauimus exemplis confirmanda, ne in re trita & quotidiana tempus frustra confismeremus. Periclitator cum ad periculum discrimenq; refertur ablatiuum etiam postulat. *Martial. lib. 6.* Periclitatur capite *Sotades* noster. Capitis siue de capite periclitari, nondum apud idoneos scriptores, quod meminerim, legi. Cum experiri significat accusatiuum petit. *Cic. pro Quint.* Omnia circumspectit *Quintius*, omnia periclitatus est.

APPENDIX.

- Lib. 7.* Egeo, Indigeo, Potior, etiam casum interrogandi admittunt.
Cic. Att. Egeo consilij, quod optimum factu videbitur, facies.
Phil. 6. Idem in *Anton.* Hoc bellum indiget celeritatis.
Lib. 1. Idem *Lent.* Otium nobis exoptandum est, quod ij, qui potiuntur rerum, præstaturi videntur.

Potior frequentissime cum genitiuo iungitur etiam pro, *Frui*, *Tenere*, & interdum *Vincere*. *Cic. ad Lent. 1.* Si exploratum tibi sit posse illius regni potiri. Idem de *Fin. 1.* Nullas etiam consequuntur voluptates, quarum potiundi spe in flammam multos labores, magnosq; susceperunt *Salust.* *Romani* signorum, & armorum potiti sunt. Idem *Catil.* Cui fatum foret vrbis potiri. *Autor ad Her. 4.* Atheniensium potiti sunt *Spartiatæ*. Crebra occurrunt exempla maxime apud *historicos*. Cum genitiuo, *Rerum*, elegantissime copulatur, significatq; summam imperij administrare.

APPENDIX. II.

- Potior, *Vescor*, *Fungor*, *Pluit* non recusant accusandi casum.
Cic. Tusc. 1. Ego doleam, si ad decem millia annorum gætëm ali quam vrbem nostram potituram putem?
Li. 10. c. 3 *Plin.* Aues nonnullæ vescuntur ea, quæ rapuere pedibus.

Te-

Terent. Adolph. — neque boni,
 Neque liberalis fructus officium est viri.
 Liu. In area Vulcani & Concordiæ sanguinem pluit.

Li. 2. dec.
 5.

Hæc quatuor verba non rarò accusatiuo adherent. Terent. Adolph.

Ille alter sine labore patria potitur commoda.

Ibidem, Misericordiam omnem capio, hic potitur gaudia. Plant. Asinar.

Fortiter malum qui patitur, idem post potitur bonum.

Cic. Philip. 13. Vincamus odium, pacemq, potiamur. Legitur & pace. Plin. lib. 8. cap. 50. Si caprinum necur vescantur. & lib. 9 cap. 50. Oua vescentes. Et lib. 11. cap. 37. Qui abstinthium vescuntur. Tacitus in vita Agricole. Eò ad extremum inopia venire, vt infirmisimos suorum mox sorte ductos vescerentur. Terent. Heaut. — attentè tutè illorum officia fungere.

Ibidem, — hæc ego præcipio tibi, Hominis frugi, & temperantis functus officium. Tacit. lib. 3. Suprema erga memoriam filij sui munera fungeretur. Ibidem lib. 4. Ego me Patres conscripti mortalem esse, & omnium officia fungi, & cætera meminisse posteros volo. Liu. lib. 10. bel. Pun. Sanguinem pluisse per biduum in area Concordiæ satis credebant. Valer. Max. libr. 1. cap. 6. Eiusdem generis monstra alio tumultu credita sunt, puerum infantem senestrem in foro Boario triumphum proclamasse: in Piceno lapides pluisse. Iulius Obseques de prodigijs, In area Vulcani per biduum, in area Concordiæ totidem diebus sanguinem pluit. Item Vtor apud præcos. Plant. Casin.

Cætera, quæ volumus vti, Græca mercamur fide.

Neque illud Ciceronis 2. de Orat. quod quidam assert, Si ærarij corpus vtimur ad belli adiumenta: contra nos facit, cum vbiq, sic legatur, Si ærarij copijs, & ad belli adiumenta, & ad ornamenta pacis vtimur, vethigalibus seruiamus. Abutor apud Comicos sæpe accusatiuum habet. Prologo Andriæ, Nam in prologis scribendis operam abutitur.

APPENDIX III.

Neutrâ sæpe ablatiuum admittunt significantem partem.

Cic. de Orat. Equidem & in vobis animaduertere soleo, & in me ipso sæpissime experior, vt exalbescam in principijs dicendi, & tota mente, atque omnibus artibus contremiscam. Lib. 2.

Idem ad Quint. Frat. Si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administranti prorogatum imperium viderem, tremere animo. Lib. 1.

Hoc genere loquēdi frequentius utuntur poëtæ, qui ablatiuum etiam in accusatiuum mutare consueuerunt.

Horat

Epist. 1.
 Sc. 2. fa. 7
 Geor. 3.

Horat — animoq; & corpore torpet.

Idem — tremis ossa pauore.

Virg. Stare loco nescit, micat auribus, & tremit artus.

Plura exempla non solum apud Ciceronem, verum etiam apud alios scriptores inuenies. Idem Att. 5. Stamus animis, & quia consiliis, vt videmur, bonis vtimur speramus etiam manu. Idem Tusc. 4. Dicit Hectorem toto pectore trementem. Cæc. ad Cic. 6. Cum vero ad ipsius Cæsaris nomen veni, toto corpore cō tremisco. Huc accedunt illa. Cadere concidere animo. Item Pendere animis. Cic. Tusc. 1. Quod si expectando, & desiderando pendemus animis, cruciamur, angimur. Cum vero singulari numero vtimur, genitiuo locus est. Idem 1. de Leg. Ego animi pendere soleo, cum semel quid orsus, si traducor aliò. Cælius ad Cicero nem lib. 8. Ego quidem vehementer animi pendeo. Sic Cic. Att. 8. 1 1. 1 2.

DE CONSTRUCTIONE VERBI ACTIVI.

Verbum Actiuum, uel potius Accusatiuum uerbum cuiuscun-
 que id demū positionis sit, post se accusandi casum postulat.

Vt Deum cole. imitare diuos.

Amplectere uirtutem. Noui animi tui moderationem.

Non decet ingenuum puerum scurrilis iocus.

Heu quam miseram uitam uiuunt auari.

Lib. 9. Cic. ad Att. Ingrati animi crimen horreo.

Lib. 14. Idem ad eundē, Amariorē me senectus fecit, stomachor omnia,

A P P E N D I X.

Hæc tria postrema, & similia tantisper actiua censentur, dum
 accusandi casum sibi uendicant.

Nihil ferè in tota constructionis ratione difficilius est, quam uerbi actiui natura cognoscere. Ego, vt uerum aperte, & ingenuè confitear, nondum rationem inire potui, qua hanc præceptionem ita tyronibus proponerem, facile ut intelligi posset. Nam illud tritum, & peruulgatum præceptum. Omne uerbum significans actionem post se accusatiuum postulat, ne ij quidem, qui philosophiæ præceptis sunt imbuti, facile intelligent, neq; mirum. Cur enim pugno, dimico, seruiuo, noceo, malefacio, insidior, aduersor, & sexcenta alia, non habeant accusandi casum, cum actionem significant? Nisi uero quis existimat minorum ibi esse actionem ubi res ferro, & flammis agitur, quam ubi lingua, & calamo.
 Quid

Quid enim causa est, quamobrem Lego, & Scribo actionem significant, Pugno, Dimico actionis sint expertia? Quid? Seruio, noceo, insidios otiosa erunt: canto, rideo actiuosa? Verum quoniam supra ex veterum grammaticorum sententia confirmauimus, hac etiam actionem significare, neque idem valere actionem significare, & actiuum esse verbum, nihil est cur his diutius immoremur. Nobis, quod ad constructionem attinet, illud erit verbum actiuum, vel potius accusatiuum (sic enim velim appellare omne id quod in accusatiuum transit) quod post se accusatiuum postulat, cuiuscunque positionis. Porro verborum omnium positiones, siue terminationes quinque sunt, cum quinque non amplius literis indicatiuo modo, vt placet Diomedii, finiuntur: O, R, T, M, I: vt amo, amor, pudet, possum, noui. Diomedes, Phocas, Donatus, Priscianus, ea demum appellant actiua, quae O, litera finita, passiuua fieri possunt, R, litera apposita: quibus facio, calefacio, volo, noui, odi, & reliqua omnia quantumuis, accusandi casu gaudeant, neutra sunt, si R, literam assumendi negctur facultas. Nobis tamen, ut puerorum imbecillitati consulamus, dabunt ueniam uetres illi huius artis proceres, si omnia, quae accusatiuum admittunt, cuiuscunque illa sint terminationis, actiua appellauerimus. Horum quinque sunt genera, siue ordines. Primum genus transit in accusatiuum primae, secundae, & tertię personae, vt amo me, te, illum. Secundum in accusatiuum tertię personae rei mutae fertur, vt aruo campum: colo agros. Tertium in accusatiuum significantem rem verbi, vt uiuo uitam, curro cursum, aut in accusatiuum mensuram, qua rem ipsam metimur, vt vixi duas aetates, curro stadium. Res verbi interim ablatiuo effertur. Caelius ad Cic. lib. 8. Si Parthi nihil vos calefaciunt, nos hic frigore frigesimus. Cic. ad Q. Fr. 3. Patiamur illum ire nostris itineribus. Quartum genus multa deponentia amplectitur, & communia omnia cum actionem significant, vt sequor bonos, amplector hospitem. Postremum genus amplectitur nonnulla verba mutila, siue defectiua, cuiusmodi sunt Noui, meminī, pudet, & cetera eiusmodi. Item quae Neutroactiua licet appellare, cuius generis sunt, anhele, erubesco, crepo, calleo, doleo, horreo, indignor, ingemo, inclamo, letor, maneo, mareo, obstupesco, roro, fono, sudo, stupeo, stomachor. Cic. Philip. 2. Edormi crapulam istam, & exhala. Terent. Adelph. Ego illius sensum pulchre calleo. Senec. ep. 66. Non contremiscamus iniurias, non vulnera, non egestatem. Plin. lib. 17. cap. 10. Periculum tantum eo die est, si roraerit quantumcumque imbrem. Idem Praefat. Quanto tu ore patris laudes tonas.

Conferamus, quae diximus, in pauca. Verba, O, finita, quae addita R, litera sunt passiuua, vt laudo, vituperor: item quae ad res mutas pertinent ut sero, colo, planto, rigo, passimo, occo, puto, ablaqueo, vindemio, meto: praeterea quibus res verbi, seu mensura rei additur, vt uiuo uiuam, etatem, curro cursum, stadium. Postremo communia omnia cum actionem significant, accusatiuum exigunt. Deponentia cum latissime pateant, nam quaedam interrogandi, alia dandi, alia

accu-

accusandi, alia denique sexto casu gaudent, hac ratione, quæ accusatiuum petunt, deprehendes. Verbum deponens, aut transitiuum, aut intransitiuum est. De intransitiuis satis dictum est. Transitiua, quæ genitiuum, datiuum, ablatiuum petunt, paulo ante commemorata sunt. Superest igitur, vt cætera accusandi casum postant. Quod idem de ijs, quæ O, litera finiuntur, dictum sit: nam si transitiua sunt, neque aut interrogandi, aut dandi, aut sextum casum exigunt, actiua sunt. Quæ causa me impulit, vt prius de verbis neutris, quàm actiuis agerem. Mutila, quæ accusatiuo gaudent, pauca sunt, Memini, odi, noui, cedo pro da, Esse pro edere, pœnitet, piget, pudet, miseret, miserescit, & cetera. Neutroactiua legendis probatis scriptoribus obseruabis. Deponentia literarum ordine colliget, cui otioso esse licebit. Abominor, Adipiscor, Adorior, Admiror, Admetior, Acmulor, Aggredior, Alloquor, Architektor, Assessor, Assernor, Auguror, Auspicor, Aucupor, Auersor. Calumnior, Comitor, Commentor, Commereor, Commisicor, Consolor, Consequor, Contemplor, Cobortor, Confiteor, Conspicor, Conqueror, Consector, Contestor, Contueor, Connor. Demereor, Demoror, Demolior, Demictor, Demirror, Deprecor, Depopulor, Depeculor, Detestor, Dignor, Diffiteor, Dilargior, Dispartior. Emetior, Ementior, Effaris, vel effare, Eloquor, Execror, Exsequor, Exhortor, Exordior. Fateor, Fatis, vel fare, Fabulor, Fabricor, Fæneror, Frustror, Fruor. Hortor, Helluor. Iaculor, Imitor, Imprecor, Impertior, Inficior, Insequor, Insector, Intueor. Lamentor, Loquor, Lucror, Ludificor. Machinor, Meditor, Mentior, pro imitor, Mercor, Mereor, Metior, Minor, Minitor, Miseror, Moderor, Molior, Moror, Muneror, Mutuor. Nanciscor, Nundinor, Nutricor. Obliscor, Obtestor, Ominor, Opinator, Operior, Ordior. Patior, Paciscor, Percontor, Periclitator, hoc est, experior, Persequor, Pigneror, Polliceor, Populor, Precor, Prædor, Præmeditor, Prestolor, Profiteor, Prosequor. Queror. Rimor, Recordor, Reor, Remoror. Scitor, Sciscitor, Scrutor, Sequor, Speculor, Solor, Sufficor. Testor, Testificor, Tueor, Tutor. Veneror, Vereor, Ulciscor. Cic. Att. 9. Hic quidem mera scelera loquuntur. Cas. 1. Bell. Gall. Non minorem laudem exercitus, quàm ipse Imperator meritus esse videbatur. Mereri bene, vel malè de aliquo, est ei commodare, vel incommodare. Cic. ad Lent. lib. 1. Erat infinitum bene de me meritos omnes nominare. Idem pro Mil. Non enim inimici mei te mihi eripient, sed amicissimi non malè aliquando de me meriti, sed optime.

Decet, dedecet, iuuat, delectat, modo nominatiuum habent aperte. Cicero in Brut. Decet hoc illum nescio quomodo. Senec. lib. 2. de Benef. Te omnia dedecet. Plin. lib. 9. Ad Sabinianum, Iuuabit hoc te. Plaut. Capt.

Neque vnquam quidquam me iuuat, quod edo domi. Cic. 1. Fam. Me status hic Reipublicæ non delectat. Modo infinitum, aut verbum cum suo casu loco nominatiui habent. Idem Tusc. 4. Oratorem vero irasci minime decet, simulare non dedecet. Plinius Ep. 13. Iuuat me, quod vigent studia.

Studia. Cic. ad Quin. Frat. 2. Teq̄, hilari esse animo valde me iuvat. Quint. lib. j. cap. 2. Tum præcipue in epistolis secretis, & familiaribus delectabit, ne hoc quidem neglectum reliquisset. Decet etiam dandi casum habet.

Terent. Adelph. — imo hercle ita nobis decet.

Plaut. Amph. Istuc facinus, quod tu insimulas, nostro generi non decet.

Illud quod afferunt quidam Ciceronis de Ora. Quandoq̄, id deceat prudētia tuq̄, suspicor nusquam esse. Antiqui, inquit Donatus, si addebant statim verbum, Nos decet facere, Nos decet dicere: si non addebant, Nobis decet, dicebant. Verbum, Oportet, cum his, quæ modo commemorauimus quidam coniungunt, quasi vere accusatiuum post se postulet, cum verbum sit absolutum, atque intransitiuum; Quod modo nominatiuum apertè habet. Terent. Heaut. Hęc facta ab illo oportebant Syre. Cic. pro Cor. Est enim aliquid, quod non oporteat, etiam si liceat. Modo membrum orationis loco nominatiui. Idem. Irritari Antonium non oportuit. Plaut. Milit. datiuum dedit huic verbo

— nam homini seruos suos Domitos habere oportet oculos, & manus. Aut ἀεχαισμός est, aut Hominem seruum scripsit Plautus.

Genitiuus præter Accusatiuum.

Verba Accufandi, Absoluendi, Damnandi, potissimum Accuso, Accerso, vel Arcesso, Arguo, Alligo, Astringo, Coarguo, Defero, Incuso, Infamo, Insimulo, Postulo, Absoluo, Damno, Condemno, Conuincio, præter accusatiuum, genitiuum admittunt, qui pœnâ, crimen ue certum, aut incertum significet.

Cic. pro Caio Rab. An non intelligis primum quos homines, & Lib. 2. quales viros mortuos summi sceleris arguas?

Autor ad Herennium, Caius Cæcilius iudex absoluit iniuriarum eum, qui Lucium pœtam in scena nominatim læserat. Lib. 4.

Idem, Maiores nostri si quam vnus peccati mulierem damnabant, simplici iudicio multorum maleficiorum conuictam putabāt.

Cic. pro Caio Rab. Ciuem Romanum capitis condemnare cogit.

Terent. Eun. Hic furti se alligat. Plautus Pœnul. Homo furti se astringit.

Liu. 5. bel. Pun. aliquot matronas apud populum probri accusarunt. Sal. Ingurth. Quos pecunie captę accerserent. Pro Deiot. Non ficto crimine infestari, non expetere vitam, non capitis accersere. Idem pro Cæcin. Ne arguere rei capitalis videar. Plin. ad Macrinum lib. 7. Libertos eius eosdemq̄, cohæredes suos falsi vt veneficij detulerat ad Principem. Tacit. lib. 5. Albacilla defertur impietatis in Principem.

Plaut.

Plaut. Trucul. — quia qui Alterum inculsat probri, ipsum se intueri oportet, Quint. Declam. 2. Ut peius infamaretur parricidij. Cæcus Senec. epistola 22. Puto nunc & Stoicam sententiam queris: non est, quod quisquam illos apud te temeritatis infamet, cautiore quam fortiores sunt. Cicero 2. Philip. Probrī insinulasti pudicissimam fæminam. Suetonius in Casare Dictat. cap. 3. Cornelium Dolobellam Consularem, & triumphalem virum repetundarum postulauit. Idem 3. in Catil. Sed iam me ipsum inertia, nequitieq; condemno. Idem 2. Philip. At ego non nego: teq; in isto ipso conuincio non inhumanitatis solum, sed etiam amentie. Genitiuus pæne: Vlpianus lib. 47. Pandect.

Dupli nihilominus condemnatus est. Cicero 5. Verr. Cupio Oflupli damnari Apronium.

Rogabis fortasse cur hæc potissimum verba subiecerim: ne si verborum turbam congefferem, ansam rudibus præberem errandi, nec enim corripio, reprehendo, vitupero, culpo, castigo, punio, plecto, multo, excuso cum genitino iunguntur. Certè, Reprehendo te auaritie, culpo te pertinacie, multo te exilij, atque alia eodem modo non ausim sine alicuius probati autoris testimonio dicere, Ago te iniuriarum, furti, non puto apud idoneos autores inueniri: sed ago tecum iniuriarum, furti: est namque verbum neutrum cum ad crimen refertur. Cic. pro Cluen. Deinde aliquando cum seruo Habiti, furti egit. Autor ad Heren. lib. 1. Cum eo Actius egit iniuriarum. Ibidem, Possit dicere secum furti agi non peculatus oportere. Sugillare aliquem parsimonia, taxare ambitionis, traducere luxurie, video quibusdam placere, nihil tamen simile apud veteres, quod meminerim, legi. Quare interim dum hæc inuestigantur dicam potius Culpare, reprehèdere, sugillare, taxare alicuius parsimoniam, ambitionem, luxuriam, &c. Senec. lib. 10. Ep. epist. 8. Cum cæperat voluptates nostras traducere, laudare castum. Peccas parricidij, quod quidam afferunt nondum potui reperire apud Quint. Declam. 6. In 8. est, In utroq; parricidium consimis, non verò, Parricidij, peccas: neq; Insanas parricidij apud eundem 8. Declam. Quauis posterius bene Latine dicatur, vt paulò ante ex Seneca docuimus. Purgo me apud aliquem, seu alicui de aliqua re, vsitatus est quam, alicuius rei. Cic. ad Att. lib. 10 De altero ei me purgavi.

Plaut. Amph. Et id huc rekorti, vt me de hoc purgarem tibi.

Liuius libr. 7. dec. 4. genitio vsus est. Quibus, inquit, purgantibus ciuitatem omnis facti dictiq; hostilis aduersus Romanos, & iuuisse eos commeatu classem hostium arguit, &c. Interrogare & Vrgere apud Tacitum huius ordinis sicut: lib. 13. Sanè pepigerat Pallas, ne cuius facti in posterum interrogaretur. Idem libr. 5. Quia male administrata prouincia aliorumq; criminum vrgebatur. Malim cum Cicerone dicere, Arrogantiam alicuius increpare, improbitatem notare: quam aliquem arrogantie increpare, notare improbitatis, quod loquedi genus durissimum rarissimumq; est. Suet. In Calig. cap. 39. Modo auaritie singulos

gulos increpans, quod non puderet eos locupletiores esse, quàm se. Gel. lib. 4. ca. 12. Si eques Romanus equum habere gracilentum, aut ferum nitidum visus erat, impolitig notabatur. Libentius etiam cum Cicerone pro Mil dicam, Inuidio se potentiam alicuius criminari quàm, aliquem potentie criminari. Postremo il lud, Teneo te mendacij, quod quidem Plauti testimonio confirmant, non facit ad rem? Plauti locus in Truc. ita habet, — manifestam mendacij mala Te teneo. Mendacij, à nomine manifestam regitur. Sic. Salust. in Iugurth. Iugurtha manifestus tanti sceleris. Teneri voce passiva furti, damni, commodati, depositi, crebro dicunt Iuris periti, qua de re paulò post. Quibusdam persuasissimum est, verba accusandi, absoluedi, damnandi ablatiuum sine præpositione postcere, si nomen criminis sit incertum, cuiusmodi est Peccatum. maleficium, scelus facinus, & cætera, cum hæc genitiuo offerantur. quemadmodum, quæ certum crimen significant. Cic. Tul. 3. Peccati se insimulant, quòd dolere intermiserint. Autor ad Herenn. lib. 4. Maiores nostri si quam vnus peccati mulierem damnabant, & cæt. Cic. Verr. 7. Conuictus maleficij. Autor ad Hercn. lib. 4. Multo rum maleficiorum conuictam putabant. Cic. ad Teren. lib. 14. Adiuuat etiam Piso, quòd ab vrbe discedit, & sceleris condemnat generum suum. Idem pro Caio Rab. Caium Marium, quem verè patrem patriæ, parentem, inquam, nostræ libertatis, atq; huiusce rei publicæ possumus dicere, sceleris, atque parricidij nefarij, mortuum condemnabimus? Sic est in libris correctis non Criminis nefarij, quod etiam nobiscum facit. Idem: Non intelligis quales viros mortuos summi sceleris arguas? Sic est in emendatis: Laurentius legit criminis, quod non minus ad rem facit. Plin. lib. 13. cap. 3. Cuius sceleris nos coarguimus illi primum. Cic. pro Cgl. Nec dubitet, quin tanti facinoris reus arguatur. Salust. Cati. Quid aut acerbum, aut nimis graue est in homines tanti facinoris conuictos? Cic. Ver. 3. In quo video Neronis iudicio non te absolutum esse improbitatis, sed illos damnatos esse cædis. Ipsum etiam vocabulum Criminis aliquando genitiuo effertur. Marcellus lib. 46. Pandect. Reo criminis postulato interim prohibet rectè pecuniam à debitoribus solui. Iustinus lib. 9. Apud quos cum potentissimi quique rei eius ipsius criminis postularentur, &c. Quæ cum ita sint, nõ video cur non dicatur benè latine. Hunc accusare potes vel furti, vel sacrilegij, vel vtriusque maleficij, aut criminis, aut sceleris. Item accusastine eum vnus peccati, an multorum maleficiorum? Condemnatus ne es furti, an sacrilegij, an alterius tantum? Credo te vtriusq; sceleris, facinoris condemnatum iri: vel sub auditò substantiuo. Credo te vtriusq; accusatum iri.

APPENDIX.

Genitiuus Criminis maximè cum his verbis Accuso, Arguo, De fero Postulo, Appello, Absoluo, Damno, Condemno, in ablatiuum cum præpositione, De mutari potest.

V

Cic.

- Lib. 1.** Cic. Att. Non committam posthac, vt me accusare de epistolarum negligentia possis.
- Ecl. Pa. 6** Liu. Blaëtius de proditione Dasium appellabat.

Verba hæc elegit inter ablatiuum admittunt cum præpositione. Cic. pro Rosc. Amer. iam, quos nemo propter ignobilitatem nominat, sexcenti sunt, qui interficarios, & de beneficijs accusabantur. Idem 2. de Inuent. Negari oportebat de vita eius, & moribus queri: sed de eo crimine, quo de arguatur. Idem pro Sext. Rosc. Nomina filiorum de parricidio delata sunt. Idem Att. Sestius ab iudice Gn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus. Idem ad Q. Frat. lib. 2. Quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuicatione à Tribunis ærijs absolutus. Idem Verr. 2. Quod in Marco Attilio, qui de maiestate damnatus est, hoc plarium factum est, eos pecuniam ob rem iudicandam accepisse. Idem Phil. 2. Cuius etiam familiares de vi condemnati sunt.

Exceptio.

Hoc tamen nomen Crimen, ablatiuo sine præpositione effertur.

Lib. 2. Cicero Curioni, Si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine.

Dicimus etiam, Capite aliquem damnare, punire, plectere.

Lib. 4.

Autor ad Heren. Eum vos iurati capite damnastis.

Cap. 1.

Suetonius in Othone, Ausus est milites capite punire.

Pandect.

Marcellus, Capite plecti debent, vel in insulam deportari.

48.

Vocabulum Criminis videtur Grammaticis occasionem dedisse iungendi etiã cetera nomina ablatiuo casui sine præpositione cum verbis accusandi, absoluedi, damnandiq;. Præcipiunt enim in vniuersum omnia hæc posse genitiuum, vel ablatiuum admittere, ut Accuso te furti, vel furto: arguo te auaritię, vel auaritia, atque eodem modo cetera, quod nullis veteris testimonium probant. Postulare repetundis fateor dixisse Suet. in Oth. cap. 2. & Tacitum lib. 3. Si modo libri vacant mendo. Certè malim cum Cælio ad Ciceronem lib. 8. Fam. De repetundis dicere: Pilius, inquit, de repetundis eum postulauit. Idem ibidẽ, Ipse de pecunijs repetundis est postulatus. Quint. lib. 5. cap. 13. Eras hæres, & pauper, & magna pecunia appellabaris à creditoribus. Cicero præpositionem adiunxit, Phil. 2. Appellatus es de pecunia, quam pro domo, pro hortis, pro sectione debebas. Illud Solini cap. 66. Quod si etiam ipse peccato aliquo argutus sit, ac reuictus, morte multatur; non me magnopere mouet, tũ quod in correctis libris adhibeatur præpositio, In, tum etiã, quod autor hic videatur non parũ de pura, ac recta loquẽdi ratione defluxisse. Posterior lectio propior uero est,

nam

niam verba hæc interdum præpositionem, In, admittunt. Cic. de Inuent. Quare vitam eius, quem arguit, ex antefactis accusator improbare debet, & ostendere, si quo in pari antè peccato conuictus sit. Idem ad Q. Frat. 2. Primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso. Dammare votis dixit Verg. Eclog. 5.

— dammabis tu quoque votis. Liu. libr. 7. ab Vrb. Damnatos voti: & 7. Bell. Pun. Damnanturque ipsi votorum.

APPENDIX II.

Abfoluo, Libero, Alligo, Astringo, Multo, Obligo, Obstringo, quemadmodum suapte natura ablatiuum petunt, ita & ablatiuû significan- tem pœnam, crimen ue sine præpositione admittunt.

Liu. Ego me, & si peccato abfoluo, supplicio non libero.

Cic. de Orat. Vitia hominum, atque fraudes damnis, ignominijs, vinculis, uerberibus, exilijs, morte multantur.

Ab Vrb. i
Lib. 1.

Hæc extra crimen, ablatiuum, vt perspicuum est omnibus, exigunt: exempla, ne molesti simus, præmittimus: veniamus ad crimen. Liu. 2. ab Vrb. Latæ deinde leges, quæ consulem suspitione abfoluerent. Hoc verbum etiam ablatiuum cum præpositione, vt paulo ante diximus, recipit. Cic. pro Cælio, Præuaricatione est Ascitius liberatus Idem pro Flac. Ne Lucius Flaccus nunc se scelere alliget cum iam testem illum effugere non possit. Idem Phil. 4. Quem si consulem illa prouincia putaret, neque eum reciperet, magno scelere se astringeret. Damno, cum pro Multo accipitur, eodem modo construitur. Vnde Tacitus in libr. de Germa. Dammare tributis, dixit. Et Seneca lib. 15. Epist. Damnari morbis viri libus. Cic. de Arusp. Qui ludos certissimos scelere obligares. Idem 2. offi. Num igitur se obstrinxit scelere, si quis tyrannum occidit, quanuis familiarem? Papi- nianus lib. 47. Pandect. Ob pecuniam ciuitati subtraham, actione furti, non crimine peculatus tenetur. Quædam ex his cum genitiuo reperiuntur. Lixi. lib. 1. Dec. 5. Senatus nec liberauit eius culpæ regem, neque arguit. Hoc rarissimum est. Abfoluo sæpissime cum genitiuo copulatur, de quo supra. Alligo, astringo, supra cum interrogandi casu vidisti. Vide nunc obligo, obstringo. Caius lib. 47. Pandect. Eum, qui quid vtendum acceperit, si ipse alij commo- dauerit, furti obligari responsum est. Vlpianus ibidem, Furti obligetur. Idem ibidem ablatiuo vsus est, Ne furto sis obligatus. Ibidem Iabolenus, Furo te obligat. Vlpianus eodem libr. Qui alienum quid iacens in terra lucrificandi causa sustulit, furti obstringitur. Teneor pœssimum verbum etiam ad cri- men spectat. Caius ibidem. Si pignore creditor vtatur, furti tenetur. Pompo- nius ibidem, Debitori iste tenetur furti. In eodem lib. inueni & Teneri dam- ni, commodati, depositi, quæ locutio figurata est: nam deest ablatiuus Actio-
ne.

V 2 ne.

ne, Crimine, vel similis, quem Iuris periti aliquando adhibent. Papinianus ibidem, Ob pecuniam civitati subtractam actione furti, non crimine peculatus tenetur. Paulus ibidem, Furti actione tenebitur. Ulpianus, Dicendum est teneri cum furti iudicio. Ibidem Furti actione non teneor. Quæ cum ita sint, non vi deo cur non dicatur bene latine. Si quis furetur rem sacram de profano, tenetur ne sacrilegij, an furti, an utriusque? Cur enim non audiat ablativus actio ne, vel iudicio Eodem modo, Qui sustulerit rem suam de sacro, furti ne tenetur, an sacrilegij, an neutrius? Perinde est ac si dicas. Furti ne actione tenetur, an sacrilegij, an neutrius? Qui h.ec, & similia nomina tantum ablativo offerenda esse docent, veterum testimonijs confirment. Dicitur præterea aliquis furti conveniri, vel actione furti, quo pacto loquitur Ulpianus eodem libr. Quædam consulti, & cogitatio prætermisimus, cuiusmodi sunt, Prehendi furti, & furto apud Gellium lib. 11. cap. 18. Perdere aliquem capitis apud Plantum, &c. eiusdem generis. Sunt qui laudandi verba, & his contraria adiungant. ut laudo, commendo, probo te parsimonie, admiror te iustitie. Tu si vis latine, & oratoriè loqui dicito, Laudo tuam parsimoniam, admiror tuam iustitiam. Nam illud Silij lib. 4. Laudabat lethi iuuenem: Item Virgilianum illud lib. 1.

Vir Troiane quibus cælo te laudibus æquem,

Iustitiæ ne prius mirer, bellique laborum?

ad Hellenismum spectat. Neque excusandi verba huius loci videntur esse; Nolum enim dicere, Excuso me tibi tarditatis, sed cum Cicerone, Excuso tibi tarditatem meam, aut affero excusationem tarditatis meæ: sic ille ad Att. lib. 15. Varroni memineris excusare tarditatem literarum mearum Idem in Fam. ait, Afferre excusationem cessationis. Reum facere rei capitalis, alienæ culpæ, de ambitu, de vi, ad nominis substantivi constructionem spectant. Nam reus interrogandi, vel auferendi casu cum præpositione. De, gaudet. Cicer. pro Mil. Milo reus est præclari facti. Idem pro Flac. Reus avaritiæ. Idem Att. 2. Nunc reus erat apud Crassum diuitem de Vi.

Admoneo, Commoneo, Commonefacio, genitium habent cum accusatio.

Tib. 1. c. 3.

Lib. 4.

Quint. Grammaticos sui officij commonemus.

Autor ad Heren. Cum ipse te veteris amicitie commonefaceret, commotus es?

Liu. 5. Bel. Mac. Qui admonerent eum fæderis Romani. Admonco & commoneo, pro genitio possunt & ablativum cum præpositione, De, admittere. Cic. pro leg. Man. De quo vos paulo ante inuitus admonui. Idem ad Marcel. lib. 4. Putaui ea de re te esse admonendum. Idem 7. Ver. Te neque præsens filius de liberorum caritate, neque absens pater de indulgentia patria commonebat.

Item

- Item Misereat, Miserefcit, Piget, Pœnitet, Pudet, Tædet.
- Plautus Trinum. Misereat te aliorû, tui te nec misereat, nec pudet.
- Terent. Heaut. — inopis nunc te miserefcit mei.
- Cic. pro Planc. Vide quàm me verbi tui pœniteat.
- Terent. Adelph. fratris me quidem pudet, pigetq;.
- Cic. in Pisonem, Crasse pudet me tui.
- Idem Att. Quid quæris? tædet omnes nos vitæ.

Lib. 5.

Verbis Impersonalibus, quæ ad hunc locum sese obtulerunt, facillè nominari di casum apertè, vel obscurè tribuimus. Hæc, quæ in manibus habemus, non ita facillè antecedit nominatiuus: dabimus tamen operam, vt in lucem prodeat tandem aliquando. Primum omnium, hæc priscis illis temporibus integra fuisse omnibus personis, numerisq; absoluta, docent non obscura vestigia. Enn. Hecub. Misereat manus, date ferrum, vt me anima priuem. Virg. 8.

— Arcadij quæso miserefcite regis.

Plautus Menæ. Adolescens quæso loquere tuum mihi nomen nisi piges.

Quint. lib. 9. cap. 3. Eò vsque processum est, vt non pœniturum, pro acturum pœnitentiam dixerit Sallust. Cic. Tusc. 4. Vix à se manus abstinuit, tanta fuit vis pœnitendi. Pacuuius apud Nonium, & Prologo nunc pœnitebant, libant liberi grato ex loco. Plaut. Casim. Ita nunc pudeo, atque ita nunc pauco.

Gell. lib. 1. cap. 2. Has ille inanes cum floret glorias, iamq; omnes finem cuperent, verbisq; eius defatigati pertæduissent. Nominatiuum apertè simul cum accusatiuo nunc accipe. Terent. Adelph. Non hæc te pudet?

Lucan. lib. 8. — semper metuet, quæ sæua pudebunt. Terent. Phorm.

— quare obsecro, Ne plus minus' ue faxit, quod nos postea pigeat.

Idem Adelph. — quem neque pudet quicquam, neq; metuit quenquam.

Plaut. in Sticho. Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.

Hæc loca apertè docent verba hæc figuratè genitiuum habere pro nominatiuo.

Nã iusta, & recta constructio est hæc Plantina, Hæc conditio pœnitet me: figurata vero Pœnitet me huius cõditionis. Sic, Non hæc te pudet? Iusta est: Non horum te pudet? figurata. Iusta tamen exoleuit, atque in eius locum figurata successit. Huic locutioni similis est illa, Venit mihi in mentem Pompeij, vel Pompeius. Cic. de Fin. 5. Venit enim mihi Platonis in mentem, quem accepiimus hæc disputare solitum. Idem pro Rosc. Amer. Venit enim mihi in mentem oris tui.

Atticifsmus est, vt docet Prisci. lib. 18. Vbi Græca cum Latinis confert. Budæus Comment. linguæ Græcæ etiam docet esse Hellenifsmum. Nam iusta oratio est, cū nominatiuus verbam, Venit, antecedit. Cic. Att. lib. 12. Nunquam ea res tibi tã bellè in mentem venire potuisset. Quinque hæc, verba videntur quondam fuisse deponentia, cui rei argumento est carmen Turpilij apud Nonium,

Quàm matris, nunc patris me misereatur magis.

V 3

Qua

Quadrigenarius apud Gellium lib. 20. cap. 5. Cai Mari, ecquando te nostrum & Republica miserebitur? Cic. 1. de Inuent. Commune est, quod omnes vulgo probarunt, & sequuti sunt: Huiusmodi est, vt maioribus natu assurgatur, vt supplicum misercatur. Vnde adhuc illa extant, Misertum est, pigritum est, pudum est, pertasum est.

Plaut. Trin. Nam nunc eum vidi miserum, & me eius misertum est.

Terent. Heau. Sic me dii amabunt, vt me tuarum misertum est fortunarum.

Stat. lib. 7. Nec pigritum, paruosq; lares, humilesq; subire.

Plaut. Bac. Neque mei, neque te tui intus pudum est factis, qua facis.

Liu. 3. ab Vrbe. Nec nominis homines tum pertasum esse. Cic. ad Q. Fr. lib. 1. Pertasum est enim leuitatis, assentationis animorum, non officijs, sed temporibus seruentium. Suet. in Cæs. cap. 7. Et quasi pertasum ignauiam suam, quod nihil dum à se memorabile actum esset. Aliquando omittitur accusatiuus.

Virg. 4. Aen. Si non pertasum thalami, tædæq; fuisset.

Cic. vt modo diximus, Pertasum est enim leuitatis. Id quod sepe numero actiuis vsu venit. Idem Att. 2. Prorsus vitæ tædet. Idem Phil. 1. Fortiæ, amplitudinis, claritatis, gloriæ nun pænitebat?

Terent. And. Num cogitat quid dicat? num facti piget?

Illud Cic. pro Ligario, Cai Caesar caue credas, caue ignoscas, caue te fratrum pro fratris salute obsecrantium misereatur, in libris correctis legitur Misereat. Priscianus tamen lib. 8. Misereatur, legit. Et vt demus à Cicerone fuisse scriptum, non video, cur passiuum verbum sit appellandum, cum passiuæ accusatiuum minime regant: Quare si qua huius generis reperiantur deponentia videantur potius appellanda. Cuiusmodi est Vereor, Pacuuius apud Nonium,

Nihil ne te populi veretur, qui vociferare in via?

Accius, Si tui veretur te progenitoris, cedo.

Cicero hoc eodem non personaliter vsus est, vt ex Gellio initio huius libri ostendimus. Priscianus lib. 8. docet ex Apollonio in ipsis verbis nominatiuum late-re, verbi causa, Pudet me tui, hoc est, Pudor me habet tui, Miseret me tui, miseratio me habet tui. Mihi magis placet Plautina resoluendi ratio. Habent quemadmodum & cætera impersonalia nonnunquam infinitum, aut membrum orationis loco nominatiui. Cic. ad Q. Frat. lib. 2. Non me hoc dicere pudebit. Idem 4. Acad. Pænitet eum illa sensisse. Idem ad Att. 2. Quod te offenderim, me pænitet.

Verba Aestimandi.

Verba aestimandi, præsertim Aestimo, Duco, Facio, Habeo, Pendo, Puto, præter accusatiuum hos ferè genitiuos assumunt, magni, maximi, pluris, plurimi, parui, minoris, minimi, tanti, tantidem, quanti, quanticunque.

Cic.

Cic. Att. Ego pro Pompeio libenter emori possum, facio pluris omnium hominum neminem.

Terent. Andr. Merito te semper maximi feci Chreme.

Idem Heaut. Tu illum nunquam ostendisti quanti penderes.

Lib. 2.

Cic. 2. de Fin. Magni estimabat pecuniam. Ibidem, Sed quia id parvi duceret. Idem 6. Verr. Quanti is à civibus suis fieret, quanti auctoritas eius haberetur ignorabas? Idem 6. Phil. Habetur hic pluris quàm alius. Idem ad Lent. lib. 1. Putare aliquid minimi. Idem pro Planc. Magni putare honores. Quidam genitium Maioris addunt, sed sine veterum testimonijs: addunt & verbum Curandi: sed Terentianus locus, quo id confirmant, vitiose legitur, sic enim resitutuendus est, Heaut. Actu 4. Scena 3.

*Tu fortasse quid me fiat parvipendis, dum illi consulas.
Ne igitur Parvi curas, vt vulgo legitur, dixeris.*

APPENDIX.

Dicimus etiam, Magno, permagno, paruo, & magno pretio æstimare.

Cic. de Fin. Næ ego istam gloriosam, memorabilemquæ virtutem non magno æstimandam putem.

Lib. 3.

Idem in Verr. Tu ista permagno æstimas?

Lib. 3.

Valer. Max. Magno vbique pretio virtus æstimatur.

Li. 5. c. 4.

Senec. Nisi forte paruo te æstimas.

De Benef.

1.

APPENDIX II.

Nauci, flocci, pili, aphis, terütij, nihili cū verbo Facio iunguntur.

Cic. de Fin. Eum nihili facit.

Lib. 2.

Dicimus etiam, Tuas minas huius non facio.

Flocci, nihili tuas fortunas pendo.

Non aphis, non flocci te ætimo.

Pro nihilo habeo, puto, duco diuitias omnes præ virtute.

Non nihilo bonam valetudinem ætimo.

Hos genitios separatim posuimus, quòd non cum omnibus verbis Aestimandi coniungantur.

Plaut. in Bacch. Perij, hoc seruum meum non naucii facere esse ausum?

Cic. Att. 13. Prorsus aueo scire, nec tamen flocci facio.

Catullus, — nec facere pili cohortem.

V 4

Senec.

Scer. lib. 7. ep. Istos tristes, & superciliosos aliena vitæ censes assis ne feteris.

Plaut. in Capt. Neque ridiculos iam teruntij faciunt.

Terent. Adelp. — hanc iniuriam mihi nolle factam esse, huius non faciam.

Idem Eunuch. Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego non flocci pèdere. Ibidem, Aut ego istuc abs te factum nibili penderem?

Plaut. Mustel. Neque quod dixi, flocci estimat. Illud primo de Inuent.

Non habeo nauci Marsum augurem, videtur prisca alicuius poetæ. Cic. pro Domino suæ, Dixi apud Pontifices istam adoptionem nullo decreto huius collegij probatam, pro nihilo etiam habendam. Idem pro Cæciu. Respuere defensionem, & pro nihilo putare. Idem 4. Verr. Tu ausus es pro nihilo præ tua præda tot res sanctissimas ducere? Idem 4. de Fin. Quippe qui primum valetudinem bonam expectandam negent esse, eligendam dicant, non quia sit bonum valere, sed quia sit non nihilo estimandum.

III. APPENDIX.

Sum, pro æstimor, genitiuos magni, maximi, pluris, plurimi, cæterosq; admittit.

Cic. pro Sest. Quis Carthaginensium pluris fuit Annibale, consilio, virtute, rebus gestis?

Lib. 17. Idem ad Cass. Magni erunt mihi tuz literæ.

Singularia.

Aequi, boniq; vel æqui boni facio, boni consulo singularia sunt.

Terent. Heaut. — equidem istuc Chreme Aequi, boniq; facio.

Cicero ad Att. Tranquillissimus animus meus totum istuc æqui boni facit.

Seneca, Hanc coqui, ac pistoris moram boni consulo.

Idem, Hoc munus rogo qualecunque est, boni consulas.

Ep. 127.
De Benef.

Datiuus cum Accusatiuo.

Verba dandi, reddendi, committendi, promittendi, declarandi, antepoenendi, postponendi præter accusatiuum, datiuum exigunt.

Cicero pro Planc. Salutem tibi ijdem dare possunt, qui mihi reddiderunt.

Ter. And. Facile omnes cū valemus recta cōsilia egrotis damus. Idem Eun. Ego me tuz cummendo, & committo fidei.

Phil. 10. Cicero in Anton. Græcia tendit dexteram Italiz, suumq; ei præsidium pollicetur.

Idem

Idem Att. Meas cogitationes explicavi tibi superiorib. literis.
Idem Part. Ista tua studia vel maximis meis occupationibus an
tesserem libenter.

Lib. 10.

Plin. Cyrenaica regio Ioton suae postposuit paliuro.

Lib. 13.

c. 19.

Dandi, vt Do, Dedo, Tribuo, Largior, Concedo, Ministro, Suppedito, Commo-
do, Prebeo, Exhibeo, Impendo, &c. Reddendi, vt Reddo, Restituo, Refero, Re-
munero, Rependo, Remetior, Soluo, &c. Committendi, vt Committo, Mando,
Commendo, Trado, Credo. Promittendi, vt Praemitto, Polliceor, Spondeo. De-
clarandi, vt Aperio, Declaro, Expono, Explico, Significo, Indico, Demonstro,
Ostendo, Dico, Narro, Inquor, &c. Anteponendi, vt Antepono, Antefero; Prae-
pono, Praefero. Praeopto etiam huius est ordinis. Linus lib. 4. dec. 5. Si quem
id facere piget, otium urbanum militis laboribus praeparat, e terra ne guber-
nauerit. Postponendi, vt Postpono, Posthabeo, Postfero. Plinius lib. 3. cap. 4.
Urbibus, & agrorum cultu virorum, morumq; dignatione, amplitudine opti-
nulli provinciarum postferenda.

I. A P P E N D I X.

Verbum, Mutuo non est huius loci: non enim dicimus, Mutuavi
tibi pecunias: Mutuasti mihi centum numos. Sed Dedi tibi pe-
cunias mutuas: Dedisti mihi mutuos centum numos: Dedisti mihi
mutuum frumentum.

Cic. Att. Ego rebus omnibus, quod is quoque in angustiis est, Lib. 11.
quicum sumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam.

Terent. Heaut. Huic drachmarum argenti mille dederat mutuam.

*Nondum, quod meminerim, verbum Mutuo, pro mutuum dare cum dativo
post accusativum legi apud veteres, imo vero ne ipsum quidem verbum cum
huius significationis aiunt grammatici esse: nam illud Plauti in Trinum. Si quis
quid mutuauerit, fit pro proprio perditum, quo quidam suam sententiam confir-
mant, nusquam est: sic enim habet Plautus,
Siquis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum. Reperitur hoc verbum,
sed alia significatione, nimirum cum aliquid mutuum sumere significat, postulatq;
post accusandi casum, ablativum. Val. Max. lib. 6. c. 2. prope finem: Igitur equi-
tatem, quam impetrare non potueras, extorsit: ac potius praesidium a libertate,
quam ab innocentia mutuauit. Citatur & Seneca ep. 82. sed deprauate, Quan-
to hilarior est qui soluit, quam qui mutuatur. Non mutuatur. Commodare in-
terdum & de pecunia dicitur. Plautus in Asinaria, Viginti argenti commoda-
re minas, dixit. At quidam dicit & de tritico, citatq; Ciceronem 6. in Verrem:*
sed

sed incidit in librum male distinctum: At publice, inquit, commodasti tritici modios sexaginta. Audi ipsum Ciceronem, Qui te, inquit, neque debent adiuvare si possint: neque possunt, si velint: quibus tu privatim iniurias plurimas contumeliasque imposuisti, &c. At publice commodasti. Non sine magno quidem Reip. provinciarumque, Sicilię detrimento, Tritici modium LX. millia empti populo Rom. dare debebant, & solebant; abs te solo remissum est. Vides: ut Triuatim nocere, & Publice commodare sibi aduersentur?

APPENDIX II.

Alia præterea sunt huius ordinis, vt Facio tibi iniuriam: Facio tibi fidem.

Ago vobis maximas gratias. Interdixisti nobis vsum purpuræ. Minor, minor tibi mortem, tormenta: Scribo, mitto tibi, & ad te literas.

lib. 5. Vatinius ad Ciceronem, Omnia mihi dura imperas.

lib. 4. Sulpicius ad Ciceronem, Ea tute tibi subijce, quæ alijs tute præcipere soles.

lib. 13. Cic. Att. Tu quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum putato.

lib. 14. Idem ad eundem, Hoc velim tibi penitus persuadeas.

lib. 10. Ad eundem, Te tibi persuadere volo, mihi neminem esse te chariorem.

Impero, præcipio tibi hoc, latine dicitur. Cic. pro Rosc. Amer. Nonnunquam etiam puerum vocaret, credo cui cenam imperaret. Præcipio tibi vt scribas, ne scribas. Sallust. Ingur. Micipsa pater meus moriens mihi præcepit, vti regni Numidiæ tantummodo procuracionem existimarem meam. Cic. de Amic. Recte etiam præcipi potest in amicitijs, ne quis intemperata quadam benevolentia, etc. Plin. ep. 172. Imperare dolori, vt scriberem, potui. Iubeo tibi hoc, iubeo tibi vt scribas, ne scribas, nondum, quod meminero, apud classicos reperi. Macrobi. lib. 1. Saturnal. cap. 12. dativo vsus est sequente particula Ne, Propter quod, inquit, Hercules facturus sacrum, &c. sacrorum custodibus iussit ne mulierem interesse permitterent. Iubeo te, vt scribas, ne scribas arbitror non bene latine dici, cum hoc verbum accusatiuum personæ respiciat: quem si aliquando habere videatur, occulte aliunde pendet. Plaut. Aulul.

Aut si respexeris donec ego te iussero: simul enim auditur respicere. Terent. Heaut. Ch. Quin egomet iam ad eam referam. Sy. imo filiam Iube potius subaudi, deferre. Cic. Att. 6. Spero qua tua prudensia, & hercule, vt me iubeat Acastus, confido te iam vt volumus, valere. Interdum duos accusatiuos videtur habere. Idem ad Sulpit. lib. 13. Quod quo minore dubitatione facere possis, literas

litteras ad te à Marco Lepido. Cui non que te aliquid iuberent (neque enim id tue dignitatis esset) arbitrabamur) sed quodam modo quasi commendatitias sumpsimus. Deest infinitum Facere: Te, enim precedit infinitum suppressum. Aliquid vero sequitur. Malim, ut ad rem redeam, uti infinito, quam finito verbo accedente particula, Vt, vel Ne. Iubes me Romam proficisci, quum iubes mihi, ut Romam proficiscar. Iubeo sequente Vt, sine casu apud Plautum Amphitr. legitur. Iubet sententiam ut dicam suam. Iubeo accusatiuum rei habet. Cic. 1. de Leg. Lex est ratio summa insita in natura, qua iubet ea, que facienda sunt, prohibetq; contraria. Hinc beginimus passiuum iubeor, iubemur, iubetur, iussus apud idoneos scriptores. Cum Decernere, statuere, creare significat, non solum accusatiuum rei, sed etiam personam adiuicit. Idem pro Corn. Populus Romanus legem iussit de ciuitate tribuenda. Idem Philip. 2. Hic autem iratus, que dixit, Dñi boni: cum primum Cesar ostendisset se priusquam proficisceretur, Dolabellam consulem esse iussurum. Iussurum, id est, creaturum.

III. APPENDIX.

Multi deniq; composita ex actiuis, & præpositione Ad, In, Ob, Præ, Sub, præter datiuum, etiam accusandi casum postulant.

Cic. Att. Inimici mei mea mihi, non me ipsum ademerunt.

Lib. 3.

Idem ad eundem, Vereor ne Pompeio quid oneris imponam.

Lib. 10.

Idem in Anton. Antonius ignobilitatem obiicit C. Cesaris filio.

Philip. 3.

Idem de Vniuers. præfecit Deus animum ut dominum, & imperatorem obedienti corpori.

Idem pro Mur. Nolite mihi subtrahere vicariū meæ diligentia.

Non omnia, que ex actiuis uerbis, & præpositionibus Ad, In, Ob, Præ, Sub, componuntur, huius sunt ordinis, sed quam plurima, cuiusmodi sunt Afferro, Admoneo, Adijcio, Adiungo, Addo, Addico, Admetior, Applico, Admisceo, Appono, Adiudico, &c. Infero, Infigo, Importo, Iniungo, Inijcio, Indo, Ingero, Incutio, Infero, Inuro, &c. Oppano, Offundo, Offero. Præcludo, Præcipio, Præscribo, Præfinio, Præparo. Subduco, Subscribo, Subiungo, Suppono, Suggero.

IIII. APPENDIX.

Habeo tibi fidem, id est, credo, vñtatisimū, elegantissimūq; est. Adhibeo tibi fidem, in eadem re, dubium controuersum est.

Sunt qui libentius adhibere fidem, quam habere vsurpent: cum illud semel, apud Ciceronem 2. de Diuin. Quod si insanorum visis fides non est adhibenda, quod falsa sunt, &c. rederiatur, in multis a exemplaribus. Habenda, sit: hos verò passim occu

Geniis

Gemini dativi præter accusatiuum.

Sunt, quibus geminus dativus præter accusatiuum apponitur,
Do tibi hoc laudi, vitio, culpæ, crimini, pignori, scœnori.

Vertis id mihi vitio, stultitiæ.

Ducis honori, gloriæ, laudi, vitio, damno.

Cic. pro Sext. Rosc. Profectò te intelliges inopia criminum sum-
mam laudem Sex. Roscio vitio, & culpæ dedisse.

Plaut. Epid. Quis eris, vitio qui id non verat tibi?

Terent. Adelph. — tu nunc tibi

Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia.

Cic. pro Planco, Tu id in me reprehendis, quod Quinto Metello laudi datum
est? Idem pro Domo sua, Id quod mihi crimini dabatur, non modo peccatum
non erat, sed erat res post natos homines pulcherrima.

Plaut. Mostel. — quadraginta etiam dedit hucusque pignori?

Cic. Verr. 4. Idem pecuniam his, qui ab isto aliquid mercabantur, scœnori dabat.

Plaut. Capt. Neque pol tibi nos, quia seruus, equum stultitiæ vertere.

Sallustius in Jugurt. Quod apud Numidas honori ducitur. Cic. in Sallust. Neque
te tui piget homo leuissime, cum ea culpas, que in historijs gloriæ mihi ducis.

Terent. Adelph. Prologo,

Vos eritis indices, laudi, an vitio duci factum oporteat.

Plaut. Bacch. — minusq, id mihi damno ducam.

Geminus Accusatiuus post Verbum.

Lib. 14. Moneo, Doceo. cum compositis. Item, Flagito, Posco, Reposco,
Rogo, Interrogo, Celo, duos accusandi casus admittunt.

Lib. 9. Cicero Att. Id ipsum, quod me mones, quaeriduo antè ad eum
scripseram.

Lib. 7. Idem ad eundem, illud me præclare admones, quum illum vi-
dero, ne nimis indulgenter, & cum grauitate potius loquar.

Lib. 1. Idem ad Trebatium, Silijs causam te docui.

Idem ad Q. Fr. Hoc te ita rogo, vt maiore studio rogare non
possim.

Cic. ad Trebat. lib. 7. Vt ego quoque aliquid te admoneam de vestris cautio-
nibus. Idem 6. in Verr. Hoc modo me commouit Pisonis annulus, quod totum
effluxerat: Sic quidam hunc locum legunt: sed in omnibus libris, quos quidem
viderim,

viderim. Hic modo me commonuit, legi: quare sine veterum testimonio non a-
 sin' huic verbo geminum accusatiuum dare, sed accusatiuum cum genitiuo, vel
 ablatiio, vt supra dictum est. Sallust. Catil. Iuuentutem multis modis facinora
 edocebat. Cic. 2. de Orat. Hæc sunt illa, quæ me ludens Crassus flagitabat. Idem
 3. in Ver. Nummos magistratum Sicyonium poposcit. Idem 6. in eundem, Ad
 Verrem adirent, & eum simulacrum Cereris, & Victoriæ reposerent. Idem 5.
 Tusc. Non quemuis hoc idem interrogarem. Idem Cælio lib. 2. Non enim te ce-
 laui sermonem. Teren. Adolph. Ea ne me celet, consuefeci filium. Plaut. Trin.
 Vxorẽ quoque ipsa hanc rem vt celes, face. Peto cum duobus accusatiuis
 nondum quod meminerim apud veteres inueni. Petere iura Cordubam dixit
 Plin. lib. 3. c. 1. ea dicendi figura, qua Petere in Indos, in Elymæos, in Carma-
 nos, ad Seras, ad Trogloditas, pro ab Indis, ab Elymæis, à Carmanis, à Seris,
 à Trogloditis. Vide lib. 12. c. 7. & 17. & 8. & 15. & præmium eiusdẽ libri.
 Sic Tacit. lib. 12. Experimentis cognitum est, Barbaros malle Romam petere re-
 ges, quàm habere. Pro Rom. quomodo scriptum legi. vterque tamen præposi-
 tionem subtraxit nominibus proprijs. Prisci dicebant, Exigo pecunias, por-
 torium, vnde videntur etiam dixisse. Exigo te pecunias, portorium: quæ sæcu-
 lum eruditius reiecit. Vide Gellium lib. 15. cap. 14. Erudio, Instituo, Informo,
 Instruo, Imbuo, quamuis sint verba docendi, non tamen geminum accusatiuum
 habent, sed ablatiium cum accusatiio: Erudire aliquem artibus, institutis,
 præceptis, laboribus, disciplina, &c. Informare, instituere, Instruere aliquem
 ingenuis artibus, doctrina, literis Græcis: Imbuere bonis moribus, doctrina,
 religione. Erudio, apud poëtas duos accusatiuos admittit.

Stat. 10. Theb. Et quæ te leges, præcepta q̄, fortia belli
 Erudijt genitrix, nimium didicisse queretur.

Sic Ouidius aliquoties.

I. APPENDIX.

Moneo, Admoneo, Commoneo, Doceo, Edoceo, Erudio te de
 hac re, id est commonefacio, certiorem facio.

Cic. Att. Extremum est quod te orem, cum Camillo communi- Lib. 11.
 ces, vt Terentiam moneatis de testamento.

Sall. Senatũ edocet de itinere hostium.

Catil.

Cic. ad Cælium, Obuiæ mihi, velim, sint tuę literæ, quæ me eru- Lib. 2.
 dian de omni repub.

Interrogo, Celo, eandem præpositionem admittunt.

Idem in Part. Sic ego te vicissim iisdem de rebus interrogem.

Idem ad Trebat. Bassus noster me de hoc libro celauit.

Lib. 7.

Celo etiam datiuo gaudet maximè voce passiuæ.

Terent. Phor. Si hoc celetur patri, in metu sum.

Verba

Verba, Admoneo, Commoneo supra illustrauimus exemplis: Doceo, frequenter prepositionem recipit. Cic. 2. de Orat. Equidem soleo dare operam, ut de sua quisque re me ipse doceat. Celo frequentissime hoc modo constructur. Idem pro Deiot. De armis, de ferro, de insidijs te celare voluit. Et 6. in Verr. Cupisse te celari de phaleris.

Ablatiuus præter Accusatiuum.

Induo, Insterno, Vestio, Exuo, Calceo, Cingo & his similia ablatiuum præter accusatiuum sibi asciscunt.

- Lib. 2.* Cicero de Nat. Deor. Oculos natura membranis tenuissimis vestiuit, & sepfit.
- Lib. 3.* Ibid. Diligentius urbem religione, quam ipsis mœnib. cingitis.

Liu. lib. 7. belli Pun. Nec antè abscessum est, quàm castris quoque exuerunt hostem. Plin. lib. 8. cap. 42. Neminem hic, quàm Alexandriam, regio instratus ornatu, cepit in sedem. Autor ad Heren. lib. 4. Cum citharædus prodierit optimè vestitus, palla inaurata indutus. Plin. lib. 7. cap. 20. Nos quoque vidimus Athanatum nemine, prodigiöse ostentationis, quinquagenario thorace plumbeo indutum, coturnis quingentorum pondo calceatum, per scenam ingredi. Liu. 7. ab Vrbe, Armant iuuenem equales: pedestre scutum capit, Hispanico cingitur gladio. His similia, sunt Conuestio, Amicio, Orno, Tego, Accingor. Cic. pro Domo. Ergo eius domum euersam duobus lucis conuestitam videtis. Idem 2. Philip. Sedebat in Rostris collega tuus, amictus toga purpurea. Nondum hæc verba, quod r. minerim, legi apud veteres cum duobus accusatiuis iuncta voce actiua: passiuam quidem, apud historicos, & pœtas reperiuntur. Curt. lib. 10. Itaq; renocatus, vestem fratris eam ipsam, quæ in sella erat, induitur. Suet. in Ner. Plerunque synthetis indutus. Virg. 2. Aen. — deinde comantem Androgei galeam, clypeiq; insigne decorum Induitur. Sen. in Hercul. Octavo, Nondum teneras vestita genas. Quid si hæc mere Grecorum dicta sunt? Cuiusmodi illud Virgilij est 2. Aeneid. Perfusus senie vittas, atroq; veneno. Nisi forte quis dicat, apud præscos geminum accusatiuum etiam habuisse. Excalceo, discalceo, discingo, nondum cum accusatiuo, & ablatiuo iuncta inueni.

Item implendi verba, Onerandi, Liberandi, & his contraria.

Cic. de Vniuer. Cum constituisset Deus bonis omnibus explere mundum, mali nihil admiscere.

- Philip. 2.* Idem in Ant. Omnibus eum contumeliis onerasti.
- Lib. 6.* Idem in Verr. Apollonium omni argento spoliasti.

Idem

Idem in Cat. Magno me metu liberabis, dummodo inter me, *Orat. 1.*
atque te murus interfir.

Idem de Off. Nunquid se obstrinxit scelere, si quis tyrannum occidit? Multa præterea, priuandi. *Lib. 2.*

Cic. Att. Aegritudo me somno priuat. *Lib. 9.*

Terent. Phor. Emunxi argento senes.

Huius classis sunt, Impleo, Compleo, Expleo, Repleo, Satio, Saturio, Farcio, Refercio, Cumulo, Augeo, Obuio, Onero, Premo, Opprimo, Leuo, Exonero, Exhaurio, Nudo, Viduo, Spolio, Orbo, Euerto, vt Euerto miscros omnibus fortunis. Libero, Soluo, Exsoluo, Expedio, Alligo, Obligo, Astringo, Impedio, Implico, Irretio, Illaquo, Priuo, Abstineo, Fraudo, Probibeo, Pello, Abdico me Prætura, Consulatu, magistratu. Afficio, Muneror, Dignor, Prosequor. Horum exempla, quoniam vbique se se offerunt, præmittimus, ne longiores simus, quàm res postulat. Impleo, etiam genitiuum admittit. Cic. ad P. pyrium Pætum, lib. 9. Sed quando, vt video, æstimationes vendere non potes, neque ollam denariorum implere. Liu. 1. ab Urb. Adolescentem suæ temeritatis implet. Idem lib. 5. Multitudinem quæ semper ferè regenti est similis, religionis iustæ implet. Frequenter sic loquitur Linius, sed ablatiuus visitator est. Interdum ablatiuum habet cum præpositione, De, Cic. 4. Acad. Res iam vniuersas profundam, de quibus volumina impleta sunt, non à nostris tantum, sed etiam à Chrysippo. Mart.

Hos nisi de flaua loculos implere moneta

Non decet. Nec hîc Laurentij discrimen videtur locum habere.

Compleo apud Plautum cum genitiuo reperitur, Mench.

Parasitus, qui me compleuit flagitij, & formidinis.

Superioribus addi possunt, Muto, Commuto, Permuto. Sal. Catil. Nec, nisi victor pace bellum mutauit. Cic. pro Cluen. Fidem suam ad perniciem innocentis pecunia commutauit. Permutare aliquid pretio, ære, merce, &c.

*Ablatiuus cum præpositione A, vel Ab,
præter Accusatiuum.*

Verba petendi, percontandi, præter accusatiuum ferè ablatiuum cum præpositione A, vel Ab, postulant: vt, Posco, Reposco, Flagitor, Effragito, Postulo, Deprecor, Peto, Contendo, Exigo, Percontor, Quæro, Sciscitor.

Cic. in Ver. Nihil est, quod minus ferendum sit, quàm rationem *Lib. 1.*
ab altero vitæ reposcere eum, qui non possit suæ reddere.

Idem Figulo, Quid acta vita, quid studia tua à te flagitèt, videbis. *Lib. 4.*

Idem

Lib. 2. Idem de Orat. Quo facilius id à te exigam, quod peto, nihil tibi à me postulanti recusabo.

Idem pro Sylla, Quam multorum hic vitam est à L. Sylla deprecatus.

Quæro, percontor, sciscitor à te, vel ex te.

Cicero in Vatinium, Quæro illud etiam ex te, quod priuarius admisisti.

Lib. 1. Idem de Nat. Deor. Epicuri ex Velleio sciscitabar sententiam,

Lib. 1. Autor ad Heren. Ab aduersarijs percontatur accusator, quid futurum sit.

Verba petendi, percontandi accusatiuum cum ablatiuo poscunt, nonnulla etiam duos accusatiuos admittunt, vt supra diximus. Cic. 6. in Verr. Non debbam ego abs te has literas poscere. Idem in eundem 4. Si hoc à me muneris non vniuersa prouincia poposcisset. Idem in eundem 7. Flagitat abs te filium. Idem in eundem 3. Accidit, cum iste à Cn. Dolabella efflagitasset, vt se ad regem Nicomedem remitteret. Idem Appio lib. 3. Omnia volo à me & postules, & expectes. Idem pro Mur. Quæ deprecatus sum à Dijs immortalibus, eadem precor ab iisdem Dijs immortalibus. Cic. Philip. lib. 13. A te autem pro vetere nostra necessitudine etiam atque etiam peto, vt eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi condones. Quidam sublata præpositione locum hunc deprauarunt. Te autem pro vetere nostra necessitudine etiam atque etiam peto, & c. Rogo etiam habet ablatiuum. Idem Memmio lib. 13. Nunc à te illud primum rogabo, ne quid inuitus mea causa facias. Sallust. Iug. A Metello petendi consulatum gratia missionem rogat. Interrogo à te, non memini legisse. Cic. ad Cassium lib. 15. Hoc à te ita contendo, vt in eo omnes fortunas meas positas putem.

Plaut. in Amph. Nunc me orare à vobis, iussit Iupiter.

Idem in Bacch. Nunc, si me fas est, obsecrare abs te pater.

Idem Trin. — res quadam est, quam volo

Ego me abs te exorare. Cic. ad Phil. lib. 13. A te autem pro vetere nostra necessitudine etiam, atque etiam peto, vt eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi condones. Supplicio datiuum habet, vt suo loco diximus. Cic. pro Sex. Rosc. Non quæro abs te, quare patrem Sex. Roscius occiderit. Idem 1. de Nat. Ab utroque autem sciscitor, cur mundi edificatores repente extiterint. Idem de Clavis Orat. Cum Theophrastus percontaretur ex amica quadam, quanti illud venderet. Scitor eiusdem est natura.

Ouid. 10. Met. — scitatur ab ipsa,

Nominibus dictis cuius velit esse mariti.

Horat. 1. Ep. Scitare libet ex ipso, quodcunque refert.

Plaut. Aul. Secede huc; nam sunt, quæ ex te sciscitari volo.

Hæc

Hæc quatuor Quæro, scitor, sciscitor, percontor, cum ablativum habent persona, ferè membrum orationis loco accusativi habent. Quæso ablativum etiam habet cum præpositione, Ab, vel Abs. Cic. Sulp. lib. 13. Magnopere à te quæso, ut eam voluntatem, &c. Idem pro Arch. Quæso à vobis, ut mihi in hac causa detis veniam. Nonnulla huius classis, præter ea, quæ supra commemoravimus, interdum duplicem accusandi casum admittunt. Cic. ad Q. Fr. lib. 1. Illud extremum te oro, & hortor. Idem ad Brut. in Ep. ad Brut. Hortare idem per literas Cassium. Sall. Jugur. Pauca pro tempore milites cohortatus. Idem in Ver. 7. Idq; postremum parentes suos liberi orabant, ut levandi cruciatus sui gratia pecunia licitori daretur.

Ter. Eun. Unum vos oro, ut me in vestrum gregem recipiatis.

Idem in And. Sine, te hoc exorem. Plaut. Capt. Vnum exorare vos smite nos.

Idem in Bacch. Hanc veniam illis te exorem, sine. Cic. pro Quint. Itaque te hoc obsecrat, ut &c.

Plaut. Aulul. Quæso, quod te percontabor, ne id te pigcat proloqui.

Non statim existimabimus, si qua verba præter proprium accusativum admittant hos, Hoc, Illud, Istud, Id, Idem, Quid, Quod, Aliquid, Nihil, Multa, Unū, atque ceteros id genus, posse etiam quosvis alios admittere: nam his multò liberius, quàm ceteris utuntur autores. Teren. Heaut. Ego domi ero, si quid me voles. Cic. Att. lib. 6. Non quò me aliquid iurare posses. Terent. Eun. Id amabo adiuta me. Cic. Att. lib. 7. Nec te id consulo. Idem in Catil. 1. Sin tu, quod iam dudum te hortor, exieris. Oro, Exoro, Obsecro, Obtestor, post accusativum personæ, ferè subiunctivum postulant, intercedente, Ut. Cic. Att. lib. 11. Itaque, ut facias, te obtestor atque obsecro. Idem pro Mil. Oro, obtestorq; vos, ut misericordiam huic tribuatis. Idem 2. de Ora. Frater exoravit me ipsum, ut huc secum venirem. Ibidem 1. Nunc te iam exoremus, necesse est, ut nobis explices quicquid est illud, quod tu in dicendo potes.

Multa præterea verba auferendi, remouendi, abstinendi, accipiendi, præter accusativum, ablativum etiam casum cum præpositione A, vel Ab, admittunt.

Cic. pro Dom. sua, Clodius pecunias cõsulares à senatu abstulit.

Idem pro Mil. Ego Clodij furorem à ceruicibus nostris repuli.

Cic. de Fin. Astinet se ab iniuria.

lib. 2.

Cic. Præclarum à maioribus morem accepimus.

Fœneror, mutuor abs te pecuniam.

Cic. 2. Tusc. A viris virtus est nomen mutuata.

Auferendi, ut Aufero, Abduco, Abstraho, Abalieno, Auello, Abrado, Auoco, Eripio, Abripio, Surripio, Furor. Remouendi, ut, Remoueo, Deterreo,

X

Asterreo,

Asterreo, Agnoeo, Arceo, Repello, Auerto. Abstineendi, vt Abstineo, Contineo, Refræno, Cohibeo. Accipiendi, vt Accipio, Audio, Emo, Conduco, Mercor, Sûmo, Reporto, Fero, Colligo. Quædam etiam præpositionem, De, admittunt. Cic. pro Cor. Audiui hoc de patre meo puer. Idem pro Flac. Is fundum Roma mercatus est de pupillo. Idem pro Sex. Rosc. Bona huius de L. Sylla duobus milibus nummum sese emisse dicit Chrysogonus.

Intelligendi verba præpositionem Ex, recipiunt: quæ interdum imitantur nonnulla ex ijs, quæ modò commemorauimus.

Lib. 2. Cic. Cælio, ~~Et~~ certissima putabo, quæ ex te cognoro.

Idem de Sene&. Poma ex arboribus, si cruda sunt, vi auelluntur: si matura, & cocta, decidunt.

Intelligendi sunt, Intelligo, Cognosco, Agnosco, Coniicio, Disco. Ex ijs, quæ modo commemorauimus, maxime quæ è præpositione, Ex, componuntur, vt Expello, Eijcio, Eripio, præpositionem ipsam repetunt. Cic. pro Quint. Expelli, atque eijci è prædio.

Varia constructio.

Quædam modo datiuum, modo ablatiuum cum præpositione habent, præter accusatiuum, vt Furor, Surripio, Eripio, Aufero.

Lib. 2. Cic. Att. Si ego tuû antè legissem, furatû me abs te esse diceres.

Lib. 12. Plin. Nemo furatur alteri.

cap. 4. Induo, dono, impertio, aspergo, datiuum, vel ablatiuum sine præpositione habent.

Cicero pro Sext. Rosc. Non pauca suis adiutoribus largè, effusèq; donabat.

Idem pro Cornel. Eum Pompeius ciuitate donauit.

Induo, sapissime cum datiuo coniungitur. Cic. 2. de Fin. Ex eius spolijs sibi & torquem, & cognomen induit. Linius 3. ab Vrbe, Nouum sibi ingenium induere. Exuo interdum eundem casum habet. Ouid. 2. Met.

— iandudum vincula pugnat Exuere ipse sibi.

Cic. pro Mur. Meum laborem hominum periculis subleuandis impertio. Teren. Adel. Sed cesso heram hoc malo impertiri? Cic. pro Mur. Si illius facilitatem, & comitatem tuæ grauitati, seueritatiq; asperseris. Idem pro Planc. Hunc tu vitæ splendorem maculis aspergis istis. Inspergo etiam huc potest accedere. Plin. lib. 12. cap. 17. Folia bruta arboris inspergunt potionibus Parthi. Cato cap. 63. Inspergere oleum sale. Item Intercludo. Cæs. 1. de Bel. Gal. Eo consilio, vt i frumento

frumento, combeatuq;, qui ex Sequanis & Heduis supportaretur, Casarem intercluderet. Liu.lib.6.bel.Pun. Spem combeatus quoque hostibus, si nauala pręlio possessionem maris ademissent, interclusuri.

Verbum passiuum.

Verbum passiuum ablatiuum cum prępositione A, vel Ab, postulat post se, qui ex nōminariuo verbi actiui fit.

Cic.de Nat.Deo. Nihil est virtute amabilius, quam qui adeptus Lib.1.
est, vbicunque erit gentium, à nobis diligitur.

Idem ad Cęcinam, Liber tuus & lectus est, & legitur à me diligē- Lib.6.
ter, & custoditur diligentissimè. (à te?)

Idē Att.An tu existimas ab vlllo malle me legi; probariq;, quātm Lib.3.

Verba passiuua nomnunquam dandi casum pro auferendi, more Græcorum, admittunt. Idq;, ferme apud pōetas; Ouid.lib.3.de Ponto,

Quum toties eadem dicam, vix audior vlli. Huc etiam spectat illud Ciceronis de Claris Or. Auditus est nobis Lęlię Caij filij sępe sermo. Interdum accusatiuum addita prępositione, Per. Idem lib.4.Careo cum familiarissimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut detraxit fuga, tum omnibus amicis, quorum benevolentiam nobis conciliarat, per me quondam, te socio, de sensa Respu blica. Idem Att.lib.2. Permagni eius interest, rem ad interregnum venire; id assequetur, si per prętores consules creantur: Nos autem habemus in libris non modo consules a prętoribus, sed ne prętores quidem creari, ius esse.

Cum actiua passiuus permutantur, accusatiuus in nominatiuum migrat, vt Legi librum tuum; Liber tuus lectus est à me. Si verbum geminum accusatiuum postulat, mutabitur in nominatiuum, qui pręstantior est, hoc est, qui personam significat, altero permanente. Doceo Antonium literas; Antonius docetur à me literas. Si verò vterque accusatiuus ad eandem rem spectet, vterq;, in nominatiuum mutabitur, vt Creo Casarem consulem; Cesar creatur à me consul.

Nero vocat Senecam magistrum; Seneca vocatur à Nerone magister. Cateri casus integri manent. Cic.6.in Verę. Quanti is à suis ciuibus fieret; quanti auctoritas eius haberetur, ignorabas. Cicero pro Cluen. Maiestatis absoluti sunt multi. Idem ad Octau. Nulla remedia, que vulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quātm que sunt salutaria. Plin.lib 33.cap.3. Induitur etiam pedibus aurum. Cic.pro Rab.Posth. Demetrius, aspide ad corpus adnot.a, vita priuatus est. Manet itaq;, genitiuus, datiuus, ablatiuus verbi actiui, vt vides, nisi pertur bctur sensus: quod fit, cum verbum actiuum ablatiuum admittit persone, vt Ausero à te vestem: Accipio à te literas: Multa à te audiui: Peto à te veniam: Nam si dicas, Vestis aufertur à me à te: Literę accipiuntur à me à te: Multa audita sunt à me à te: Venia petitur à me à te: incertum est, quid tibi velis.

Verba passiva, quæ tempora sine personis habent, hoc est, præcipuis personis prima, & secunda.

Sunt verba passiva, quæ tertia persona contenta sunt: Hæc præcedit nominatiuus, si actiua sequatur accusatiuus, vt Dormio totam hyemem.

Lib. 13.

Marcialis. Tota mihi dormitur hyems.

Nunc tertiam viuo ætatem;

Met. 1. 12.

Ouidius. — nunc tertia viuitur ætas. Quod si in actiuis lateat accusatiuus, latebit etiam in passiuis nominatiuus.

Bel. Gal. 4

Cæsar, Nostri milites amplius quatuor horas fortissimè pugnauerunt: A nostris militibus amplius hostis quatuor fortissimè pugnatum est. Interdum vterque casus apparet.

Plaut. in Pseud. Priusquam istam pugna pugnabo, ego etiã prius Dabo aliam pugnam.

Cic. pro Muræna, Ex omnibus pugnis, quæ sunt innumerabiles, vel acerrima mihi videtur illa, quæ cum rege commissæ est, & summa contentione pugnata.

Sall. in Iug. Quæ negocia multo magis, quàm prælium malè pugnatum à suis, regem terrebat.

Quæ Grammatici vocant verba impersonalia passiva vocis, appellat Varro species declinationum, quæ tempora habent sine personis: cuius verba subiiciemus, quo res omnis perspicua sit, Quæ verba, inquit, tempora habent, neque casus, si habent personas, eorum declinationum species sunt sex, Vna, quæ dicitur Temporalis, vt Legebam, gemebam, lego, meto. Altera personarum, vt Sero, meto, seris, metis: Tertia rogandi, vt, Scribo'ne? legis'ne? scribis'ne? lego'ne? Quarta respondendi, vt Fingo, pingo, fingis, pingis: Quinta optandi, vt Dicerem, facerem, ditam, faciam: Sexta imperandi, vt Cape, rape, capito, rapito. Vides, quemadmodum Varro appellet verba, quæ habent tempora, & personas, quæ hodie appellamus Personalia? Vides itidem, quemadmodum prima, & secundæ personæ duntaxat meminerit, propterea quod propriè personæ dicantur? Audi quæ sequuntur. Item sunt declinationum species quatuor, quæ tempora habent sine personis in rogando, vt Seritur'ne? & Serctur'ne? Respondendi species eadem figura sunt extremis syllabis demptis. Optandi species, vt Viuatur, ametur, viueretur, amaretur. Imperandi (hic postremus locus inutilis est, apparent tamen exempla) Paretur, pugnetur, Et infiniti modi, Partari, pugnari. Quis non videt Varronem hominem suæ ætatis doctissimum, quæ hodie impersonalia vocis passiva dicimus, appellasse declinationum species,

sem sea

seu verba, quæ habent tempora sine personis? Quis vnquam Scror, viuoꝛ, pugnoꝛ, Sereris, viueris, Pugnaris dixit? Appellantur ergo uerba, quæ habent tempora sine personis, siue (vt Iuniores loquuntur) Impersonalia non, quòd sine partitibus personis à fronte expressis ferè leguntur, sed quia personis priuantur: Cum audis personas, intellige quæ principatum tenent. Idem sensit Phocas clarus grammaticus, Sunt, inquit, verba, quæ in personis deficiunt, & impersonalia dicuntur, vt Pudet, tædet, &c. Neque Donatus ab hac sententia alienus fuit, Sunt, inquit, quæ in T, literam exeunt, & impersonalia dicuntur, vt Pudet, tædet, pænitet, libet, oportet. Sed hæc, & similia, defectiua existimanda sunt. Meritò hæc defectiua, siue mutila existimanda esse censet Donatus, utpote quibus præcipua personæ deficiant. Ex hoc Varronis loco multa efficiuntur, primò, actiua illa, quæ transeunt in accusatiuum tertiæ duntaxat personæ, vt Scro, meto, passino, aro, rigo, & cetera eiusdem generis, cum passiuua fiunt, esse huius ordinis, nisi quis rebus mutis vocem tribuat, vt si terra, de agricolis conquesta dicat, Aror ab ingratis agricolis: si agricola terram sic alloquatur, Terra parens nostrum omnium, quam sepe à nobis araris? sed ad rem redeamus. Plaut. Epid.

Mibi istic neque feritur, neque mctitur.

Plin. lib. 18. cap. 3. Aëus vocabatur, in quo boues agerent, cum aratur vno impetu iusto. Cic. Philip. 2. Ab hora tertia bibebatur, iudebatur, vomebatur. Horum nominatiuus facillè intelligi potest Frumentum, ager, vinum, ludus. Iudere ludum, apud Terentium legitur. Deinde ab Amo, & similibus verbis, quæ in omnes personas transeunt, fieri impersonalia, quod veterum auctoritate probari potest. Plaut. Psen.

Quid agitur, Callidore? Cal. amatur, atquo egetur acriter.

Hoc est dicere, Quid agis? Amo, atq, egeo. Caterum ab his verbis tum demum fiunt impersonalia, cum voce actiua absolurè ponuntur, quod verbis, Amo, turbo, potissimum accidit. Terent. Adolph.

Cur perdis adolescentem nobis? cur amat?

Idem Andr. M eum gnatum rumor est amare.

Ibidem, Omnes, qui amant, grauitèr sibi dari uxorem ferunt.

Tacit. lib. 3. Si vna, alteraue ciuitas turbat. Idem 4. Cum repente turbare fortuna cepit Hinc passiuum fit, Idem lib 1. Postquam turbatum in castris accepere. Terent. Eun. Nescio quid profecto, absente nobis, turbatum est domi.

Ne te moueat nomen, Quid; ponitur enim hic, vt apud Cicronem Phil. 2. Nescio quid turbatus mihi esse videris. Verum, vt ad Plautum redeamus, dices, vbi est nominandi casus vtriusque verbi amandi, & egendi? Verbi Amandi, honestius tacetur, quam exprimitur. Egendi atque ceterorum, quæ primo aspectu prorsus videntur absoluta, vsitatus, ornatiusq, supprimitur, quam explicatur, vt in illo Martialis versiculo,

Non bene (crede mihi) seruo seruitur amico.

Seruitus elegantius omittitur, quam adhibetur, quamuis aliquando a Etio adiungatur. Plaut. Milit. Nam ego iamdiu apud hanc seruitutem seruius.

Sic à Cicerone, cum in Verr. 7. dixit, Curritur ad pratorium, nominatiuus, Curfus neglectus est; quamuis verbo a Etio addiderit contra Rull. 2. Cur non eosdem cursus hoc tempore, quis L. Cotta, L. Torquato consulibus, cucurrerunt? Vrges Egeudi verbum non eiusdem esse generis, nec enim dicimus, Egeo egestatem, vt Noceo noxam, Seruio seruitutem, qui enim diuitiarum flagrant cupidine, non egent egestate, sed pecunia. Venit in mentem illud Quintiliani, quo tibi satisfacium: Ex quo mihi, inquit, inter virtutes Grammatici habebitur, aliqua nescire. Multa, quæ hodie sunt absoluta, aut neutra, apud priscos fuere aeterna. Turpilius apud Non. Meos parentes careo: Afranius apud eundem, Male mercitur de nobis heri, qui nos tantopere indulgent.

Trent. Eun. Eijciunda est hercle hæc animi mollities, nimis me indulgeo.

Plaut. Mil. Iura, non nociturum esse hominem de hac re neminem.

Sic euigilo, festino, propero, etiam apud posteros.

Oxid. 1. Trist. Aspicias illic positos ex ordine fratres,

Quos studium cunctos euigilauit idem.

Idem 2. Met. — iam, quas induat illa, Festinat vestes. Plaut. Pæn. Quicquid agit, properat omnia. Tacit. lib 2. Nisi voluntariam mortem properauisset. Unde passiuæ etiam sunt. Idem de moribus Germanorum, Nec virgines festinantur. Plin. Paneg. Hinc delubra occulta celeritate properantur. Cic. Att. lib. 9. At quam honesta, & quam expedita tua consilia, quam euigilata tuis cogitationibus. Verisimile est (vt eò se referat oratio, vnde egressa est) Egeo, vt careo, vt indulgeo, vt noceo, prisca illa ætate etiam accusatiuum admisisse. Egestur pecunia, vel quid simile, quod hodie neque apponitur, neque opus est. Fætitatum hoc fuisse prisca illis seculis, argumento est illud Marci Catonis apud Gell. lib. 10. c. 14. Contumelia mihi factum itur. Vides, quemadmodum Contumelia præcedat verbum, Itur, quod monstri simile est hac ætate? Non video cur verba hæc interim non habeant, si opus erit, tertiam personam multitudinis. Cur enim non dicant glires, Totæ nobis dormiuntur hyemes? Nec desunt veterum testimonia, quibus id confirmemus. Ouid. Epist. Noctes vigilatur amara, Tacit. lib. 17. Nec enim hic, vt cateris gentibus, quæ regnantur, certa dominorum domus. Idem de German. Trans Lygios Gothones regnantur. Cic. 1. de Or. Attamen ista, quæ abs te breuiter decursa sunt, audire cupimus. Idem pro Quint. Septingenta millia passiuum vis esse decursa biduo? Idem 1. de Offic. Quo in genere etiam multa in rep. peccantur. Postremo docemur ex iisdem verbis Varronis, verba impersonalia omnes modos habere, id quod nonnulli veterum (vt refert Diomedes) negarunt, vnde hæc, non verba impersonalia, sed modum impersonalem appellarunt: Hinc factum est, vt ipse Diomedes

non progrediatur ultra indicativum, cum impersonalia inflectit. Verum ceterorum modorum exempla etiam apud veteres inveniuntur. Ouid. Ponite iam gladios hebetes, pugnetur acutis. Cas. 3. bel. Gal. Cum iam amplius horis sex continenter pugnaretur. Cic. 3. Off. Cum à Consulibus malè pugnatum apud Caudium esset. Idem Att. 10. Hic maneri diutius non potest. Terent. Hecy. Trepidari sentio, cursari sursum, deorsum.

Post se ablativum singularis vel pluralis numeri, cum præpositione A, vel Ab, exigunt.

Cic. ad Ampium, Nihil est à me inferuitum temporis causa. Lib. 6.

Idè Lent. Eius orationi vehementer ab omnib. reclamatum est. Lib. 1.

Hic casus sæpenumero tacetur.

Plaut. in Pseudolo, Quid agitur? Pistatur hic ad hunc modum.

Idem in Persa, Quid agitur? vivitur.

Hæc verba passiuorum constructionem omninò sequuntur, nam modo ablativum habent, Cic. pro Dom. sua. Ab uniuerso senatu reclamatum est. Idem ad Att. lib. 2. Non meo vitio fit, hoc quidem tempore (à te enim peccatum est) ut me ista epistola nihil consoletur: Modo dativum, Mart. lib. 13. Tota mihi dormitur hyems: Modo accusativum cum præpositione Per, Cic. 4. in Verrem. Confirmabat is, curaturum se esse, ne quid ei per filium suum noceretur. Item seruantur casus actiui. Idem 2. Offi. Occurritur autem nobis, & quidem à doctis, & eruditis. Diomed. lib. 1. ait verba hæc habere significationem agentis, vtpote, inquit ille, Legitur, scribitur, hoc est, Omnes legunt, Omnes scribunt. Quæ interpretatio in causa fuit, ut quidam crediderint, ea generalitatem, ut vocant, significare, atque ablativum tantum multitudinis admittere. Idem tamen Diomedes alio in loco, ubi accuratius agit de impersonalib. docet impersonalia infiniti modi passionem significare, adducitq; illud Ciceronis, Nihil mihi ab istis noceri potest: Item illud Sallustij in Iugurth. Cum Gallis de salute, non de gloria certari. Ibidem docet hæc admittere ablativum singularem: Tertiam, inquit, personam admittunt passiuam, & declinantur passiva declinatione more impersonali, quasi, Pugnatur à me, à te, ab illo. Mirum est existimasse Diomedem modum infinitum passionem significare, cetera vero actionem. Potuisset idem illo suo argumento docere, Verba, quæ maximè passiva sunt, actionem significare: Socrates laudatur ab omnibus: Omnes laudant Socratem: Legitur Cicero ab omnibus: Omnes legunt Ciceronem. Sed hæc hæcenus. Denotanda fuit tandem aliquando toties repetita crambè.

Verba communia..

Verba communia passivâ significatione passiuorum more sextum casum interdum admittunt.

Apud Pri- scia. 8. Cicero ad Nepotem, Hoc restiterat etiam, ut à te fictis aggredere donis.

† Apud Prisc. 8. Idem de Senect. Mirari se non modo diligentiam, sed etiam solertiam eius, à quo essent illa dimensa, & descripta.

Lib. 7. † Varro, Ab amicis hortaretur.

dec. 4. Liu. Omnis ora maritima ab Achæis depopulata erat.

Lib. 5. Idem, Amicum ab ipso per tot casus expertum.

dec. 5. Seneca, Infirmiores à validioribus tuebantur.

Ep. 91. † Verius Flaccus, Szuitiaq; eorum ab omnibus abominaretur.

† Apud Prisc. 8. † Hirtius, Caius interim Virgilius postquam terra, mariq; clausus, se nihil proficere intellexit, Regem vagum, à suis desertum, ab omnibus aspernari.

† De bell. Afr. Nonnunquam datiuum pro ablatiuo habent.

Terent. Phorm. Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

A D M O N I T I O.

Tyrones, maximè Præsenti tempore, & Imperfecto, à verbis communibus significatione passiuâ, quoad eius fieri poterit, abstinebunt.

Hæc enim testimonia non tam eorum causa, quam in veteranorum gratiam allata sunt: quibus, pro sua prudentia & eruditione, an sit utendum, iudicabunt.

De Verbis communibus agit Gell. lib. 13. cap. 13. Subijciam nonnulla, cætera, si vacabit, perleges. Vtor, inquit, & vereor, & hortor, & consolor, communia verba sunt, ac dici utroque versum possunt, vereor te, & vercor abs te, id est, tu me vereris, Vtor te, & abs te, id est, tu me vteris, Hortor te, & hortor abs te, id est, tu me hortaris. Testor quoque, & interpretor significatione reciproca dicuntur. Sunt autem verba hæc ex altera parte inusitata, & an dicta sint in eam quoque partem, quæri solet: Citat nonnullos priscos autores. Prisc. lib. 8. multa verba numerat, quæ etiam in præsentis tempore, & imperfecto sunt communia, ex quibus nonnulla descripsimus. Cic. ad Nepotem, Qui habet ultro appetitur, qui est pauper, aspernatur. Idem in Oecon. Homo ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur. Idem, Cupio eum tam inuidiosa fortuna completi. Idem 2. de Inuent. Observantia est, per quam homines aliqua dignitate antecedentes, cultu quodam & honore dignantur. Asinius Pollio, sed cum ob ea, quæ speraueram, dolebam, consolabar ob ea, quæ timui. Tacit. lib. 12. Memmium Pollionem Consulem designatum ingentibus promissis inducunt sententiam expromere, quæ hortaretur Clodius Octavianam despondere Domitio. Plaut. Trinum.

Non atate, verùm ingenio adipiscitur sapientia.

Ouid.

Quid. 4. de Trist. eleg. 7. palmas adeptas dixit passivè. Gellius lib. 15. cap. 7. Observatum in multa hominum memoria, expertumq; est in senioribus plerisque omnibus, &c. Cic. pro Rosc. Amer. Quo vno maleficio scelera omnia complexa esse videantur. Scaevola lib. 45. Pandect. de Verborum oblig. Nam sicut & ipsius, & heredis caput: ita & ipsius vis, & heredis vel sepius facta complectitur. Huc spectat testatus, interpretatus, largitus, dilargitus, mentitus, ementitus, demeritus à demetior, blanditus, confessus, abominatus, quorum testimonia inuenies in Rudimentis DE Verborum generibus. Dicit fortasse aliquis hæc potius censenda esse verba passiva ab actiuis depopulo, comito, consolo, complecto, amplecto. Non eo inficias quàm plurima apud priscos etiam fuisse actiua qua modo ferè deponentia, aut communia sunt, cuiusmodi sunt amplecto, amplexo, aucupo, complecto, contemplo, crimino, digno, largio, & alia quamplurima, qua apud Trificianum lib. 8. & Non. Marcellum DE contrariis generibus verborum inuenies.

Neutropassiva.

Vapulo, Veneo, Fio, vt passionem significant, ita passiuorum more construuntur.

Malo à parentibus vapulare, quàm assentatoribus aures patrefacere.

Cic. ad Tironem, Quantam diligentiam in valetudinem tuam *Lib. 16.* contuleris, tanti me fieri à te iudicabo.

Quintil. Fabricius respondit, A ciue se spoliari malle, quàm ab *Lib. 12.* hoste venire. *c. 1.*

Quinque à Grammaticis hoc loco numerantur, Vapulo, veneo, fio, exulo, liceo; quorum duo postrema prætermisimus; quod nondum ea cum ablatiuo persona agentis legerimus. Caterorum exempla accipe. Quint. lib. 9. cap. 2. Tum agendi criminis gratia, ita testis in reum rogatur; An ab reo sustib. vapulasset, Idem lib. 12. cap. 1. de Fabricio, Id mirantibus quibusdam respondit, A ciue se spoliari malle, quàm ab hoste venire.

A P P E N D I X.

Fio eleganter cum ablatiuo iungitur sine præpositione, sed alia significatione.

Terent. And. Nunc primum audio, quid illo factum sit.

Ibidem, Quid me fiet?

Idem Heaut. Tu fortasse, quid me fiat, parui pendis.

Cic. ad Terent. Quid puero misero fiet?

Ibid.

Lib. 14.

- Ibid. Quid Tulliōla mea fiet?
 Participium, futurus, eodem sensu eundem casum postulat.
 Terent. Heaut. Quid me futurum censes? Et cum datiuo.
 Philip. 2. Cic. in Ant. Vide quāso Antoni, quid tibi futurum sit.

Constructio hac figurata est, deest enim prepositio De, quæ tamen rarò adhibetur. Cicero ad Att. lib. 6. Quid illo fiet, quem reliquero? quid de me autem, si non citò decedo? Idem ad Att. lib. 2. Quid de P. Clodio fiat, rescribe. Iungitur etiam cum datiuo: Plaut. Bacch. Quid mihi fiet postea? Verbum Facio eodem modo usurpatur à doctis. Cic. 3. Verr. Quid hoc homine faciatis? aut ad quam spem tam perfidiosum, tam importunum animal referuetis? Terent. Andr. Nec quid me nunc faciam, scio. Cic. 4. Acad. Diodoro quid faciam Stoico? Idem pro Cæcin. Quid tu huic homini facias? Idem 4. Acad. Quid enim faceret huic conclusioni? Si lucet, lucet: Lucet autem, lucet igitur.

Communes omnium verborum constructiones.

Hactenus de propria, atque priuata verborum constructione dictum sit.

Deinceps de communi omnibus dicendum erit.

Genitiuus communis.

Propria pagorum, castellorum, urbium, primæ, vel secundæ declinationis ponuntur in genitiuo post quoduis verbum, si interrogatio fiat per aduerbium, Vbi.

- Lib. 4. Cic. Att. Egnatius Romæ est.
 Lib. 2. Idem ad Q. Fr. Accepi literas tuas datas Placentiæ.
 Lib. 16. Idem Att. Veteranos, quiqui Casilini, & Calatiæ sunt, perduxit ad suam sententiam.

Propria sequuntur appellatiua quatuor Humi, Belli, Militiæ, Domi, quorum postremo adiungi possunt adiectiua, Meæ, Tuæ, Suæ, Nostræ, Vestræ, Alienæ.

- Lib. 2. Idem de Off. Quibuscunque rebus vel belli, vel domi poterunt, rempublicam augeant.

Sallust. Domi, militiæq; boni mores colebantur.

Cic. ad Marcellum, Nonne maius sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ?

Humi

Humi iungitur interdum cum uerbis significantibus motum. Plin. lib. 9. c. 13. Pinnis, quibus in mari vtuntur, humi vice pedum serpunt. Virg. 1. Aen.

Nec prius absistit, quam septem ingentia victor Corpora fundat humi. Plin. lib. 8. c. 83 Intentos ingentis arcus defigunt humi. Colum. lib. 8. cap. 13. Canaliculus humi depressus. Ouid. 3. Met. Spargere aliquid humi. Et ibidem lib. 5. Prostermit humi iuuenem. Domi, etiam cum substantiuis copulatur. Cic. ad Att. lib. 1. Clodius deprehensus domi Caesaris. & Phil. 2. Qui ibi venit in mentem, redigere in memoriam nostram, te domi P. Lentuli esse educatum? Idem Att. 2. praepositionem addidit, Cum in domo Caesaris quondam vnus vir fuerit, nunc, &c. Quidam solent dubitare, dicendum ne sit, Marcellus natus est Romae, nobilis vrbe, an nobili vrbe: Quibus respondeat Cicero pro Archia, Primum (inquit) Antiochiae, nam ibi natus est, loco nobili, & celebri quondam vrbe, & copiosa, atque eruditissimis hominibus, liberalissimisq; studijs affluenti, &c. Idem pro Rab. Posth. Sed Neapoli in celeberrimo oppido cum mitrella sepe videmus chlamydatum L. Syllam imperatorem. Idem Phil. 4. Albg constiterunt in vrbe opportuna, munita &c. Plinius ferè ablatiuo vtitur addita praepositione, lib. 2. cap. 73. Constatq; in Berenice vrbe Troglodytarum, &c. In eodem, cap. 96. In Nea oppido Troadis. ibidem, In Taurorum peninsula in ciuitate Parasino terra est, qua sanantur omnia vulnera. Eodem lib. c. 97. Eadem natura in Hispali oppido vni puteo, ceteris vulgaris.

Si propria tamen fuerint tertiae declinationis, vel pluralis numeri, sexto casu vtendum est.

Cicero de Diuinat. Babylone paucis post diebus Alexander est mortuus. Lib. 1.

Idem Tironi, Si statim nauiges, nos Leucade consequere. Lib. 16.

Idem Sulpicio, Commendo tibi maiorem in modum domum eius, quae est Sicyone. Lib. 13.

Idem Att. Malo cum timore domi esse, quam sine timore Athenis tuis. Lib. 16.

Idem ad eundem, Lentulum nostrum scis Puteolis esse. Lib. 9.

Idem pro Cornel. Vnum obiicitur, natum esse Gadibus, quod nemo negat.

Septuaginta septem testimonia paraueram, quibus planum facerem nomina tertiae declinationis ablatiuo efferrì, cum huius sunt loci, non datiuo, vt nonnullis persuasum est: cuius sententiae laudant autorem Seruium, qui vsque eo in ea fuit, vt existimaret illud Virgilij, — Tyria Carthagine qui nunc Expectat, metri necessitate dictum esse: Ciceronem vero antiptosis fecisse, cum dixit in Phil. An tu Narbone in mensas hospitium cum vomeres. Verum, ne tibi pariam fastidium,

fidium, multis ommissis ostendam, neque Virgilium necessitate coactum, ablatiuo fuisse usum, neque Ciceronem, ut ipse ait, antiptosis fecisse. Cic. ad Att. 16, Sextum nunciauit cum vna sola legione fuisse Carthagine. Hunc locum videntur Grammatici ad normam Seruij correxisse: Sed in correctis sic legitur. Liu. 1. Bel. Pun. Annibal Sagunto capto, Carthaginem nouam in hyberna concesserat, ibiq; auditis qua Romę, quaq; Carthagine acta, decretaq; forent, &c. Etiam hic locus vitiose citatur. Ibidem lib. 4. Hippocrates, & Epicides nati Carthagine, sed oriundi ab Syracusis. Idem lib. 6. Ipse paucos dies, quibus morari Carthagine statuerat, &c. Eodem lib. Hunc ordinem laboris, quietisq;, quoad Carthagine morati sunt, seruauerunt. Et lib. 7. Quinque millia Numidarum Carthagine esse. Eodem lib. Et armorum affatim erat captorum Carthagine. Et ibidem; Ex octoginta nauibus, quas captas Carthagine habebat. Eodem, Fama erat, magnum nauale apparatus eo anno Carthagine esse. Idem lib. 8. Lucio Martio Taracone, Marco Syllano Carthagine Noua, ad presidium Hispanię relictis. Eodem, Consilium de his Carthagine erat. Eodem, Carthagine nihil ciuili roboris est. Eodem, Hęc Carthagine parabant. Idem 3. bel. Maced. Iudicum ordo eadem tempestate Carthagine dominabatur. Eodem, Carthagine, & multitudinis assuetudinem Annibalis frequentare concursus ad vestibulum adium est factus. Et lib. 4. Hunc Aristonem Carthagine obuersionem, &c. Idem lib. 1. Decad. 5. Certius aliquanto, qua Carthagine acta essent, ab rege rescuerant. Pl. lib. 15. cap. 18. Atqui tertium, inquit, antę diem scitote decerptum Carthagine: tam propę a muris habemus hostem. Suet. in Gal. Carthagine Noua conuenitum agēs, tumultuari Gallias comperit. Nulla necessitate compulsi omnes hi, quos citauimus, ablatiuo vsi sunt. Non inficias eo, aliquoties apud Plautum, datiuum pro ablatiuo reperiri, Carthagini, Sicyoni, pro Carthagine, Sicyone: Sed suspicor Grammaticorum diligentia id factum esse. Iam vero illud Ciceronis, quod circumfertur, Arbitrabantur Coryntho, & Carthagini non desore, qui illa restituerent; non est huius loci: Quod vt apertius videas, integrum locum subiiciam, In Rull. 2. Arbitrabantur Coryntho, & Carthagini, etiam si Senatam, & magistratum sustulissent, agrumq; ciuibus admisissent: tamen non desore, qui illas restituerent, atque, qui antę omnia commutarent, quam nos audire possent. Coryntho, & Carthagini, non sunt casus communes, sed proprii verbi, sustulissent. Quod ad antiptosis attinet; si Cicero, cum Narbone, dixit, figuratę locutus est (vt placet Seruio) anteposenda est Tulliana antiptosis Seruij preceptioni, cum non aliter Cicero loquatur 2. Philip. Vide quęso Antoni quid tibi futurum sit, quem & Narbone hoc consilium cum C. Trebonio cepisse nobissimum est. Idem Att. 8. Partim Albę, partim Sulmone collocauit. Ibidem, Sulmone C. Aetium Pelignum aperuisse Antonio portas, &c. Idem 3. de Na. Quos Homerus, qui recens ab illorum atate fuit, sepultos esse dicit Lacedæmone. Idem de Senect. Dicere aiunt solitum, Lacedæmone esse honestissimum hospitium.

hospitium. Sic idem 3. de Leg. de Senect. pro Deiot. Tarracone, dixit. Sic Linius, Crotone, Frusinone, Lacedæmone, Chalcide, Demetriade, Medeone. Plin. Salamine, Colophone, Tarracone, Bablylone, Leucade. Sic Iustin. Suet. Horat. Virg. Ouid. Silius. Tyburi, fateor esse apud Ciceronem ad Att. 16. Nunc demum rescribo his literis, quas mihi misisti, conuento Antonio Tyburi, Item apud Sueton. in Calig. cap. 8. Liu. vero lib. 10. belli Pun. Tybure dixit, Tybure haud ita multo ante mortuus, quod ab Alba trāsductus fuerat. Idem 5. ab Vrbe, Anxuri dixit: Neglectum Anxuri præsidium, &c. Forte nominum Tybur, & Anxur, apud veteres & E. & I. literis, ablatiuus terminabatur: vel Seruio blanditi sunt librarij, cuius præceptionem inuenies in 2. Edit. Donati. Nobiscum facit Diom. lib. 1. Etiam, inquit, nomina ciuitatum in aduerbia redigi possunt, & illa quidem, quæ genitiuo casu I, vel Ae, literis finiuntur, quando in ipsis ciuitatibus sumus, vel illic aliquid agimus, ipso genitiuo casu vti debemus, vt, Romæ sum, Arimini verfor, Arimini moror. Quando autem ad ipsas ciuitates pergimus, aduerbium facimus ad locum casu accusatiuo, vt, Romam vado, Ariminum pergo: Si vero digredimur, septimo casu vtendū est, vt Roma venio, Arimino discedo. Ea vero nomina ciuitatum, quæ genitiuos in Is, syllabam mittunt, in vna tātum parte dissentiunt à superioribus: nam & aduerbium loci in loco septimo casu conseruabimus, vt, Narbone sum, quia facit huius Narbonis: Bablylone sum, quia facit huius Bablylonis. Idem docet Priscianus lib. 15. multo copiosius.

A P P E N D I X.

Datiuo Ruri, vel ablatiue Rure vtimur, cum huius est loci.
 Plaut. Bacch. Si illi sunt virgæ ruri, at mihi tergum domi est.
 Liu. Morientem rure eo ipso die sepeliri se iussisse ferunt.

li. 8. dec. 4

Terent. Adel. Ruri agebat vitam. Et in Phor. Ruri se continebat. Plaut. Casin. Rure incubat in præfectura. Liu. 7. ab Vrbe, Secundum in sex locis tenuit, nullis domi, militiæq; ad conciliandam gratiam meritis, vt qui rure, & procul cætu hominum inuentam egisset. Quid si Ruri priscus est ablatiuus? maxime cum Iustinus lib. 1. dixerit, Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obnitium habuit seruum de ergastulo, &c.

Si vero per aduerbium Quod, fiat interrogatio, accusandi casu efferuntur, cuiuscunque sint declinationis ac numeri: vt, Quo is? Romam, Brundisium, Carthaginem, Athenas, Delphos, Gades, Rus, Domum.

Cic. Att. Epistolas Catinam, Taurominum, Syracusas commo-
 dius mittere poterō. lib. 14.

Plinius,

Li. 7. c. 16

Plinius, Sueffam Pomeriam illa tempestate florentissimam deportata est.

Terent. Heaut. Domum reuertor mœstus .

Idem Eun. Rus ibo.

Cic. pro Archia, Eum domum suam receperunt .

Liu. lib. 5. bell. Maced. Athenas primum, inde Chalciden, inde in Thesaliam ire . Idem 1. belli Pun. Gadis profectus Herculi vota soluit. Idem 1. ab Urbe, Delphos mittere statuit . Cic. in Pis. Cn. Pompeium domum suam compulsiis . Verba Nuntiandi , Dandi latentem motum adsignificant interdum . Cicero 4. in Ver. Res ab omni conuentu cognita celeriter domum nunciatur . Idem ad Brutum lib. 10. Ita Romam erat nunciatum . Linius lib. 9. belli Pun. Missisq, qui Carthaginem ingens gaudium nuntiarent . Idem 7. belli Maced. Qua postquam Samum sunt nuntiata . Cicero 3. Verr. Statim Messanam literas dedit . Propria item Rus , & Domos numero multitudinis etiam adiectiua sine præpositione admittunt . Liu. lib. 3. bel. Pun. Inde Capuam fleuit iter luxuriantem longa felicitate . Iustin. lib. 31. Appropinquante vespere, equum conscendit, & rus urbanum contendit . Liu. 2. ab Urb. Tantus terror Tarquinium atque Hetruscos incescit , vt ambo exercitus Veiens & Tarquinienfis suas abirent domos . Rus numero multitudinis nondum legi sine præpositione . Linius libro 9. dec. 4. Iam vbi vos dilapsi domos, & in rura vestra eritis . Sallust. Iugurt. Domum regiam dixit : Aurum atque argentum , & alia , quæ prima ducuntur, domum regiam comportant . Priscianus addit humum, militiam, quod tamen nullis testimonijs docet .

Si per Vnde, vel Qua, fiat interrogatio, ablatiuo vtetur.

Vnde redis? Roma, Carthagine, Athenis, Delphis, Gadibus, Rure, Domo.

Qua iter fecisti? Roma, Brundisio, &c.

Cic. Att. Accepi Roma sine tua epistola fasciculum literarum.

Idem Att. Hac super re scribam ad te Rhegio.

Terent. Eun. Video rure redeuntem senem .

Cicero ad Att. Iter Laodicea faciebam, cum has literas dabam in castra.

A P P E N D I X.

Propria sæpe præpositionem accipiunt, maximè si quæstio sit per Vnde, aut Quo.

Cic. Att. A Brundisio nulla adhuc fama venerat .

Idem ad eundem, Nauis & in Caieta parata est nobis, & Brundisij.

Idem

Lib. 5.

Lib. 16.

Lib. 5.

Lib. 9.

Lib. 8.

Idem de Senect. Adolescentulus miles profectus sum ad Capuā.

Liu. Interim ab Roma legatos venisse nunciatum est.

Cæsar, Complures præterea nauēs longas in Hispali faciendas curauit.

Bel. Pun. 1
Bel. ciui. 2
Lib. 7.

Plinius ad Calestrium, Proconsul prouinciam Bœticam per Tincinam est petiturus.

Quint. lib. 1. cap. 5. ait, fieri solæcismum Adiectione, cum proprijs additur præpositio, vt Veni de Susis in Alexandriam. Cicero Attico se per literas purgat, à quo fuerat reprehensus, quodd, In Piræa, scripsisset: ait enim, se In, non vt oppido præposuisse, sed vt loco: existimaueras enim Piræeum locum esse, non oppidum. Rem totam subiiciemus, quo facilius intelligatur. Scripserat Cicero ad Atticum lib. 6. his verbis, In Piræa cum exissem pridie Idus Octobris, accepi ab Acasto seruo meo statim tuas literas. Eum accusauerat Atticus in quadam epistola solæcismi, quodd præpositionem addidisset. Cui Cicero ita respondit lib. 7. Venio ad Piræa, in quo magis reprehendendus sum, quodd homo Romanus Piræa scripserim, non Piræeum (sic enim omnes nostri locuti sunt) quàm, quodd, In, addiderim: Non enim hoc vt oppido præposui, sed vt loco. Et tamen Dionysius noster, qui nobiscum est, & Nicias Comes non re-batur oppidum esse Piræa. Sed de re videro. Nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quodd non vt de oppido locutus sum, sed vt de loco. Sequatur qu, sim, non dico Cæcilium,

Mane vt ex portu in Piræeum,

(malus enim auctor latinitatis est) sed Terentium, cuius fabella propter elegantiam sermonis putabatur à C. Lelio scribi.

Hæc aliquot adolescentes coimus in Piræeum:

Et idem, Mercator hoc addobat captam è Sunio.

Quod si, δῆμους, oppida volumus esse, tam est oppidū Sunium, quàm Piræus. Sed, quoniam Grammaticus es, si hoc mihi Ζήτημα persolueris, magna me molestia liberabis. Hæc tunc ille: apud quem nihilominus frequenter leges præpositionem proprijs additam, vt ad Att. lib. 8. Ego autem, cum esset incertum iter Cæsaris, quodd vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeium misi, & literas: ipse, ne quo inciderem, reuerti Formias. 7. Verr. Neratibus coniunctis freto fugitiui ad Messanam transire possent. Ibidem, Accedere incipiunt ad Syracusas. Idem Philip. 1. 3. Vt cum suis copijs iret ad Mutinam. Idem Phil. 1. 2. Profectus ad Mutinam est. Idem 2. Off. Quam cum in Sicyonem attulisset. Ibidem lib. 3. Si, exempli causa, vir bonus ab Alexandria profectus. Ibidem, si idem sciat complures mercatores ab Alexandria soluisse. Idem Phil. 1. 2. Ne si à Mutina quidem recesserit, audiemus Antonium? Ibidem, Recedit igitur à Mutina. Sed quid opus pluribus testimonijs? Linius tertio quoque verbo præpositionem solet addere maxime ablatiuo, cum motus è loco significatur.

tatur. Lib. 1. bel. Pun. Legati Romani ab Carthagine in Hispaniam traicerunt. Idem 2. Bel. Maced. Attalus ab Argis Sicyonem csl profectus. Idem sepe, Ad prepositionem etiam adhibet 5. ab Urb. Inde ad Veios exercitus ductus. Ibidē, Cum exercitibus nec opinato ad Veios accessere. Dicit hic fortasse aliquis, AD hic propinquitatem adsignificare. Audi eundem Livium sublata prepositione, idem prorsus significasse, ibidem Voluntarius ductus exercitus Veios. Ibidem, Seu Veios, seu quod alio duci velint. Vides ut idem significetur addita, vel detracta prepositione. Si, Ad, propinquitatem adsignificaret, non dixisset Cic. pro Plane. Brundisium veni vel potius ad mœnia: satis enim esset, Ad Brundisium veni. Plinius frequentissime prepositiones addit maxime cum motus è loco significatur, interdum etiam cum quies, lib. 3. 1. c. 2. Aquarum culpa in Træzene omnium pedes vitia sentiunt. Idem lib. 37. c. 7. Inveniuntur compluribus alijs locis sicut in Ephyra, & Aſſo. Lege Caesarem, Curtium, apud quos eandem loquendi rationem inuenies. Quid ergo, inquires, non constat sibi M. Tullius? Si paulo attentius quæ dixerit, consideres, planè intelliges non esse sui dissimilem. Primum, non confessus est a pertè peccatum, vitiumq̄, esse prepositionē addere. Nostrium, inquit, quidem si est peccatum: deinde ait se Terentium elegantia studiosissimum, optimumq̄, Latinitatis autorem secutum. Ad extremum quæstionē soluendam, nodumq̄, explicandum reliquit Attico tanquam Grammatico: perinde ac si diceret: qui ad Grammaticorum normam loquuntur, prepositionem declinare qui vero Orationis ornatui & elegantię feruiunt, eam minime reformidare. Demus nonnunquam etiam prepositiones admittit. Plin. ad Caleſtrium lib. 7. Ego in villas eius sepe secessi, ille in domo mea sepe conualuit. Liv. lib. 4. dec. 3. Ab domo venerunt. Cic. 2. Philip. Ad quem è domo Cesaris tam multa delata sunt. Idem 5. Tusc. Socrates autem primus philosophiam deuocauit è cælo, & in urbibus collocauit, & in domos etiam introduxit. Senec. lib. 2. Contro. controuersia prima. Ego in domum vestram intrabo. Ibidē, Dabo oper. m. quod in domo tua facillimum est, ut abdicer. Ibidem, Aliquid in domo locupletis non agendum, agam. Non solum verba, sed etiam nomina interdum casus communes habent. Cesar 1. bel. Gal. Reliqua priuata ædificia incendunt: frumentum omne, præterquam quod secum portaturi erant, comburunt: ut, demum reditionis spe sublata, paratiores ad omnia pericula subeunda essent. Cic. Philip. 4. Cùm capitalem & præstiferum Brundisio M. Antonij reditum timeremus.

Nomina insularum, regionum, prouinciarum, cæterorum denique locorum præpositionem ferè desiderant.

Lib. 4. Cicero in Verr. Ex Sicilia in Africam gradus imperij factus est Romanis.

Lib. 9. Idem Att. Promitto tibi, si valebit, regulam illum nullam in Italia relicturum.

Idem

Idem ad eundem, Non. Quintilis veni in Puteolanum.

Lib. 141

Idem ad eundem, Ego in Tusculano te expecto.

Lib. 13.

A P P E N D I X.

Proprijs maiorum locorum interdum detrahitur præpositio præcipuè à poëtis & historicis.

Verg. Ibitis Italiam, portusq; intrare licebit.

Aen. 3.

Liu. Ingressi rursus iter per Chersonesum, Hellespontum perueniunt.

Bel. Ma. 7

Tacitus. Germanicus Aegyptum proficiscitur.

Lib. 2.

Idem, Germanicus Aegyptio remeans.

Ibidem.

Valer. Max. M. Bibulus duos egregiz indolis filios suos à Gubernianis militibus Aegypti occisos cognovit.

Lib. 4. c. 1

Cæsar: Cæsar cum audisset Pompeium Cypri visum, &c.

Cic. pro Domo sua, M. Carus inuisus, quasi per beneficium Cyprium relegatur.

Bel. Civil.

umhis atq; alijs eiusdem generis nominibus detrahitur præpositio, fit solæcismus Detractione, ut Quintiliano lib. 1. ca. 5. placet, ut Aegyptio venio, quæ tamen ut vides, nõ solum poëtæ & historici, sed etiam oratores interdum omittunt. Cic. pro Lege Man. Sicilia adijt, Africa exploravit, inde Sardiniam venit. Idem in extrema 7. in Ver. Teq; Iuno Regina, cuius duo fana duabus in insulis posita sociorum, Melitæ & Sami sanctissima & antiquissima simili scelere idem iste omnibus donis ornamentisq; nudavit. Nisi quis putet Melitæ & Sami vrbes ipsas hic significare non insulas; quæ Appositio durior erit: neque minus dura, si insulas ipsas intelligamus. Non pauca præterea testimonia afferuntur, quæ tamen nõ vrgent. Cic. ad Att. 5. Sexto Delum Athenis venimus. & pauld post, Ab Ceo iucudè inde Gyarum seu vento nõ aduerso: hinc Scyrum, inde Delum, &c. Itaq; erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere. eodè lib. Quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit. Idem ad eundem, cum Corcyre epulati essemus. Hæc inquam & similia non vrgent, cum Delos, Samos, Corcyra non solum insularum, sed etiam oppidorum sint nomina, ut Rhodos, Ithaca, Tenedos, Melita. Cicero 3. Verr. Delum oppidum appellat & Samum Tenedum urbem, & Strabo lib. 10. Samum urbem vocat. Melitæ Cic. 6. Verr. etiam oppidum vocat. Insula est Melita Ithacæ, &c. in qua est eodem nomine oppidum, &c. Corcyram & urbem esse docet Tit. lib. 4. ca. 12. Credibile est & in cæteris insulis fuisse oppida iisdè nominibus: Cæf. lib. 2. bel. Civil. Quibus perterritus Varro, cum itinere conuerso sese in Italia venturum promissit, non facit ad rem, cum, Italiam, præcedat præpositio. Neq; illud Suetonij, Decedens Macedonia, neq; Ciceronis lib. 9. ad Att. Si Cn. Italia cedit, in Urbem redeundis

γ

puto:

puto vtrunq; enim verbum ablatiuum sepe habet sine præpositione. Cic. pro Ligar. Decedens Confidius prouintia. Sic decedere via, iure suo, instituto suo, itinere, fide, &c. Idem ad Octau. Cedam vrbe, quam per me conseruatâ, vt esset libera, in seruitute videre non poterò. Ad eundẽ, Cedam vita. Ad eundẽ, Cedere foro, Curia. & pro Milo. Cedere possessione. Quid si Sardinia, & Cyprus aliquando etiã vrbiũ nomina fuerunt? Terentius cuius autoritate se Cicero solet tueri, Cyprum in Adelphis bis dixit omissa præpositione — te aiunt proficisci Cyprũ. Ibid. — & item hinc alia, quæ porto Cyprum. Et Liu. lib. 5. dec. 5. Crebro pars Cyprum nauigant. Ibidem, Nauigare Cyprum pergit. ibidem, Cyprum extemplo classẽ misit. Cum Petendi verbum proficisci, adire attribetur, non est locus præpositioni. Liu. 1. bel. Punic. Dum ipse terrestri per Hispaniam Galliasq; itinere Italiã peteret. Plin. ad Calestrium lib. 7. Proconsul prouinciam Baticam per Ticinum est petiturus.

APPENDIX II.

Certa appellatiua ablatiuo sine præpositione eleganter efferuntur, quæ alioquin accusatiuo cum præpositione, Per, efferẽda essent.

Lib. 5.

Lib. 2.

Cic. Att. Nunc iter conficiebamus æstuosa & puluerulenta via.

Idem in Verr. Multæ mihi à C. Verre insidiæ terra mariq; factæ sunt.

Idem pro Plãcio, Iter à Vibone Brundusiũ terra petere contẽdi.

Vagandi verbum hanc in primis elegantiam sibi vendicat.

Phili. 10.

Lib. 14.

Idem in M. Anton. Nunc tota Asia vagatur, volitat vt Rex.

Idem ad Att. Quem quidem ego spero iam tutò vel solum tota Vrbe vagari posse.

Idem pro Fonteio, Hi contrà vagantur læti atque erecti passim toto foro.

Datiuus Communis.

Quoduis verbum admittit datiuum eius personæ, in cuius gratiam, commodum, vel incommodum aliquid fit.

Plaut. Milit. Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis.

Lib. 2.

Ab Vrb.

Cic. Att. Libros tuos caue cuiquam tradas: nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. Liuius, Magno illi ea cunctatio stetit.

2.

Accusatiuus communis temporis.

Tempus accusatiuo vel ablatiuo casu effertur, si per Quandiu fiat interrogatio, vt Quandiu regnauit Romulus? Septem & triginta annos, vel annis.

Liu.

Liu. Romulus septem & triginta regnavit annos.

Suet. Vixit annis vigintinouem, imperavit triennio, & decem mensibus, diebusq; octo.

Sin verò per quando fiat, ablatiuo vtetur, vt Quando datum est tibi hac negocium? Anno superiore.

Cic. de Arusp. Negotiù magistratibus est datù anno superiore.

Idem 5. Tusc. Heroicis etiam ætatibus Vlyssèm, & Nestorem accepimus & fuisse, & habitos esse sapientes.

Ab Vrbe. i
In Calig.
ca. 59.

Spatium temporis vocant, cum per aduerbium Quandiu fit interrogatio, & tunc frequentius vtitur accusatiuo, quàm ablatiuo. Liu. 1. ab Vrbe, Regnavit Ancus annos quatuor & viginti Idem 1. belli Maced. Ibi paucos dies sæuiente Borea retenti. Cic. 5. Tusc. Dionysius duodequadraginta annos Syracusanorum Tyrannus fuit. Idem 4. in Verr. Prouinciam trienniù obtinisti. Idem 2. de Leg. Cotta censet habendas triduum ferias. Idem ad Catonem lib. 1 5. Biduum Laodiceæ sui, deinde Apameæ quatrimum, triduum Synadis, totidem dies Philomeli. Sic ferè Cicero & Linius loquantur. Plinius sæpe etiam ablatiuo vtitur, maxime lib. 7. cap. 48. Masinissam sexaginta annis regnasse indubitatum est. Specie temporis quidam appellant, cum per aduerbium, Quando interrogamus. Ablatiuus interdum, Intra, significat, vt Paucis diebus, Biduo, Triduo, pro Intra paucos dies, Intra biduum, Intra triduum. Cic. ad Q. Frat. lib. 3. Diebus sexdecim absolute quatuor tragædiæ. Idem Att. lib 9. Biduo sciemus. Idem pro Mil. Clodius respondit, triduo illum, ad summum quatrimum periturum.

Accusatiuus communis spatij.

Cuius verbo apponi potest accusatiuus, qui distantiam loci significet.

Cic. ad Tironem Is locus est citra Leucadem stadia viginti.

Lib. 16.

Idem Att. Cubitum nullum absiduo cursu processit.

Lib. 13.

Idem pro Deiot. Negat se à te pedem discessisse.

Liu. Mille & ducentos passus ibi latitudo patet.

Bel. Ma. 7

Idem, Duo millia fermè, & quingentos passus ab hoste posuerunt castra.

Ibidem.

Cic. pro Sest. Edixit, vt ab Vrbe abesset millia passuum ducenta. Interdum ablatiuo vtuntur scriptores.

Cæs. Eo die castra promouit, & millibus passuum sex à Cæsaris castris sub monte confedit.

Bel. Gal. 1

Idem, Ab exploratoribus certior factus est Ariouisti copias à nostris millibus passuum quatuor & viginti abesse.

Ibidem.

Y 2 spa-

Spacium loci multò frequentius accusatiuo effertur, quàm ablatiuo. Cef. 1. belli Gall. Cum bidui viam processisset, nunciatum est Ariouistum cum suis copijs ad occupandum Vesutionem contendere, triduiq; viam à suis finibus processisse. Cic. 6. in Verr. Neque ab argento digitum discedere.

Ablatiuus absolutus.

Quibuslibet uerbis addi potest ablatiuus absolutè positus.

Cic. Att. Quod autore te uelle cœpi, adiutore assequar,

Idem ad eundem, Scripsi hæc ad te apposita secunda mensa.

Idem de Leg. Nobilium uita, ui&uq; mutato, mores mutari ciuitatum puto.

Idem de Clar. Orat. Ego cautius posthac historiam, te audiente, attingam.

Aliquando absolutè ponitur Participium præteriti temporis sine nomine. Liu. 1. belli Maced. Inde ad Pluuium est progressus, nondum comperto, quam regionem hostes petissent. Tacit. lib. 2. Audito castellum Luppiæ flumini appositum obsideri, sex legiones eò duxit. Interdum ablatiuus, & nominatiuus uerbi eiusdem sunt personæ ad Tironem lib. 16. Verberaui te cogitationis tacitæ duntaxat cōiicio, quòd fasciculus alter ad me iam sine tuis literis perlatus est: non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono. Senec. de Vita beata cap. 20. Populo spectante fieri credam, quicquid, me conscio faciam. Idem 3. Episto. libro, Acerbum est vri, quanto acerbius, si id te faciente, patiaris? Hora. lib. 1. Ode. 2.

Neu sinas Medos equitare inultos

Te duce gfar. Sedigitus apud Gellium lib. 15 cap. 24.

Multos incertos certare hanc rem uidimus,

Palman poëtæ comico cui deserant.

Eum, me iudice, errorem dissoluam tibi. Sic Ouidius non raro loquitur.

Ablatiuus Instrumenti, Cause, Modi actionis.

Quæuis uerba ablatiuum admittunt significantem instrumentum.

Terent. Adelph. Hisce oculis egomet uidi.

Cic. in Vatinium, Cum illud iter Hispaniense pedibus ferè cōfici soleat.

Idem in Ver. Sex li&tores circumsistunt ualentissimi, cædūt accerrimè

cerrimè virgis.

A V T C A V S A M propter quam aliquid fit.

Idem ad Q. Frat. Vestra culpa hæc acciderunt.

Idem in Bruto. Vereor ne amore videar plura, quàm fuerint in illo dicere.

Lib. 3.

Terent. Adelph. Dolore ac miseria tabescit.

Plin. In Africa magna pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium.

Lib. 10. c.

Aut modum quo aliquid fit.

73.

Cicero pro Mil. Quonam modo id factum ferret ciuitas ?

Idem de Senect. Sapientissimus quisque æquissimo animo moritur, stultissimus iniquissimo.

Idem pro Flac. Pacem maritimam summa virtute, atq; incredibili celeritate confecit.

Modus actionis præpositionem, C V M, interdum desiderat.

Idem de Offi. Ira procul abât, cum qua nihil rectè fieri, nihil cõsideratè potest.

Lib. 1.

Idem de Orat. Cum febris domum redijt, dieq; septimo est lateris dolore consumptus.

Lib. 3.

Quint. lib. 1. cap. 4. Existimat instrumenti casum non esse ablatiuum, sed septimum casum. Querat, inquit, etiam, sit ne apud Græcos vis quadam sexti casus. & apud nos quoq; septimi: nam, cum dico, Hasta percussi, non vtor ablatiuu natura: nec, si idem Græcè dicam, datini τῷ δ'οπί. Hæc ille. Græca, & latina lingua ablatiuo instrumenti præpositionem non addit. Ad causam propter quã, pertinent hæc, & similia. Ardere iracundia, dolore, ira, studio, desiderio, amore alicuius rei. Flagrare, inflammari cupiditate, amore.

Terent. Adelph. Me miserum, vix sum compos animi, ita ardeo iracundia.

Hæc etiam fortassis Lætor, gaudeo, delector, oblector, tristor, de quibus supra egimus. Modum actionis cognoscemus interrogatione, Quo modo, Quomodo tulit iniuriam? æquo, iniquo animo. Cic. pro Flac. Pacem maritimam summa virtute, atq; incredibili celeritate confecit. sic Clara, suppressa submissa voce dicere. Adhibetur etiam præpositio, C V M, quæ comes dicitur. Cic. pro Cluen. Semper magno cum metu dicere incipio. Idem in Orat. Cum videret Oratores cum seueritate audiri, poëtas autem cum voluptate, tum dicitur numeros sequutus.

Ablatiuus excessus.

Cuius verbo adiungi potest ablatiuus rei, qua excessus significatur.

Cic. de Clar. P. Scipio omnes sale facetijsq; superabat.

- Lib. 2. Idē de Orat. Lepore, & humanitate omnibus præstitit Socrates,
Terent. Phor. Incredibile est quantò herum anteeo sapientia.

Inguert. Sallust. Quò omnes gloria anteiret, omnibus tamē charus erat.

Ablatium Pretij.

910

Quælibet verba ablatium admittunt significantem pretium, ut Senatus tritici modium tribus denarijs æstimavit. Magno has ædes ædificavit.

Donatus docet literas mina in singulos menses.

Mina valet centum drachmis Atticis.

Secalis modius proximo anno ternis sestertijs fuit: summum quaternis.

- Lib. 7. Cic. in Verr. Hæc quæ vel ita redimi rectè possunt, æstimare pecunia non queo.

Terent. in Andria, vix drachmis opsonatus est decem.

- Lib. 5. Cic. in Verr. Doceas oportet aliquo in loco Sicilia Prætoris Verre ternis denarijs tritici modium fuisse.

Plinius, viginti talentis vnam orationem Isocrates vendidit.

- Li. 7. c. 30. Liuius, Multorū sanguine & vulneribus ea Pœnis victoria stetit.

Idem, Magno illi ea cunctatio stetit.

Non solum verba, quæ aperte emptionem, venditionemq; significant ut Emo, Coemo, Redimo, Mercor, Vendo, Diuendo, Distrabo, Venundo, Veneo Sto, Consto, Valeo, Liceo, Liceor, Licitor, Addico, Loco, Conduco. Taxo, Aestimo, pro Taxo, Sum, pro Valeo: sed etiam quæuis alia huc spectant. Varr. libr. 3. de Re rust. Piscina ædificantur magno. Hor. lib. 2. Saty. 2.

Qua virtus, & quanta bonis sic viuere paruo. Plaut. Truc.

Iam hercle, iam magno tu vapula.

Plin. lib. 7. cap. 37. Aristidis Thebani pictoris vnam tabulam centum talentis Rex Attalus licitatus est. Aestimo cuius supra meminimus, cum parui aut magni facere significat, genitiuo gaudet: cum vero estimationē habere, atq; taxare, huius est loci. Cic. 5. in Verr. Eodem tempore Antonius tribus denarijs æstimavit post messem summa in vilitate. Ibidē, Idq; frumentum Senatus ita æstimasset, quaternis sestertijs tritici modium, binis hordeum: Magno, permagno, paruo, paululo, minimo, plurimo, & si qua præterea sunt, sepe sine substantiuus reperiuntur. Cic. 5. in Ver. Decimas agri Leontini vendidisti, si ex lege, magno: si, ut lex esset tua libido, tunc paruo. Ibidem, At permagno decimas eius agri vendidisti. Terent. in Eunuch.

Quid

*Quid agas? nisi vt te redimas captum, quàm queas
Minimo, si neque as paululo, quanti queas.*

Cic. 5. in Verr. Excogitare non poterat, quemadmodum plurimo venderent. Interdum adiunguntur substantiua. Mart. lib. 6.

Paruo cum pretio diu liceret.

Vili, tamen, & Caro, non videntur substantiua admittere: Plant. Epid. Quanti eam emit? T. Vili. Quint. Declam. 9. Quid me admonetis suppressarum, amici mei, precum, quibus hęc alimenta caro empta, inopi patris senectæ petita? Si tamen locus mendo caret: nã Cicero, Care, solet dicere, & Quintil. eadem Declam. Tanti constat patri captiuitas mea, cum tam care redemptus sim. Diomedes lib.

1. DE Aduerbio, Caro & vili vocat. Aestimationis aduerbia. Verbum Valeo ablatiuum, vel accusatiuum amat: Plin. lib. 33. cap. 3. Aureus nummus post annum sexagesimum secundum percussus est, quàm argenteus, ita vt scrupulum valeret sestertijs vicenis. Varr. lib. 4. de lingua Latin. Denarij, quò denos aris valebant: quinarij, quòd quinos. Huc etiam spectat Sum, pro Valeo. Cic. 5. in Verr. Verum epimvero, cum esset frumentum sestertijs binis, aut ternis quibusuis locis provincie duodenos sestertios exegisti. Ibidem, Cum in Sicilia sestertijs binis tritici modius esset (vt illius epistola ad te missa declarat) summum sestertijs ternis. Secale vulgus Centenum vocat. Siligo genus est tritici delicatissimi, neq; centenum significat, vt quidam arbitrantur.

Exceptio.

His tamen genitiuis exceptis, Tanti, tantidem, quanti, quanticumq;: pluris, minoris.

Cic. de Offic. Emit homo cupidus tanti, quanti voluit.

Lib. 3.

Idem ibidem, Vendo meum non pluris, quàm ceteri, fortasse etiam minoris.

Idem in Verr. Quanti frumentum sit considera, video esse binis sestertijs.

Lib. 5.

Senec. Tantidem redemi patrem, quanti à te redemptus sum.

*Lib. 5. Cõ
trouers.*

Plin. lib. 35. cap. 10. de Pamphilo pictore, Docuit neminem minoris talento annis decẽ. Senec. ad Martiam, de Consul. Tanti quodcumq; malum est, quanti illud taxauimus. Quidã addunt, Tãtiuis, quantiuis, quantilibet, sine veterũ testimonijs. Non video tamen, cur non ita loquamur, si opus erit. Maioris nusquam arbitror esse, pro quo classici, Pluris, vtũtur. Quanticumq; & quantiquãti, gemi natum idem valent. Iuuen. Quanticumq; domus constet. Cic. ad Att. 12. Sed quãti quanti bene emitur, quod necesse est. Tantidem. Cic. 5. in Ver. Quò quisq; vehe re iussus esset, vbi tantidem frumentum emeret, quanti domi uendidisset.

Genitiui Tanti, quanti, quanticunq; minoris, in ablatiuum trāseunt, si addantur substantiua.

Li. 2. belli Pun. Hic miles magis placuit, cum pretio minori redimendi captiuos copia fieret.

Tantidem ablatiuo caret. Laur. Vall. Pluri pretio, ausus est dicere: malim dicere, Maiori pretio, aut Cariùs. Lin. 2. belli Pun. Offomilia feruorum audio armari, non minor numerus noster est, nec maiori pretio redimi possumus, quam bi emuntur. Cic. pro Dom. Emit domum pene dimidio carius, quam estimabat. Aduerbia care, carius, carissime, bene, melius, optime, male peius, uilius, uilissimi, cum uerbis emendi, uendendiq; apud bonos autores inuenies.

CONSTRUCTIO VERBI

Infiniti.

Lib. 16. **V**erba infinita eodẽ post se casus postulant, quos finita.
Cic. Tironi, Malo te paulo post ualentem, quã statim imbecillum uidere.

Lib. 3. Idem ad Q. Frat. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligere, immortaliter gaudeo.

Lib. 7. Idem ad Att. uellem te in principio audiuisse amicissimè me admonentem.

Præteritum perfectum passiuum, & plusquam perfectum ex infinito Esse uel fuisse, atq; participio præteriti temporis suppletur, mutatis numeris & generibus pro re de qua agitur.

Philip. 2. Cic. in Anton. P. Clodium meo consilio interfectum esse dixisti.

Idem pro Cluent. Iniuriam ab huius familiã factam esse dixisti.

Verbum interdum omittitur. Idem pro Mil. Negant lucem fas esse ei intueri, qui à se hominem occisum fateatur.

Verba infiniti modi appellat Quintil. lib. 9. cap. 3. Verba infinita: Gellius lib. 1. cap. 7. Indefinita. Grammatici infinitiua, quòd neq; personas, neq; numeros designant. Diomedes lib. 1. Varijs nominibus ait appellatum esse infinitiuum modum, Impersonaliuum, Insignificatiuum, Perpetuum. Sed hæc & similia sine uela iactura omitti possunt. Præsens, & imperfectum tempus tam actiuum, quam passiuum una uoce explicatur, ut Amare, Amari; perfectum, & plusquam perfectum actiuum una etiam uoce continetur, ut Amauisse, passiuum ex participio præteriti temporis, & infinito, Esse, uel Fuisse, suppletur.

Fu-

Futurum infinitum actiuum.

FORE, futurum infinitum tantum in vsu est, iungiturq; cum omnibus generibus, & vtroq; numero.

Cic. ad Lent. Vehementer confidit his literis, se apud te gratio sum fore. *Lib. 1.*

Idem ad eundem, Spero nobis hanc coniunctionem voluptati fore. *Ibidem.*

Idem Att. Nihil arbitror fore, quod reprehendas. *Lib. 8.*

Idem ad eundem, Dionysio, dum existimabam vagos nos fore, nolui molestus esse. *Lib. 7.*

Cetera quibus, prisci vsi sunt, iam exoleuerunt, pro quibus infinito Esse, & participio in Rus, vtimur.

Cic. Att. Illum eum futurum esse puto, qui esse debet. *Lib. 6.*

Idem de Orat. Vere mihi hoc videor esse dicturus. *Lib. 1.*

Idem in M. Anton. Id se facturum esse asseueravit. *Philip. 2.*

Idem in Ver. Non molestè fero, me laboris mei, vos virtutis vestrae fructum esse laturos. *Lib. 3.*

Infinitum Esse frequenter desideratur. Cic. Att. Ego bellum foedissimum futurum puto. *Lib. 8.*

Idem ad Terentiam, Celerius opinione venturus dicitur. *Lib. 1. 4.*

Idem ad Att. Vix spero hunc mihi veniam daturum. *Lib. 9.*

Idem ad Appium, Scribit meas literas maximum apud te pondus habituras. *Lib. 3.*

Fuit priscis temporibus futurum infiniti modi, Rum, syllaba finitum, quod omnibus generibus & vtriq; numero, non secus ac Fore accommodabatur. C. Gracchus, Credo ego inimicos meos hoc dicturum. Valerius Antias, Aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum. Laberius, Non putavi hoc eam facturum. Vides vt omnibus generibus & vtriq; numero verba hec attribuatur. Sic Cic. 5. Verr. Hanc sibi rem sperant presidio futurum, quem locum quidam existimantes esse corruptum Futuram affirmabant legendum esse: cum Futurum, non participium, sed verbum sit indefinitum, neq; numeris neq; generibus preseruens, sed liberum vndiq; & impromiscuum, quod sine vlla viti suspicione omnibus numeris generibusq; sine discrimine attribuitur, vt Gellius libr. 1. capit. 7. docet: vnde h. ec sumus mutuati. Fuit & aliud futurum priscis vsitatum, S S E R E, syllabis terminatum.

Plaut. Stich. Habe bonum animum: nam illum confido domum

In his diebus me reconciliaffere. Idem Amphitr.

Eos legat Telebois, iubet sententiam vt dicant suam.

Si

*Si sine vi, & sine bello velint rapta, & raptōres,
Si, quæ asportassent, redderent: se exercitum extemplo domum
Reducturum: abituros Argos Argiuos: pacem atque otium
Dare illis: sin aliter sint animati, neq; dent quæ petat,
Se se igitur summa vi, virisq; eorum oppidum expugnassere.*

Idem Milit. — hercle credo te facile impetrassere.

*Futurum hoc à futuro Coniunctiu modi reconciliasso, expugnasso, impetrasso
fit: siquidem prisca Latini etiam amasso, irritasso, iudicasso, monstrasso, pro amaue
ro, irrita uero &c. dicebant. Plaut. Amph.*

Si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes.

Epid.

Adolescens si istunc hominem, quem quæritas,

Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratias?

*Itaq; fore nunc tantum vsitatum est, quod non raro etiam cum participijs in
Rus iungitur. Cic. Att. lib. 5. Deinde addis, te ad me fore venturum. Lin. in
extremo libr. 6. ab Vrb. Ita ab diutina ira, tandem in concordiam redactis or
dinibus. cum dignam eam rem Senatus censeret esse, meritoq; id, si quando vn
quam aliàs deorum immortalium causa libenter facturos fore, vt ludi maximi
fierent, & dies vnus ad triduum adijceretur. Porcius Latro in Declam. in Ca
tilin. de cuius eloquentia Plinius lib. 20 cap. 14. & Quintilianus libr. 10. c. 5.
meminit, sæpe sic loquitur, Lucem namq; ait, nescio quam, de domo Cornelia
quondam prodituram fore, quæ gloria nominis sui Romanum imperium & com
plexura sit, & illustratura. Ibidem, Putate matronas Vrbs ac liberos nostros
obseruatam pudicitiam supplices ac congratulantes vniuersos ad genua vestra
ob uersaturos fore. Illud Liuij lib. 8. bel. Pun. Et acturum se per populum aperte
ferret, si Senatus aduersaretur, quidam vitiose citat, Et acturum se per populū
apertè fore, &c. Credo Fore etiam cum participijs præteriti, et futuri temporis
in Dus posse iungi. Cicero Bruto lib. 11. De reliquis rebus à te iam expectare
litteras debemus, quid ipse agas, quid noster Hircius, quid Cesar meus: quos spe
ro breui tempore societate victoriæ copulatos fore. Idem Lentulo lib. 1. Nunc id
speramus, idq; molimur, vt cñ Rex intelligat, &c. nisi per te sit reslitutus, de
sertum se, atq; abiectum fore, proficiscatur ad te. Porcius Latro, Credite item
vim vniuersam flagitiosè iuuentutis, aut hodierno Catilina supplicio simul con
ficiendam fore, aut &c. cat. Diceret fortasse Laurentius hæc potius nomina esse
quam participia. Nescio cur id Laurentio tantopere displicuerit, cum futura cū
futuris passim iungantur. Cic. 1. de Inuent. Altera est, in qua rerum earum, de
quibus erimus dicturi, breuiter expositio ponitur distributa. Idem pro Font. Ita
verò, si illi bellum facere conabuntur, excitadus nobis erit ab inferis C. Marius,
&c. Et præterita futuris miscentur, cum Dicturum fuisse, auditurum fuisse, &
alia huius generis dicimus.*

Futu-

Futurum infinitum passiuum.

Futurum passiuum ex infinito Iri & voce simili supino in V M, constat, vt amatum iri, doctū iri, violatum iri, occisum iri, omnibusq; generibus atq; vtriq; numero attribuitur.

Cic. ad Att. Pompeius affirmat non esse periculum, adiurat: ad- *Lib. 2.*
dit etiam se prius occisum iri ab eo, quā me violatum iri.

Idem ad eundem; Brutum, vt scribis, visum iri à me puto. *Lib. 15.*

Idem de Diuinat. Vaticinatus est madefactum iri minus trigint *Lib. 1.*
ta diebus Græciam sanguine.

Terēt. in prol. Hec. — interea rumor venit datū iri gladiatores
Quintil. Reus parricidij damnatum iri videbitur. *Li. 9. c. 2.*

Plaut. in Rudente, Mihi istæc videtur præda prædatum irier.

Et si datum ire, perditum ire, interfectum ire, seruatum ire & alia eiusdem generis nihil aliud quā dare, perdere, interficere, seruare significant, atq; præsentis sunt temporis: tamen datum iri, perditum iri, interfectum iri, & quæ sunt generis eiusdem futurum tempus adsignificant, vt allata exempla atq; alia multa docent. Cic. ad Att. lib. 9. quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? Ad eundem lib. 10. Quod scribis te ipsam putare me attractum iri, &c.

si: putas?

Idem ad eundem lib. 7. Dederam equidem L. Sanceio literas, &c. Sed vt Philosophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. Sunt qui putent hoc loquedi genere etiam tempus præsens adsignificari: fieri quidem potest, sed testimonia quibus id docent, partim deprauata sunt, partim nobiscum faciunt. Videmus Plin. 2. Epist. Quæ absolutiora mihi videbantur non fuit alienum iudicio tuo traditum iri. Apud Plinium lib. 2. epist. 5. ad Luperum sic legitur, interim quæ absolutiora mihi videbantur, non fuit alienum iudicio tuo tradi. Cic. 2. Inuent. Si illud concedatur, illud non concessum iri oportet. Oportet, nusquam est apud Cæronem. Locus est non longe à principio. Lactant. lib. 1. Et Erythræam se nominatum iri prælocuta est, apertissime futurum est. Sic Cic. 1. de Diuinat. Vaticinatus est madefactum iri minus triginta diebus Græciam sanguine. Itidem illud Plauti Rudent. act. 4. scen. vltima

illud

Mihi istæc videtur præda prædatum irier.

Prædatum iri, futurum proculdubio est: timebat enim vehementer Gripus, qui hæc loquitur, ne herus vir bonus & iustus vidulum, quem cum multo auro & argento reti traxerat, restitueret lenoni, qui naufragium fecerat, atq; ita tanta præda spoliaretur. Nunc ponamus aliquot exempla quibus planam fiat Amatum ire, datum ire & alia huius generis præsens adsignificare, quæ Diomedes, Donatus, ceteriq; veteres grammatici docent futuri infiniti esse circuitiones.

Plaut. Pæn. Siccine oportet ire amicos homini amanti operam datum?

Idem Cistel. Qui magis potueris mihi honorem ire habitum, Nescio.

Idem

Idem Bacch. — *vt istud delictum Desistas tantopere ire oppugnatum.*
Liuius lib. 9. bel. Mac. Vitricus ergo, inquit, tuus pudicitiam, samam, spem, vi-
ramq; tuam perditam ire hoc facto properat? Gellius lib. 14. cap. 6. Homo nobis
familiaris, Adiutum, inquit, ornatumq; volo ire Noctes tuas. Quid queſo
aliud Ire datum operam, Ire habitum honorem, Ire oppugnatum, Perditum ire,
Ornatum ire, quam Operam dare, Habere honorem, Oppugnare, Perdere, Or-
nare significat? Illud Plauti Mil.

— *hercle credo te facile impetratum ire: quo quidam conantur docere hæc*
futurum tempus adſignificare, longè aliter legitur vt paulò antè diximus,

— *hercle credo te facile impetrare. quod futurum infinitum est priscum,*
pro impetratum esse. Infinita passiva visum iri, occisum iri & alia id genus à
verbis actiuis accusatiuum habent ante se more aliorum verborum infiniti mo-
di, neque enim à supino in Vm regitur vt quidam volunt, post se verò ablatiuũ
habent etiam singularis numeri vt allata exempla docent. Si fiant à verbis neu-
tris etiam post se ablatiuum exigent, vt Credo a militibus Cesaris fortissimè
pugnatum iri. Arbitror à nemine tibi nocitum iri. Cesar 5. bell. Gal. noci-
tum indixit: Ipse appellatus respondit, si velit secũ colloqui, licere, sperare à mul-
titudine impetrari posse, quod ad militum salutem pertineat, ipsi vero nihil no-
citum iri. Si quis roget an hæc etiam ante se accusandi casum habeant: ex ijs
que supra de Verbis impersonalibus diximus, facillè intelliget. Cur enim non
subaudiatur pugnari & noxari? vt dicimus pugnare pugnari, nocere noxari?
Vox que supino in V M similis est, tam verba actiue, quam passiuę declinatio-
nis comitatur. Liu. lib. 2. bel. Mac. Neupertinacia sua gentem vniuersam per-
ditum iret.

Terent. Andr. — *cur te is perditum?*

Idem Heaut. — *in mea vita tu tibi laudem is quæsitus scelus?*

M. Cato apud Gellium lib. 10. cap. 14. Atq; euenit ita Quirites, vti in hac con-
tumelia qua mihi factum itur, Rei quoq; publicæ mediis fidiis miserare. Vi-
des vt Cato dixerit Contumelia factum itur? quem locum sic idem Gellius ex-
plicat, Contumeliam factum iri, significat iri ad contumeliam faciendam, id est
Operam dari quò fiat contumelia. Hæc ille. Hoc tamen genus loquendi ià exole-
uit, quod ad finita verba attinet: quod modus infinitus suo iure retinuit. Illud
pene mihi exciderat Ire locum habere etiam cum verba sunt deponentia. Cur-
tius lib. 10. Postero die indignares Macedonibus videbatur Perdiccam ad
mortis periculum adductũ, & Meleagri temeritatem armis vltũ ire decreuerat.

Circutionem illam, que ex participio in, Dus, & infinito Esse constat præter-
missimus, propterea quod parum sit vsitata veteribus: nõ quòd negem esse par-
ticipium in Dus futuri temporis, cum id Quintilianus, omnesq; veteres gramma-
tici doceant: sed quia hæc loquendi ratio officium necessitatemq; potius quam su-
turum tempus adſignificare videatur. Vergil. lib. 3. Aen.

socijs

— socijs tunc arma capessant,

Edico: & dira bellum cum gente gerendum.

significat Aeneas necessario gerendum esse bellum cum Harpyijs. Quint. libro 9. in hunc locum sic inquit, illud plane figura est, qua diuersa sermonis forma coniungitur. Quauis enim pars Bellum posterior participio insistat, utriq; tamen conuenit illud Edico. Cicer. Catoni libro 15. Admonendum potius te à me, quam rogandum puto. Dic, Admonitum iri potius te a me, quam rogatum iri puto. num idem hæc valent? non puto. Illud enim officium, debitumq; adsignificat: hoc potius futurum tempus. Illud sic exponi potest, Admoneri puto potius te à me quam rogari oportere. sic idem Lentulo libro 1. Quæ autem posita sunt in coniectura, quæq; mihi videntur fore, ea puto tibi à me scribi oportere: fac sic. Ea puta tibi à me scribenda esse, idem prorsus dixeris: Quid ergo deceptus est Fabius? errauit tantus vir? Minime verò. Vt cuius plurima verba futuri temporis debitum, officium, necessitatemq; adsignificant, ita participia serè in Dus, quæ nihilominus participia sunt, vt illa verba futura. Quid? cum Venus Aeneam 2. Aen. alloquitur,

Non prius aspicias, vbi fessum etate parentem

Liqueris Anchisen? superet coniux? ne Creusa Ascaniusq; puer?

Num aspicias futurum tempus adsignificat? non? ne potius officium atq; adeo pietatem? An cum M. Tullius 2. Philip. dixit, Defendi Remp. adolescens, non deseram senex, an, Deseram, tempus adsignificat? ibidem, Etenim si abhinc annos prope viginti hoc ipso in templo negaui posse mortem immaturam esse Consulari: quanto verius nunc negabo senii? Sed hæc hætenus, nam in Rudimentis cum de participijs egimus, multa de eadem re dicta sunt.

Ratio supplendi futurum infinitum, maxime cum verba supinis carent.

Fore vt, Futurum vt, verbis spero, puto, affirmo, suspicor, & his similibus iuncta eleganter futurum infinitum tam agendi, quam patiendi modi supplent.

Cic. 1. Tusc. Spero fore, vt contingat Id nobis.

Idem ad Att. Nunquam putauit fore, vt ad te supplex uenirem, Lib. 16.

Idem Lentulo, Valde suspicor fore, vt infringatur hominum improbitas. Lib. 1.

Senec. Scio futurum ut auditis eius sententiis, cupiatis multas audire. Proem. 2. trouer.

Idem, Nunquam putauit futurum ut pater meus liberos odisset. Lib. 2. Cõ trouerf.

Hæc circuitione subuenitur uerbis quæ supinis carent, ut Puto fore,

re, ut breui his incommodis medeare.

Affirmo fore, vt paucis diebus orationē pro Marcello edifcas.

Suspicio fore, vt iuri ciuili potius, quàm philofophiæ studeas.

Polliceor fore, vt non multò post intimis sensibus angaris, quādo saluberrima parentis consilia negligis.

Circuitio ex præterito & futuro mista.

Circuitio illa ex præterito & futuro mista non minimum orationi affert ornamentum.

Lib. 4. Cic. ad Marcel. Eum magis communem censemus in victoria futurum fuisse, quàm incertis in rebus fuisse?

Lib. 2. Idem de Diuinat. An tu censēs vllam anum tam deliram futurā fuisse, vt somnijs crederet, nisi ista casu nonnunquā concurrerēt?

Idem in M. Anton. Dixit aliam sententiam se dicturum fuisse, eamq; se ac Rep. dignam, nisi propinquitate impediretur.

Quid si verba supinis destituantur? licebit ne ita loqui, Puto futurum fuisset, vt disceres, nisi cessator ac negligens fuisses? Nondum quod meminirim apud veteres hoc loquendi genus inueni. Puto fore vt, vsitatissimum est, vt paulò ante ostendimus. Puto futurum fuisse, vt disceres, reselleres, reposceres, scriberes, legeres & alia id genus, pro, scripturum fuisse, lecturū fuisse, tum dicam, cum apud bonos autores legero. Itaq; doctiorum esto iudicium. Illa præterea circuitio ex præterito, & participio in Dus, an huc spectet, iisdem iudicabunt, Credo Remp. à Catilina funditus euertendam fuisse, nisi M. Tullius eius nefarios conatus compressisset. Qui voces in syllabas Dus, & Dum exeuntes necessitatē officiumq; potius quam futurum tempus ad significare docent, nō facile id concedent: quorum sententiæ libenter accedimus: interim dum veterū exempla non succurrunt. Quare dicam potius credo Catilinam Remp. funditus fuisse euersurum, nisi M. Tullius, &c.

In finita cum quibus verbis copulentur.

Verbis Cœpi, soleo, debeo, cupio adduntur infinita, multisque alijs maximè ijs, quibus voluntas explicari solet.

Cic. pro Rosc. Com. Qui mentiri solet, peierare consuevit.

Lib. 16. Idem Tironi, Omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te videre.

Multa sunt verba, quibus infinita adduntur, Cesso, desino, pergo, incipio, gau-

gaudeo, letor, suadeo, aggredior, opto, desidero, volo, malo, paro, cogo, affirmo, nego, instituo, consco, statuo, decerno, ostendo, iudico, audeo, timeo, iubeo, disco, cum synonymis, ut Amat pro Solet. Item Possum, videor, quæ sunt de eodem genere, Præterea, quæ Proereticæ vocant, id est, quæ ad voluntatem explicandam pertinent, de quibus iam egimus. Ab his præcipue, tradunt Grammatici, verba infinita defini ac determinari, nam, cum infinitum verbum (ut vox ipsa declarat) incerti sit numeri, & personæ, beneficio verborum quibus adiungitur, ut numerum, personamq; certam habet: Exempli gratia, Videre, verbum est infinitum, neq; enim scire potes, sit ne singularis, an pluralis numeri, primæ, secundæ, an tertiæ personæ: adde ei verbum, Cupio, sic, Cupio videre te beatum, subito ex infinito, & incerto factum est finitum certumq; munere atq; beneficio verbi Cupiendi, est enim primæ personæ, singularis numeri, quemadmodum, Cupio cui adhæret. Solet, incipit, debet, cœpit, desinit, potest cum infinitis verborum impersonalium adiunguntur, nominatiuum celant. Cic. 1. de Fin. Quæ præceptrice in tranquillitate viui potest, omnium cupiditatum ardore restincto. Idem Att. libro 10. Hic maneri diutius non potest. Futurum infiniti maxime his verbis gaudet Auguror, confido, credo, existimo, puto, audio video, ominor, suspicor, opinor, affirmo, polliceor, promitto, itemq; cæteris eiusdem generis. Cic. Att. lib. 8. Sin erit bellum, ut video fore, meq; partes non desiderabuntur. Idem pro Mil. In his singulis ita semper existimabitur, viuo P. Clodio, nihil horum vos visuros fuisse. Quidam legunt. Visuros fore Infinita nonnunquam cum verbis motus, nominibusq; substantiuis, more Græcorum, coniunguntur.

Virg. 1. Æn. Non nos aut ferro Libyos populare penates

Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

Terent. Hæc. Voltis ne eamus visere? Ibidem, Nostra illico it visere. Cicer. in Top. Sed iam tempus est ad id quod instituimus, accedere. Cæs. 7. belli Gall. Consilium capit omnem à se equitatum noctu dimittere. Adduntur & nominibus adiectiuis maxime apud poetas, vnde sunt illa, Paratus respondere, cantare, certare. Certus ire, succurrere, mori. Doctus cantare, vincere. Peritus certare, Audax perpeti, Timidus mori, &c. id genus. Paratus, dignus etiam ab oratoribus cum infinito copulantur. Cicer. pro Quint. Et si qua in re, id quod parati sunt facere, falsum crimen, quasi venenatum telum, aliquod iecerint, medicinæ faciendæ locus non erit. Idem Catoni. libr. 15. Mitto, quod inuidiam, quod pericula, &c. si per me licuisset, subire paratissimus fueris. Idem in Sal. Res familiaris, quæ mihi multo minor est, quam habere dignus sum. Adiectiuis neutris eleganter adhærent infinita ut, Aequum, laudabile, piusq; est, miseris opem ferre. Cic. ad Att. libr. 8. pro patria, & in patria mori præclarum est.

AP-

APPENDIX.

Amphibolia, accusatiui geminatione facta, soluitur ablatiuo, vt Milonem audiui occidisse Clodium, ambigua est oratio, dubium enim est, vter ab altero fuerit occisus.

Muta alterum accusatiuum in ablatiuū sic, A Milone audiui occisum esse Clodium: sublata est omnis dubitatio.

Quin. lib. 7. cap. 10. Accusatiui geminatione facta Amphibolia soluitur ablatiuo, vt illud, Lachetem audiui percussisse Demeam: fiat, A Lachete percussum Demeam.

Gerundia.

Gerundia, quæ passionem non significant, casus suorum verborum admittunt; vt Tempus obliuiscendi iniuriarum, ignoscendi inimicis, coërcendi cupiditates, abstinendi maledictis.

Quidam veterum Grammaticorum (vt refert Diomedes libro primo) sex-tum modum addiderunt, quem participalem appellarunt, is complectebatur, quæ modo gerundia, & supina diximus. Eos Diomedes, quod attinet ad rationē inspicendi verba sequutus est, inquit enim, Modo participiali Amandi, amando, amandum, amatum, amatu. Deinde subiicit, sed apud quosdam, gerundia sunt, quæ Probus supina appellat. Paulo post, Gerundia, inquit, vel participialia, Legendi, legendo, legendum, lectum, lectu. Eodem etiam libro: Supina, Tollendi, tollendo, tollendum, sublatum, sublatu. Itaq; non separat gerundia à supinis, vt hodie fit sed gerundia simul, & supina nunc modum participialē, nunc participialia, nunc gerundia, nunc supina appellat.

Seruius in illud Vergilij lib. 12. — exuperat magis, egrescitq; medendo, Medendo vocat modum gerundij. Idem in illud eiusdem lib. 10.

Cui Iuno illachrymans, quid si, quod voce grauaris, Mente dares? Modum gerundij gemino, 1, appellat, non vnico, vt quidam solent scribere: est enim genitiuus à nomine Gerundium, non participiale à verbo gerendi. Nam idem Seruius in Donatum modum gerundium appellat, vbi veteres sequitur, atq; hæc participialia modum verborum vocat Priscianus quauis eadem modo participialia, modo, gerundia, modo supina appellet, negat tamen libro 8. esse modum verborum, propterea quod personas minime discernant, & temporibus careant, sine quibus verbum esse non possit, & casus assumant, & prepositionibus separatis adiungantur. Unde libro sexto Exercitationum nomina participialia appellat. Phocas participialia vocat, & gerundia, vbi suspicor legendum

legendum esse Gerundia. Donatus (si tamen exempla coniugationum, quæ circumferuntur, eius sunt) gerundia, seu participialia vocat, quæ hodie gerundia vocamus: cætera supina, more recepto. Hæc veteres Grammatici de gerundijs, & supinis. Ego, dicam enim quod senti, o, sufficior, gerundia, & supina verba esse infiniti modi: nihil enim aliud, verbi casus, dicendi, dicendo, dicendum, dictum, dictu, quàm dicere, vel dici significavit. Varius tamen harum vocum est usus, quæ varietas, & vbertas solis Romanis contigit nam Hebræi, Arabes, Græci, cæteræq; nationes solo, nudoq; infinito fuerunt contentæ, quod si quando illam Romanorum copiam imitari gestiunt, ad articulos, præpositionesq; confugiunt, quarum beneficio suæ inopie medentur, præfigentes nimirum, vel articulos, vel præpositiones, vel utraque simul ipsis infinitis. Romani, ut hanc ieiunitatem fugerent, (neque enim ferræ poterant tam crebrum infiniti usum, vel potius fastidium) exempli causa, Tempus est causam dicere, Philosophia necessaria est ad bene dicere, Consumpsisti tres horas in dicere causam, Hæc causa difficilis est dici: ut hanc, inquam, ieiunitatem fugerent, participialia excogitauerunt, quibus infiniti loco uterentur, sic Tempus est causam dicendi, Philosophia necessaria est ad bene dicendum, Consumpsisti tres horas in dicendo, Hæc causa difficilis est ad dicendum, difficilis est cognitu. Nonnunquam etiam more exterarum gentium infinito utuntur. Liu. lib. 10. Decad. 3. Tempus esse, aut pacem componi aut bellum nouiter geri.

Stat. Sylu. 4. Forsitan Ausonias ibis frangere cohortes.

Excogitarunt itaque Romani participialia verba, ad leniendam, molliendamq; orationem, Quæ nomina non ideo censenda sunt, quod aliquando præpositiones admittant, quemadmodum neq; Hebræorum, Græcorumq; infinita verba. Certè Quintilianus lib. 1. cap. 4. de verbis agens, ea inter verba numerat, Quædam inquit, simile quiddam patiuntur vocabulis, in aduerbium transeuntibus: nam ut Noctu, & diu, ita et dictu, & factu, sunt enim hæc quoq; verba participialia quidem, non tamen qualia dicto, factoq;. Hæc ille. Quod si Quintilianus supina in V, quæ aduerbij speciem præse ferunt, neq; casus verborum postulant, ut gerundia, verba appellat: existimabimus, eum gerundia fuisse nominibus annumeraturum, cum casus suorum verborum postulent, nec more participiorum declinentur? Nam Amandi, amando, amandum, amatum, amatus, exitus verborum sunt, non casus. Vnde vltima more verborum anceps est, quo argumento veteres, in quibus Seruius est, docent verba esse, non nomina. Et si quis rem diligentiùs expendat, intelliget hæc, ut ipsum verbum infiniti non numeros, & per personas latentes habere, quæ aliunde definiuntur, ut Sum peritus nauigandi, singularis est numeri, & prima persona: Sumus periti nauigandi, pluralis est numeri primaq; persona: Vnde sunt illæ locutiones, Veni causa adhortandi vestri, Venerunt causa purgandi sui, ubi hæc pluralis numeri sunt, de quibus suo loco. Sum descensus docendo te, docedo vos, sunt hæc verba infinita, quorum numerus

2

& persona

Et persona definitur à verbis, vel à nominibus precedentibus. Varro gerundia verba solet appellare lib. 1. de Analog. Quæ vocabula, inquit, dicuntur, à verbis fiunt, vt à scribendo scriptor, à legendo lector, ab amando amator, à salutando saluator, à cantando cantator. Et cum dicatur, Lassus sum ferendo, metendo, ex his vocabula non reddunt proportionem, quod non sit, vt Messor, fertor. Paulò post docet, à verbis fieri vocabula dissimilia superiorum, quæ participia dicuntur, quòd simul habeant casus, & tempora, vbi de gerundijs nullam fecit mentionem, facturus proculdubio, si ea existimasset esse vocabula, et non verba. Quod ad etymon attinet, participialia dicuntur, modusq; participialis, quod participijs vocis passivæ, præteriti, futuriq; temporis similia sint, cum in casus inclinantur, Amandi, amando, amandum, amatum. Vide Diomedem libro primo. Supina vero, quod (vt Prisciano placet) nascantur à participijs passivis, quæ supina appellata sunt: qui vero participia passiva, supina appellarunt, videntur situs rationem habuisse, nam ea infimo loco sita, totum coniugationis ordinem, molemq; sibi incumbentem veluti suspiciunt: Mallem dixisset Priscianus, ita fuisse appellata, quod participijs similia essent, quæ supina fuissent à quibusdam dicta, non enim omnia participialia à participijs passivis nasci possunt, cum sint quam plurima, quæ à verbis neutris fiunt, vt Currendi, currendo, currendum, cursum. Quanquam ipse Prisc. lib. 2. Exercitationum, hunc nodum soluit. In neutris, inquit, quamvis non sint participia præteriti, ad similitudinem tamen habentium proferimus. Probus ait, Supina propterea dicta, quòd nec certum habeant numerum, nec personam, nec significationem: nam & ad quamvis personam referuntur, & vtriusq; numeri sunt, & tam agentis, quam patientis significationem habent. Itaq; quemadmodum supinos homines vocamus negligentes, ac dissolutos, nihil pensi, nihil certi habentes: ita hæc participialia supina dicta sunt, quòd omnia permista, confusaq; habeant. Gerundia cur sunt dicta, nondum apud veteres, quod meminim, legi.

Gerundia in Di.

Gerundijs in Di adduntur substantiua, Tempus, causa, studium, finis, & cætera eiusdem generis.

Cic. de Senect. Equidem efferor studio, patres vestros, quos colui, & dilexi, videndi.

Lib. 10.

Idem Att. Sit iam aut finis omnino deplorandi, aut moderatio. Item nonnulla adiectiua, vt Peritus, imperitus, cupidus, insuetus nauigandi, ignarus dicendi.

Lib. 2.

Cic. de O at. Sum cupidus te audiendi.

Participialia verba nullum ante se casum postulant, sed certis nominibus sub-

*substantiis adiunguntur, cuiusmodi sunt, Ratio, facultas, ars, disciplina, doctri-
brina, copia, ueritas, usus, finis, occasio, gratia. Cicero 3. de Orat. Dicendi
facultatem veteres Græci sapientiam nominabant. Adiectiua pauciora sunt,
Cicero lib. 1. de Orat. Nemo suaserit studiosis dicendi adulescentibus, in gestu
dicendo histrionum more elaborare. Idem ibidem lib. 3. Neque est ex multis
res una, quæ magis oratorem ab imperito dicendi, ab ignaroq; distinguat.
Idem 3. Off. Hoc quidem sanè luculenter, ut ab homine perito definiendi. Idem
de Opt. Gen. Inscij faciendi. Cæs. lib. 5. belli Gall. Partim quod insuetus na-
uigandi mare timeret. Cic. 1. de Or. Vir regendæ Reip. scientissimus. Fieri po-
test ut priscis temporibus Gerundia casum aliquem ante se habuerint, multa
enim usurparunt prisci Latini, quæ posteris inaudita fuerunt. Locus tamen
Luij lib. 9. dec. 3. qui à quodam assertur, deprauatus est, Tum plures casu, quia
equos conscendendi ab equitibus spatium non fuerat. quo testimonio probat Ger-
rundium, Conscendendi, antè accusandi casum habere. Germana ac uera lectio
sic habet, Tum plures casu, quia equos conscendendi equitibus spatium non
fuerat. Si quando hic autor aliquid noui attulerit, euoluendi sunt diligentis-
sime libri, ne forte decipiariis. In illo Virgilij 2. Aen.*

Fando aliquid, si forte tuas peruenit ad aures

*Belida nomen Palamedis: Aliquid, non nominandi, sed accu-
sandi est casus, ut in illo eiusdem eodem lib. — quis talia fando*

Myrmidonum, Dolopum ue, aut duri miles Vlyssæ

*Tempret à lacrymis? Illud Luij lib. 8. ab Urb. Ibi in conci-
lijs Numisius Imperator eorum, affirmando comunè verè Martem belli utran-
que aciem pari cæde prostrauisse, uictoriq; non en tantum penes Romanos esse,
& cæt. longa enim est periodus. Itaque si uideatur eis, se ex Latinis & ex
Volsis populis iuuentute prope excita, rediturum in festo exercitu Capuâ esse:
Romanosq; nihil tum minus quam prælium expectantes, nec opinato percul-
surum. Numisius Imperator, pendet ex uerbo subaudito, Dixit, Pollicitus
est, uel simili. Nonne Latine dicemus, Cæsar Imperator, affirmando Pompeium
maximam cladem accepisse, tres legiones amisisse, à ueteranis desertum esse,
hortatus suos milites est, ne tantæ uictoriæ oblatam occasionem amitterent?*

APPENDIX.

Gerundia in Di interdum genitiuum multitudinis pro accusa-
tuo admittunt.

Cic. de Diui. Doleo tantam Stoicos nostros Epicureis irriden-
di sui facultatem dedisse.

Plaut. Capt. Nominandi tibi istorum erit magis, quàm edun-
di copia.

Cæsar crebrò hoc genere loquendi vitur, cum pronomen Sui pluralis numeri adhibetur. lib. 4. belli Gall. Frequentes, omnibus principibus, maioribusq; natu adhibitis, ad eum in castra venerunt, simul ut dicebatur, sui purgandi causa, quòd contra, ac esset dictam, & ipsi petissent, praelium pridie commississent. Liu. lib. 1. belli Punic. Non enim verò, ne quis hoc me vestri adhortandi causa magnificè loqui existimet, ipsum aliter animo affectum esse. Suet. in Aug. cap. 98. isdem etiam epulum in conspectu suo præbuit, permissa, imò exacta iocandi licentia, diripiendiq; pomorum. Terent. In prologo Heaut.

Facite equi satis: date crescendi copiam,

Novarum qui spectandi faciunt copiam, Sine vitijs:

Hoc est, date copiam crescendi, id est maiorem famam, gloriamq; comparandi ijs, qui faciunt copiam videndi novarum, pro Novas comedias. Novarum non iungitur cum participiali verbo Crescendi, cum sit absolutum, sed cū Spectandi. Accipitur enim hic crescere, ut apud Cic. pro S. Roscio. Nam si mihi libet et accusare, possem crescere: hoc est, possem illustrior fieri, maior eniq; gloriam comparare. In his, & similibus locutionibus gerundium est pluralis numeri, passivæq; significationis: neq; enim variatur, quod proprium est verbi infiniti, generaq; omnia recipit ut infinitum, Fore, ut Amatum iri, denique, ut illa prisca in Ritu, de quibus supra egimus. Recipit masculinum, Vestri adhortandi: neutrum, Diripiendi pomorū: femininum, spectandi novarum. Quod verò dixi, genitivum pro accusativo poni, more cæterorum locutus sum.

In Dum.

Gerundijs in Dum, præponuntur præpositiones, Ad, ob, inter.

Cic. 5. Tusc. Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum.

Lib. 4. Idem in Verr. Quanto illud flagitiosius, improbius, indignius, eum, à quo pecuniam ob absolvendum acceperis condemnare?

Aburb. 2. Liu. Ipse inter spoliandum corpus hostis, veruto percussus, inter primam curationem expiravit. Præponitur &, Ante, sed rarius.

Georg. 3. Virg. — nanq; ante domandum Ingentes tollunt animos.

Præpositio Ad, cum gerundio in Dum, frequenter sequitur verba motus.

Liu. 2. ab Urbe, Mittunt ad castra oppugnanda. Cic. 3. de Orat. Nunc contra plerique ad honores adipiscendos, & ad rempub. gerendam nudi veniunt, atque inermes. Item adiectiva, Facilis, difficilis, paratus, promptus, expeditus, idoneus, aptus, segnis, vehemens, & similia. Idem lib. 1. de Fin. Neque me segniorem ad respondendum reddidisti: Idem pro lege Manil. Hic locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus. Gerundia in Do &

Dum,

Dam, quibus prepositio adiuncta est, quamuis raro sequatur casus, nonnulla tamen subiiciemus exempla. Cic. ad Sestium lib. 5. Ego & memoria nostra veteris amicitia, & virtute atque obseruantia filij tui monitus, nullo loco deero, neque ad consolandum, neque ad leuandum fortunam tuam. Liu. lib. 6. ab Vrbe Legati ad ea: Quae consilij fuerunt, adeo aqua postulas, ut vltro vobis deferenda fuerint: libertati enim presidia petitis, non licentiae ad impugnandos alios. Varro de Re rust. lib. 3. cap. 9. In supponendo oua, obseruant ut numero sint imparia, Plin. lib. 7. cap. 40. Vna mortalitas & ad circumscribendum se ipsam ingeniosa. Cic. 3. Tusc. Ab inuidendo autem recte inuidia dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen inuidiae: quod verbum dictum est à minis intruendo fortunam alterius. Gell. lib. 18. cap. 15. M. Varro in libris Discipularum scripsit, Obseruasse se in versu hexametro, quod omni modo quintus semper verbum finiret, & quod priores quinque semipedes aequè magnam vim haberent in efficiendo versum, atque alij posteriores septem. Sunt & alia loca quae ex libris correctis intellexi deprauata esse. Liu. lib. 10. bel. Pun. Eadem haec Syphaci animum dederunt in alloquendo victorom. Victore legitur in correctis Cic. ad Att. lib. 6. epistola antepenultima, Nos prouincia praefecimus Caesium: puerum, inquit, & fortasse fatuum, &c. Nam quas multò antea tuas acceperam literas, in quibus in te scripseras, quid mihi esse faciendum de relinquendo, ea me pungebant. Quidam deprauatè legunt, In quibus interscripseras de relinquendo ea, quae me impugnabant. Leges & apud Senecam 2. de Benef. cap. 18. Nemo in id accipiendo obligatur, quod illi repudiare non licuit. In castigatis legitur, Nemo enim ad accipiendo obligatur, &c. Idem lib. 2. Declam. vbi de Ouidio fit sermo. Ex quo apparet summi ingenij vltro non iudicium defuisse ad comperendum scientiam carminum suorum, sed animum. In correctis legitur, ad comperendam scientiam. Sed quid attinet deprauatis testimonijs chartas infercire? Qui eleganter volet loqui, Cicero-nem imitabitur, qui hoc loquendi genere fere abstinet.

In De.

Gerudia in Do, modò sine prepositione in oratione adhibetur.

Cic. Att. Plorando desessus sum, modò prepositiones maximè

Lib. 13.

A, Ab, De, In assumunt.

Idem 3. Tusc. Ab inuidendo autem rectè inuidia dici.

Idè Curioni, Etenim quis est tã inscribèdo impiger, quàm ego?

Lib. 2.

Idem ad Atticum, Tu quid cogites de transeundo in Epirum,

Lib. 8.

scire sanè velim.

Nonnunquam E, vel Ex, Cum, Pro. Plaut. Aulul.

Heus fenex pro vapulando hercle abs te mercedem petam.

Quint. Scribendi ratio coniuncta cum loquendo est.

lib. 1. c. 5.

Laurentius negat hoc gerundium cum verbis motus posse coniungi, ut Revertor ab arando, redeo à spectando, sed ab aratione, à spectaculis. Cicero tamen in lib. de Clar. Orat. non videtur tantopere id reformidasse. Tum Brutus, Quam hoc idem in nostris contingere intelligo, quod in Græcis, ut omnes ferè Stoici prudentissimi in differendo sint, & id arte faciunt, sintq; architecti penè verborum: ijdem traducti à disputando ad dicendum, inopes reperiantur. Exemplum, ubi Ex præcedit, est apud Terent. Adelph.

Ut id ostenderem, quod te isti facilem, & festivum putant,

Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex æquo, & bono.

Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo.

Gerundia in Do, dâdi casus actiua significationis raro reperuntur. Plau. Epid. ult. scen. act. 4. Ego relictis rebus Epidicum quærendo operam dabo.

Si inuenero, exitialem ego illi faciam hunc ut sciat diem.

Idem Pœnul. scen. 2. act. 1.

— ea (ancilla) nos lauando & eluendo operam Dederunt.

Ille locus Valer. Max. lib. 3. cap. 6. P. Scipio cum in Sicilia augendo exercitum, traiciendoq; in Africam opportunum quæreret gradum, etc. non facit ad rem, est enim mutilatus & deprauatus. Sic enim habet, P. Scipio in Sicilia augendo exercitum, traiciendoq; in Africam, opportunum quærendo gradum, Carthaginis ruinam animo volneret, &c.

Gerundia Passiua.

Gerundia, quæ passionem significant, nullum post se casum admittunt.

lib. 2. c. 3.

Quint. Memoria excolendo, sicut alia omnia, augetur.

li. 13. c. 15

Plin. Rubens ferrum non est habile tundendo.

lib. 31. c. 6

Idem, Bituminata, aut nitrosa utilis est bibendo.

Iugurth.

Sall. Pauca supra repetam, quò ad cognoscendum omnia illustra magis, magisq; in aperto sint.

Gerundia quidam suspicantur dicta, quod geminam significationem, actiuam nimirum, & passiuam gerant: post se casum non admittunt: neque illud Gellij lib. 1. cap. 12. Amata inter capiendum à Pontifice Maximo appellatur: quoniam quæ prima capta est, hoc fuisse nomine tradunt, ad rem videtur facere. Hic enim est sensus, Vestalis appellatur à Pontifice Max. Amata, inter capiendum. In Di rarius passionem significant, Iust. lib. 17. Athenas quoque erudiendi gratia missus, quanto doctior maioribus suis, tanto & gratior populo fuit. Do, Dum, finita frequentius, Cic. 2. de Nat. de Sue. Qua pecude, quòd erat ad vscendum hominibus apta, nihil genuit natura fecundius.

Do,

Do, *finitum tum datiu, tum ablatiu naturam imitatur*: datiu, Plin. lib. 13. cap. 2: *vbi de chartarum generibus agit, Emporetica inutilis scribendo, &c.* Idem lib. 21. c. 16. Scolymus carduorum generis ab ijs distat, quod radix eius *rescendo est decocta.* & lib. 15. c. 18. *de varijs ficorum generibus loquens, Nam Alexandrinę vix sunt rescendo: vbi subaudiendum est, Vtiles, Aptę, vel quid simile.* Ablatiuus aliquando *prepositionem habet*: Varro de re rust. lib. 2. cap. 16. *Quam paucissimos reliqueris, tam optimi in alendo fiunt propter copiam lactis.* Plaut. Aulul. *Hec senex pro vapulando hercle ego abs te mercedem petam: quod paulo ante adduximus, vt ostenderemus, Do finita, prepositionem Pro, etiam admittere.*

Ratio variandi Gerundia.

Gerundia, quę accusatiuo caso gaudent, ferè elegantius more adiectiuorum ad hunc modum effertur,

Pompeius studiosus fuit Remp. defendendi, ciuesq; seruandi.

Pompeius studiosus fuit Reip. defendendę, ciuiumque seruandorum: ita vt gerundij casus maneat, seruato tamen genere, ac numero accusatiui.

Cic. in Ant. Princeps vestre libertatis defendendę semper fui. Philip. 4.

Idem Curioni, Hoc quicquid attingi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Lib. 2.

Liu. Interiecto deinde hand magno spatio, quod vulturibus curandis, suppleudoq; exercitui satis esset. Abvrb. 2.

Cic. Appio, Animum tuum promptum, & alacrem perspexi ad defendendam Remp. Lib. 3.

Idem Trebonio, Omne desiderium literis mittendis, accipiendisq; leniam. Lib. 13.

Lru. Pręlia de occupando ponte crebra erant.

Abvrb. 7.

Quidam ex iunioribus hæc gerundia nomina vocant, alij gerundia adiectiua, alij participialia adiectiua, Laurentius Gerundia, quibus rei administratio significatur: ita tamen, vt suspicetur esse participia passiuę presentis temporis, quod Linacer post affirmavit. Priscianus lib. 8: Nomina verbalia appellauit: Mibi (vt dicam, quod sentio) videntur gerundia passiuę in Dns, quę ita nomino, vt distinguantur ab alijs passiujs, quę in Di, do, dum, exeunt. Itaq; ab actiujs formantur duo genera: altera, quę exitu, atque terminatione ab adiectiujs non separantur: altera vero, quę Dns, da, dum, finita more nominum spectantur, quo pacto etiam Amatus, amata, amatum sum, fui, ero et cętera id genus verba declinantur. Dicit aliquis, Si sunt verba passiuę, cur ablatiuum

2 4 post se

post se cum prepositi one more passiuorum respuunt? Quia, quem admodum actiua ante se nominatiuum habere non possunt, ita fieri non potest, ut post se passiuam ablatiuum habeant, qui ex nominatiuo actiui nascitur. Unde perspicuum est, hæc participia non esse, nam participia passiuæ ablatiuum more suorum verborum admittunt, quod his participialibus verbis nunquam usu venit. Neque ex interpretatione confirmare possumus hæc participia esse presentis temporis. Cic. 1. Offic. Orationem autem latinam profectò legendis nostris efficies plenior: Legendis nostris, id est, Dum legitur, non satis firmum videtur hoc argumentum, eodem enim, qui volet, docebit, gerundia passiuæ in Do, esse participia presentis temporis: Vir. 3. Geor. — aliter vitium, vititq; regendo, id est, Dum regitur. Quint. Memoria excolendo augetur, id est, Dum excolitur. Neque in his & similibus, quæ adducam, ablatiuus est consequentiæ siue absolutus, vnde maxime nituntur probare quidam, hæc participia esse. Cicero Trebonia lib. 13. Omne desiderium, literis mittendis, accipientisq; leniam. Idem 1. Offic. Orationem autem latinam profectò legendis nostris efficies plenior. Idem ibidem, Quis est enim, qui nullis officij præceptis tradendis, philosophum se audeat dicere? Non est, inquam, ablatiuus absolutus in passiuis, quemadmodum neque in actiuis: nam ut actiua modo præpositionem respuunt, modo admittunt, ita & passiuæ. Age faciamus periculum, permutemus passiuæ actiuis sic, Omne desiderium, literas mittendo, accipiendoq; leniam, Quis dixerit, Mittendo, accipiendoq; ablatiuus esse absolutus? nonne sic loquuntur etiam idonei auctores? Liu. 2. ab Urb. Non tribunos modo, sed plebem feroci oratione refutando, exprobrandoq; Titi Memenij damnationem, mortemq; periculum audacia discussit: conuertere in passiuum, Refutandis tribanis, exprobrandiq; morte: Dices, Refutandis tribunis, exprobrandaq; morte, esse ablatiuus absolutus? non puto. Nunc ponamus exempla, in quibus adhibetur præpositio. Cic. pro Font. Plus ego in hac causa laboris & operæ consumo in poscendis testibus, quam ceteri defensores, in refutandis. Idem 5. in Ver. Si vbertas in percipiendis fructibus fuit, consequitur vilitas in vendendis. Vides, quemadmodum in his testimonijs elucet veritas? vides, ablatiuum non suis viribus, sed præpositione nitentem? Nobis, si Græcorum more liceret loqui, infinitis passiuis vtendum esset. Arist. Eth. lib. 9. c. 3. πει τοῦ διαλέσθαι τὰς φιλικὰς, ad verbum vtendum esset, De dissolui amicitias, quod Latini hoc participialibus verbo permutant, De dissoluendis amicitijs. Sic Cic. 1. Off. Regulus de commutandis captiuis, Romanus missus est. Prisc. lib. 8. docet, Romanos his participialibus vti pro infinitis Græcorum: vt, Legendi Virgiliij causa vigilo, Τοῦ ἀναγινώσκουσαι Οὐριπίδου καὶ αἰγυπτῶ: quod fortassis non minimo argumento est, hæc gerundia esse passiuæ, cum & passiuæ, quæ Di, do, dum, finiuntur, eisdem infinitis explicentur, quemadmodum actiuæ, actiuis Græcorum. Qua de re multa Priscianus in eodem libro, cui hæc in re habenda est fides, cum natione Græ-

ne Græcus fuerit, neq; mediocriter exercitatus in lingua Latina. Ad extremum omnes veteres Grammatici negant, esse participium passivum presentis temporis, neq; ab eis dissensit Varro. Tam vero, quod ad modum rationemq; significandi attinet, activa gerundia ea, à quibus fiunt, sequuntur: num si activa officium, rei, administrationem, vel quidvis aliud significant, idem prorsus passiva significant: verbi causa, Torquet me cura administrandi rempublicam, Torquet me cura administrandę reipub. Tenet me cura numerandi dotem. Tenet me cura numerandę dotis. Si vero roges, quo pacto hæc participialia à participijs in Dns, separanda sint, sic existimo, Si in activa, Di, do, dum, solvantur, gerundia passiva censenda sunt, vt Animum tuum promptum, alacremq; persequi ad defendendam remp. rectè soluitur, Ad defendendum rempublicam. Catilina cupidus est euertendę reip. Catilina cupidus est euertendi remp. Cum consulatum inieris, torquebit te cura gubernandę reip. Cum consulatum inieris, torquebit te cura gubernandi rempublicam. Quod si nullo modo in activa solui possint, indicabis esse participia & nomina in Dns. Cicero pro Sex. Rosc. Quo modo occidit? ipse percussit, an alijs occidendum dedit? Prorsus, Occidendum, participium est, nisi quis dicat, subaudiendi præpositionem, Ad. Delectaris tam execranda crudelitate. Non commotus es tam mirando facto. Hęc, vt perspicuum est, in activa gerundia non solvantur. Illa vero, Petenda est pax, Timendę sunt pænę æternę, quoniam solui possunt, Petendum est pacem, Timendum est pænās æternas, crediderim potius esse gerundia passiva in Dns nominandi casus. Illud

→ voluenda dies en attulit vltro,

& similia, figurata esse suspicor, ponuntur enim participia pro adiectiuis, Voluendus, pro Volubilis. Hęc hactenus, quod ad nomen, rationemq; significandi attinet. Nunc, à quibus hæc fiant verbis, paucis dicendum est. Si passionem significant, vt re vera significant, necesse est, vt à verbis actiuis fiant: quare eleganter quidem dices, Non defuit mihi voluntas inseruendi tuis commodis, fauendi liberis tuis: at inseruendis tuis commodis, fauendis tuis liberis, inauditum est: cum sit vtrunq; neutrum verbum. Hęc etiam à verbis deponentib. non raro nascuntur: Cic. 1. de Fin. Voluptates omittuntur maiorum voluptatum adipiscendarum gratia. Idem 1. de Leg. Intelliget, quem admodum à natura subornatus in vitam venerit, quantaq; instrumenta habeat ad obtinendam, adipiscendamq; sapientiam. Idem 2. de Orat. Tamen sunt omnes in eodem veritatis imitandę genere versati. Idem 2. Offi. Oris pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferbat. Idem Philip. 7. Quorum tanta studia cognoscuntur in decretis faciendis, militibus dandis, pecunijs pollicendis, &c. paulò post, Qui principes pecuniæ pollicendę fuerunt. Idem in Rull. 2. Primum permittitur infirma potestas pecuniæ consiciendę de vestris vestigalib. non fruendis, sed alienandis. Idem de Somn. Scip. Quo sis alacrior ad succurr. lam Remp. sic habetis

Idem

Idem de Senect. Xenophontis liber, de tuenda re familiari. Idem 1. Off. Ad perfrueudas voluptates, &c. Multo plura apud eundem Ciceronem, aliosq; scriptores inuenies, quos non vereberis imitari. Illud simul in memoriam reuocabis quàm plurima deponentia fuisse olim actiua, & nonnulla, quæ sunt modo neutra, priscis illis seculis fuisse actiua, vnde sunt illa Ciceronis loca superius posita. Dixi, serè elegantius, quia quoties (inquit Laurentius) oportet loqui per relatiuum, necesse est loqui per gerundium in Di, equidem efferor studio patres vestros, quos colui, & dilexi, videndi, nam durum fuerat (vt idem ait) studio videndorum patrum vestrorum. Sunt præterea nonnulla, quæ commodius actiuis gerundijs quàm passiujs efferuntur, quale est illud Lini 2. ab Urb. Idem in vtroque laudator, cum concedendo illis laudes suas, ipse maximam partem carum ferret: intolerabile enim esset dicere, Concedendis illis laudibus suis. Exemplum Lini supra positum, Interiecto deinde haud magno spatio, quod vulneribus curandis, supplendoq; exercitui satis esset: et lib. x. bel. Pun. Ea modò, quæ reslinguendo igni forent, reportantes, & lib. 4. ab Urb. Experiendam rem deniq; in vno, aut altero esse, si ne aliquis plebeius ferendo magno honori: & acta id genus ærtissimè docent passiuæ gerundia dandi casu in vsu fuisse. Decet aliquando substantiuum. Quint. pro Gladiat. Pauperi soluendo non sumus: vbi Debito, vel aliquid simile auditum, quod Linijs 1. belli Maced. addidit, Cum & priuati equum postularent, nec tamen soluendo ære alieno Respublica esset. Vbi Budæus in Pandect. existimat, Aeri alieno legendum esse: in quibus exemplis decet nomen, Aptus, idoneus, par, vel aliquid simile, quod ab autoribus aliquando exprimitur. Colum. lib. 1. cap. 9. Dummodo perpetiendi labori sit idoneus. Cels. lib. 5. c. 28. Cætera si desunt, imponi debet primum non pingue emplastrum: deinde, si non expressit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Plin. lib. 13. cap. 2. Verbum si sufficiebat adiecit, Nimia quippe Augusta tenuitas tolcrandis non sufficiebat calamis.

Participiale uerbum in Dum.

Verbum Participiale in Dum, accedente verbo substantiuo, datiuum postulat omnibus uerbis communem.

Liu. Hic uobis vincendum, aut moriendum, milites est.

Præter datiuum communem, etiam casum sui uerbi admittit.

Cic. 2. Tusc. Tuo tibi iudicio est utendum.

Tibi, casus est communis.

Tuo iudicio, proprius est uerbi.

Varie à Grammaticis appellatur hoc participiale. Priscianus lib. 8. putat esse gerundium in Dum, sine præpositione. Idem ait lib. 18. respondere aduerbig

bio Attico, quod βετακόν vocant, quod omnibus numeris & personis adiungitur. Arist. Eth. 6. Οὐ ταυτὰ πᾶσι ἀποδοτέον, Non eadem omnibus tribuendum. Idem lib. 9. Εὐθὺς διαλυτέον τῆς φιλίας, Statim dissoluendum amicitias. Seruus in illud Virgilij lib. 10.

Cui Iuno illachrymans, quid, si quod voce grauaris,

Mente dares? Modum gerundij vocat. Valla existimat esse participium aut nomen. Participia certe non videntur esse, cum hæc fiant à verbis omnibus maxime absolutis, vt Assurgendum est maioribus natu, sudandum est tibi, si &c. standum est tibi promissis, quis hæc dicat esse participia? nisi vero Assurgendus, sudandus, standus, aliquando in vsu fuerint. Multò minus videntur nomina, cum præter datiuum, omnium verborum communem gemitiuum, datiuum, accusatiuum, ablatiuum, vt casus proprios admittant. Obluiscendum est tibi iniuriæ acceptæ, Seruiendum est nobis Deo, Petendum est tibi pacem, Utendum est nobis ratione. Quare aut hæc gerundia sunt, aut ea summa necessitudine, atque propinqua cognatione attingunt: nam casum ante se nullum postulant, post se suorum verborum. Hoc tamen ab illis differunt, quod datiuum communem omni verborum generi habent, & substantiuo verbo nituntur aperte, vel occulte, præpositionesq; omnino respuunt, & cum accusatiuum petunt, passiuo potius efferuntur, quam actiuo, vt mox dicemus. Quod vero ad significationem attinet, necessitatem, partes, officiumq; significant, quod ex multis locis, tum præcipue ex illo Liniij 8. ab vrbe, perspicuum est, Meq; inquit, in eam necessitatem adduxisti, vt, aut reipublice mihi, aut mei meorumq; obliuiscendum sit. Idem docet Diomedes libro 1. Legendum tibi est, Necessè est vt legas. Iungitur & cum verbis præsentis, præteriti, & futuri temporis. Cicero 4. Tuscul. Quando alijs locis de virtute diximus, & sæpe dicendum erit. Iungitur & cum infinito Fore, quod non minimum argumentum videbitur nonnullis, quo doceant non esse participium futuri temporis. Linius 1. belli Maced. Si quis ad eas leges addi, demum, mutari ue vellet, rursus ab senatu ei postulandum fore. Et illud Ciceronis ad Appium lib. 3. Quasi diuinarem talij in officio fore mihi aliquando expetendum officium tuum.

APPENDIX.

- Si tamen casus verbi fuerit accusatiuus, mutabitur participiale actiuum in passiuum, hoc modo,
- Petendum est tibi pacem, Petenda est tibi pax;
- Timendum est nobis pœnas æternas,
- Timendæ sunt nobis pœnæ æternæ.
- Prisci etiam actiuo vsi sunt cum accusatiuo.
- Lucret. Aeternas quoniam pœnas in morte timendum.

Lib. 5.

Vete-

Lib. 1. 1. Veteres imitatus est Virgilius, — alia arma Latinis
Quærenda, aut pacem Troiano ab rege petendum.

Varro in libro de Re rustica, crebro utitur hoc participiali. Singulis, ubi
pariant, faciendum aras quatuor. Idem lib. 2. cap. 16. In satura dandum po-
rius hordeaceos, quam triticeos panes. Adducitur & illud Liviij, Itaque bel-
lum haud dubijs hostilibus gerendum, domandumq; feroces animos esse. Cita-
tur & Macrobius lib. 3. Satur. cap. 7. Mirandum est huius poetæ, & circa ex-
terna sacra doctrinam, in correctis legitur, Miranda est, & c. doctrina. Liviij
locus est lib. 7. bel. Maced. legiturq; sic in correctis, Itaque bellum cum haud du-
bijs hostilibus gerendum, perdomandosq; feroces animos esse. Citatur & à mul-
tis etiam eruditis viris illud Ciceronis ad Att. lib. 14. Iterandum eadem ista
mibi, & 3. Tusc. Iterandum eadem ista mihi, sed utrobique corruptè citatur Ci-
cero, nam in castigatis sic legitur, Iteradum eadem ista mihi, quod Cicero ab En-
nio, vel Accio mutuatus est, quod idem 4. Acad. adducit,

Age, ista, mane, audi, iterandum eadem & ista mihi.

Budanus in prior. Annot. in Pandect. hanc constructionem Græcam appellat,
qua Græci ornate & eleganter utuntur, emittentes sæpe verbum substanti-
vum, quos nostri imitati sunt, ut docent exempla, quæ modo attulimus. Pri-
scianus lib. 18. (ut paulo ante diximus) ait respondere adverbio Attico illi,
inquit, ἀετιν ἐστίν, pro Oportet dicere, hinc Romani supina, vel gerundia
inuenerunt. Græci tamen adverbio suo accusativum elegantior tribuunt, quod
cruditius seculum Romanorum suo participiali denegavit, maluitq; passivo
uti, quam activo. Liviij 1. belli Puni. Responsum legatis pacem illis prius
petendam à Populo Romano esse, quam ut Rex, sociusq; & amicus appelle-
tur. Si active, more Lucretij, & Varronis atque etiam Virgilij locutus esset,
dixisset, Pacem illi prius petendum à populo Romano esse, quam, & c. abla-
tius à Pop. Rem. casus est verbi Activi, Postulo à te pacem. Neque hoc ge-
nus loquendi futurum potius tempus quam præsens, aut præteritum adsigni-
ficat: liberum namq; est à certo tempore, numero, genere, & persona, cum
possit sine discrimine cum omnibus coniungi: Moriendum est mihi, tibi, illi, no-
bis, vobis, illis, & Moriendum fuit: & Quasi divinarem, tibi moriendum fo-
re, sic & cætera, quod idem lib. 18. docet Priscianus. Frequentissimus est usus
huius participialis. Terent. Eunuch. Eijciunda est berule hac animi molities.
Cic. 2. Offic. Quamobrem nec ita claudenda est res familiaris, ut eam benigni-
tas aperire non possit: nec ita referenda, ut pateat omnibus: Quam eleganti-
us, suaviusq; hac dicuntur, quam si dictum esset, Eijciendum est berule hanc
animi molitiem, Quamobrem nec ita claudendum est rem familiarem, & c.
Quis te ferat si dicas, Colendum est præceptores, Evolvendum est diligenter
scripta Cicæramis, Fugiendum est improborum consuetudinem: Fac, ut Partici-
pialis

participia Affina genere, numero, casu consentiant cum substantiuis sic, Colendi sunt preceptores, Evoluenda sunt diligenter scripta Ciceronis, Fugienda est improborum consuetudo: quanto hæc elegantius. Sed quo nomine hæc, inquires, appellabimus? Si Servio auscultare velis, Participia. Mihi (dicam enim, quod sentio, nec enim ea res est propter quam deserendum sit vadimonium) ut Affin. non videntur participia, ita nec Passiva: Repete memoria, si non est molestum, quæ modo allata sunt exempla, tuum esto iudicium, considerata etiam, atque etiam, intelliges proculdubio, nullum futurum tempus adsignificare: Quid ergo causæ est cur ea, Participia appellemus? Nisi quis dicat, id quod alibi diximus, nimirum Participia in Dus etiam si officium, necessitatemque, adsignificent, non ideo participij nomen amittere: quemadmodum & verba ipsa quæ futuri cum sint temporis sine ulla dubitatione, sepe officium tamen necessitatemque, adsignificant, ut si pater filium sic alloquatur, Non ejicies istam animi molliem, quæ te perdit? Itane rem familiarem claudes, ut eam benignitas aperire non possit? Non coles preceptores tuos, qui secundum parentes tibi diligendi sunt? Hæ voces futuri sunt temporis, nihil minus tamen quàm futurum adsignificant. Huc spectant illa, & similia, Putavi ad te primo quoque tempore mittendos esse milites. Censeo non redimendos captivos tanto pretio. Liu. i. bel. Pun. Legatos mittendos in Africam censuerunt, &c. eum, si pax placeret, reuocandum illis, & dedendum Populo Romano esse. Quod si quis hæc nomina verbalia existimet esse, non multum ei aduersabor: Nam ut Attici à suo aduerbio, τέρον, nomina in τέρος, τέρα, τέρον, formant, ut à φιλιτέρον Amandum, φιλιτέρος Amandus, φιλιτέρα Amanda, φιλιτέρον Amandum, sic nostri à participali in Dum, nomina in Dus, da, dum formant: Quæ de re vide Priscianum lib. 8. & 11.

Supina in Vm.

Supina in Vm amant verba, quæ motum adsignificant.

Terent. Phorm. Percontatum ibo.

Idem Heaut. Abi deambulatum.

Liu. Coriolanus damnatus absens in Volscos exulatum abiit.

Ante se nullum, post se suorum verborum casus habent.

Cæsar, Legatos ad Cæsarem mittunt rogatum auxilium.

Terent. Phorm. Me ultro accusatum aduenit.

Idem Eun. Nutricem accersitum ijt.

Aliquando occultè additur verbum motus. Plaut. Aulul.

Coctum ego, non vapulatum dudum conductus sum.

Horat. in Art. Spectatum admissi, risum tencatis amici?

Item

Item illa, *Do venum seruos, Do nuptum filiam, itcmq; cetera, in quibus inest latens motus. Qui enim admittitur spectatum, conducitur coctum, mouetur: atque in ceteris eodem modo. Supina, cum passionem significant, nullum post se casum desiderant, vt Vapulatum, venum, exulatum. Excipiunt quidam ea, quæ cum infinito Iri, iunguntur. Cic. Att 15. Brutum, vt scribis, visum iri à me puto: existimant enim ablatiuum à me, à supino, Visum, regi. Ego verò arbitror regi simul à verbo Iri, & voce Visum: vt enim hic, Liber tuus lectus est à me: ablatiuus non regitur à voce Lectus, nec à verbo Est, sed ab utroq; simul in vnum verbum coalescente, sic Visum iri, occisum iri in vnum verbum passiuum coalescunt. Etenim prisca, vt supra diximus, cum de futuro passiuo infiniti modi egimus, verbum Eo etiam passiuè declinabant: vnde Cato, Contumelia mihi factum itur, dixit. Itaq; Passiuitas, vt cum Probo loquar, præcipuè ex verbo Iri oritur. Quare crediderim potius ab infinito, Iri, potissimum ablatiuum regi.*

Supina in V.

Supina in V ferè passiuæ significationis sunt sine casu, adherētq; nominibus adiectiuis.

- Lib. 7. Cic. Att. Quod optimum factu videbitur, facies.
 Philip. 4. Idem in Ant. O rem non modo visu scdam, sed etiam auditu.

Veteres Grammatici, præcipuè Diomedes lib. 1. & Prisc. 8. docent Supina in V etiam significare actionem: cum quibus faciunt nonnulli Iuniorum, adducentes illud Plauti Mench. Opsonatu redeo: item Catonis de Re rust. cap. 5. Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat: & Statij 1. Achill.

Quem tum venatu rediturum in limine primo Opperiens.
 Mihi veterum sententia non displicet, maxime cum ea etate quam plurimi extiterint scriptores, in quibus fortasse multa testimonia erant, quorum scriptorum nostra memoria ne nomina quidem extant.

Participia.

Participia eosdē casus habent, quos verba, à quib. proficiuntur. Pueri victoriam reportaturi non delectantur duodecim scruporum Iudo.

Ab vrb. 1. Liu. Ancus ingenti præda potitus Romam redit.

Cic. in Pis. Abiectum, contemptum, despectū à ceteris, à te ipso desperatum, & relictum, adulantem omnes videre te volui, vidi.

Lib. 1. Cicero Lentulo, Totus est nunc ab ijs, à quibus tuendus fuerat, derelictus.

Partici-

Participia, quod ad significationem attinet, sua verba imitantur, Quæ ab actiuis, & neutris nascuntur, actionem significant (actionis vocabulum nunc paulo fusius accipio) vt docens, docturus, seruiens, seruiturus, dormiens dormiturus. A passiuis passionem, vt doctus, docendus, vapulans, vapulaturus, A com muniibus presentis, & futuri in rus actionem, vt complectens, complexurus: in Dns passionem, vt complectendus. Præteriti vtrunque, vt complexus. Et à Deponentibus futuri in Dns, passionem, vt sequendus: Cætera actionem, vt sequens, sequenturus sequutus. Cænatus, pransus, ausus, gausus, fesus, solitus, argutus, cautus, circumspèctus, consideratus, contentus, disertus, falsus, fluxus, profusus, scitus, tacitus, tutus, vocc quidem passiuia imitantur, signifi catione vero actiua.

APPENDIX

Participia passiuia præteriti, & futuri temporis, maximè cum sunt nomina, etiam datiuo gaudent.

Cic. de Senect. Sperare videor Scipionis amicitiam, & Lelij notam posteritati fore.

Terent. Andr. Restat Chremes, qui mihi exorandus est.

Huius generis sunt cognitus, perspèctus, exploratus, compertus, dilectus, probatus, acceptus, spèctatus, despèctus, contemptus, neglectus, & composita, vt incognitus, inauditus, inuisus, & cætera. Oratores tamen, quantum memini obseruasse, frequentius tribuunt participijs præteriti temporis ablatiuum, quàm datiuum, nisi transeant in nomina. Cic. pro Mil. Diu vexati à perditissimis ciuibus aliquando per vos, ac vestram fidem, virtutem, sapientiam recreemur. Quint. lib. 2 c. 3. Qua de re memini narraffe mihi Iulium secundum illum æqualem meum, atq; à me, vt notum est, familiariter amatum. Cum Quintilianus vir summa eruditione lib. 9. c. 2. nos doceat esse participia in Dns, non video cur Saturnio potius, quàm illi habenda sit fides. Audi Fabium, Utimur & verbo pro participio, vt — magnum dat ferre talentum: Tanquam ferendum.

Ibidem, Illud planè figura est qua diuersa sermouis forma coniungitur

— socijs tunc arma capeffant

Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Quamuis enim pars Bellum posterior participio insistat, vtrique tamen conuenit illud Edico. Hæc ille. Nunc exempla ponamus quibus planum fiat, participia in Dns ablatiuum post se more passiuorum verborum habere, sunt enim qui ijs potius datiuum tribuendum esse censeant. Cic. ad Marcel. lib. 15. Quæ mihi de Parthis nunciata sunt, quia non putabam à me nunc scribenda esse publice, &c. Ibidem ad eundem, Cum præsertim matris tuæ grauissimæ atq; optimæ faminæ maiora erga salutem, dignitatemq; meam studia, quam erant à muliere

muliere postulanda, perspexi. In eodem ad Catonem, Admonendum potius te à me, quàm rogandum puto. Idem contra Rullum 2. Hæc qui prospexerint, maiores nostros dico, Quirites, non eos in Deorum immortalium numero venerandos à nobis & colendos putatis? Idem de Arusp. Nego vllò de opere publico, de monumento, de templo, tot Senatus extare consulta, quot de mea domo: quam Senatus vnam, post hanc urbem constitutam, ex arario adificandam, à Pontificibus liberandam, à magistratibus defendendam, à iudicibus puniendam putaret. Idem Cornificio lib. 12. Neque enim que tu propter magnitudinem animi tui, & ingenij moderatè fers, à te non vlciscenda sunt, etiam si non dolenda. At dicit aliquis hæc necessitatem, officiumq̄, potius, quam futurum tempus adsignificare. Cui ego non modo non aduersor, sed etiam libertissimo animo assentior: ita tamen vt participij nomen non amittant: quemadmodum neq̄ verba futura cum necessitatem, officiumq̄, adsignificant, aut verba, aut futuri temporis verba vocari desinunt, sicut supra diximus, cum de futuro infinito egimus. Participia itidem in Rus etiam si necessitatem ac officium adsignificent, sicuti frequenter adsignificant, non ideo tamen Participij nomen amittunt: id quod etiam planum exemplis fecimus in Rudimentis, siue libello de Octo partibus orationis, cum de participijs egimus: ad vtrunque igitur locum te reijcimus, ne eadem ter scribamus.

APPENDIX II.

Exosus, perosus, pertæsus accusatiuum petunt.

Lib. 8.

Curtius, Per sarum te vestis, & disciplina delectat, patrios mores exosus es.

Abvrb. 3

Liuius, Plebs Consulum nomen haud secus, quàm regum perosum erat.

Cap. 7.

Suet. in Cæs. Quasi pertæsus ignauiam suam, quòd nihil dum à se memorabile actum esset.

Odi olim videtur habuisse etiam osus sum, vt prandi, & prahsus sum: vnde Plaut. in Amphitr. Inimicos osa sum semper obtuerier, &c. Gell. libro 4. cap. 8. Hunc Fabricius non probabat, neque amico vtebatur iosusq̄, cum morum causa fuit. Item composita perosus, exosus. Suetonius in Tiber. cap. 21. in ep. Aug. ad Tiberium, Deos obsecro, vt te nobis conferuent, & valere nunc, & semper patiantur. si non populum Romanum perosi sunt. Gellius tamen libro 2. cap. 18. exosus iunxit cum datiuo pro inuisus, Eius Epicteti etiam de se scripti duo versus feruntur, ex quibus latenter intelligas non omnès modo dijs exosos esse. Pertæsus eundem casum habet. Sueton. in Tib. cap. 68. Tacit. lib. 15. cum patrio casu iunxit, De Epichari femina, Ac postremò lentitudinis eorum pertæsa, & in Campania agens & cat. Admittunt participia præteriti temporis accusatiuum more Græcorum, vt Redimissus tempora lauro.

Suet.

Suet. in Aug. Dextrum genu lapide ictus. Liu. 1. Bel. Pun. Femur tragula grauiser ictus. Sed de his in figurata constructione.

Participia facta nomina.

Participia in Ans, Ens, interrogādi casu gaudent, cum sūt noīa. Terent. Phorm. Herus liberalis est, & fugitans litium.

Cic. Att. Boni ciues amantes patriæ.

Sallustius, Corpus patiens inediæ, & vigiliæ, algoris, supra quā cuiquam credibile est.

Cic. Ad Q. Frat. Fert graiiter homo & mei amātissimus, & suæ dignitatis retinens, se apud te neq; amicitia, neq; iure valuisse.

Nonnulla etiam præteriti temporis, vt consultus, & doctus.

Ci. in Ant. Neq; enim ille magis iuris cōsultus, quā iustitiæ fuit.

Horat. Docte sermonis vtriusq; linguæ.

† Sall. Alieni appetens, profusus sui.

† Liui. Seruitutis indignitatisq; homines expertos aduersus notum malum irritatos esse.

Lib. 9.

In bel.

Catil.

Lib. 1.

Philip. 9.

Carm. 3.

Ode. 8.

† Bel. Cat.

† Bel. Ma.

10.

Participia in Ans, Ens, cum vim suam retinent, casus verborum vnde sunt, postulant. Cic. ad Att. lib. 6. Homo semper amans te. Ad eundem libr. 16. Vt me hercle paucos æquè obseruantes, atque amantes me existimem. Cum vero in naturam nominum transeunt, patrium casum exigunt. Cicer. pro Rab. Posth. Studiosus, amans, obseruans sui. Huius classis sunt negligens amicorum, efficiens vtilitatis, fugiens laboris, sitiens virtutis pecuniæ, ferens laboris: Sciens regionum, Latinae linguæ, potens sui, itemq; cætera eiusdem generis. Cic. pro Quin. Eques Romanus locuples sui negotij bene gerens. Idem pro Planc. Deinde sitientem me virtutis tuæ deseruisti, ac dereliquisti. Cæsa. 1. Bel. Ciuil. Nemo erat aded tardus, aut fugiens laboris, quin & cæt. Tacit. lib. 21. Corpora hominum salubria, & ferentia laborum. Sen. de Vi. bea. Et illorum, & sui potens sit. Val. Max. lib. 5. cap. 2. Potentes consilij. Huc accedunt, quæ participij speciem præferunt, insolens, impotens, intolerans, impatiens. Cic. Att. lib. 2. Itaq; amicus ille noster insolens infamiæ. Liu. lib. 9. bel. Pun. Pleminius impotens iræ. Curt. lib. 8. Impotens animi. Liu. 7. Bel. Pun. Intolerantissima laboris corpora. Plin. lib. 10. ca. 62. Vipera singulos diebus singulis parit viginti ferè numero: itaque cætera tarditatis impatientes perrumpunt latera occisa parente. Pauciora sunt præteriti tēporis huius ordinis, quæ oratoribus sint v̄sitata, de quibus ferè egimus cum de nominibus scientiæ, inscientiæ, copiæ, & inopiæ, diximus. Nam illa scitus vadorum, victus, erectus, falsus animi poetica sunt. Eruditus cum genitiuo nondum legi apud idoneos sed cum abla-

At

tino,

tino quem casum à suo verbo accepit. Cic. 2. de Diuin. L. quidem Tarutiús Firmanus familiaris noster, in primis Chaldaicis literis eruditus. Idem in Bru. de eius Brutus erat cum literis Latinis, tum etiam Græcis, vt temporibus illis, eruditus. Doctus literis Latinis, Græcis eleganter dicitur. Idem in eodem. Non tam in dicendo admirabiles, quam docti & Græcis literis, & Latinis. Peritus, quod quidem à Perio prius verbo deducunt, frequentissime cum genitio iungitur. Idem in eodem. L. Cælius iuris valde peritus. Idem tamen pro Cluentio ablatino vsus est. Quis P. Octauio ingenio prudentior, iure peritior? apud eundem, & Cæsarem vsu peritus. Hæc tria interim præpositionem, Ad, cum accusatio admittunt. Cic. ad Q. Frat. lib. 1. Sic vero fallaces permulti, & leues, & diuturna seruitute ad nimiam assentationem eruditi. Terent. Hecyr.

In eodem mihi videntur omnes ludo doctæ ad malitiam.

Cic. de Orat. Iurisconsultus, qui legum, & consuetudinis ad respondendum, & cauendum peritus sit. Genitium itidem petunt Indoctus, imperitus, insuetus, quæ ex participijs sunt composita. Cic. Att. lib. 2. Tam insuetus contumelia. Cæs. lib. 7. Bel. Gal. Insuetus laboris.

A P P E N D I X

Participia præsentis, præteritiq; temporis, cum nominum naturam induunt, more eorum comparantur.

Lib. 1. Cic. Lentulo, A me nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: vt orq; ad omnia Quinto Selicio, quo neq; prudentiorem quenquam ex tuis, neq; fide maiore esse iudico, neque amantiorem tui.

Lib. 16. Idem Tironi, Cum commodè, & per valetudinem, & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantißimos tui veni.

Lib. 6. Idem Att. Nihil illo regno spoliatus, nihil rege egentius.

Lib. 5. Idem in Verr. Hæc tu omnium mortalium profligatissime, ac perditissime, cum scires, cum tanto periculo tuo fieri paterere, atque concederes?

Non omnia participia maxime præteriti temporis comparantur, nam amantißimus, auditior, auditissimus, & multa alia inaudita sunt. Quibus igitur vtendum sit, assidua, ac diligens veterum lectio te docebit. Cicer. pro Deiot. Quis consideratior illo? quis tectior? quis prudentior? Cic. in Pis. Quis te miserior? quis te damnatior? sic apud eundem commendatior, commendatissimus, iratior iratissimus. Participia raro suum casum retinent quando comparantur. Cic. ad Cornificium lib. 1. 2. Ceteris omnibus rebus habeas eos à me commendatissimos.

II. APPENDIX.

Participijs futuri temporis, addito verbo substantiuo, eleganter utimur pro debere, vel oportere; Sum expectaturus fratrem.

Terent. Phorm. Expectandus est mihi frater.

Eram habiturus heri orationem.

Habenda mihi erat heri oratio.

Cic. pro Fonteio. Orāsus erit nobis amicus meus Pletorius, vt suos novos clientes à bello faciendo deterreat.

Vtrunque participium non solum presens & prateritum, sed etiam futurum verbum admittit: Aut. ad Her. lib. 3. Si vtrunque poterimus ostendere, vtrumque pollicebimur nos in dicendo demonstraturos esse; sin alterum demonstraturi erimus, simpliciter, quod dicturi sumus, ostendemus. Cic. pro Fon. Ita vero, si illi bellum facere conabuntur, excitandus nobis erit ab inferis. C. Marius, qui Induciamaro isti minaci, atq; arroganti par in belligerando esse possit. Interdum vtuntur autores Debendi verbo. Aut. ad Her. libr. 4. Primum dicemus, quibus in generibus semper omnis oratoria elocutio debeat esse: deinde ostendemus, quas res semper habere debeat. Idem ibi. lib. 3. multis locis docet participiale in Dus infinito passiuo, & verbo Oportere posse explicari. Iustitiæ partibus, inquit, vtetur, &c. si ostendemus bene merentibus gratiam referri conuenire: si demonstrabimus vlcisci malè meritos oportere: si fidem magnopere cõsebimus conseruandam: si leges, & mores ciuitatis egregiè dicemus seruari oportere: si societates, atque amicitias studiosè dicemus coli conuenire: si hospitalia, clientelas, cognationes, affinitates castè colendas esse dicemus. Vides id, quod supra diximus, hæc participialia debitum, officium, necessitatem, denique Conuenire Oportere potius adsignificare, quàm futurum tempus?

CONSTRUCTIO TRANSITIVA

PRONOMINIS.

Genitiuus post demonstratiua pronomina.

PRonomina demonstratiua, cum substantiuè ponuntur, patriû casum admittunt.

Cic. ad Cælium, Hoc ad te literarum dedi.

Idem de Orat. Quoniam id temporis est, surgendum censeo.

Idem Attico, Res est eodem loci, quo reliquisti.

Lib. 2.

Lib. 2.

Lib. 1.

Distulimus Pronominum syntaxim in hunc locum, tum quia sine aliarum partium cognitione non facile percipitur: tum præcipue propter reciproci ob-

At 2 scu-

fcuritatem. Huc spectant Hoc commodi, noui, noctis, temporis, libertatis: Cic. Att. lib. 11. Tantum vide ne hoc temporis Terentię obesse aliquid possit. Idem, Id etatis, solitudinis, virium. Idem, Thoranio lib. 6. Ita viximus, & iam id etatis sumus Tacit. lib. 11. Id repente solitudinis erat. Idem lib. 13. Nec id nobis virium erat. Idem in eodem, Nec bonis artibus idem virium erat. Eodem loci res est: Sic Eodem non est aduerbium, cum iungatur cum verbo quietis, Est. Si di cas eodem loci profectus est, aduerbium erit. Terent. Heaut.

Ego istuc etatis non amori operam dabam.

A P P E N D I X.

Pronomen Idem cum datiuo apud poetas reperitur.

Horat. in Arte Poët. Inuitum qui seruat, idem facit occidenti.

Lib. 2.

Oratores vero sic loquuntur, Cic. de Officijs, Peripatetici quondam iidem erant, qui Academici. Ex eodem, in Oratore,

Sit igitur hoc cognitum, numeros oratorios eosdem, qui sunt poëtici.

Lib. 2.

Idem de Nat. deor. Dianam, & Lunam eandem esse putant.

Lucretius lib. 3. quorum vnus Homerus

Sceptra potitus, eadem alijs sopitus quiete est.

Video multos ita loqui, Peripatetici quondam iidem fuerunt cum Academicis: Numeri oratorij iidem sunt cum Poëticijs. Velum potius, dum veterum exempla desidero, cum Cicerone loqui, quemadmodum iam diximus. Ponam integrum exemplum in Oratore: Sit igitur hoc cognitum, in solutis etiam verbis inesse numeros, eosdemq; esse oratorios qui sunt poëtici. Idem 2. de Fin. Num propterea idem voluptas est, quod, vt ita dicam, indolentia?

Genitiuus post possessiua.

Possessiua Meus, Tuus, Suus, Noſter, Vester, loco genitiuorum mis, tis, sis, nostrum, vestrum, posita genitiuum postulant.

Lib. 15.

Cic. ad Marcellum, Molestè fero me Consulè tuum studiũ adolescentis perspexisse, te meũ, cum id etatis sim, perspicere nõ posse.

Philip. 2.

Idem in M. Anton. Tuum hominis simplicis pectus vidimus.

Lib. 2.

Idem Att. Non debes mirari non posse me tanto dolori resistere, solius enim meum peccatum corrigi non potest.

Serm. 1.

Horat. — cum mea nemo

satyr. 4.

Scripta legat vulgo recitare timētis.

Ex allatis exemplis intelligimus possessiua genitiuum admittere nominis sum substantiui, tum adiectiui, tum etiam participij. Verum quo res aperior fiat,

fiat, addam plura. Cic. 5. Verr. Quaro, si ipse excogitare non poterat, quem-
 admodum quam plurimo venderet, ne tua quidem recentia proximi Prætoris
 uestigia persequi poterat, ut tuis præclaris abs te principe inuentis, excogitatis
 editis, atque institutis vrentur? Cato Ciceroni lib. 1 5. Quod & Resp. me,
 & nostra amicitia hortatur, libenter facio, ut virtutem tuam, innocentiam,
 diligentiam cognitam in maximis periculis domi togati, armati foris, pari in-
 dustria administrare gaudeam. Plin. lib. 9. ad Mamilianum. Quereris de turba
 Castrensi negotiorum, & tanquam summo otio. persuare, lusus, & ineptias
 nostras legis, amas, flagitas, meq; ad similia condenda non mediocriter
 incitæ. Incipio ex hoc genere studiorum non solum oblectationem, verum etiã
 gloriam petere post iudicium tuum viri eruditissimi, grauissimi, ac super ista
 omnia uerissimi. Non dixit Plinius, post iudicium tuum, qui es uir eruditissi-
 mus. Neq; Cato, uirtutem tuam, cum esses domi togatus, nam togatus no-
 men est, ut palliatus. Neq; Cicero tua uestigia, qui proximus Prætor fuis-
 ti. Neque pectus tuum, qui es homo simplex. Neq; studium tuum, qui es adole-
 scens, ut Laurentius docet. Quod si Laurentius uni Plinio lib. 3. cap. 93. tantum
 tribuit, ut credat Latine dici Memoriter tenere, si recte scriptum est apud eun-
 dem Plinium: nos uerebimur hoc modo loqui cum Plinio, Catone, & Cice-
 rone? Quorsum hæc? ut intelligamus possessiua non solum iungi cum geniti-
 uis unius, solius, ipsius, duorum, trium, paucorum, cuiusque: sed etiam cum
 aliis. Horum exempla accipe Cicer. in Pis. Sine ulla dubitatione iuravi Rem-
 pub. atque hanc urbem meã unius opera esse saluam. Idem pro Mur. Ex tuo
 ipsius animo coniecturam ceperis. Bithynicus Ciceroni lib. 6. Itaque contentus
 ero nostra ipsorum amicitia. Liu. 8. ab Vrbe, Vis ne igitur, dum dies ista venit,
 qua magno conatu exercitus moueatis, interea tu ipse congredi mecum, ut no-
 stro duorum iam hinc euentu cernatur quantum eques Latinus Romano præ-
 stet? Idem lib. 7. Tum eximia corporis magnitudine in uacuum pontem Gallus
 processit, & quanta maxima uoce potuit; Quem nunc (inquit) Roma fortissi-
 mum uirum habet, procedat agedum ad pugnam, ut nosser duorum euentus
 ostendat utra gens bello sit melior. Brutus Ciceroni in libr. Ep. ad Brutum Bibu-
 lum noli dimittere ex sinu tuo, tantum iam uirum, ex quanto mihi crede potest
 euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus. Suis etiam genitiuum. Cu-
 iusque admittit. Idem 2. Off. Id maxime decet, quod est cuiusque suum maxime.
 Idem 5. de Finib. Quoniam sua cuiusq; animantis natura est, necesse est quoq;
 finem omnium hunc esse, ut natura expleatur. Laurentius etiam genitiuum
 Omnium addit, quem nondum cum possessiuis legi, sed cum primitiuis, nam il-
 lud. Cic. 3. de Orat. ~~Idem dicit~~ uestre omnium parui, in omnibus libris legitur,
 Voluntati uestrum omnium parui. Sic. Cic. in Cat. 1. Ad omnium uestrum uitam
 pertinet, non dixit uestram. Idem de Pronin. Cons. Ac primum illud tempus fa-
 miliaritatis, ac consuetudinis, que mihi cum illo, qua C. Varroni consobrino no-

suo ab omnium nostrum adolescentia fuit, prætermitto. Quod ad genitiuum participiorum attinet, eum oratores serè in verbum cum relatiuo qui, quæ, quod mutant. Cic. Terentia lib. 1. 4. Sed omnia sunt mea culpa commissa, qui ab ijs me amari putabam, qui inuidebant. Nam, mea culpa putantis, durius erat. Quod idem sepe faciunt poetæ, Ouid. 3. de Ponto.

Nec mea verba legis, qui sum summotus ad Istrum. Terent. Andr.

Cum id mihi placebat, tum vno ore omnes omnia

Bona dicere, & laudare fortunas meas,

Qui gnatum habere tali ingenio præditum.

Diximus meus, tuus, suus, cum huc spectant, poni pro genitiuis mis, tis, sis, vt Studium tuum adolescentis, pro tis adolescentis: meum solius peccatum, pro mis. Nam pronomina ego, tu, sui, vt nonnullis Grammaticis placet, priscis illis seculis, geminos genitiuos habuerunt Mis, Tis, Sis, qui actionem, siue possessionem significabant, in quorum locum successerunt possessiua meus, tuus, suus: mei vero, tui, sui, passionem. Item numero multitudinis nostrum, vestrum, qui actionem, seu possessionem significabant, pro quibus multis locis vtimur. deriuatiuis Noster, Vester: Nostri vero, & Vestri passionem. Genitiuus Sui pluralis numeri vna tantum terminatione fuit contentus, qui passionem significat, cuius loco vtimur deriuatiuo Suis, cum actio, seu possessio significatur, vt Viri sapientes non fidunt suæ ipsorum prudentiæ. Gigantes suis ipsorum viribus freti immania facinora commiserunt. Non, sui ipsorum prudentia, viribus. Hæc illi. Dicam etiam ego, si tibi molestum non est, quod sentio. Mis, Tis, Sis, dandi casum, vel ablatiuum suspicor fuisse apud priscos, pro meis, tuis, suis, duabus vocalibus in vnâ eoëuntibus, quemadmodum sas pro suas: Ennius apud Festum, Virgines nam sibi quisq, domi Romanus habet sas. Ibidem.

Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit. Sas inquit Festus, pro suas, & sis pro suis. Si Donatus, Seruius, Priscianus, qui nobis genitiuos Mis, Tis, reliquerunt, legissent hunc locum Ennij, dixissent præculdubio etiam genitiuum Sis fuisse apud veteres, quod Priscianus negat lib. 1. 3. his verbis, Sui, quod debuit secundum analogiam esse sui, vel sis, dubitationis causa, ne verbum esse putaretur, recusauerunt proferre. Donatus, Seruius cum declinât pronomina, mei, vel mis, tui, vel tis, solent dicere, nullam de, sis, facientes mentionem. Diomedes Grammaticorum (vt creditur) coryphæus mis, tis, sis, prorsus omisit, neq; apud Varronem, Cellium, aut alium ex veteribus, quod meminerim, de his genitiuis vlla sit mentio. Illud Plauti Pæn.

— da diem hunc sospitem quæso rebus mis agendis: in libris correctissimis meis legitur. Illud Ennij, quod affert Priscianus, Ingens cura mis cum concordibus equiparare: Laurentius, Ingens cura mis est concordibus equiparare. Credo legendum esse, Ingens cura meis est concordibus equiparare: sic enim constat versus extrita litera S. deinde vocali præcedenti elisâ

more

more prisco sic ingens cura me est concordibus aequiparare. Ne longior sim Genitini, Mei, Tui, Sui, apud vetustissimos tuam passionem, tuam actionem significabant, loquebantur enim more Græcorum, Pater mei, tui, sui, pro meus, tuus, suus, quæ nondum inuenta erant: quibus inuentis excoluit illa prisca locutio pater mei, labor mei: in cuius locum successit hæc, Pater meus labor meus: sed de hac re paulò post accuratius. Quod ad Genitiuos multitudinis attinet, suspicor priscos illos Romanos primò Nostrorum, Vestrorum dixisse, nam hic exitus est omnium secundæ inflexionis.

Plaut. Mostel. Verum illuc esse maxima pars vestrorum intelligit,

Quibus anus domi sunt uxores, quæ nos dote meruerunt.

Vestrorum pro vestrum positum est, ut Apollinaris docet apud Gellium libr. 2. cap. 5. Deinde concisa dictione arbitror fecisse nostrum, vestrum, unde quidam nota circumflexi toni ultimas insigniunt, quibus veteres passivè, activè, ac possessivè vsi sunt: unde Gracchus, misereri vestri dixit. Et Quadrigarius, Cai Mari ecquando te nostrum, & Reipub. miserebitur? Quæ ibidem apud Gellium inuenies. Postremò ab illis facti sunt genitivi Nostrum, Vestrum, sed inuentis deriuatiuis Noster, Vester credo placuisse eruditiori seculo, ut Nostrum, & Vestrum in frequentiori essent vsu, Nostrum, & Vestrum cum certis tantum dictionibus iungerentur, de quibus mox dicemus. Diomedes antiquitatis, scriptorumq; veterum bene peritus in flectendis pronominiibus genitiuos nostrum, vestrum posuit, non nostri, vestri, fortasse ut doceret hunc proprium esse genitiuum, id quod Apollinaris etiam credidit; adeò ut affirmarit dicendam esse Miserere nostrum, non nostri; qua tamen in re ei seculum eruditius refragatur. Caper in libello de Orthographia, Nostrum, inquit, nostrorum, nostrum venit à Nos: Vestrum, vestrorum, vestrum à Vos.

Genitivi Mei, Tui, Sui, Nostrum, Vestrum.

Verba, participia, & nomina adiectiua, quæ patrium casum postulant, genitiuis, mei, tui, sui, nostri, vestri gaudent.

Cic. Att. Te oro, ut quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miseris ne desis. Lib. 3.

Idem pro Rab. Posth. Equitem Romanum veterem amicum suum studiosum, amantem, obseruantem sui, labentem excepit.

Idem in Catil. Habetis ducem memorem vestri, obliuim sui.

Cæs. ad Ciceronem, Nihil enim malo, quam & me mei similem esse; & illos sui.

Oration. 4
Ad Att.
Lib. 9.

Nomina verborum intelliguntur etiam germanica, & sapina, si quando eorum vsus incidat, ut Non est tempus obliuiscendi vestri, nostri, non vestrum,

nostrum. Cum genitiuis mei, tui, sui, nostri, vestri, copulari possunt participia, ut Non sum oblitus tui absentis. Plancus Cic. libr. 10. Facultas optabilis tui presentis si mihi esset, nunquam à tuis consilijs distrepem. Cic. Lentulo libr. 1. Cognoscent omnes tui presentes tui absentis amorem. Item cum gerundijs, ut vocant, adiectiuis, ut Ignosce auia, non fuit mihi copia videndę tui. Cicer. Curioni lib. 1. Hoc quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Cism nominibus tam Substantiuis, quàm Adiectiuis negat Laurentius posse hos genitiuos iungi exceptis his, vnus, solius, ipsius, ut Tui vnus non misereris? Vnus quisque sui ipsius curam gerit. Affert idem locum Terent. Heaut. Hem tot mei solius solliciti sunt causa? Ubi in omnibus libris, quos quidem viderim, mea solius, legitur. Certe non video cur non dicatur bene Latine Pudet me tui hominis vanissimi. Non te miseret mei miseri, & infelici? Sic Terent. Heaut.

Atq; inopis nunc te miserescat mei.

Quod si pronomen ambiguum orationem efficiat, mutetur loquendi ratio, qualis esset, Miserere mei famuli inopis, Peto à te, ut mihi miserrimo famulo subuenias. Sed in hoc loquendi genere serè omittuntur hæc pronomina sic, Hæc miserere famuli, Pater memineris filij, Non te miseret huius calamitosi exulis?

Exceptio.

Interest tamen, & Refere ablatiuos Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra sibi vendicarũ, quibus ablatiuus addi possunt genitiui Vnius, solius, ipsius, cæteri q; qui possessiuis addũtur: ut, Mea vnus interest, Tua solius refert, Nostra ipsorũ interest vitia extirpare.

Tua Rempubicam administrantis interest semper vigilare.

Hic nulla veterum occurrunt testimonia: dicemus etiam vestra paucorum interest ciues conseruare, quia Vestris paucorum laudibus legitimus apud Brutum. At vestra, seu nostra omnium interest bene viuere, tum dicam, cum apud idoneos autores legero genitiuum Omnium possessiuis iunctum, Interim dicam, interest omnium nostrum recte viuere. Refert omnium vestrum: ante acta vitæ rationem reddere. In qua locutione genitiuis Omnium à verbis refert, interest, regitur: an genitiui nostrum, vestrum, à nomine Omnis, quod partitiuum est. Liu. 2. Bel. Mac. Macedonum serè omnibus, ut manerent, persuasit. Plin. lib. 11. cap. 37. Piscium omnibus ferrati dentes. Qui vero interest nostra omnium dixerunt, sequuti sunt Laurentium qui apud Cicer. 3. de Orat. ut supra diximus legit, Voluntati vestra omnium parui, cum in omnibus libris scriptum sit, Voluntati vestrum omnium parui. Quo pacto frequentissime loquitur Cicero, ut mox dicemus. Quoniam paulò ante planum factum est, pronomina

pos-

possessiva tum substantiui, tum adiectiui nominis genitiuos admittere, studium tuum adolescentis, pectus tuum hominis simplicis. Quid igitur cause est, cur timeamus dicere, Interest tua Prætoris prouinciam a piratis defendere? Refert mea Consulis Rempub. saluam, & incolumem seruare. Si tamen oratio durior videretur, qualis maxime est, cum propria adduntur, vt Interest mea Antonij discipulos in officio continere: vel omittantur propria, vt fecit Val. Max. lib. 6. cap. 2. de Theodoro philosopho loquens, Mea quidem nihil interest humine an sublimè putrescam: Aut omittatur pronomèn ipsum, quod fecit Cicer. 1. Tuscu. Theodori quidem nihil interest humine, an sublimè putrescat: vbi de se loquitur ipse Theodorus. Denique si dicas, Interest tua Cesaris victis ignoscere, grammaticè quidem, & more Græcorum loqueris: vnde est illud D. Pauli ὁ ἀναστροφὴ τῆ ἐμῆ χειρὶ πικρῶν salutatio mea manu Pauli. Neque hoc solum e Græco sumptum est, vt Laurentius significat, sed ea, quæ supra ex Cicerone, Catone, Plinio & cæteris attulimus. Lege Budæi Comm. Linguae Græcæ, inuenies nostros ab eis fuisse mutuatos hoc genus loquendi. Sed vt ad rem redeam, elegantius dices. Tua ὁ Cesar interest victis ignoscere. Si ad Grammaticorum normam nobis loquendum est, non ponuntur ablatiui mea, tua, sua, nostra, vestra, pro genitiuis mei, tui, sui, nostri, vestri, vt qui passionem significant, sed promissis, tis, sis, nostrum, vestrum. Nam cum dico, Interest mea Rempub. gubernare, Mea actionem significat. Sed de his fortasse plus nimio.

II Exceptio.

Nomina numeralia, partitiua, comparatiua, & superlatiua genitiuos Nostrum, Vestrum exigunt.

Liu. Imperium summum Romæ habebit, qui vestrum primus ὀ

Ab Vrb. i

iuuenes osculum marri tulerit.

Curtius, Nolo singulos vestrum excitare.

Sic. ad Q. Frat. Domus vtriusq; nostrum edificatur egregiè.

Lib. 8.

Idem contra Rul. 2. Omnibus vobis, aut maiori vestrum parti.

Lib. 2.

Maximus natu vestrum.

Si nominibus, verbis, ac participijs, quæ genitiuos Nostri, & Vestri antè admittebant, addantur numeralia partitiua, comparatiua, ac superlatiua, Nostri, Vestri, in Nostrum, Vestrum, migrabunt. Rectè dicitur, Sum memor vestri: adde singulorum, vtriusq; omnium, paucorum, multorum: necessariò dices, Sum memor vestrum singulorum, vtriusq; omnium, paucorum, multorum, quia hæc, cum sint numeralia, aut partitiua, genitiuos nostrum, vestrum, non nostri, vestri, postulant. Nam cum dicimus, Sum memor vestrum vtriusq; genitiuus Vtriusq; à nomine Memor regitur: at genitiuus pronominis Vestrum à parti-

a partitio Vterq. Vt enim dicimus, Vterq. vestrum est doctus: Sum praeceptor
 vtriusq; vestrum: Vtriq; vestrum sum gratus: Vtrumq; vestrum doceo: in qui
 bus Vestrum semper regitur à partitio, sic etiam dicimus, Sum memor vestru
 vtriusque. Sic misercor vestrum trium: Egeo vestrum singulorum: Oblitus est
 nostrum paucorum. Indigeo vestrum omnium: Intere est nostrum omnium te be
 ne valere. Sic solet Cicero genitio omnium adiungere Nostrum, Vestrum. Con
 tra Rullum 2. Tunc contra hanc Romam communem patriam omnium nostrum,
 illa altera Roma quereretur. Idem in Catil. 4. Vido Patres conscripti in me om
 nium vestrum ora, atq; oculos coniectos esse. Idem ad Att. 11. Vt iam omnium
 iudicio constitutum esset omnium vestrum bona praedam esse illius vi Etoriae Idē
 ad Cassium lib. 15. Tum ipsius causa gaudeo, tum me hercule etiam omnium no
 strum. Idem 1. de Orat. Vel quia est patria parens omnium nostrum.

Pronomina post substantiua.

Possessiu Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester cohærent cum substā
 tiuis genere, numero, casu, cum possessio, vel actio significatur: vt
 liber meus, ager tuus, studium nostrum, labor vester.

Græci, cum possessio vel actio significatur, ferme vtuntur genitiuis primitiuo
 rum πατήρ μου pater mei, pro πατήρ ἐμὸς; pater meus πατήρ ἡμῶν pa
 ter nostrum, vel nostri, pro πατήρ ὑμῶν; pater noster: Latini contra pos
 sessiu vtuntur, cum actio, vel possessio significatur, Pater meus, non mei: Pa
 ter noster, non nostrum, aut nostri. Prisci tamen Romani antequam inuenta es
 sent deriuatiua, videntur fuisse vsi genitiuis primitiuorum Græcorum more, cu
 ius rei extant nonobscura vestigia. Plaut. Pseud.

Si ex te tacente fieri possem ego cettior here,

Quæ miseris te tam miserè macerent,

Duorum labori ego hominum parsissem lubens,

Mei, rogandis: & tui, respondendi mihi.

Mei, inquit Apollinaris apud Gell. libr. 20. cap. 5. non dixit Plautus ab eo
 quod Meus, sed ab eo quod est Ego. Itaq; inquit idem, si dicere velis patrem mei
 pro patrem meum, quo Græci modo τοῦ πατέρα μου dicunt, inuitate quidē,
 sed rectè profecto, eaq; ratione dices, qua Plautus dixit labori mei, pro, labori
 meo: hac ille. Cic. ad Att. libr. 11. Quintus misit filium non solum sui depreca
 torem, sed etiam accusatorem mei. Idem Lentulo lib. 1. Is hac regia causa exce
 pta, ceteris in rebus se accerrimum tui defensorem fore ostendit. Idem Curioni
 libr. 2. Eam rem unius tui studio me assequi posse confido. Eudæus illud Cicero
 nis in Vat. Ciuitatis salutem cū mea unius mei salute esse coniunctā, sic legit, Ci
 uitatis salutem cum mihi salute esse coniunctā: ubi inquit, si eunius mea scri
 psisset,

psisset, legeretur mea unius, non unius mea, Quo loco significat Budæus utendum nobis esse genitiuis mei, tui, sui, cum præcedunt nomina unius, solius: ut Unius mei opera seruata est Respub. Solius tui studio maximos honores adeptus sum. Unius sui opera iurauit Cicero Rempub. esse saluam. Contra, si nomina sequantur, possessiuis utendum esse, ut Mea unius opera seruata est Respub. Tuo solius studio maximos honores adeptus sum. Sua unius opera iurauit Cicero Rempub. esse liberatam. Liu. 2. ab Urbe, Gratæ in vulgus leges fuere, quas cum solus pertulisset, ut sua unius in his gratia esset, tum deinde comiti a collegæ subrogando habuit. Idem lib. 6. bel. Mac. Censuerunt ergo, quos ludis inconsulto senatu ex sua unius sententia remississet, eos vel de manubijs, si quam pecuniam ad id reseruasset, vel sua ipse impensa faceret. Idem lib. 4. dec. 5. Eum, qui de sua unius sententia gerat, superbum videri magis, quam sapientem. Hæc Liniij loca iccirco attuli, quòd quidam vir alioqui doctus existimauerit semper, Sui, utendum esse præcedente, vel sequente nomine. Neq; id quòd modo ex Budæo diximus semper est verum, nam Cic. ad Att. lib. 1. 1. cum nomen præposuisset pronomini, nihilo minus usus est possessiuis. Solius enim meum peccatum corrigi non potest. Alia præterea, ut ad rem redeamus, sunt testimonia, ubi primitiua pro deriuatiuis ponuntur. Idem. 4. Philip. Frequentia uestrum incredibilis, concioq; Quirites tanta, quantam meminisse non uideor, & alacritatem mihi summam affert Reip. defendendæ, & spem recuperandæ libertatis. Idem pro Planc. Quare noli me ad contentionem uestrum renocare Lateranensis. Ibidem, Possumus eripere orationi contentionem uestrum.

Exceptio.

At, si substantiua significant partem aliquam generalem corporis, siue animi, cuiusmodi sunt pars, dimidium, aliquid, genitiuis primitiuorum utemur.

Vt, Nullam partem mei amisi, hoc est non amisi manum, pedem, memoriã. Amisisti ne quicquam tui?

Cic. de Finib. Cui proposita est conseruatio sui, necesse est huic partes quoque sui cariore esse, quòd perfectiores sint. Lib. 5.

Terent. Adelph. Tegitit'ne tui quicquam?

Quintil. Minimam partem mei habent. Lib. 7. c. 3

A P P E N D I X

Substantiua, quibus ambigua est significatio, ut caritas, amor, memoria, desiderium, cura, itemq; cætera, si possessionem, actionem uè significant, possessiuis adhærescunt: ut amor meus, desiderium meum, quo amo, desideroq;.

Sin

Sin passionem significet, genitios mei, tui, sui, nostri, vestri flagitant: ut amor mei, desiderium mei, quo amor, desiderorq;

Lib. 7.

Cic. Att. Dionysium flagrantem desiderio tui mihi ad te.

Lib. 1.

Idem ad eundem, Auam tuam scito desiderio tui mortuam esse.

Lib. 10.

Idem ad Planc. Me impulit tui caritas.

Idem ad Q. Frat. Nunc decedens, relinque, quaeso, quam iucundissimam memoriam tui.

Declam. 6

Quintilianus, Postquam mei cura discesserat, Matrem, inquit, tibi per haec merita commendo. Aliquando utrumq; coniungitur.

Lib. 13.

Idem Att. Nicias te, ut debet, amat, vehementerque tua sui memoria delectatur.

Lib. 12.

Idem Cornificio, Grata mihi est vehementer memoria nostri tua.

Alia huius generis leges maxime apud Senecam de Vita beata. cap. 9. Virtus est pretium sui. ibid. cap. 5. Ignoratio sui & ca. 10. Insalientia & nimia aestimatio sui. De Benef. libr. 1. cap. 19. Ante des oportet mihi arbitrium mei, deum de beneficium. Non in omnibus tamen, quibus anceps est significatio, hoc observatur, nam crimen meum, vulnus meum, iniuria mea, dicitur etiam mihi ablata. Item imago mea, tua, sua, nostra, vestra, non solum quae possidentur, sed etiam quae refert, & representat Plaut. Menach.

— tua est imago tam consimilis tibi, quam potest.

Cic. pro Sext. Rosc. Ut effictos mores nostros in alienis personis, expressamq; imaginem nostram vitae quotidianae videremus. Idem ad Luceium lib. 5. Nec minus enim est Spartiatus Agesilaus ille perhibendus qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse. Mart. lib. 2.

Et digna speculo fiat imago tua.

Præterea causa mea, tua, sua, nostra. Cic. ad Cassium lib. 15. Absesse te mea causa molestè fero tua gaudeo. Idem Tironi lib. 16. Non tam mea causa, quam tua doleo non valere. Idem Att. 8. Si me vellet sua, aut Reipub. causa Luceriam venire. Sic apud Cicronem frequenter. Papinianus causa mei, Vlpianus sui dixit. Malim cum Cicerone loqui. Terent. Phorm.

Nam neque negligentia tua, neq; id odio fecit tuo: pro tui.

Idem Heaut. facile scires desiderio id fieri tuo: pro tui.

Apud Budæum Comm. Linguae Graecae plura inuenies huius generis.

Reciproca sui, sibi, se,

Reciproco sui, sibi, se utimur, cum tertia persona transit in se ipsam, ut Cæsar recordatur sui, indulget sibi, amat se, loquitur secum.

Lib. 5.

Cic. de Finib. Eorum est haec querela, qui sibi cari sunt, se seq; diligunt. Idem de Nat. deor. Ipse sibi displicet.

Lib. 1.

Recipro-

Reciprocare, ut inquit Varro lib. 6. de ling. Latin. ab recipere factum est, siue à procare, quod postere quondam significabat : unde Grammatici reciproca pronomina appellarunt, quod ad eandem personam sese recipiant, unde profecta sunt, eandemq; reposcant. Utimur & sui, sibi, se cum intercedit obliquus tertie personæ, ad quem refertur reciprocum. Video hominem cedentem se flagris: Audio auum tuum non esse compotem sui. Suspitor Ciceronem iniquo animo tulisse contemptum sui. Cic. in Catil. 4. Habetis duces memorem vestri, oblitum sui. Cæsar ad Cic. Ep. 9. ad Att. Nihil enim malo, quam & me mei similem esse, & illos sui. Quint. 6. Declam. Tu primo docuisti filium sibi non parcere. Reperitur interdum Reciprocum pronomen positum pro Demonstratiuo Is, ipse. Luc. lib. 5. — que mox sibi proxima venit in somnis : sibi pro ei. Cic. 2. Philip. Non enim à te emit, sed prius quam tu suum sibi vende res, ipse possedit Senec. ad Albinam de Consolat. Ad tuum formetur arbitrium, multum sibi dederis, etiam si nihil dederis præter exemplum. Quod Budæus in Comm. Lingua Græce docet fieri more Græcorum.

Et accedente altero verbo: ut Marcellus te Cæsar precatut, ut mihi ferearis sui, ignoscas sibi, se in fidem tuam suscipias, ne se hostem existimes.

Cic. in Orat. Ne ipse quidem sua tanta eloquentia mihi persuasisset, ut se dimitterem.

Idem pro Sex. Rosc. Nunc sibi ex animo scrupulum, qui se dies, noctesq; stimulat, ac pungit, ut euellatis, postulat.

Idem Att. Qui etiam à me petierit, ut secum, & apud se essem Lib. 5. quotidie.

Utuntur aliquando scriptores accedente altero verbo, demonstratiuis pro reciprocis. Quint. 3. Declam. Neq; ignorauit, que manerent eum pericula : eum pro se. Idem 1. Declam. Quapropter non petit, ut illum miserum putetis, nisi & innocens fuerit: pro se.

Reciprocum Suus.

Reciproco, Suus, utimur, cum tertia persona transit in re à se possessam ut Cicero recordatur Tironis liberti sui, indulget liberis suis, defendit suos clientes, scripsit hanc epistolam manu sua.

Cic. in Verr. Aiebat multa sibi opus esse, multa canibus suis. Lib. 3.

Idem de Orat. Si feræ partus suos diligunt, qua nos in liberos Lib. 2. nostros indulgentia esse debemus?

Utimur etiam, Suus, cum additur alter obliquus tertie personæ, ad eum.

refert-

refertur possessio, vt Percussisti illum gladio suo. Relinquam legentibus iudiciū suum. Vidi Pompeium spoliatum ornamentis suis. Percontatus sum illum de regno suo Alloquutus sum Casarem ante domum suam. Cepi columbam cum pullis suis, in nido suo, extra, prope nidum suum. Cepi lupam & catulos eius: nō suos, quia intercedit coniunctio. Cic. de Somn. Scip. Itaque ego illum de regno suo, ille me de nostra Repub. percontatus est. Terent. Adel.

— suo sibi hunc gladio iugulo. Cic. Att. lib. 6. Sed & tū præsens, & postea creberrimus literis nō desitit rogare, & petere mea causa, suadere, & hortari sua: Vbi illum, vel eum subauditur, ad quod refertur possessio. Laurent. his locis potius eius, illius, ipsius dixisset, maximè vbi intercedunt præpositiones, nisi addatur nomen adiectiuum, participium, aut verbum, ad quæ referatur possessio, vt Inueni leonem iratum ob amissam prædam suam: Video columbam tristitem in periculo suorum pullorum: Sentio hominem ambulans per domum suam: Scio illum dolere fortunam suam. Si tamen oratio fuerit ambigua, quod fit, cū tres sunt personæ, & possessio ad secundo loco positam refertur, tunc vtemur genitiuis eius, illius, ipsius, vt Vulpes cepit gallinam cum pullis eius: Si vero possessio referatur ad primo loco positam, suus, vtendum erit: Vt Deus tuetur homini vna propter clementiam suam. Inuenitur interdum suus pro eius, ipsius, illius Cic. 4. Philip. Quod autem erat presidium salutis, libertatisq; vestrae, si C. Casaris, fortissimorumq; sui patris militum exercitus non fuisset? Idem ad At. lib. 4. Memmius candidatus passionem in senatu recitavit, quam ipse suus com petitor Domitius cum Conf. fecisset.

Et accedente altero verbo: Timet Pompeius, ne à suis veteranis deseratur.

Rogat te Cæsar, vt suas partes sequaris.

A P P E N D I X.

Vtimum præterea reciproco, Suus, cum res possessa in possessore transit.

- Lib. 9. Cic. Att. Vlscitentur illum mores sui.
Idem de Arusp. Sua conctio risit hominem.
Idem pro Sest. Hunc sui Cæses è ciuitate eiecerunt.
- Lib. 10. Idem Att. Indulsit illi quidem suus pater semper.

Cum Suus est substantiuum, nemo ferè loco eius vritur genitiuis illius, ipsius eius: vt Reperi. eam cum suis, sine inter suos. Cic. de Fin. libr. 2. Quæsiuit saluus ne esset clypeus: cum saluum esse stantes sui respondissent, rogauit, &c. Item cum ponitur p. Proprius, vt De hac re dixi suo loco. Referam hæc omnia suis locis.

P R A E-

P R A E P O S I T I O N V M
C O N S T R U C T I O.

VERBA Absoluta, & Intransitiua præpositionum beneficio in casus transeunt.

Cic. de Orat. Cum etiam tum in lecto Crassus esset, & apud eum Sulpitius federet, Antonius autem inambularet cum Cotta in porticu, repente eò Quintus Catulus senex cū Caio Iulio fratre venit. Lib. 2.

Transitiua præter proprium casum etiam præpositiones cū suis casibus admittunt.

Cic. de Amic. Nihil est amabilius virtute, nihil quod magis alliciat homines ad diligendum: quippe cum propter virtutem, & probitatem eos etiam, quos nunquam vidimus, quodam modo diligamus.

Verba composita sæpè casum præpositionis habent.

Cic. de Finib. Cur ipse Pythagoras, & Aegyptum iustravit, & Perfarum Magos adiit? Lib. 5.

Idem ad Q. Frat. Cū subito bonus imperator noctu urbem hostium inuasisset, in senatum se non committebat. Lib. 3.

Et repetita præpositione.

Idem in Verr. Cæteri hæredes adeunt ad Vetrem.

Idem in Anton. In Galliam inuasit Antonius, in Asiam Dolabelam, in alienam vterq; prouinciam. Lib. 3.
Phili. 11.

Hanc repetitionem amant multa verba composita ex præpositionibus A, ab, ad, con, de, e, ex, in.

Idem de Amic. Tu velim à me animum parumper auertas, Latium loqui ipsum pures.

Idem Ad Q. Frat. Abduco equidem me ab omni Reipub. cura, Lib. 3.

Cicero serè Inuadendi verbo vtitur repetita præpositione. Aspirandi verbi elegans est vsus cum conatum quendam contentionemq; aliquò perueniendi, atq; alicuius rei adiscenda adsignificat, efferturq; negatione, aut interrogatione. Cic. in Brut. Ex bellica laude nemo aspirare ad Africanum potest.

Idem 5. Tusc. Omnes aditus tuos interclusi, vt ad me aspirare non posses. Idem 3. Verr. Quid enim ad meam pecuniam, me inuito, aspirat? Ibidem 4. Quando homo tanta desidia, nisi Februario mense, aspirabit in Curiam? Ceterorum exempla crebro apud idoneos autores reperiuntur. Cic. 2. Off. Itaque se alij ad philosophiam, alij ad ius ciuile, alij ad eloquentiam applicant. Idem pro Sylla. Agedum conferte nunc cum illius vita, vitam P. Sylla. Sit consensio, comparo, congruo, colludo, conuiuo: Idem in Pis. Summi quenque scelus de sanitate, ac

men-

mente deturbat. Sic detrahō, detrūdō, deijcio, depello. Idem de Inuent. Alterius eorum, qui sine nummis erat, gladium propter appositum e vaginā eduxit. Eiusdem generis sunt egredior, eijcio, emergo, emigro, eminco, emitto, euoco, euolo. Idem pro Mil. Hęc tanta virtus ex hac vrbe expelletur, exterminabitur, eijcietur? Sic exeo, excedō, exturbo. Idem in Catil. 4. Infoueam quoniam incidit bel tua, obruatur. Sic incurro, inijcio, ingredior, intueor, intro, &c. quę motum adsignificant. Repetitur etiam In, cum quies significatur. Idem de Amicit. Digni sunt amicitia, quibus in ipsis inest causa, cur diligantur. Idem pro Deiot. In exulcerato animo facile fitum crimen insidet. Nonnulla ex his etiam datiuum passulant, quemadmodum suo loco dictum est.

Casus præpositionum.

Accusatiuo feruntur ad, apud, ante, aduersus, vel aduersum, cis, citra, circiter, circa, circum, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundū, supra, secus, trans, vltra, versus, vsq;.

Cic. in Brut. In pratulo prope Platonis statuam confedimus.

Lib. 12.

Idem Att. Secundum te, nihil est mihi amicius solitudine.

Lib. 4.

Idem in Verr. Erant acceptę pecunię à Caio Verrutio, sic tamē vt vsq; alterum R, literę constarent integrę, reliquę omnes essent in litura.

Varium vsum, significationemq; præpositionum audiendis, legendisq; veterum scriptis discant paulatim adolescentes, quę si in locum vnum congerantur, molestiam, tediumq; afferunt. Ex aduersus reperitur apud Cic. libr. 1. de Diu. Ara, inquit, Aio loquenti, quam septam videmus ex aduersus eum locū, consecrata est.

Versus.

Versus suo casui postponitur.

Lib. 16.

Cic. Att. Verti me à Minturnis Arpinum versus.

Lib. 4.

Sulpitius Ciceroni, Ex Asia rediens, cum ab Aegina Megaram versus nauigare, cœpi regiones circumcirca prospicere.

Versus à cæterarum præpositionum natura dissidet, sunt enim dictę præpositiones, quod cæteris partibus præponantur. Præponitur huic præpositioni interdum Ad. Liu. 1. ab Vrb. In lapide ad meridiem versus confedit.

Ablatiuo gaudent A, ab, abs, absque, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, præ, procul, palam, sine.

Cic.

Cic. in Pis. Mihi vero ipsi coram genero meo propinquo tuo que dicere ausus es?

Idem Att. Paulò clam ijs eam vidi.

Terent. Heaut. — præ iracundia Menedeme non sum apud me,

Liu. Rem creditori palam populo soluit.

Idem, Haud procul occasu solis redeundi in castra tempus erat.

Lib. 15.

Ab
Ab urb. 6

Bel. Ma. 7

Palam sæpe in oratione Ciceronis in Sallustium reperitur. An turpius est patres conscripti scribentem mentiri, quam illum palam hoc ordine dicentem? Et palam vniuersis recitare: Et postposita, Quòd si quippiam eorum falsum est, his palam refelle. Procul frequentissimè ablatiuum habet. Livi. 7. Bell. Maced. Haud procul Seleuci castris ad caput Cayci omnis statua habuit. Ibidem Porta egressus haud procul statione hostium occasionem opperiens considit. Et postposita apud Ciceronem ad Trebatium. lib. 7.

Nam multi suam rem bene gessere, & publicam patria procul. Hanc præpositionem nondum cum accusatio legi: nam illud Liu. lib. 7. Bel. Pu. Sed locus procul muros satis æquus agendis vineis fuit, ita, & cæter. corruptè legitur muros pro muro. Item apud Plin. lib. 6. cap. 53. Pausilypum villa est Campaniæ haud procul Neapoli: ablatiuus est. Citatur & Curtius sed in certo libro, suspicor locum mendosum esse. Clam & cum accusandi casu iungitur. Cic. in Sal. Timens ne facinora eius clam vos essent. Apud veteres frequentius. Plaut. Cas. Bona multa faciam clam meam hanc vxorem.

Tenus.

Tenus, quemadmodum, Versus, postponitur, atq; fere patrium casum desiderat si nomen sit multitudinis.

Cic. in Arato, — & Cepheus conditur antè Lumborum tenus.

Cælius Ciceroni, Rumores illi de comitijs Cumarum tenus ca- Lib. 8. luerunt.

Sin singulare sit nomen ablatiuo gaudet.

Liuius, Adeo nudauerat vada, vt alibi vmbilico tenus aqua esset, Bel. Pu. 6 alibi genua vix superaret.

Tenus nunquam cum ablatiuo, copulatur etiam cum nomen plurale est. Cels. lib. 1. c. 3. Huic abunde est, loco tepido demittere se inguinibus tenus in aquam calidam.

A, Ab, Abs.

A, consonantibus præponitur.

Bb

Cic.

Philipp. 3. Cic. in Anton. Antonius a fronte, a tergo, a lateribus tenetur.
Lib. 1. Ab, vocalibus. Idem Att. Cura, & effice, vt ab omnibus & laudemur, & amemur.

Et nonnullis consonantibus.

Idem pro Cluent. Ab nullo ille liberaliùs, quam Cluentio tractatus est.

Lib. 5. Idem Att. Rex ab Senatu appellatus est.
 Præcipuè I, r, & i, vt ab legatis, ab Romanis, ab Ioue.

Abs T, & interdum, Q.

Terent. Andr. O Daue ita'ne contemnor abs te?

Idem, Adel. Abs quiuus homine beneficiù accipere gratum est.

Historici, præcipuè Liius, liberiùs vtuntur præpositione Ab: ab classe, ab Cartagine, ab Delio, ab Dictatore, ab Numa, ab Gallis, ab Seruio, ab Samnitibus, ab Tarquinijis, ab tergo.

In, Sub, Super.

In Sub, Super, modo accusatiuum, modo ablatiuum pro varia significatione postulant.

In, cum verbis motus accusatiuum amat.

Inucl. 1. Cic. in Cati. Egredere ex vrbe Catilina, in exilium proficiscere.
 Item pro erga, contra, ad, pro, Per, vt Brutus fuit pius in patriâ, crudelis in liberos.

Olera, & pisciculus minutos fero obolo in cœnam.

Commodauit tibi librum in horam, diem, mensem, annum.

Inucl. 1. Cic. in Cat. Crescit in dies singulos hostium numerus.

Cum vero quies, aut aliquid fieri in loco significatur, ablatiuo gaudet: vt Sum in templo, deambulo in foro.

Lib. 12. Idem ad Atr. In hac solitudine careo omnium colloquio.

Et cum ponitur pro Inter:

Cic. de Amici. Hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse.

Sub.

Sub ferè accusandi casum postulat pro circiter, per, paulò antè, deniq; cum tempus adsignificat: vt Sub vesperum, sub noctem, sub lucis ortum, sub idem tempus hæc gesta sunt.

Bel. Cin. 1 Cæsar, Pompeius sub noctem naues soluit.

Bel. Pn. 2 Liius, Sub equestris finè certaminis, coorta est peditù pugna.

Item pro post:

Cic.

Cic. Planco, Sub eas literas statim recitatae sunt tuae.

Lib. 10.

Et cum verbis motus: ut Clodius se sub scalas tabernae librariae coniecit. Nix sub aspectum, & tactum cadit.

Cum verbis quietis ablatiuum petit: ut Consedimus sub umbra platani. Sub nomine pacis bellum later.

Super.

Super accusatiuo seruit cum praepositioni subter contraria est. maximè cum motus significatur, ut Sedeo super saxum.

Tegula cecidit super caput.

Item cum significat Inter: ut Super caenam occisus est: Praeter. Super, caetera scelera, hoc etiam facinus commisit: Ultra, Erant super mille imperatores imperante Augusto.

Ablatiuo adiungitur, cum pro, De, ponitur.

Cic. Att. Hac super re scribam ad te Rhegio.

Lib. 16.

Et interduum cum verbo quietis, maximè apud poetas:

Virg. Ecl. 1. Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte.
Fronde super viridi.

Multò latius patet harum trium praepositionum usus, nam dicimus viuere in diem idest praesentis diei tantum rationem habere: scribere epigramma in aliquem, quod modo laudem, modo vituperationem adsignificat. Haec in rem tua sunt, hoc est vtilia. Sub specie pacis, sub umbra foederis, idest praetextu pacis, sub poena mortis. Sub hasta, sub corona venire. Suet. in Claud. Cæs. cap. 43. Et in Nerone Claud. ca. 54. Sub exitu vitæ dixit, pro sub exitum. Super frequentissimè cum verbis quietis accusatiuo seruit. Cic. 2. de Leg. Demetrius super terræ tumulum noluit quicquam statui, nisi columellam. Idem 2. de Fin. Et velle imprudentem super eam assidere. Super pro Ultra praecipuè reperitur apud Suet. in Aug. cap. 35. Ordinem Senatorium affluentem deformi, & incòdita turba, erant enim super mille, & c ad modum pristinum, & splendorem redegit. Et in Iul. Cæs. ca. 34. Veteranis legionibus praedè nomine in pedites singulos super bina festeria dedit. Et pro Praeter. Idè in Claud. Cæs. ca. 26. Quam cum comperisset super caetera flagitia, atq; dedecora Caio Seruilio etiam nupsisse, supplicio affecit. Ponitur & pro Inter. Plin. ad Sempronium Rufum libr. 4. De huius nequitia, sanguinarijsq; sententijs in commune omnes super caenam loquebantur. Neque Peracta caena significat, ut vulgo loquimur, sed inter caenam, ut solet Cicer. loqui ad Q. Frat. lib. 3. Hoc inter caenam Tironi dictaui, ne mirere alia man esse. & inter scyphos. Treb. lib. 8. Illuseras heri inter scyphos, quod dixerat, &c. Curt. libr. 7. Super mensam, & 8. Super vinum, & epulas dixit. Sueton. in Tiber. cap. 53. Inter caenam.

Subter.

Subter, fermè accusandi casum poscit, siue quietis, seu motus verbis adiungatur:

Cic. i. Tusc. Plato iram in pectore cupiditatem subter præcordia locauit.

*Interdum apud poetas potissimum, ablatiuum habet Virg. lib. 9.
— cum tamen omnes Ferre libet subter densa testudine casus.*

Præpositio uersa in aduerbium.

Præpositio cum casu priuatur, in aduerbium migrat.

Lib. 4. Cic. Att. Tu aduentare, ac propè adesse iam debes.

Idem pro Flac. Multis post annis pecunia recuperata est.

Lib. 2. Idem de Nat. deor. Sensibus, & animo ea, quæ extrâ sunt, percipimus.

Huius generis sunt Antè, contrâ, citrà, circum, circiter, extrâ, intrâ, infra, post, propè, ponè, vltra, vsque, & nonnullæ aliq. Cicer. Att. 14. Id ipsum quod me mones, quatrinduo ante ad eum scripseram. exempla passim sese ipsa intrudunt.

Præpositiones alijs præpositionibus præpositæ.

Præpositiones nonnunquam alijs præpositionibus præponuntur.

Lib. 2. Cic. ad Att. Ibi esse volo vsque ad pridie Kalendas Maias.

Lib. 3. Idem ad eundem, De Q. fratre nuntij nobis tristes, nec varij uenerunt ex ante diem Nonas Iunias vsq; ad pridie Kalendas Septembr. vsq; tamen ferè alteram præpositionem desiderat.

Lib. 7. Idem in Verr. Maximus in laudibus vsq; ad summam senectutem summa cum gloria uixit.

Lib. 1. Idem de Nat. deor. usq; à Thalete enumerasti sententias philosophorum.

Terent. Eun. Ex Aethiopia est usque hæc.

Nisi præponatur nominibus oppidorum.

Lib. 6. Idem in eundem, Sacerdotes usque Ennam profecti sunt.

Terent. Adel. — Miletum usque obsecro?

vsque aliquando, etiam cum proprijs oppidorum præponitur, alteram præpositionem admittit. Cicer. pro Deio. Cui magnificentissima dona vsque ad Num-

man-

mantiam misit. Alia his similia exempla inuenies. Cic. Att. libr. 2. Comitia Bibulus cum Archilechio edicto in ante diem Kalend. decimumquintum Nouembr. distulit. Terent. Adel. — ex aduersum est fabrica. Plin. lib. 11. cap. 16. Gignitur id maxime Arcturi exortu à pridie Idus Septembris. Liu. 1. ab Urb. In lapide ad meridiem versus confedit. Cic. 7. Ver. At cum in Italia bellū tam prope à Sicilia, tamen in Sicilia non fuit. Laurentius ait pr. expositionis aduerbia fieri, cum alijs pr. positionibus addunt. Donatus. 2. Editione. Pr. positio, inquit, seperatim aduerbijs non applicabitur, quanuis legerimus desursum, de subito, derepente, & exinde, abusque, & dehinc, sed hæc tanquam vnam partem orationis sub vno accentu pronuntiabimus. Nonius tamen Marcellus DE DOCTORVM INDAGINE, ita inquit, Omnes artem sequuti negant aduerbijs pr. positionem addi oportere, sed autoritas veterum pr. poni iubet. Cic. de Rep. lib. 6. Cum eis, vt meministis, concursu leuissimę multitudinis, gre congesto funus desubito esset ornatum.

CONSTRUCTIO ADVERBII.

Nominatiuus post aduerbium.

EN, Ecce, nominandi, seu accusandi casum admittunt.

Cic. pro Deiot. En crimen, en causa.

Plaut. Amph. En tectum, en tegulas, en obductas fores.

Cic. in Verr. Ecce noua turba atque rixa.

Lib. 6

Idem de Finib. Ecce miserum hominem, si dolor summum malum est.

Lib. 2.

En, tum exprobrando, tum indicando vtrunque casum admittit: Indicando Virg. lib. 1. En. En Priamus. Idem in Daph. — en quattuor aras.

Plaut. Amphit. En tegulas Exprobrando, Cic. pro Deiot. En crimen, en causa, cur Regem fugitiuus, dominum seruus accuset. Senec. in Agamem. Act. 2. En Paradis hostem. Apud oratores tamen nondum legi, quod meminerim, En cum accusatiuo, indicando, seu exprobrando. Ecce cum accusatiuo sæpe reperi. Terent. Adelph. Act. 5. scen. 5.

Ecce me, qui id faciam vobis. Plaut. Pers.

Ecce me, nunquid moror?

Idem Menph. Prandi in navi, inde hac sum egressus, te conueni, ecce rem.

Apponitur & datiuus tibi non sine lepore. Cic. ad Att. lib. 2. Cum hæc maxime scriberem, ecce tibi Sebosus, Idem 3. Offic. Ecce tibi, qui rex Populi Romani, dominusq; omnium gentium esse concupierit.

Bb 3

Ge

Genitiuus post aduerbium.

Satis,abunde, affatim, parum, instar, partim, ergo, pro causa, genitiuum casum postulant.

Terent. Phorm. Satis iam verborum est.

Cic. de Clar. Plato mihi vnus instar est omnium.

Bel. Ma. 7 Liu. Victoriæ naualis ergo, in vnum diem supplicatio decreta est.

Quint. pro Gladiat. Satis, abundeq; pœnarum est. Plaut. Bacch.

Tibi diuitiarum affatim est. Sal. in Catil. Satis loquentiæ, sapientiæ parum. Instar æquiparationem mensuramq; significat. Cic. Att. 10. Ea vero epistola, quæ voluminis instar erat, sepe legenda, sicuti facio. Item similitudinem, effugiẽmq;. Plin. lib. 11. cap. 10. Ruentes ceras fulciunt pilarum instar. Gell. lib. 10. cap. 13. Partim hominum venerunt, plerumq; dicitur, quod significat, Pars hominum venit, id est, Quidam homines: nam Partim hoc in loco aduerbium est, neq; in casu inclinatur. Hæc ille, & alia eodem capite. Hæc aduerbia ferè omnia partes nominatiui agunt. Cic. 2. de Orat. Sed eorum partim in pompa partim in acie illustres esse voluerunt. Ponuntur & accusatiui loco. Idem in Pis. Cum partim eius prædæ profunda libidines deuorassent. Idem 1. in Verr. Ut ad dicendum temporis satis habere possim. Suet. in C. Cæs. Se iam pridem potentiæ, gloriæq; abunde adeptum. Multum, paulum, tantum, quantum, & cætera huius generis inter nomina substantiua relata sunt.

Aduerbia Superlatiua.

Item, Aduerbia superlatiua à nominibus orta.

Cic. de Clar. Maximè omnium nobilium græcis literis studuit.

Idem ibidem, Sæpissimè audio illum omnium ferè oratorum latinè loqui elegantissimè.

Aduerbia loci.

Vbi, vbinam, vbicunque, vbiuis, quouis, quoquo, nusquam, genitiuos, Terrarum Gentium eleganter admittunt.

Lib. 5. Cic. Att. quid ageres, vbi terrarum esses, ne suspicabar quidem.

Terent. Adel. — fratrem nusquam inuenio gentium.

Dicitur & Longè gentium.

Lib. 3. Cic. Att. Tu lōge gentiū abes. Huc spectant aduerbia. Eò, Huc.

Bel. Pu. 5 Liu. Eò consuetudinis adducta res erat, ut quocunq; noctis tempore sibilo dedisset signum, porta aperiretur.

Senec.

Senec. Eò scelerum peruentum est, vt parricidæ pater adfit. *Li. 5. Cõr.*
 Curt. Huc enim malorum ventum est, vt verba mea eodem tem- *Lib. 6.*
 pore & Alexandro excusẽm, & Antiphani.

Plaut. *Asin.* Perij ego oppidò, nisi Litanum inucnio, iam vbi vbi est gentiũ.
 Cic. 1. *Catil.* O Dij immortales vbinam gentium sumus? Idem 2. *Philip.* Qui
 vbicunq; terrarum sunt, ibi est omne Reipub. præsidium. Terent. *Heeyr.* Cui
 quanto fuerat præstabilius vbinis gentium agere atatem. Idem *Heaut.*

Abeat potius quouis gentium. Plaut. *Mercat.*

Mens mihi illam quærere, quoquo hinc abducta est gentium.

Curt. *lib. 5.* Sed eo rerum ventum erat, vt tam periculosum esset non credere
 suis, quàm decipi.

Pridie, & postridie.

Pridie, & postridie & genitiuum, & accusatiuum casum petũr,
 Cic. *Att.* Pridie eius diei venit. *Lib. 11.*
 Idem Appio, Pridie nonas Iunij cum essem Brundusij, &c. *Lib. 3.*
 Cæsar, Postride eius diei, Cæsar præsidio vtrisque castris, quod
 satis esse visum est, reliquit. *Bel. Gal. 1*
 Cic. *Att.* Postridie ludos Apollinaris. *Lib. 16.*

*Aduerbium Tunc genitiuum Temporis admittit, qui tamen raro apud ido-
 neos reperitur. Iustin. libr. 1. Sed de gente obscura tunc temporis Persarum re-
 gi Cambysi, mediocri viro, &c.*

Datiuus post aduerbium.

Quædam dandi casum petunt more eorum, vnde deducuntur,
 vt Congruenter, conuenienterq; naturæ viuere: dicere conuenien-
 ter rationi.

Obuiam alicui ire, procedere, prodire.

Nam congruens, conueniens, obuius datiuo gaudent.

Cic. *de Finib.* Non quæro, quid dicat, sed quid conuenienter ra- *Lib. 2.*
 tioni possit, & sententiæ suæ dicere.

Idẽ, Cæsari ex Hispania redeunti obuiam longissimè processisti. *Philip. 2.*

Plin. Platoni sapientiæ antistiti Dionysius vittatam nauem mi- *Li. 7. c. 30*
 sit obuiam.

Accusatiuus post aduerbium.

Propiùs, proximè, accusandi casum exigunt.

Bb 4

Cic.

Cic. epist. ad Octau. Cur castra longius aduersarioium castris, & propius urbem mouentur?

Phil. 10. Idem in M. Anton. Brutus operam dat, vt cum suis copijs quam proximè Italiam sit.

Hæc duo casum præpositionis habent, vnde profecta sunt. Liu. 2. ab Urb. Inuenio apud quosdam, idq; propius fidem est, & cat. Illud vero eiusdem libro 4. Capuamq; ab duce eorum Capye vel, quod propius vero est, à campestri agro appellatam: Nomen est, nam Propior, & propius datiuum habent. Idem 3. belli Punic. Fama tenuit, quæ propior vero est, haud plus fuisse modio. Iungitur Propius aliquando cum præpositione A, Cic. 1. de Nat. Stella aliq; propius à terris mouentur, aliq; remotius. Senec. epist. 121. Quotidie propius ab vltimo stamus. In illo Virgilij. 1. Georg.

— propius stabulis armenta tenerent:

videtur desiderari præpositio A. Diomedes existimat esse danat casum: & fortasse rectè: nam, si Propior, & Propius, & Proximus datiuum petunt, nemini mirum videri debet, si inde facta aduerbia Propius, & Proxime eundem casum sibi vendicent. Cum tamen hæc duo cum verbo accedendi iunguntur, cuiusmodi sunt illa Ciceronis loca, 1. de Nat. Ad similitudinem cum Deo propius accedebat humana virtus, quam figura, & ad Brutum lib. 11. Ego huic tuae virtuti proximè accedens potius à verbo, quam ab aduerbijs scindet, nam sine ipsis eosdem habet. Idem in Verr. Si tibi ad aurè accessisset, & dixisset Apronium discurrere, te sibi esse iocium. Liu. 4. belli Punic. Accedere manibus. Cic. in Pis. Non audebit accedere ad ludos.

Abhinc.

Abhinc, verbis præteriti temporis iunctum accusatiuum, seu ablatiuum postulat.

Lib. 4. Cic. in Verr. Horum pater abhinc duos & viginti annos est mortuus.

Idem pro Quint. Quo tempore? Abhinc annis quindecim.

Nondum, hoc aduerbium cum verbis futuri temporis copulatum reperi apud idoneos autores.

Ablatiuus post aduerbium.

Comparatiua ablatiuo gaudent.

Cic. 2. de Inuent. Lachryma nihil citius arefcit.

Lib. 2. Idem ad Curionem. Nemo est, qui tibi sapientiùs suadere possit te ipso.

Teren.

Terent. Hecyr. Dies triginta, aut plus eo, in naui fui.

Idē Heaut. annos sexaginta natus es. Aut plus eo, vt coniiicio.

Plin. Minus quinquennio est, quòd prodire, quæ vocant laurea Lib. 15.
non ingrata amaritudinis. cap. 25.

Plus, amplius, minus, modo ablatiuum habent, vt docent allata exempla, modo siue casu ponuntur, sed subauditur coniunctio. Quam. Terent. Adel.

Homini misero plus quingentos calaphos infregit.

Cæs. libro 4. bel. Gall. Quam ipsi non amplius quingentos equites habent. Idem 3. belli Ciuil. In eo prælio non amplius ducentos milites desiderauit. Nec enim accusandi casus ab aduerbijs reguntur, sed à verbis Infregit, Habent, Desiderauit. Videntur & nominandi casus cum his aduerbijs iungi, cum à verbis pendeant. Cæs. 7. belli Gal. Eo die milites sunt minus septingenti desiderati. Idem lib. 5. eiusdem belli Gall. Naues amplius octingentæ vno erant Vise tē pore. Illud Liuij, Paulò plus viginti millium alius exercitus fuit, Ea forma loquendi videtur dictum esse, qua illum eiusdem lib. 7. belli Maced. Regia classis septem & triginta maioris formæ nauium erat. Ibidem, Hostium classis vnde nonaginta nauium fuit. Quare non video, cur ablatiuus, Numero subaudiendus sit. Cum eisdem aduerbijs iunguntur accusatiuus ac ablatiuus casus, mensuram significantes, neq; ab ipsis reguntur, sed casus sunt communes. Vitru. Ita a pariete distent, vt ne plus pateant palmum. Idem, Ne plus pedes binos distent. Liu. de bello Maced. Aberat eorum acies paulo plus quingentos passus. Idem de bell. Pun. Nuuquam nix minus quatuor pedes alta iacuit. Cæs. Milibus amplius quingentis in longum patent.

Aduerbia loci.

Aduerbia, quibus interrogamus, sunt hæc, Vbi, vnde, quò, quorsum.

Hic, istic, illic, &cætera.

Ad interrogationem Vbi redduntur hæc, Hic, istic, illic, ibi, ini bi, ibidem, alibi, alicubi, vbiq; vtrobique, vbilibet, vbiuis, vbicunque, pafsim, vulgò, intus, foris, nusquam, longe, peregre.

Item, suprâ, subtèr, infrâ, antè, post, extrâ, cum fiunt aduerbia.

Cic. ad Torquatum, Nemo est, quin vbiuis, quàm ibi, vbi est, esse malit. Lib. 6.]

Hæc dicuntur aduerbia in loco, seu quæ referuntur ad quietem quibus Nuncubi, necubi, sicubi, vbiubi, vsquam, vsquam addi possunt, quæ, quanuis ad quietem referantur, tamen ad vbi non redduntur. Cic. 1. de Leg. siue est illa lex scri-

Scripta vsquam, siue nusquam. Idem 2. Offic. Nec est vsquam consilio, aut auctoritati locus.

Hinc, istinc, & cetera.

Ad Vnde redduntur hæc, Hinc, istinc, illinc, inde, indidem, aliū de, vndelibet, vndeuis, vndique vndecunque, vndequaque, aliunde, vtrinque, eminus, cominus, supernè, infernè, peregre, intus, foris.

Terent. Heaut. Vide, nequo hinc abeas longius.

Hæc appellantur aduerbia de loco, seu quæ referuntur ad motum è loco, quibus accedunt, secundè, necundæ, vndeunde, intrinsecus, forinsecus, extrinsecus, funditus, radicitus, stirpitus.

Huc, istuc, & cetera.

Ad Quò redduntur hæc, Huc, istuc, illuc, eò, eodem, illò, aliquò, aliò, neutrò, vtroque, quoquo, quocunque, quouis, quolibet, intrò, foras, peregre, longè, nusquam.

-Terent. Hecyr. Abi Parmeno intrò, ac me venisse nuncia:

Hæc appellantur aduerbia ad locum, siue quæ ad motum ad locum referuntur; quibus adiungi possunt, siquo, nequo, quopiam, vsquam. Cic. 1. Philip. Nec vero vsquam discedebam.

Hac, istac, & cetera.

Ad Quà redduntur hæc, Hàc, illàc, illàc, aliquà, qualibet, quacunque.

Terent. Eun. Plenus sum rimarum: hàc, illàc perfluo.

Hæc vocantur aduerbia per locum, siue quæ referuntur ad motum per locum: quibus, siquà, nequà addi possunt.

Horsum, istorsum, & cetera.

Ad Quorsum, idest, Què locum versus, redduntur hæc, Horsum, istorsum, illorsum, aliorsum, deorsum, sursum, dextrorsum, sinistrorsum, lævorsum, prorsum, rursum, introrsum, vel introrsus, retrorsum vel retrorsus, quoquouersum, vel quoquouerfus.

Terent. Phorm. Horsum pergunt.

Idem

Idē ibidē, Sex ego te totos Parmeno hos menses quietū reddā:
Ne sursum, deorsum cursites.

Vt pro Postquam, Quomodo.

Vt pro Postquam Indicatiuum petit.

Cic. Att. Vt ab Vrbe discessi, nullum pratermissi diem, quin ali- Lib. 7.
quid ad te literatum darem.

Idem pro Quomodo cum quadam admiratione.

Idem ad eundem, Cneus noster, ò rem miseram, & incredibilē, Lib. 7.
vt totus iacet.

Terent. Ennuch. Vt falsus est animi.

Vt.

Post has voces Adeò, ita, sic, tam talis, tātus, tot, ferè nunquam
ponitur Quod, sed Vt cum subiunctiuo.

Ci. pro Rab. Adeò ne hospes huiusce verbis, adeò ne ignarus es
disciplinæ, consuetudinisq; nostræ, vt hæc nescias?

Idem i. Tusc. Non sum ita hebes, vt ista dicam.

Antequam.

Antequam, tum Indicatiuis, tum Coniunctiuis iungitur.

Terent. Andr. Experiri omnia certum est, antequam pereò.

Cic. pro Muren. Antequam pro Murena dicere instituo, pro me
ipso pauca dicam.

Idem in M. Anton. Antequam de Rep. P. C. dicam ea, quæ dicē Philip. 1.
da hoc tempore arbitror: exponam vobis breuiter consiliū & pro
fectionis, & reuersionis meæ.

Priusquam.

Priusquam iisdem modis gaudet.

Cic. in M. Anton. Priusquam de Rep. dicere incipio, pauca quæ- Philip. 1.
rar de hesternâ M. Antonij iniuria.

Idem pro Mil. præclare vixero, siquid mihi acciderit, priusquã
hoc tantum mali videro:

Sallust. Priusquam incipias, consulto: vbi consulueris, maturè fa Bel. Catil.
cto opus est.

Ne, Vetandi.

Ne Subiunctiuum petit, cum aliquid prohibemus.

Terent. Eun. Ne post conferas culpam in me.

Lit.

- Ecl. pu. 10.* Liu. Ne tot annorum felicitatē in vnius horæ dedēris dilcrimē.
 Petit & imperatium maximē apud pōetas.
 Plaut. Persa, Abi, ne iura, satis credo.
Lib. 7. Virg. Ne fugite hospitium, ne uē ignorete Latinos.

Quint. lib. 1. cap. 5. Vbi de solacismo agit, Et Ne inquit, & Non aduerbia, qui tamen dicit pro illo, Ne feceris, Non feceris, in idem incidat vitium: quia alterum negandi, alterum vetandi. Hæc ille. Utuntur interdum & oratores imperatium. Idem 6. Declam. Matrem inquit, tibi per hæc merita commendo, tu illam tuere, defende, ama, ne relinque. Et Legislatores. Cicer. 2. de Leg. Ne cogito quis stipem, præter Ideæ matris famulos, eosq̄, iustis diebus.

Ne.

- Næ, hoc est, profectō, pronominibus præpositum Indicatium vel Coniunctiuum petit.
 Terent. Adolph. Næ ego homo sum infelix.
Philip. 1. Cic. in Ant. Næ tu si id fecisses, melius famæ tuę consuluisses.
 Idem 1. Tusc. Næ ille vir sapiens lætius ex his tenebris in lucem illam excesserit.

Per, Perquam, &c.

- Per, perquam, sanè, valde, oppidō, in primis, cum primis, apprimè, admodum, vehementer, & alia id genus ferè positiuis gaudēt.
Lib. 3. Cic. de Finib. Hæc quidē est perfacilis, & perexpedita defensio.
Lib. 2. Idem de Orat. Quod mihi quidē perquam puerile uideri solet.
Lib. 14. Idem ad Terentiam, Sin ad nos pertinerent, seruirent, præterquam oppidō pauci.
Lib. 3. Idem in Verr. Philodamus erat in primis inter suos copiosus.
Ibid. Idem in eundem, C. Mustius homo cum primis honestus.

Quàm affectibus seruiens.

Quàm, cum admirationi, cōmiserationi, atque interrogationi cum admiratione permistæ seruit, positiuis iungitur: ut Quā multū auaritiæ student.

Heu quàm fallaces sūnt hominū spes, quā inanes cogitationes.
 Cice. de Amicit. Quàm multa, quæ nostra causa nunquam faceremus, facimus causa amicorum.

- Lib. 12.* Quint. Quàm multa, imo pene omnia tradit Varro.

cap. 11.

Quàm pro Quantum.

Quàm pro Quantum positiuis præponitur.

Cic.

Cic. Trebatio, Quam sint morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest. Lib. 7.

Quam gratum hoc munus fore patri tuo arbitraris?
Nescis quàm sint stulti, qui suis cupiditatibus seruiunt?

Exceptio.

Quam pro Quantum cum verbo Possum iunctum superlatiuus adiungitur.

Cic. Catoni, Quàm potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. Lib. 15.

Idem de Nat. deor. Aues nidos construunt, eosq; quàm possunt mollissimè substernunt. Lib. 2.

Quàm vt.

Quàm vt, eleganter comparatiua sequitur.

Cicer. de Orat. Hoc altius est, quàm vt nos humi strati suspicere possimus. Lib. 3.

Quam pro Valde.

Quam pro Valde superlatiuus elegantissimè adiungitur.

Cic. Valerio, Vehementer te rogo vt cures, vt ex hac commendatione mihi Cuspius quàm maximas, quam primum, quàm sapissime gratias agat. Lib. 13.

Tam, Quam.

Tam & Quam positiua frequentissimè, superlatiua rarius, cōparatiua rarissimè copulant.

Cic. in Ora. Nemo orator tam multa, ne in Græco quidem otio scripsit, quam multa sunt nostra.

Sallust. Quàm quisq; pessimè fecit, tam maximè tutus est.

Terent. Heaut. — nanq; adolescens quā minima in spe situs erit, Tam facillimè patris pacem in leges conficiet suas.

Cic. pro Deiot. Per dexteram te istam oro, quam regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti: istam, inquam, dexteram non tam in bellis, & in prælijs, quàm in promissis, & fide firmiorem.

Ponitur interdum, Tam, separatim cum superlatiuo.

Cic. in Anton. Nondum erat vestris tam grauissimis, tamq; multis iudicijs, ignominijsq; concisus. Phil. 12.

Consultò, que rara sunt, præmittimus. *Liu. lib. 10. bel. Mac. Per difficultissimum aditum, dixit. Plin. lib. 2. ca. 54. Per plurimum refert. Columel. lib. 3. cap. 20. Per paucissimis agricolis. Curt. lib. 4. Perquam maximo exercitu coacto. Quam, cum affectibus seruit, potius Valde, quam Quantum videtur significare, Unde quidam huius generis exemplis contra Laurentium docent, Quam pro Valde etiam positiuis iungi. Vt cumq; tamen se res habeat, cum affectibus, vt diximus, inseruit, positiuis adhaeret. Posuimus tantum verbum Possum, quod Valeo, Quo in hoc genere loquendi non videantur perinde vsitata; locus ille Ciceronis Philip. 2. Sed reliquum cursum vitæ, quam quidem possum celeriter perstringam: longe aliter legitur. Sed reliquum cursum videte: quem quidem celeriter perstringam. Itaq; ex hoc loco probari nõ potest, Quam cum verbo Possum etiam positiuis adiungi. *Plin. lib. 18. cap. 28. cum positiuis iunxit, Tanta literarum occasio, quas equidem miscebo agrestibus negotijs, quam potero dilucidè atque perspicuè. Superlatiuum casum ferè non habet, cum ei Quam adiungitur, vt Cicero fuit quam eloquentissimus Romanorum, vel inter Romanos, vel ex Romanis. Quam pro valde interdam positiuè videtur admittere. Idem 1. de Orat. Tam Crassus, Atqui vide, inquit, in artificio & opera quam tenui & leui, quanto plus adhibeatur diligentia: quam in hac re, quã constat esse maximam. Idem in Bruto, Itaq; prima causa publica pro Sex. Rosc. dicta, tantum commendationis habuit: vt nonnulla esset, quæ non nostro digna patrocinio videretur: deinceps inde multa, quas nos diligenter elaboratas, etiam quam elucubratas asseruamus. Idem 4. Verr. Fecerunt aliqui alia quàm multa: Cur in hoc vno crimine isto genere defensionis vteris? Nisi in his etiam locis aliquis affectus latet, Tam, Quam pro Tanto Quanto raro reperiuntur comparatio iuncta. *Virgil. 7.***

Tam magis illa fremens, & tristibus effera flammis,

Quam magis effuso crudescunt sanguine pugnae. Tam, Quam cū superlatiuo præcedente pro aduerbijs, Vt, Ita ponuntur: sic enim Sallustij locus exponi potest, Vt quisq; pessimè fecit, ita maxime tutus est.

Aduerbia in Vm.

Aduerbia, in Vm positiuis gaudent: vt Parum, multum, nimium, tantum, quantum, aliquantum.

Lib. 10.

Cic. Att. Parum firma sunt, quæ de fratre meo scribis.

Lib. 2.

Idem in Rull. Socer huius vir multum bonus est.

Idem de Finib. In rebus apertissimis nimium longi sumus.

Idem Cic. ad Luceium libr. 2. Aliquantulum labefactata, atque conuulsa. *Plaut. Bacch. Credo timida es aliquantum soror. Terent. in Eun. iunxit cum comparatio, Eius frater aliquantum est ad rem audior.*

Ad-

Aduerbia O finita.

Paulo, nimio, aliquanto, tanto, eo, quo, multo, Hoc, pro tanto, comparatiuo adhærent.

Cic. de Off. Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. *Lib. 1.*

Cicer. de Amici. Nec vero corpori solum subueniendum est, sed etiam menti, atq; animo multò magis.

Plancus Ciceroni. Certè hoc maius habes testimonium amoris mei, quò maturius tibi, quàm cæteris consilia mea volui esse nota. *Lib. 10.*

Luceius Ciceroni, Ego valeo sicut soleo, paulò etiàm deterius quàm soleo. *Lib. 5.*

A P P E N D I X.

Multo etiam superlatiuis additur.

Cic. in Verr. Cum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenij, atque eloquentiæ multo molestissima. *Lib. 1.*

Item Longe pro Valde.

Cic. in Bruto, Longe post natos homines improbissimus C. Seruilius, sed peracutus, &c.

Facile, cum (Sine dubio, sine controuersia) significat, superlatiuis gaudet, aut ijs, quæ eorum vim habent.

Idem pro Rabirio Posth. Virum vnum totius Græciæ facile doctissimum Platonem in maximis periculis infidij; versatum esse accepimus.

Idem pro Sext. Roscio, Non solum sui municipij, verum etiam eius vicinitatis facile primus.

Idem pro Cluentio, Regionis illius, & vicinitatis virtute, existimatione, nobilitate facile princeps.

Quintil. In affectibus verò tum omnibus mirus, tum in ijs, qui miseratione constant, facile præcipuus. *Li. 10. c. j.*

Longe pro Multò etiam iungitur comparatiuo. Virgil. 9. At pedibus longe melior Lycus. Pro Valde iungitur & ijs nominibus, quæ vim superlatiui habent. Cic. Bruto lib. 13. L. Castronius Pætus longe princeps municipij Lucensis. Idem 4. Verr. Longe primus ciuitatis est Epicrates. Præterea nominibus, quæ diuersitatem dissimilitudinemq; significant, vt Longe alius, dispar, dissimilis. Idem pro Font. O fortunam longe disparem M. Fonteij. Item aduerbijs aliter secus, ante post, & verbis antecello, præsto, antepono, quæ aduerbiũ Multo etiã admittunt. Sed hæc hæctenus, ne præstantissimo magistro vsui iniuriã faciamus.

Quo-

Quoniam quæ aduerbia quibus gradibus iungantur diximus, illud minime præmittendum est. Omnis etiam cum superlatiuis frequenter iungi. Cic. *Lib. 5. Quamobrem velim ita & ipse ad me scribas de omnibus minimis, maximis, mediocribus, vt ad hominem amicissimum. Idem ad Q. Frat. libro 3. Omnia minima, maxima ad Cæsarem mitti sciebam. Idem 6. Verr. Ego mei iam rationem officij confido esse omnibus iniquissimis meis persolutam. Quis cum partitiuè accipitur superlatiuum amat. Quint. lib. 7. cap. 5. De premijs autem queruntur duo, an vllò sit dignus qui petit, an tanto: ex duobus, vter dignior: ex pluribus quis dignissimus. Cic. *Att. lib. 7. Ego consilij: quod optimum factu videbitur, facies. Cum verò comparatiuè ponitur, comparatiuò gaudet. Idem de Amicit. Quis clarior in Græcia Themistocle? quis potentior? Quisq; superlatiuis præponitur. Idem 2. de Finib. Optimum quidq; rarissimum est. Idem 1. de Orat. Vt quisq; optime dicit: ita maximè dicendi diffi cultatem, variosq; euentus orationis, hominumq; iudicia pertimescit. Iungitur etiam eleganter cum nomine Quotus. Idem 2. de Finib. Quotus enim quisq; philosophorum inuenitur, qui sit ita moratus, ita animo, ac vita constitutus, vt ratio postulat? Item cum nominibus quæ vocant Ordinalia, vt Tertio quoque verbo solæcismum facit. Idem 4. Verr. Quinto quoque anno Sicilia tota censeatur. Rarè cum nominibus absolutis, ex quibus superlatiua formari possunt, iunctiõnem reperitur. Inualidus tamen quisque aliquoties inuenitur apud Tacitum, & apud Suetonium in Othone cap. 2. Frebatur & vagari noctibus solus, atque inualidum quenque obuiorum vel potulentum corripere, ac distento sago impositum in sublime iactare. Legitur & cum comparatiuis maximè accedentibus aduerbijs Quò & Eò. Cic. pro Rose. Comm. Quo quisque est solertior, & ingeniosior, hoc docet iracundius, & laboriosius. Quint. lib. 2. cap. 3. Erit etiam eò obscurior, quo quisque deterior.**

INTERIECTIONIS CONSTRUCTIO.

O.

O Tribus casibus adiungitur, Nominandi, Terent. Phorm. O vir fortis, atque amicus, Acculandi, Cic. Terentiz, O me perditum, o me afflictum. Vocandi, Terent. Andr. O Daue, ita'ne contemnor abs te?

Interdum Omittitur, cum nimirum leuior est affectus, Cic. in Pis. Miserum me, cum hac me peste, atque labe consero. Idem *Att. lib. 10. Me cæcum, qui hæc ante non viderim. O non solum cum aduerbium est vocandi, vocatiuo adheret, verum etiam cum est interiectio. Idem in Pis O paterni generis oblæte, materni vix memor.*

Hæc,

Heu, prò.

Heu, & Pro, modò nominādi, vel potius vocādi casum postulāt.

Virg. Heu pietas, heu prisca fides.

Lib. 6.

Liu. Tantum (prò dolor) degeneravimus à parentibus nostris.

Bel. pu. 2.

Modò accusandi.

Cic. in M. Anton. Heu me miserum, cur Senatum cogor, quem semper laudavi, reprehendere?

Philip. 7.

Idem in Verr. Pro Deum, hominumque fidem.

lib. 5.

Pro apud Ciceronem 2. Philip. apertissime vocativum habet, Quæ enim res unquam (pro sancte Iupiter) non modo in hac urbe, sed in omnibus terris, est gesta maior: Heu etiam dativo gaudet. Plaut. Milit.

Heu mihi, nequeo, quin fleam. Idem Mercat. Heu misero mihi.

Hei, ve.

Hei, ve, dativo gaudent.

Terent. Heaut. Hei misero mihi.

Idem Andr. Ve misero mihi.

Hei interdum vocativo additur. Plau. Aulul.

Hei Megadore, haud decorum facimus tuis factis facis.

Terent. Enoch. Hei mihi, laudo: tandem perdoluit, vir es.

Cedo, cum verbum sit imperativi modi, non est, cur interiectionibus adnumeretur. postulat accusativum. Cic. 6. in Verr. Cedo tabulas: vel dativum cum accusativo. Idem 3. in Verr. Cedo mihi leges Atinias.

CONIUNCTIONIS CONSTRUCTIO.

Coniunctiones copulatiuæ, & disiunctiuæ, cum ad idem verbum referuntur, similes casus connectunt.

Cic. in Anton. Quis non doleat interitum talis & viri, & civis?

Phil. 12

Sall. diuitiarum, & formæ gloria fluxa, atque fragilis est.

Bel. Catil

Cic. de Senect. Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum, oliuetorumque specie dicam?

Quam, Nisi, An, Præterquam.

Quam, Nisi, An, Præterquam eisdem isidem casus copulant.

Cc

Cic.

lib. 3. Cic. Att. An existimas ab vlllo male me legi, probari q; quā à te? Idem pro Sest. Quem vnquam Senatus ciuem, nisi me, nationibus exteris commendauit?

lib. 3. Idem de Orat. Refert etiam qui audiant, Senatus, an populus, an Iudices.

Inuict. 3. Idem in Catil. Pro tantis rebus nullum à vobis præmium postulo, præterquam huius diei memoriam sempiternam.

Exceptio.

Aliquando huic constructioni certa dictionū proprietates obstat: vt Fui Romæ, & Athenis.

Aut Brundusi, aut Sulmone mortuus est.

Emisti'ne librum centusse, an minoris?

Mulim Panormi, quàm Syraculis esse.

Etsi, Tametsi, Quanquam.

Etsi, Tametsi, Quanquam in principio statim sententiæ indicatiuum postulant.

Cic. pro Mil. Etsi vereor iudices, &c.

lib. 1. Idem Lentulo, Tametsi nihil mihi fuit optatius.

lib. 10. Idem Planco, Quanquam gratiarū actionē à te non desiderabam. Alibi etiam subiunctiuum admittunt.

lib. 1. ca. 3. Quint. Czdi vero discentes, quāquam receptum sit, & Chrysi-
pus non improbet, minime velim.

Etsi, Quanquam principijs librorum, orationum, ac epistolarum accommodatissima sunt: subsequente particula Tamen. Cicer. ad Rufiam lib 5. Etsi mihi nunquam dubium fuit, quin tibi essem carissimus, tamen quotidie magis id perspicio. Idem ad Luceium eodem lib. Quanquam ipsa consolatio literarū tuarum mihi grauissima est, &c tamen illum fructum ex his literis, vel maximum cepi. Tametsi, vix initio librorum, aut orationum inuenias: apud Ciceronem vt modo diximus, epistolam ad Lentulum inchoat, Tametsi nihil mihi fuit optatius, &c. illud Cesaris ad Ciceronem Att. lib. 10. Etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram, &c. In correctis libris legitur, Iudicarem.

Etsi, Tametsi, Quanquam, cum primum locum sententiæ, ac periodi occupant, Indicatiuum possunt: ceteris locis non respuant Coniunctiuum, Cicer. de Amicit. Sed nec illa extincta sunt, aluntur q; potius, & augentur cogitatione, & memoria: etsi planè illis orbatus essem, magnum tamen afferret mihi etas ipsa

ipſa ſolatum. Idem 5. in Verr. Non me in hercule, quæ loquor, crederem Iudites, tametsi vulgo audirem. Idem 2. de Ora Erant quæ qui quanquã ita se habere arbitrarentur, tamen quo facilius, &c. Frequentius tamen hæc in medio & sine periodi cum indicatiuo iunguntur. Idem ad Cassium lib. 15. Præposteros habes tabellarios, etsi me quidem non offendunt, sed tamen, cum à me discedunt, efflagitant literas: Idem Att. 8. Nec vero hæc extrema quisquam potest reprehendere, quod mare transferim, id enim, etsi erat deliberationis, tamen obire non potui. Idem pro S. Rosc. Quod tametsi miserum, & indignum est, ferret tamen æquo animo. Terent. Andr. Obtundis, tametsi intelligo. Cicer. pro S. Rosc. Innocens est quispiam, veruntamen quanquam abest à culpa, suspitione tamen non caret. Idem Cassio lib. 15. In integro res nobis erit, quanquam quicum loquor?:

Etiamsi, Quanuis, Licet, Vt, pro, quanuis.

Etiamsi, Quanuis, Licet, Vt, pro quanuis subiunctiuo gaudet.

Cicer. de Amicit. Omnia breuia tolerabilia esse debent, etiamsi maxima sint.

Idem in Anton. Homines quanuis in rebus turbidis sint, tamen Pbili. 2. si homines sunt, interdum animis relaxantur.

Idem post Redit. in Senat. Tantus vester cõsensus de salute mea fuit, vt, licet corpus abesset meum, dignitas in patriam reuertisset.

Idem pro Quint. Vt summa haberem cætera, temporis quidẽ certe vix satis habui.

Ex his quatuor *Quanuis* aliquando initium orationum, epistolarumquæ occupat: sic Quintilianus quintam, octauam, decimam, & duodecimam declamationem exorsus est. Quintam, *Quanuis* iudices in tanta malorum continuatione iam potuerim nihil ex accidentium meorum nouitate mirari. Vbi, potuerim, in omnibus libris, quos quidem viderim, legitur, non poteram, vt Laurentius legit: alijs etiam locis cum coniunctiuo apud eundem Quintilianum iungitur. Cicer. Att. 14. *Quanuis* tu magna, & mihi iucunda scripseris, &c. tamen si est bellum ciuile futurum, &c. initium est epistolæ. Apud Ciceronem frequentissimè cum subiunctiuo copulatur. Apud Horatium tamen epistola quadam sic incipit, *Quanuis* Scæua satis per te tibi consulis, & scis.

Colum. lib. 2. cap. 9. etiam indicatiuo vsus est, *Quanuis* de mensura autoribus minus conuenit, hanc tamen esse commodissimam magister vsus docuit. *Etiamsi, Licet, Vt, pro quanuis*, nondum cum indicatiuo, quod meminim, legi: apud Ciceronem cum subiunctiuo leguntur frequentissimè. Ad Brut. lib. 11. Tuis enim opibus, & consulatu tuo, etiamsi timidi essemus, tamen

omnem timorem abijceremus. Terent. Heant. Id quidem ego etiamsi neges, certo scio. Illud Ciceronis, quod quidam asserunt, Quam tibi, etiamsi non deseras mittam: nondum reperi. In illo eiusdē ad Att. Ego bonos viros sequar, etiamsi fruent, pro Ruerint ponitur. Tutius itaque utemur subiunctiuo. Si pro Quamuis Coniunctiuo iungitur. Terent. Eun. Redcam? non si me obsecret.

Ne Causalis.

Ne causalis Coniunctiuum amat.

Terent. Andr. Hei vereor, ne quid Andria apportet mali.

Idem Eunuch. — nunc metuo fratrem Ne intus sit.

Idem Andr. — tum autem hoc timeo Ne se deseras.

Ut, pro Ne.

Ut, post verba Vereor, Temeo, Metuo elegāter ponitur pro Ne.

Terent, Phorm. At vereor ut placari possit.

lib. 1.

lib. 14.

Cic. de Orat. Sed illa duo Crasse vereor, ut ibi possim cōcedere.

Idem ad Terētiā, Omnes labores te excipere video, timeo ut iustineas.

Terent. Andr. Perij, metuo ut substat hospes.

Ne non, pro ^{ut} Ne.

Post eadem verba, Ne non etiam pro Ne Ponitur.

lib. 7.

lib. 9.

Cic. Att. Si mānet, vereor ne exercitum firmū habere nō possit.

Ad eundem, Timeo ne non impetrem.

Idem pro Milōne, Cur igitur hos manumisit? metuebat scilicet ne indicaretur: ne dolorem perferre non posset.

Locum Ciceronis integrū apponam, ne quis te ptingat scrupulus. Equidem illud molior, quod tu mones, speras quod fieri posse, ut mihi Cesar concedat ut absim, quā aliquid in Senatu contra Cneum agatur, sed timeo ne non impetrem. Quintil. lib. 7. cap. 2. Ut non, posuit pro Ne non, Oppidō, inquit, quo sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor ut iam non ferat quisquam.

A P P E N D I X.

Si Tertiā addideris negationē, te omni metu liberū significabis.

lib. 6.

Idem in Verr. Non uereor ne hoc officium meum P. Seruilio non

non Probem. hoc est, Non dubito quin hoc officium meum P. Seruilio sim probaturus.

Vt ne, pro Ne.

Vt ne peruentusè ponitur pro ne
Cic. in Verr. Impetrant, vt ne iurent. *Lib. 3.*
Idem ad Q. Frat. opera datur, vt iudicia ne fiant. *lib. 3.*
Idem Bruto, Vt ne quid meorum tibi esset ignotù, ani maduer. *lib. 1 3.*
ti te operam dare.

Ni, Nisi, Si.

Ni, Nisi, Si, tum Indiciuum, tum Coniunctiuum amant.
Terent. Andr. Mirum ni domi est.
Idem Phorm. Ni nossem causam, crederem vera hunc loqui.
Cic. in Verr. Ni restituisent statuas, vehementer his minatur. *lib. 4.*

Nisi.

Idem de Amicit. Ortum quidem amicitiaè videtis, nisi quid adhuc fortè vultis.

Ibidem. Nisi immortalitatem optare vellet, quid non est adeptus, quod homini fas esset optare?

Si,

Terent. And. Si illum relinquo, eius vitæ timeo: sin opitular, huius ius minas.

Ibidem, Si id facis, hodie postremum me vides.

Cic. Att. Si hortos inspexeris, dederis mihi quod ad te scribam: *lib. 1 3.* sin minus, scribam tamen aliquid.

Idè ad eundem, Expeditus facito vt sis, si in clamaro, vt accurras. *lib. 2.*

Quòd, causalis,

Quòd cum causam ac rationem reddit, tam Indiciuio, quam Coniunctiuo gaudet.

Cic. Att. Fecisti mihi pergratum, quòd Serapionis librù ad me *lib. 2.* misisti.

Idem ad eundem, Vtinam illum diem videam, cum tibi gratias *lib. 3.* agam, quòd me viuere coëgisti.

Ad eundem, Admiratus sum, quòd ad me tua manu scripisses. *lib. 9.*

lib. 2. Idem de Diuin. Vetus autem illud Catonis admodum scitum est, qui mirari se aiebat, quod nō rideret aruspex, aruspicem cum videret.

A P P E N D I X

Verbum, Videor, coniunctionem Quòd refugit.

Ne ergo dixeris, Videtur mihi quòd sum doctus, quòd es doctus, quòd ille est vir doctus: sed Videor mihi esse doctus.

Videris mihi esse doctus: Ille sibi videtur esse vir doctus.

Et numero multitudinis eodem modo, Videmur nobis esse docti

Videmini vobis esse docti. Illi videntur sibi esse viri docti.

lib. 9. Cic. Att. Amens mihi fuisse videor.

lib. 2. Idem ad eundem, Relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum.

Philip. 2. Idem in M. Anton. Nescio quid turbatus mihi esse videris.

† *In ep. ad Terent. Andr.* Subtristis visus est esse aliquantulum mihi.

Att. 9. † Atticus Ciceroni, sol excidisse mihi è mundo videtur.

Bel. pu. 8. Liu. Næ tibi P. Corneli cum ex alto Africam conspexeris, ludus & iocus fuisse Hispaniæ tuæ videbuntur.

Quia ,

Quia pro Quòd vtrunque modum admittit.

Cic. de Amicit. Recordatione nostræ amicitæ sic fruor, vt beatè vixisse videar, quia cum Scipione vixerim.

lib. 1. Idem de finib. Neq; quisquam est, qui dolorem ipsum, quia dolor sit, amet.

lib. 6. Idem in Verr. Quarta autem est vrbs: quæ, quia postrema ædificata est, Neapolis nominatur.

Alia præterea sunt particula, quarum vsum vsus ipse optimus magister te sine tadio progrediente tempore docebit.

DE FIGVRATA CONSTRVCTIONE.

RATIO tres virtutes habere debet, vt Emenda-
ta, vt Dilucida, vt Ornata sit : quibus virtutibus
totidem vitia contraria sunt . Nam Emendatæ
Barbara, Dilucidæ Obscura, Ornata Inornata
aduerfatur.

Barbaræ orationis vitia.

Dvo sunt vitia, quibus oratio barbara atque rustica efficitur,
Solæcismus, & Barbarismus : quæ , qui purè , ac emendatè loqui
volet, omni contentione, velis, vt ita dicam, remis que fugiet.

Solæcismus quantum Emendatæ orationi aduerfetur , & unde nomen assumpferit.

QVO Figuratæ constructionis natura commodius intelligatur, fimal de
orationis vitij nobis agendum est : fieri enim potest vt quis facile decipiatur,
cum Figurata ipsa constructio vitij speciem præse ferat, tametsi ab eo longè ab-
sit. Solæcismus vsque cò Latinitati (sic enim autor ad Herennium Emendatam
orationem lib. 4 appellat) infusus est, vt eam funditus euertat : neq, enim di-
ctionem vnã inuadit , sed integram compositionem fædat , ipsiusq, orationis
contextum dissipat: Vnde Eustathius in 1. Iliad. vbi de nomine εὐλογῆς hoc est sa-
nus, integer, loquitur, ab ijs, inquit, qui de ratione vocabulorum agunt οὐδ' εὐ-
λογοῦς hoc est, Solæcismus merito dicitur quasi εὐλογῶν ἀδικοῦμεν hoc
est , sani & integri sermonis iniuria fæditas , ac corruptio. Idem tamen alio
loco docet Solæcismum compositionem fuisse propriam Solorum vrbis Cypri.
Diogenes vero Laërtius in Solone scriptum reliquit à Solis Ciliciæ vrbe nomen
traxisse : namcum eò tem ducta esset Atheniensium colonia, progrediente tem-
pore corruptam fuisse . Atticam linguam, inde illos non ἀττικῶς, sed εὐλογοῦ-
σιν dictos esse. De Barbarismo, hoc est dictione peregrina, aut Latina quidem,
sed vitiose scripta , aut pronunciata post dicemus , ne turbetur ordo.

Quid sit Solæcismus & quot modis fiat.

SOLæcismus Constructionis atq; Emendatæ orationis, de qua
hactenus egimus, hostis infestissimus, est vitiosa partium ora-
tionis compositio.

Is fit quatuor modis Adiectione, cum aliquid orationi contra præcepta Grâmaticæ adijcitur: vt Scribo cû calamo, Ludo cû pila. Detractione, cum aliquid eodem modo detrahitur: vt Eo forû Redeo agro. Ne hoc fecit, pro Ne hoc quidem fecit.

Transmutatione, cum partiû orationis ordo turbatur, vt Quo- que ego, Enim hoc voluit, Autem non habuit.

Immutatione, cum pars vna orationis pro alia ponitur, vt Stul- ti graue ferût res aduersas. Graue pro grauiter, nomē p aduerbio

Fiunt Solæcismi etiam per cæteras orationis partes. Item per ea quæ cognata sunt, id est eiusdem generis, ac partis, vt, Eo, in- tus, Sum intro. Quid huc agis? Quando hic venisti? Scripsit ne Cicero hanc orationem, aut Hortensius? Aut pro An. Non fece- ris cuiquam iniuriam, pro Ne. Eo apud forum.

Deniq; fiunt & per ea quæ partibus orationis accidunt. Per ge- nera, vt Sapiètes læto frôte res aduersas ferunt. Per casus, vt Quo is? Romæ. Venio Brundusij. Per numeros, Si vnum ad te vocans di cas, Venite. Per personas, si quempiam honoris causa ita alloqua- ris, Sedeat, Accedat: pro Sede, Accede. Per modos, vt Peto à te, vt mihi opem fers. Per genera verborum, vt Mox reddam, pro re- dibo, ponitur enim actiuum pro neutro.

De Solæcismo agit Quintilianus copiose lib. 1. ca. 5. vbi inter multa alia do- cet Non feceris, pro Ne feceris, solæcismum esse, cum alterum negandi sit ad- uerbium, alterum vetandi. Item Veni de Susis in Alexandriam, Solæcismum esse per adiectionem. qua de re satis diximus suo loco. Gellius lib. 5. cap. 20. ait Solæcismum à vetustioribus Latinis Imparilitatem & Strobiliginem fuisse ap- pellatum. Sed cum Solæcismi vocabulo Autor ad Herenn. Quintilianus, Mar- tialis, atq; alij vtantur, non est cur vocem ipsam reformidemus. Qui hoc vitio laborat σολοικιστής; solæcistes siue solæcista à Luciano dicitur.

A P P E N D I X.

lib. 1. c. 5.

Fuerunt, vt ait Quintilianus, qui Adiectionis vitium Pleonaf- mon: Detractionis, Eclipsin: Transmutationis, Anastrophen appel- larint, negantes hæc vitia species esse Solæcismi.

Quid sit figurata constructio.

Cum apud viros doctos & qui purè loquendi laude floruerunt, aliquid legerimus, quod Grammaticorum legibus repugnare vi- deatur, non continuò existimabimus eos Solæcismû fecisse: cum ipsorum autoritate, testimonijsq; soleant Grammatici ipsi sua præ- cepta confirmare. Nam sunt quædam, quæ faciem quidem Solæci-

mi

mi habent, vitiosa tamen non sunt. Hoc nouum loquendi genus Figura verborum, aut sermonis, aut orationis, siue vt Græci loquuntur, *ἡμετέριον* schema lexeos appellatur. Est enim Figura noua loquendi ratio à trito & vulgari sermone remota, quæ ferè ratione aliqua nititur.

Si magni autores cum partes orationis, aut earum attributa permutant, in Solæcismum incidunt, Cicero, Terentius, Cæsar, Lilius, ceteriq; antiqui non rarò hoc vitio laborarunt. Non est igitur solæcismus, sed schema. Quauis hoc, quod schema vocatur, inquit Quintilianus eodem loco, si ab aliquo per imprudentiam factum erit, solæcismi vitio non carebit. Eustathius in Odyss. λ, docet quæ nouè figuratè, ab Homero alijsq; viris doctis dicuntur, non solæcismum sed *σολοικισμῶν ἡμετέριον*, hoc est schemata quæ faciem habent solæcismi, aut simpliciter schemata tantum appellari, peccatumq; esse voluntarium, non ab inscitia profectum. Solæcismum vero esse peccatum non voluntate, sed ignorantia commissum. Schema, vt idem Quintil. ait, ferè habet aliquam rationem: verum ne nimium sis sollicitus de rationibus inuestigandis, interdum enim pro ratione est voluntas atq; vsus doctissimorum hominum, quæ pluri sunt facienda, quàm Grammaticorum omnium leges. Verbi causa, inquit Cic. Verr. 4. Hominem id ætatis quàm tumultuosissimè adoriuntur. Idem ad Thorannium lib. 6. ita viximus & id ætatis iam sumus, vt omnia quæ non nostra culpa acciderunt fortiter ferre debeamus. Elegantiã huius locutionis omnes admirantur, rationem fortasse nemo facile inuenerit. Neq; enim videtur Hellenismus, cum affirmet Budæus in commentarijs ling. Græc. non esse apud Græcos similes locutiones. Itaq; cum viri doctissimi Grammaticorum leges minime iurarint, obseruabimus atque colligemus diligenter quæ sua sponte eleganter dixerunt vt ea nobis ad imitandum proponamus, non vt ad Grammaticæ normam, & angustis ea dirigamus. Et vt quod sentio breuiter dicam, si tum ligata, tum soluta oratione emendate aut scribere aut loqui studes, tibi eos, qui vtraq; facultate præ ceteris floruerunt, imitandos propone.

Enallage.

Enallage figura est cum pars vna orationis pro alia ponitur.

Cic. Att. quæ turpis est asætatio, cum viuere ipsu turpe sit nobis. Idem ad eundem, Philotimus non modo nullus venit, sed ne per literas quidem, aut per nuncium certio rem facit me.

Terent. Andr. Ita factu opus est.

Hic vides partes orationis inter se commutatas, Viuere ipsum pro vita ipsa Verbum pro nomine: Nullus pro non, Nomen pro aduerbio: Factu pro fieri, Participium pro verbo. Neque quisquam tam demens erit, vt credat Terentium, aut Ciceronem solæcismum fecisse. Est ergo schema siue figura quæ Enallage

Lib. 13.
Lib. 2.

lage dicitur. Sunt & alia nomina que pro aduerbijs ponuntur, vt Recens, Sublime, Frequens. Suet. in Tiber. ca. 1. Inde Romam recens conditam cum magnacientium caterua commigravit. Cic. 2. de Diuinat. Ea q̄, scuta qua fuerant sublimē fixa, sunt humi inuenta. Idem de Amicit. Venio in Senatum frequens. Sic Toruum, horrendum & alia id genus apud p̄etas. Nomen interim loco interiectionis indignat̄is ponitur. Cic. in Catil. 4. Quē (malum) fuit ista amentia? Contra aduerbium aliquando partes nominis agit. Plaut. Merc. Bene sit tibi. Plin. lib. 5. ad Macrum. Bene est mihi, quia tibi bene est. Cicer. Att. lib. 5. Male sit Antonio, si quidem Butrotijs molestus est. Sic Stat, Sais, Abunde, Partim, de quibus in constructione aduerbij dictum est. Verbum loco interiectionis blandientis. Idem ad eandem lib. 5. Amabo te incumbē in eam rem, & ad me scribe.

Fit etiam Enallage per attributa partium orationis.

Per casus, Cic. pro Sext. Rosc. Duo sunt Titi Roscij, quorum alteri Capitoni est cognomen.

Libr. 10.
ca. 73.

Per numeros, Plin. In Africa magna pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium. Per modos, Terent. Andr.

Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.

lib. 2.

Cic. Att. Respiraro, si te videro. Per tempora,

lib. 3.

Idem in Verr. Vnum ostende in tabulis aut tuis aut patris tui emptum esse: vicisti.

Partium attributa appellantur accidentia, casus, numerus, genus, persona & cetera. Huius figure beneficio soluent pueri varios modos, quibus interdum constricti tenentur, maxime cum in p̄etas inciderint. Vir. 6.

Proijce tela manu sanguis meus.

Idem 8. Corniger Hesperidum fluiuis regnator aquarum,

Adsis o tandem. Vtrobique nominandi pro vocandi casus positus est.

Idem 3. Aen, — celsam Buthroti ascendimus urbem.

Genitinus pro accusatiuo, Buthrotum urbem. Idem lib. 5.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus Adiuuat.

Ablatiuo vsus est pro accusatiuo, vt docet Non. Marcel. Est mihi cognomen Capitoni, Africano frequentius & elegatius dicitur, quam Capito, Africanus.

Cic. 7. Verr. Quid de Apollonio Dioc̄is filio Panormitano, cui Gemino cognomen est, preteriti potest? Liu. lib. 4. ab Urb. Collega additur ei Agrippa Mreminus, cui Lanato erat cognomen. Idem 2. ab Urb. Erat tum in castris inter primores inuenum Cn. Martius adolescens & consilio, & manu promptus, cui cognomen postea Coriolano fuit. Dicitur etiam, est mihi Faustulo nomen. Idem 1. ab Urb. Faustulo fuisse nomen serunt. Plaut. Cisel. Nomen est mihi Auxilio. Malim tamen hic nominatiuo vti, est mihi nomen Faustulus. Auxilium, quo modo frequentissime loquitur Cicero pro Cacin. Argentarius Sext.

clo

Gladius, cui nomen est *Phormio*. Idem 6. *Verr.* Est fons aquę dulcis, cui nomen *Arctusa* est. *Terent.* in prologo *Hecyr.* *Hecyra* est huic nomen fabulę. *Plaut.* *Mench.* *Mibi est Menehmus* nomen. Idem tamen in *Amph.* interrogatur de casu vsus est: Nomen *Mercurij* est mihi. *Grammatici* *Antiptosin* proprie appellant, cum casus pro casu ponitur. Genus genere permutatur. *Plin.* lib. 18. cap. 75. *Nube grauida candicante*, quod vocant *tempestatem albam*, grando imminet: pro *Quam illud Terent. Phorm.* *Hęcine erant itiones crebrę?* item *Plauti Pænul.*

Hęcine sunt filię meę?

non huc spectant, simplici enim c scribitur *Hęcine*, & cine syllabica est adiectio, vt *Hęcine* in datiuo plurali: itaq; non ponitur genus neutrum pro feminino, vt quidam putat. Numerus pro numero. *Virg.* 1. *Aen.* Pars in frustra secant. *Ouid.* 2. *Fast.* *Thura ferant*, placentq; nouum pia turba. *Quirinum.* *Cic.* pro *Mil.* Si tempus est vllum iure hominis necandi, quę multa sunt certe illud non modo iustum, verum etiam necessarium, cum vis illata defenditur. Reperitur & in personis hęc permutatio, sed rarius. *Terent. Phorm.*

Get. *Siquis me quęret rufus*, *Da.* *Pręstō* est, desine:

pro *Pręstō sum.* Modus pro modo, vt illud *Terentij*, *Feceris*, pro *Facies*: *Coniunctiuus* pro *Indicatio*. Tempus pro tempore. *Cicer.* ad *Att.* libro. 14. *Utinam liceat isti concionari*, cui si esse in *Vrbe* tuto licebit, *vicinus*: pro *Vincemus*. *Pręteritum* pro futuro. *Liu.* 1. *bel. Puni.* Si hoc bene fixum omnibus destinatumq; in animo est, iterum dicam *Vicistis*, pro *Vincetis*. Permutantur deniq; verborum genera. *Virg.* 11. — *picistis bellatur Amazones armis.* *Bellantur* pro *bellant*. De *Modorum*, *Temporumq;* permutatione fusius dictum est in verborum declinatione.

Eclipsis.

Eclipsis figura est cum id, quod in oratione de est, foris omnino petendum est.

Cic. ad *Att.* *Ego si Tiro ad me, cogito in Tusculanum.*

Idem in *Verr.* *Ridere conuiuę, calumniari ipse Apronius.*

Idem *Att.* *Quid mihi autores? aduolone, an maneo?*

Idem pro *Planco*, Pro vno filio duo patres deprecamur.

lib. 15.

lib. 5.

lib. 13.

Hanc figuram appellat *Quintilianus* lib. 9. cap. 3. *Synecdochem*, cum, vt ipse ait, subactum verbum aliquod satis ex ceteris intelligitur: vt *Celius* in *Antonium*, *Stupere gaudio Gręcus*: simul enim auditur, *Cępit.* *Eclipsin* vero idem lib. 1. cap. 5. & lib. 8. cap. 6. inter vitia numerat. cum scilicet aliquid necessarid orationi detrabitur: vt *Venio Aęgypto*. Quare diligenter animaduertendum est, ne quid contra doctorum hominum consuetu linem admittamus: non enim schema erit, sed solęcismus; qui detractioe fit. Nos more

Gram-

Grammaticorum Eclipsin appellauimus. Terent. Andr. S. Chreme pietatem gnatis ubi Donatus ἐκλειψίς, deest enim, Vides aut aliquid tale. Hęc figura latissime patet, ac fere per omnes partes orationis manat. Nam desideratur interdum nomen. Cicer. ad Att. lib. 6. Statua, quę ad Opis per te posita, in excelso est. Vbi accusatiuus Aedem vel templum deest: quem 2. Philip. idem expressit. Qui maximo te are alieno ad aedem Opis liberaſti. Item Viam, aut Iter, Idem ad Att. lib. 5. Nos in castra properamus, quę aberant bidui: qui aliqui etiã apponitur. Idem pro Planc. Cum abesset aliquot dierum viam. Lentulus Sēnatus lib. 12. famil. Cassium autem cum suis omnibus copijs nunciatum esse qua tridui iter ab Laodicea abfuisse. Nauem, Cicer. Tironi. 16. Nos eo die cęnati soluimus. Hic etiã interdum adhibetur. Cęsar lib. 1. bel. Ciuil. Pompeius sub noctem naues soluit. Cælum, Liu. lib. 7. belli Mac. Nursię sereno satis constabat nimbium ortum. quod paulo inferius expressit. Cælo sereno interdum obscurata lux est. In illis Decies sestertium, Vicies sestertium, Centies sestertium, & id genus cęteris, ad implendam orationem desideratur (centena millia) nam antiqui, vt docet Budęus, decies centena millia sestertium centies centena millia sestertium dicebant: postea vsus obtinuit, vt compendiose decies sestertium, centies sestertium dicerent. Nonnulli scriptores maxime poetę compendiosius loquentes Decies, vities, centies tantum dicunt. Mart. lib. 5.

Ducenties accipit, & tamen viuunt

Cic. pro Sext. Rosc. Amer. Bona potius pro huiusce Sexti Roscij, quę sunt sexages, quę de viro clarissimo & fortissimo L. Sulla, quem honoris causa nomino, duobus millibus nummum se se dicit emisse adolescens vel potentissimus hoc tempore nostrę Ciuitatis L. Cornelius Chryſogonus. Verba exceptę actionis vocantur, vt Grandinat, pluit, occultę antecedit vel res verbi, vt grando, pluuiã, vel Deus vel Natura, vt Grammaticis placet. Nonnumquam alij etiã nominandi casus præcedunt. Virgil. 4. Georg.

Nec de concussa tantum pluit ilice glandis. Tibul. lib. 2.

Hęc fore dixerunt belli mala signa cometen,

Multus vt in terris deplueretq; lapis.

Plin. lib. 2. capit. 56. Effigies, quę pluerat, spongiarum ferę similis fuit. Desiderantur etiã pronomina ante verba primę & secundę personę, quę ferę non explicantur, nisi certis de causis, quę de re initio huius libri dictum est.

Eadem pronomina sæpe desiderantur cum ad se personam tertiam euocant, vt Pro vno filio duo patres deprecamur: ubi Nos desideratur.

Terent. Andr. Facile omnes cum valeamus, rectę consilia egrotis damus.

Hanc recentiores Euocationem appellant: desideratur non raro relatiuum

Qui quę quod. Virgil. 1. Aen. Vrbs antiqua fuit, Tirij tenuere coloni.

deest accusatiuus Quam. Verba frequenter absunt. Si Tiro ad me, auditur, Venerit:

Venerit : Cogito in Tusculanum, deest Proscisci. Ridere coniuua, simul auditur verbum ceperunt. Cæpit calumniari ipse Apronius. Sunt qui existiment esse Enallagen moderum, Ridere pro ridebant : sed Quintilianus, vt paulo antè dixi, putat esse Symecdochen. Stupere gaudio Græcus, simul, inquit, au ditur Cæpit. Quid mihi autor es? deest (vt faciam) : sic Terent. Adelph. Id ne estis autores mihi? Plaut. Pseud. Quid mihi es autor Simo? vide Budæum in comment. linguæ Græcæ. Plin. Caninio lib. 2. Studes, an piscaris? an simul omnia? omisit verbum Facis. Cicer. ad Att. 16. Sed plura, cum ista cognoro: Scribam, extrinsecus assumendum est. Desideratur & infinitum Esse, Terent. Andr. Nonne prius communicatum oportuit? Idem Heaut. Interemptam oportuit. Interdum explicatur. Cicer. pro Cluentio, Hac lege accusatum esse oportuit. Idem in Catil. 3. Hoc, quod iam pridem factum esse oportuit, certa de causa nondum adducor vt faciam. In his Factum volo, Nollem datum, Ego ne te visum aut auditum velim? & cæteris eiusdem generis, quæ crebro apud Terentium, aliosq; autores reperuntur, videtur idem infinitum desiderari; in quibus Quintilianus lib. 9. cap. 3. ait participium pro verbo poni: Vitimur, inquit, participio pro verbo, vt Volo datum. Intelligamus obiter diremptam Grammaticorum controuersiam, sunt enim qui participia hæc esse dicant, alij supina. Numquam tamen videtur, supinum, vt in illo Terentij Adelph. Sane nollem hunc exitum. Nisi quis dicat esse participia, quæ iam exoleuerint, vt obitus, vnde obita mors. Eiusdem generis videtur illud eiusdem Heaut. — vt vt erat, mansum tamen oportuit. & Plaut. Perf. Dum stas, reditum oportuit, pro Mansisse, Redisse: nam Mansum esse, Reditum esse intolerabilia sunt. Participium, Scriptus, eleganter tacetur. Cicer. ad Q. Frat. lib. 3. Hoc inter cænam Tironi dictaui, ne mirere alia manu esse. Ad eundem lib. 4. Occupationum mearum, vel hoc signum erit, quod epistola librarij manu est. Ad eundem 7. Tua manu erant epistolæ. De, præpositio aliquando abest. Terent. Andr. Quid me fiet? Ibidem, Nunc primum audio quid illo factum sit. Desideratur coniunctio, Etiam, non raro. Cicer. Verr. 2. Video non modo ceteros, sed te ipsum totidem verbis edixisse. Idem 3. Quid est quamobrem putes te tuam culpam non modo deriuare in aliquem, sed communicare cum aliquo posse? Idem pro Planc. Manlium non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio.

Zeugma.

Zeugma figura est, cum id quod in oratione desideratur, è proximo assumitur, manente eodem genere, numero, casu, cæterisq; attributis. Cic. in vltimo parado. Nulla possessio, nulla vis auri pluris quàm virtus æstimanda est. Idem pro C. Rabyr. Vir rus, & honestas, & pudor cum Consulibus esse cogebat.

si id

Si id quod desideratur in oratione extrinsecus assumitur, Eclipsis est, ut ante diximus; si vero è proximis atq; vicinis verbis assumatur, neque ulla sit mutatio, Zeugma est. Nam si velis posita exempla omnibus numeris explere dices. Nulla possessio pluris quam virtus aestimanda est: nulla vis auri pluris quam virtus aestimanda est, ubi nec genus, nec numerus, nec casus mutatur. Virtus cum Consulibus esse coequebat: honestas cum consulibus esse coequebat. Verbum Coequebat singulis substantiuis redditur, seruato eodem numero, persona, modo, tempore.

Exempla ubiq; se se offerunt. *Cæs. lib. 1. bel. Gal. Gallos Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matronna, & Sequana diuidit. Varr. 1. de Analog. Consul fuit Tullius & Antonius. Sallust. Catil. Libertas & anima nostram in dubio est. Plin. lib. 6. cap. 50. Piscium Lupus, & trichias bis anno parit. Si id, quod assumitur ad orationem implendam, primum est, Protozeugma dicitur. Cic. ad Att. lib. 1. 6. Egredier pater & filius, ut tibi sponderem. Si medium, Mesozeugma. Autor ad Heren. lib. 4. Formæ dignitas aut morbo deflorescit, aut vetustate. Si postremum, Hypozeugma. Cic. ad Att. lib. 1. 2. Mihi & res & conditio placet. Iuniores Grammatici existimant Zeugma esse, cum verbum aut adiectiuum nomen multis adiectiuis additum cum viciniore conuenit, ut*

— hinc illius arma, Hinc currus fuit.

Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Utrumque tamen exemplum veteres, ut mox planum faciemus, syllepsin faciunt.

Syllepsis.

Syllepsis est, cum id quod in oratione deest, è proximo assumitur, mutato tamen genere, aut numero, aut casu, aut aliquo è cæteris accidentibus.

Lib. 6. Cic. in Verr. Risus populi, atq; admiratio omnium facta est.

Bel. Ma. 7. Liuius, Nulla expeditio, nullum equestre prælium sine me factum est.

ib. 2. Cic. ad Q. Frat. Ill^e timore. ego risu corruui.

Bel. Ma. 7. Liuius, Nemo miles Romanus magis assiduus in castris vestris fuit, quam ego fratresq; mei.

ibidem. Idem, Pater, ego, fratresque mei non in Asia tantum, sed etiam procul ab domo Aetolico bello terra marique pro vobis arma tulimus.

Zeugma in similibus clausulis locum habet, hoc est in quibus attributa sine accidentia partium orationis integra manent: syllepsis vero in dissimilibus, hoc

hoc est ubi dissimilitudo, mutatioq; attributorum seu accidentium necessario fit, ut oratio sua numeris plena sit: si enim ita impleas, Risus populi facta est: Nulla expeditio factum est, Quam ego fuit, fratresq; mei fuit. immanes erunt solacismi: mutanda ergo necessario sunt accidentia partium, Risus factus est, Expeditio facta est: Quam ego fui, fratresq; mei fuerunt. Donatus & Diomedes illud Vir. 1. Aen. — hic illius arma, Hic currus fuit: illud item. 1. Eglog. — sunt nobis mitia poma.

Cast. meæ molles, & pressi copia lactis: syllepsis subiiciunt, non zeugmati, ut recentiores volunt. Cum genus mutatur, syllepsis dicitur per genera. Cic. 7. Verr. Plenum forum, & basilicas istorum hominum videmus.

Terent. Andr. vnam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Vbi Donatus syllepsis, inquit, per genera. Per casus, cum variatur casus.

Terent. Adelph. — verum si augeam, Aut etiam adiutor sim eius iracundia: A genituo Iracundia, sumitur accusatiuus Iracundiam, ut sit plena oratio, Verum si augeam iracundiam, &c. Syllepsis, inquit, Donatus, nam à genituo casu accusatiuus assumptus est.

Idem prolog. Andr. Poëta cum primum animum ad scribendum appulit.

Id sibi negotij credidit solum dari,

Populo ut placerent, quas fecisset fabulas. Plena oratio, Populo ut placerent fabula, quas fabulas fecisset. Quomodo non raro loquuntur autores antecedens nomen repetentes. Cæsa. 1. Bel. Gal. Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire posset. Ibidem Omnibus rebus ad professionem comparatis diem dicunt, quo die ad ripam Rhodani conueniant, is dies erat ad V. Cal. Aprilis. Autor ad Herenn. lib. 1. Oratoris officium est de his rebus posse dicere, quæ res, &c. Donatus, ad Fecisset, inquit, retulit Fabulas, non ad Placerent: & est figura syllepsis. Cum relatiuum antecedens eodem genere, numero, & casu præcedit, figurata est oratio. Liu. lib. 9. Bel. Pim. Quem ceperant exules montem, herbidus, aquosusq; est. Recta oratio est, Mons, quem montem ceperant exules, &c. Ab accusatiuo Montem assumptus est nominatiuus Mons. Aliquando Antecedens præcedit relatiuum sed tunc durior redditur oratio. Terent. Eunuc.

— eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit

Virgil. Aenei. 1. Urbem quam statuo vestra est. Si dixissent Quem dedisti nobis eunuchum, quas turbas dedit. Quam statuo urbem vestra est, Syllepsis tantum esset per casus. Sed de hac re supra diximus cum de Relatiui & Antecedentis consensu egimus: & paulo post dicemus, cum de præposito verborum ordine agemus. Per numeros. Cic. ad Q. Frat. lib. 1. Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sapiissime: Necessario mutatus est numerus, si velis locutionem explere: Frons mentitur, oratio mentitur. Per personas. Cic. ad Cæsarem. 7. Fam. Sustulimus manus & ego & Balbus. Interdum tertia personæ primæ

prima preponitur modestia causa. Liu. lib. 7. Bel. Mace. Pater, ego, fratresq; mei non in Asia tantum, sed etiam procul ab domo Aetolico bello, terra, mariq; pro vobis arma tulimus,

Secunda prima. Plaut. Rud. Quot sunt? S. totidem quot tu & ego. Per modos, Luceius ad Ciceronem lib. 5. Ego valeo sicut soleo, paulo etiam deterius quam soleo, simul auditur Valere. Per tempora, ut si dicas, Elegantius nunc loqueris, quam superioribus annis: assumendum, Loquebaris, ad implendam orationem. Non solum fit syllepsis per ea quae partibus orationis accidunt, sed etiam per ipsas orationis partes obscurius tamen; cum eadem pars orationis, ut integra sit oratio, interim repetitur eadem quidem voce, sed diversa significatione. Iust. lib. 1. Prouoluta deinde genibus Alexandri non mortem, sed ut Darij corpus sepelirent, dilationem mortis deprecantur. Verbum Deprecantur, priore membro significat recusare, (Non mortem deprecantur, hoc est, non recusant:) posteriore vero obsecrare. Idem lib. 3. Ita egregius adolescens & cadem patris, & necem fratris, & se ab insidijs Artabani vindicauit. Vindicauit eadem patris, hoc est, ultus est: se vindicauit, id est, liberauit.

Varia syllepseos significatio.

Cum scriptores constructione potius intellectus & sensus rationem habent, quam verborum, putant Iuniores esse Syntesin figuram veteribus incognitam, Donatus syllepsin appellat: nam verbum συλλαμβάνομαι, unde syllepsis fit, concipere, & intelligere significat: & quia autores ad intellectum, non ad verba respiciunt, merito syllepsis dicitur. Terent. Andr.

Vbi illic est scelus, qui me perdidit?

Donatus ad intellectum, non ad verba rededit, & est figura syllepsis per genera. Virg. Pars in frustra secant, per numeros: nam quia, scelus, scelestus, intelligitur, modo Qui subiunxit, non Quod. Hæc ille. Vbi, ut vides, Pars in frustra secant, Syllepsis per numeros ab eodem Donato dicitur, quia Pars vim habet pluralem. Alij Enallagen generis, numeri appellant. Idem Donatus syllepseos nomine interdum pro Eclipsi vititur, & primam syllepsin nonnunquam appellat. Terent. Andr. Tantum laborem capere ob talem filium?

Syllepsis, inquit est, assumendum enim extrinsecus Me. Idem Phorm.

Nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? G. negat.

Donatus, syllepsis prima, nam extrinsecus audiendum est Pater. Postremo syllepsis pro tropo Synecdoche accipitur nonnunquam, præcipue apud Græcos, ut Eustathius multis locis docet, maxime in Ἰλιὰς α. λ. ν. Nam verba Græca, unde utrunque verbum deriuatur, idem significant, συλλαμβάνομαι & συλλαβάνομαι. Vnde Diuus Hieronymus in illud D. Matthæi cap. 26. Videntes autem discipuli indignati sunt: ita inquit, Scio quosdam hunc

hunc locum calumniari, quare alius Evangelista Iudam solum dixerit contristatum, eò quod oculos tenuerit, & fur ab initio fuerit: & Matthæus scribat omnes Apostolos indignatos, nescientes tropum, qui vocatur σύλλαμ; hoc est, syllepsis, quo & pro vno omnes, & pro multis vnus appellari solet. Idem in illud D. Matthæi cap. 14. Erant quidam indignè ferentes: appellauit Synecdochen his verbis, Per synecdochen dicitur vnus pro multis, & multi pro vno.

Prolepsis.

Prolepsis est, cum dictio aliqua totum significans præcessit, quæ rursus in partibus intelligitur, neque explicatur: vt Duo reges Romam auxerunt, Romulus bello, Numa pace.

Liui. Ita duo deinceps reges alius alia via, ille bello, hic pace ciuitatem auxerunt. *Aburb. j.*

Sallu. Exercitus hostium duo, vnus ab Vrbe, alter à Gallia obstant.

Dictio totum significans est Reges, partes Romulus, Numa, vbi rursus Romulus rex, Numa rex dicendum erit, si orationem velis integram facere. Dictio, quæ præcedit, fere aut est pluralis numeri, aut pluralem vim habet. Cæsar 3. Bel. Gal. Eodem die vterque eorum ex castris statiuus à flumine Apso exercitum educunt, Pompeius clam & noctu, Cæsar palam atque interdum. Verbum fere conuenit cum dictione precedente, vt proposita exempla docent: Liuius tamen aliter locutus est, Periti religionum iuris publici, quando duo ordinarij Consules alter morbo, alter ferro periisset, suffectum Consulem negabant rectè comitia habere posse. Hac, Sallust. Catil. Ea tempestate cæpere se quisque magis extollere. Plaut Stich. Alius alium percontemur. Gellius lib. 11. cap. 7. Aspexerunt omnes qui aderant alius alium. Senec. 1. Epist. 7. Hæc ego non multis, sed tibi, satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. Plin. libr. 11. c. 30. Ex diuerso conuehunt altera alterius ignara. Hæc, inquam, & alia id genus implicitam prolepsin quidam vocant, in qua scilicet aliquid deest, totum nimirum, aut partes: Donatus ait esse præscam orationem. Terent. Adelph. Aperite aliquis actutum ostium; Vim pluralem, idem, inquit, habet Aliquis, quanuis singulariter dicatur: non est enim aliquis, nisi de multis, rectè ergo Aperite aliquis, & non dnam non placet illud, vbi duæ distinctiones sunt, vnde Aperite est vna, altera Aliquis actutum ostium: vt assumatur rursus Aperiat. Proprie enim veteres, & Quis, & Aliquis, & Quisquam non obseruabant, quo genere aut numero declinarent; est ergo figura ἀρχαϊσμός. Hac ille, Quod si id verum est, idem de no-

D d mini-

minibus Alter, alius, vter, neuter, quæ cum verbis pluralis numeri iunguntur, vt initio huius libri diximus, sentiendum est.

Archaismos.

Archaismos constructio est, quæ prisca vetustas potissimum vsa fuit. Terent. Eunuc.

Nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi.

Idem ibidem, Eijciunda est hercle hæc animi mollities, nimis me indulgeo. Plaut. Milit.

Iura te non nociturum esse hominem de hac re neminem.

Cic. in Verr. Hanc sibi rem præsidio sperant futurum.

Lib. 5.

Multa huius generis inueniuntur apud Plantum *Aulul. Fastidit mei. Persa, Lucro faciendo ego auspicauit. Menph. Ex insidiis aucupa. Trinum. Cum hisce arumnis deluctauit. Asin. Meum caput contemples. Trucul. Ego expedo bo. Amphitr. Sed fugam in se tamen nemo conuertitur. Bacch. Occidi, animus iam isto dicto plus præflagitur mali. Ibid. Prænestinum opinor esse. Sic certatur, adiutatur, pro certat, adiutat apud Pacuuium. Turpillius, At scies ea, quæ fuisi nescius. Idem, Meos parentes careo. Pomponius, Quot latitias insperatas mihi irrepere in sinum: accusatiuus pro nominatiuo. Num illud Cic. 6. in Verr. hoc spectat? Sanxerunt ne quis emeret mancipium, nisi in demortui loci: siquis Romæ esset mortuus? imo si quis ibidem. Qui plura volet, legat Non, Marcellum, Festum, & reliquos prisca vetustatis indagatores.*

Hellenismus.

Hellenismus est constructio, quæ Græci sermonis leges non Latini obseruat.

Lucretius ad Ciceronem. Si solitudine delectaris, cum scribas & agas aliquid eorum, quorum consueuisti, gaudeo.

Virg. Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.

Idem, Triste lupus stabulis: maturis frugibus imbres.
Dulce satis humor: depulsis arbutus hædis.

Idem, Os, humerosq; Deo similis,

Idem, Hæc fatus latos humeros subiecitq; colla,
Veste super, fuluicq; insternor pelle leonis.

Lib. 5.

Eclog. 3.

Ibidem.

Aen. 1.

Aen. 2.

De hellenisms agit Priscianus libro. 17. copiose. Et Budæus in Comment. Linguae Græcæ. Thomas Linacer in lib. de Emend. Construct. Quod verò ad proposita exempla attinet, Relatiuum apud Græcos etiam in casu cum Antecedente

te consentit: ob quam causam Lucius quorum pro Qua, dixit. Certandi verba apud eosdem dandi casu gaudent. unde bello cotendo, pugno, certo apud poet. et cum datiuo leguntur. idem neutrum nomen singularis numeri cum masculinis et femininis utriusque numeri iungunt, quos Virgilius imitatus, dixit Triste lupus triste imbres, dulce humor dulce arbutus. Vide Budgum in Comment. Lingue Græc. Virg. 3. Aen. — at cetera Graius. & 2. Georg. — & tremuit artus. Horat. 2. serm. Sat: 7. — tremis ossa pauore, ibidē, — nasum nidore supinor. Virg. 12. — uerbena tempora uincti. Hoc hellenismo utuntur poetæ, & interim historici, ut supra diximus, cum de Ablatiuo partis egimus, ubi exempla inuenies. Diomedes libr. 2. Nuda genu, hellenismum uocat. Quidā hanc figuram Synecdochen, hoc est Eclipsim appellant: nam Synecdoche, ut paulo ante diximus, tum tropum tuum Eclipsim significat: deest autem in his locutionibus præpositio Græca κατὰ, id est secundum. Ad hellenismum etiam hæc spectant. Terent. Heaut. Visam si domi est, pro An sit. Hora. 3. Carm. Abstinerē irarum pro abiris. Illud etiam in Ferr. 1. Cum illius mihi temporis uenit in mentē; a credit Priscianus lib 17. esse hellenismum, pro Illud tempus, Illud Terent. Andr. — Ubi illic est scelus, qui me perdidit? & ibidem — scelus quemnam hic laudat? At Budgus à Græcis esse sumptum Huc etiam spectant illa Terent. Eumuch.

— ego illum nescio Qui fuerit. ibid. — scin' me in quibus sim gaudijs? ibidem — nunc metuo fratrem Ne intus sit. Et, metuo patrem, ne rure redierit. In his enim & similibus Latini sermonis ratio potius nominandi, quam accusandi casum amat. Metuo ne frater sit intus: Ne pater rure redierit &c. Sed hæc hæc Ennius, cetera ab ijs, quos paulo ante dixi, sunt petenda.

De Barbarismo.

Barbarismus est dictio aut omnino barbara: aut Latina quidē, sed vitiosa, scripto, vel pronunciatione.

Barbara omnino & peregrina, vt Perla, pro uione: Auiso, pro admoneo, & alia generis eiusdem.

Latina dictio vitiosa fit pluribus modis:

Per genera, vt Gladia, pro gladij.

Per numeros, vt Scopæ, pro scopæ: Tritica pro triticum.

Per declinationē, vt fames famei, pro famis: Vasis, pro uasis.

Per coniugationem, vt Stauit, pro steti: Legebo pro legam: Veneraui pro veneratus sum.

Diuisione, cum diuidimus coniuncta, vt Syluæ, dissoluo quatuor syllabarum, pro syluæ, dissoluo trium.

Cōplexione, cum diuisa coniungimus, vt Phæthon, pro Phaëthō.

Adiectione literæ, vt reliquæ gemino, I, pro simplici. Alitum pro alitum. Syllabæ, vt Diciet, pro diei, Mauors, pro Mars. Aspirationis, vt Hinfidiz, cum scribendum sit sine aspiratione. Têpbris, cum syllabæ breui, quæ vnum habet tempus, additur alterû, vt fiat longa, vt Italia prima longa, pro breui.

Detractione literæ, vt Peculi, pro peculi. Syllabæ vt Temnere pro cõtēmnere. Aspirationis, vt Odie pro hodie. Temporis, cû syllabæ longæ, quæ duo habet tēpora, vnû detrahitur, vt fiat brevis, vt Vnius, Afligit media breui, pro longa:

Immutatione, cum litera vna aut syllaba pro alia ponitur, vt Oli pro illi.

Transmutatione, cum litera aut syllaba è suo loco in alienum transfertur, vt interpetror, pro interpretor.

Fiunt deniq; Babarismi Tenore, cùm accentu alio pro alio utimur: vt si præpositiones à suis casibus separemus, easq; tenore acuto, vel inflexo pronuntiemus, vt ad éum, ab illp, à quibus, circum littora: cùm graui accentu, dissimulata distinctione, simul cû suis casibus pronuntiandæ sint, tanquam si vna esset vox.

Peregrini in Græciam profecti, cum Græcè loqui conarentur, atque in voces absonas, vt aiunt, βαρ, βαρ, bar, bar sepius prorumperent, Barbari dicti sunt, vnde vitium posteri Barbarismum dixerunt. De etymo huius nominis multa Strabo lib. 14. Gellius libr. 13. cap. 6. Quod nunc, inquit, barbare quem loqui dicimus, id vitium sermonis, non barbarum esse, sed rusticum: & cum eo vitio loquentes rusticè loqui veteres distabant. P. Nigidius in commentarijs Grammaticis, Rusticus fit sermo, inquit, si aspices perperam. Itaq; id vocabulum quod dicitur vulgò Barbarismus, qui ante D. Augusti ætatem purè atque integrè locuti sunt, an dixerint, nondum equidem inueni. Hęc Gellius.

Barbarismus, vt Quint. lib. 1. c. 5. docet, pluribus modis accipitur, Gente, Animi natura, Adiectione, Detractione, Immutatione, Transmutatione, Per genera, Per numeros, Diuisione, Complexione, Spatio, Aspiratione, Tenore. Gente, vt si quis Afrum, vel Hispanum Latina orationi nomen inserat. A Diomedè & Donato vox barbara & peregrina, βαρβαρη λέξις hoc est, barbara dictio appellatur, non Barbarismus. Animi natura, vt is, à quo insolèter quid, aut minaciter, aut crudeliter dictum sit, barbare locutus existimetur. Idem Quintilianus, affirmat Barbarismum fieri per genera, & numeros: Absurdum, inquit, forsàn videatur dicere, Barbarismum, quod est vnius verbi vitium, fieri per numeros aut genera, sicut Solæcismum: Scala tamen & Stopa, contraq; Hordea, Musta, licet literarum mutationem, detractionem, adiectionem non habeant, non alio vitiosa sunt, quàm quòd pluralia singulariter, & singularia pluraliter efferuntur. Et Gladia qui dixerunt, genere exciderunt. Hęc ille.

ille. Itaq; fit Solæcismus per numeros, quum partes orationis non consentiunt numero. Per genera quando adiectiuum & substantiuum genere discrepant. Barbarismus per eadem fit, sed aliter, cum nimirum inusitatum aut genus, aut numerum nominibus tribuimus. Fit etiam per declinationem, si *αἶας αἰῶ* hoc est, *Aiax Aiaci* declines: vide *Magnum Etymol.* Barbarismum adiectione vel detractiōe temporis, appellat *Quintilianus* Barbarismum spatio. Tempus enim spatium est, quo syllaba pronuntiat. Idem separatim egit de Barbarismo Aspirationis, quia sunt, qui putent sono tantum & pronuntiatione hunc barbarismum fieri, cum, ut ipsædem placet, H, nota sit aspirationis, non litera. Idem eodem loco docet præpositiones simul cum suis casibus, perinde ac si vna tantum esset vox, pronuntiandas esse. Cum dico, inquit, *Circum littora*, tanquam vnum enuntio, dissimulata distinctione: itaq; tanquam in vna voce vna est acuta. Quod idem accidit in illo — *Trois qui primus ab oris*. Hæc ille. Accidunt & vitia per sonos, ut idem inquit, quæ demonstrari scripto non possunt, ut *ιωτακισμὸς, λαμβδακισμὸς* vitia oris & lingue. *Iotacismus* est cum I, litera supra iustum decorem in dictionibus extenditur. *Lambdacismus* cum, L, plenius æquo pronuntiat. Vide *Diomedem*, qui & *Metacismus* addidit, is fit, ut idem docet, cum M, litera in fine dictionis pronuntiat sequente vocali. ut Quousq; tandem abutere: fit enim *Barbarismus* si tum pronuntiat M. *Quidam* putant fieri *Iotacismus* si plures dictiones ab I, litera incipiant: verum cum id vitium scripto demonstrari possit, non huc spectat, si *Quintiliano* credimus.

Admonitio.

Puer cum leget apud *Virgilium*,
 Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.
 Aut, Troas relliquias Danaum atq; immitis *Achillei*.
 Aut, Alituum, pecudumq; genus sopor altus habebat.
 Aut, Italiam fato profugus, Lauinaq; uenit. Littora.
 Aut, Vnius ob noxam & furias *Aiacis Oiler*?

Eclog. I.
Aen. I.
Aen. II.
Aen. I.
Ibidem.

Cum hæc inquam & similia leget, ne putet principem poëtarum barbarismum fecisse. Multa enim poëtis permittuntur, quæ cæteris scriptoribus denegantur. Neque miretur si apud *M. Tullium* oratorum principem, *Liberum*, *Sestertium*, *Cognoram*, *Norunt*, aliasque id genus uerborum imminutiones offenderit; neque enim *Barbarismi* sunt *Detractione*: siquidem à consuetudine certissima loquendi regula impetratum est, ut etiam oratoribus sic loqui liceret.

Queritur lib. 1. cap. 5. *Quintilianus de Grammaticis*, qui in iactatione cruditi-

Dd 3 ditio-

ditionis exempla Barbarismi sumunt ex poetis, eosque autores, quos praelegunt, criminantur. Deinde subiicit, Scire autem debet puer, haec apud scriptores carminum aut venia digna, aut etiam laudi duci.

Quid inter Barbarismum & Solæcismum interfit.

Barbarismus fit in singulis verbis. Solæcismus in contextu, vel complexu orationis. Barbarismus dictionem unam scdat. Solæcismus compositionem corrumpit. Barbarismus est dictio una, aut peregrina, aut Latina quidem, sed corrupta. Solæcismus est vitiosa compositio. Itaque in Solæcismo singulae voces sunt Latinae, sed inter se discrepantes & contra Grammaticæ præcepta compositæ. Dicit fortasse aliquis, Non ego tuam ad monitionem. Per volutavi omnia scripta Cicroni: Barbarismos esse, non Solæcismos. Illic enim tantum adijcitur, m, litera: ut hic vero, s, detrabitur. Verum si utriusque vitij definitionem diligenter inspicias, facile intelliges solæcismos esse. Nam cum verba Admonitionem, Cicroni, Latina sint, atque adeo bene Latina, nullus relinquitur locus Barbarismo, qui, ut diximus, aut est dictio barbara, aut Latina quidem, sed vitiosa scripto, aut pronuntiatione. Cupere est igitur videndum, num orationis partes inter se consentiant, quemadmodum recta ratio Grammatica postulat. Hoc gladium est meum, Cælus est serenus, Barbarismi tantum sunt per genera, ut ante dictum est. Irasco tibi, persequo te, Barbarismus itidem est detractioe literæ. Doceo à te, Solæcismus. At Barbarismus, inquires, est detractioe, R, literæ, ut Irasco tibi, persequo te. Non recte putas: hic enim Solæcismus est per genera, siquidem ponitur actiuum verbum pro passiuo: illic non permutantur genera verborum, sed corrumpitur tantum vox Latina, detractioe vnus literæ. Quid? Misisti ad me magnum libellum: Tuum peculiolum est magnum: est ne Barbarismus, an Solæcismus? Videtur Solæcismus, cum permutantur, quæ sunt eiusdem partis, ponitur enim nomen diminutum pro integro. Respondet Quintilianus eodem capite his verbis: Erunt qui Solæcismum putent, quia pro nomine integro positum sit diminutum. Ego dubito an id Improprrium potius appellem, significatione enim deerrat. Soloecismi porro vitium non est in sensu, sed in complexu. Hac ille.

Quid inter Metaplasium, & Soloecophænes interfit.

Poëtis, quia plerunque metro seruire coguntur, adeo ignoscitur, ut vitia ipsa alijs in carmine appellationibus nominantur: Metaplasium enim appellatur

pellatur in carmine, qui in prosa oratione Barbarismus dicitur. Itaque laudem virtutis necessitati damus. Metaplasmi species quat uordecim, aut quindecim plus minus sunt, de quibus, cum de carminum dimensione egerimus. Solæcismus semper vitium est, tum in ligata, tum insoluta oratione, si ab aliquo per imprudentiam fiat: est enim uitium ab ignoratione et inscitia profectum. Si vero in carmine aut soluta oratione legatur aliquid, quod Soloecismi faciem habere videatur, nō Soloecismus, sed Soloecophanes uocabitur. Soloecophanes, ut uox ipsa de clarat, speciem quidem Soloecismi præ se fert, Soloecismus tamen non est. Teren. Andr. Vbi illic est scelus, qui me per didit?

Idem, Vt illum dii, de æq̄, senium perdant, qui me hodie remoratus est. Antecedens, utrobique ut uides, neutrum est, Relatiuum masculinum. Si Relatiui & Antecedentis leges audiendæ sunt, Solæcismus uidetur: est tamen schema siue figura, quæ syllepsis dicitur, ut placet Donato, Respexit enim poeta ad intellectum, non ad uerba: siquidem intelligitur Scelestus, & Senex, cum quibus Relatiuum Qui consentit. Alij Enallegen, alij uero Hellenismū hoc Soloecophanes uocāt. Excogitata itaq; sunt nomina uitijs proxima, quibus mollirentur peccata, quæ poetæ aut oratores scientes, prudentes contra Grammaticorum leges commisissent. Eustathius, ut supra diximus figuras huius generis σολοικοφανῆ σχήματα appellat, hoc est schemata, siue figuras, quæ faciem Soloecismi habent.

Admonitio.

Cueāt adolescētes ne uiros doctos Barbarismi, aut Soloecismi accusent: ne ue Latine lingue amplissimos fines Nizolij obseruationibus metiantur, facile nanque decipientur, existimabunt enim Adiutorium, aliaq; id genus non pauca, quæ apud Siceronem nusquam sunt, Barbarismos esse: uidentur enim hæc prima specie barbara, cum eis tamen Quintilianus atque alij uiri docti utantur, cum item multa uerba varie ab eruditis hominibus scribantur, cuiusmodi sunt Letum, lethum: Lacrymo, lachrymo: auctor, auctior, author. Vergilius, Virgilius: litus, litus: litera, littera: imo, immo: ne putent errore esse factum, si quādo hæc & similia aliter scripta offenderint, quā ipse didicerunt. Tam uero Solæcismi notā iisdē inuere, tanto magis verebuntur, quanto fædius est uitiū. Punitus es inimicos tuos. Uidetur Aristotelē multa obscure tradidisse. Grauisime me nocui si, nō male Latine dicuntur. At quis obsecro hæc ferret, nisi Oratio pro Milone extaret, in qua est inimicissimū punitus es? Quis non affirmaret Soloecismū esse. Uidetur Aristotelē multa obscure tradidisse? nisi idē Cicero. 5. Tusc. dixisset, Non uidetur ad beatē uiuendū satis posse uirtutē. & Gell. lib. 1. 9. c. 8. Uidetur ne tibi C. Cæsarem de statu uerbi contra te satis aperte, satisq; constanter pronunciaffe? Idem lib. 1. cap. 16. Vidēbatur quibusdam Metellū Cæsorem, cui cum consilium esset, ad uxores ducendas populū hortari, non oportuisse, nec de molestia, incō-

midisq; perpetuis rei vxoria confiteri: nec adhortari magis, quàm dissuadere. Nocere non solum accusatio iunxit Plautus sed etiam Senec. lib. 5. Controvers. vltima controvers. Dum filium vindico, vbi me grauissime nocere possit, ostendit. Quàm multa olim bene Latine dicta sunt, quæ hodie barbarè atque rusticè dici putantur, cum reperta, lectaq; fuerint apud eos, qui Constantini Cæsaris ætate, vel proximo seculo scripserunt, quòd apud Ciceronem, Cæsarem, Quintilianum, aliosq; qui modo extant non legantur. Quasi vero non fuerint eodem tempore refertæ bibliothecæ optimis scriptoribus, quorum vix nomina modo supersunt. Sed hæc h. Ettenus.

Obscuræ Orationis vitia.

Verba inusitata & à consuetudine quotidiani sermonis remota obscuritatem & tenebras orationi afferunt: vt si quis Opido pro valde dicat, Auerruncare pro auertere.

Eandem Obscurat vitium, quod à Græcis Acyron, à Latinis improprium dicitur, vt Sperare pro timere.

Virg. Hunc ergo si potui tantum sperare dolorem.

Item Ambiguitas, quæ Amphibolia Græce appellatur, idq; vel in vno verbo, vt Taurus animal sit, an mons, an signum in cælo, an nomen hominis, an radix arboris, nisi distinctum nõ intelligitur. Vel in sermone, vt Audiui Chremetem percussisse Demeam.

Obscuratur præterea oratio, cum sermoni deest aliquid, quominus plenus sit, *μείωσις* Meiosis, hoc est, Diminutio, Vel contra, cū inani verborum turba, atq; copiosa loquacitate obruitur oratio, Perissologiam vocant.

Impeditur deniq; sermo quo minus dilucidus sit, si longa Parenthesis interijciatur: aut si verba confusa, permistaq; longius traiciantur.

Horat. Namq; pila lippis inimicum & ludere crudis.

Rectus enim ordo est, Namq; pila ludere inimicum est lippis, & crudis: quod vitium Synchronis, vel Hyperbaton obscurum, hoc est, confusa ac perturbata verborum transgressio vocatur. Si hæc vitia vitabimus, dilucida erit oratio.

A P P E N D I X.

Cum orationis structura decoris gratia variatur, neglecto simplici sermonis ordine, non vitium est sed virtus, quæ Hyperbaton appellatur, id est transgressio verborum.

Cic. pro Cluent. Animaduerti iudices omnem accusatoris orationem

tionem induas diuisam esse partes.

Induas partes diuisam esse, simplex erat ordo, sed durus & incomptus.

Hyperbati aliquot species.

Hyperbati siue Transgressionis aliquot sunt species. Anastrophe est duorum verborum ordo præposterus: vt Mecum, Secum, Tecum, Nobiscum, Quibus de rebus. Anastrophe illa, Urbem quam statuo vestra est: Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit pro Quam urbem statuo; Quem eunuchum dedisti nobis, admodum dura est.

T mesis est cum verbum compositum diuiditur, aliqua dictione interposita.

Cic. Ac. Per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferendum. *Lib. 5.*

Idem de Senect. Omnia memoria tenebar, non domestica solùm, sed etiam externa bella. Eiusdem generis sunt illa, Rem verò publicam penitus amisimus. Præclarum est pro patria Reque publica mortem oppetere.

Parthesis est breuis sensus sermoni, antequam absoluat, interiectus.

Cicero. in M. Anton. O præclarum custodem ouium, ut aiunt Iupum. *Phili. 3.*

Liuius, Tantum pro dolor, degenerauimus à parentibus nostris. *Bel. pu. 2.*

De vitijs Obscuræ orationis agit Quintilian. libr. 8. cap. 2. Diomedes lib. 2. in quibus enumerat Tautologiam, Macrologiam, Pleonasmum, quæ Inornatæ orationis sunt vitia, vt Quintilianus eodem libro capit. 3. docet Eclipsin numerat idem Diomedes inter eadem vitia, cum ait esse defectum necessariæ dictionis, vt Italiam fato profugus, Lauinaq; venit. Littora. Deest enim prepositio Ad vel In. Quintilianus libro 8. capi. 3. vbi de vitijs Inornatæ orationis agit, *πεῖσις* Meosin appellat. Vitanda, inquit, & *πεῖσις* cum sermoni quidem deest aliquid, quo minus plenus sit: quanquam Obscuræ potius, quàm Inornatæ orationis vitium est. Sed hoc quoque cum à prudentibus fit, schema dici solet. Hæc ille. Cum prudentes ac eruditi scriptores subtrahunt verbum aliquod orationi, quod satis ex ceteris intelligitur, schema est, siue figura per Detractionem, quæ Synecdoche vocatur, vt idem Quint. ait, libr. 9. cap. 3. vt Stupere gaudio Græcus. Simul enim auditur verbum Cæpit. Ibidem quid inter Synecdochen & Aposiopesin intersit, apertissime docet. *πεῖσις* Meosin videtur appellasse Quini. libro 9. cap. 6. Eclipsin. Quidam, inquit, Sy-

Synechdochen vocant, cum & in contextu sermonis quod tacetur, accipimus. Verbum enim ex verbo intelligitur, quod inter vitia Eclipsis vocatur. Idem libr. 1. cap. 5. ubi de tribus formis Solæcismi egit Adiectione, Detractione, Transmutatione, subiecit Hæc tria genera quidam di ducunt à Solæcismo, & Adiectionis vitium $\pi\lambda\epsilon\omicron\nu\alpha\sigma\mu\omicron\nu$ Detractionis $\epsilon\kappa\lambda\epsilon\iota\psi\iota\varsigma$, Inuersionis $\alpha\nu\alpha\sigma\tau\epsilon\omicron\phi\omega\nu$ vocant, quæ si in speciem Solæcismi cadant, $\upsilon\pi\epsilon\epsilon\beta\alpha\tau\omicron\nu$ quoque appellari eodem modo posse. Hæc ille. Itaq; fuerunt qui crederet quatuor esse Solæcismi species, alij vero Solæcismum, qui Adiectione fieret, Pleonasmon appellarunt, quod vitium est Inornatæ orationis, vt mox dicemus. Qui Detractione, Eclipsin, quod Obscuræ orationis vitium est: qui denique Transmutatione Anastrophen, id est, inuersionem. Qui in hac sententia fuerunt, aiebant Hyperbaton eodem modo appellandum esse Solæcismum, si conderemus vitia, quæ Adiectione, Detractione, Transmutatione fierent, species esse Solæcismi. Diomedes non numerat inter species Solæcismi vitia orationis, quæ Adiectione, & Detractione fiunt. Idem Diomedes, Urbem quam statuo vestra est, ait esse solæcismum, cum positus sit accusandi casus, pro nominandi. Nobis videtur Anastrophe, tametsi durior, Duas præterea species Hyperbato subiiciunt Grammatici Synchrysin, quam inter vitia numerauimus, & Hysterologiam sine $\upsilon\sigma\tau\epsilon\omicron\nu\ \pi\rho\acute{o}\tau\epsilon\omicron\gamma\omicron\nu$ cum, vt inquit Diomedes sensus ordo præpõsterus redditur. Virgil. Aen. 2. — moriamur, & in media arma ruamus: pro in media arma ruamus, & moriamur.

Inornatæ orationis Vitia.

C Acophaton est obscœnum dictum, siue id vno verbo, siue pluribus, siue deformi literarum concursu fiat.

Tapinosis est qua rei magnitudo vel dignitas minuitur: ut si quis parricidam, hominem nequam vocet.

Tautologia est eiusdem verbi, aut sermonis iteratio. Verbi, ut Nam cuius rationis ratio non extat, ei rationi ratio non est fidem habere. Sermonis, vt Ibant, qua poterant: qua non poterant, non ibant.

Vitanda est & nimia eiusdem literæ assiduitas, ut Quidquã quif quam cuiquam quid conuenit neget?

Ab urb. 8

Macrologia est longior quam oporteat sermo. Liuius, Legati nõ imperata pace, retro domum, unde uenerant, abierunt.

Pleonasmos est vitium cum superuacuis uerbis oneratur oratio: ut Ego meis oculis uidi, Satis est enim Vidi.

Cauendũ etiam diligenter est, ne consonantes asperè concurrant: ut S, ultima cum X, proxima, ut Exercitus Xerxis. Durior etiam fit con cursus, si utraque se ipsam sequatur: ut Ars studiorum
Rex

Rex Xerxes.

Vitandi & crebri uocalium concursus, quę uastam & hiantem orationem reddunt: ut Baccę æneę amœnissimę impendebant. Vi ro optimo obtemperasti olim.

Illud quoq; uitium est, si multę uoces eiusdem exitus in unum locum cogerantur: ut Flentes, plorantes, lacrymantes, obtestãtes.

Et si uerbi prioris ultimę syllabę sint prinę sequentes: ut O fortunatam natam me consule Romam.

APPENDIX.

SI quando puer apud graues oratores aliquid offenderit, quod superuacaneum atque otiosum esse uideatur, ne id sine causa factum esse putet. Adduntur enim interdum quędam affirmatiõnis gratia. Terent. Adel. Hisce oculis ego met uidi,

Virgil. — uocemq; his auribus haufi.

Adduntur & alia, quę aut Consuetudine, aut Autoritate, aut Ve tustate, aut Necessitate denique excusantur.

Cic. ad Att. Vbi terrarum esses ne suspicabar quidem.

Idem ad eundem, Longe gentium abes.

Ad eundem, A Brundisio nulla adhuc fama uenerat.

Idem de Senecã. Adolescentulus miles profectus sum ad Ca-
pnam.

Idem in Verr. Cæteri hæredes adeunt ad Verrem.

Idem ad Q. Frat. Diem scito esse nullum, quo die non dicam
pro reo.

Idem in Verr. Impetrant ut ne iurent.

Idem in Marcello, Frater tuus quanti ne faciat, semperq; fece-
rit, esse hominem. qui ignoret, arbitror neminem.

Vt proprium oratorum est ornate apteq; dicere, ita eorum est, de Inornata orationis uitijs agere. Verum quoniam Grammatici etiam hanc partem attinge runt, non putauimus omnino prætermittendam esse intactam: quanquam ipsi eam non Inornatam, sed Inordinatam appellant. Diomedem certe arbitror Inornatum scriptum reliquisse, quomodo Quintilianus solet uocare libro 8. cap. 4. ubi de eius uitijs agit. Vitanda, inquit, & µείωσις cum sermoni quidem deest aliquid, quo minus plenus sit; quanquam id Obscuræ potius, quam Inorna- tæ orationis uitium est. Primi uitij exemplum consultò prætermisimus: quod nec Cicero, nec Quintilianus pudore impediti sine circuitione ausi sunt apponere. Multo plura uitia, detegit idem Quintilianus, quę adolescen- tes

4. Aen.

Lib. 5.

Lib. 3.

Lib. 9.

9. 9

Lib. 3.

Lib. 3.

Lib. 3.

Lib. 15.

tes cum ad artem bene dicendi gradum fecerint, cognoscent. Qui enim fieri potest ut modo intelligat quid sit ἀποικονοματικόν, ἀναμοιβατικόν, καὶ ἄλλοι ὄντες, hoc est, quod male dispositum, figuratum, collocatum. est, cum quid Disponere, quid Figurare, quid Collocare sit, prorsus ignorent? Trepidam atq; schemata, seu figuratum verborum, tum sententiarum, quibus oratio ipsa in primis ornatur, ab eadem arte sunt petenda. Satius enim multo est hanc non attingere, quam de ijs teiunè agere.

Relinquant itaq; Grammatici hanc partem Rhetoribus, atque illud potius obseruent, interrogandi casus Terrarum, Gentium, prepositionesq; propriis locorum nominibus etiam à Cicerone interdum addi: eundem verborum prepositiones nonnunquam rursus casibus apponere, nomenq; Antecedens non solum Relatiuo preponere, sed etiam subiungere. Vt ne, apud eundem frequentissime reperiri, Nemo Homo, aliquando: cum Vt, & Homo superuacanea esse videantur. Multa præterea eiusdem generis apud eundem, aliosq; viros doctos reperient, si eos diligenter euoluerint. Poëtis dabunt veniam, si quando aliquid addiderint, quod plane otiosum uidebitur, cuiusmodi est illud Virg. Æn.

5. — dixitq; & prælia voce
diremit. Idem I. — mo-
lemq; & montes
insuper al-
tos

Imposuit: utrobique enim con-
iunctionem Que, me-
tri necessitate con-
strictus ad-
didit.

DE GRAMMATICA INSTITVTIONE

LIBER III

De Syllabarum dimensione.

YLLABAE sunt vel ex vna, vel pluribus literis, vt I, e, runt.

Literę partim sunt vocales, partim consonantes.

Vocales sunt sex, a, e, i, o, u, y.

Ex vocalibus fiunt sex diphthongi, æ, au, ei, eu, œ, yi. Vt Præmium, aurum, hei, Europa, pœna, Harpyia.

In diphthongis A, O, Y, semper sunt principes: I, & V, semper subditæ, E, & præit, & subit.

Consonantes in Mutas & Semiuocales diuiduntur.

Mutæ sunt octo, b, c, d, g, K, p, q, t.

Semiuocales itidem octo, f, l, m, n, r, s, x, z.

Ex quibus quatuor sunt liquidę, l, m, n, r.

M, tamen & N, rarò liquefcunt, idq; in Græcis tantum dictionibus, vt Tecmessa, Cygnus.

Dux X, & Z, sunt duplices, hoc est, valent duas consonantes, X, Cs, vel Gs vt, Dux, Rex. Vetetes Z, per duplex, ss, redderant, vt Massa, patriſſo, pitiffio.

F, præposita liquidis L, & R, vim habet mutæ.

S, quanuis immunis, ac sui iuris sit (neq; enim inter liquidas aut duplices numeratur) interdum tamen liquefcit, vt suo loco dicemus.

H, sic ne litera, an aspirationis nota, dubium, controuersumq; est.

I, inter duas vocales posita consonans est, atq; duplex I, valet, vt Maior, peior: veteres I, geminabant, maior, aijo, Mâija.

I, & V, com vocalibus præponuntur, easq; comprimunt, fiunt cõsonantes, vt Ianua, iecur, conijcio, iocus, iudex. Vates, velox, vita, vox, vultus.

Iota Græcorum, nunquam est consonans: quare in Iason, iamбус, iaspis,

iaspis, & cæteris. quæ planè sunt Græca, prima vocalis est. Sed apud Hebræos, semper consonans est, cum vocalibus præponitur, vt Iesus, Ioannes, Iacobus: itaq; qui hæc atque alia eiusdè generis nomina per I, consonantem efferunt, optimè quidè pronuntiant: qui verò per vocalem, Græcos imitantur.

V, post Q, litteram semper liquefcit, vt Quare, quæro, quia, &c. At post G, & s, modo liquefcit, vt Lingua, langueo, anguis, extinguo, suadeo, suavis, Modo integra est, suamq; vim retinet, vt Exiguus, suus.

Litteræ liquefcunt, cum vim roburq; vocalis, aut consonantis amittunt.

Syllabarum omnium breuitas, & longitudo etiam imperita multitudinè solim nota fuit. Erat enim certus sonus, quo vocales longas à brevibus nullo negotio separabat. Id quod Cicero in Oratore aperitissime docet, In versu quidè, inquit, theatra exclamant, si fuerit vna syllaba aut breuior, aut longior. Nec verò multitudo pedes nouit, nec numeros tenet: nec illud, quod offendit, aut cur, aut in quo offendit, intelligit: & tamen omnium longitudinum. & breuitatum in sonis, sicut acutarum grauiumq; vocum iudicium ipsa natura in auribus nostris collocauit. Hæc ille. Hodie ne docti quidè, & qui omnem ætatem in literis consumpserunt, A, longum à breui, sono possunt distinguere: eodem enim modo Malum & arborem, & hominem sonant. Quis vel peritissimus Venit, Lègit præsens à præterito Venit, Lègit, Fidi, Mòri, Duci, verba à nominibus Fidi, Mòri, Duci hodie pronuntiatione separat? Cum igitur veram illam germanamq; pronuntiationis rationem fuditus amiserimus, à poëtis syllabarum peritia nobis necessariò petenda est. Verum quoniam fieri non potest, vt omnes memoria teneamus, traduntur à Grammaticis præcepta, quibus si frequens optimorum poëtarum lectio assidua exercitatio, ac diligens imitatio accedat breui non solum syllabarum dimensionem assequemur, sed etiam carmina componemus. Quæ præcepta more veterum non ligata, sed soluta oratione scripsimus, quod pleriq; omnes etiam hac tempestate faciunt, idq; summo iure. Quid enim attinet præcepta carminibus inuoluta pueris educenda proponere? Nónne multo facilius percipient, si, verbi causa, dicas Vocalis ante vocalem breuis est, vt Meus, Tuus: Diphthongus longa est, vt præmium; quam si vno aut altero versu hæc eadem inuoluas & obscures? quos necesse sit totidem aut etiam pluribus verbis explicare? Et (quod deterius est) cum multum diuq; sudaueris, vix, vt sæpe fit, intelligunt, quid dixeris. Sed hæc hæctenus.

Verrius Flaccus, vt Velleius Longus docet, existimauit eandem esse apud nos V, litteram, quæ apud Græcos, Y, nam illi κύμιν. v, nos Cumim. m. : illi

ἡλι κυπῆ: ἰσῶν, nos cupressum: illi κυβερνήτην, nos gubernatorem dici-
 mus. Idem probat ex Græcis nominibus quæ in ευ, exeunt, Theseus, Pe-
 leus, & similibus. Alia multa sunt quibus etiam apertius Verrij sententia
 confirmatur, vt μῦς mus, οὐς sus. Veteres ita diphthongos pronuntia-
 bant, vt vtraque vocalis perciperetur, quod hodie in duabus Au, & Eu, tan-
 tum experimur: nam in cæteris fere vna tantum auditur. Diphthongum, Ae,
 variè scribebant antiqui, vt Quintilianus ait lib. 1. cap. 7. Quidam more Græ-
 corum per A, & I, semper scribebant: quidam singulariter tantum, cum in
 genitiuum vel datiuum incidissent: vnde Πιστῆαι vestis, & Aquῆαι, & Aulῆαι
 Virgilius amantissimus vetustatis versibus inseruit. Plurali numero A, & E,
 vtebantur, vt hi Syllae, hi Galbae Diphthongo Ei, diu vsi sunt Romani: quibus
 locis ea vsi fuerint, docet P. Nigidius apud Gellium lib. 13. cap. 24. Si huius,
 inquit, Amici vel huius Magni scribas, vnum I, facito extremum: sin verò hi
 Magni, hi Amicci casu multitudinis rectè, tum ante I, scribendum erit E, at-
 que id ipsum facies in similibus. Lege Quintilianum de eadem re lib. 1. ca. 7. Dio-
 medes lib. 2. vbi diphthongos enumerauit, Ex his, inquit, Ei, cum apud vete-
 res frequentaretur, vsu posteritatis explosa est. Sunt qui accusatiuos ter-
 tiae de-
 clinationis, in, Is, exeuntes per hanc diphthongum scribant, vt Omneis, Treis,
 Vrbeis, qua de re nulla, quod sciam, fit mentio apud veteres. Certè Diomedes
 per I, docet scribendas esse lib. 1. Nomina, inquit, quæ ablatiuo casu, numero sin-
 gulari I, litera finiuntur, genere masculino & femi-
 nino sublata I, vltima, &
 addita, Es, syllaba producta, faciunt nominatiuum & vocatiuum plurales, vt
 ab hoc & ab hac agili, bi & hæ agiles, & ò agiles. Nam accusatiuus iuxta re-
 gulam, manente, I, litera debent pronuntiarī, vt hos & has agilis, vt est. Om-
 nis homines. Idem sentit Donatus in libel. de Octo partibus 2. Edit. Idem Pri-
 scianus lib. 7. citatq; eundem Sallustium, Omnis homines, qui se se student, &c.
 Quod etiam Probus Valerius apud Gellium lib. 13. cap. 19. his verbis signifi-
 cat, In primo Georgicōn, quem ego librū manu ipsius collectum legi, Vr-
 bis per I, literam scripsit. Sic Cornelius Frōto in Different. Tris & Tres. Tris in accusati-
 uo casu, Tres in nominatiuo & Vocatiuo. Varro 1. de Analog. In accusandi casu
 bos montes, fontes: & hos montis, fontis. Itaque huius diphthongi vsus per-
 tenuis est apud Latinos. Y I raro reperitur, idq; in Græcis vocabulis. Nigi-
 dius apud Gellium lib. 19. cap. 14. Principes vocales nominat, quas Gramma-
 tici Præpositiuas dicunt. Subditas, quas ijdem Subiunctiuas: quæ præeunt
 & subeunt, quas Præpositiuas simul, & Subiunctiuas vocant. In Rudi-
 mentis ostendimus octo tantū esse Mutas, solus enim Priscianus, vt ibi-
 dem diximus, contra veterum omnium sententiam, F, inter Mutas numera-
 nit, quæ quanuis semiuocalis sit, tamen cum ei liquidæ L, & R, subiiciuntur,
 præcedentem vocalem communem faciunt in carmine, quemadmodum cum
 Mutas ipsas sequuntur. Semiuocalibus adiunximus ζ, Græcos secuti & Dio-
 medem

medem lib. 2. *Semiuocales, inquit sunt septem, sed Adiecta 7, fiunt octo. X, & Z, litera sunt composita, unde duplices dicuntur, illa ex C, vel G, & S, constat, ut Dux ex C, & S, constat, quod ex genitino Ducis, qui per C, scribitur intelligimus. Rex G, & S, valet, nam Regis per G. scribitur. Z, ut Græci Grammatici docent, ex S, & D, constat. Diomedes libr. 2. ait veteres duabus S S, pro hac usus fuisse, ut Messenius, pitisso. Priscianus libr. 1. ait Massa, patrisso, pitisso dicta esse pro μάζα πατρίζα πιτίζα maza, patrizo, pitizo. Græci c, literam ἀσπυον uocant, hoc est sine signo, sine nota, immunem: De eadem sic scribit Diomedes eodem libro, Et, s, litera, inquit, sua cuiusdam potestatis est, ideo apud Græcos uovad ἰδὼν appellatur, quæ in metro plerunq, uim consonantis amittit. Veteres I, literam inter duas uocales positã geminabant, scribebant enim Maijus, Peijus, Eijus, Pöpeijus, & genitium Pö peij ubi triplex I, cernitur: quã scribendi rationem probasse Cæsarem docet Victor apud Priscianum lib. 1. Cicero Aijo, Maijam solebat scribere: Vide Quintilianum lib. 1. cap. 4. I, & V, uocalibus præpositæ, consonantes fiunt: quod Nigidius apud Gellium lib. 19. cap. 14. docet. A, & O, inquit, semper principes sunt: I, & V, semper subditæ: E, subit & præit, in Euripo præit: subit in Aemilio. Si quis putat pãire U, in his uerbis Valerius, Vennonius, Volufurs: aut in his Iampridem, Iecur, Iocum, Iucüdiu, errabit: quod hæc literæ cum præeunt, ne uocales quidem sunt. Hæc ille. Latini carent nominibus, quibus I, & V, appellent, cum fiunt consonantes: Veteres cum I, & V, simpliciter nominabant, uocales intelligebant, ideo Nigidius ait V, & I, non præire in uerbis Valerius, Iampridem & c. Hebræi I, consonantem Iod uocant, V, uero Vau. Aeoles literam habent, quæ sono omnino congruit cum V, consonante, figura uero cum F, litera maiuscula, quæ à forma appellata est Digamma, constat enim gemino Gamma: à sono uerò teste Varrone & Didymo apud Priscianum lib. 1. Vau dicta est. Nec mirum, cum nomina Græcarum literarum ab Hebræis sint profecta: hi enim Aleph illi Alpha: bi Beth, illi Beta: hi Iod, illi Iota: utriq; Tau: hi Vau, Aeoles etiam Vau. Claudius Cæsar Digamma Aeolico pro V, consonante usus est, quod eo Imperante etiam à Romanis receptum fuit, ut illi morè gererent. Ita, Da Fus, cer Fus, ser Fus pro Dauus, ceruus, seruus in eius gratiã scribebant: cuius meminit Quintilianus. libr. 1. cap. 7. Nostri, inquit, præceptores ceruom, seruomq, v, & o, literis scripserunt & c. Nec inutiliter Claudius Aeolicam illam ad hos usus F, literam adiecerat. Et 12. c. 10. Aeolicæ quoq; literæ qua seruum, ceruumq, dicimus, etiamsi forma à nobis repudiata est, uis tamen ipsa persequitur. Suetonius in Claudio c. 41. Tacit. lib. 11. docent Claudium Cæsarem tres literas uetrum numero addidisse, easq, in usu fuisse quandiu imperauit; neuter tamen quæ, aut qua forma fuerit, scriptum reliquit. Suspicio aliteram ex his quas igitur, I, consonanti respondisse. Diomedes libr. 2. etiam Digamma Aeolici meminit, ubi de V, conijonante loquitur. Huic, inquit, Digamma adscri-*

ma adscribi solet, ut quum sibi ipsa præponitur, ut ser *Fus*, *Fulgus*. Nam literã geminari in vna syllaba posse plurimi negant. Idem tradit *Donatus*, Edit. 2. Iod quum vocalibus apud Hebræos præponitur, eas q̄ ferit, consonans est, ut apud Latinos. Apud Hebræos, inquam, quia quæ ad Græcos transierunt atque literis Græcis scribuntur, vocalem habent, ut in *Elias*, *Ieremias*, *Zacharias* videre licet, neque enim hæ positiones Hebrææ sunt: neque I, apud ipsos vocalis est, sed consonans. Olim antequam inuenta essent puncta (sic enim Hebræi decem vocales, quinque longas, totidem breues appellant) etiam vocalis officio fungebatur. Vt in *Michael*, *Michol*, alijsq̄, plurimis nominibus. Hodie ab Hebræis, cum vocalem non excitat eamq̄ ferit, Quiescens seu otiosa dicitur. Itaque consonans simpliciter vocatur, ut ceteræ omnes, quæ Alphabeto continentur. Sed hæc missa faciamus, ac potius ad nostros veniamus. *Iudæa*, *Iudæus*, *Iudaicus* apud Latinos semper primam habent consonantem, quæ litera eadem prorsus est in *Iesus*, *Iacobus*, *Ioannes*, *Ioseph*, *Iudas*, alijsq̄, id genus.

Luc. lib. 2. — & dedita sacris.

Incerti *Iudæa* Dei, milesq̄, *Sopbena*.

Horat. 1. Serm. saty. 5. — credat *Iudæus* appella. Iuuen. satyr. 6.

Qualicumque voles *Iudæi* somnia vendunt.

Idem Saty. 14. *Iudaicum* cõdiscunt, & seruant ac metuunt ius.

Claudianus Græcorum more dixit

Ne laceres versus *Dux* *Iacobe* meos, antiquis tamen pœtis maior habenda est fides.

Syllabæ partim breues, partim longæ partim communes.

Syllabæ, quas temporibus metimur, aut sunt breues, aut longæ, aut communes.

Tempus est spatium interuallumq̄; quo syllaba pronuntiatur.

Syllaba breuis ex vno tempore atq; spatio constat, ut *At*, *Sed*.

Longa ex duobus, ut *Ah*, *En*.

Communis est quæ in versu tum breuis tum longa esse potest, quales sunt priores in *Atlas*, *Cyclops*: mediæ in *Tenebræ*, *Latebræ*, *Phætra*.

Nulla vocalis apud Latinos perpetuò breuis, aut longæ est. Apud Græcos & *psilon* & *Omicron*, quæ *c*, & *o*, breue valent, perpetuò sunt breues, ut *Origènes*, *Timotheus*, *Herodotus*, *Macedones*.

¶ *Eta*, & *omega*, quæ *e* & *o* longum valent, semper sunt longæ, ut *Ereinus*, *Idolum*.

Ee Ve-

Veteres, vt Quintilianus docet lib. 1. cap. 7. vsque ad Accium, & vltra, porrectas syllabas geminis vocalibus scripserunt. Itaque Malus homo simplici, A: Maalus arbor gemino olim scribebatur. Venit praesens vno E: Venit praeteritum duobus, atque cetera eodem modo. Vocales apud Latinos omnes sunt ancipites, nulla enim est, quae in diuersis dictionibus non sit aut breuis, aut longa e, & O, etiam apud veteres Graecos fuerunt ancipites, vt apud nos E, &, O. Verum posteaquam vocales u, & u, inuenta sunt, deinceps breues tantum fuerunt. Vide Priscianum lib. 1. Eta appellauimus ipsam vocalem longam more veterum, quae, Ita, nunc dicitur: quae si Ita appellanda est, nullum erit, E, longum apud Graecos, sed breue tantum, quod fieri non potest: aut certe anceps erit, quemadmodum fuit antequam u, inuentum esset. Praeter multa alia argumenta, quibus viri docti planum faciunt Eta non Ita vocandam esse hanc vocalem, illud etiam maximo inditio est, quod Hebraeae voces, quae per E, longum apud ipsos Hebraeos scribuntur, salua & integra Graecis literis conseruatae sunt: cuiusmodi sunt, αμν, εμμανουηλ, ιωσηθ, ισραηλ, γαβριηλ. Quod si quis Amin, Emanuil, Iosiph, Israil, Gabrijl, pronunciet, nihil minus quam Hebraice loquetur. Et Beth, secundum clementum Hebraeorum saepe in Threnis Ieremiae βηθ, Graece scribitur: quod si Bith, te audierit Hebraeus pronunciantem, risu corruet. Beth, itaque sonandum est, vnde ipsi Graeci suum habent Beta: quo nomine à Martiale lib. 5. dicitur.

Dicas licebit Beta me togatorum.

u, & u, non semper manent longae, cum ad nos transeunt: nam πατηρ, μητηρ, εχτωρ, νετωρ, pater, mater, Hector, & Nestor, E, & O, literas habent breues.

Virg. Aen. 1. At pater omnipotens speluncis addidit atris.

Ouid. Met. 13. Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.

PRAECEPTA VNIVERSA

de syllabarum breuitate ac longitudine.

Primum de vocali ante vocalem.

Vocalis ante vocalē in Latinis dictionibus breuis est: vt Puer, Fuit, ruit.

Aen. 12.

Virg. Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem.

Aen. 1.

Idem, Lucus in vrbe fuit media laetissimus vmbra.

Aen. 2.

Idem, Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos.

Sele-

Selegimus ex Virgilio potissimum carmina, quibus nuda ac frigida præcepta vestiremus, simul vt eorum aures, qui ad poeticam aspirarent, elegantioribus numeris imbuerentur, nõ vt in singulis explicandis immorarentur præceptores: satis enim est si auditores intelligant id quod ad rem facit, hoc est, quæ syllaba breuis, quæ ue longa sit in carmine, cuius de causa citatur poeta. Quod si quis adeo auersus est à Musis, vt hæc ipsi vel superuacanea, vel longiora esse videantur, præceptorum ieiunitate ac fame sit contentus.

Exceptio I.

FIo, I, habet longum, nisi sequatur R, vt Fiebam, Fiam. Iuuenalis, Fient ista palàm cupient & in acta referri .
Sin R, sequatur, breue est, vt Fierem, fieri, confieri.
Virg. — nunc qua ratione quod instat,
Confieri possit, paucis, aduerte, docebo.

Saty. 2.

Aen. 4.

Exceptio II.

Interrogandi ac dandi casus quintæ declinationis E, ante I, pro ducunt, vt Diei, speciei. Præter Rei, spei, fidei.

Exceptio. III.

Genitius in, Ius, habet I, longum in soluta oratione, in carmine tum breue, tum longum, vt Vnius, illius Præter Alterius, quod vbique I, habet breue Alius vero longum.
Vnius ob noxam, & furias Aiæcis Oilei:
Horatius, & Nullius addictus iurare in verba magistri.

Aen. 1.

Epist. 1.

Exceptio IV.

Ohe priorem habet communem.
Martialis, O he iam satis est ohe libelle.
Cai, Pompei, Vultei, & si qui sunt similes vocandi casus, penultimam habent longam.
Martial. Quod peto da Cai, non peto consilium.
Ouid. Accipe Pompei deductum carmen ab illo,
Debitor est vitæ qui tibi, Sexte, suæ.

Lib. 4.

Lib. 4.

De Pöt 4

Præceptum hoc de vocalibus, quæ sunt in eadem dictione, accipiendum est, nam de ijs, quæ in diuersis sunt, postea agendū est. Caius, Pompeius, Vulteius in recto per I, consonantem scribuntur: quæ interdum à Poëtis in vocalem mutatur. Martialis lib. 5. Post Caiumq, Luciumq, confedit. Scæzon est Idem lib. 9. Peruigil in plumis Caius ecce iacet.

Ec 2 Vtro-

Vtrobique, *A*, longum est, quod obiter notabis. Eâdem licentia vtuntur ijdem Poë
tę, cum in uocandi casu, *I*, consonantem in vocalem Vertunt. Si quidem nomina,
Ius, syllaba finita in vocatiuo, *V*s, abijciunt, Antonius ô Antoni, sic Caius, *P* om
peius, o Cai, Pompei, hoc idem Priscianus lib. 7. docet, atq; *I*, consonantem esse
Horatij testimonio Epist. 1. probat.

Durus, ait, Vult ei nimis, attentusq; videris.

Apud priscos *V*, aut *I*, a verbis in uo, in præteritis producebatur. Ennius in 2.
Annhit sese mecum decernere ferro.

Vide Prisc. lib. 10. Hinc facile intelligitur quod Varro libr. 2. de Analog. ait,
Quidam inquit, reprehendunt quod Pluit & Luit dicamus in præterito & præ
senti tempore, tum Analogię sui cuiusque temporis verba debeant discrimina
re. Falluntur: nam est ac putant aliter, quod in præteritis *V*, dicimus longum
Lūit, Plūit, in præsentibus breue, Plūit Lūit.

APPENDIX.

A Er, chorēa, platēa, Cytherēa, elegīa, Darīus, & alia huius ge
neris, quæ vocalem ante vocalem longam habent, Græca
sunt.

Metam. 1

Ouid. Terra feras cepit, volucres agitabilis ær.

Ibidem. 8

Idem, Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas.

Æn. 1.

Virg. Parce metu Cytherea, manent immota tuorum Fata tibi.

Chorēa, platēa, interdum a poetis corripiuntur.

Lib. 6.

Virg. Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.

Epist. 1.

Horatius, Puræ sunt plateæ, nihil vt meditantibus obstat.

Nonnunquam soluta diphthongo, e in e longum mutatur, vt Cy
therēa, Cythereia, Elegeia, Elegia.

Meta. 4.

Ouid. Exigit indicij memorem Cythereia pœnam.

Æleg. 3.

Idem, Flebilis indignos elegeia solue capillos.

APPENDIX II.

I Dēa, Andrēas, sophia, philosophia, symphonia, etymologia, or
thographia, & alia quàm plurima vocalem ante vocalem corri
piunt: licet eadem nomina acuta penultima multi viri docti mo
re Græcorum pronuntient.

In Arte

Horatius, Vt Graias inter mensas symphonia discors.

Qui seriò vult Græcarum dictionum syllabas cognoscere, Græcas literas di
scat. Videndum enim est quæ ad nos transeunt verba quomodo apud ipsos scri
bantur. Nam quæ apud eos per diphthongum e scribuntur, apud nos modo
per *I*, longum, ut *Ἐλεος*, Nilus, sic Nicomedia, Alexandria, Darius, Basi
lius

lius, brauium. Samaria. Antiochia, latria, idololatria, politia, litania, Ipbigenia: Modo per E, longum, vt chorea, platea, Medea, Cyberea, Laodicea, Achilleus, spondeus, choreus, &c. κό.ε.α, πα.α.τ.ε.α ex quibus Poëte interdum I, literam abijciunt, vt maneat, E, breue.

Priscianus libro primo, vbi de ei diphthongo agit, docet poëtas aliquando more Dorico I, abijcere, inde Virgilium lib. 1. Aen. tela Typhoea, penultima breui dixisse, quauis apud Græcos nomen ipsum adiectiuum per diphthongum ea scribatur.

Nate patris summi, qui tela Typhoea tenuis.

Interdum ε, in E, breue mutatur, vt ιδ.ε.α idea, sic Dorothēa, Dorothēus, Andréas. Quæ per Iota apud Græcos scribuntur, serè ipsum corripunt, vt sophia, Theologia, Ionia, tragædia, Vrania, Zacharias, Elias, Isaias, & alia eiusdem generis, quorum plurima efferuntur à Græcis acuta penultima, vt Idéa, Andréas, Maria, Zacharias, Elias, philosophia, Theologia, quo pacto audias etiam viros doctos pronuntiantes, non quòd ignorent penultimam esse breuem, sed quod intelligant hæc etiam Græco tenore posse enuntiarī. Qui accentum à quantitate syllabarum fortasse non distinguunt, cum penultimam audierint acutam, continuò eandem longam esse putant, quod quidem Latino sermone verum est, non in Græco: siquidem Græci penultimam breuem sepe numero acuiunt. Sed quid inter accentum & syllabarum dimensionem interfit, suo loco dicemus.

Præceptum II. de diphthongis.

Diphthongus longa est tam in Græcis, quàm in Latinis dictionibus, vt Aeneas, Melibœus, præminim, laus.
Virgilius, Miratur molem Aeneas magalia quondam.
Idem, O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit.
Idem, En Priamus: sunt hic etiam sua præmia laudi.

Aen. 1.
Eclog. 1.
Aen. 1.

Exceptio.

Præpositio Præ, composita, cui vocalem præcedit breuis est, vt Præuro, præustus.
Virgil. Stipitibus duris agitur, sudibus'ue præustis.

Aen. 7.

Diphthongum hic in eadem dictione accipimus, nam si vltima præcedentis dictionis fuerit diphthogus, & prima sequentis vocalis, ad aliud præceptum spectat. Apud ipsos Græcos etiam in eadem dictione interdum corripitur diphthogus ob sequentem vocalem. At in dictionibus, quibus Latini vtuntur, semper producitur, etiam si sequatur vocalis, vt Aëolus: Aëacus. &c. Illud Ouidij Trist. 3. eleg. 12. si tamen locus corruptus non est, singulare est.

*Frigora iam Zephyri minuunt, annoq; peracto
Longior antiquis visa Mæotis hyems.*

Nam eodem nomine prima longa vtitur Lucanus lib. 3.

Qua; fretum terrens Mæotidas egerat vndas.

Et Virg 6. Aen. Responſis horrent diuim, & Mæotica tellus, &c.

Præpoſitio Præ, nonnunquam producitur ſequenti vocali. Stat. Theb. 6.

Tunc vero Oeclides, quanquam iam certa ſequenti

Præmia, cum vacuus domino præiret Arion,

Ardet adhuc cupiens vel inanem vincere currum.

Præceptum III. de Poſitione.

Vocalis ante duas conſonantes, vel unam duplicem eiufdem diſtionis, longa eſt Poſitione, vt Terra, Araxes, Gaza, maiora, Troia.

Aen. 3.

Virg. Terra procul vaſtis colitur Mauortia campis.

Lib. 1.

Lucan. Sub iuga iam Seres, iam barbarus iſſet Araxes.

Aen. 1.

Virg. Arma virum, tabulæq; & Troia gaza per vndas.

Eclog. 4.

Idem. Sicelides Muſæ paulo maiora canamus.

Aen. 2.

Idem. Hoſtis habet muros: ruit alto à culmine Troia.

A P P E N D I X I.

Si altera conſonans fuerit in fine præcedentis diſtionis, altera in principio ſequentis, vocalis nihilominus longa erit, vt At pius, A, longum eſt Poſitione duarum conſonantium t, & p, quantum ſit in diuerſis diſtionibus.

Aen. 1.

Virg. At pius Aeneas per noctem plurima voluens.

Vocalis longa eſt aut Natura aut Poſitione. Natura, cum ipſa per ſe ſuapte natura producitur, nec conſonantium eget adminiculo, vt Ab, Heu, En. Poſitione, quæ cum ſuapte natura breuis ſit, conſonantium vicinitate ac beneficio producitur, vt, E, in Terra vicinitate ac beneficio R, literæ geminæ produca eſt, cum à Tero dicta ſit, quod verbum priorem habet breuem. Quot modis dicatur ſyllaba natura longa docet Probus Inſt. Art. & Diomedes libr. 2. Vbi etiam inuenies certa verba, quæ veteres Grammatici uſurpabant, qualia ſunt, Conſtat natura, Conſtat diphthongo, &c. Poſitione vero ſit vocalis longa, vt Probo placet, decem modis: vt Diomedi ſex, idem fere Donatus ſentiit Edit. 2. octo tamen modos Probi, & ſex Diomedis, ad duos reuocauimus, neq; enim opus eſt hæc tam minute concidere. Poſitionis vocabulo etiam Quintilianus vtitur lib. 1. cap. 5. Euenit, inquit, vt metri quoque conditio mutet accentum

vt

vt pecudes, pictæq; volucres. Nam volucres media acuta legam, quia etsi natura breuis, tamen positione longa est, ne faciat iambum, quem non recipit versus Heroicus. Hęc ille. Si ad normam veritatis, & veterum Grammaticorū velimus loqui, hoc præceptum sic tradendum est. Vocalis breuis ante duas consonantes, &c. Nam syllabę si naturaliter, vt Probus inquit, producantur, positionem superfluum habebunt. Illic enim, vt idem ait, querenda est positio, vbi longitudo naturę defecerit. Nam quemadmodum vocales naturę deseruiunt, ita positioni consonantes. Prætermisimus tamen vocem (Breuis) ne turbarentur tyrones. Quotus enim quisque vel mediocriter in re metrica versatus intelligit, habeant ne, verbi causa, Terra, Axis, Gaza, maior, & alia penę infinita priores natura longas, an positione? Romanis pueris certę id facillimum fuit quippe qui ipsius linguę munere ac beneficio, essent ne vocales longę natura, an positione, certo quodam sono nobis incognito optimę intelligebant.

Troia in tertio versu nomen est adiectiuum Troius, a, um, trium syllabarū, neq; ad rem facit: in quinto verò substantiuum est, & dissyllabum, cuius prior beneficio, I, consonantis inter duas vocales producitur. Dicit fortasse aliquis, No'me, I, apud Græcos semper est vocalis? qui igitur fieri potest, vt Troia sit dissyllabum? Hunc nodum soluit Priscianus lib. 1. Diphthongus, inquit, æ, quando à poëtis per diæresim profertur. secundum Græcos per, a, &, i, scribitur, vt Aulai, pictai, pro Aulæ, pictæ. In Græcis verò nominibus quoties huiusmodi apud nos sit diæresis penultimę syllabę, I, pro duplici consonante accipitur, vt Maia pro μάϊα Ajax pro αϊας, Troia pro τρῳία. Hęc ille. Ego idē puto dicendum καλλιόπεια Calliopcia, δειόπεια Deiopeia. Iatq; I, in Maia, Ajax, Troia, & similibus pars est diphthongi. Græcā dissolutę, non vocalis per se.

A P P E N D I X I I .

SI vtraque consonans, aut duplex fuerit in principio sequentis dictionis, ferē nihil præcedentem vocalem breuem iuuabit.

Ouid.

— sedebat

Met. 2.

In folio Phæbus clarislucentē smaragdis.

Virg. Phœbe graues Troiæ semper miserate labores.

Aen. 6.

Idem, iam medio apparet fluctu nemorosa Zacynthos.

Aen. 3.

Lucanus, Tales, fama canit, tumidum super æquora Xerxem

Lib. 2.

Construxisse vias.

Lucentē, Phæbē, nemors. i, æquorū vltimas habent breues, licet duæ consonantes, aut vna duplex sit in principio sequentium dictionum.

Sunt propē innumera testimonia, quibus hęc appendix confirmari possit.

Ee 4 Virg.

- Virg. Aen. 2.** — gelidusq; per ima cucurrit.
Ossa tremor. *Martialis lib. 5.* — nec illi
 Terra grauis fueris, non fuit illa tibi.
- Luca. lib. 1.** Roma capi facilis, sed Caesar in omnia princeps.
Ibid. Exigit ad saeuas famularum brachia plantus.
Ibid. — truncos lacerauit Fimbria Crassos.
- Virg. 2. Aen.** Squallentem barbam, & concretos sanguine crines.
Idem. 6. — gelidus Teucri per dura cucurrit
Ossa tremor.
- Diomedes libr. 2.** vbi de septem modis syllabarum communium agit, quæ huius
 sunt generis vocales ait communes esse, sed nullo testimonio id confirmat, quod
 hæc appendici aduersetur. Nam quæ à Grammaticis afferri solent, cesura aut
 syllaba communi excusantur, cuiusmodi sunt hæc quæ subiiciam: *Iuuenalis*
Satyr. 8.
- Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*
- Silius. 9.** *Immane stridens agitur, crebroq; coacta.*
Vulnera bellatrix, &c.
- Martial. lib. 2.** Et digna seculo fiat imago tua.
Lucan. 5. Aut præcio quippè stimulo, fluctuq; furoris.
 Sunt & alia quæ aut eadem ratione excusantur, aut certè quia monosyllaba
 sunt, vt enim monosyllaba τὲ, μὲν, ἦ, interdum apud Homerum producuntur,
 sic apud Latinos, *Que, coniuñctio.*
- Virg. Georg. 1.** *Lætaq; tribuliq; interq; nitentia culta, &c.*
- Idem. 2.** *Tribuliquæ, trabeaq;, & iniquo pondere rastro.*
- Idem. 4.** *Drimoæque, Xanthoq;, Ligiaq;, Phylle docq;.*
- Idem, Eclog. 4.** *Terras quæ, tractusq; maris, cælumq; profundum.*
 Et ne putes beneficio consonantium productam esse, aut si eundem poetam,
Aen. 3. *Liminaquæ, laurusq;, Dei totusq; moueri, &c.*
- Idem 12.** *Chloroquæ, Sibarimq;, Daretaq;, Tersilocumq;.*
- Terentianus præcipit vocalem breuiem præcedentem longam fieri Positione, si
 in principio sequentis fuerint duæ consonantes, quarum prior sit, s, posterior mu-
 ta: contra quam tamen faciunt hæc testimonia Virg. lib. 11.**
- Spem, si quam accitis Aetolum habuistis in armis.*
Ponite, spes sibi quisque: sed hæc angusta, videtis.
- Horat. 1. Serm. saty. 5.** *Linquunt insani ridentes præmiâ scribæ.*
- Idem Saty. 3.** *Ignoscent, siquid peccauerò stultus, amici.*
 Alia præterea sunt, quæ, ne longior sim, omitto Duo sunt quæ cum Terentiano
 facere videntur, neque alia facile inuenias alterum Virgilij lib. 9. Aen.
- Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros.*
Alterum Martialis lib. 5. in Marcum Antonium,

Quid

Quid gladium demens Romana stringis in ora?
Hæc enim cæsura excusari minimè possunt, nisi forte quis dixerit spondaicam esse
cæsuram. Cætera, vt paulo ante diximus, aut communi syllaba, aut cæsura (de
quibus suo loco) defenduntur.

Exceptio I. de liquefcentibus.

Vocalis brevis ante mutam & liquidam eiusdem dictionis in carmine communis est, ac in soluta oratione perpetuò corripitur, vt, Volucris, Cyclops.

Ouid. Et primò similis volucris, mox vera volucris.

Meta. 13

Virg. Ignariq; viæ Cycloperum allabimur oris.

Aen. 3.

Idem, — vastosq; ab rupe Cycloperas Prospicio.

ibidem.

: Hæc est prima exceptio tertij præcepti. Nam etiamsi duæ consonantes vim habeant producendi vocalem breuem, tamen si prior fuerit muta, & posterior liquida, in soluta quidem oratione liquida semper vim consonantis amittit: quâuis in carmine interdum eam retineat, alioqui non produceret vocalem. Si tamè præcedens vocalis fuerit longa natura, qualem habent multa nomina, quæ à supinis penultima producta fiunt, vt lauâcrum, ambulâcrum, iuuolûcrum, volutâbrum, nunquam corripitur. Ex recto sæpe etiam cognoscitur vocalis sit'ne longa natura an brevis in obliquis: sic Patrem, agrum, caprum iudicamus habere priores breues natura, quia Pater, ager, caper easdem corripiunt. Matrem contra, fratrem, octobrem longas, quia rectus easdem habet longas.

A P P E N D I X . I.

Vocalis ante F, & liquidas frequentissimè corripitur, vt Resfeto, resfuo, resflo, resflagito, resfringo, resfrano.

Virg. Nec prius amissam respexi, animumq; reflexi.

Aen. 2.

Ouid. Inque caput crescit, longosq; reflectitur vngues.

Meta. 5.

Idem, Illa refranat aquas, obliquaq; flumina sistit.

In epist.

Horat.

— postquam discordia tetra

Serm. 1.

Be'li ferratos poltes, portasq; resflegit.

Satyr. 4.

Interdum etiam producitur, vt Resfloreo apud Silium.

Cellus ceu prima resflorecente iuuenta

Lib. 15.

ibat Consul ouans.

A P P E N D I X . I I.

Abluo, õbruo, sãbleuo, admitor & cætera ex iisdem præpositionibus composita nunquam primam corripiunt: necesse est

est enim vt muta & liquida ad sequentē vocalem spectent, vt Tenebræ, latebrę, funebris, lugubris. In Abluo, & cęteris muta ad præcedentem vocalem pertinet.

Ut vocalis ante mutam & liquidam corripiatur, opus est vt muta simul et liquida ad sequentem vocalem pertineant, alioqui corripi non potest. Consonantes prepositionum Ab, Ad, Ob, Sub, cum præcedente vocali iunguntur. Vide Priscianum lib. I.

APPENDIX. III.

M & N, rarò liquefcunt, idq; in Græcis dictionibus dütaxat, vt Tecmeffa, Cygnus, Terápnoz, Ichneumon
Silius, Ecce inter primos Terápnoz à sanguine Claufi.
Lib. 8.
Lib. 7. Martial. Delectat Marium si perniciosus Ichneumon.

Nullum quod sciam est apud Latinos verbum, in quo M, aut N, liquefcant: illud Ouid Metam. 8. Debit illius misereri & ignoscere nobis: quo quidam docent in verbo Ignoscere N, liquefcere, deprauatè legitur, siquidè in correctis libris Et, expuncta est,
Debit illius misereri, ignoscere nobis.

Itaq; M, & N, in Græcis tantum verbis liquefcunt. Horat. lib. 2. carm. od. 4.

Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuę dominum Tecmeffa.

Ibidem lib. 4. od. 3. — multis quoque piscibus
Donatura Cygni, si libeat, sonum.

Est Asclepiadeum carmen. Non facile plura huius generis reperias apud Latinos: Progne, quod quidam addunt, incertum est, varia est enim lectio apud Ouid. lib. 6. Metamorph. Ad mandata Prognę, & agit sua vota sub illa in correctis codicibus sic legitur,

Mandata ad Prognę & agit sua vota sub illa.

N, etiam post M, apud Gręcos liquefcit, vnde multi in Polymneia arbitrantur, N, vim consonantis amittere. Ouid. fast 5.

Dissensere Deę, quorum Polymneia cępit
Prima: silent alię, dictaq; mente notant.

Libri tamen etiam correcti Polyhymnia habet, vt ratio nominis postulat, dicitur enim, vt enarratores Hesiodi docent, ὡς πολλοὺς ὑμνοῦσα, quasi multos canens & celebrans. Neque si Hesiodum in catalogo Musarum audiamus, nomē hoc per diphthongum ε scribitur, sed per ι, iota.

τετραυχοῦρετ', ἑρατῶτε, πολύμνιατ', ὄργανίτε.

Quare non est cur diphthongus soluat, vt fit in Elegia, & Cythereia, vt supra diximus. Itaq; iustificor πολύμνια Polyhymnia nomen esse plenum, quomodo

modo apud Aristophanem legitur πολύμνος, πολύμνια vero Polymnia arbitror esse immunitum, pleno usos fuisse Latinos, immunito Hesiodum verisimile est. Fulgentius tamen ait quintam ex Musis appellari πολυμειαυ per ea. Illud Siliij, Ecce inter primos Teramneao a sanguine Clausi: magis ad rem facit, si Teramne cum Stephano scribamus per Mn.

Liquida apud Gracos non solum mutis subiecte, sed etiam ipse per se posita vocalē breuem faciunt communem, vt in nominibus ἀγες, ἀνιη, μέλος quas Per sius videtur fuisse imitatus, vt in prologo,

Cantare credas Pegaseium niclos.

Apud eosdem muta, T, post c, & p, interdum liquefit, vt in δάκτυλος, αἰγυ-
πῶτος. Quare mirum non est si D, eius cognata etiam apud Martialem lib. 5. li-
quescat, Sardonychas, sinaragdos, adamantas, iaspidas vno
Portat in articulo Stella, seuere meus.

Exceptio II.

I, inter duas vocales in compositis Bijugus, Quadrijugus simplex consonans est, non duplex: quare merito p̄cedens vocalis corripitur.

Virg. Interea bijugis infert se Lucagus albis.

Idem, Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.

Aen. 10.

Georg. 3.

Veteres, vt supra diximus, I, inter duas vocales geminabant Maior, Ma-
iija, aijo scribentes. Priscianus lib. 1. ait, I, in compositis pro simplici habenda,
vt Reicio: cum tamen hoc idem verbum sapissime primam producat beneficio,
I, duplicis,

Virg. 2. Georg. Reice, ne maculis infuscet vellera pullis.

Idem 5. Aen.

— duplicem ex humeris reiecit amictum.

Idem lib. 11.

Reiciunt parmas & equos ad mœnia uertunt.

Nam illud eiusdem Virgilij, quod affert Priscianus,

Tityre pascentes à flumine reice capellas,

simplici, I, scribitur, ut illud Statij lib. 4. Theb.

Tela manu, reicitq, canes in uulnus hiantes.

sic Abicit, adicit, obicit subicit, simplici, I, pro duplici, Adijcit, obijcit, & cetera scribuntur. Iuuenal. satyr. 1 5.

Nunc abicit, seu dignum, ueraq, Charybdi.

Mart. lib. 10. Siquid nostra tuis adicit vexatio rebus.

Lucan. lib. 8. Cur obicis Magno tumulum, manesq, vagantes?

Idem 7.

Ipse manu subicit gladios, vt tela ministrat. Itaq, in carmine Vir-

gilij pes proceleus maticus est reice ca vvvv. Aut E & L (vt quidam pu-
tant) coalescunt in vnam syllabam longam quasi reice capellas.

Præ-

Præceptum IIII. de præteritis dissyllabis.

Æn. 2.
Ibidem
Præterita dissyllaba habent priorem longam, vt Vidi, Veni.
Virg. Quos vbi confertos audere in prælia vidi.
Idem, Venit summa dies, & ineluctabile tempus Dardaniæ.

Exceptio.

Lib. 1.
Lib. 3.
Lib. 9.
STo, do, scindo, fero, rapiunt bibo, scindo priores.
Martialis, Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas.
Lucan. Aut scidit, & medias fecit sibi littora terras.
Virg. — liquefacto tempora plumbo
Diffidit, & multa porrectum extendit arena.

APPENDIX I.

Lib. 3.
Lib. 4.
Lib. 6.
Lib. 3.
Compositum Abscidi habet penultimam communem.
Lucan. Abscidi impulsu venturum adiuta vetustas.
Idem Abscidi nostræ, multum fors inuida laudi.
Idem, Illa comam læua morienti abscedit, ephæbo.
Mart. Abscidit vultus ensis vterque sacros.

Quid si abscedi cum penultimam habet longam non à verbo abscondo, sed ex præpositione Abs & cædo, æ, in ï, longum mutata componitur? vt abscedo, ex Abs & cædo, & abscondo ex abs & condo?

Præceptum V. de præteritis geminantibus primam syllabam.

Georg. 4.
Cvm prima syllaba præteriti geminatur, eadem, & secunda breuis est, nisi obstant duæ consonantes, vt Tetigi peperit, cecini.
Virg. Tityre te patulæ cecini sub tegmine fagi.

Exceptio.

Satyr. 3.
Excipiuntur cecidi à cædo, pepedi à pedo, in quibus secunda longa est, vt & in ijs, in quibus duæ consonantes sequuntur vt Cucurri, tetendi.
Iuuenal. Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas.

Præ-

Prætermisimus præceptum illud, quod nonnulli tradunt, Præterita syllaba
 Vi per V, consonantem finita penultimam habere longam, v: Voui stravi, ama
 ui, petiui. Nam dissyllaba ad præceptionem de dissyllabis spectant: polysyllaba
 verò ad incrementum verborum. Quod Priscianus lib. 10. ex Ennio, assert,

— Virosq; valentes

Contudit crudelis hyems.

Pristis relinquendum est, vt enim tutudi simplex vtranque habet breuem,
 ita composita secundam breuem retinent, vt Extudit, retudit, contudit.)

Præceptum VI. de supinis
 dissyllabis .

Svpina duarum syllabarum habent priorem longam, vt Visum
 motum.

Virg. Terribiles visu formæ Letumq; Laborq;.

Idem, Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.

Aene. 6.

Aene. 1.

Exceptio.

ratum, satum, datum, citum, litum,
AT reor, atq; sero, do, iunge ciere, linoq;
 itum rutum, quitum, situm,

Ire, ruoque, queo, siui rapuere priores.

Virg. Nos abijisse rati, & vento petijisse Mycenas.

Idem, At non ille, satum quo te mentiris, Achilles

Talis in hoste fuit Priamo.

Valer. Flac. Vulnus, & extrema sonuit' cita cuspide cassis.

Ouid. Hic situs est Phaëthon currus auriga paterni,

Aene. 2.

Ibidem

Lib. 3.

Meta. 2.

A P P E N D I X I.

CItum à Cio secundæ declinationis priorem breuem habet,
 vnde Concitus, excitus penultima breui.

Virg. Altior insurgens & cursu concitus Heros.

Ouid. de inuidia, Nec fruitur somno vigilantibus excita curis.

Citum vero à Cio quarti ordinis priorem producit, vnde concitus, excitus penultima longa.

Lucan. Vnde ruunt toro concita pericula mundo.

Idem, Rupta quies populis, stratisq; excita iuuentus.

Aene. 12.

Meta. 2.

Lib. 5.

Lib. 1.

A P-

APPENDIX II.

RVo nunc facit ruitum supino, priscis seculis rutum fecit, vnde extant composita, Dirutum, erutum, obrutum.

Epist.

Aen. 11.

Ouid. Diruta sunt alijs, vni mihi Pergama restant.

Virg. Nec mihi cum Teucris vllum post eruta bello Pergama.

APPENDIX III.

STatum videtur priorem habere cōmunem, inde enim status, sus, & status, a, um priore breui oriuntur, & composita, quae per l, efferuntur, ipsum corripunt, vt praestitum,

Fast. 4.

Fast. 1.

Ouid. Hic status in caelo multos permanfit in annos.

Idem, Musa quid a fastis non stata sacra petis?

Inde etiam Staturus, constaturus, & quae per A, efferuntur, eandem producant.

Lib. 3.

Lib. 10.

Lucan. Tunc res immenso placuit statura labore.

Martial. Constatura fuit Megalensis purpura centum.

Nouem sunt supina, quae priorem corripunt.

Virg. 7. Aen. Tum satus Anchisa delectos ordine ab omni.

Lucan. 1. Iusq; datum sceleri canimus, populumq; potentem.

Virg. 4. Georg. Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis.

Ouid Meta. 1. Poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae.

Quitum rarum est, cuius breuitas ex Hecyra Terentiana probatur. Composita ex Cio interdum etiam secunda sunt coniugationis sed multo frequentius quarta. Liu. Ab Urb. 1. Elatum domo Lucretiae corpus in forum deserunt, concientq; miraculo (vt fit) rei nouae, atque indignitate homines.

Plaut. Merc. Hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctus conciet.

Rutum fuisse apud Priscos in vsu, argumento sunt Ruta Iurisconsultorum, sunt enim, vt Ulpianus inquit, quae eruta sunt, vt arena, creta, & similia. Prisciano videntur Dirutus, erutus & similia verba esse imminuta, pro plenis Diruitus, eruitus. Statum priorem habet longam vt idem Priscianus ait lib. 10.

Staturus crebro reperitur prima longa. Lucan. lib. 2.

Hic acies Statura ducum. & 6. Et statura redit.

Praeceptum VI. de supinis polysyllabis.

Slongam, vt solutum, argutum, indutum, &c.

Aen. 9.

Virg. Lumina rara micant: somno, vinoq; solut i Procubuere.

Item

Item in Tum à præteritis in Vi, per V, consonantem, vt Cupiui, cupitum, petiui petitum.

Ouid. Exul eram, requiesque mihi, non fama petita est.

Trist. 4.

Exceptio.

A Gnoui tamen & cognoui agnitum, cognitum penultimã breuem habent.

Ouid. Idq; recens præstas, nec longo cognitus vsu,

Trist. 3.

Præceptum VII.

S Vpina in Itum à præteritis in Vi, per V, vocalem habet penultimam breuem, vt Monui monitum, tacui tacitum.

Virg. Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

Aen. 6.

Idem, Quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat?

Ibidem.

Præceptum VIII. De deriuatis.

D Eriuata sequuntur naturam eorum, à quibus deriuantur, vt lægebam, lægam, læge, legito prima breui, quia oriuntur à præfenti, lægo lægis, cuius prior idem breuis est.

Legero, legissem, legero, legisse prima longa, quia à præterito legi nascuntur, cuius prior etiam longa est.

Aratrum, simulacrum, ambulacrum, lauacrum, volutabrum, inuolucrum penultima longa, quia à supinis aratum, simulatum, ambulatum, lauatum, volutatum, inuolutum, deducuntur, quorum penultima similiter longa est.

Reditus, exitus, introitus penultima correpta, quia supina, unde fiunt, eandem habent breuem.

Exceptio.

M Vta quæ suæ originis naturam nõ sequuntur, vsu assiduaq; poetarum lectione sunt discenda cuiusmodi sunt Fomes, mobilis, laterna, regula, quæ primam habent longam, cum verba Foveo moueo, lateo, rego, à quibus proficiuntur eandem corripiant.

Contra Lucerna, arista sopor, vadum primam corripunt, cum verba Luceo, areo, sopio, vado à quibus declinantur, eandem producant.

Hic putauit testimoniis supersedendum, ne longior essem. Addunt quidam hic præcepto (Dummodo eadem consonans maneat) quod de industria prætermisimus, cum totidem aut plura sint, quæ mutata consonante, nihilominus primigenij quantitatem sequuntur, vt simulacrum, inuolucrum, &c.

Præ-

Præceptum IX. de Compositione.

Composita breuitatem vel longitudinem simplicium sequuntur. In perlego, relego E, ante G, breuis est, quia in simplici lego etiam corripitur.

In præterito perlēgi, relēgi producitur, quia in simplici lēgi itidem longa est.

Attigi, concidi, diffidi, ebibi, rescidi I literā habent breuē, quia in simplicibus eadem vocalis corripitur, Terigi, cecidi à cado, &c.

Oblitum, insitum, circumdatum, desitum penultimam ob eandē causam habent breuem, nam à litum fit oblitum, &c.

APPENDIX.

Quantitas simplicium seruetur in compositis, quanuis vocales mutantur, sic concido, excido, incido, occido, recido à cado penultimam corripiunt: Eligo, seligo, à lego.

Contrā concido, excido, incido, occido, recido à cædo eandem producant: sic Allido, collido à lēdo: Exquiro, requiro à Quæro: Obedio, obedis ab Audio.

Aen. 12. Virg. Occidit, occideritq; finas cum nomine Troia.

Saty. 7. Iuuen. Occidit miseros crambe repetita magistrōs.

Hęc à simplicibus longis orta corripiuntur, Deiero, peiero, à iuro: Pronuba, innuba, a Nubo: Semisopitus, à sopitus: Maledicus, causi dicitur, veridicus, fatidicus à dico. Nihilum ex Ni, & hilum.

Scrm. 2. Horat. Stultitia ne erret, nihilum distabit an ira.

Saty. 3. Connubium à Nubo secundam syllam habet communem.

Aen. 3. Virg. Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia seruas?

Aen. 1. Idem, Connubio iungam stabili, propriamq; dicabo.

Posuimus plura exempla, vt ex his atq; similibus tyrones assuescant in compositis syllabarum quantitatem inuestigare. Pronubus, & innubus genere virili prætermisimus, quæ non videntur vsitata. Nihilum, vt placet Grammaticis, ex Ni quod apud veteres non significabat, & hilum componitur. Festus hilum putat esse, quod grano fabæ adhaeret, ex quo nihil & nihilum. Nonius, hilum, inquit, breue quiddam significat. Lucilius lib. 30.

Quodq; tuas laudes culpes, non proficis hilum.

Ambitus nomen hic etiam excipiendum est, si Prisciano credimus, nam lib. 10. docet Ambio compositum ex uerbo Eo, solum mutasse E, in I, & more eorū, quæ in, io, desinunt, penultimam supini habere longam, vnde Ambitus participium media longa. Ouid. Met. 1. Iussit & ambita circumdare littora terræ.

Ambitus

Ambitus vero nomen eandem habet breuem differentia causa.

Eucan. lib. 1. — letalisq; ambitus Vrbi.

Semisopitus, Ouid. in Epist. Theseu prensuras semisopita manus.

& alibi apud eundem. Sopia & sopitus primam producant;

Ouid. Met. 7. Peruigilem superest herbis sopire draconem.

Virg. Aen. 1. Hunc ego sopitum somno super alta Cythera & c.

Comitium habere penultimam longam contra simplicis naturam Itum, non potest probari ex carmine Siliij lib. 8.

*Cernebat Paulus, nanq; huic comitia campus Iura atq; arma dabat.
Cum non comitia, sed communia habeant libri correcti.*

D E P R A E P O S I T I O N V M compositione.

Ab,	Vt,	Abeo,	B R E V E S S Y N T.
Ad,		Adoro,	
Ante,		Antefero,	
Circum,		Circumago,	
In,		Inuro,	
Ob,		Obeo,	
Per,		Pereo,	
Re,		Refero,	
Sub,		Subeo,	
Super,		Superaddo,	

Item A, Græca præpositio, vt Adamas, adytum, atomos.

Iuuenal. Circumagat madidas à tempestate cohortes.

Virg. Talia voce refert, o terque quaterque beati,

Ouid. Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi,

Virg. Talibus ex adyto dictis Cumæa Sibylla.

Satyr. 7.

Aen. 1.

Fast. 3.

Aen. 6.

E x c e p t i o .

Refert, hoc est, interest, seu necesse est, Re habet longum,

Mar. Multum, crede mihi, refert à fonte bibatur

Qui fluit : an pigro cum stupet vnda lacu.

Virg. — neque enim numero comprehendere refert.

Lib. 9.

Georg. 2.

Hic sunt in memoriam reducendæ in superiores præceptiones de Positione, de Vocali ante vocalem, Reijcio enim Reieci primam habent longam positione. siquidem, I, inter duas vocales duplex est. Obijcio, adijcio, subijcio primas

F f etiam

etiam producant positione duarum consonantium: nam I, litera, quæ priore loco, scribitur, consonans est, ut in simplici Iacio: quæ vero posteriore, vocalis: quæ ex A, simplicis facta est. Interdum tamen I, consonans à Poëtis reijcitur seruata vocali: quæ de re supra diximus, cum de compositis Bijugis, Quadrijugis, egimus, ubi exempla inuenies. Poëtæ Rettuli, Reppuli, Repperi frequenter geminatis consonantibus pro Iacunt.

Ouid. Met. 13. — sed enim quia rettulit *Ajax* Esse *Iouis* pronepos.
Luc. lib. 1. Reppulit à *Libycis* immensum *fyrtibus* æquor.
Ausonius in Epigr.

At qui considerat, postquam non repperit aurum.

Ouid. 3. de Ponto, Ele. 2. Consortes vrbis repperit esse sua
Redduco, non apud *Lucanum*, sed *Lucretium* legitur: item Reccido, rellatus, reficio, quem nolim imitari. Illud *Propertij* lib. 4.

Reccidit in hys mensa supina pedes:

legitur & Decidit. *Cohæreo*, *Cohibeo*, &c. in quibus Con, præpositio N, literam amittit ob sequentem vocalem, primam corripunt. In verbo *Comedo* N, migravit in M. breui O. *Iuuen. saty. 3.*

Si vero & pater est, comedam, inquit, flebile nati Sinciput.
Verbum Cogo, quod coago scribendum fuit, ut coactum eius supinum, priorem habet longam, quæ ex duabus breuibus O, & A, in unam contractis facta est. *Virg. Eclog. 3. Tityre coge pecus: tu post carecta latebas.*

Anhelo, anhelus primam habent breuem, quæ ex præpositione Am, M, mutata in N, facta sunt.

Virg. Aen. 5. Et me seuus equis Oriens afflauit anhelis.

Quo pacto Con, & Am, afficiantur sequentibus vocalibus, aut consonantibus, diximus cum de præteritis verborum egimus. Omitto, operio primas habent breues, quia ex Ob præpositione composita sunt, sed B, extritum est.

Horat. 1. Epist. Quod petijt spernit: repetit quod nuper omisit.

Virg. Aen. 4. Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt.

Præpositiones longæ.

A, E, De, Di, Se, longæ sunt, ut amitto, erumpo, deduco, diripio, separo.

Aene. 1. Virg. Amissos longo socios sermone requirunt.

Aene. 3. Idem. Deducunt socij naues, & littora complect.

Aene. 4. Idem, Tergora diripiunt costis, & viscera nudant.

Exceptio.

Dirimo & Disertus, Di, corripunt.

Aene. 3. Virg. Cede Deo, dixitq;, & prælia voce diremit.

Mart.

Mart. Quod tam grande sophos clamat tibi turba togata,
Non tu Pomponi, cœna disertata tua est.

lib. 6.

Nihil attinget hic annumerare, quæ positione, aut diphthongo longe sunt, ut Abs, Ex, post, Præ: Trans amissis duabus consonantibus nihilominus producit, ut trano, traduco, trado. Virg. Aen. 6. — illius ergo

Venimus, & magnos Erebi tranauimus amnes.

Mart. lib. 1. Quæ tua traducit manifesto carmina furto. |

Idem lib. 2. Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.

De, sequente vocali corripitur, ut debisco,

Virg. 4. Aen. Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.

Interdum cum eadem in vnam syllabam coalescit, ut in Deesse, deerat.

Lucan. lib. 2. Quantum deesse solet Luna, seu plena figura est.

Oui. Met. 1. Sanctius his animal mentisq; capatus altæ
sed de his in figuris.

Deerat adhuc.

Pro Præpositio.

PRO. præpositio breuis est apud Græcos, ut Propôtis: lôga apud Latinos, ut Proueho:

Ouid. Misit in has siquos longa Propontis aquas.

Virg. Prouehimur portu, terræq; vrbesq; recedunt.

De Pôt. 4

Aene. 3.

Exceptio.

CORRIPE quæ fundus, neptis, fugioq; , neposque,
Et fari, festus, fateor, fanumque crearunt:

Huc profugus spectat, cui iunge profano, proteruus,

Huc Proficiscor ades, properate Procella, Profecto,

Tuque propago genus: vitis propago recede.

Virg. Tum breuiter Dido vultum demissa profatur.

Proper. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Lucan. Ad Cinnas, Mariosque venis? sternere profecto.

Idem, Quam prior affatur Pompeij ignara propago.

Virg. — pressos propaginis arcus.

Aene. 1.

Lib. 3.

Lib. 1.

Lib. 6.

Georg. 2.

A P P E N D I X .

PROPINO, procuro primam habent communem, profundo rarissimè eandem producit.

Sunt qui existiment profundus, proneptis, profugio, pronepos, profari, profestus, profiteor, profamus & cætera Latina, quæ hic numerantur, non præpositione Pro, sed ex aduerbio Procul esse composita.

Perf. Saty. 6.

— age si mihi nulla

Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla proneptis.

Ff 2

Nulla

Nulla manet patruī, &c.

Valerius Flac. Contingat vix deinde mori: sic fata profugit.

Ouid. 11. Met. Et Neptunus auus, pronepos ego Regis aquarum.

Horat. Scrm. 2. saty. 3. Qui Veientanum festis potare diebus

Campana solitus trulla, vappamq̄ profestis.

Ouid. Vtilitas lateat, quod non profitebere, fiet.

Horat. in Art. Incaptis grauibus plerunq; & magna professis.

Virg. Aen. 6. — procul ò procul este profani.

Ouid. lib. 3. Eleg. de morte Tibulli.

Scilicet omne sacrum mors importuna profanat

Idem in Epist. Damnares nati facta proterua pater.

Participium profectus à proficiscor etiam primam corripit. Virg. 7. Aen.

Arcades his oris genus à Pallante profectum.

Statius lib. 6. His ego te coniux ad debita regna profectus.

Qui primam putant etiam longam esse, dubijs testimonijs id docent. Itaque

autius corripietur. Caterorum exempla trita sunt. Profecturus à proficio

primam producit. Ouid. in Epist.

Non profecturis littora bobus aras.

Prohibeo primam corripit, quia sequitur vocalis. Virg. Aen. 3.

Dij prohibete minas, dij talem auertite casum.

Propago cum progeniē significat, primam corripit: cū vero depressam vitem, eandem producit. Propino verbum est Grecum προπινω: quo tamen Latini crebro vtuntur. Mart. lib. 12.

Hoc quoq̄, non nihil est, quod propinabis in istis:

Frangendus fuerit si tibi, Flace, calix.

Idem lib. 6. Nemo propinabit Calliodore tibi.

Ouid. Fast. 3. Risit, & bis inquit, facito mea tela procures.

Virg. Aen. 9. Quod superest, lati bene gestis corpora rebus Procrate viri.

Idem Aen. 12. Vix ea, cū lacrimas oculis Iuturna profudit.

Ouid. Met. 9. — et lacrymis vultum lauere profusis.

Catul. in Argon. Has postquam mæsto profudit pectore voces.

Propello, propulso etiam primam habent breuem apud Lucretium lib. 4.

Et procul a tergo, quæ prouchat atq; propellat.

Ibidem, Verba propulsantes iterabant dicta &c. tutior est vtriusq; productio.

Propago verbum apud solum Lucretium ex poetis, nisi me fallit memoria, legi, qui prima modo longa modo breui vtitur in eadem significatione lib. 1.

Propagare genus possent, vitamq; tueri. Ibidem,

Nec ratione fluunt alia, stragemq; propagant.

Verba Procio, profugo, as inusitata sunt.

Procello incertum est an primam habeat breuem: nam Lucretij versus, quo id con-

id confirmandum esset, sic legitur,

Turbinis immanem vim prouomit, atq; procella: non procellis.

E, in compositione,

SI Prior pars compositi E vocali terminetur, fere breuis est, vt
Liquefacio, tepefacio, tremefacio, stupefacio, nefas.

Virg. Flammaramq; globos, liquefactaq; voluere saxa.

Idem, — atro tepefacta cruore

Terra, torique madent.

Iuuen. Credebant hoc: grande nefas, & morte piandum,

Si iuuenis vetulo non affurexerit.

Geor. 1.

Aen. 9.

Sat. 13.

Exceptio.

EXcipe. Ne quis, nequa, nequod, nequam, nequitia, nequa-
quam, nequicquã, nequando, videlicet, veneficus, venefica.

Virg. Nequa meis esto dictis mora: Iupiter hac stat.

Ouid. Barbara narratur venisse venefica tecum.

Aen. 12.

In episto.

Hic de Latinis vocibus agimus: Græcæ enim ex ε, vel υ, vel diphthongo cognoscuntur, vt Archetypus, Nereus, Euander. Tepefacio, & liquefacio ferè semper corripuntur. Horat. Serm. 1. Saty. 3.

In matris iugulo ferrum tepefecit acutum.

Ouid. in Epist. Sanguine Tlepolemus Lyciam tepefecerat hastam.

Virg. 9. Et media aduersi loquesacto tempora plumbo Diffidit.

Idem Georg. 4. Cogit hyems, eademq; calor liquefacta remittit.

Catullus in Argon. produxit:

Alta tepefaciet permista flumina cæde.

Et Ouid. Met. 7. Thura liquefaciunt, indutaq; cornibus aurum.

Sed vterq; necessitate constrictus longa pro breui vsus est: id quod Epici poëtæ solent facere in dictionibus tres breues continuas habētibus more Græcorum, vt Priamides. Virg. lib. 6. Atq; hic Priamidem laniatum corpore toto

Deiphobum vidit.

Lucretius E, produxit in Expergescio, patescio, patesco, rarefacio, quæ nondum, quod meminirim, apud cæteros poëtæ legi, ne breuia quidem.

Lib. 4. Expergesactiq; sequuntur inania sept. &c.

Et 6. Atq; patescit, quas ante obsederat ater. &c.

Et 4. Causa patesciat, quæ ferri pelliciat vim.

Et 6. Et rarefecit calido miscente vapore.

Nequam, autore Varone lib. 3. de Analog. ex Ne et Quicquam, media syllaba extrita, coactum est. Horat. 2. Serm. saty. 7. Arma viri? nequam & cessator Dauus: at ipse.

Ff 3

Ouid.

Quid 1. Fasti. Nequitia est, quae te non sinit esse senem.
 Videlicet ex Videre & Licet factum est. Lucret. lib. 1. 3
 Ossa videlicet è paucillis atq; minutis.

I, vel Y, in compositionis.

Si prior pars cōpositionis in I, vel Y, desinat, corripitur, vt Omnipotens, caudidicus, Palinurus, Polydorus.

Aen. 10. Virg. Tum pater omnipotens, rerum cui summa potestas, Infit:

Lib. 5. Mart. Carpere caudidicus fertur mea carmina, qui sit.

Nescio: si sciero, vā tibi caudidice.

Virg. Nudus in ignota Palinure iacebas arena.

Aen. 5. Idem, Nam polydorus ego, &c.

Aen. 3.

Exceptio I.

I, longum habent Ibidem, vbiq; idem pronomē virile, bigē, quadrigē, biduū, triduū, si quis, si qua, si quod, scilicet, illicet, tibi cen, meliphyllon, Trinacria.

Lib. 12. Mart. Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem.

Lib. 2. Idem, Si totus tibi triduo legatur.

Aen. 5. Virg. Trinacrię mirata, fremit Troiēq; iuventus.

Quid. Parua necat morsu spatiosum vipera raurum.

Trist. Idem, Si qua meis fuerint, vt erunt vitiōsa libellis,

Lib. 4. Excusata suo tempore lector habe.

Ubicunque.

Vbiq; frequētius i, habet breue Mart. Qui tecū capitis esse meos ubicunq; libellos.

lib. 1. Metam. Ouidius. Tamen produxit seruor ubicunq; est &c.

lib. 7.

Exceptio II.

Item cōposita ex Dies vt meridies, meridiōr, quotidie, quotidianus, &c.

lib. 7. Mart. Inter repentes post meridiem buxos. Sedet.

Exceptio III.

Si I, fixum non fuerit, sed pro genere, & casu mutetur, longum erit: vt quidam, quiuis, quilibet tantidem.

lib. 9. Martial. Rumpitur inuidia quidam carissime Iuli.

Quod me Roma legit, rumpitur inuidia.

Quid. Pollicitis diues quilibet esse potest.

Hac præceptio tam Græcas quam Latinas dictiones complectit ut.
 Virg. Aen. 3. Qui tripodas Clarij, lauros, qui sydera sentis.

Idem

Idem neutrum priorem habet breuem, Mart. lib. 12.

Et faciamus idem, nec mereamur idem?

Biduum primam producit, ut Triduum. Ferent Eunuch.

Rus ibo, ibi hoc me macerabo biduum. Senarius est iambicus.

Siquidem compositum ex Si & Quidem semper primam corripit.

Lucan. lib. 4. Hoc siquidem solo ciuilibus crimine belli.

Si vero disiungantur Si quidem, Si semper producitur. Scilicet ex Scire & Licet copulatum est. Virg. Aen. 2.

Scilicet hæc Spartam incolumis, patriasq; Mycenæ

Aspiciet? Ilicet ex ire & Licet,

Idem ibidem, Ilicet ignis edax summi ad fastigia tecti. Voluitur,

Meliphylon herba est, quæ à Varrone lib. 3. cap. 16. apiastrum dicitur.

Virg. 4. Georg. Trita meliphylla, & cerynte ignobile gramen.

Trinacria Sicilia est, dicta τρις & ἀκρæ quod tria habeat promontoria

Pachynum, Lilybaeum. Pelorum, ἀκρæ enim Græcè promontorium est Latine.

Ubiuis, ubilibet, aiunt etiam mediam longam habere, quanuis Vbi vltimam habeat ancipitem. Vbicunq; fere corripitur:

Lucan. lib. 7. Præstandum est vbicunq; caput, sed tu quoque coniux.

Idem lib. 3. Et pigras vbicunque iacent, effunde paludes.

Martialis lib. 8. Epigram. 10. Lucrifecit dixit secunda longa.

Emit lacernas millibus decem Bassus

Tyrias coloris optimi: lucrifecit.

Scæzon est, Aut certe dicendum est Lucri genitium esse, quales sunt Parus Mogni &c. Separatur enim interdum à verbo. Plaut. Terja,

Cara est, fecisti lucri.

Ausonius in monostichis Cæsarum Matricida antepenultima longo dixit.

Matricida Nero proprii vim pertulit cnsis.

repugnante tamen analogia, nam parricida eandem habet breuem.

Horat. lib. 3. Carm. ode 29. Telegoni iuga parricida.

Carmen constat ex duobus dactylis, & totidem choreis. Composita ex Dies sunt etiam pridie, postridie, pridianus, meridiatus Catullus in Quotidianus solita licentia vsus est: siquidem corripuit secundum, quam Martialis semper producit. lib. 1.

Quò tu, quò liber ociose tendis

Cultus sindone non quodidiana?

Idem lib. 10. Læuis dro pace tu quodidiano.

O, in Compositis.

O in Græcis dictionibus priorem compositi partem claudens, corripitur, ut Cymæ, Phoe, Carpophorus, Argonauta. Mart. Sæcula Carpophorum, Cæsar, si prisca tulissent:

lib. 1.

Ff 4

Iam

Iam nullum monstris orbe fuisset opus.

lib.3. Idem, Non nautas puto vos, sed Argonanutas,

Exceptio.

QUæ per ω mega apud Græcos scribuntur longa sunt γεωμέτρως Geometra γαιώπους Lagopus: nec plura faciliè inuenias quibus v cantur Latini.

lib.7. Mart. Si meus aurita gaudet lagopode Flaccus.

Γεωλόφος geolophus, γεωμόρος geomorus Latinis inusitata sunt: λευκόπετρα Leucopetra per O micron scribitur, quemadmodum & θεοφιλος Theophilus, & Theophila Martialis in Theophila secundam produxit, quod tres breues continuæ essent, lib. 7.

Hæc est illa tibi promissa Theophila Canni.

Fannius interpres Dionysij Leucopetram contra Græcorum quantitatem produxit, Ad Leucopetram longissima rura tenentem.

Iuuenalis Saty. 3. aut O in Geometres corripuit, aut certè E & O in vnam syllabam contraxit: Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes.

sic enim in libris correctis legitur, non Geometra. O in Latinis dictionibus sæpe producitur, vt Nolo, quandoq;, quodocunq;, introduco, retrouersus, Horat. in Arte, Indignor, quandoq; bonus dormitat Homerus.

Ouid. Met. 6. Quodocunque mihi penas dabis ipsa pudore, &c.

Lucret. lib. 3. Sic animas introduxerunt sensibus auctas.

Ouid. Met. 4. Ipse retrouersus squalentia protulit ora. Hodie corripitur.

Iuuen. Saty. 3. Rex hodie minor est, here quam fuit, atq; eadem cras &c.

Quandoquidè, Virg. Eclog. 3. Dicite, quandoquidè in molli consedimus herba. Sacrosanctus habeat ne breuem an longam secundam, iudicabunt doctiores.

Bardocucullus O habet breue: Mart. lib. 14. Gallia Santonico vestit te bardocucullo. Controuersus, Controuersor, Controuersia videtur etiam corripì, in qua sententia est Sidonius, lib. 8. Declamatio controuersiarum.

qui si classicus fuisset, omnis dubitatio sublata esset.

DE INCREMENTO

singulari nominis.

Quid sit incrementum.

I genitiuus singularis par fuerit nominatiuo syllabarum numero, nullum erit incrementum, vt Musa, Musæ, dominus, domini.

Sin longior fuerit, tum penultima genitiui incrementum

tum erit, quæ in omnibus casibus vtriusq; numeri semper genitiui quantitatem seruat, vt Sermo, sermonis, sermoni, sermones, sermonibus, vbiq; O longû est, Præter Bobus, vbi O producitur, quâuis in genitiuo singulari corripitur. *Eduis.*

A P P E N D I X .

ITer, supellex, & composita ex caput, literis, Ps, finita, duplici augentur incremento, Itineris, supellestilis, biceps, bicipitis.

Superuacaneum existimant multi de nominis incremento agere, cum ex pronuntiatione ipsa facillè cognoscatur. Quis enim Hominiis penultima longa, aut sermonis breui vnquam dixit? Quod etsi in polysyllabis verum esse non eo inficias: in monosyllabis tamen passim harere imperitos, nemo est qui dubitet.

Quid? Sal, par, Lar, vas vadis, mac, pes, bos, stips, trabs, scrobs, fax, grex, mex. Phryx, pix, nix, strix, crux, dux, nux, trux, pronuntiationis beneficio intelliget puer esse corripiendas penultimas Salis, paris, Laris?

Aut contra Sol. Pan, splen, ren, Nar, ver, fur, vas vasis, Cres, dis, glis, lis, mos, dos, eos, glos, ros, flos, Tros, os, crus, rus, mus, plus, thus plebs, seps, gryps, pax, Thrax, lex, rex, vox, lux, Solæ, Panos, splenis esse producendas? Nihil minus. Itaq; non sunt omnino otiosa præcepta, quæ de incremento traduntur.

Incrementam primæ declinationis.

A, Incrementû primæ declinationis lógû est, vt Aulai, Pi&ai. Virg. Aulai in medio libabant pocula Bacchi. Idem, Diues equum, diues pi&ai vestis, & auri.

*Aene. 3.
Ibidem. 9*

Veteres interrogandi, dandiq; casus primæ declinationis, vt Aulæ, pi&æ non per a, & e, diphthongum efferebant, Aulæ, pi&æ, sed per a, & i, more Græcorum Aulai, pi&ai, qua diphthongo soluta etiam prima declinatio suam habet incrementum, alioquin eius omnino expers. Virg. vetustatis amantissimi hæc carminibus inseruit. Vide Quintil. lib. 1. cap. 7.

Incrementam secundæ declinationis.

E, I, V, incrementa secundæ declinationis corripuntur, vt Miser, miseri, vir, viri, satur, saturi. Virg. Non ignara mali miseris succurrere disco. Idem, Arma, virumq; cano, Troiæ qui primus ab oris.

*Aene. 1.
Ibidem.*

Exceptio.

Iber, Iberi penultimam habet longam, & ex eo compositum Celtiber Celtibëri.

Lucan.

- Lib. 4. Lucan. Interea domitis Cæsar remeabat Iberis.
 Lib. 1. Mart. Vir Celtiberis non tacende gentibus.

Incrementa tertiæ declinationis.

A

A Incrementum singulare tertæ declinationis longum est, ut Vestigal, Titan, pietas, pax, calcar, & Ajax.

- Fast. 3. Ouid. Concitat iratus ualidos Titanas in arma.
 Aen. 1. Virg. Hic pietatis honos, sic nos in sceptrâ reponis?
 Aen. 7. Idem, Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

Exceptio I.

C Orripe masculina in Al & Ar, ut Sal, Annibal, Amilchar. Par cum compositis, hepar, cum neçtare, baccar,

Cum uade, mas est anas, queis iunges Iarq; iubarq;
 Virg. Vela dabant læti, & spumas salis ære ruebant.

- Aen. 1. Silius, Annibalem Fabio ducam spectante per Urbem.
 Lib. 8. Idem, Cui sçuum arridens: Narrabis Amilcaris umbris,
 Lib. 1. Virg. Pergameumq; Larem, & canæ penetralia Vestæ.
 Aen. 5.

Exceptio II.

Item Græca in A, & As, ut poema, stemma, Pallas, & quæ cõsonantem habent ante s, ut trabs, Arabs.

Et dropax, antrhax, Atrax, cum similitace, climax,

His Atacem, panacem, colacem, styracemq;, facemq; ,

Atq; abacem, coracem, phylacem compositaq; neçtes :

- Saty. 8. Inuen. Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
 Sanguine censerî?

Virg. Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant.

- Aen. 2. Ouid. Nam modo thuri legos Arabas, modo suspicit Indos.
 Fast. 4.

Non excepimus Nar, quia neutrum est, ut suo loco diximus, quanuis etiam apud Virgilium masculinum legatur, neq; Car quoniam numero singulari inusitatum est. Lucar auis nomen nusquam est quod sciam. Vas, radis corripitur: Horat. Serm. 1. Saty. 1. Ille datis radibus, qui rure extractus in urbem est. Vas, uasis producitur: Martialis lib 14.

Aretina nimis ne spernas uasa monemus.

Positiones Candax, Pharnax, non sunt in usu, sed Candace, Condaces, uide Plin. lib. 6. cap. 29. à Græcis. uauð áxv. uide Strabonem, Suidam, & in æt. Apost. tum Græce tum Latine eodem modo dicitur. Illud Candacis Aethiopum dicant

dicant, arcana, nusquã apud Iuvenalem, quem videtur quidã citare, reperitur.

Pharnaces à Cicerone 11. ad Att. vocatur, non Pharnax, Macta eam in Asia dicuntur morari, maxime Pharnaces. Et in proxima epistola, Pharnaces autem quomodo agit, asseret moram. Eodem modo ab Hirtio bel. Alexand. tertio quoq; verbo dicitur, Pharnaces cum paucis equitibus fugit. Miserat Pharnaces coronã aureã: unde fit genitiuus Pharnacis, vt Pylades Pyladis, Tigranes, Tigranis. Idem, Quod sub imperio Pharnacis fuerat. unde Lucan. lib. 2.

Tigranemq; meum, nec Pharnacis arma relinquant. Syphax apud antiquos penultimam producit. Propert. lib. 3. — victi monumenta Syphacis.

Ouid. Fast. 6. Postera lux melior, vincit Masaniſſa Syphacem.

Claudianus, qui Cæsarium Arcadij & Honorij ætate scripsit, eandem coarripuit. κόραξ Corax & φύλαξ philax, quorum posterius Latinis inusitatum est, addimus propter composita Νυκτικοραξ & Αρξοφυλαξ, quæ corripuntur vt simplicia, quæ apud Græcos sine ulla dubitatione correpta sunt. lib. 1. Epig.

Ῥῶκος λάμβδα μόνον κόρακας κόρακας διαστῶ.

Hesiod. I, ἔργων κτῆ μέρων.

ἔσθλοι ἐπιρροῖοι φύλακες ἑνὸν τῶν ἀνθρώπων.

Manilius lib. 1. necessitate coactus Αρξοφυλακα penultima longa dixit.

Permeat Αρξοφυλακα petens per terga Draconis.

Sunt namq; quatuor breues continua: quanquam enim Græci Grammatici tradunt polysyllaba in, ax, penultimam genitiui producere, vt ἱέραξ hierax, credo tamen hæc duo simplicium naturam sequi. Idem docent dissyllaba masculina penultimam genitiui producere, si prior vocalis sit natura longa, vt φοῖαξ, θώραξ Phœax, thorax: hinc tamen excipiuntur δρόπιξ dropax, & nonnulla alia, quibus non vtuntur Latini, Lōgis addunt κόρδαξ cordax quantum prior non natura, sed positione sit longa quod apud Aristoph. νῶ inuenies. Excipiuntur & alia quorum nullus est vsus apud Romanos. ἀνθραξ anthrax acis, penultima producta aiunt quidam dicendum esse, cum à Græcis corripitur. Epigr. lib. 2. εἰς δειλοῦς.

ἀνθρακα κτῆ δ' ἀφ' ὧν παραβύτται ὄστρατιώτης.

E.

E, incrementum singulare tertiz declinationis breue est: vt

Degener, utq; teres, puluis cum funere, nex, grex.

Ouid. Mille greges illi, totidemq; armenta per herbas

Pascebant.

Met. 4.

Exceptio 1.

Genitiuus, Enis, penultimam habet longam, vt Ren, Renis, Siren, Sirenis,

Ver,

Ver, & ^{liber} fiber, locuples, hæres, mercesque, quiesque,
 Lex, vetuex, halec, seps, plebs, rex, insuper halex;
 lib. 8. Mart. Munera qui tibi dat locupletè, Gaure. senique,
 Si lapis & sentis, hic tibi ait, Morere.

Exceptio. II.

Aene. 7. I Tem peregrina in El. vt Michael, & Græca in Er & Es, vt Crater
 Rhamnes, tapes. Præter, aër & Aether

Aene. 9. Virg. Crateras magnos statuunt, & vina coronant.

Idem. — simul ense superbum.

• Rhamnetem aggreditur, qui fortè rapetibus altis

• Extructus, toto proficiat pectore somnum.

Iberia Regio est iuxta Pontum cuius incolæ Iberes dicuntur, vide Plin. lib. 6. cap. 10. Recimer, Ser, Byzer, numerantur inter Græca in Er: potest & Iber inter eadem numerari. Ἰβήρων ἰβήρων per & à Græcis scribitur. Lege Arist. de Hist. anim. lib. 3. cap. 13. Huius nominis obliqui non sunt in vsu apud Latinos. Consultò prætermisimus quæ aut prisca sunt, vt Mansues Mansuetis penultima producta: aut nulla sunt, aut vix reperiuntur, vt subtel, sucrex, aut Græcis tantum vsitata, vt ἰ μύμηξ Myrmex.

I Vel Y.

I, vel Y incrementum singulare tertiæ declinationis breue est, ut
 Ordo, pugil, carmen, cespes, cum sanguine, princeps,
 Et chlamys, atque Chalybs, pollex —

Geor. 1.

Virg. India mittit ebur, molles sua thura Sabæi,
 At Chalybes nudi ferrum —

Exceptio I.

G Enitiuus Inis uel ynīs, à nomibus Græcis penultimam pro-
 ducit, ut Delphin, Phorcyn, Salamis.

Item Nefis Nefidis, Gryps Gryphis, vibex uibicis,
 Glis gliris, dis, lis, Samnis, quibus adde Quiritem.

Eclo. 8.

Virg. Orpheus in syluis, inter delphinas Arion.

Aene. 8.

Idem Laomedontia dem Priamum Salamina petentem.

ibidem 6

Idem. Noctes, atque dies patet atri ianua. Ditis.

Exceptio II.

N Omina Ix, uel yx syllaba finita penultimam genitiui habent
 longam, ut felix, bombyx bombicis.

Aene. 1.

Virg. Viuite felices, quibus est fortuna peracta

Iam

Iam sua.

Exceptio III.

Ibreue seruatunt histrix, cum fornice, varix,
 Coxendixq; Cilix, chœnix, natrixq; calixq;
 Atq; calyx Danauum, nectes Erycemq; niuemque
 Sardonychi sociatur onyx, pix hæret vtrique,
 Et salices, filices, larices. Sit Bebricis anceps.
 Sed breuibus iunges in Gis cum patrius exit:
 Coccyx coccygis, mástix mastigis amabit.

Lucan. Armenios, Cilicasque feros, Taurosque subegi.
 Idem, Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera.

lib. 2.
 lib. 3.

*Psophis, idis non satis constat an producat, varie enim Psophida accusam
 di casus, unde id intelligendum esset, legitur. Stat. Theb. 4.
 Agyptios idem ardor agros, & Psophida celsam Vastat. Ouid. Met. 5.
 Vsq; sub Orchomenon & Psophida, Cyllenenq;. Alij expuncta coniunctione
 Et, legitur Psophidaq; : Vsq; sub Orchomenon Psophidaq;, Cyllenenq;.
 Nesif sine controuersia producit. Stat. initio. 3. Syluarum.*

*Syluaq;, qua fixam pelago Nesida coronat. Crenis Crenidis etiam longum
 est, ut Priscian. lib. 7. docet, sine veterum tamen testimonijs. Bebryx Bebrycis
 longum est apud Silium lib. 3. Possessus Baccho seu Bebrycis in aula.
 breue apud Valer. Flac. lib. 2. — procul effera virtus*

*Bebrycis, & Scythici procul inclementia sacri.
 unde Bebrycius passim à poëtis corripitur : quare tutior videtur correptio.
 Scandix, coccyx, mastix cum sint longa, inter breuia numerantur à nonnullis.
 Primi carmen inuenies apud Suidam in verbo σκάνδυ?*

*σκάνδικά μοι δός μητρόθεν δεδευμένος.
 Senarius iambicus Secundi apud Athenæum. ζ
 κόκκυξ ἢ ὀλίγας πικρῆς ἀλλοτε σαῶρον.
 Tertij plurima apud Homerum Iliad. g.*

*ἀλλὰ σὺ μὲν μάλιστα καὶ ἦνία σιγαλόντα δέξαι.
 ubi Eustathius docet in obliquis I, longum esse natura. Idem nomen ab Home-
 ro producitur Iliad. ε, ν, ρ. Mastix, Mastichis à Sereno corripitur : à Græ-
 cis μασιχη μασιχης declinatur Mastiche, mastiches, quo pacto doctiores lo-
 quuntur. Plin. lib. 12. cap. 17. Sed mastiche, quoque gemina est.*

*Dauid ab Hebraeis scribitur per chirêc caton, hoc est I, breue, quod facillime
 cognoscitur cum habeant, ut ante diximus, decem vocales, quinque longas, to-
 tidemq; breues. Quare si Latinam declinationem ei demus, Dauid Duidis,
 videtur corripienda penultima, si Hebraicę quantitatis habenda sit ratio.*

Græci

Græci per iota scribunt δαβιδ̄ unde intelligi non potest sit'ne brevis an longa secunda vocalis. Quare qui eam corripuerit, non recedet à fontibus, qui produxerit, consuetudini seruiet. Prior vocalis est Caméz, hoc est A, longum natura. Gadir, Punicum verbum Gadiris facit penultima breui, vt placet Prisciano libr. 6. cum numero multitudinis τα' γὰδ εἶσα per diphthongum à Græcis scribatur, vide Strabonem Suidam.

O.

O Incrementum singulare tertiz declinationis longum est, vt Vnio, Sol, Telamon, candor, vox, atq; sacerdos.
Met. 2. Quid. Regia Solis erat sublimibus alta columnis.

Exceptio I.

G Ræca in On, quæ in obliquis habet O micron, corripunt, vt Philemon, Palæmon, Sindon, Agamemnon, Iason, Amazon, & multa alia, quæ vsu sunt discenda.
Aen. 11. Virg. Pulsant, & pictis bellantur Amazones armis.
Latini interdum N litteram amittunt, vt Macedo Macedonis, Agameinno Agamemnonis.
Thcb. 11. Stratus, Conclamant Danaï stimulatq; Agamemno volentes.
Quæ vero per ω mega scribuntur, longa sunt, vt Simon, agon, Sidon, Solon, &c.

Si cui otium erit, pergratum fecerit tyronibus, si literarum ordine, quæ per o micron scribuntur, ab ijs, quæ habent ω, secreuerit, Senones, Vangiones, Lingones, Vascones, Teutones, siue Teutoni, Britones, penultimam corripunt.

Lucan. lib. 1. Nos primi Senonum motus, Cimbrumq; ruentem &c.

Silius lib. 8. Et Clanis, & Rubico, & Senonum de nomine Seng.

Idem. 1. Hic galeæ Scnonum, pensatiq; improbus auri.

Arbiter ensis inest. Quare illud Lucani lib. 1.

Et Biturix, longisq; leues Saxones in armis:

Legendum est, Axones. Idem Lucan. in eodem

Vangiones, Batauiq; truces &c. Idem in eodem.

Pugnaces picti cohibebant Lingones armis.

Iuuen. saty. 15. Vascones vt fama est, alimentis talibus vsi.

Produxere animas.

Sunt qui putent hoc nomen produci, atq; longe aliter hunc versum legant,

Vascones, fama est, alimentis talibus vsi

Produxere animas.

Quod si ita legas, vsos, & Produxisse legendum est. Qui hanc lectionem probant

bant, videntur in Ptolomeo $\omega\iota\sigma\kappa\acute{\omega}\nu\omega\iota$ per ω scripſiſſe; apud quem etiam leges $\sigma\alpha\nu\tau\omega\nu\omega\nu$: cum Santonus, Santonicus ſemper corripiantur.

Lucan. lib. 1.

— gaudet $\acute{\eta}$ amoto Santonies hoſte.

Iuven. Saty. 8.

Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Itaq; hæc à poëtis Latinis potius quam à Græcorum libris petenda ſunt, in quibus facile $\omicron$, pro ω , & contra ω , pro $\omicron$ ſcribitur.

Lucan. lib. 6.

Cantaber exiguis, aut longis Teutonius armis.

Iuven. Saty. 15.

Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones uſquam.

Mart. lib. 11.

produxit : Quam veteres braccæ Britonis pauperis : & quædam.

Veſtones,

O, habet commune in obliquis.

Virg. Aen. 3.

Armatum $\acute{\eta}$ auro circumſpicit Oriona.

Ouid. Met. 8.

Aut Helicen iubeo, ſtriſtum $\acute{\eta}$ Orionis enſem.

Exceptio, II.

GENITIUS in Oris à noibus Græcis, & Latinis neutris, præter, **G**os oris penultimam habet breuem, vt Neſtor, marmor, ebur, corpus : quibus adduntur memor, arbor, lepus : & ex $\pi\acute{o}\delta\upsilon\varsigma$ $\pi\rho\delta\acute{\alpha}\varsigma$ Pus, podos, compoſita, vt tripus. Item, bos, compos, & impos. Ouid. Qui licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat. Meta. 13
in epigr.
Virg. Sic vos non uobis fertis aratra boues.

Compoſita ſequuntur ſimplicium naturam: vt Bicorpor, tricorpor, quæ à Corpus ſunt. Dedecor, indecor, vt volunt Grammatici, vel à Decus oris, vel à nomine adiectiuo priſco hic, & hæc, & hoc, Decor coris penultima breui. Neuius in carmine Bel. Pæn.

Magnam $\acute{\eta}$ domum, decorem $\acute{\eta}$ ditem vixerant.

Salluſt. in 3. Equis & armis decoribus cultus. Idem in eodem, Dedecore, multi per terga ab hoſtibus cædebantur.

Virg. lib. 7. Non erimus regno indecores, nec veſtra feretur.

Vide Prifcianum lib. 6. Poſitiones ſingulares Dedecor, Indecor, non ſunt uſitate. Quid ſi apud priſcos fuit adiectiuum Decoris & decore, vt breuis & breue, vnde indecoris, & dedecoris deducta ſunt caſu nominandi? Vide, ſi vacat, quid de hac re, in Nominum generibus dictum ſit. Marcipor, Publipor, & id genus cætera, ex Puer compoſita iam exoleuerunt. Ador, cuius obliqui vix reperiuntur, O habuit commune apud priſcos; Gannius lib. 1.

Hic adoris dat primitias ſibi ſanguine libat.

Idem lib. 3. Emicat in nubes nidoribus ador adoris.

Vide Prifcianum lib. 6. Neutra comparatiua ſequuntur maſculinorum quantitate, vt maius, maioris, minus, minoris penultima longa, vt maior, minor.

Ex-

Exceptio III.

Corripiuntur etiam Cappadox, præcox, & quæ consonantem habent ante, s, vt scrobs, Aethiops, Dolops: præter Cyclops, Cercops, hydrops.

Libr. 9. **Martialis,** Cappadocum sæuis Antistius occidit oris,
Rusticus, ô tristi crimine terra nocens.

Aen. 2. **Virg.** Hic Dolopum manus, hic sæuus tendebat Achilles.

Met. 1. 1. **Quid.** Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.

Celox celōcis penultimam producit. Varro in Bimargo,

Nautę remiugam mouent celocem.

est carmen hendacasyllabum. vide Nonium Marcel. De Genere nauigiorum.

Cercops vsitatum est, Ouid. Met. 14.

Quippe Delm genitor fraudem, & periuria quondam

Cercopum exosus &c. Conops, Myops inusitata sunt Latinis.

V.

V, Incrementum tertiæ declinationis breue est, vt Dux, Ligus, & pecus, intercus, cum præfule turtur.

Geor. 4. **Virg.** Magnanimosq; duces, totiusq; ordine gentis
Mores, & studia, & populos, & prælia dicam.

Exceptio.

Interrogandi casus Vdis, & vtis, à nominibus penultimam habent longam: vt palus, paludis, tellus, telluris, virtus virtutis. Item fur furis. Quibus addenda sunt Pollux, lux, & frugis, frugi, & cæteri obliqui.

Eclog. 3. **Virg.** Quid domini facient, audent cum talia fures?

Tibul. Luce sacra requiescit humus, requiescit arator.

Redux, tradux, penultimam corripiunt, vt Dux. Virgi. 1. Aen.

Namq; tibi reduces socios, classemq; relatum.

Cornelius Seuerus, seu quicumque ille fuit, in extrema Aetna

Traduce materia, & tetrus per proxima fatis

Volux proprium, vt Priscianus lib. 6. ait, corripitur: sed nullo testimonio id confirmat. Saul, v, habet longum natura apud Hebræos, scribitur enim per Vau soréc, quæ vocalis perpetuò longa est, à Græcis per diphthongum σαου; quare iure optimo producetur. Si tamen apud viros doctos breuicem legeris, eos venia dignos putato: nam & Græci poëta easdem syllabas modo corripiunt, modo producunt, quod apud Nonium in voce ἀμην Amen experieris; & in Phaléc apud

apud Gregorium Nazianzenum de Genealogia Christi Domini nostri, idq; in eodem versu. Græci præterea σοδῶμα Sodoma per o micron scribunt, cum Hebræi per Cholem, hoc est, suum ω mega scribant. Idem Hebræi Emmanuel per V, longum, & Græci per diphthongum ἐμμανουῆλ scribunt, nemo tamen Emmanuel penultima longa pronunciat. imo vero interdum etiam à doctis poetis corripitur.

De incremento plurali nominis.

Penultima genitui, vel dativi pluralis numeri, dicitur incrementum plurale, cum uterque casus longior est nominatio eiusdem numeri: ut Musæ, Musarum: Ambo, amborum, ambobus: Qui, quorum, quibus. Res, rerum, rebus.

Præceptum I.

A, E, O, incrementa multitudinis longa sunt: ut Quarum, harum, ambabus: Rerum, rebus: Horum: quorum.

Ouid. Cùm tamen à turba rerum requieverit harum,
Ad vos mansuetas porriget ille manus.

De Pôr. 4.

Virg. At Capys, & quorum melior sententia menti.

Aene. 1.

Præceptum II.

I, & V, incrementa multitudinis corripiantur: ut Quibus, tribus, montibus, lacubus.

Virg. Montibus in nostris solus tibi certet Amintas.

Eclog. 5.

Ouid. Præmia de lacubus proxima musta tuis.

Fast. 4.

DE VERBORVM INCREMENTO.

Quid sit Incrementum Verbi.

Secunda persona singularis, modi Indicativi norma est, ad quã verborum incrementa diriguntur: cui si verbum sit æquale, nullum erit incrementum, ut Amat, amant, quia dissyllaba sunt, sicut Amas, quæ norma & regula est incrementorũ, nullũ habet incrementũ. Sin verbũ longius sit vna syllaba, vnũ habebit incrementũ, ut Amamus, Amatis, quorum penultima incrementũ est: nã vltima nunquã dicitur incrementũ. Si

Gg

duabus

duabus syllabis norma superetur, duo erunt incrementa, vt *Ama-
batis, amabamus*. Si tribus, tria vt *amaueritis, Amaueramus*. Si
denique quatuor, totidem erunt incrementa, vt *Audiebamini*.

In verbis deponentibus fingenda est vox actiua: ad quam verbo-
rū incrementa dirigantur. Vltima syllaba, vt mo- lo diximus, nun-
quā est incrementū: prima verò est si norma ipsa sit monosyllaba,
vt *Das, Fles: Damas, datis, dabam, dare, & cætera dissyllaba vnum
habent incrementum: eodē modo Flemus, Fletis, flebam, flere. &c.*

Præceptum I.

A, in omni verborum incremento producitur: vt *Stabam, sta-
res, properamus, docebamus, audiebamini. & cæt.*

- Aen. 2.* Virg. Troiaque nunc stares, Priami que arx alta maneres.
Met. 10. Ouid. Serius, aut citius metam properamus ad vnam.

Exceptio.

A, primum duntaxat incrementum verbi *Do, das, corripitur, vt
Damas, dabunt, dare: ob quam causam pronunciamus circunda-
mus, circundabunt, circundare: Venundabo, venundare, & cætera
penultima breui.*

- Aen. 2.* Virg. His lacrymis vitam damus, & miserescimus vltro.
Met. 1. Ouid. Iussit & ambitæ circundare littora tertæ.

Præceptum II.

E, in omnibus verborum incrementis producitur: vt *Flebam,
rebar, lacereris, docerem, legerunt.*

- Fast. 1.* Ouid. Flebat Aristens, quod apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse fauos.
Aen. 6. Virg. Sic equidem ducebam animo, rebarq; futurum.
Lib. 1. Mart. Dædale Lucano cum sic lacereris ab vrsu,
Quam cuperes pennas nunc habuisse tuas.

Exceptio I.

E, ante **R**, breue est in quouis præsentis & imperfecto tertiæ con-
jugationis: vt *Cognoscere, legerem, legeremus, legēris vel legēre.
Reris tamen, vel Rere producitur vt loquerēris prosequerēre.*

- Eclog. 4.* Virg. Incipe parue puer risu cognoscere matrem.
Lib. 3. Mart. Illud, laurigeros ageres cum læta triumphos:
[Hoc tibi Roma caput, cum loquereris, erat,
Trist. 1. Ouid. Tanta ne te fallax cepere obliuia nostri,

Affi-

Afflictumque fuit tantus adire timor,
 Ut neque respiceres, nec solarere iacentem
 Dure, nec exequias prosequere meas?

Exceptio II.

E, ante Ram, Rim, Ro, corripitur, ut Amaueram, amauerim, amauero. Feceram, fecerim, fecere De cæteris personis idem esto iudicium, Amaueris, amauerit, amauerimus, amaueritis: Fecerimus, feceritis.

Ouid. Fecerat exiguas iam Sol altissimas umbras.

Met. 3.

Exceptio III.

Beris & Bere semper corripitur: ut Celebraberis, vel celebrabere, mordeberis vel mordebere.

Virg. Semper honore meo, semper celebrabere donis.

Ouid. Tu caue defendas, quanuis mordebere dicis.

Aen. 8.

Trist. 1.

A P P E N D I X.

Poëtæ in præterito Indicatiui E, literam ante Runt syllabam pro suo iure interdum corripunt.

Virg. Oltupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Horat. Dicit tibi diuitias dederunt, artemque fruendi.

Silius. Terruerunt pauidos accensa Ceraunia nautas.

Aen. 3.

Epist. 1.

Lib. 8.

Præceptum III.

I, in quouis verborum incremento corripitur, ut linqumus, amabimus, audiebamini.

Virg. Linqumus Ortygiæ portus, pelagoque volamus.

Aen. 3.

Exceptio.

Penultima præteriti in I V I longa est, ut Petiui. Et primum incrementum quartæ coniugationis, ut Ibã, ibo, ito, subimus, venimus, reperimus præsentis temporis.

Virg. Celsi, & sublato montem genitore petiui.

Idem, Tunc cede malis, sed contra audentior ito.

Idem; Iungimus hospitio dexteras, & tecta subimus,

Hæc etiam I, longum habent, Nolito, nolite, nolimus, nolitis, velimus, velitis, simus, sitis, & quæ ex ipsis componuntur, ut possimus & cæt.

Aen. 2.

Aen. 6.

Aen. 3.

Ouid. Et documenta damus, qua simus origine nati.

Idem; Si quis, ut in populo, qui sitis, & vnde, requirat.

De Põr. 4

Meta. 1.

APPENDIX I.

IMus, in præterito penultimam corripuit, vt venimus, reperimus comperimus.

Act. 1. Virg. Non nos aut ferro Libycos populare penates
Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

APPENDIX II.

Tempora Coniunctiui modi syllabis Rimus, & Ritis finita habeantne penultimam breuem, an longam

Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est, non solum recentiores, sed etiam veteres. Diomedes enim docet præteritum breue esse, futurum verò longum. Probus vtrunq; longum esse affirmat. Quare cum versus facies, poëtas optimos imitaberis: qui Ri syllabam modo corripunt, modo producunt, prout versus postulat. Sin tibi aliquid recitandum erit, ne sermonem des auditoribus, consuetudini regionis seruias.

Præceptum IIII.

O, in verborum incrementis semper producitur, vt Facitote: Ouid. Cumq; loqui poterit, matrem facitote salutet.

Act. 9.

Præceptum V.

V, in verborum incrementis vbiq; corripitur, vt Sumus, Possumus, Volumus.

Epist. 1. Horat. Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.
Ibidem. Idem, Si patriæ volumus, si nobis viuere cari.

Composita ex verbo Dandi diligenter tyronibus sunt explicanda, solent enim in ea frequenter impingere. Primum tantum incrementum breue est, cætera longa: vt dābāmus, dederāmus. Rebar à Verbo deponenti Reor, fit: fingenda est, vt diximus, vox actiua, vt Reo, res, rebam &c. Præceptiones illæ generales, quas initio posuimus, vbiq; seruandæ sunt: quare præteritum Dedi priorem, vt ibidem dictum est, breuem habet, quannis incrementi ratio postulet vt producatur Verbum Solarère, quod est in prima exceptione secundi præcepti, non facit ad rem, sed tantum Prosequerere, quod est tertiæ coniugationis. Ne putent noui poëta sibi licere E ante Runt syllabam corripere, id enim claris illustribusq; tantum concessum est.

Tibul. lib. 2. Nec cithara intonsa profueruntq; comæ.

Virg. Georg. 2. Mescueruntq; herbas, & non innoxia verba.

De Rimus & Ritis, quæ Grammaticis semper rixandi ansam dederunt, sic scribit

bit Diomedes lib. 1. De modis verborum, In subiunctiuo, numero plurali, vni-
formem declinationem, perfecti & futuri temporis accentus distinguat. Perfe-
ctum enim accentu acuto declinatur: futurum circumflectitur. Probus Instit.
Artium, siue libro priore, vbi de penultimis, vltimisq; verborum syllabis agit,
Adiunctiuo, inquit, modo &c. Perfectum tempus numeri singularis in omni-
bus personis omnium coniugationum penultimas vltimasq; syllabas breues ha-
bet, vt cum clamauerim, clamaueris, clamauerit &c. Plurali autē numero in
omnibus quatuor coniugationum modis personæ duæ prima, & secunda penulti-
mam semper producant: vltimā vero corripunt. Deinde vbi de futuro subiun-
ctiuo agit, Plurali, inquit, numero, prima & secunda persona omnium coniugatio-
num penultimā longā, & vltimā breuem habent, vt clamauerimus, clamaue-
ritis: mouerimus, moueritis: audierimus, audieritis: dixerimus, dixeritis: Idē
in eo dē lib. cap. De productione, vel correptione syllabarū, præteritū adeo aperte
docet producendū esse, vt barbarismi eos cōdēnet, qui id corripit. Sunt, inquit,
aliquæ syllabæ apud Virgiliū, quæ necessitate metrica cum vitio Barbarismi, qui
apud poetas Metaplasmus appellatur, contra rationem corripuntur. Sunt ali-
quæ, quæ cum breues sint, necessariò producuntur. Corripuntur in his

Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

Item, — hic illius arma: Et, Ipsius ante oculos: mediā syllabam pronō-
minum, cum sit longa, corripuit. Item,

Obstupui, steteruntq; comæ: Te syllabam longā in verbo corripuit.

Item, Egerimus, nosli, & nimium meminisse necesse est:

Ri syllabam longam corripuit. Hæc ille. Seruius explicans hunc ipsum locum
Virgilij lib. 6. Namq; vt supremam falsa inter gaudia noctem

Egerimus, nosli, & nimium meminisse necesse est:

Ri inquit, metri necessitate corripuit.

Itaq; Probus & Diomedes futurum longum esse sine controuersia affirmans.

Probus & Seruius etiam præteritum: à quibus dissenit Diomedes: quorum
auctoritas ea est, vt tantas lites non nisi Palemon aliquis possit componere.

Nunc quò res fiat planior, aliquot testes citabimus.

Ennius, Non mi aurum posco, nec mi pretium dederitis.

Ouid. de Pon. lib. 4. Eleg. 5. Cum gelidam Thracen, & opertū nubibus Aemon,

Et maris Ionij transferitis aquas.

Ibidem, Copia nec vobis, vllò prohibente, videndi

Consulis, vt limen contigeritis, erit.

Idem Met. 6.

Hautus aque mihi nectar erit, vitamq; fatebor.

Accepisse, simul vitam dederitis in vndis.

Catul. Dein cū milia multa fecerimus.

Hæc omnia futuri sunt temporis & penultimam producant Item. lib. 1. Met.
Videritis penultima, v reui dixit.

Mentiar, obscurum nisi nox cum fecerit orbem,
 Nuper honoratas summo mea vulnere celo
 Videritis stellas illic, ubi circulus axem &c.

Metri necessitate Rj corripuit, neq; enim Heroicus versus Creticum recipit. Qui Diomedis sententiam tuentur, fatentur quidem Videritis futurum esse, non tamen perfectum ab eo futuro, cuius prima persona singularis, Ro, syllaba terminatur, sed Rim. Hic reducenda sunt in memoriam, quæ in verborum coniugatione de varia positione futuri Coniunctiui diximus: Exit enim tum in Ro, tum in Rim.

Terent. Andr. — vt si inde te exemerim, ego pro te molam.
 Ibidem, — certe si rescuerim. Eunuch. — si id fecerim.
 Vide ibidem, si vacat, integros versus.

Plaut. Pseud. — si argentum attuleris, cum illo fidem perdiderim.

Ibidem, Quis igitur argentum, reddet, si dederim tibi?

Qui igitur Diomedis opinionem defendunt, aiunt futurum, cum breue reperitur, feri non à futuro in Ro, sed in Rim: quod vt positione consentiit cum præterito perfecto, sic etiam quantitate congruit. Est & alius locus Ouidij de Ponto 4. eleg. 5. Hæc ubi dixeritis, seruet sua dona, rogate.

Sic fuerit vestra causa peracta via.

Nec video cur Dixeritis non sit etiam futurum. Annon dicitur bene Latine, Vbi hæc dixero, finem dicendi faciam? Mihi sane nullum succurrit carmen, in quo Rimus, aut Ritis apertè sit præteriti temporis, excepto Virgilij, quo fortasse adductus Diomedes præteritum corripì affirmat: cum tamen Probus & Seruius (vt diximus) id metri necessitate factum esse doceant. Neque qui in contraria sunt sententia, eam testimonijs confirmant. Sunt qui arbitrarentur tam præteritum quam futurum propter multarian breuium syllabarum continuatiouem interdum à poëtis necessariò produci. Cum quibus nullus veterum Grammaticorum, quod quidem sciam facit. Certè Catullus nulla necessitate coactus, Fecrimus, penultima longa dixit: recipit enim Hendecasyllabum carmen secundo loco dactylum. Alij denique credunt vtrunque tempus corripiendum, quòd plerique omnes hac ætate sic pronuncient, quibus libentissime accederem, si id aut Ciceronis, aut Quintiliani ætate factum esse probassent. Vcrisimile profecto est Probi, Diomedis, ac Seruij ætate, multo puriorem, quam hac nostra, fuisse pronunciationem. Quòd si is Probus est, cuius Martialis, Plinius, & Gellius meminunt, vtrunque sine vlla controuersia longum est.

De primis & medijs.

Syllabæ aut primum, aut medium, aut vltimum locum occupant. Quæ adhuc dicta sunt præcipue spectat ad primas & medias cognoscendas Exau diuerimus,

diuerimus, exempli causa, primam longam habet positione, secundam diphthongo: ceterarum trium cognitio ad verborum incrementa spectat. Si quando ergo prima vel secunda syllaba occurret, tum ad precepta illa vniuersa consurgis, tum ad nominum & verborum incrementa, in quibus tanquam in sedibus ac locis quibusdam syllabarum dimensio later, quos paratos & expeditos habere oportet. Quod si, vbi diligentius requisieris, non apparuerit, experire num pronuntiatione tenoreq; possis eam indigare. Fingamus antepenultimam verbi Inuideo, quod quatuor syllabis constat tibi negotium faceffere: excogitata quo pacto fiat trisyllabum, atq; ita accentu cognosces sit ne breuis an longa Inuides, inuidet. Vides vt accentus syllabæ breuitatem aperuit? Idem in verbis Peto, paro, loquor, & similibus, quæ ex duabus constant, faciendum est, quæ trium syllabarum fient, si prepositiones addas ad hunc modum, Repeto, Comparo, Alloquor. Deprebenditur etiam syllabarum quantitas analogia, atq; similitudine. Scis Amabilis, verbi causa, secundam syllabam habere longam, dices Formidabilis, penetrabilis, lacrymabilis, & cetera eidem similia eandem producere. Compositio etiam & Deriuatio, de quibus supra actum est syllabarum breuitatem longitudinemq; detegunt. Quod si his omnibus adhibitis remedijs, heseris, ne animo concidas: superest poetarum autoritas, qua suas preceptiones fulciunt Grammatici. Ignoras Meta, exempli gratia, Sudo, Studeo habeant ne primas breues an longas: vnques arrodenti, caputq; perfricanti Horatius opem feret,

Qui studet optatam cursu contingere metam,
 Multa tulit, fecitq; pue r, sudauit, & alsit.

Quæ cum ita sint, quam plurima carmina optimorum poetarum memoriæ sunt mandanda, versus sepiissime scribendi: quæ exercitatio multo facilius & certius te syllabarum rationem docebit, quam de primis & medijs preceptionum multitudo propè infinita. In quibus sepe aliter citantur versus quam à poetis scripti fuerint, interdum alij pro alijs testes proferuntur. Quæ preceptiones ne nos in errorem inducant, diligenter cauendum est. Citantur enim sepe poetæ aut recentiores, aut vetustiores, quam vt eis fides habenda sit. Ceterorum testimonium non raro deprauata, ac corrupta proferuntur. Quare cui de primis & medijs syllabis priuatas preceptiones tradere in animo erit, secum cogitet nihil ad hunc diem de ipsis à Grammaticis traditum esse, euoluatq; ipse summa cura ac studio poetas omnes classicos. Nam si iisdem testimonijs contentus erit, quæ ab alijs asseruntur, se penumero se falsum fuisse experietur. Sed hæc penè totam hominis, non solum otiosæ, sed etiam doctissimi vitam requirunt.

D E V L T I M I S S Y L L A B I S.

Yllabæ, quæ vltimum locum tenent, partim positione, vt prudens, præcox: partim diphthongo, vt Musæ: partim priuatis præceptionibus cognoscuntur, de quibus nunc agendum est.

A, in fine.

A, finita longa sunt, vt Memora, contra, vltra, antea, triginta quadraginta, quinquaginta, &c.

Virg. Musa mihi causas memora: quo nomine læso.

Idem, Aeolus hæc contra: Tuus ô Regina quid optes
Explorare labor, mihi iussa capeßere fas est.

Idem, Triginta capitum særus enixa iacebit.

Exceptio.

Corripi Eia, ita, postea, quia. Item casus omnes in A, vt Anchora, vela. Præter ablatiuum, vt de prora. & vocatiuos Græcos vt ô Aenea, ô Atla, Calcha, Palla.

Virg: Non ita me experti Bitias & Pandarus ingens.

Idem, Anchora de prora iacitur, stant littore puppes.

Idem, Tendunt vela Noti: fugimus spumantibus vndis.

Idem, Non hæc ô Palla dederas promissa parenti.

Idem, Quid miserum Aenea laceras? iam parce sepulto.

Proponimus pueris ediscenda quæ certa atq; vsitata sunt. Contra nonnunquam corripitur.
Mamilius lib. 2.

Contra iacet Cancer patulam dissentus in aluum.

Valerius Flaccus lib. 8. *Contra Tartareis Colchis spumare venenis,*

Contraq; læxi quassare silentia rami Perstat.

Vltra, frustra apud veteres classicosq; pœtas producuntur. Iuuen. Saty. 2.

Vltra Sanromatas fugere hinc libet, & glatialem Oceanum.

Virg. Aen. 4. *Nequid inexpertum frustra moritura relinquat.*

Sunt qui credant Triginta, Sexaginta, & cetera huius positionis ambigua esse. quod Martialis præcipue versibus docent, lib. 5.

Mutua quod nobis ter quinquaginta dedisti.

Idem lib. 12. *Sexaginta ter as cum limina in me Senator.*

Sed qui longam esse affirmant, priore loco Quinquagena, posteriore Sexagena legunt. Martialis ipse alibi vltimam solet producere: lib 5. in Fabianum,

Hoc per triginta merui Fabiane Decembres.

Idem

Idem lib. 7. Cum sexaginta numeret Cessellius annos.

Idem lib. 10. vlt. Epigr. Triginta mihi quatuorq; visos.

Idem lib. 11. ad Fabullum, Triginta propè iam diebus vna est

Nobis pagina vix peracta: sic est

Cum canare domi poeta non vult.

Illud Mamilij lib. 2. Cum illis magis videtur facere,

Ter triginta quadrum partes per sydera reddunt.

Idè tamen eodè lib. produxit: Triginta duplicet partes, pars tertia deerit.

In eodem, Et quinquaginta regum, regemq; patremq;

Rhemnius Fannius De ponderibus & mensuris, sexaginta apertissimè corripuit Cecropium superest post hæc docuisse talentum

Sexaginta minas, seu vis, sex milia drachmas.

Sed hæc hætenus.

Eia, Valerius Flac. corripuit, (quem imitandum puto) lib. 8.

Quærenti tunc deinde viam qua, se arduus Heros

Ferret ad aurigeræ caput arboris: Eia per ipsam

Scande age, & aduerso gressus, aut imprime dorso.

Probus Inst. Artium, vbi de vltimis aduerbiorum syllabis agit, Eia inquit conflare spondeo: sed in versibus, quibus id confirmat, A, per synalæpham euanescit. Eia age segnes &c. Sidonius A, produxit: sed non est classicus. Postea & Antea aiunt quidam corripipi, cum tanquam præpositiones suos casus habent post ea, ante ea: aliòquin aduerbia esse, & produci. Mirum est eos non tradidisse. idem de particulis Præterea & interea. Postea certè malim corripere, cætera producere: neq; veteribus in mentem arbitror hoc discrimen venisse.

Ouid. 1. Fastorum, Postea mirabar cur non sine litibus esset Prima dies.

Horatij carmen in Epod. Ode. 9. Romanus heu postea fugabitis:

quo probant, A, longum esse, deprauatum est, sic enim legitur in correctis libris

Romanus (heu posteri negabitis)

Horat. in Epod. ode. 11. Pesti nihil me sicut antea iuuat:

Est senarius iambicus. Reliqua non egent testimonijs. Puta aduerbium eandem videtur producere: nam illud Persij Saty. 4. — quid deinde loquere? Quiritis

Hoc puta non iustum est, illud malè, rectius istud:

Puto, corrigunt viri docti: quâuis ætate etiam Prisciani quidam Puta legerint, lib. 15. vbi de aduerbijs literarum ordine agit, A, inquit, terminantia, vel primitiua sunt, vt Ita, quod solum correptam habuit: quâuis quidam Puta quoque aduerbium esse accipiant, ideoq; Persium id corripuisse, vt

Hoc puta non iustum est, illud malè, rectius istud:

Vel composita, vt Præterea, Interea, Postea, Antea, quæ omnia producunt A terminalem. Hor fortasse loco adducti Grammatici aiunt Postea non esse aduerbium, quando vltimam habet breuem.

Nonnulla

Nonnulla Græca nomina casu nominandi producantur, sed serè casuræ beneficio, vt Nemea, Tegea, Malea. Amaltea:

Stat. lib. 44. Dat Nemea comites, &c.

Ibidem, Nec facilis Nemea latas evoluere vires.

Ibidem, Non Tegea non ipsa dea vacat alite velox.

In eodem, Quos Pisos, & dubijs Malea vitata carinis

Ouid. Fast. 5. Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida.

Eadem, sexto casu apud poetas videtur corripi: verum longe aliter se res habet, nam in vnam syllabum longam coalescunt E, & A

Virg. Aen. 10. Una eademq; via sanguis animusq; sequuntur,

Et Calphur. Eclog. 4. Rupe sub hac eadem, quam plurima pinus obumbrat. Græca nomina, de quibus hic agitur, masculina sunt in As prima, vel tertiæ declinationis, Aenea ò Aenea. Virg. 10. — vigilias ne deum gens

Aenea? vigila, & velis immite rudentes.

Ouid. 4. Met. Tempus Atla veniet, & cæt.

Illud Virg. Aen. 3. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo: non huc spectat: A, enim breue est, sed producit casuræ beneficio, vt in illo eiusdem,

Aen. 3. Si pereo, manib; hominum perijsse iuuabit.

Neq; Anchisa à nominatio Anchises, sed Anchisa fit. Veteres enim, vt Quintilianus lib. 1. cap. 5. docet, Aenea, Anchisa dicebant recto casu, pro Aeneas, Anchises. Ne, inquit, in, a, quidem atq; s, literas exire temere masculina Græca nomina recto casu patiebantur: ideoq; & apud Cælium legimus Pelia cincinnatus: & apud Messalam.

Bene fecit Euthia, & apud Ciceronem, Hermagora. Ne miremur, quòd antiquorum plerisq; Aenea & Anchisa sit dictum. Hac ille. Atrida ab Horatio pro Atrides dictus est. Serm. 2. saty. 3.

Nequis humasse velit Aiace Atrida vetas cur?

Videsne Atrida vltima breui? Velit, in eodem carmine vltimam producit, propter casuram, & eodem loco, quo Anchisa apud Virgilium, qui more veterum Anchisa, a, solet declinare, lib. 7. Tum satus Anchisa delectos ordine ab omni. Si Græcè declinasset, dixisset Anchise, vt Priscianus lib. 7. legit. Halleluiah vltimam apud Hebræos habet longam: scribitur enim per Cames, hoc est, A longam natura, & I consonantem: neq; mirum est si à Prudentio corripatur,

Amen reddidit, alleluia dixit:

bendecasyllabon est: metiuntur enim Græci & Latini sæpe Hebræa verba potius Græcis Latinisq; spatijs, quàm Hebraicis.

E, in fine.

E, litera finita corripunt, vt Nate, fuge, ponè, facilè, penè, nèpe. Virg. Heu fuge nate Dea, teq; his ait, eripe flammis.

Idem

Idem, Penè simul tecum solatia rapta Menalca.
 Mart. Lege nimis dura coniuuam scribere versus
 Cogis Stella: licet scribere, nempe malos.

Ecolg. 9.
Lib. 9.

Exceptio. I.

Producuntur omnia primæ & quintæ declinationis: Anchi siades ò Anchisiade, Galliope, re, die, & quæ inde oriuntur, vt quare, hodie, quibus adde Fame, cete, Tempe.

Virg. Tros Anchisiade, facilis descensus Auerni.

Idem, Vos ò Calliope precor aspirate canenti.

Mart. Non venias quare ràm longo tempore Romam.

Lucan. Aut hodie Pompei us erit miserabile nomen.

Virg. Obijcit, ille fame rabida tria guttura pandens.

Aen. 6.

Aen. 7.

Lib. 10.

Lib. 7.

Aen. 6.

Exceptio II.

Item verba Imperatiui modi numeri singularis secundæ declinationis, vt vide, habe.

Horat. Vade, vide, caue, ne titubes, mandataq; frangas.

Mart. Quæ tua sunt, tibi habe: quæ mea, redde mihi.

Caue, ferè corripitur.

Quid. Tu caue defendas, quanuis mordebere di&is.

Idem produxit alibi, Nate caue, dum resq; finit, tua corrige vota.

Sunt etiam longa monosyllaba, vt Me, te, se. Exceptis cõiunctionibus encliticis Que, ne, ve: Et syllabicis adiectionibus Pte, Ce, Te, vt Suapte, hisce, tute.

Virg. Tantáne vos generis tenuit fiducia vestri?

Horat. Ne ué putes alium sapiente bonoq; beatum.

Horat. Hinc omnis pendet Lucilius hosce sequutus.

Lucret. Accipe præterea, quæ corpora tute necesse est Confitere.

Epist. 1.

Lib. 10.

Trist. 1.

Met. 2.

Lib. 2.

Aen. 1.

Epist. 1.

Saty. 4.

lib. 1.

Exceptio. III.

Longa præterea sunt fere, terme, ohe, & aduerbia à nominibus secundæ declinationis profecta: vt placide, valde, minimè, sum mè: Præter Bene & male.

Iuuen. Nulla ferè causa est, in qua non scæmina litem Mouerit. *Saty. 6.*

Idem, Mobilis & varia est ferme natura malorum. *Saty. 13.*

Mart. Ohe iam satis est, ohe libelle. *lib. 4.*

Idem Excipe sollicitos placidè, mea dona, libellos. *Lib. 9.*

Idem, Nil bene cùm facias, facis attramen omnia belle. *lib. 2.*

Horat. Et male tornatos incudi reddere versus. *In Arte.*

Facile

APPENDIX.

Facilè etiam cum est aduerbium cortipitur: nam adiectiua ter-
tiæ declinationis cum in aduerbia transeunt, vltimam habent
breuem, vt sublimè, suauè, dulcè.

Eclog. 9.
Eclog. 4.

Virg. Cantantes sublime ferent ad sidera cynci.

Virg. Ipse sed in pratis aries iam suauè rubenti

Murice.

De Græcis primæ declinationis nulla est controuersia: Alcides ò Alcide, ò
Libye, Calliope, Penelope, & id genus cetera hic more Grammaticorum vo-
camus primæ declinationis, quauis ad nullam Latinorum spectent, vt suo loco
dictum est. Mar. lib. 9.

Alcide Latio nunc agnoscende Tonanti.

Idem lib. 8. Vnde tuis Libye tam sælix gloria syluis?

Et in ablatiuo, Lucan. lib. 8. Signaq; ab Euphrate cum Crasis capta sequen-
tem: nam Euphrates, æ, ab eodem Lucano declinatur eodem lib.

Euphraten & adhuc securum à Cesare Tigrim.

Et Propert. lib. 4. Ire per Euphraten ad tua busta licet.

Stat. Theb. 1. Opposito rapidam Pylade vitasse Megeram.

Si uero Es, finita ad tertiam Latinorum transeant, vt Orestes Orestis, Pylades
is, Euphrates, is, acinaces, is, tunc vltima ablatiui breuis erit:

Valer. Flac. lib. 6. Insignis manicis, insignis acinace dextro.

quorū uocatiuus, vt opinor, similis est recto: ò Pylades, ò Euphrates, ò Orestes.
In illo carmine Ouidij Trist. 1. Eleg. 4.

Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,

Fecerunt furis tristis Oresta tua:

non Oreste, sed Oresta legitur: sic Seneca in Agamem.

Aggrediar, & te Oresta furabor libens.

Etenim Græca primæ declinationis τῆς, syllaba finita casu uocandi in τῶ
exeunt: vt προφῆτης ὁ προφῆτα, Ορέτης ὁ Ορέτα.

Idem in Thyest. Bonum est Thyesta, quod mala ignoras tua.

Valer. Flac. Non te Aæta pater generi, aut Sol magne pudebit: ab Aæ-
tes, quo sæpe uitur. Neq; illud Martialis lib. 2. Humanè facis Hermæ, non su-
perbè: ab Hermes fit, sed ab Hermus, vt docet ipsa inscriptio. Achille tamen
& Ulysse cum vltimam habeant breuem, suspicor uocatiuos esse priscos ab A-
chilleus ò Achillee, Vlyssæus ò Vlyssæe, vltimo E reiecto: Aut certe ex uoca-
tiuio Græco Achillen, Vlyssen, V literam abiectam esse. In nominum declinatione
Priscianum sequuti diximus uocatiuos Vlyssæ, Achille, more Dorico factos esse.
Chreme tamen & Lache, & quæ apud Græcos tum quintæ tum primæ decli-
nationis sunt, crediderim longa esse ὁ χρέμν, ὁ λάχη. Vnum dunta-
xat, quod sciam, est carmen Propertij lib. 4. extremo, quo, Achille, vltimā cor-
ripere

ripere probemus, quod tamen pluris faciendum est, quam Prisciani coniectura.

Et Persen proavi simulantem pectus Achillis.

Quiq; tuas proavis fregit Achille domos.

Re, Horat. 2. Serm. Saty 5. Et genus, & virtus nisi cum re, vilior alga est.

Fames apud Priscos quinta fuit declinationis: vide Gellium lib. 9. cap. 14.

Cete, Tempe, & mele (quorum ultimum, quia parum vsitatum est, omisi) à Græcis scribuntur per *v*, siue *E*, longum: de quibus etiam in nominum genere dictum est. Vide, serè ultimam corr. pit. cum ei particula *Sis*, adiungitur. Persius Sat. 1.

Sed quid opus teneras mordaci radere vero

Auriculas? videsis ne maiorum tibi forte.

rarius per se positum: Valer. Flac. lib. 5. — ille profundo

Incubans Odrussa m. ro, vide lata comantem

Pectora, & ingenti turbantem pocula barba.

Vale, nonnunquam etiam breue est. Ouid. Trist. 1.

Idq; quod ignoti faciunt vale dicere saltem.

Cum priscis seculis multa verba, quæ hodie sunt declinationis secunda, fuerint tertia, non mirum est si aliquando à poëtis correpta inueniatur. Valde, vñ aiunt, pro valide, dicitur, media syllaba extrita: Mart. lib. 5.

Hoc valde vitium periculosum est.

I, in fine.

I, vocali terminata longa sunt, vt clausi, fieri.

Virg. Sic fatur lacrymans, clausiq; immittit habenas.

Mart. Quam vellem fieri meus libellus.

Aen. 6.

Lib. 8.

Exceptio I.

Corripi Nisi, quasi: & Græca, quæ in I, vel Y exeunt, vt Palladi, Daphni, moly.

Ouid. Quid nisi, Pierides, solatia frigida restant?

Mart. Cum dixi ficus, rides quasi barbara verba.

Stat. Palladi Iltoreæ celebrabat Scyros honorum Forte diem

Virg. Infere Daphni pyros: carpent tua poma nepotes.

Ouid. Moly vocant superi, nigra radice tenetur.

De Pöt. 4

Lib. 5.

Achil. 1.

Eclg. 9.

Meta. 14.

Exceptio II.

Mihi, tibi, sibi ultimam habent communem. Ibi, vbi, Cui cum dissyllabum est, frequentius corripiuntur.

Virg. Post mihi non simili pœna commissa luetis.

Idem, Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem.

Mart. Sed norunt cui seruiant leones.

Idem, Me legit omnis ibi senior, iuuenisq; puerq;

Aen. 1.

Eclg. 10

Lib. 1.

Lib. 7.

Horat.

In Epod. Horat. Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis.

Quasi à Lucretio, Nisi à Ruso producitur: tu optimos poëtas imitare. Græca nomina primæ declinationis, vt Pylades, Orestes &c. cum ad tertiam Latinorum transeunt, vt Pyladis, Pyladi, Pyladem, Latinorum præceptis metienda sunt.

Mart. lib. 10. Quid quòd nil vnquam Pyladi donauit Orestes?

Ibidem. Teq; putas Pyladi Calliodore parem.

Mibi, tibi, sibi, passim reperiuntur. Cui, dissyllabum vltima correpta sepe apud Martialem reperitur, lib. 12. Et credit cùm Posthumilla diues.

& rursus lib. 11. Testimonia quibus docent Grammatici Cui, simplicis vltimam esse longam, non sunt satis idonea: apud Manilium reperitur compositum cuiq; lib. 4.

Sic erit & sedes fugienda, petenda cuiq;.

Aduerbinum Vti producitur compositum. Sicuti aiunt vltimam semper corripere apud Lucretium lib. 2.

Sicuti quadrupedum cum primis esse videmus.

O in fine.

O finita ambigua sunt, vt Quando, vigilando, nolo,
lib. 5. Mar. Nolo mihi ponas rhombum, mullum'ue bilibrem, Nolo boletos, ostrea nolo: tace.

Exceptio I.

Excipe monosyllaba; vt O, do, sto: Dativos & ablatiuos, vt Sõno, tuo: Item Græca quæ habent ω mega. vt Androgeo, Atho, Clio, Alecto, & c. eiusdem generis: quibus accedit Ergo pro causa.

Æn. 2. Virg. O lux Dardaniæ, spes ô fidissima Teucrum.

Ibidem, Idem, Inuadunt urbem somno, vinoq; sepultam.

Æn. 7. Idem, Lucificam Alecto Dirarum ab sede sororum Infernisq; ciet tenebris.

Exceptio II.

Item aduerbia à nominibus orta, vt subitò, meritò multò, quibus adduntur Adeò, ideò.

Hinc rursus excipiuntur Modo, quomodo, dummodo, postmodo, cito, imo, quibus accedunt, Scio, nescio, duo.

lib. 5. Mart. Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,

Tam subitò coruus, qui modo cycnus eras?

lib. 6. Idem, Non habet ergo aliud? non habet imo suum:

Exce-

Exceptio III.

A Duerbium Sero, coniunctio Verò vltimam habent cōmunē.
 Mart. Pro meritis cœlum tantis, Auguſte, dederunt lib. 15.
 Alcida citò diſced tibi ſerò dabunt.

Valer. Flac. — ſin verò preces & dicta ſuperbus Reſpuerit.

Gerundia ſepius producuntur: Lucan. lib. 3.

Perdidit ô qualem vincendo plura triumphum.

Ibidem, Audendo magnus tegitur timor, arma capeſſam.

Iuuenal. Sat. 3. Plurimus hîc æger moritur vigilando, ſed illum.

Ergò, ait Probus Inſt. Art. ſine dubio habere vltimam longam.

Lucan. lib. 8. Huc illuc iactatur aquis, adeone moleſta, &c.

Idem lib. 2. Non bene compertum eſt, ideo me milite vincat.

Mart. lib. 6. Non reddes? Ideo Cæciliane rogo.

Modo, & ex eo compoſita Poſtmodo, dummodo, quomodo, corripiuntur.

Mart. lib. 10. Quidquid habent omnes, accipe, quomodo das.

Imo, frequentiffimè ab eodem corripitur, ad Ponticum lib. 5.

Hoc ſentis? inquis, faciat tibi ſic bene Cæſar,

Sic Capitolinus Iupiter: imo tibi.

Idem in eodem, Romam petebat Baſſus, imo rus ibat.

Idem lib. 8. Adeo bene emit, inquis? imo non ſoluit.

uterq; verſus Scæzon eſt. Ilico, Cædo, pro Dic, aiunt ſemper corripit.

Ego, non rarò habet vltimam longam: admonendi tamen ſunt pueri, vt eam corripiant.

Ouid. in Epift. Sed quid ago reuoco hæc? omen reuocantis abeſto.

Cornel. Gallus, Sum grandæuius ego, nec tu minus &c.

Idem, Sic cunctis formoſus ego, gratusq; videbor.

Auſonius in epigrammate de Cræſo,

Sicut ego ſolus: me quoq; pauperior.

Sero: frequenter reperitur breue: Mart. lib. 5.

Sero dedit pœnas, diſcerpi noxia mater Debuerat.

Stat. 1. Theb. Sero memor thalami, mæſta ſolatia morth.

Vero, rarius reperitur breue. Illud Siliij lib. 9.

Lux oritur magna ſatis, ſat vero ſuperq;

Bellandi merces ſit gloria — Vera, habet in correctis libris, quemadmodum res ipſa poſtulat. Sedulo, mutuo, crebro, proſeſto, corripies, cum legeris apud bonos poëtas.

V in fine.

V Finita longa ſunt, vt Manu, cornu, Panthu.

Virg. Tela manu miſeri iactabant irrita Teucrici.

Act. 2.

Idem

Umbra viri visa est.

Horat. Ierm. 1 Saty. 9. *Quum grauius dorso subijt onus, incipit ille ;
Ne te, inquam, hæc & similia exempla moueant, nõ enim imminutis vocabulis
solum accidit, sed etiam plenis, & vt vno verbo dicam, Syllaba quecumque bre-
uis ex pede quouis relicta non raro communis, hoc est, modo breuis modo longa
est apud poetas: de qua re, cum de communi syllaba agemus, fusius dicetur. Il-
lud certè verisimilius est, Ultimam produci cum duæ vocales in unum longam
contrahuntur: quod fit post imminutionem uerborum, ut ex Obijt, Obijt: ex
Petijt petit, duplici, ij, in unum coalescente: quemadmodum in uerbis, Desflerã,
prob. aram, respiraro, & c.eteris id genus, Desfleram, plenum imminuitur ex
trita V, litera Desfleram, deinde utrunque E, in E longũ coalescit. Probauerã,
Probaeram, inde prob aram A, & E, in A longum coalescentibus.*

Iuuenal. Sat. 6. *Magnus ciuis obijt, & formidatus Othoni: pro obiit.*

Virg. lib. 9. *Sceptra Palatini, sedemq, petit Euandri: pro petijt.*

*Sed hic etiam dubium est producatur ne ultima beneficio contractionis, an ge-
neralis casura. Generalem casuram appello quamuis syllabam relictam post
quemuis pedem: nam etiam syllaba, que post quartum relinquitur, interdum fit
longa, ubi nulla prorsus est uocalium contractio.*

Virg. Georg. 2. *Muneribus tibi pampineo gaudius Autumno.*

Floret ager.

C, in fine.

C Litera finita longa sunt, vt Sic, Hoc, Hic aduerbium

Virg. Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat.

Idem, Hoc Helymus facit, hoc æui maturus Acestes.

Idem, Classibus hic locus, hic acies certare solebant.

Aene. 3.

Aene. 5.

Aen. 2.

Exceptio I.

C Orripe Donec, Nec.

Ouid. Donec eris felix, multos numerabis amicos,

Idem, Patue, nec inuideo sine me liber ibis in urbem.

Trist. 1.

Ibidem'.

Exceptio II.

Hic pronomen virile anceps est.

Vir. Hic vir, hic est, tibi quem promitti sæpius audis.

Idem, Est hic, est animus lucis contemptor, & istum

Verbum Fac tutiùs corripitur:

Ouid. Hos fac Armenio, hæc est Danaeia Persis.

Mart. Signa rarius, aut semel fac illud.

Aene. 6.

Lib. 5.

*Fac, putant nonnulli corripendam esse, quòd à Face fiat, vt Fer à Fere: vnde
sunt illa carmina Ouidij.*

Hb Thy-

Phylli fac expectes Demophoonta tuum. & alibi,

Mille fac esse iocos &c. & alia id genus.

Alij putant his & similibus locis integrum verbum scribendum esse Face :

Mille face esse iocos. Alij credunt Fac semper longum esse:

Ouid. Hos fac Armenios, hac est Danacia Persis.

Hic Face nullo modo habet locum: nisi quis putet Facito legendum, vt idem alibi inquit Et facito vt dicas, quoties pugnare parabis: aut particulam aliquã interijciendam, vt Face, locum habere possit, vt in illo, Durius incedit fac vt ambulet, vel fac obambulet: quod alij legunt, Durius incedit, fac ambulet. Probus Inst. Art. vbi de verborum penultimis vltimisq; agit, docet Fac breue esse. Syllaba, inquit, C litera terminata sepe producit ur, vt

Duc age, duc ad nos, Dic age nanq; tibi: Interdum corripitur, vt

Ergo fac vt fuerit. Hęc ille. Sic, semper producitur: Carmen illud Mart. lib.

2. Et secum sic vt audiam, susurrat: mendosum est: legendum est enim,

Et secum, sed vt audiam, susurrat :

Lac, vt plerisq; Grammaticorum placet, corripitur, sine vlllo tamen veterum testimonio à Sereno producitur. Lac asina, placidaq; bouis prodesse loquuntur. Cui, si testis esset locuples, potius quã Grammaticis credendum esset.

Hebręa si in Sedec aut Melech exeunt, vltimam corripiunt, vt Melech sedec, Abimelech, scribuntur enim per Segol siue e, Sadoc vero per o. Nulla vocabula in literas F, G, quod quidem sciam, exeunt. Magog peregrinum est, & tam ab Hebręis, quã Gręcis per o scribitur. H, litera vel potius aspirationis nota finita, si Latina sint, vocalium preceptionibus metienda sunt, vt Vah, Ah, quę longa sunt. Si peregrina, consulantur peregrini, vt Ioseph, cuius vltima longa est natura: scribitur enim ab Hebręis per Sere hoc est, u, siue e, longum.

L, in fine.

L Finita breuia sunt, vt Afrubal, semel, vigil, simul. Consul.

Silius, Vertit terga citus damnatis Afrubal ausis.

Horat. Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Testa diu,

Exceptio.

S Al, nil, Sol longa sunt. Item pleraq; peregrina, vt Nabal, Daniel, Saul.

Silu. 4. Stat. Non sal, oxyporum'ue, caseus'ue.

Lib. 10. Mart. Nil aliud video, quo te credamus amicum.

Met. 2. Ouid. Vterius spatium medio Sol altus habebat.

Sal Stadius lib. 4. extremo Sylu. produxit, versus est hendecasyllabus, neque solet ipse primo loco choreum collocare. Ausonius etiam produxit

Sal, oleum, panis, mel, piper, herba, nouem.

Pol,

Pol, aiunt quidam longum esse, alij vero breue: quod ex Comicis Poëtis maxime Plauto (cuius versus alij longiores alij breuiores faciunt, senarijsq; octonarios, & contra permutant) difficile sanè probari potest: Ennius apud Macrobi-um lib. 6. corripuit.

Nec Pol homo quisquam faciet iam impune animatus.

Tanaquil itidem alij producunt, alij corripiunt, sed desiderantur veterum testi-
monia.

Non omnia peregrina corripiuntur: Baal enim ab Hebræis per Patách id-est, A breue scribitur, et Rogel per Segól seu ϵ : Ambigáil per I, breue: Michól per Catéph camés, hoc est, o, micron, & à Græcis etiam $\mu\epsilon\chi\omicron\lambda$ per o micrô. Quare hæc si incrementa recipiant, corripiuntur: Baälis enim dicam penultima bre-
ui, vt Annibalis.

M, in fine.

M finita priscis temporibus corripiebantur, neq; a sequenti vocali, vt modo fit, excipiebantur, quod etiam nunc compositis verbis cernitur.

Ennius, Insignita ferè tum millia millium octo

Duxit delectos bellum tolerare potentes.

Iuuen. Quò te circumagas? quæ prima, aut vltima ponas?

Posteri sequente vocali, M, literam cum præcedente vocali elidendam puta-
runt, quæ figura Ecclipsis dicitur: de qua paulò post.

N, in fine.

N litera finita longa sunt, vt Sin, Titan, Siren, Salamin, Aætôn,
& cæteta tertiz declinationis, quæ in On exeunt.

Virg. Sin absumptra salus, & te pater optime Teucràum.

Lucan. Vnde venit Titan, & nox vbi sydera condit.

Ouid. Aætôn ego sum, dominum cognoscite vestrum.

¶ Item accusatiuus Græcus nominum in As, Es, E, vt Aeneã, An-
chisen, Calliopen. Græcus itidem genitiuus multitudinis cuiusuis
declinationis, vt Cimmerion. epigrammatôn.

Virg. Et sæuum Aenean agnouit Turnus in armis.

Idem, Amitto Anchisen: hîc me pater optime fessum.

Tibu!, Cimmerion etiam obicuras accessit ad oras.

Exceptio I.

Corripi An, In, forsan forsitan, tamen, attamen, viden'.

Item En syllaba finita, quæ faciunt genitiuo Inis, vt Nomē,
lumen, flumen.

Virg. Forsitan & Priami fuerint quæ fata requiras

Hb 2 Idem,

Annal.

10.

Satyr. 9.

Aen. 1.

Lib. 1.

Meta. 3.

Aen. 11.

Aen. 3.

Lib. 4.

- Lib. 1.* Idem, Hic tamen ille urbem Patavii. sedesque locavit.
Stat. Ferrumque quod amens.
Theb. 3. Ipsa dedi, uiden' ut iugulo consumpserit ensem.
Fast. 2. Ouid. Nomen Arionum Siculas impleuerat urbes.

Exceptio II.

- C**orripiuntur etiam Græca in On, quæ ad secundam nostram declinationem spectant ut Pelion, Ilion, Erotion.
In Epist. Lib. 5. Ouid. Ilion, & Tenedos, Simoisque, & Xantus, & Ida.
 Mart. Pallida nec nigras horrescat Erotion umbras.
 Omnes denique accusandi casus, qui à nominibus ultimam breuiem habentibus proficiscuntur, ut Scorpion, Thetin, Ityn, Maian Aeginam.
Lib. 1. Lucan. Scorpion incendis cauda, chelasque peruris.
Meta. 7. Ouid. Tantaque nox animi est, Ityn huc accersite, dixit.
Theb. 7. Stat. Nanque ferunt iaptam patriis Aeginam ab undis.

Hymen ultimam producit, quia à Græcis ὕμν per η scribitur: Catul.

Hymen o Hymenæe, Hymenades o Hymenæe.

Idem tamen alibi solita licentia eandem corripuit. Anchisem, Calliopen, &c. que per η siue E, longum scribuntur, per se ipsa aperta sunt. Cimmerici rectus multitudinis genitiuum Cimmericorum postulabat: maluit tamen Tibullus Græco ῥι ὑμνῶν Cimmericum, cuius ultima, ut caterorum omnium, interrogandi casus per ω scribitur. Viden' ab omnibus corripitur:

Virg. Aen. 6. Educet Viden' ut gemine vertice cristæ?

Idem in Culice, Præda Charontis agit, viden' ut flagrantia tædis.

sic Catullus, & Tibullus. De cæteris eiusdem forme ut Scin', audin' nostin', pro Scis ne, nosti ne, magna inter Grammaticos dissensio est. Qui censent hæc producenda esse, aiunt cum Servio Viden' ultimam longam natura, sed ab Ennio primum correptam fuisse, deinde eius exemplo à cæteris poetis. Alij contra af firmant vocalem natura longam in breuiem mutari adhibita particula Ne. Utri que tamen cercant sine testibus. Quare dum res in dubio est, tutius puto ab his omnibus abstinere, vno Viden' excepto. Nemon' ab Horatio producitnr
Serm. 2. Sat. 7. Conuiuiam necn' oleum feret ocyus? ecquis?

sed qui in contraria sunt sententia, id casura attribuant. Illud Ten' ego qd semel atque iterum in carminis legitur in Ciri, aiunt nonnulli deprauatum esse corrigendum, Tene ergo. Nostin', in epistola Medea corripitur

Nostin' an exciderunt mecum loca, &c. Vbi tamen alij legunt: Nescio an exciderint mecum loca: Verum posterior lectio frigi dior v', & iratæ fæmine parum apposita. Menelaos, Scorpios, Tylos, Thetis, Itys, Maia, Aegina quemadmodum nominatini ultimam corripunt, ita & accensatiui. Ouid. in epist.

*Tu fore tam lentum iusta Menelaon in ira,
 Et geminos fratres Tyndareumq; putas? Idem Fast. 4.
 Maian, & Electran, Teygetanq; Iovi. Tethyn produxit
 Mart. lib. 10. Et viridem Tethyn, Oceanumq; patrem. Silius lib. 17.
 Tum penitus telo molitus regna tridenti
 Intima, ab occasu Tethyn impellit, & ortu.
 P, finitum unum est Volup. sed obsoletum, quod ab Ennio apud Gell. lib. 12. ca.
 7. producitur.*

R, in fine.

R Litera terminata, corripuntur, vt Amilcar, semper, semiuir, Lib. 2.
 cor, precor, Hector, turtur. *Aen. 1.
 Silius, At senior Siculis exultat Amilcar in armis. Lib. 8.
 Virg. Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt. Trist. 5.
 Lucan. Inseruisse manus im pune ac semiuir audes? Satyr. 6.
 Ouid. Molle cor ad timidas sic habet ille preces. Meta. 12.
 Iuuen. Tolle tuum precor Annibalem, victumq; Syphacem. Eclog. 1.
 Ouid. Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
 Virg. Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.*

Exceptio.

Producito Cur, far, fur, Iber, Lar, Nat, ver, par cum compositis
 vt compar, dispar, & impar: & Græca quæ faciunt genitiuo Eris
 vt Aer, æther, crater.

Horat. Descriptas seruare vices, operumq; colores In Arte
 Cur ego, si nequeo, ignoroq; poeta salutor?
 Mart. Callidus extracta nummos fur auferet arca. Lib. 5.
 Lucan. Si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset Cantaber. Lib. 6.
 Horat. Ludere par, impar, equitare in arundine longa. Serm. 2.
 Virg. Largior hic campos æther & lumine vestit. Satyr. 3.

A P P E N D I X.

Celtiber à Martiale lib. 10. corripitur.
 Ducit ad auriferas quod me Salo. Celtiber oras.

*Cor non ausim producere, cum ferè semper à poetis corripitur.
 Ouid. Trist. 5. Strangulat inclusus dolor, atque cor aestuat intus.
 Idem de Pont. 1. Confiteor misero molle cor esse mihi. Sic Mart. lib. 10.
 Quare illud Ouidij, Molle meum leuibus cor est &c.
 suspicantur quidam legendum esse sic, Molle meum leuibusq; cor est, &c.
 Cæterorum exempla à Grammaticis traduntur.
 Ouid. Fast. 1. Fat erat, & puri lucida mica salis.*

Ibidem lib. 5. *Exagitant & Lar, & turba Diana fures.*
Virg. Aene. 7. Sulphurea Nar albus aqua, fontesq; Velini.
Postulat compositionis ratio vt Celtiber ultimam etiam longam habeat, cuius
tamen nullum mihi succurrit exemplum.

As, in fine.

- A**S, syllaba finita longa sūt, vt Aeneas, Pallas Pallātis: fas nefas.
Aen. 10. *Virg. Aeneas ignarus abest, ignarus & abfit.*
Ibidem Idem, Tela, manusq; finit: hinc Pallas instat, & vrget.
Georg. 3. Idem, Quippe etiam festis quēdam exercere diebus
 Fas, & iura sinunt.
Saty. 13. Iuuen. Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
 Si iuuenis vetulo non assurrexerat.

Exceptio.

- C**Orripe Græca, quorum genitiuus exit in Adis, vt Arcas Pal-
 las Palladis.
 Item accusatiuus tertię declinationis nominum Græcorum, vt
 Troas, delphinas, Heroas.
Meta. 6. Ouid. Pallas anum simulat, falsosq; in tempora canos Addit.
Lib. 9. Mart. Cum quibus Alcides, & pius Arcas erat.
In Epist. Quid. In te fingebam violentos Troas ituros.
Eclog. 4. Virg. Permistos Heroas, & ipse videbitur illis.

S, litera finita: cum multo latius pateant superioribus, in varias positiones
necessario fuerunt distribuenda. Masculina primę declinationis, vt Aeneas,
Menalcas, Dametas, Hermagoras longa sunt. Elias ab Ausonio corrigitur,
quod aliter carmen ingredi minime possit. Item tertię, quorum genitiuus in
Antis exit, ultimam producant, vt Chalchas, Atlas. Mart. lib. 9.
Conturbabit Atlas, & non erit vncia tota.

Es, in fine.

- E**S, syllaba terminata, longa sunt, vt Anchises, locuples, quoties
 octies, decies, tricies, &c.
Aene. 6. *Virg. Anchises alacris palmas vtrasq; tetendit.*
Lib. 11. Mart. Orbus es, & locuples, & Bruto consule natus.
Lib. 10. Idem, Dicere te lassum quoties ego credo Quirino?
Lib. 8. Idem, Vno nasceris octies in anno.
Lib. 12. Idem, Aegrotas vno decies, aut sæpius anno.

Exceptio I.

COrripe nomina tertię declinationis, quę crescūt in obliquis
 pe-

penultima breui, vt Dines, eques, hospes, pedes.

Virg. Insula diues opum, Priami dum regna manebant.

Idem, Obuius armato, ceu cum pedes iret in hostem.

Aen. 2.

Aene. 6.

Præter Abies, aries, Ceres, paries, pes, cum compositis, vt corni pes, sonipes.

Virg. Populus in flumijs, abies in montibus altis.

Lucan. Non aries illis, non vlla est machina belli,

Ecolg. 7.

Lib. 8.

Virg. Flaua Ceres alto nequicquam spectat Olympo.

Georg. 1.

Quid. Nec pes ire potest, intra quoq; viscera saxum est.

Met. 6.

Virg. Stat sonipes, & fræna ferox spumantia mandit.

Aen. 4.

Exceptio II.

E Sâ verbo Sum etiam breue est, & ex eo composita vt potes, ades: item Penes: Græca neutra in Es, vt Cachoëtes.

Præterea nominandi, vocandiq; casus Græcorum, vt Arcades, Troes,

Virg. Quisquis es, amissos iam hinc obliuiscere Græcos.

Aen. 2.

Mart. Tu potes & patriæ miles & esse decus!

Lib. 6.

Horat. Quem penes arbitrium est, & vis & norma loquendi.

In Arte

Inuen.

— tenet insanabile multos

Saty. 1.

... Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.

Virg. Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,

Ecolg. 7.

Idem, Egredi optata potjuntur Troes arena.

Aen. 1.

Aduerbia numeri andi semper producuntur.

Mart. lib. 5. vndecies vna surrexi Zoile cæna.

Idem lib. 10. Quindecies altas primus Olympiadas.

In eodem, Supremus tibi tricies in anno.

In eodem, Ducenties accepit, & tamen viuit. Scæzon est.

Protulimus tam multa testimonia, quod quidam existiment esse breuia, alij desiderent classici alicuius testimonium. Aries,

Idem lib. 9. Hic aries astris, hic leo dignus erat. Paries, Virg. in Moreto,

Quam fixam paries illos seruabat in vsus.

Pes, & ex eo composita, vt Alipes, sonipes, docet Probus, in Catholicis esse breuia, quem Ausonius sequutus est:

Qui bipes & quadrupes foret, & tripes, omnia solus.

Vterq; tamen a veterum vestigijs recessit.

Virg. 3. Pes etiam, & canuris hirta sub cornibus aures.

Horat. 1. Serm. satyr. 3. Omnia magna loquens: modo sit mihi mensa tripes, & Concha salis puri.

Virg. 10. Tollit se abreptum quadrupes, & calcibus auræ Verberat.

H b 4

Lucan.

Lucan. 3. Non sonipes in bella ferox, non iret in æquor.
 Illud rectius docet idem Probus eodem loco, Teres, esse breue: Res correpta, inquit, tis faciunt genitiuo Teres teritis. Cuius sententiam Vir Bonus Virgilianus confirmat.

Securus: mundi in star habens, teres, atq; rotundus.

Ex Es, composita etiam corripuuntur,

Iuuen. saty. 5. Si potes illa pati &c.

Virg. Eclog. 7. Huc ades ò Melibœe, caper tibi saluus, & hædi.

Addunt etiam quidam Inquies, sed nullo id testimonio confirmant.

Is Vel, ys, in fine.

- I** Suel ys finita corripunt, vt Apis, inquis, ais, Thetis, Tiphys, Itys
 Ouid. Non apis inde tulit collectos sedula flores.
 Mart. Non est, inquis, idem: multo plus esse probabo.
 Persius, Hunc ais? hunc dijs iratis, genioq; sinistro.
 Stat. Iam dudum tacito lustrat Thetis omnia visu.
 Virg. Alter erit tum Tiphys, & altera quæ vehat Argo
 Delectos Heroas.

Met. 13.
 Lib. 5.
 Saty. 4.
 Achil. 1.
 Egl. 4.

Exceptio I.

Excipe casus omnes multitudinis, vt Viris armis, Musis, nobis vobis, Quis pro Quibus, omnis vrbis.

Item Glis, Vis nomen & verbum, Velis, Sis, cum compositis, vt quanuis, nolis, adsis.

Et secundas personas, numeri singularis, modi indicatiui quartæ coniugationis, vt Nescis, sentis.

- Aen.* 1. Virg. Præsentemq; iris intentant omnia mortem.
Lib. 1. Lucan. Plus illa vobis acie, quam creditis, actum est.

Aen. 1. Virg. — ò terq; quaterq; beati
 Quis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altæ
 Contigit oppetere.

- Aen.* 1. Idem, Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.
Lib. 9. Mart. Iam satis est: non vis Afer auere, vale.
Lib. 3. Lucan. Quamuis Hesperium mundi properamus in axem.
Lib. 1. Mart. Nescis. heu nescis dominæ fastidia Romæ.

Exceptio II.

Longa præterea sunt, quorum genitiuus exit in Inis, Entis, Itis p enultima longa, vt Salumis, Simois, Samnis, lis.

In Epist.
 In Arte

Ouid. Hac ibar Simois, hæc est Sigeia tellus.
 Horat. Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

Aio

Aio tertia esse declinationis docet secunda persona brevis, Ais; Videtur tamen priscais temporibus quarti ordinis fuisse: Neuius enim apud Priscianum. li. 10. sic ait;

An nata est sponsa pragnans? vel ai vel nega.

Supra, cum de diphthongis egimus, ostendimus Omnis, Urbis, &c. id genus per I literam, non per diphthongum e, siue ei a veteribus fuisse scripta. Quae in Ts per y, exeunt, ferè corripuiuntur. Virg. Aen. 2.

At Capys, & quorum melior sententia menti.

Ouid. Meta. 5.

Et Libys Amphimedon, auidi committere pugnam.

Tethys tamen videtur anteps. Virg. Georg. 1.

Tethys sibi generum Tethys emat omnibus vndis.

quod etiam ex accusandi casu, qui nominandi sequitur, intelligitur:

Sil. lib. 17. Tum penitus telo molitus regna tridentis

Intima ab occasu Thetys impellit, & ortu.

Mart. lib. 10. Et viridem Tethyn, Oceanumq; patrem.

rarissime enim hic, maxime apud Martialem, producitur brevis casura beneficio. Sed quid mirum? An etiam prior vocalis, quae a Giarias per u scribitur, interdum corripitur? Senec. in Troad.

Placidumq; nomen, aquoris tumidi Tethys.

Ouid. poster iorem corripuit. Fast. 4. Tethys & extremo saepe recepta loco est.

Ris vltima futuri coniunctiui modi sepiissime corripitur.

Mart. lib. 2. Is mihi, Dives eris, si causas egeris, inquit.

Idem, lib. 5. Hos tu seu pariter, siue banc, illumue priorem

Videris: hoc dices, Marcus auere iubet.

In eodem Nec porrexeris ista sed teneto.

Idem, 7. — quod si fera monstra duorum

Iuaxeris alterius fiet vterq; timor.

In eodem Et cum satis est dixeris, ille leget.

Idem lib. 9. Videris immenso cum conclamata querelis Saxo.

Hora. in Arte. Dixeris egregie, notum si callida verbum

Reddiderit iunctura nouum.

Lucan. lib. 1. Aetheris immensi partem si presseris vnam.

Omitto alia, ne sim longus. Reperitur interdum hoc tempus longum: sed credo

id casurae attribuendum. Certè Probus Inst. Art. vbi de vltimis verborum agit

Ris syllabam tam praeteriti, quam futuri temporis coniunctiui modi breuem esse

docet; quauis idem ipse Probus affirmet Rimus vtriusq; temporis semper pe

ultimam producere. Idem eodem libro, vbi de vltimis prouocabuli Quis vel

Qui agit, Datiuus & ablatiuus, inquit, si Is syllaba terminantur, iambum reci

piunt, vt Quis ante ora patrum: si Bus, pyrrichium, vt

Hic, quibus inuisi fratres. Non satis intelligo quid sibi velit: versus

enim Heroicus nunquam, maxime primo loco, iambum recipit. Quare vide

tint

runt Critici, num, Quis, potius sit scribendū. Etenim cum pronocabatur partim ad secundam declinationem, ut à quo, qua, quos, quas: partim ad tertiam spectet, ut quem, à Qui, dativus Quis, similis est dativo secundæ. Ut dominis, doctis: Qui bus verò dativo tertiæ, ut sermonibus, breuibus. Vnde qui Analogiam impugnant, apud Varronem lib. 1. Quos homines, recto multitudinis, pro Qui homines, aiebant dicendum esse, si sequenda esset Analogia. Servius in Donati libellū de Octo part. idem sentit. Dativus, inquit, & ablativus plurales varij sunt: dicitur enim à quis vel à quibus: qui quidem videntur hac ratione variari, quoniam ablativus singularis inuentus est varius. Scimus enim quia omnia quæ o, terminantur, in Is mittunt: quæ I, in bus. Ergo sicut dicimus ab hoc docto, ab his doctis: ita dicimus à quo, à quis. Item sicut dicimus à puppi à puppibus, ita dicimus à qui, à quibus: Hæc ille.

Velis, Persius saty. 5. Ne trepidare velis, atq; arctos rodere casses.
 Mart. lib. 13. Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.
 Ibidem, Et possis ipsum tu deridere Latinam.

Os, in fine.

OS, finita longa sunt, ut Os oris, Erectos, Tros, Minos, Heros, Athos, Androgeos, & cætera quæ per o scribuntur.

Meta. 1. Ouid. Os hominū sublime dedit. cælumq; videre

Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Aene. 6. Virg. Tros Anchisidiade, facilis descensus Auerni,

Aene. 2. Idem, Primus se Danaum magna comitante caterua
 Androgeos offert nobis focia agmina credens.

Exceptio.

CORRIPE Os ossis, cōpos, & impos, & Græca neutra, ut Chaos, melos, Argos.

Aene. 6. Virg. Et Chaos, & Phlegeton loca nocte silentia latè.

Item Os finita, quæ ad secundam Latinam declinationem transeunt, ut Tyros, Arctos, Ilios.

Lib. 3. Lucan. Et Tyros: instabilis, pretiosaq; murice Sidon.

Lib. 9. Mart. Nescia nec nostri nominis Arctos erat.

Omnes deniq; interrogandi casus, à quibuscunq; rectis proficiscantur, ut Arcados, Pallados, Typhœos. Tetyos, Tereos.

Meta. 1. Ouid. Arcados hinc sedes, & inhospita tecta Tyranni Ingredior.

Fast. 4. Ouid. Alta iacet vasti super ora Typhœos Aetna.

Lib. 1. Lucan. Tetyos vnda vagæ lunaribus æstuet horis.

Ex composito Exos intelligimus Os ossis breue esse.

Lucr. lib. 3.

Exos, & exanguis tumidos perfluctuat artus.

Ouid.

Ouid. — *noti postmodo compos eris. Pallados, Valer. Flac. lib. 8.*
Ipsa autem innuptæ iam Pallados erigit aras. Mart. lib. 1. ad Flaccum,
Ille magis ludit, qui scribit prandia sæui
Tereos: aut cœnam crude Thyesta tuam.
Hic illud obiter dictum sit, Thyesta per, a legendum esse, non per, e, vt
Orestes, Oresta, Aetes, Aeta. Vide quæ supra diximus cum de Es syllaba fi-
nitis egimus.

Us, in fine.

VS syllaba terminata breuia sunt vt littus, intus, sensibus. Et nominandi, vocandiq; casus singulares quartæ declinationis vt domus, manus.

Virg. Heu fuge crudeles terras, fuge littus aurum.
 Idem, Apparet domus intus, & atria longa patefcunt.
 Idem, Hic Dolopum manus, hic sæuus terendebat Achilles.

Aen. 3.

Aen. 2.

ibidem.

Aen. 3.

ibidem.

Exceptio.

EXcipe monosyllaba, vt plus, rus, thus.
 Lucan. Plus illa vobis acie, quàm creditis, actum est.
 Et quæ crescunt in obliquis penultima longa, vt Salus, tellus, palus,
 & nomina quartæ declinationis, præter casus ante dictos, vt aditus, vultus.

Lib. 1.

Ouid. Mox etiam fruges tellus inarata ferebat.

Met. 1.

Idem, Iuncta palus huic est, densis obfessa salictis.

Met. 11.

Mart. Hos aditus Urbem Martis habere decet.

Lib. 8.

Deniq; Græca nomina, quorum genitius exit in Vntis, vt Opus, Amathus, & quæ ex ποδς ποδός Pus podos componuntur, vt Tripus, Melampus: quæq; ex Οος cōtrahuntur, vt Panthus ex Pãthoos. Item genitius a fœmininis in O, vt Mátō Mátus. Clío Clius & c.

Virg. Est Amathus, est celsa mihi Paphus atque Cythera.

Aene. 19

Idem, Panthus Otriades arcis, Phæbiq; sacerdos.

Aen. 2.

Idem Fatidicæ Mantus, & Tusci filius amnis.

Aen. 10.

Huc etiam I E S V S sacrosanctuum Domini atq; redemptoris nostri nomen spectat.

A P P E N D I X.

VS finita non contracta, ab Os syllaba profecta corripuntur, vt Pamphagus, Oribasus, polypus: quorum vltimū Aeoles per Os scribunt πο'λυπος vnde à Latinis per Vs, effertur vltima breui.

Ouid. Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus, Arcades omnes.

Met. 3.

Horat. Polypus, an grauis hirsutis cubet hircus in alis.

In Epod.

I E-

IESV S nomen Hebræū est à Græcis Ἰησοῦς scribitur, ab Hebræis Iesua, cui præter, A, addit cōsonantē, cui nulla in Europa respōdet. Palus vltimā producit Virg. Aen 6. Fata obstant, tristiq; palus immabilis vnda.

Horatius eandem corripuit in Arte,

Regis opus, sterilisq; diu palus, aptaque remis.

aut certē S, litera eliditur, & V, vocalis ob sequentem corripitur. Attici πολυπους nominandi casu vt tripus dicunt, Aeoles vero πόλυπος polypus, vnde Latini polypus vltima breui. Vide Athenæum lib. 7. Polypus dicitur etiam πάλυψ πάλυπος, per ω ab eodem Athenæo lib. 8. ob quam causam Horatius primam vocalem produxit.

DE SYLLABA COMMUNI.

Communis syllaba, vt supra diximus, est quæ modo breuis, modo longa apud poëtas repetitur.

Præceptum I. de syllaba communi.

ET diphthongus, & vocalis longa communes fiunt, cum vocalē diuersæ dictionis præcedunt.

B R E V E S.

- Aen. 3. Virg. Infulę Ionio in magno; quas dira Celæno.
 Aen. 5. Idem, Victor apud rapidum Simoënta sub Ilio alto.
 Eclog. 8. Idem, Credimus? an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
 Scrm. satyr. 9. Horat. Si me amas, inquit, paulum hic edes. Inteream, si
 Aut valeo stare, aut noui ciuilia iura.
 Lib. 2. Propert. Tu quoq; ò Eurition vino Centaure peristi.

Longæ.

- Georg. 1. Virg. Anteribi Eoz Atlantides abscondantur.
 Eclog. 6. Idem Stant & iuniperi, & castanę hirsutę.
 Aen. 4. Idem, Lamentis, gemituq;, & scæmineo vlulatu
 tectā fremunt.
 Eclo. 3. Idem, Et succus pecori, & lac subducitur agnis.
 Saty. 2. Iuuen. Quis cælum tertis non misceat, & mare cælo,
 Si fur displiceat Verri? homicida Miloni?
 Meta. 2. Ouid. O ego quantum egi: quàm vasta potentia nostra est.

Breues & longæ in eodem versu.

- Georg. 1. Virg. Glauco, & Panopez, & Inoo Melicertę.

Idem

Idem, Ter sunt conati imponere Pelio Ossam.

Ibidem.

Præceptum I I.

Monosyllaba breuia interdū a pœtīs more Græcorū producūtur.

Virg. Liminaq; laurusq; Dei, totusq; moueri.

Iuuen. Et animam, & mentem, cum qua dij nocte loquuntur.

*Aen. 3.
Saty. 6.*

Præceptum III.

Syllaba breuis post quatuor primos pedes, maximè secundum & tertium relicta, nonnunquam à pœtīs producitur.

Syllaba breuis post primum pedem producta.

Virg. Pectoribus inhians spirantia confulit exta.

Idem, Oratis? equidem & viuis concedere vellem,

Iuuen. Quis nescit? aut quis non vidit vulnera pali?

Mart. Meq; sinus omnis, me manus omnis habet.

*Aen. 4.
Aen. 11.
Sat. r. 6.
Lib. 6.*

Post secundum.

Virg. Hic primum ex alto delubri culmine telis
Nostrum obruimur: oriturq; miserrima cædes.

Idem, Emicat Euryalus, & munere uictor amici.

Idem, Nam tibi Thymbre caput Euandrius abstulit ensis.

Stat. Nanque senex Thetidi Proteus prædixerat vda.

Mart. Det tunicam diues: ego te præcingere possum.

Idem, Maximus ille tuus, Ouidi, Cæsonius hic est.

*Aen. 2.
Aen. 5.
Aen. 10.
Achil. 2.
Lib. 14.
Lib. 7.*

Post tertium.

Virg. Ostentans artem pariter, arcumq; sonantem.

Idem, Dona dehinc auro grauiā, sectoq; elephanto

Imperat ad naues ferri.

Idem, Congredior, fer sacra pater, & concipe sædus.

Stat. Nequa det indignos Thetidi captiua nepotes.

*Aen. 5.
Aen. 3.
Aen. 12.
Achil. 2.*

Post quartum.

Virg. Graius homo iniectos linquens profugus Hymenæos.

Idem Ille latus niueum molli fulcus hyacintho.

Idem, Muneribus, tibi pampineo grauidus Autumnno.

*Aen. 10.
Eclog. 6.
Georg. 2.*

Admonitio.

His tribus præceptionibus non in suis componendis, sed metiēdis veterum pœtarum carminibus vtentur tyrones.

Tria

Tria hæc præcepta à Græcis mutuati sunt Latini, quorum omnium exempla posuissim, nisi ad alia festinarem, Huc spectant præterita imminuta, T, litera finita.

Ouid. Fast. 4. Nox abiit oriturq; Aurora, Palilia poscor, & cætera, quæ supra attulimus, cum de T litera finitis egimus Huc itidem videtur spectare vltima syllaba secundæ personæ tam præteriti quam futuri coniuuctiuu modi, cum longa reperitur.

Ouid. Fast. 1. Da mihi te placidum, dederis in carmina vires.

Tibul. lib. 4. Respueris etiã Phæbo gratissima dona. Item hæc quæ sequuntur.

Iuuen. saty. 8. Occulta spolia, & plures de pace triumphos.

Sil. lib. 9. Immane stridens agitur, crebroq; coacta, & c.

Mart. lib. 2. Et digna speculo fiet imago tua.

Multa denique his præceptionibus excusantur, quæ alioqui breuia sunt.

Lucret. Imbribus aut tale membrorum ambusta vacillent.

Tabæ enim posteriorem aliàs habet breuem:

Lucan. 1. Cernit tabe iecur madidum, venasq; minaces.

Macrobius lib. 5. ca. 14. docet à Græcis appellari λαγαρούς versus, qui in medio breues syllabas pro longis habent, vt — & duos obice postes: & Cõsiliu ipse patet & magna incæpta Latinus. Idem sentit Diomedes lib. 3.

Præceptum I V.

Vocalis breuis ante mutam & liquidam eiusdẽ dictionis, vt supra dictum est, communis est in carmine, quanuis in soluta oratione semper corripitur, vt Atlas, volucris, Cleopatra, Patroclus, lugubris funebris.

Meta. 4: Ouid. Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro Arbor

Aen. 1. Virg. — citharâ crinitus Iopas

Personat aura ta, docuit quæ maximus Atlas.

Aen. 4. Idem, Cum tacet omnis ager, pecudes, piætq; volucres.

Aen. 7. Idem, Assuetæ ripis volucres, & flum. nis alueo,

A P P E N D I X.

Syllaba natura longa nunquam corripitur, etiam si muta cum li squida sequatur, vt aratrum, volutabrum, inuolucrum, salubris, & reliqua generis eiusdem.

Quarta hæc præceptio suo loco fusius explicata est, vbi nonnulla dicta sunt, quæ ad eius perfectam cognitionem spectant.

Præceptum V.

Vltima syllaba versus, communis est, siquidem breuis pro lō ga ponitur.

Virg.

- Virg. Gens inimica mihi Tyrrenum nauigat æquor. *Aen. 1.*
 Idem, Nate patris summi, qui tela Typhoëa temnis. *Ibidem.*
 Sextus enim pes spondeus est, qui ex duabus longis constat.
 Aut contrà longa pro breui.
 Mart. Nobis non licet esse tam disertis, *Lib. 9.*
 Qui Musas colimus seueriores.

Cicero in Oratore ubi de pedibus agit, Nihil interest, inquit, dactylus sit extremus, an creticus: quin postrema syllaba breuis an longa sit, ne in versu quidem refert.

De necessitate metrica.

- L**EX, necessitasq; metri cogit poëtas, breues aliquando producere, velut cum sunt tres breues continuz in carmine Heroico, quod in Italia, Priamide, Arabia, alijsq; id genus vsu uenit.
 Virg. Ibitis Italiam, portusq; intrare licebit. *Aen. 3.*
 Idem, Atq; hinc Priamidem laniatum corpore toto *Aen. 6.*
 Deiphobum vidit.

- Propert. Et domus intactæ te tremit Arabiæ. *Lib. 2.*
 Aut contrà longas corripere vt cum breuis inter duas longas est
 Iuuen. Fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem Stoicidæ, *Saty. 2.*
 Stoicidæ dixit penultima breui necessitate metri constrictus,
 neq; enim hexametum carmen Creticum recipit, qui ex longa, breui, & longa constat.

De Licentia poetica.

- P**OETÆ, quibus semper potestas fuit, vt inquit Horatius, quidlibet audedi, nulla coacti necessitate syllabis interdum pro suo iure abutuntur. Tulerunt enim, Dederunt & nonnulla alia eiusdem generis penultima correpta efferunt. *Eclo. 3.*
 Virg. Matri longa decem tulerunt fastidia menses. *Epiſt. 1.*
 Horat. Dij tibi diuitias dederunt, artemq; fruendi.

De Pedibus.

Quoniam de syllabis tum breuibus, tum longis, tum communibus dictum est: superest vt & de Pedibus, qui ex ipsis syllabis & de uersu, qui ex pedibus constat, breuiter dicamus.

Quid sit Pes.

Pes est pars uersus certo syllabarum numero, atq; ordine definita

Pedes duarum syllabarum.

Spondeus constat ex duabus syllabis longis, vt Possunt, Omnes. Pyrrhichius ex duabus breuibus, vt Furor, Ruit. Choreus, seu vt alij vocant, Trochæus ex longa, & breui, vt Arma, Vincor. Iambus ex breui & longa, vt Viros. Rogas.

Pedes trium syllabarum.

Molossus ex tribus longis, vt Aeneas, Contendunt. Trochæus siue Tribrachys ex tribus breuibus, vt Facere, Tumidus.

Dactylus ex lōga & duabus breuibus, vt Corpora, Traximus. Anapæstus ex duabus breuibus, & longa, vt An mos, Capiunt. Bacchius ex breui, & duabus longis, vt Dolores Parabant. Antibacchius ex duabus longis, & breui, vt Audisse, Maturus. Creticus seu Amphimacer ex longa, breui & lōga, vt Maximos, Audiunt.

Amphibrachy ex breui, longa, & breui, vt Cadebat, Poëma.

Pedes quatuor syllabarum ex superioribus compositi.

Dispondeus constat ex duobus spondeis, vt Oratores. Proceleusmaticus ex duobus Pyrrhichis, vt Abiete. Dichoreus ex duobus choreis, vt Dimicare. Dijambus ex duobus Iambis, vt Propinquitas. Choriambus ex Choreo & Iambo, vt Nobilitas. Antipæstus ex Iambo, & Choreo, vt Recusare. Ionicus à maiore ex Spondeo & Pyrrhichio, vt Calcaribus Canrabimus.

Ionicus à minore ex Pyrrhichio & Spondeo, vt Diomedes, Lace-
P A E O N E S. (dæmon.

PAeones quatuor sunt omnes ex tribus breuibus, & vna longa constant, hac lege, vt primus primam habeat longam, secundus secundam, tertius tertiam, quartus quartam.

Præon I. ex Choreo & Pyrrhichio, vt Aspiciate, Temporibus.

Præon II. ex Iambo & Pyrrhichio, vt Potentia, Docebimus.

Præon III. ex Pyrrhichio & Choreo, vt Animatus, Moriamur.

Præon IIII. ex Pyrrhichio & Iambo, vt Calamitas, obierant.

Epitriti, seu Hippij totidem sunt, sed superioribus contrarij.

EPitritus I. ex iambo & spondeo, vt Repentino, Repugnarūt. Epitritus II. ex choreo & spondeo, vt cōditores, Cōprobarūt. Epi-

Epitritus I II. ex spondeo, & iambo, vt discordiæ, Clamaueras.
Epitritus I I I I. ex spōdeo, & choreo, vt Fortunatus, Pugaabamus.

Pedes quinque syllabarum.

Quinque syllabarum pedes inusitati sunt, præter Dochimum, oratoriz compositioni maximè appositum: constat ex iambo & Cretico, vt Reipublicæ, Perhorrescerent.

Diomedes lib. 3. doctè & copiose de pedibus agit: quorum enumeratione fatimur contenti, quod cætera non sunt perinde necessaria ad scribenda carmina. Choreum solet Cicero appellare, quem pleriq; Grammatici Trochaum vocant: quem vero hi Tribrachym appellant, ille Trochaum nominat. Quintilianus Ciceronem secutus isdem nominibus utitur. Non sunt tamen Grammaticorum vocabula, vt barbara contemnenda, cum etiam Quintilianæ ætate recepta fuerint.

DE VERSU.

Versus est oratio certo genere, numero, atque ordine pedum alligata.

Carmen Hexametrum siue Heroicum.

Hexametrum carmen constat sex pedibus, quorum quintus dactylus est, sextus spondeus, reliqui dactyli, vel spondei.
Virg. Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos.

Anna. 5.

A P P E N D I X.

Quintus pes nonnunquam spondeus est: vnde versus spondai-
cus appellatur, quo vel rei alicuius grauitas & ampliudo, vel ingens mæror, animique angor, vel aliud declaratur.

Virg. Cara Deum soboles, magnum Iouis incrementum.

Eclog. 4.

Idem. Constat, atque oculis Phrygia agmina circumspectit.

Æn. 2.

Pentametrum carmen.

Pentametrum carmē, quod ferè hexametrum comitatur, quinque pedes habet, quorum duo primi dactyli vel spondei, pro cuiusq; arbitrio sunt, adiuncta syllaba longa, quæ cæsura, vel semipes dicitur: cæteri perpetuo sunt dactyli, quibus semipes itidem adiungitur, vt ex utroque semipede quintus pes fiat: vel tertio loco est spondeus qui alterius verbi fine, alterius initio constat, deinde duo anapæsti. Ouid. Omnia sunt hominum tempus pendentiæ filo. Et subito casu quæ valere videntur.

Delegimus ex plurimis carminum generibus ea, quibus poëta frequentius utuntur. Diomedis librum tertium, Seruij Centimetrum, aliorum que libros adeat, cui hæc non satis esse videbuntur. Heroici carminis ornamenta (quod etiam Epos vocatur, unde Epici poëta dicti) à Virgilio in primis, ac cæteris qui eodem scribendi genere floruerunt, sunt petenda, quod idem de alijs versuum generibus dictum sit: horum enim diligens & assidua lectio magistros omnes superat. Versus hexameter recipit interdum anapæstum & proceleusmaticum, ut quibusdam placet, de quibus paulo post. Posterior ratio metiendi pentametrum Quintiliano probatur lib. 9. cap. 4. Et quidem optime est sibi iunctus Anapæstus, ut qui sit pentametri finis. Ibidem Est quoddam in ipsa diuisione verborum latens tempus, ut in pentametri medio spondeo, qui nisi alterius verbi sine, alterius initio constet, versum non efficit.

Senarius Iambicus, siue Trimeter Iambicus Acatalectus.

Senarius iambicus, cum purus est & integer, omnibus in locis iambo habet.

Epod.

Horat. Beatus ille, qui procul negotijs. Omnes sex pedes iambi sunt, totidè enim pedes Senarius admittit, unde & nomè inuenit. Verum, Tardior ut paulò, grauiorq; veniret ad aures, ut Horatius ait, primo, tertio, & quinto loco spondeum, dactylum & Anapæstum recipit. Omnibus etiam locis præterquam sexto Tribachym potest recipere.

Ibidem.

Horat. Pavidumq; leporem, & aduenam laqueo gruem
Lucunda capat præmia.

Dimetrum Iambicum Acatalectum.

Dimetrum iambicum quatuor recipit pedes: secundo & quarto loco iambo: primo & tertio Iambum, spondeum, dactylum, anapæstum: potest etiam in omnibus præter quartum, Tribachym admittere. Horat. Has inter epulas ut iuuat passas oues

Epod.

Videre properantes domum.

Subscribitur hic versus interdum eleganter Senario Iambico.

Lib. 1.

Mart. Vir Celtiberis non tacende gentibus,
Nostra que laus Hispaniæ.

Scazon, siue Choliambus.

Scazon semper quinto loco habet Iambum, sexto vero spondeum: cæteris omnibus cum Senario Iambico consensit.

Lib. 5.

Martialis, Extemporalis factus est meus Rhetor,
Calphurnium non scripsit, & salutauit.

Mari-

Metitur omnia genera carminum pedibus duplicatis, præter dactylicum, hoc est exhametrum & pentametrum, quod ex ipsis nominibus facile intelligitur. Trimeter enim appellantur, quod tribus metris siue mensuris consistit, cum tamen senos habeant pedes, unde & senarij vocantur. ἀκατάληκτα Acataleſta dicuntur carmina integra, omnibusq; suis numeris absoluta. κατὰληκτικά Cataleſtica, quibus deest una syllaba. ὑπερχατάληκτα Hypercataleſta, quæ syllaba una aut duabus redundant. βραχυκατάληκτα Brachycataleſta quibus pes vnus deest. Legitimus senarius iambicus sexto loco iambum habet, tanquam custodem, defensoremq; iambici ordinis: ex quo cũ fuerit deturbatus, atq; in eius locum substitutus spondeus, σκάζω scazon id est, claudicans, & χαλιαύβος; Choliabus, hoc est, claudius iambus appellatur: claudicare enim hi versus putantur. Martialis plurima epigrammata hoc carmine scripsit: Trimeter, ac Dimetro pauciora. Tragediam scripturus, Seneca trimetros diligenter inspiciet, obseruabitq;, quos pedes, quibus locis frequētius vsurpet.

Non loquimur de Plautinis ac Terentianis scenarijs, qui locis omnibus (vt Priscianus de metris comicis docet) excepto sexto, quinque pedes, iambum, tribrachym, spondeum, dactylum, anapaestum sine discrimine admittunt.

Terēt. in Prologo Andr. Qui vtranius recte norit, ambas nouerit.

Idem ibidem, Accusant: quos hic noſter autores habet.

Idem in Andr. Perduxere illuc secum, vt vna esset meum. Omnes sunt spondei, præter quartam, & sextum qui est iambus. Idem in eadem.

Nihil istac opus est arte, ad hanc rem, quam paro. Primus pes est anapaestus, secundus dactylus: reliqui spondei, præter quartum & sextum. Ibidem, Studebat: & tamen omnia hæc mediocriter.

Primus & secundus est iambus, tertius anapaestus, quartus iambus, quintus tribrachys, sextus necessario est iambus. Qui dialogos, aut comædias scripserit, dummodo vltimus sit iambus, ne de cæteris sit sollicitus: poterit enim hos quinque pedes ad arbitrium suum permiscere.

Anapaesticum dimetrum acataleſtum.

Anapaesticum carmen quo frequētet in choris vitur Seneca, constat quatuor pedibus, qui ferè sunt dactyli, vel spondei, primis anapaestis, ita tñ vt secundo & quarto loco absit dactylus.

Senec. Lugeat æter, magnusq; parens

Aetheris alti, tellusque ferax, Et vaga ponti mobilis vnda.

Hercul.

Furent.

A P P E N D I X.

Secundus pes dictionem terminat, qui frequētissimè est spondeus.

G L Y C O N I V M.

Glyconium carmen constat spondeo, & duobus dactylis, quo Seneca interdum choros scribit.

Thyest.

Tandem regia nobilis
Antiqui genus Inachi
Fratrum composuit minas.

A S C L E P I A D E V M.

Carm. 1. **A**sclepiadeum carmen constat spondeo, duobus choriambis, & pyrrichio: vel spondeo dactylo, & syllaba longa: deinde duobus dactylis. Horat. Meccenas atavis edite regibus.

P H A L E V C I V M.

Lib. 1. **P**haleucium carmen quinq; pedibus constat spondeo, dactylo, deinde tribus choreis.
Mart. Commendo tibi Quintiane nostros,
Nostros dicere si tamen libellos
Possum, quos recitat tuus poëta.

Versibus hendecasyllabis, (sic enim à numero syllabarum etiam appellantur) plurimum videntur qui epigrammata scribunt.

Sapphicum carmen.

Carm. 1. **V**ersus Sapphicus quinque pedes hoc ordine admittit, Chorem, spodeum, dactylum, deinde duos choreos: tertio cuiq; carmini ferè necitur Adoniùs, qui ex dactylo & spodeo constat.
Horat. Integer vitæ scelerisq; purus
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida sagittis
Fulce pharetra:
Siue per syrteis iter æstuosas,
Siue facturus per in hospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes

*Glyconium carmen apud Horat. Ode. 1 5. lib. 1. Chorem habet initio
Ignis Iliacas domos. Phaleucij pedibus abutitur Catullus: prima enim sedi tum iambum, tum choreum attribuit, à quibus ceteri ferè abstinent:
Mart. tamen lib. 2. ad Seuerum, eum imitatus iambum posuit pro spondeo,
Et cum currere debeas Bouillas,
Iter vngere quaris ad Camænas.*

De Carminum dimensione.

Versus metimur pedibus, quibus metiendis non parū prodest Syllabæ communis, Necessitatis metricæ, Licentiæ poëticæ, Figurarumque cognitio.

Episy-

Episynalæphe.

Episynalæphe, quæ & Synecphonesis & Synæresis appellatur: est syllaba vna ex duabus facta: quod fit cum duæ vocales in vnam contrahuntur, vt Aluearia, eadem, alueo, eodem, eodẽdem, aureis, ærei, denarijs.

Virg. Seu lento fuerint aluearia vimine texta.
Idem, Vna eademq; via sanguis animusq; sequuntur.

Geor. 4.
Aen. 10.

E, & A, in vnam syllabam contrahuntur.

Idem, Affuetæ ripis uolucres & fluminis alueo.
Idem, Vno eodemq; tulit partu, paribusq; reuinxit.
Serpentum spiris.

Aen. 7.
Aen. 12.

E, & O, vocales in unam coalescunt.

Idem, Atria: dependent lychni laquearibus aureis.
Idem, Pectora: nec misero clypei mora profuit ærei.

Aen. 1.
Aen. 12.

E, & I, in unam syllabam coeunt.

Mart. Denarijs tribus inuitas: & mane togatum
Oferuare iubes atria, Basse, tua.

Lib. 9.

Duplex ij, in unum contractum est.

IDẽ accidit genitiuis Oilei, Achillei, Vlyssæi, & datiuis, ablatiuifq; Tereo, Typhoeo, & similib. interdũ & accusatiuo Typhoea.

Virg. Vnius ob noxa, & furias Aiacis Oilei.
Idem, Littora Achæmenides, comes infelicis Vlyssæi.
Idem, Inarime Iouis imperijs imposta Typhoeo.
Ouid. Degeneras, scelus & pietas in coniuge Tereo.
Idem, Nec quo centimanum deiecerit igne Typhoea.
Nunc armatur eo.

Aen. 1.
Aene. 3.
Aene. 9.
Met. 6.
Ibidem 3.

In primis E, & I: in secundis E, & O: in vltimo E, & A, in vnam syllabam coalescunt.

In superiorũ contractionẽ, delectũ & autoritate opus est: ad horũ Cui, huic, dij, dijs, ijdẽm, ijs, ijsdẽm, vsq; ad eò, omnidus vti licet. Item aduerbiorum Deinde, dein, deinceps, deinc, & verbi Deest deerat, deerat, deerit, deesset, & eorum, quæ ex Semi, componuntur, vt Semianimis, Semihomo.

Ouid. Iuncta palus huic est densis obfessa salicis.

Li 3

Lucan.

Meta. 11

- Lib. 1. Lucan. Sed venient maiora metu: dij vota secudent.
 Lib. 4. Idem, Iidem, cum fortes animos præcepta subissent.
 Optauere diem.
 Lib. 1. Idem, Vsq̄ue adeo miserum est ciuili viuere bello.
 Achil. 1. Stat. Dehinc sociate choros, castiq̄; accedere sacris
 Hortantur.
 Lib. 8. Lucan. Non vlli comitum sceleris præfagia deerant.
 Ibidem. Mart. Sint Mecœnates non deerunt Flacce Marones.
 Lib. 3. Lucan. Semianimes alij vastum subiere profundum.
 Aen. 8. Virg. Semihominis Caci: facies quam dira tegebat.
 Huc etiam spectat Anteambulo, antehac, Anteit, & si qua
 præterea sunt.
 Lib. 2. Mart. Sum comes ipse tuus, tumidiq̄; anteambulo regis.
 Lib. 6. Lucan. Plurimaq̄; humanis antehac incognita mensis.
 Aen. 12. Virg. Qui candore niues anteirent, cursibus auras.

*Probus Inst. Art. Epifynalæphe est vna syllaba ex duabus facta, vt Fixeris Aeripedem, pro Aeripedem, tetrasyllabon ex pentasyllabo fecit ουρεκφύ-
 νωσις Synecphonēsis dicitur à ουρεκφωεν̄ quod simul sonare significat, quod
 duarum vocalium sonus confundatur, permisceaturq̄. Denarius A, longum
 habet, nequis putet esse dactylum.*

*Idem Mart. lib. 2. Vnus sepe tibi tota denarius arca
 Idem etiam lib. 1. contraxit. Denarijs tibi quinque Martiatem. Eosdem, est
 apud Propertium lib. 4. ; Eosdem habuit secum quibus est elata capillos.
 Cui, Huic, Ei, li dandi casus, putat Priscianus lib. 13. monosyllaba esse, quod
 in hoc genere declinationis datiuus minor sit genitiuo vna syllaba, vt
 Vnius, vni solius foli, illius illi, ipsius ipsi, item quod plerique poetarum id me-
 tris comprobent. Virg. Aen. 4. Cuiq̄, loci leges dedimus, connubia nostra
 Reppulit. & 1. Georg. Huic à stirpe pedes temo potentus in octo.
 De datiuo Ei, nullum profert testimonium. Probus Instit. Art. docet hæc tria
 esse disyllaba. Huic, ait pyrrechiuum esse, sed posse ambas syllabas in Epifyna-
 læpham cadere. Cui, ait idem constare ex duabus breuibus, vt*

Et cui putre solum. Interdum ex breui & longa, &c.

*Supra cum de vltimis egimus, testimonijs Martialis plantū fecimus vtranq̄,
 aliquando brenem esse: easdem corripuit & Iuuenalis sat. 3.*

Quis nunc diligitur, nisi conscius, & cui feruens

Aestuat occultis animis? multo tamen frequentius contractū est.

sic ex eo composita, vt alicui, cuius, Mart. lib. 5.

Incipio quoties alicui tua dona referre.

Horat. Epist. 1.

Cuilibet hic fascēs dabit eripietq̄, curule:

Cui

Cui volet, importunus ebur.

Ouid. Trist. 1. In causa facili cuius licet esse deserto.

Manilius tamen lib. 4. Cuiq; posteriore longa dixit

Sic erit & sedes fugienda, petenda cuiq;.

Huic, apud Stat. 1. Sylu. bis legitur priore breui,

Letus huic dono videas dare thura nepotes.

Falsus huic pennas, & cornua sumeret ethrę.

Vtrunq; versum affert Priscianus eodem loco putatq; à Statio vtrobiq; factam esse digresim. Probus ait Ei, iambum esse: quod Lucretius produxit lib. 6.

E manibus nitidum teneris opus effluit ei. In eodem,

Scilicet fluuius, qui visus maximus ei.

Suspiciantur quidam eum, Eij gemino ij scripsisse prioremq; productam esse positione. Prisci enim, vt supra diximus, I, inter duas uocales geminabant, Aij, Maija, sic Eijus & in datiuo seruato utroq; I, Eij. Hęc est Probi atq; Prisciani sententia. Probo libentius accedo. Itaq; Cui, Huic, Ei, puto suapte natura dissyllaba esse, ut dij dijs, ij, ijs quę ferè à poëtis contrahuntur. Quod uerò Priscianus ait, datiuum nominum pronominumq;, quorum genitiuus exit in ius, minorem esse genitiuo una syllaba, de ijs accipiendum est quorum relictus duas habet syllabas, ut Vnus, ille, solus & cęt. At Quis, Hic, Is monosyllaba sunt: Sed hęc, ut multa alia uiderint Critici Deorsum, Seorsum, Prehendo, Prehensio omisimus, quod illa ferè apud priscos poëtas leguntur contracta: hęc uerò, quia nihil est cur à poëtis contrahantur, cum prendo, preso uerba imminuta, tam sint in usu, quàm plena, & apud Virg. Aen. 2. — prensant, ut quidam citant.

Synalæphe.

Synalæphe est cùm vocalis, aut diphthongus præcedentis dictionis à sequenti excipitur, & quodam modo absorbetur.

Virg. Atq; ea diuersa penitus dum parte geruntur.

Aen. 9.

Idem, Conticuere omnes intentiq; ora tenebant.

Aen. 2.

Idem, — clamorem ad sydera tollunt

Aen. 10

Dardanidæ è muris: spes addita suscitât iras.

Exceptio.

OEt Heu sequente vocali aut diphthongo, integra manent.

Virg. O pater, ò hominum, Diuumq;, æterna potestas.

Aen. 10

Stat. Heu vbi syderei uultus? ubi uerba ligatis Imperfecta sonis?

Theb. 5

Episynalæphe locum habet in eadem dictione, Synalæphe uero in diuersis à συνλαβειν appellata, quod simul ungerere & linere significat: coeunt enim duę uocales & quodammodo simul unguuntur atque collinantur. Quinilianus Synalæphen, & Syneresim etiam in eadem dictione fieri docet

lib. 1. cap. 5. Plus, inquit, exigunt subtilitatis, quæ accidunt in dicendo vitia: quia exempla eorum tradi scripto non possunt, nisi cum in versus inciderunt ut δεικτικῆς Europai: & ei contrarium vitium quod συναλοφισί & συναλοφῆν Greci vocant, nos complexionem dicimus, qualis est apud Varronem, Cum te flagranti deiectum fulmine Pheton.

Nam si esset prosa oratio, easdem literas enūciare veris syllabis licebat. Hæc ille: vbi apertè Pheton pro Phaeton ait Sinalαphen esse. Idem lib. 9. capit. 4. Sinalαphen appellat in diuersis dictionibus. Nam & cocuntes litera, quæ συναλοφῆ dicitur, etiam leniorem faciunt orationem, quàm si omnia verba suo sine cludantur. Ibidem, Nam vbi libido dominatur, innocentia leue praesidium est. Nam Sinalαphe facit, vt vltima syllaba pro vna sonent. Vbi Sinalαphen Ecthlipsum vocauit. Probus Inst. Art. Ait Sinalαphen fieri multis modis, Interdum, inquit, breuis in breuem cadit, vt

Obsedere alij telis angusta viarum. Interdum breuis in longam, vt Tanarias etiam fauces, alta ostia Ditis. Interdum longa in breuem, Virg. Aen. 12. Se signat oculis: vlticabilis ardet.

Interdum diphthongus in simplicem longam, vt Dardanida è muris. Aliquando breuis in diphthongum, ut Arua neque Ausonia semper: Interdum diphthongus in diphthongum: huius vltimi modi exemplum non est apud Probum: à vetustate enim deletum est. Multa tamen inuenias apud poetas. Virg. Aen 6. Ille autem, partibus quas fulgere cernis in armis. Ab, Hei, Hui, & Cui, cum est contractum, non videntur eludi sequente vocali.

A P P E N D I X I.

Interdum nec vocalis neq̄ diphthongus, vt suprà diximus, à sequenti vocali excipitur.

- Geor. 1. Virg. Glauco, & Panopez, & Inoo Melicertæ,
Aen. 1. Idem, Posthabita coluisse Samo, hæc illius arma.
Id quod multo rarius accidit, si vocalis breuis sit:
Aen. 1. Idem, Et vera incessu patuit Dea: ille vbi matrem.

A P P E N D I X II.

SYnalαphe non solū in eodē carmine, sed in diuersis locū habet.

- Georg. 3. Idem, Et spumas miscent argenti, viuāq; sulphura,
Ideasq; pices.
Georg. 2. Virg. Inferitur vero ex foetu nucis arbutus horrida.
Et steriles platani malos gessere valentes.
Idem, — quibus orbis in oris
Aen. 1. Iactemur doceas, ignari hominumq; locorumq;
Erramus.

In his

In his atque similibus locis vltima vocalis præcedentis versus excipitur atque obseruetur à prima sequentis.

Ecthlipsis.

Ecthlipsis est cum M, litera simul cum vocali eliditur, propter sequentem vocalem.

Virg. Italiam. Italiam primus conclamat Achates.
Perf. O curas hominum, ò quantum est in rebus inane.

*Aene. 3.
Saty. 1.*

A P P E N D I X I.

PRisci M, literam cum vocali correpta seruabant.
Lucret. Nam si tantundem est in lanæ glomere, quantum
Corporum in plumbo est, tantundem pendere par est.
Corporum, dactylus est.

Lib. 1. 1

Ennius, Infinita ferè tum milia militum octo.

Anna. 10

A P P E N D I X II.

Ecthlipsis etiam in diuersis carminibus locum habet.

Virg. Ianque iter emensi, turres ac tecta Latinorum:
Ardua cernebant iuuenes, murosq; subibant.

Aen. 7.

Idem, Aut dulcis musti Vulcani decoquit humorem,
Et folijs vndam tepidi despumat aheni.

Georg. 1.

A P P E N D I X III.

PRisci poetæ, s, literam passim elidebant: quod si deinde cõcurrerent vocales, prior à posteriore per Synalæphã excipiebatur¹.

Ennius, Doctus, fidelis, suavis homo, facundus, suoque
Contentus, atque beatus scitus, secunda loquens in.
Tempore, commodus, & verborum vir paucorum.

Anna. 7.

Doctu si: cundu' su, dactyli sunt. In secundo versu ex primo verbo exierit, s, deinde fit synalæpha sic Contentus Atque be.

Rarissimè apud posteros videas hanc literam extritam:

Cic. Delphinus iacet haud nimio lustratus nitore.

In Arat.

Alcinous, Longè erit à primo quisquis secundus erit.

Lustratus, & Quisquis s, amittunt.

ἐκθλιβὼ elidere, extinguere significat: vnde ecthlipsis dicta est, quæ proprie eliditur M litera, deinde vocalis à vocali per synalæpham excipitur iuuenal. saty. 9. neque consonantem, neque vocalem extriuit.

Viendum recte, cum propter plurima tum his

Præcipuè causis Quidam aiunt h, hic vim habere consonantis, vt in illis Virgilij carminibus lib. 9.

Terga faticamus hasta — versaq; iuuenctm

7 — feruida pinum

Suffinet

Sustinet, ac nata, Turmîq; canit Hymenæos: sed hæc loca Virgilij, aliâq; eiusdem generis syllaba communi excusatur, de qua supra egimus. Illud ve rò Iuuenalis non video qua ratione sit excusandum, quod hodie in libris cor rectis legitur — Tum his non addita præpositione De, hoc modo Tum de his: vt alij volunt: Macrobius lib. 5. cap. 14 ait hos versus ὑπερχαταδωντικῶδες hypercatalecticos à Græcis appellari: qui inquit, syllaba longiores sunt, vt — quin protinus omnia, Vulcani decoquit humorem,

Et spumas miscent argenti, vinaque sulphura Et — arbutus borrida. Hæc ille: quæ omnia aut sfinalæpha aut ecthlypsi defendi possunt, excepto eo, quod est in 6. Aen. Bis patri cecidere manus, quin protinus omnia

Perlegerent, &c. Seruius legit — quin protinus omnem: subaudit enim picturam. De litera s, extrita sic scribit Cicero in Oratore, Quin etiam quod iam subrusticum videtur, olim autem politius, eorum verborum, quorum cedem erant postremæ duæ literæ, quæ sunt in Optumus, postremam literam detrahebant, nisi vocalis insequeretur. Ita non erat ea offensio in uersibus, quam nunc fugiunt poëte noui. Ita enim loquebantur,

Qui est omnibus princeps: non omnibus princeps. & Vita illa dignus locòque: non dignus. In eodem. Sed quid ego? uocales sine uocalibus sæpe breuitatis causa contrahabant, ut ita dicerent multi modis, uas argenteis, palmæ & criminibus, tecti fractis, &c.

Diæresis siue Dyalisis.

Diæresis est cum syllaba vna in duas diuiditur, vt Aurai tryssyllabû p Auræ disyllabo, sylüz, euoluã, euoluisse, dissoluo, heü, persolüendus, suauis, iam apud comicos disyllabum.

<i>Aen. 6.</i>	Virg.	Aetherenm sensum, atque aurai simplicix ignem.
<i>In Epod.</i>	Horat.	Niuesq; deducunt louem, Nunc mare nunc sylüz.
<i>Ad Ortu.</i>	Catul.	Condita quin veri pectoris euoluã,
<i>In Episto.</i>	Ouid.	Debuerant fusos euoluisse suos
	Catul.	Pristina vota nouo munere dissoluo.
<i>Ad Liniã</i>	Ouid.	Vita data est vtenda, data est sine scœnore nobis
		Mutua, nec certa persolüenda die.
<i>Lib. 8.</i>	Mart.	Hëu quam bene nunc Papyriane.
<i>De liuore</i>	Virg.	Non lux, non ciba est suauis illi.

Aurai, aquai, aulai, pictai, quibus Virgilius diuersis locis utitur, non fiunt à genitiuis auræ, aquæ, aulae, pictac: esset enim vltima E, non I: sed ab aurai aquai, aulai, pictai disyllabis: sic enim Prisci casus interrogandi, dandiq; primæ declinationis scribebant per ai, more Græcorum, non ae, vt post scripserunt posteri. Lege Quintillianum lib. 1. cap. 7. Carmen Horatij, vt Priscianus lib. 1. docet, constat ex dimetro iambico, & penthemimeri Heroica, hoc est,

est, duobus dactylis & syllaba, quod ex ceteris eiusdem Ode facile intelligitur. Iam, teste Scauro, apud Plautum in Pseudolo dissyllabum legitur. Nunc iam. Iam inquit dimisit in duas syllabas metri causa. Lege Rusticum de metris Comicis.

Sistole.

- S**istole est cum syllaba natura longa corripitur.
- Virg. Cum subito assurgens fluctu nimbofus Orion. *Aen. 1.*
 Idem, Illæ autem paribus, qua fulgere cernis in armis. *Aen. 6.*
 Idem, totumque instructo Marte videres *Aen. 8.*
 Feruere Leucaten, auroque effulgere fluctus.
- Sil. Terræerunt pauidos accensa Ceraunia nautas. *Lib. 8.*
 Aut positione longa, sed altera consonante extrita, vt Obicis pro
 Obijcis, abici pro abijci.
- Lucan. Cur obicis Magno tumulum, manesque vagantes? *Ibidem.*
 Ouid. Turpe putas abici, quod sim miserandus amicis. *De Pöt. 2.*

Orion à Græcis per ω scribitur $\omega\rho\iota\upsilon$ Fulgere, effulgere ait Probus huc spectare, Feruere vero negat, quod Feruo Feruis tertiæ coniugationis apud veteres lectum sit. συρτῆλλον corripere significat, vnde systole.

Ectasis siue diastole.

- E**ctasis est cum syllaba natura brevis simpliciter producitur.
- Virg. Italiam fato profugus, Lauinaque venit Littora *Aen. 1.*
 Stat. seu castra subire *Theb. 2.*
- Apparet: aut cellum crebris arietibus vrbis Inclinare latus.
 Aut cum eadem consonans geminatur, vt Rellegio, reliquix, reperit, rettulit, reppulit.
- Virg. Relligione patrum multos seruata per anos, *Aen. 2.*
 Idem, Troas reliqui as danaum, atque immittis Achillea. *Aen. 1.*
 Idem, Vir bonus & sapiens: qualem vix repperit vllum.
- Horat. Rettulit acceptos, regale numisma, Philippos. *Epist. 2.*
 Lucan. Reppulit à Libycis immensum Syrtibus equor. *Lib. 1.*
 Aut I, & V, vocales in consonantes mutantur:
- Virg. cuius apertum *Aen. 11.*
 Aduersi longa transuerberat abiete pectus.
- Idem Mœnia, qui que imos pulsabant ariete muros. *Aen. 12.*
 Idem, Abietibus iuuenes patrijs, & montibus æquos, *Aen. 9.*
 Idem, Hærent parietibus scalz, postesque sub ipsos. *Aen. 2.*
- Sil. Arietat in primos, obicitque immania membra. *Lib. 4.*
 In his & similibus locis I vocalis fit consonans: itaque Abiete, ariete

ariete daſtyli ſunt.

Georg. 1. Idem, Tenuia nec lanæ per cœlum vellera ferri.

Act. 5. Idem. Genua labant, vaſtos quatit æger anhelitus artus.

In his V vocalis, in conſonantem migrat: quare Tenuia daſtylus eſt, itidem Genuala. Hæc eſt probi ſententia: ſunt qui exiſtimēt eſſe proceleuſmaticum. Neque mirari debes, ſi vocales mutantur in conſonantes: cū eędem literæ conſonantes interdum in vocales vertantur, vt diſſoluo pro diſſoluo, & cætera quæ per diæreſim in duas ſyllabas diuiduntur.

ἐκτείνω producere, extendere ſignificat, vnde ἐκτασις productio, extenſio. διατέλλω diduco, diuido, laxo, vnde διατολή. Arietibus cum quinque habeat breues, non poterat in quinta regione locum habere niſi producta antepenultima. Verſus ille Virgilij, Arietat in portas, & duros obice poſtes, hæc etiam ſpectat, ſi Macrobio credimus: ait enim libr. 5. cap. 14. λαγαροῦς Lagaros appellari verſus, qui in medio habent ſyllabas breues pro lōgis, vt — & duros obice poſtes. Gellius tamen libr. 4. capit. 17. docet Obijces Obijci- bus gemino ij, eſſe ſcribendum: vt verbum Obijcio, à quo facta ſunt: pri- mamque poſitione longam eſſe. Probus Inſtitu. Art. vbi de decem modis Po- ſitionis agit, Decimus modus, inquit, eſt ſi poſt vocalem ſubiecta ſit conſo- nanti vocalis vel I, V, & correptam vocalem habeat conſequentem, ut

Parietibus textum cæcis: In hoc verſu quoniam prima pars orationis correptam habet, hoc genere poſitionis primam ſyllabam longam efficitur: ſecundam nanque ſyllabam reſecamus per medium, & præcedentem conſo- nantem primæ ſyllabæ concludinamus: uocalem autem ad tertiam reuoca- mus, & loco conſonantis deſigimus. Hic ſanè modus poſitionis apud Vir- gilium non in ſuperiore exemplo tantum, ſed in multis verſibus inuenitur. ut Arietat in portas, & Tranſtra per & remos & picætas abiete pupes. Item Genua labant, vaſtos quatit æger anhelitus actus.

Et Tenuis ubi argillæ dumoſis calculus aruis.

Hæc ille. Cuius uerba quoniam fortæſſe alicui obſcurioria uidebuntur, pla- nius explicemus poſito exemplo Abiete, poſt uocalem A, I uocalis ſubie- cta ſine poſtpoſita eſt conſonanti B, & habet conſequentem uocalem nimi- rum E breuem: quoniam igitur in Abiete A prima ſyllaba corripitur, re- ſecamus ſecundam ſyllabam nempe Bi, per medium, & præcedentem con- ſonantem hoc eſt B, damus primæ vocali A, vt fiat ſyllaba Ab: ipſam uero uocalem I loco conſonantis deſigimus reuocamusque ad tertiam uocalem E; vt ſunt hoc modo diſtributę ſyllabę, Ab, ie, te, ſic Ten vis, Gen va, atque cætera eodem modo. Plura huius generis reperias apud alios poëtæſ.

Sil. lib. 1. Genua labant, feſſi que humeri geſtamina laxant.

Idem lib. 6. Cætera ſinuatis glomerant ſub pectore gyris.

Idem

Idem lib. 7. Ducit sinuato captiuum ad littora lino .

Macrobius lib. 5. ca. 14. ait verius, qui in principio habent breues pro longis appellari ἀκεφάλους, acephalos quasi sine capite, nam Heroici à longis incipiunt: huius generis sunt aliquot apud Virgilium, Georg. 4.

Parietibusq; premunt arctis: & quattuor addunt.

Idem Aen. 5. Parietibus textum cecis iter, ancipitemq; &c.

Idem Aen. 12. Arietat in portas, & duros obice postes.

ἀκεφάλοι inquit, Arietat in portas. Parietibus textum cecis iter, & similia. λαγάροι autem qui in medio versu breues syllabas pro longis habent — & auros obice postes, & Consilium ipse pater, & magna incæpta Latinus.

Idem docet Diomedes libr. 3. & Athenæus lib. 14. Addit præterea idem Athenæus μετρίους Miuros qui in fine habent breuem pro longa: ubi Homeri testimonia inuenies. Quæ cum ita sint Macrobius à Probo dissentit, cum primas breues esse in Arietat, Parietibus, & si milibus doceat. In illo Virgilij Eclog. 3.

Tityre pascentes à flumine reice cappellas, Aut I vocalis in consonan-
tem migrat, aut e, & i, in syllabam coalescunt, ut aureis, erei, ferrei, & cætera id genus: de quibus in Epifynalæphe. Quid si illud eiusdem Georgi. 1.

Fluuiorum rex Eridanus: camposq; per omnes, buc etiam spectat? ut Flu-
uio, sit spondens, I, vocali in consonantem versa.

D E C A E S V R A .

I PEDES, maxime versus Heroici è singulis verbis consistent, ineptum & insulsum fit carmen, vt

Aurea scribis carmina Iuli Maxime vatium.

Contra si verba concidantur, ita vt mutuo amplexu pedes alij ex alijs pendeant, pulcherrimus efficitur versus:

Virg. Semper honos, nomenque tuum, laudesq; manebunt, Aen. 1.

Idem, Non ignara mali miseris succurrere disco. Ibidem.

Idem, Iustitiæq; dedit gentes frænare superbas. Ibidem.

Idem, Aere ciere viros, Martemque accendere cantu. Aen. 6.

Syllaba, quæ ex dictione cæditur, ac post quemuis pedem relinquitur vulgò cæsura dicitur: cuius tanta est vis, vt eius beneficio breuis syllaba producat: est enim quoddã in ipsa diuisione verborum latens tempus, nam dum moramur, atq; ad alias trãsimus, interuallum vnum spatiumque lucratur.

Virg. Pectoribus inhians spirantia consuloit exta. Aen. 4.

Idem, Emicat Euryalus, & munere victor amici. Aene. 5.

Idem, Vna eademque via sanguis, animusque sequuntur, Aen. 10.

Idem

Ibidem, Idem, Grauis homo infectos linquens profugus Hymenæos.
Vides vt syllabæ natura breues post primum, secundum, tertium,
& quartum pedem producantur? id beneficium cæsurae acceptum
referunt.

A P P E N D I X .

A Napæstici versus optimi putantur, si pedes singuli è singulis
siant verbis.

Thyest. Seneca, Tertia misit buccina signum.
Ibidem. Idem, Nondum seræ nuncius horæ.
Ibidem. Idem, Curuo breuius limite currens.
Ibidem. Qui tamen per pauci sunt, si cum alijs conferantur:
Idem, Pectora longis hebetata malis
Iam sollicitas posite curas:
Fugiat mœror, fugiatque pavor.

*Ne te illud praterat Anapæsticum versus nonnuquam pedem anapæstum
habere nullum.*

De Penthemimeri, Hephthemimeri, &c.

Veteres grammatici versus Heroicum in quatuor partes fe-
cant, quas sectiones siue cæsuras appellant, Penthemimerim
Trochaicam, Hephthemimerim, Bucolicam siue Tetrapodiam.
Penthemimeris Latinè semiquinaria constat ex duobus pedibus
& syllaba quæ dictionem claudat, vt

Aen. 8. Virg. Vt belli signum

Aen. 10. Idem, Panditur interea

Aen. 12. Idem, Turnus vt in fractos

Trochaica post duos pedes habet duas syllabas longam & breuē,
sive trochæum, qui dictionem terminet, vt

Egl. 4. Virg. Non omnes arbuta,

Aen. 2. Idem, Infandum Regina

Aen. 12. Idem, Excutiens ceruice

Hephthemimeris Latinè semiseptenaria cōtinet tres pedes, & syl-
labam, quæ dictionem finiat:

Aen. 1. Virg. Talibus Ilioneus: cuncti

Ibidem Idem, Multa super Priamo rogitans

Ibidem, Idem, Terram inter fluctus aperit

Bucolica seu Tetrapodia fit si semiseptenariæ duas breues adiu-
xeris, vt Talibus Ilioneus, cuncti simul

& Multa super Priamo rogitans super

&

& Terram inter fluctus aperit: furit

Hanc tamen postremam aiunt propriam esse Bucolici carminis,
qua Theocritus plurimum est usus.

A P P E N D I X.

Verfus, qui Heroico nomine digni cęsentur, modo cęsuram vnam
habent, Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

Turnus vt infractos aduerso Marte Latino.

Omnes solam semiquinariam habent: Modo duas, vt

Non omnes arbuta iuuant, humilesq; myricę,

Infandum Regina iubet renouare dolorem.

Excutiens ceruice toros, fixumque latronis. &c.

Omnes Trochaica, & semiseptenaria constant: Modo tres, vt

Talibus Iliones: cuncti simul ore fremebant.

Multa super Priamo rogitas, super Heclore multa.

Terram inter fluctus aperit: furit æstus arenis.

Omnes & semiquinariam, & semiseptenariam & bucolicā habēt.

Cæsura, si more veterum loquamur, non est syllaba qua post pedes superest, sed pars carminis, simul cum syllaba, aut syllabis qua dictionem finiunt. Itaque Penthemimeris non significat syllabam, qua post duos pedes relinquitur, sed duos pedes simul cum syllaba: quod Quintilianus, lib. 9. cap. 4. apertissime docet. Et quod, inquit, duobus pedibus & parte penthemimeris; à Græcis dicitur. Et Grammatici cum dicunt versum aliquem constare Penthemimeri Heroica, duos pedes & partem intelligunt. Additur à nonnullis recentioribus Triemimeris, qua pedem vnum & syllabam habet, vt Multa super. Item Enneemimeris qua quatuor pedibus & syllaba constat. Virg. Aen. 10.

Græuis homo infecto linquens profugus. —

Sed à veteribus nulla de his, nisi me fallit memoria. fit mentio. Quod ad vocabulorum rationem attinet, Penthemimeris à πέντε, quinque & μέρος, quod in compositione dicitur hoc est, sensus, & μέρος, quod partem significat, sic enim video plerosq; vltimam scribentes: sunt qui malint per v, Semiquinaria vocatur, inquit, Diomedes libr. 3. quia pes diuidit, habet enim duos pedes & semipedem, qui sunt dimidium quinque. Hephthemimeris ab ἑπτά, hoc est, septem & cæteris particulis dicitur semiseptenaria, diuidit enim septem. Sunt qui hos numeros malint ad Arsin & Thesis, hoc est, sublationem & positionem secundum referre. Vnusquisq; enim pes sublationem & positionem habet. Nam vt animantes ingredientes vicissim pedes & attollunt & deponent, ita metiendis versibus altera pars

pars pedis attollitur, altera deprimitur, quæ attollitur Græcè ἄνοτε, Latine sublatio deponitur ἄνωτε; hoc est positio vocatur. cum igitur pes in duo diuiditur Arsin nimirum, & Thesis: duo pedes & semipes quinque, partes siue semipedes efficiunt. Quarta casura τετραπόδι a tetrapodia à Diomede eodem libro appellatur, quod quatuor pedes contineat. Βουκολικὴ à Bucolice seu Bucolica, quod Theocritus, inquit idem, autor carminis Bucolici hac plurimum esse usus creditur. Vtitur quidem Theocritus ea frequentissime, ut eius scripta docent; sæpe tamen dactylus ex integra dictione constat: reperitur eodem loco spondens sed rarius. Priscianus lib. 1. Exercitationum tres tantum casuras admittit, Commata, inquit, sunt tria Trochaica, Semiquinaria, & Semiseptenaria: quarta enim Bucolica magis passio est sicut semipes, & quarta trochaica, & quæ inueniuntur per singulos pedes Casura vero cursum & rhythmum leniorem solent perficere, & necesse est vel unam, vel duas casuras in versu inueniri: nam tres rarissime possunt inueniri in eodẽ versu. Lege si vacat, cætera. Sed utcumq; sit, certè Virgilius vehemèter hac casura delectatur, nulla enim ferè est pagina in qua non reperiatur semel interdum ter & quater, quinquies, idq; in Aeneide.

Iam cælum, terramq; meo sine numine venti.

Detrudunt naues scopulo: leuat ipse tridenti.

Iamq; faces & saxa volant: furor arma ministrat.

Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquam.

Est in successu longo locus: insula portum

Efficit obiectu laterum: quibus omnis ab alto.

Hæc omnia in pagina una Aeneidos: Addunt quidam Trochaicam quartam, cum quarto loco est trocheus partem orationis terminans, cuius exemplum affert Terentianus:

Quæ pax longa remiserat arma, nouare parabant:

quæ cum rarissime reperiatur, à multis negligitur. Nonnulli eodem loco spondem collocant, qui orationis partem terminet, ut

Albaniq; patres, atq; altæ mœnia Romæ.

Hac non raro utitur Virg. lib. 8.

Vt belli signum Laurenti Turmus ab arce

Extulit, & rauco strepuerunt cornua cantu.

Diomedes, cui quatuor casuræ quas amplexi sumus, placent, meminit etiã harum, ubi de Bucolicâ egit. Sunt inquit, qui quartum trocheum in hac casura collocant, ut est,

Quæ pax longa remiserat arma, nouare parabant.

Alij vero spondem, ut est,

Inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto.

Sed hæc hæc tænu.

DE VERBIS POETICIS.

Verborum licentia liberiores multo sunt poetæ, quàm oratores, quibus assidue, accurateque legèdis, non otium verba, sed

sed etiam cætera ornâmenta ijs, qui pœtica studio tenetur, diligentissimè sunt obseruanda.

DE PATRONYMICIS NOMINIBVS.

Propriâ eorum sunt, quæ à Grammaticis patronymica vocantur quòd à patrnm maiorumque nominibus facta filium, aut filiam, nepotem, aut neptem, aut ex posteris aliquem significant. Hæc ferè à Græcis nominibus fiunt, atque vel in Des, vel As, vel Is, vel Ne exeunt, quorum prima masculina sunt, & primæ declinationis, vt Pelides, Achilles Pelei filius:

Ouid. Pelides vtinam vitasset Apollinis arcus.

Acacides, Achilles Aeaci nepos:

In Epist.

Virg. Sæuus vbi Aeacidæ telo iac et Hector, vbi ingens Sarpe-

Act. 1.

Acacides, Pyrrus pronepos Aeaci:

(don.

Idem, Coniugio Aeacidæ Pyrrî, septrisq; potitum.

Acacides, Pyrrus Epirotarum rex ab Aeaco originem trahens.

Act. 3.

Idem, Eruet ille Argos, Agamemnoniasque Mycenæ,

Ipsumque Aeacidem genus armî parentis Achillei.

Act. 6.

Cætera scœminina sunt & declinationis tertiæ, exceptis vltimis quæ secundæ sunt Græcorum, vt Thestias, Althæa Thestij filia.

Ouid. Thestias haud aliter dubijs affectibus errat.

Thaumasias, Iris Thaumantis filia.

Met. 8.

Virg. Ad quem sic roseo Thaumasias ore locuta est.

Aeolis, Alcyonè Aëoli filia:

Act. 9.

Ouid. Aeolis interea tantorum ignara malorum.

Atlantis Atlantidis, Eleëtra Atlantis filia.

Met. 11.

Virg. Dardanus Iliacæ primus pater vrbis, & autor

Eleëtra, vt Graij perhibent, Atlantide cretus.

Act. 8.

Nerine Nerines, Galatea filia Nerei.

Idem, Nerine Galtea, &c.

8gl. 7.

APPENDIX I.

Patronymica non solù à patribus, auis, proavis, abavis, atavis, tritavis, alijsq; maioribus deducuntur, sed etiam à matribus vt Iliades, Romulus ab Ilia: Philyrides, Chiron Centaurus à Philyra: Datôis, idis, vel idos, Diana, à ΔΑΤΩ, hoc est Latona.

Met. 14.

Ouid. Inuadunt, portasque petunt, quas obijce firmo

Clauferat Iliades.

Idem, Philyrides querum cithara perficit Achillem,

Met. 7.

Idem, Præteritas cessasse serunt Latoidos aras.

Item à fratribus, vt Phoronis, Io, seu Iſis Phoronei ſoror, Phærontias, ſoror Phærontiſis.

Met. 1. Idem, Nec ſuperù rector mala tâta Phoronidos vltra Ferè pôt
Eclog. 6. Virg. Tam Phærontiadas muſco circumdat amara Corticis.

A Regibus præterea & conditoribus, vt Romulidæ, Romani à Romulo: Dardanidæ, Troiani à Dardano: Aeneadæ ab Aenea. Cecropidæ, Athenienſes à Cecrope: ijdem Theſidæ à Theſeo.

Pæſius, — inter pocula quærunr

Saty. 1. Romulidæ ſaturi, quid dia pœmata narrent.

Aene. 5. Virg. Dardanidæ magni, gens alto à ſanguine Diuùm.

Aene. 3. Idem, Aeneadasque meo nomen de nomine ſingo.

Meta. 7. Ouid. Phocus in interius ſpatium, pulchrosque recessus
Cecropidas duxit.

Georg. 2. Virg. Præmiâq; ingentes pagos & compita circum
Theſidæ poſuere.

APPENDIX II.

M Vltà à regionibus, vrbibus, môtibus, fontibus, fluuijs, alijsque rebus fiunt, quæ formam quidem patronymicâ habent. re autè vera gentilia ſunt, aut pro poſſeſſiuis, adiectiuisq; nominibus ponuntur. vt Aſis, Libyſtis, Italis, Auſonis, Sarmatis, Colchis, Sithonis, Theſſalis, Sicelis, Sidonis, Ilias, Troas, Erymantis, Mænalis, Pieris, Tritonis, Pegafiſis, Phafiſis, Phœbas.

Met. 9. Ouid. — celeriâq; carina

Aegeas metiris aquas, & in Aſide terra Mœnia cõſtituis.

Lib. 7. Sil. Ad quem Cymodoce Nympharû maxima natu
Italidum.

Aen. 5. Virg. — occurrit Aceſtes

Horridus in iaculis, & pelle Libyſtis vrſæ.

Faſt. 2. Ouid. Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes:

Captaque erat lyricis Auſonis ora ſonis.

Triſt. 1. Idem, Sarmatis eſt tellus, quam meâ vela perunt.

In Epist. Idem, Nec vehit Aëtas Sithonis vnda rates.

Aene. 1. Virg. Interea ad templum non æqna Palladis ibant

Crinibus Iliades paſſis.

Met. 13. Ouid. Troades exclamant: obmutuit ille dolore

Triſt. 3. Idem, Cumque truci Borea Mænalis vrſa videtur

In epist. Idem, Pegafiſis Oenone Phrygij cetera terrima ſyluis.

Faſt. 2. Idem, Vectam frænatis per inaner aconibus Aegeus

Credulus immerita Phafiſida fouit ope.

Lucan, Limine terrifico metuens conſiſtere Phœbas.

Patro-

*Patronymica masculina quo pacto formentur:**Præceptum I.*

Nomina A, finita assumunt Des syllabam, vt Ilii Iliades.
As terminata assumunt De. syllabam ante s, vt Aeneas, Aeneades, Pherætiæ, Pherætiades.

Ouid. Cumq; Pherætiade & Hyantheon Iolao.

Met. 8.

Exceptio.

A finita aliquando ipsum A mutant in I, vt Philyra. Philyrides. As terminata interdum I, ante A, assumunt, vt Amyntas Amyntiades, Philippus Amyntæ filius:

Ouid. Aut vt Amyntiaden & c.

In Ibin.

Aeneides, Iulus Aeneæ filius fit à Græco αἰνεῖας Aeneas sublato A Aeneades, Aeneides.

Virg. Atq; his ardentem dictis affatur Iulum.

Aen. 9.

Sit satis Aeneade, telis impunè Numanū Oppet iisset tuis.

Præceptum II.

Es finita mutant Es in Ades, vt Hippotes, Hippotades, Aeolus Hippotæ filius.

Ouid. Clauserat Hippotades æterno carcere ventos.

Met. 4.

Exceptio.

Hæc sæpe I ante A admittūt, vt Anchises Anchisiades, Laertes Laertiades.

Virg. Aeneas Anchisiades, & fidus Achates.

Aen. 8.

Ouid. Saxa moues gemitu, Laertiadæq; pr ecaris.

Met. 13.

Præceptum. III.

Nomina secundæ declinationis Vs finita, in genitino assumūt Des syllabam penultimā breui, Acacus Acaci, Acacides: sic Priamides, Aeolides, Tantalides, à Priamo, Aeolo, Tantalò.

Virg. Misenum Aeoliden, quo non præstantior alter.

Aen. 6.

Ouid. Priamidenq; Helenum rapta cum Pallade captum.

Met. 13.

Idem, Tantalides tu sis, tu Terreiq; puer.

In Ibin.

Exceptio I.

Nonnulla penultimam habet longam, vt Belides, Lycurgides: Amphiarades.

KK 2

Virg.

- Aen.* 2. Virg. — si forte tuas peruenit ad aures
Bellidæ nomen Palamedis. —
- In Ibin.* Ouid. Quiq; Lycurgiden lacerauit ab arbore natum.
- Æst.* 2. Idem, Amphiaraides Naupacteo Acheloo
Solue nefas dixit, soluit & ille nefas.

Exceptio . II.

- Q**ue à nominibus secundæ declinationis fiunt, interdum etiam ante Des syllabam, A, literam recipiunt, maxime quæ in Ius exeunt, vt Battus Battiades, Asopus Asopiades: Menæcius Menæciades, Thestius, Thestiades, Nauplius Naupliades, hæc in Ius posterius I genitiui mutant in A Thestij Thestiades.
- In Ibin.* Ouid. Nunc quo Battiades inimicum deuouet Ibin,
Hoc ego deuoueo teq; tuosq; modo.
- Met.* 7. Idem, Huic Asopiades petis irrita, dixit, & vrbi.
- In epist.* Idem, Sive Menæciaden falsis cecidisse sub armis.
- Met.* 8. Idem, — ne titulos intercipe scæmina nostros.
Thestiadæ clamant.
- Met.* 13. Idem, Sed neque Naupliades facinus defendere tantum
Iapetionides ab Iapeto pro Iapetides longius à norma recessit.
- Met.* 4. Ouid. Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans
Iapetionides Atlas fuit.

Præceptum IIII.

- G**enitiuus nominum in E V S assumit Des syllabam penultima longa: E enim & I vocales in I longum, vel ei diphthongum contrahuntur: vel e more Græcorum, vt à multis scribitur: vt Atreus, Atrei, Atrides seu Atreides: sic Pelides, Alcides, Achilleides, Thestides, Tydides, & sexcenta alia.
- Met.* 13. Ouid. Conuocat Acrides socios terrore pauentes.
- Aen.* 10. Virg. Te precor Alcide cœptis ingentibus. —
- In epist.* Ouid. Pyrrus Achilleides animosus imagine patris.

A P P E N D I X.

- H**æc rarius A ante Des syllabam habent.
- Aen.* 2. Virg. Panthus Ottriades arcis, Phœbique sacerdos.

Præceptum V.

- S**i nomina sint tertiæ declinationis, patronymica fiunt à datiuo addita Des syllaba, vt Agenor, Agenoris, Agenori, Agenorides Cadmus filius Agenoris: Testorides, Calchas filius Testoris: Actorides Patrôclus nepos Actoris: Aesonides Iason filius Aesonis.
- Ouid. Donec Agenorides coniectum in guttura ferrum.

Idem

- Idem — at veri prouidus augur
Thestorides Vincemus ait. *1 Anta. 1*
- Idem, Reppulit Aëtorides sub imagine tutus Achillis.
Troas ab arsuris cum defensore carinis. *Met. 13*
- Valer. Flac. Aduolat Aesonides, mortemq; eadentis aceruat.
Lib. 6.
- Exceptio.*
- N** Omina As finita, quorum genitiuus exit in Antis, A litteram ante Des, syllabam petunt, vt Abas, Abantis, Abanti, Abantiades: sic Atlantiades, Prantiades, Athamantiades, Dryatiades, & alia id genus.
- Ouid. Victor Atlantiades patrios cū coniuge muros Intrat. *Met. 5.*
Idem, Venit Atlantiades positis caducifer alis. *Met. 8.*
- Eodem ferè modo formantur, quæ à nominibus in On fiunt, Telamō, Telamonis, Telamoni, Telamoniades, Amphitryoniades, Laomedontiades. A Scipione tamen non Scipioniades, sed Scipiades imminuto verbo nascitur.
- Ouid. Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
Audet. *Met. 13*
- Virg. Interea cum iam stabulis seruata moueret
Amphitryoniades armenta. *Aen. 8.*
- Idem, Laomedontiaden Priamum Salamina petentem.
— Decios, Marios, magnosq; Camillos
Scipiades duos bello, & te maxime Cæsar. *Ibidem. Georg. 2*
- Sil. Heu vbi nunc Gracchi? aut vbi sunt nūc fulmina gentis
Scipiada? *Lib. 7.*

Patronymica vnde fœminina vnde formantur.

Præceptum I.

PATRONYMICA fœminea, quæ in As, & Is, exeūt, sūt à masculinis De, syllaba sublata, vt Thestias, Thestias Thestiadis; Aetias, Aetias: Thaumantiades, Thaumantias: Phaetontiades. Phac tontias: Aeolides, Aeolis, Aeolidis: Tantalides, Tantalidis: Oebalides, Oebalidis: Latoïdes, Latois: Dardanides, Dardanis, idis, Cecropides, Cecropis: Belides. Belis, idis. Multa præterea sunt, quæ passim apud poetas leguntur.

- Ouid. — rapido fallax Aetias igni
Imponit purum laticem. *Met. 7.*
- Idem, Talibus Aeolidis dictis, lacrymisq; mouetur. *Met. 11*
- Idem, Aut ego Tantalida Tantalidis vxor ero. *In Epist.*

Meta. 4. Idem, Assidue repetunt, quas perdunt Belides undas.

APPENDIX I.

Quædam tum in As, tum in Is exeunt, ut Aetias, & Aetis: Atlantias, & Atlantis.

Lib. 7. Val. Flac. nec me Aetis, quin audiet opto,
Lib. 6. Idem, ingens Aetida perculit horror.
Georg. 1. Virg. Antè tibi Eoz Atlantides abscondantur.
Lib. 16. Sil. Vixq; Atlantidum rubeferat ora fororum.

APPENDIX II.

Fœmina quæ à masculinis sunt penultima longa, in Eis desinunt soluta diphthongo, atq; E, breui in longum verso, ut Aenædes, Aenæis Aeneidos: Achillædes, Achilleis, Achilleidos: Theseades, Theseis, Theseidos.

rist. 1. Ouid. Et tamen ille tuæ felix Aeneidos autor.
heb. 12. Stat. Viue precor: nec tu diuinam Aeneidâ tenta.
at. 1. Iuuenal. Semper ego auditor tantùm? nunquam ne reponam
Vexatus toties rauci Theseide Codri?

Exceptio.

Nonnunquam penultima manet brevis.

de Pôr. 3 Ouid. Res quoq; tanta fuit, quantæ subsistere summo
Aeneidos vati grande fuisset opus.

Præceptum I I.

Næ, finita à genitiuo sunt addita Ne syllaba penultima longa, ut Neptunus, Neptuni Neptunine: sic Adrastine, Nerine, à genitiuis Adrastræ, Nerei, E & I mutatis in I longum. Quod si primigenium I ante Os habeat mutabitur Os, in Onæ, penultima producta, ut Acrisios ἀκρίσιον Acrisione Danae Acrisij filia.

Argon. Catul. Tene Thetis genuit pulcherrima Neptunine?

APPENDIX.

Meta. 5. **A** muliebri Acrisione finxit Ouidius virile Acrisoniades, Vertit in hunc harpen madefactam cæde Medusæ Acrisoniades, adigitq; in pectus at ille &c.

Oratores raro patronymicis utuntur. Cic. Offi. 1. Regalis sanè & digna Acacidarum genere sententia. Phasis Cholcorum fluius est, unde poetæ Phasida Medeam vocant. Phæbas Phæbados, fatidica, fatiloqua Phæbi sacerdos. Pelides etiam Peliades interiecta vocali A, à Græcis dicitur Πηλεΐδης, unde Pelias Patronymicum sarmineum Πηλεΐας ex diphthongo reiecto.

Ouid. in Epist. Transseat Hæstoreum Pelias hasta latus.

vbi

ubi patronymicum pro possessivo positum est: Pelias hasta, hoc est, Achillea. Peantiam inuenies apud Ouidium Meta. 13. Athamantiadem & Dryantiam apud eundem in Ibi. Latois Diana à Lasoides fit, Latoides verò à ΛΑΤΩ, hoc est Latona, Τῆ; ΛΑΤΩ; Os versa in idem more Græcorum ΛΑΤΩΙΔΗΣ, vel more Latinorum à datiuo ΛΑΤΩΙ adiecta द्वे syllaba. Patronymica Ne, syllaba finita, quæ ait Priscianus lib. 2. propria esse Ionum, rara sunt. Adrastinen, & Acrisionem nondum apud Latinos poetas, quod meminere, legi.

De Metaplasmo.

Proprium itidem poetarum est verbis, quibus oratores utuntur, aliquid interdum addere vel detrudere: nonnunquam literas alias alijs permutare; aliquando è proprio loco in alienum transferre: quod quidem cum in soluta oratione vitium sit, Barbarismusque nominetur, in carmine tamen non Barbarismus, sed Metaplasmus appellatur; datur enim venia poetis, quia plerunque coguntur metro seruire. Metaplasmus vero dicitur, quod vetus verborum forma, necessitate metri, vel ornandi poematis causa, à poetis in nouam figuram, faciemque sermonis mutetur.

Prothesis πρόθεσις

Litera, vel syllaba principio dictionis addita, vocatur Prothesis, vt Gnatus pro natus: Teruliffem: pro tuliffem.

Terent. Eo pacto & gnati vitam, & consilium incum Cognosces.

Andr.

Idem, Nam pol, si id scissem, nunquam huc tetuliffem pedem.

Ibidem.

Epenthesis ἐπίθεσις

Epenthesis est cum medio dictionis litera, aut syllaba interijcitur vt Reliquias pro reliquias: Mauors pro Mars: nauita p naua.

Virg. Troas reliquias Danaum, atque immitis Achilei.

Aen. 2.

Idem, Fecerat & viridi foetam Mauortis in antro Procubuisse lupam.

Aene. 8.

Ouid. Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauita puppim.

Fast. 2.

Paragoge παραγωγή seu proparalepsis προσωπεύσις

Paragoge, seu Proparalepsis dicitur cum extremæ syllabæ aliquid adiungitur vt Deludier p deludi: Admittier pro admitti.

Terent. Vbiuis facilius passus sim, quam in hac re me deludier.

Andr.

Virg. — tum Nisus & vnâ

Aene. 9.

Euryalus confestim atacres admittier orant.

Apherefsis ἀφαιρέσις

Litera, vel syllaba principio dictionis subtracta Aphæresis appellatur, vt Ruo. pro eruo: Temno pro contemno

Aen. 12. *Virg.* — dabit ille ruinas
Arboribus, stragemq; satis, ruet omnia late.

Syncope συκοπή

Syncope literam, vel syllabam è medio dictionis subtrahit, vt
Gubernaclo, pro gubernaculo: periclis, pro periculis: vixet, pro
vixisset extinxem, pro extrinxissem.

Aen. 5. *Virg.* Cumq; gubernaclo liquidas proiecit in undas
Præcipitem.

Idem — hîc me patet optime fessum

Aen. 3. *Idem.* Deseris, heu tantis nequicquam erepte periclis,

Aen. 1. *Idem.* Vixet cui vitam Deus, aut sua dextra dedisset.

Aen. 4. *Idem,* —gnatumq; patremq;

Cum genere extinxem, memet super ipsa dedissem.

Apocope ἀποκοπή

¶ Apocope fini dictionis aliquid detrahit, vt Tuguri pro tugurij:
Oti, pro otij.

Eclog. 1. *Virg.* Pauperis & tuguri congestum cespite culmen.

Georg. 4. *Idem,* Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, studijs florentem ignobilis otij.

Antithesis ἀντιθεσις

¶ Antithesis est literæ commutatio, vt Olli pro illi.

Aen. 3. *Virg.* Olli cæruleos supra caput affudit imber.

Metathesis μεταθεσις

¶ Metathesis est literarum ordo immutatus, vt Thymbre; pro
Thymber.

Aen. 10. *Virg.* Nam tibi Thymbre caput Euandrius abstulit ensis.

Nisi quis putet nominandi casu tum Thymber, tum Tymbrus
dici, vt Euauder, & Euandrus.

A P P E N D I X.

Sinalæphe, Episyualæphe, Diæresis, Ecchliptis, Systole, Diastole
sunt etiam Metaplasmi species, de quibus supra egimus.

Probus de Metaplasmo Inst. Art. agit: Diomedes lib. 2. eiusdem meminit, Quintil. lib. 1. ca. 8. Cum, inquit, Grammatices amor, & usus lectionis, nō scholarum temporibus sed vita spatio terminentur: in prælegendo Grammaticus, & illa quidem minora præstare debent, vt partes orationis reddi sibi soluto versu desideret, & pedum proprietates: quæ adeo debent esse notæ in carminibus, vt etiã in oratoria cõpositione desiderentur: deprehendantq; quæ barbara, quæ impropria, quæ contra legem loquendi composita: non vt ex his vtiq; improbetur poëta (quibus, quia plerumq; metro seruire coguntur, adeo ignoscatur, vt vitiã ipsa alijs in carmine appellationibus nominetur: μεταπλασµος, & ἁματι-σµος

σμῶδες & schemata, vt dixi vocamus, & laudem virtutis necessitati damus) sed vt cōmoneat artificialiū, & memoria agitet. Probus Proparalepsim vocat quā Donatus Paragogen, Diomedes ait esse nescio quid discriminis, vt videtur, necessarij inter vtranq; figurā. Probus & Diomedes carmine Virgilij probāt li-
terarū ordinē immutatum: apud quem paulo antē ThyMBER recto casu legitur,
Daucia, Laride, Thomberq;, simillima proles.

DE PROSODIA.

Ræci προσῳδίας, Latini accentus, tenores, & interdum tonos vocant.

Accētus rector est, ac moderator pronūtiationis; eo enim vel attollitur, vel deijcitur vox, vel Partim attollitur, partim deijcitur. Vnde ipsum non immeritō quidā vocis animā appellarunt.

Accentus tres.

TRes sunt tenores, Acutus, Grauis, Circunflexus. Acuto attollitur syllaba, graui deprimitur, vt Pōpūlus, antepenultima acuitur penultima verō & vltima deprimuntur, gradatimq; descendūt Acuti notā ē sinistra in dextram obliquē ascēdit: Grauis à summo in dextram obliquē descendit. Accentu Circunflexo partim attollitur, partim deijcitur syllaba, vt Romanus: eius notā ex acuto, & graui cōstat: sonus hodie incertus est: siquidem Latinæ linguæ hospites, veterisque pronuntiationis ignari eodem penitus sono tū acutas, tum flexas voces efferimus.

Acutus in penultima, vel antepenultima locum habet; Circunflexus in penultima tantum: Grauis vbi vterque abest.

Præceptum I.

NVllius verbi Latini vltima syllaba, autore Quintiliano, aut acuitur, aut circunflexitur. Quare Pálam, úna, álias, & cetera idigenus aduerbia, prima acuta sunt pronūtianda. Nec te moueat quòd vltimæ à typographis graui accentu notentur, id enim tantum fit, vt aduerbia esse intelligas.

Li. 1. c. 5.
et 12. c. 10

Præceptum II.

DIctio vnus syllabæ natura breuis, aut positione solùm lōga acuitur, vt át, ást, fáx, dúx.

Præceptum III.

DIctio vnus syllaba natura longa, aut positione simul & natura, flexitur, vt Mōs, rōs, lōx.

Præ-

Præceptum IV.

IN dissyllabis prior natura longa, aut positione simul & natura flectitur, dummodo posterior sit brevis, ut Cæcus audit, æstus mæstus, matris, fratris. Alioquin acuitur, ut Aestas, arma, furor.

Præceptum V.

IN polysyllabis semper obseruanda est penultima, quæ flectitur si longa fuerit natura, aut natura simul & positione, dummodo ultima sit brevis: ut Amicus, affligit, arâtrum palæstra anapæstus. Alioquin acuitur, ut Românos, victôres, Marcéllus.

Præceptum VI.

IN polysyllabis semper acuitur antepenultima, si penultima sit brevis, ut Dôminus, Arcôpagus.

De præpositionum tono.

Quin. li. I
cap. 5.

PRæpositiones suis casibus præpositæ vno eodemq; tenore simul cum ipsis efferuntur, ac si vna tantum esset vox, ut Pés fór ú, ab éo ad Déum, præter morem, contra fœdus. Vides ut præpositiones graui tono pronuntientur?

DE GRAECIS VERBIS.

Erba planè græca Græco accentu pronuntiantur, ut παραλιπομένον Paralipoménon penultima acuta, λιθοστρωτος Lithostrotos acuta antepenultima. κύριε Kyrie eadem acuta. ελεσον Eleison verbum est quatuor syllabarum, cuius non vltima, sed antepenultima acuitur.

A P P E N D I X.

IN Græca lectione si duæ vocales concurrunt, ne in carmine quidè eliditur prior, nisi in ipsis libris antè extrita p apostrophon fuerit. Quare cum κύριε ελεσον septè syllabis constet, totidemque vocalibus saluis & integris scribatur, nulla prorsus est omittenda.

De Hebrais vocibus.

QUæ Hebræa omnino sunt, neque Latinitate donata, Hebræo tono pronuntiantur, ut Amén, Cherubim, Seraphim, quæ acuta extrema, ut pleraq; alia, efferuntur.

Exceptio.

ABel, Cáin, Lámech, Nóc, Abigáil, Báal, E'den, Ephrátha, Ephráim,

phraim, gomor, Isbóseth, pháse, Sihóleth, & que in Ezer, sedec, mel-
 lec, ai exeunt, ut Eliézer. Melchisédec, Abimélec, Sarái, Sinái, Abi-
 fái penultima acuta pronuntiantur. Alia præterea sunt huius clas-
 sis, que consultò prætermitto.

APPENDIX.

QUæ à Græcis & Hebræis ad Latinos defecerunt, Latinorum
 norma metienda sunt, ut Idólum ^{ἰδὸλον} media flexa cum à Græ-
 cis ἰδὸλον idolon antepenultima acuta pronuntietur.

Sára à Latinis priore acuta effertur, quia declinatur ut Musa, cū
 ab Hebræis sará posterior acuatur. Sed hæc hæcenus.

Accentus variè à veteribus appellantur. Quint. lib. 1. capit. 5. ubi de
 Barbarismo agit, Adhuc, inquit, difficilior observatio est per Tenores,
 quos quidem ab antiquis dictos tenores comperi, ut videlicet declinato à Græ-
 cis verbo, qui τόνους dicunt, vel Accentus, quos græci προσῳδίας vocant &c.
 P. Nigidius Ciceronis equalis accentum Voculationē nominat: Tenorem Vero
 Tonum more Græcorum. Gellius lib. 13. cap. 24. P. Nigidij verba sunt ex Comē-
 tariorum grammaticorum XXXIII hominis in disciplinis doctrinarū omnium
 præcellentis, Deinde, inquit, voculatio qui poterit servari, si non scimus in no-
 minibus, ut Valeri, utrum interrogandi an vocandi sint? Nā interrogandi secun-
 dā syllaba superiore tono est, quā prima, deinde nouissima deijcitur. At in vocan-
 di summo tono est prima, deinde gradatim descendit. Sic quidā dicitur
 dici præcipit. Sed si quis nunc Valerium appellans, in casu vocandi secundam id
 præceptum Nigidij acuerit primam, non aberit, quin rideatur. Summum autem
 tonum προσῳδία acutā dicit, & quem Accentum nos dicimus, Voculationē
 appellat. Hæcenus Gellius. Idem in eod. cap. 6. Quas Græci προσῳδίας dicunt,
 eas veteres docti tum notas vocū, tum moderamenta, tum accentuunculas, itē
 voculationes appellabant Diomedes lib. 2. Accentus dicitur ab accinendo, quod
 sit quasi quidā cuiusq; syllabæ cantus: apud Græcos ideo προσῳδία dicitur, quod
 προσῳδία τῶν συλλαβῶν. Idem ibidem, Accentus quidam fastigia voca-
 nerunt, quod capitibus literarum apponerentur: alij tenores, vel tonos appellat
 nonnulli acumina desinare voluerunt. Sunt vero tres Acutus, Grauis, et qui ex
 duobus factus est, Circumflexus. Ex his acutus in correptis semper, interdum
 productis syllabis versatur: inflexus in his quæ producuntur. Grauis autem per
 se nunquam consistere in ullo verbo potest, sed in his in quibus inflexus est,
 aut acutus, cæteras syllabas obtinet. Ibidem, Ut nulla vox sine vocali, ita sine
 accentu nulla est: & est accentus, ut quidā rectè putauerūt, velut anima vocis.
 Idem Diomedes modo inflexum, modo circumflexū accentū vocat, et syllabas mo-
 do flexi, modo inflexi, modo circumflexi. Gellius lib. 4. c. 7. verbo circumflexen-
 di, & aduerbio circumflexere utitur: Valerius, inquit, Probus grammaticus
 inter

inter suam aetatem prestanti scientia fuit. Is Annibalem & Asdrubalem, & Hamilcarem ita pronuntiabat, ut penultimam circumflecteret, ut testis est epistola eius scripta ad Marcellum: in qua Plautum & Ennium, multosque alios veteres eo modo pronuntiasse affirmat: solius tamen Ennii versum unum ponit, ex libro qui Scipio inscribitur. Eum versum quadrato numero factum subiecimus, in quo nisi tertia syllaba de Annibalis nomine circumflexe ponatur, numerus claudus est; Versus Ennii, quem dixi, ita est, Qui propter Annibalis copias considerant. Probus Inst. Art. eodem verbo usus est de Ergo, cum pro causa ponitur, agens: Hac sane sola coniunctio contra rationem Latinitatis ultimam syllabam circumflectit. Quintilianus simplex verbum Flectendi participiumque, Flexus crebro usurpat, cum de tenoribus agit, qui lib. 1. c. 5. apertissime docet nullius verbi Latini ultimam syllabam acutam, aut flexam esse. Est autem, inquit, in omni voce uti que acuta; sed nunquam plus una, nec ultima unquam: ideo inquam, dissyllabis prior. Præterea nunquam in eadem, flexa & acuta, quia eadem flexa ex acuta: Itaque neutra claudet vocem Latinam. Ea vero, quæ sunt syllabæ unius erunt acuta aut flexa, ne sit aliqua vox sine acuta. Idem lib. 12. c. 10. Sed accentus quoque cum rigore quodam, tum similitudine ipsa minus suaves, habemus, quia ultima syllaba nec acuta unquam excitatur, nec flexa circumducitur, sed in grauem, vel duas graues cadit semper. Ex his Fabii locis luce meridiana clarius est, nullum esse verbum Latinum sine acuto aut flexo tenore, ut vocant prædominante. Quod verum quidem aiunt grauem tonum etiam in Verbis dominari, ut Fax, neque; syllabicum solus, &c; seu syllabæ accentum, sed etiam dictionis, apertissime contra Quintilianum faciunt: mitto Grammaticorum Coryphaeum Diomedem, qui hanc ipsam vocem acutam esse affirmat lib. 2. Omnis, inquit, vox monosyllaba aliquid significans, si brevis est, acuetur, ut mel, fel. Et si positione longa fuerit, acutum scilicet tenorem habebit, ut ars, pars, pix, nix, fax, dux. Si autem natura longa fuerit, flectetur, ut lux, spes, flos, mos, ros, lis. Atræus, Orphæus, & alia, quorum ultima acuitur, merito à Græcis ὀξύτρον, hoc est, quorum ultima acuitur, nominantur, neque sonum acutum amittunt, etiam si in consequentia, ut vocant, contextuque, orationis acuti signum in grauis notam mutetur, auditur enim acutus sonus, non grauis, cum uerba oxytona in ipso orationis cursu enuntiantur: quæ rationem notandi uerba uidentur Librarij aliqua opportunitate nobis incognita ducti primum excogitasse. Quod si oxytona in clausulis duntaxat acuto sono excitanda sunt potius βαρεῖτρον fuerunt appellanda. Certe Quintilianus eos, qui acuto tenore concludebant circum id in cursu orationis fecisse docet.

— quæ circum littora, circum

Discos scopulos.

Item Quantū, Qualē, comparantes, id sane nisi in cursu orationis fieri non potest: ut Tale est mancipium qualis est herus. Tanta est turris, quantus est mons, Atræus ætate, Quintiliani ultima acuta, more Græcorum pronuntiabatnr: quæ, inquit

inquit idem lib. 1. cap. 5. nobis iuuenibus doctissimi senes acuta prima dicere solebant ut necessario secunda grauis esset. Perinde ac si diceret, ultimam antecutam in grauem necessario fuisse mutatam: agit enim de barbarismo, qui Tenor et fit suarum etate barbarismum fecisse, qui Atreus ultima graui pro acuta pronuntiaissent, quanuis doctissimi senes superiori bus annis ita fuissent locuti. Si quæpiam aduerbia, poné, feré, vná ultima acuta audieris pronuntianté, ne inscitia damnaueris: fuerunt enim non modo Grammatici, sed etiam viri docti etate Quintilianii, qui aduerbia, propter quædam vocum discrimina, docuerint extrema syllaba acuta pronuntiaða esse. Ceterum, inquit, Quint. li. 1. ca. 5. scio iam quosdam eruditos, nonnullos etiã Grammaticos sic docere, ac loqui, ut propter quædam vocum discrimina, verbum interim acuto sono finiunt, ut in illis

— qua circùm littora, circùm

Pisces scopulos. ne si grauem posuerint secundã, circũs dici videatur, nõ circuitus. Itẽ Quantũ, Quale interrogates graui, cõparantes acuto tenore cõcludit. Quod tñ in aduerbijs fere solis, ac pronomi nib. vendicãt: in ceteris veterẽ legẽ sequitur. Hęc ille. Pronomina vocat Fabius more veterũ Quãtus, Qualis.

De inde, proinde, exinde, si Quintiliano credimus, mediam acutam habent. Sunt qui putent antepenultimam acuendam, ne videantur duę partes orationis. Probus ut Gellius refert lib. 8. cap. 7. putauit Exaduersum secundã syllabã, hoc est antepenultimã habere acutã, quod vna, non duę essent orationis partes. Quod si quis Probum velit sequi, opus est ut ita antepenultimã acuat, ne penultimã corripiat, quod quĩ fieri possit viderint quĩ eius sententię accedunt. Valerĩ, Quidĩ, Virgili vocãdi casu pronuntiabãt Romani prima acuta Nigidij atq; Cicronĩ etate, sed Aulus Gel. ceteri, eius equales penultimã acuebãt. Vide Gel. li. 13. c. 24. Mutatur itaq; accetus ratio, p̄grediente tempore, nemo, quĩ miretur si hodie Ambrosi, Gregori, Gernasi, Protasi eadẽ penultimã lōga efferunt viri pij. Areopagus ἀρειος πάγος penultimã habet breuẽ: πάγος pagos enim, hoc est collis, locusq; editus, vnde hoc nomẽ cõponitur, priorẽ corripit: neq; enim expagus vocabulo Latino copulatur, cuius prior producitur. lib. 1. Epir.

εις ἀμπελων, τις σε πάγος, δ' ὕστερον, ἀνάλιος ἐξέθη. Eurides vbi Miuerma Orestẽ à furijs in Areopago de cede matris accusatũ, à se absolutum alloquitũ

ἦ μιν δίκαιας οὐκ ἐκώσασα σε.

καὶ πρὶν ἄρειος ἐν πάγος ἕψους ἴσος κριγας Ορεστα.

Versus est senarius Iambicus: πάγος quartum locum obtinet, qui necessario est Iambus. Ne vero putes πᾶγον significare vicum aut pagum, audi eundem poetam in eadem tragœdia vbi sorori Iphigeniẽ narrat Orestes quemadmodum in Areopagum venerit, ibiq; à furijs fuerit accusatus testimonioq; Apollinis à Pallade absolutus.

ὡς δ' εἰς ἄρειον ὄρεον ἦκον ἐς δίκην

τῆς

Postquam ad Martium collem, veni, &c. δ' ἄρος, tumultum

lam, seu collem non pagum aut vicum significat. Itaq; ἀρειος ὄρεος; & ἀρειος πᾶ-
 γος idem prorsus significant. Pausanias in Atticis, Hesychius, Suidas, Ma-
 gnum Tynologicum docent Arcopagum in loco edito fuisse Suidas ἐκ τῆς ὀρέας
 ὄρειος ὄρεος ὅτι ἐν τῷ πᾶγῳ ἐστὶ ἄρειος ὄρεος ὅτι ἐν τῷ πᾶγῳ ἐστὶ ἄρειος ὄρεος ἐπὶ τῷ πᾶγῳ
 καὶ ἀρειος ὄρεος ἐπὶ τῷ πᾶγῳ. Vtriusq; vocabuli rationem explicat, πᾶ-
 γον pagon ait dictum fuisse quod in loco edito esset forum: πᾶγος enim collis
 seu tumulus est: Martium vero, quod capitalia grauioraq; iudicia in eo exercere-
 rentur, & de cædibus, quibus præest Mars, ab Arcopagitis indicaretur. Addit
 idem multiq; alij vel Martium fuisse appellatum, quod Mars primus, interfecto
 Neptunifilio, accusatus ibidem causam dixerit. Quod Varroni, vt refert D. Au-
 gustinus lib. 18. de Ciuitate Dei ca. 10 non probatur, ne deos suos traducere vi-
 deatur. Græci non spectant penultimam vt Latini: sapissimè enim acuitur cum sit
 breuis, vt Ἀνδρέας, Μάρια, γίνουσα, Andréas, Maria, Philosophia: quam
 rationem pronuntiandi sequuntur Latini cum ea vel longo vsu recepta est vel
 aures eorum offendit, quibus cum viuunt. Malunt enim Græcorum more pronū-
 tiare quàm noua pronuntiatione amicorum aut piorum hominum aures offende-
 re, Quare cauendum est ne decipiamur Græco tono Et si enim reliè, verbi cau-
 sa Græco ritu Maria, Andréas, penultima acuta efferuntur, barbarismus tamè
 fiet si in carmine penultima producat: aliud enim est quantitas syllabæ, aliud
 accentus: quantitas in longitudine & breuitate syllabæ posita, est: at accentus
 in moderanda voce, ac pronuntiatione versatur. Sunt qui Andréã per e à Græ-
 cis putent scribendum, ego in correctissimis libris per e semper meminisse legisse.
 Si cui otium fuerit, colligat literarum ordine omnia Hebræa (qua nescit multa
 sunt) quorum penultima acuitur: atq; deinde in vniuersum præcipiat cætera om-
 nia extremâ acutâ esse pronuntianda.

F I N I S .

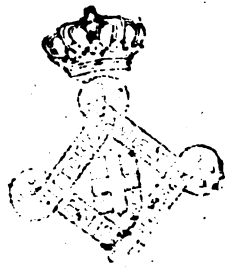
Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk.

Omnes sunt quaterniones.

405.640

Venetijs, Apud Iacobum Vitalem. M D LXXV.

Errata sic corrigito.

pag.	19	ver.	14	deceat	lege	doceat
pag.	26	ver.	5	quia	lege	qui
pag.	29	ver.	18	Sic	lege	fit
ibi.		ver.	19	præteritur	lege	preteritum
		ver.	24	sine	lege	sint
pag.	31	ver.	9	quos	lege	quod
pag.	32	ver.	1	cum	lege	eum
pag.	35	ver.	1	adde post verbum.	scio	vel sciebam
		ver.	3	post aliud verbum	scio	vel sciebam
pag.	51	ver.	20	distendunt	lege	distentent
pag.	59	ver.	20	diludier	lege	deludier
pag.	60	ver.	4	dicis	lege	ducis
pag.	65	ver.	11	desertus	lege	disertus
ibi.		ver.	28	Sint	lege	Sunt
ibi.		ver.	30	peraphrasi.	lege	periphrafi
ibi.		ver.	31	plerique	lege	plerisque
pag.	66	ver.	27	ipse	lege	ipso
pag.	67	ver.	29	Pento	lege	Ponto
pag.	72	ver.	11	quæ	lege	quo
pag.	85	ver.	7	apud docear deficit		docearis
ibid				superfluo apponitur		doceam, m, in r,
ibid		ver.	22	fuerunt	lege	fuerint
pag.	102	ver.	40	fa ct.	lege	fast.
pag.	106	ver.	30	fercqs; vbi	lege	ferre vbiq;
pag.	100	ver.	9	scibit	lege	scribit
pag.	124	ver.	30	vna	lege	vnam
pag.	129	ver.	34	i i	lege	i s
pag.	138	ver.	32	fatitum, scitum	lege	fatum scitum
pag.	140	ver.	30	τιθαμυρα	lege	τηχ υρα
pag.	172	ver.	20	αταβ ελλορ	lege	μεταεελλορ
pag.	200	ver.	2	appellatum	lege	appellatam
pag.	216	ver.	23	confimat	lege	confirmat
pag.	274	ver.	28	nos	lege	non
pag.	276	ver.	22	in margine lib. 2.	lege	lib. 12.
ibi.		ver.	28	lib. 18.	lege	lib. 10.
pag.	287	ver.	23	in margine lib. 2.	lege	lib. 1.
pag.	178	ver.	4	oppugandum	lege	oppugnandum
pag.	192	ver.	2	fluius	lege	fluuius
ibi.		ver.	19	Cicero 4.	lege	Cicero 3.
pag.	295	ver.	20	quid	lege	qui
pag.	299	ver.	16	semestrem	lege	semestrem
pag.	325	ver.	25	atquo	lege	atque
pag.	326	ver.	3	hanc	lege	hunc
pag.	348	ver.	17	in dixit	lege	i i dixit
pag.	376	ver.	30	an	lege	r
pag.	379	ver.	8	Comiti-2	lege	Comitia
ibi.		ver.	31	tegit	lege	tetigi
pag.	393	ver.	7	Calaphos	lege	Colaphos
pag.	395	ver.	13	verbus	lege	vbis

The following table shows the results of the experiments conducted on the 15th of June 1900. The first column gives the number of the experiment, the second column the number of the subject, the third column the number of the trial, the fourth column the number of the error, the fifth column the number of the correct answer, and the sixth column the number of the total number of trials.

Exp. No.	Subj. No.	Trial No.	Error No.	Correct Answer No.	Total Trials No.
1	1	1	0	1	1
1	1	2	0	1	2
1	1	3	0	1	3
1	1	4	0	1	4
1	1	5	0	1	5
1	1	6	0	1	6
1	1	7	0	1	7
1	1	8	0	1	8
1	1	9	0	1	9
1	1	10	0	1	10
1	1	11	0	1	11
1	1	12	0	1	12
1	1	13	0	1	13
1	1	14	0	1	14
1	1	15	0	1	15
1	1	16	0	1	16
1	1	17	0	1	17
1	1	18	0	1	18
1	1	19	0	1	19
1	1	20	0	1	20
1	1	21	0	1	21
1	1	22	0	1	22
1	1	23	0	1	23
1	1	24	0	1	24
1	1	25	0	1	25
1	1	26	0	1	26
1	1	27	0	1	27
1	1	28	0	1	28
1	1	29	0	1	29
1	1	30	0	1	30
1	1	31	0	1	31
1	1	32	0	1	32
1	1	33	0	1	33
1	1	34	0	1	34
1	1	35	0	1	35
1	1	36	0	1	36
1	1	37	0	1	37
1	1	38	0	1	38
1	1	39	0	1	39
1	1	40	0	1	40
1	1	41	0	1	41
1	1	42	0	1	42
1	1	43	0	1	43
1	1	44	0	1	44
1	1	45	0	1	45
1	1	46	0	1	46
1	1	47	0	1	47
1	1	48	0	1	48
1	1	49	0	1	49
1	1	50	0	1	50
1	1	51	0	1	51
1	1	52	0	1	52
1	1	53	0	1	53
1	1	54	0	1	54
1	1	55	0	1	55
1	1	56	0	1	56
1	1	57	0	1	57
1	1	58	0	1	58
1	1	59	0	1	59
1	1	60	0	1	60
1	1	61	0	1	61
1	1	62	0	1	62
1	1	63	0	1	63
1	1	64	0	1	64
1	1	65	0	1	65
1	1	66	0	1	66
1	1	67	0	1	67
1	1	68	0	1	68
1	1	69	0	1	69
1	1	70	0	1	70
1	1	71	0	1	71
1	1	72	0	1	72
1	1	73	0	1	73
1	1	74	0	1	74
1	1	75	0	1	75
1	1	76	0	1	76
1	1	77	0	1	77
1	1	78	0	1	78
1	1	79	0	1	79
1	1	80	0	1	80
1	1	81	0	1	81
1	1	82	0	1	82
1	1	83	0	1	83
1	1	84	0	1	84
1	1	85	0	1	85
1	1	86	0	1	86
1	1	87	0	1	87
1	1	88	0	1	88
1	1	89	0	1	89
1	1	90	0	1	90
1	1	91	0	1	91
1	1	92	0	1	92
1	1	93	0	1	93
1	1	94	0	1	94
1	1	95	0	1	95
1	1	96	0	1	96
1	1	97	0	1	97
1	1	98	0	1	98
1	1	99	0	1	99
1	1	100	0	1	100

2

